Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIÆ LIBRI IX: ET DE VITA HOMERI libellus.

Illi ex interpretatione Laurentio Vallæ adscripta, hic ex interpretatione Conradi Heresbachij: vtraq; ab Henr. Stephano recognita.

Ex Ctesia excerptæ historiæ.

Apologia Henr. Stephani pro Herodoto.

Accessit in hac editione Spicilegium Frid. Sylburgij, ad Henr. Stephanum virum clariss.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

FRANCOFVRTI
Apud hæredes Andreæ Wecheli,
MDLXXXIIII.

Sum Ioh. Georgij a Werdenstein

Henrici Stephani Elegeion in eos qui Herodoti historiam fabulositatis accusant.

Quisquis is est vel quisquis erit quo iudice mendax
Dicar, vel nimium vel nihil ille sapit.
Nil sapit, hoc vulgo qui dicere credulus audet,
Atq; levi famæ pondus inesse putat:
At siquis lectis hoc ausit dicere Musis,
Quum sapit has vltra, plus satis ille sapit.

Eiusdem, in Herodoti interpretationem à se recognitam.

Qui verax propria, mendax interprete lingua
Ante fui, verum nunc in vtraq; loquor.

Eiusdem de hac editione sua distichon.

Herodoti Latium possederat hactenus vmbram,
Nunc Latium corpus possidet Herodoti.

Frid. Sylburgij elegeion in suum Spicilegium.

Ὧρη ὀρ ἀμήτου, ὅτ' ἀολλίζονται ἀμάλλαι,
Ἀσταχύων ὀν ἀγροῖς λείψανα συχὰ μένει.
Τὼς καὶ ὀν Ἡροδότοιο διερθρώσῃ πολυμόχθῳ
Σπεύδων ὁ Στέφανος σφαλμάπ' ἄπαλίπεν.
Ὧν ὅσα τοῖς θ' ἑτέρων καὶ ἐμοῖς καπεδέρχθη ὀπωπαῖς,
Τῇσὶ ἐπανωρθώθη ὀκδόσει ἡμετέρῃ.
Ἀλλὰ καὶ ἥδε πέλει Στεφάνῳ χάρις· ὅππι ὁ ταῦτα
Συλλέξας, Στεφάνῳ πάντα πάλι' ἐξέμαθεν.

CLARISS. VIRO HENRICO STEPHANO, TYPOGRAphorum lumini S. D.

NOn dubito quin miraturus ſis, vir clariſſime, quæ cauſæ nos impulerint vt Latinã Herodoti verſionẽ, quam tu diligenti recognitione & doctis annotationibus officinæ tuæ vindicaſti, nos noſtræ vſurpare auſi ſimus. Forſan etiã alij nõ tantùm mirabuntur hoc factum, ſed etiam pro libito tum apud te, tum apud alios calumniabuntur, & a maleuolentia, inuidia, turpiue lucri ſtudio profectum dictitabunt. Sed nihil iſtorum ſiue criminum, ſiue ſuſpicionum, in factum noſtrũ competit. Cuius ſi veras ſcire cauſas velis, haud equidem diſſimulabo. Quadrimeſtre eſt & amplius cum e Pannonia ſuperiore, Boiemia, & alijs quibuſdã locis, partim librarij, partim docti viri per literas nos rogarunt, vt præter alios auctores Herodotũ Latinum, cuius iamdudũ nulla exemplaria nec e tua nec ex alijs officinis prodierint, nos e noſtra in publicum emitteremus. Ea petitio & honeſta videbatur, & iuſta: ſed ita tamen iuſta, vt ei ſine iniuſtitiæ ſpecie difficulter poſſet ſatisfieri. Videbamus enim, ſi talẽ ederemus qualis ante tuum prodijt, facturos nos reip. literariæ iniuriam, quæ doctis tuis laboribus per nos fruſtraretur: ſin tuum exemplar ſequeremur, redundaturum ad te aliquid iniuriæ, qui laborum tuorũ fructu a nobis priuari videretur. In iſta hæſitatione accidit vt prelum minimæ formæ libris deſtinatũ charta deſtitueret, & vnà cum charta etiam auctor mutandus eſſet. Itaq; hinc neceſſitate, illinc bonorum virorũ precibus vrgentibus, cum non haberemus alium ſcriptorem quem ceſſanti prelo mandaremus, Herodotũ tuum arripuimus. Qua in re non parũ nos confirmabat quod plerosq; omnes æquos facti arbitros fore ſperabamus, quippe quo publica magis quàm priuata vtilitas quæſita eſſet: nec te magnopere indignaturum credebamus, qui alijs occupatus editionẽ iterare vel non poſſes, vel non velles. Tum minorem iniuriã fore putabamus, ſi grandi forma tibi relicta, nos minorem nobis ſumeremus: ita vt tua officina ſplendidioribus bibliothecis, noſtra vero tenuioris fortunæ hominibus, & ijs qui ſe in itinere hoc ſcriptore oblectare cupiunt, exemplaria ſufficeret. Ad hæc ſciebam

te eo esse tum candore,tum erga remp. studio, vt si tua editione præterita, securi essemus veteres, nobis obistud quam ob hoc factum grauius fuisses succensurus;vt qui leuis offensionis metu pro bonis mercibus malas literatis obtrusissemus.Atq; adeo si nos æquam istam bonorum virorum petitionẽ aspernati fuissemus,ad alios itũ esset, quibus tu multo minus hoc iuris indulsisses. Porro quia hic tibi mos est vt iteratas editiones accessione aliqua locupletes, censui & mihi discipulo tuo laudatissimam præceptoris diligentiam hîc imitandam. Itaq; collegi primum quæ Adrianus Turnebus, Ioannes Hartungus, Hieronymus Mercurialis, Franciscus Iunius, & Paulus Leopardus, doctissimi viri,vel in Græco textu vel in eiusdem versione emendauerant. Deinde his addidi quæipse obiter ex Diodoro Siculo,Dionysio Halicarnasseo,Pausania, Suida, Stephano, Eustathio; Plinio item,Mela,Solino,vel alijs in meo libro annotaueram.Quas annotationes vt lector a tuis discernere posset, a fronte asteriscum,vel in fine initiali mei nominis litera S notare visum est. Siquas vero tuis adieci,ijs inclusionis notas vtrinq; apposui. Eam opellam sub tuo patrocinio in publicum emitto: & quidquid in ea boni est,tibi adscribi cupio: sicubi autẽ a scopo aberratum est,id mihi imputari volo. Pleraq; tamẽ talia esse confido, vt exquisitissimo iudicio tuo nõ sint displicitura.cui si probentur, nullas aliorum censuras quantumuis seueras pertimesco. Itaq; intelligis quas huius editionis causas habuerimus, & quo eam corollario adauxerimus. Tu id factũ nostrum nõ tam nostra quam reip. gratia in bonã partem interpretaberis;ac si forte nostra diligentia tuam non exæquauerit,(quod metuo:nam ipse præesse operi nõ potui)id quoq; ignosces. Vnum adhuc abs te contendo, illud ipsum scilicet quod tu in tua præfatione olim a Camerario petijsti, vt commercium cum Musis constanter habeas, & quam literatis partim tuorum, partim alienorum scriptorum expectationem fecisti,eam tandem aliquando expleas:vt reipsa comperiamus hanc diuturnam cessationem tuam pepetisse nobis ἀφθονωτέραν καλῶν καὶ ὠφελίμων συγγραμμάτων ἔκδοσιν. Quod vt præstare cumulatius possis, prosperam tibi valetudinem, tranquillum otium, & felices rerum successus a Deo opt. max.precor. Vale. Francofurti e typographio Wecheliano, v Id. Febr. M D LXXXIIII.

Fridericus Sylburgius suo & Wechelii hæredum nomine.

HENRICVS STE-PHANVS IOACHI-MO CAMERARIO SVO S. D.

POST *Herodotum Thucydides, inquit M. Tullius:* (*in cuius dicti explicatione aut ego fallor, aut alij multi falluntur*) *at ego tibi contrà, mi Camerari, Herodotum post Thucydidem, tuum ἀμιγὲς μόριον munusculum Hesiodea mensura* ἀντιπαμειβόμενος. *Quem tu mihi Herodotum narras? inquies: illúmne cum suo Zopyro, aut sua cum Artaynte, miserandis pariter nefandisq; modis ab interprete mutilatum, laceratum, fœdatum, prorsus denique deformatum? Imò verò absit vt tam turpe tamq; horrendum spectaculum, e Massagetis potius aut Cyclopibus dignum, in conspectum tuum venire permittam. Tu ne igitur* (dices) *Latinum Herodotum ad me mittis incudi per te aut alium quempiam redditum? Certè si totum incudi redditum dixero, mentiar: si ex parte, & quidem magna ex parte redditum, non mentiar. Ita enim res* (ne te diu suspensum teneam) *se habet. Quum eodem tempore quo Thucydidem Græcum Latinumq; edidi, de edendo quoq; Herodoto cogitassem, atq; adeo non paruam pecuniæ vim in picturam sculpturamq;*

quarundam ad eum pertinentium ĩconum insumpſiſſem, contigit vt is quem in recognoſcenda Thucydidea interpretatione exantlaueram labor, me ab Herodotea, quam ex eadem officina prodire animaduertebam, planè deterreret. Sed tamen periculum aliquando tandem facere placuit an officina illa sui vsquequaq; similis fuiſſet, an potius in cudenda Herodoti interpretatione meliorem quàm in altera, quicunq; est eius author, operam nauaſſet. At ego non tam ouum ouo, quàm duas illas fabricas sibi similes esse comperi. hoc tamen interesse animaduerti, quòd quæ in Thucydidea peccata sunt, bilem lectori; at quæ in Herodotea, risum potius mouere possint. Quis enim adeo sit Democritus vt illi ad multos cõcionũ Thucydidis locos bile nõ intumescat iecur, quos ille quisquis est interpres, ita in Latinum sermonem vertit, vt simul eloquentiam summã in meram infantiam verterit? Quis vicissim adeo sit Heraclitus vt risum vel cachinnum potius ad illos Herodotea interpretationis locos compescat, in quibus nouos montes, nouos populos, nouas gentes ex vno calami ductu ortas intuetur? Vetus fuit verbum, Semper Libya noui aliquid adfert: at hæc interpretatio Libyæ vice fuerit viris doctis, quibus eam cum textu Græco conferre minimè graue videbitur. Illic enim ἱρὸν (Ionico more positum pro ἱερὸν) id est sacrum, in montem nomine Hirum noua quadam metamorphosi mutatum conſpiciet: illic ex μυχοῦ (id est receſſu, vel sinu) Inachum siue Machum vrbem: ex οἵπνες (id est Qui) populum nomine Hœtines: illic ex ἥσσονας (id est inferiores) populum Heſſones: illic denique ex ἁλέες (quod declarat Vniuersi, vel Simul omnes) populoſiſſimam gentem Halees repentè emergere videbit. Eant nunc qui magicarũ vocum

poten-

potentiæ vèl circa leuissima opera fidẽ derogant, quum tanta à tantillis istis quing; vocibus miracula, & quidẽ nullius Circes ope adiuuis, edita cernantur. O quàm opportunè in Deucalionea tempora incidisset huiusmodi interpres: quàm strennus humani generis reparator, sine lapidum iactatione, fuisset. His atq; similibus iocis immensum quem circa bellæ illius interpretationis castigationem exhausi laborẽ, fallere interdum iuuit. Quibus fortasse non absimilia ipse quoq;, si foret in terris, iocaretur Democritus. Verùm vt vnde digressa est, eò mea reuertatur oratio, quum non tam ouum ouo, quàm duas illas interpretationes sibi similes esse comperissem, ego tamen nunquam ad subeundum castigationis onus magis imparatus fuissem (idq; cum ob alia, tum propter eos qui sub prelo erant libros, quos tibi paulo pòst recensebo) quem laborem vires etiam infirmæ detrectare suadebant, eum a me repentina necessitas extorsit. Quum enim in Homeri locum (cuius impressionem casus quidam interruperat) sufficiendus aliquis Græcus scriptor esset, commodè in illo incommodo accidere videbatur vt Herodotus Ion Ionis Homeri vicariũ se offerret. Sed quanuis & omen hoc animum ad spem erigeret, & necessitas stimulos admoueret, timidè tamen vel trepidè potius manum operi admouebam: donec eruditissimus vir Theodorus Beza & huius scriptoris amantissimus, operam mihi suam pollicendo, (quam & nanauit qualem in præfixa ad lectorem epistola docui) ita me confirmauit, vt huius authoris editionem vno cœptam prelo, duobus prosequutus sim.

Sed quorsum tam multa? inquies: cur tam anxiè facti tui rationem exponis? Nimirum vt si consilium meum tibi nõ vsquequaq; probem, temeritatis saltem crimen

effugiam, atq; hoc à te impetrem vt hunc meum laborem boni consulere, non autem ἀφ' ὑψηλοῦ κριτικῶς ἐξετάζειν velis: quippe cui, quot menses poscebat, vix tot à me dari potuerint dies. Si enim horarum à me in hoc qualecunque est opus insumptarum numerus subducatur, nequaquam duodecim integros dies confecerint.

De authore autem huius interpretationis (quisquis is est) quid dicam? Indoctus certè is non fuit, sed nec doctus fuit. infidelem certè interpretem eum nõ vocarim, sed nec fidelem vocare ausim: negligens certè fuisse non videtur, sed nec diligens fuisse comperitur: sed siquid medium inter doctum virum & indoctum, inter fidelem & infidelem interpretem, siquid denig; medium inter diligentem & negligentem esse potest, aut siquid ex his alioqui contrarijs conflatũ imaginari possumus, id in eo fuisse putandũ est. Miraris quod dico? at quod magis mireris addam. Hanc interpretationem, aut nõ vnius viri, aut vnius quidem, sed duplici ingenio praditi opus esse aio. Quòd si quis quomodo fieri possit vt aliquis duplici ingenio sit praditus, me roget, eum ego vicissim interrogabo qui fieri possit vt vnum idemq; ingenium in vna eademq; sua interpretationis pagina rem eandem hîc aptis & Latinis, illic ineptis & barbaris verbis reddiderit: in eruendo sensu huius loci alioqui obscuro Lyncei oculos habuisse, in eliciendo sensu illius loci claro & aperto Hypsea cecior fuisse videatur. quî fiat vt alicubi ita verbis Græcis insistat vt ea in re superstitiosus sit potius quàm religiosus: alicubi contrà, ea non libertate solùm sed licentia etiam vtatur, vt quæ sint interpretis partes oblitus videri possit. quî denig; fiat vt illius loci interpretatio acutissimum hominis iudicium testetur, huius interpretatio vel ipso communi sen-

su ho-

ſu hominem caruiſſe arguat. Nam ſi bona nõ ita malis permixta eſſent vt in vna eademq; pagina, imò verò in vna interdum periodo vtraque inuenirentur, ſed aliquot paginas integras bene, aliquot deinde malè interpretatus eſſet, ad harum interpretationem ebrium, ad illarum ſobrium acceſſiſſe, vel non eiuſdem interpretis totum eſſe opus ſuſpicarer: nunc quum vel vnius periodi interdum prius membrum alioqui difficile, feliciſſimè ſit redditum, poſterius, quod erat facilius, infeliciſſimè: aut vice verſa: quomodo in vna periodo ſobrium & ebrium eundem fuiſſe, aut vnam eandemq; periodum duos interpretes habuiſſe veriſimile cuiquam fiat? Sed nec illud facilè cuiquam perſuadebitur, eundem quidem interpretem fuiſſe, ſed eum in vno periodi membro aliquem ſe doctiorem conſuluiſſe, in altero autẽ neminem in conſilium adhibuiſſe. Quid igitur ſupereſt vt dicamus? equidem quid aliis hac de re dicendum ſuperſit neſcio: aliud certè mihi ſupereſt nihil, niſi vt id mirari quidem ac ſæpe miratum eſſe, ſed eius cauſam & antea ignoraſſe & nunc quoq; ignorare fatear. Cætera quæ de edito à me Latino Herodoto dicenda putaui, ex ea quam præfixi ad lectorem epiſtola (ſi legere graue non fuerit) intelliges.

VENIO *ad eam qua tuum illud munuſculũ ornaſti epiſtolam. In ea me tam amanter à te tanto viro cõpellari, ſane quam gaudeo: ſed nimiùm honorificas illas compellationes non agnoſco. Nullis tamen me nec laboribus nec ſumptibus parcere, dum in promouenda re literaria veſtigijs patris mei inſiſto, hi quos dum hæc ſcriberem, ſub prælo habebam ſcriptores (quorum te nomina libenter auditurum ſcio) teſtari poterunt.* POETARVM *veterum ſyntagma (grandibus pariter & ele-*

gantibus literis) Homeri, Hesiodi, Theognidis, Phocylidis, Orphei, Theocriti, Nicandri, Callimachi, Arati. SOPHOCLES *cum omnibus quæ in eum extant scholijs.* POLEMONIS & HIMERII *declamationes. Et hæc quidem Græco sermone. Latino autem,* MEDICORVM *syntagma è Græco sermone in Latinum versorum, Aretæi, Rufi, Oribasij, Tralliani, Pauli Æginetæ, Aetij, Actuarij, aliorumq; fere omnium præter Hippocratem & Galenum: additis & ex Latinorum medicorum numero ijs quibus prima deferuntur. Inchoatum erat &* SYNTAGMA *concionum ex omnibus tam Græcis quàm Latinis historijs excerptarum: sed Græco sermone in Latinũ translato. quibus & indicẽ qui eas in certas classes distribuat, adiungerẽ decreui.* ANTHOLOGIAM *autem Græcorũ epigrammatum quæ ante paucos dies è prelo exijt, ad te vnà cum ipso Herodoto mitto.*

QVOD *scribis, eam meæ epistolæ partem, qua te vt commercium cum Musis constanter habeas cohortor, nescio quid cogitationum animo tuo commouisse, quasi vel ipse suspicari vel ad suspicandum alijs ansam dare videar, aliud à te suscipi atq; agi quàm vt bonas literas colas: non de nihilo certè (vt verum fatear) hæc animo tuo incessit cogitatio. Illa enim reuera mentem meam subierat suspicio, ex eo nimirum orta quòd iampridem nulla scripta prodijsse a te intellexissem. Tunc enim ne rude (prout mereris) donari velles, magno literarum omnis generis dispendio, vereri vel potius pertimescere cœpi. Sed quædam tua* ὑπομνήματα *quæ paulo pòst in manus meas peruenerunt, illo metu me liberauerunt.*

Quòd in extrema epistola, Adriani Turnebi mortem (mei post Petrum Danesium & Iacobum Tusanum

num præceptoris) non fictis lamentis prosequeris, facis tu quidẽ quod non te solũ, sed omnes literatos facere decet: quòd verò & eius sapientiam, doctrinam, virtutem, humanitatem pleno ore prædicas, in eo animi tui candorem (rem hoc seculo rarissimam) & agnosco & magnopere laudo. Nimis enim verum hodie experimur illud Aſcrai poetæ, Καὶ πεζομαχὴς κερ. *Sed quid hoc sibi vult quod à te subiungitur? quum ais, quo maiorem iacturam hæc nostra studia fecerint, eo plus curæ laboris q3 in me meiq3 similes recumbere? Imò verò quod de me nonnisi ioco, de te seriò dici potest, illius morte in te, & in tui similes, (quos paucos orbis habet) in te vnũ, inquam, totam literariam rempublicam inclinatam recumbere. Cæterùm quum te laudum eius tam studiosum esse animaduertissem, non dubitaui quin grata tibi lectio futura esset eorum quibus tumulum eius ornauit epigrammatum: quare adscribẽda censui, tua vicissim (si quas scripseris) expectans.*

Εἰς Ἀδριανὸν Τύρνηβον.

Τυρνήβου μὲ σορὸν κλέος ἔπλετο ἐσχομένους,
Νεῦ δ' αὐτῷ ψυχὴ ἐσχατιὴ σπαίρης.
Καὶ γὰρ ὀπιχθονίης σοφίης δεδαημένη ἄκρα,
Ἦλθε καὶ ἐσχίνης ἄκρα δαησομένη.

In Adriani Turnebi tumulum.

In manes ingrata tuos hæc ora ferentur,
Quòd taceant te, à te quæ didicere loqui.
Sed reus huius agi malo, carissime, laudes
Ingenij culpa quàm tenuare tuas.
Ergo alij laudent: ego tantùm epigrammate testor,
Laudibus haud vllum par epigramma tuis.

In eundem.

Cur placuit cunctis Turnebus? cur tot amici
Illi, vix hostes vnus & alter erant?
Cur placuit cunctis? tot linguis lingua diserta
Tótne illi potuit conciliare viros?
Cur placuit cunctis? an quòd certare videbant
Iudicij dotes dotibus ingenij?
Cur placuit cunctis? cunctas placuitne quòd artes
Excoluit Graias, excoluit Latias?
Cur placuit cunctis? an quòd totusq; lepores
Spiraret, totus quòd lepidosq; sales?
Causæ equidem sunt hæ: sed & hæc est maxima causa,
Hic placuit cunctis quòd sibi non placuit.

HEN-

HENR. STEPHANVS
Lectori S. D.

QVVM inceptã à patre meo Rob. Stephano Græcorum historicorum editionem persequens, & eum in illa persequenda ordinẽ tenens, non quem ratio temporũ quibus quisque vixerat, sed quem offerentes se occasiones suadebant, Diodorum Siculum, mox Xenophontem, tandem & Thucydidem, vtrunque Græcum patiter & Latinum edidissem, à me Herodotum vtraque itidem lingua loquentem expectari sciebam. Sed ex quo cum illa Thucydidea interpretatione luctatus fueram, quod naufragis vsuuenire solet, vt tranquillas etiam aquas horreant, idem & mihi vsuueniebat: ac tantum abest vt iterum aduersus Laurentianam Scyllam & Charybdin dimicare vellem, vt vix nomen audire sustinerem. Sed illa potentissima domina Necessitas me quantumuis repugnantem in hanc arenam iterum descendere, & iugo quod excusseram, rursus collum subdere, quantumuis recalcitrantem, coegit. Hũc igitur laborem quum illa mihi expressérit, occasionem quam in mea ad Ioachimum Camerarium epistola commemoraui, nacta, diligentiæ quæ multis in locis desiderari potest, veniam mihi dari postulo.

Ea tamẽ lege veniam impetrare volo, vt quod hîc defuerit, id in annotationibus quæ Græcæ editioni adiungentur, cumulatissimè expleam. Ad quam differendam tribus potissimùm rationibus sum inductus. Prima est, quòd illam interpretationem cum Græco contextu conferendo, & quas interpres sequutus erat diuersas lectiones examinando, maius veterum codicum auxilium desiderarim. Quanuis enim multas ex illis lectionibus, in quibus à vulgatis editionibus Græcis interpretatio illa dissentit, ex nostris vetustis exemplaribus annotatas repererim, (quarum etiam nonnullas margini huius Latinæ editionis adscripsi, easque præsertim quibus lacunæ explentur) non tamen omnes tum quas ille rectè sequutus esse videtur, tum quas præterea in locis alioqui obscuris sequendas iudico, aut reperi, aut reperturũ me, nisi consultis multis aliis veteribus exemplaribus, speraui. Secunda quæ me ad differendam Græcam editionem impulit, causa fuit, Theodori Bezæ pollicitatio. is enim in describendis pictori iconibus

quæ huic volumini subiunctæ sunt, operã suam nauasse; & quarundam suarum in tres priores libros animaduersionum, ac potissimùm in primum, copiam mihi fecisse non contentus, quum se præterea nonnullas in hunc scriptorem obseruationes editurum polliceretur, illas ego grande moræ pretium (omnium iudicio qui hominis doctrinam norunt) futuras existimaui. Tertia est, quod meum imperfectum emendationis laborem eo quo paulo antè dixi modo explere, atque adeo, vt aliena recognoui, ita & mea ipsemet (quum præsertim nimiæ nimiúmque periculosæ festinationis mihi sim conscius) recognoscere statuerim. Nam & loci quidam, dum iam sub prelo essent, mihi clari redditi sunt, qui obscuri paulo antè fuerãt. ex quibus ille est insignis lib. 2, μή με καταποθῇς πρὸς τὰς λιθίνας πυραμίδας. cuius, quum iam prelo commissus esset, hunc esse sensum animaduerti, Ne me præ lapideis pyramidibus, ludibrio habeas.

Sed quid ego me tam anxiè excuso? Si Conrado Heresbachio tibi imponenti, & quum ne millesimam quidem errorum huius interpretationis partem emendasset, totam se accuratissimè emendasse iactanti, æquum te præbuisti, cur mihi, bona fide tecum agenti, iniquum te præbebis? Sed quid de Conradi Heresbachij impostura loquor? Cum interprete & cum Cõrado ipsos etiam qui antea excuderunt hunc librum typographos de imponendo tibi & de te ludificando coniurasse dicas. Nulla enim tam horrenda fingi erratorũ typographicorum monstra possunt, quæ superiores editiones Gallicæ, Italicæ, Germanicæ non fouerint: quæ vix dici potest quanto & quàm molesto cum labore à me profligata fuerint: & eorum quædam in calce huius libri, in perpetuam rei memoriam, spectanda tibi visum est proponere. At bonus ille vir Conradus Heresbachius, quasi ab illis monstris sibi metueret, nullum eorum oppugnauit, imò verò ne attigit quidem. Qui tamen, quotcunque eorum partem profligasset, multo melius & de Herodoto & de Herodoti lectore meritus esset, quàm dum decem interpretationis Latinæ errores pro decem millibus errorum, magna cum ostentatione emendat, & eos quidem eiusmodi qui in omnium oculos qui Græcas literas vel à limine salutarint, incurrere queant: vel dum pro verbis Herodoti quæ non intelligit, alia quæ solus intelligit, & quæ nec Herodoti nec cuiusquam Græci scriptoris sunt, reponit: vt quum pro ἄρεμοι nos ἀρίθμοι legere iubet.

Verùm

Verùm his omissis, pauca de opera quam in huius interpretationis emendatione posui, & de ratione quam pro temporis angustijs inij vt maiore cum fructu legi Latinus Herodotus posset, dicenda nunc arbitror. Literis quas vulgus Italicas vocat, ea scribenda censui quæ in contextu Græco non habentur: & ex illis ea potissimùm quæ interpretem non ex aliquo veteri codice à vulgatis editionibus diuerso, (quod cum locis aliquot fecisse ostendi) sed ex ingenio, interpretationis iuuandæ gratia, addidisse existimaui. Ex vocabulis & loquendi generibus quæ barbara videbantur, partem aliquam mutaui. Antiquissima verò mihi fuit (quum minus vrgebar) falsas interpretationes emendandi cura: quarum tamen multas me inemendatas reliquisse, vt mihi sum conscius, ita ingenuè faceor. Hoc quoq; non dissimulabo, multos esse locos, quorum sententia, si generatim cõsideretur, bene reddita sit: sin sigillatim, malè. id est, in quibus interpretatio, quod ad nudam facti expositionem attinet, vera sit: quod ad circumstantias autem, non satis. Cæterùm nequem interpretationes apertè falsæ offenderent, statueram quidem initio vnamquanque earum expungere, & in eius locum veram reponere: (ac plurimis iam certè locis id feceram, vt ex collatione cum cæteris editionibus cognoscetur) sed quum animaduertissem, lexica Græca quæ hodie linguæ Græcæ studiosis terenda proponuntur, huiusmodi falsis, ineptis ridiculisque interpretationibus, (vt similes habeant labra lactucas) tanquam gemmis quibusdam ab eorum interpolatoribus insignita esse: ne ij quos illa ad has interpretationes remittũt, in mea editione eas quærentes, oleũ atque operam perderent, retinendas esse, nostris eregione adscriptis, iudicaui. Neq; verò de his illísve lexicis loquor, sed de omnibus quæ duodecim abhinc annis prodierunt: quorum nonnulla Thesauri etiam titulo ornata fuerunt: sed de quibus, quum introspiciuntur, vetè dici possit quod habet vetus prouerbiũ, thesaurus carbones. Sed nimirũ quidam qui patrem meum audierãt sæpe dicentem, se Thesauri Græci editionem moliri, si non aliud, at ipsum certè titulum præripere illi volebant: perinde facientes ac siquis Irum, ob acceptam Crœsi vestem, regem euasisse persuadere vellet. Sed de his tunc aptior fuerit dicendi locus quum verum & ἐπώνυμον Thesaurum dabo: cuius quo diuturniorem expectationem esse video, eo magis vt illi respondeat, efficere manibus pedibusq; conabor.

Quòd ſiquis obijciat me bonas horas in emendanda huiuſmodi interpretatione, tanquam in repurgando Augiæ bubili, malè collocaſſe, potiusque nouam cudendam fuiſſe, primùm ego ei, aurum ex Ennij ſtercoribus collectum fuiſſe reſpondebo: deinde eundē hoc conſiderare iubebo, ita eſſe vitioſam hanc interpretationem vt permixtas vitijs virtutes & quidem maximis maximas & plurimis plurimas habeat: magnumque ad præcepta optimæ rationis interpretandi, magnum ad formandum iudicium eius qui interpretem agere diſcit, adiumentum afferre queat. Sunt enim quædam (aut ego valde fallor) tam Latinè, tam dilucidè, tam numerosè, tam denique omnibus modis concinnè venuſteque expreſſa, vt nihil Latinius, dilucidius, numeroſius, nihil concinnius venuſtiusque fieri fingíue poſſe videatur. Quid quòd ſæpiſſimè in vno eodemque loco bona malis permixta eſſe contingit? quid quòd interdum in vno periodi membro doctum, fidelem & diligentem interpretem & omnia Laurentio Valla digna agnoſcimus, in altero doctrinam (imò vel vulgarem linguæ Græcæ cognitionem) fidem, diligentiam deſideramus? Hoc tibi mirum viſum iri ſcio: mihi certè & mirum viſum eſt iampridem, & in dies magis miror: nec quamcunque in partem animum verſem, vlla coniectura rationem huius inconſtantiæ aſſequi poſſum. Sed hanc interpretationem (quicunque ſit eius author, & vndecunque profecta ſit quæ in ea cernitur inconſtantia) minimè reijciendam, ſed potius quas habet inter vitia virtutes, & roſas inter aculeos carpendas eſſe cenſeo. Vale, & noſtris laboribus faue.

HENRICI STEPHANI APOLOGIA PRO HERODOTO, SIVE, HERODOTI HISTORIA FABULOSITATIS ACCUSATA.

VT antiquitatem nonnulli nimiùm religiosè atq; adeo superstitiosè colunt, ita nō desunt qui eandem merito honore meritaq; obseruantia fraudare videantur. Horum autem vitiorum vtrunq; non peculiare seculo nostro, sed illi cum superioribus esse commune, multa nobis argumento esse possunt. Posterioris quidem certè fidē nobis vel ipsa Græci sermonis consuetudo facit, in quo ἀρχαῖος & ἀρχαϊκὸς de homine nimia simplicitate prædito, interdum verò & de planè stolido bardoq; dicuntur: & ἀρχαῖον ἔργον iridem. Atq; hinc, id est ex hoc priscorum morū & institutorum (vtpote quibus nimiùm rudis simplicitas inesset) contemptu, manarunt & illa, κρόνος, κρόνιος, κρονόληρος, βεκκασέλινος. Hinc & illi versus,

Prisca iuuent alios: ego nunc me denique natum
Gratulor, hac ætas moribus apta meis.

At illi priori vitio eorum qui superstitiosè antiquitatem colunt, quid ansam præbuerit, assequi coniectura nequaquam facile est. Non iam de illa altè repetita antiquitate, nec de ijs loquor qui mores sui seculi exosi, vota contraria votis Nasonis fecerunt: vt quum dicit Tibullus,

Tunc mihi vita foret: vulgi nec tristia nossem
Arma, nec audissem corde micante tubam.

Quæ verba eruperunt huic Poetæ postquam aurei seculi felicitatem commemorauit. Atq; hunc, dum eò respiceret, pertæsum vitæ suæ fuisse, mirum videri non debet: quum ipse Hesiodus multis antè ætatibus hæc protulerit,

Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφελον ἐγὼ πέμπτοισι μετῆναι
Ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ πρόσθε θανεῖν, ἢ ἔπειτα γενέσθαι.

Sed & ille ipse Naso, qui in versibus quos modò citaui, antiquitatem ludibrio habet, illā laudari solitam, alibi fatetur, quū dicit,

Laudamus veteres, sed nostris vtimur annis.

Et qui (obsecro) prisci seculi laus dissimulari posset, cuius vt rudis simplicitas ijs quæ dixi verbis apud Græcos notata, ita vicissim probitas & fides consuetudine Latini sermonis celebrata fuit? Ille demum antiquis est adolescens moribus, inquit Plautus. Homo antiqua virtute ac fide, inquit Terentius. Homines antiqui, qui ex sua natura cæteros fingerent, inquit Cicero. His autem loquendi generibus materiam non alios quàm poetas præbuisse verisimile est: sed hi quàm angustis spatijs tempus illud circunscribant, vel ex his Iuuenalis versibus patet,

Antiquum & vetus est alienum Posthume lectum
Concutere, atq; sacri genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas,
Viderunt primos argentea secula mœchos.

Sed & ipsum Hesiodum longo interuallo argentei seculi mores ab aurei seculi moribus separantem audimus. Dubium verò nemini esse debet quin aureo seculo argenteũ, vt æreo ferreum poetæ subiunxerint, id ipsum exprimere volentes quod Horatius his versibus cecinit,

Ætas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Quam sententiam ex hoc Arati loco mutuatus videri potest,

Οἷον χρύσειοι πατέρες γένεϊ τὸ ἐλίποντο
Χειροτέρην· ὑμεῖς δὲ κακώτερα πρέξετε.

Huius autem rei (meo iudicio) non obscura ratio est. quum enim posteri vltra nequitiam suorum maiorum, cuius hæredes relinquuntur, sibi nouam in dies comparent, nequiores euadere necesse est. Verùm (si seriò loquendum est) ne primum quidem seculum, vel potius ne primos quidem illos primi seculi homines nequitia caruisse, & ea vel maxima, sacræ literæ nos Caini exemplo docent. Quò minus Romuli multis seculis posterius factum in perpetranda itidem fratris sui cæde, mirum videri debuit. Atque (vt huic sermoni finem imponamus) priscorum hominum maiorem simplicitatem atq; adeo rusticitatem fuisse, quàm probitatem, & aut nullo vitio aut sola auaritia minus quàm nos laborasse, credibile est. At nostrum seculum si aureum ea vocari ratione non potest ob quam nomen id primo

seculo

ſeculo impoſitum fuit, illa certè eadem ratio hanc appellationem ei vendicat, propter quam Naſo in his verſibus (nam eorum authorem illum eſſe potius quàm Propertium iudico) eam ſuæ ætati tribuit,

Aurea ſunt verè nunc ſecula: plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.

Quibus adijcienda ſunt quæ apud Propertium ſequuntur,

Auro pulſa fides, auro venalia iura,
Aurum lex ſequitur; mox ſine lege pudor.

Adijciendus & hic verſus, qui diſtichon illud *Aurea ſunt*, &c. præcedit,

Aurum omnes victa iam pietate colunt.

Verumenimuero non de illis (vti dixi) altè repetitæ antiquitatis admiratoribus loquor, qui, quæcunq; poetæ de ea ſomniarunt, vera eſſe in animum induxerunt. De quibus igitur? de iis qui ſuæ ætatis artifices, (præſertimque pictores & ſculptores) necnon poetas, præ illis quos ſuperiores ætates tulerant, flocci faciebant. Nam quis vel ex Ciceronе non didicit quanto ſtudio olim antiqui operis tabulæ, ſigna, toreumata conquiri quanto pretio comparari ſolita fuerint?

Inſanit veteres ſtatuas Damaſippus emendo

inquit Horatius: ad quàm multos præterea eadem inſania & circa ſtatuas & circa res huiuſmodi laboraſſe putamus, perinde ac ſi cum Apelle & Zeuxide ars pingendi, cum Scopa, Myrone, Praxitele, ars ſculpendi ſiue fingendi ſepulta eſſet? Nec verò aliunde quàm hinc ortum apud Latinos habuiſſe crediderim illa loquendi genera, Nihil antiquius mihi fuit, Nihil antiquius habui, Antiquiſſimum mihi fuit, aliaque huiuſmodi. Nam qui hæc ab ea quæ ſenili ætati debetur reuerentia petita eſſe exiſtimant, aut falluntur, aut ego fallor. Quæ tamen origo voci Græcæ πρεσβύτερον meritò fortaſſe tribuatur: ſed vocabulum Antiquius, vt illi ſignificatione reſpondet, ita origine reſpondere, nequaquam dixerim. Et de artificibus quidem hactenus. Quod autem de poetis dixi, vel ſolius Horatij querimonia nobis ſatis ſuperq; teſtatum reddet: in qua inter cætera hæc dicit,

Si meliora dies, vt vina, poemata reddit,
Scire velim pretium chartis quotus arroget annus
Scriptor ab hinc annos centum qui decidit, inter

Perfectos Gereresq; referri debet, an inter Viles atque nouos?

Similis autem cum alibi, tum lib. secundo Anthologiæ Græcorum epigramm. extat querimonia. Veruntamen vt hodie cantilenæ siue cantica, quo recentiora, eo sunt gratiora, ita iam Homeri seculo nouitatem illa non vetustatem commendasse, ex his illius versibus discimus,

Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ὀπιπλείουσ' ἄνθρωποι
Ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται.

Cui subscribens Thebanus Poeta dixit, Αἶνει παλαιὸν μὴ ὄφαν, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. Vbi animaduertendum est negari à Pindaro quod Horatius ex vulgi sententia affirmat.

Sed quorsum hæc omnia? dicat aliquis. Nimirum vt propositis duobus hisce hominum generibus, quorum vnum nimis religiosos, alterum nimis irreligiosos oculos & aures ad antiquitatem affert, ijs qui vetervm historiarum lectores futuri sunt, vt mediam quandam viam teneant, author sim: sic tamen vt veteres historicos (sicut & poetas) dum legunt, illos ab eorum posteris, tanquam magistros à discipulis, distinguẽdos esse meminerint. Nam ad historias quidem quod attinet, si verè illud dictum fuit, discipulum prioris esse posteriorem diem, quin facta plurima quæ in posterioribus historijs celebrantur, priores historias (id est facta quæ in illis commemorantur) tanquam exemplar sibi proposuerint, nemo (vt opinor) inficiari volet. Nam quis L. Tarquinium (vt vnum aliquod in historia Græca celebre factum cum celebri in Romana facto comparem) in decutiendis summis papauerum capitibus Thrasybulum imitari voluisse neget? Imò verò vt hunc ille imitatus est, ita historicos Latinos in describendo eius facto Græcos imitari voluisse dicas. Ego verò ex Græcis Herodotũ, ex Latinis T. Liuium, deligens vtriusque locum (nequid fingere videar) proferam. Herodotus igitur (si bene interpretor) hæc scribit, Præconẽ ad Thrasybulum Periander misit qui ex eo sciscitaretur quis maximè tutus ipsi rerum status & ad exercendum in vrbem suam imperium accommodatissimus futurus esset. Thrasybulus hunc à Periandro missum secum ex vrbe educens, segetem ingressus est, eamq; perambulans, dum illum repetitis subinde super eius è Chorintho aduentu interrogationibus compellaret, vt quan-

que

que ſpicam ſupra reliquas eminere cernebat, retũdebat: & poſtquam retuderat, proijciebat. donec quotquot in tota ſegete pulcherrimæ altiſſimæque erant, hoc modo labefactauit. Quum autem vniuerſum prædium obiiſſet, præconem nullo dato conſilio remiſit. Reuerſo deinde præcone, quum Periander Thraſybuli conſilium audire ſummopere cupeteret, is nullum ſibi ab eo datum reſpondet: & ſe mirari addit quid illi in mentem venerit, vt ad talem virum eum mitteret, qui ita mente captus eſſet vt etiam ſuas ipſius res profligaret. Quæ dicens, ſimul quę facientem Thraſybulum viderat, narrare cœpit. At Periander quum huius facti mentem percepiſſet, & Thraſybulum ipſi de interficiendis ciuibus conſilium dare animaduertiſſet, mala omnia ciuibus ſuis inferre cœpit. Hactenus Herodotus. Liuium nunc audiamus de ſexto Tarquinio ita loquentem, Itaque poſtquam ſatis virium collectũ ad omnes conatus videbatur, tum è ſuis vnum ſciſcitatum Romam ad patrem mittit quídnam ſe facere vellet: quandoquidẽ vt omnia vnus ipſe Gabiis poſſet, ei dij dediſſent. Huic nuntio (quia credo dubię fidei videbatur) nihil voce reſpõſum eſt: rex, velut deliberabundus, in hortum ædium tranſit, ſequente nuncio filij. ibi inambulans tacitus ſumma papauerum capita dicitur baculo decuſſiſſe. Interrogando expectandoque reſponſum nuntius feſſus, vt re imperfecta, redit Gabios: quæ dixerit ipſe, quæq; viderit refert: ſeu ira, ſeu odio, ſeu ſuperbia inſita ingenio, nullam cum vocem emiſiſſe. Sexto, vbi quid vellet parens, quídve præciperet tacitis ambagibus, patuit, primores ciuitatis, criminando alios apud populum, alios ſua ipſos inuidia opportunos, interemit. Hactenus & Liuius. Quis autem hic ea quæ dixi, id eſt παραλήλους πτάξις & παραλήλους διηγήσις non agnoſcit? Iam verò ſi fluuiorum quos vidimus, fontes quoque videre iuuat, cui non lectio veterum hiſtoriarum (à quibus aliqui in poſteriores ſiue riui ſiue riuuli profluxerint) gratiſſima eſſe debet? Nam vt Homeri poeſin fontẽ appellat Naſo, (quum canit,

—à quo, ceu fonte perenni,
Vatum Pieriis orarigantur aquis) ita ego

Herodoti & Thucydidis ſcripta fontibus comparare, duabus de cauſis non dubitem. Vna eſt, quòd ex illorum lectione præſtantiſſimos quoſque & bellica virtute clariſſimos viros prudentiam hauſiſſe, & de variis rebus gerendis vel non gerendis conſi-

lium, tanquam ex oraculo certissimo petiisse, (felices, quos facerent aliena pericula cautos) atque adeo illorum facta non in similibus tantùm rebus imitatos esse, sed interdum ad vsus alioqui dissimiles accommodasse, verisimile est, Altera, quòd ex horum vtroque (ac præsertim ex Thucydide) omnes propemodum qui sequuti sunt historicos, cum alia tum varias scribendæ historiæ regulas deriuasse, & horum scripta tanquam ideas illis scribentibus obuersatas fuisse, multa nobis argumento esse possint. Verùm quũ ista sint eiusmodi quæ multò faciliùs mente comprehẽdi quàm verbis explicari possint, quæ addi huc pertinentia possent, cogitanda relinquo. Hoc autem nequaquam silentio prætereundum censeo, veteres historicos (sicut & poetas) si non ob aliud, ob eam certè reuerentiam qua fictitium numen suum suaque adulterina sacra prosequuntur, dignissimos esse quos reuereamur. Hanc autem illorum reuerentiam fateri cogentur quicunque multa loquendi genera, quibus sacræ literæ nobis Dei prouidentiam, &(vt theologica voce vtar) omnipotentiam testantur, itidem ab illis vsurpata inuenient: quæ contrà eorum posteri neglexerunt. Duobus exemplis contentus ero: quis non, quum hæc verba audit, Deus in cor meum immisit, Deus in manus meas illum tradidit, Dauidem, vel Esaiam, vel Ieremiam, aliúmve quempiam è sacro sanctorum Prophetarum numero, potius quàm Homerum vel Hesiodum, aut alium poetam loquentem audire sibi videtur? At ego & hæc & alia loquendi genera Herodoto veteri historico cum veteribus illis poetis dico esse communia: vt omittam quæ præterea ore Christiano itidem dignissima sibi habet ille peculiaria. Quæ quoniam vt omnino impietatis, ita mendacij suspicione aliqua eum ex parte liberare posse videntur, non omittenda, sed alij loco seruanda iudico: atque hactenus in gratiam & laudatorum & vituperatorum antiquitatis, ex multis pauca præfatus, ad ipsum disputationis caput venio.

QVVM in legendis historiis duo consideranda sint, quæ narrentur & à quo narrentur, prius de eo qui hæc memoriæ prodidit, nobis dicendum est. Herodoti fabulositatem ita omnibus omnium sermonibus fuisse iam olim iactatam, vt in prouerbiũ propemodum abierit, quis est qui nesciat? Sed quod hodie in multis experimur, idem plurimis superiorum seculorũ hominibus vsuenisse credibile est, vt aliena fide illum mendacij argue-

guerent: quippe qui ne librorū quidem eius titulū vnquam niſi per tranſennam aſpexiſſent, ſed aliorum à quibus lectos eſſe credebant, iudicio ſtandum ſibi eſſe exiſtimarent. Verùm vt huiuſmodi hominum voces olim exibilari potius quàm refelli ſolitas veriſimile eſt, quippe qui temerariam ſuam credulitatem impudentiamque prodentes, non Herodoti ſed ſuam ipſorum famam læderent: ſic & hodie ſimilem impudentiam ſimiliter exibilandam explodendamque potiùs quàm argumentis vllis confutandam cenſeo. Quare hos miſſos faciens, illos compellabo, qui Herodotum non ſemel, ſed ſæpius, non eius partem ſed opus integrum, non oſcitanter, ſed ſumma cum attentione voluerunt. Ac primùm ex illis ſcire velim vtrum Herodotus prudens ſciensque, an imprudens mentiatur. Illum prudentem ac ſcientem mentiri ſi reſpondebunt, mendacij ipſimet ex eius ſexcentis locis conuincentur. Si enim mentiri propoſitum illi eſſet, cur quoties aliquid commemorat quod perſpectum exploratumque non habet, hac de re nos admonet? cur tot locis tam ſolicitè ſe excuſat? Aut quid hæc, Vt audiui, Vt narrant, Vt aiunt, addere paſſim attinebat? Aut quid horum quidem ſe teſtem eſſe oculatum, at illorum teſtem auritum duntaxat, fateri neceſſe erat? vt in Euterpe, μέχρι μὲν τῆς Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθὼν, τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε ἀκοῇ πρὸς ἱστορίων. Sed & ſæpe de rebus ſibi dubijs ſcribens, neſcire ſe quàm veræ ſint illæ, ſed quæ ab alijs referantur, narrare, & penes eos fidem eſſe velle dicit. Atque adeo in Polymnia, hoc ſuum eſſe in vniuerſo opere conſilium pronuntiat, vt ſibi commemoranda quæ ab alijs acceperit, non item omnino ſibi credenda eſſe cenſeat. ἐγὼ δὲ, inquit, ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι μέντοι οὐ παντάπασιν ὀφείλω. καί μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. Ac ne his quidem contentus, ſæpe etiam ſuſpicionem lectoris præuenit, & hoc vel illud narrari quidem, ſed veriſimile ſibi non fieri profitetur. vt quum in Clione ſcribit, φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲν ὑπὲρ πίστιν λέγοντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν, &c. Sic in Terpſichore dicit, ἐμοὶ μὲν ὑπὲρ πίστιν λέγοντες, ἄλλῳ δέ τεῳ. At multis locis hanc admonitionem non attexit, in quibus videtur eſſe neceſſaria. Nimirum tibi neceſſaria videtur. at illi contrà ſeperuacaneam (quippe cui ſui dicti ratio conſtaret) viſam fuiſſe, perſuaſum habeo. Atq; hanc meam opinionem confir-

mat (ni fallor) iſte Clionis locus, in quo Babylonici ſoli fertilitatem exponens, ſcribit, In quam autem altitudinem milium & ſeſamum arboreſcant, etſi probè norim, tamen id non referam: quum certò ſciam, iis qui nunquam Babylonicam regionem adierunt, quæ de fructibus dicta ſunt, planè incredibilia videri. Meam, inquam, opinionem confirmat (vt opinor) hic locus. vt enim de his tacere voluit quòd fidem impetratura non crederet quidni de illis quoque tacuiſſet, ſi fide maiora fore putaſſet: aut aliquo ſaltem verbo, vt aliis in locis ſuſpecta ſibi eſſe teſtatus eſſet? Quid quòd comperta ſibi aliorum mendacia diſſimulare non poteſt, vt cum in Euterpe, tum alibi apertè oſtendit? Atqui mendacia exagitare, nequaquam eius qui mendaciis gaudeat, eſſe videtur. Ac primum quidem hoc ſit φιλαληθείας Herodoti argumentum. Secundum eſſe poſſit, quòd non, vt alij pleriq; hiſtorici, quæ vel à dicendo vero eum deterrerent, vel ad mentiendum impellerent, habuerit. Cui enim illum aſſentari voluiſſe, aut quod aſſentationis præmium ſibi propoſuiſſe dicemus? Adde quòd aſſentari & παῤῥησίαν amare, velut ex diametro inter ſe pugnent: quam tamen illum amaſſe, cum ex aliis locis, tum ex hoc in Polymnia deprehendimus, Hîc ego, quod ſentio & verum mihi videtur, non diſſimulabo: licet eiuſmodi eſſe ſciam quod mihi inuidiam apud multos conflare poſſit. Atenim quorundam encomia ſuæ hiſtoriæ inſeruit. Id quidem fateor: ſed & tara & nullã aſſentationis ſpeciem præ ſe ferentia eſſe dico. nec quicquam aſſentatorium vel in Polycratis laude in Thalia, vel Bogis aut Cadmi in Polymnia, agnoſco. Remoto autem aſſentationis ſtudio, quid ei lucri fuiſſet (vt ille apud comicum loquitur) nos fallere? Eſto tamen, aliquos hiſtoriæ eius locos criminis illius ſuſpectos nobis eſſe: at quis eam ſaltem partem quæ non res geſtas, ſed varios hominum variorum mores ac ritus deſcribit, (quæ potiſſimùm calumniis obnoxia eſt) ſuſpicione huiuſmodi non liberet? Tertium argumentum (niſi quis coniecturam vocare malit) ex magna hominis circa ſuum numen ſuaq; ſacra obſeruantia peti poſſe dixerim, quam & paulò antè attigi. Multæ enim ſententiæ ſiue γνῶμαι tum quas aliis locis adhibuit, tum quas narrationibus vel præfixit, vel tanquam corollaria adiunxit, tanta illum pietate præditum fuiſſe teſtantur, quanta in hominem Chriſtianæ religionis ignarum cadere poteſt: imò verò ea de diuina potentia prouidentiaq;

tiaque ſenſiſſe quæ Chriſtianum ſentire & deceat & oporteat. Huiuſmodi ſunt hæc in Thalia, SED profectò prouidentia Dei, pro ſua ſapientia, quæcunque animalia meticuloſa & eſculenta ſunt, valde fœcunda reddidit, ne aſſiduo eſu abſumpta deficerẽt: at quæcunque improba & pernitioſa, parum fœcunda. Atque hinc fit vt lepus &c. Conſideremus & hæc ex Polymnia; VIDEN' vt Deus animalia prægrandia fulmine feriat, eorum faſtum non tolerans: at putilla ne videlicet quidem? Viden' vt in editiſſima quæque ædificia & in celſiſſimas quaſque arbores tela hæc ingruant? Gaudet enim Deus quæcunque eminent, deprimere. Vnde etiam contingit vt ingens exercitus ab exiguo profligetur: Deo videlicet illis quorum inſolentiam exoſam habet, terrorem aut fulmen immittente: ita vt ſuperiores eorum ſucceſſus exitus exitiales habeant. Magnificè enim de ſe ſentire nemine commune ſecum eſſe ſinit Deus. Quid, obſecro, de diuina potentia diuinius iſtis dici potuit? Heſiodeã illam γνώμην laudibus omnes efferunt,

Ῥέα μὲν γὰρ βεβάᾳ, ῥέα δὲ βεβάοντα γαλέπτει,
Ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύῃ, καὶ ἄδηλον ἀέξει,
Ῥεῖα δέ τ' ἰθύνει σκολιὸν, καὶ ἀγλωρέα κάρφει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὃς ὑπέρτατα δώματα ναίει.

Quem imitatus Horatius dixit,

——— *Valet ima ſummis Mutare, & inſignem attenuat*
Deum,
Obſcura promens.

Et meritò quidem certè illam veteris Poetæ ſententiam laudibus extollunt: ſed quanto tamen vlterius progreditur hic noſter hiſtoricus? Iam verò gnomen illam quæ Deo vindicem oculum tribuit, quot nobis exemplis confirmat? vel potius, quot locis eam tanquam in ſpeculo intuendam proponit? Primùm quæ de Pheretima narrat, & verba quibus narrationem ſuam claudit, audiamus: ac quoniam eſt valde memorabilis, eam à capite ipſo arceſſamus, diſperſa eius membra in vnum corpus colligentes. Erat hæc Pheretima Batti claudi Cyrenes regis vxor. hic Arceſilai filius erat; quem Cyrenes regnum tenentem, dum morbo laboraret, frater Aliarchus ſtrangulauerat: iſque vicißim ab illius vxore cui nomen Eryxo, ex inſidiis interfectus fuerat. Batto hoc mortuo, Arceſilaus quem is è Phe-

retima sustulerat, regni hæres relinquitur: sed quum orta inter hunc & populum seditione, factio populi superior euasisset, Arcesilaus Samum, Pheretima eius mater Salaminẽ profugit, & ab EVelthone, imperium eius obtinente, exercitum à quo vnà cum filio Cyrenen reducatur, petit. At EVelthon quiduis potius illi quàm exercitum dabat. Illa, quicquid dabatur accipiens, pulchrum quidem & id esse dicebat, sed pulchrius futurum esse si ipsi quem petebat exercitum daret. Atque hoc responso donum vnumquodque prosequebatur. Tandem verò EVelthon ei fusum aureũ, & colum cui circumpositum stamen erat, dono misit. Quum autem iisdem quibus prius verbis inter accipiendum hoc munus vsa esset, tunc EVelthon se talia fœminis non exercitum donare dixit. Arcesilaus autem interea Sami agens exercitum coegit, à quo quum Cyrenen reductus, & in antiquum statum restitutus esset, magnam in suos sæuitiam exercuit: ob quam sibi metuens quum ad Alacerem Barcæorum regem socerum suum se contulisset, à Barcæis quibusdam, quibus se nonnulli Cyrenæi exules adiunxerant, in foro interfectus fuit: eiusque cædem mox Alazeris soceri cædes sequuta est. Ad Pheretima, tantisper quidem dum Arcesilaus filius Barcæ ageret, eius gradum apud suos cum aliis in rebus, tum in præsidendo senatui tenebat: sed vbi filium Barcæ interemptum audiuit, fuga se in Ægyptum proripuit: atque ibi Aryandem (quem Cambyses Ægypto præfecerat) supplex rogauit vt vicem suam vlciscereturhoc prætextu vtens, quòd filium suum, quia Medorum partibus fauebat, interfectum diceret. Quum Barcen peruenissent quos exoratus Aryandes ex Ægypto miserat, eamque vrbem vi capere frustra conati, fraude cepissent, Pheretima ex Barcæis eos qui perpetrandæ cædis principes fuerant, cruciibus per ambitum muronum suffixit: eorum autem vxoribus mammas amputauit, quibus eosdem muros tanquam notis quibusdam interpunxit. Cæteros Barcæos Persis diripiendos reliquit, præter eos qui Battiadæ & affines cædis non erant: his autem vrbis gubernacula tradidit. Hactenus de Pheretimæ facto. nunc animaduertere operæpretium fuerit, quòd huic narrationi (interiectis tamen nonnullis) corollarium, fibrũ claudens, attexat. At Pheretima (inquit) ne ipsa quidem mitem vitæ exitum habuit. quumprimum enim è Libya, Barcæos vlta, in Ægyptum rediit, miserabilem mortem obiit. viua enim vermibus

mibus ſcatere cœpit, à quibus corroſa fuit. Nempe homines tam atrocibus vindictis inuidiam ſibi apud deos conflant. Hactenus de Pheretima. Ad Hermotimum eunuchum veniamus. ſcriptam enim de illo hiſtoriam religio mihi eſſet ſilentio præterire. Hermotimo, inquit, amplior illatæ ſibi iniuriæ, quàm vlli vnquam mortali (quod ſciam) contigit vltio. Is ab hoſtibus captus & venalis à Panionio quodam Chio emptus fuerat, qui ex ſceleſtiſſimo facinore quæſtū faciebat. quoſcunque enim nanciſci poterat formoſos pueros, caſtrabat, moxque Sardis aut Epheſum abductos magna pecunia vendebat. Barbaris enim eunuchi in pretio ſunt, quòd ijs maiorem quàm alijs fidem in rebus omnibus habendam putent. Ex eorum autem numero quos caſtrauerat Panionius, erat Hermotimus: cui felici ſorte contigerat vt cum alijs donis Sardibus ad Xerxem mitteretur: temporis autem progreſſu primum inter eunuchos locum apud illum obtineret. Quum autem rex Perſicas copias in expeditionem aduerſus Athenas educens, Sardis peruenisſet, tum Hermotimus negotij cuiuſdam gratia quum in Myſiam regionem deſcendiſſet, quæ à Chiis incolitur, Atarneus dicta, hic Panionium offendit. Quem agnitum quum blandè compellaſſet, & primùm quidem ei expoſuiſſet quanta bona eius opera conſequutus eſſet, deinde verò magnam ſe illius meriti gratiam relaturum promiſiſſet, ſi cum ſuis liberis illuc commigraret, ei vt id faceret perſuaſit. Poſtquam verò eum in poteſtate habuit, quippe qui cum liberis & vxore illuc commigraſſet, his eum affatus eſt verbis, O qui præ omnibus mortalibus è ſceleſtiſſimo facinore quæſtum feciſti, quid de te ego aut meorum maiorum quiſpiam, de te inquam vel aliquo ſuorum commeruimus, propter quod me exviro nihil eſſe feceris? Nempe deos tuas illas artes ignoraturos ſperabas: at te rem adeo iniuſtam auſum, iuſto ipſi contrà iudicio in manus meas compulerunt, vt tantas, quantis dignus es pœnas mihi dares. Quæ dum Panionio exprobrantur, adductis in conſpectum quatuor filiis, eorum amputare genitalia coactus fuit: quod quum illis feciſſet, ad idem ei viciſſim faciendum adacti ipſi fuerunt. Ira Hermotimo aduerſus Panionium diuinæ vltionis vices adiutrices fuerunt. Quid quęſo hic legimus quod ore Chriſtiano ſonari non mereatur, ſi tantū

pluralem deorum numerum in singularem vertamus? Sed & in Euterpe quàm pulchrè ab eo dicitur magnorum scelerum magnas immitti à dijs vltiones? τῦ δαιμονίυ παρασκυάζοντος ὅκως πανωλεθρίη ἀρχλόμενοι, καταφανὲς τῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωνται ὡς τὴν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλας εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. Illis autem verbis quibus suum de Hermotimi vltione sermonem finit, consona sunt (si ipsum etiam loquendi genus spectemus) hæc quæ in Thalia habentur, χρόνῳ δὲ ὑ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεα πολυκράτεος τίσις μετῆλθεν. dixerat enim illic, παντὸς μὲν νυν ἥκιστα πρέπει ἥ τε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος. Sed & τίνω δίκην τινὶ interdum dicit, vt in Eratone, ὑ μὴν ἀλλ' ὁ Λθυτυχίδης κατεγήρα ὀν Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν τινὰ δὴ τινὲ ἁμαρτήτῳ ἐξέτισε. & in eodẽ libro de Cleomene, cuius insaniam vindictæ diuinæ imputat, ἐμοὶ δὲ δοκέει τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης ἁμαρτήτῳ ἐκτίσασθαι. In Calliope autẽ δίκην τῦ φόνυ τῦ Λεωνίδεω ἐκ Μαρδονίυ dicit. Huc etiam pertinet vocabulum μοῖρα, vt quum scribit in Polymnia, τοῖσι δὲ ὧν Λακεδαιμονίοισι μοῖρα κατέσκηψε ταλαιπωρίη τῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. & paulo pòst, ὅτι μοῖρα γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους ἡ ταλαιπωρίη μοῖρα, &c. in quo etiã loco obseruatione dignissimum est quod tradit de scelere quod in filijs authorum eius Deus vindicauerit. Frequens est illi vsus & vocis, χρεὼν, siue ἐόν τι (pro ἐόν, quod & ipsum apud eum extat) de eo quod vt à Deo decretum fuerit, ita fieri oportuerit & necesse fuerit: vt nõ procul à Cliûs initio, χρεὼν γὰρ κατὰ πάλαι γενέσθαι κακῶς. Et circa finem Calliopes, κακῶς γὰρ ἐόν τι πανοικὶ γενέσθαι. Et in Terpsichore, ὑ γὰρ ἐόν τι τῦτο τῷ σόλῳ Ναξίυς ἀρχλέσθαι. In eadem, ἐόν τε ἐκ τῦ Ἡετίωνος γόνυ Κερίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν. Item in Eratone, δεῖν γὰρ μιλτιάδεα τελθτᾶν μὴ εὖ. Nec verò mihi dubium est quin Liuius imitari Herodoteum istud loquendi genus volens, (vt antea dixi à veteribus historicis posteros multa mutuatos esse) non procul à primi libri initio ita loquutus sit; Sed debebatur, vt opinor, fatis tantæ origo vrbis, maximiq; secundum deorum opes imperij principium. Quòd si huius χρεὼν vel ἐόν τι explicationem quærimus, eam nobis eiusdem Herodoti Calliope suppeditabit, Hospes, inquit, quod à Deo contingere oportet, homo nulla ratione auertere à se potest. quoniam ne verisimilia quidem dicentibus quisquam auscultare vult. Sed narrationẽ à qua dictum illud pendet, audiamus. Dum autem, inquit, hac in re occupati sunt barbari, Atta-

ginus

ginus Phrynonis filius, vir Thebanus, conuiuio magnificentissimè instructo, Mardonium ipsum, & quinquaginta eorum qui cum illo erant honoratissimos, excepit. Secundum cœnam Persa quidam Therſandrum Orchomenium cuias esset interrogauit: quem vbi Orchomenium esse accepit, Quoniam, inquit, te mihi mensæ & libaminum consortem esse contigit, tibi sententiæ meæ mnemosyna relinquere libet, vt & ipse eorum quę impendent præscius, tuis rebus consulere possis. Vides Persas qui hîc epulantur, & exercitum quem ad flumen castra habentem reliquimus? Ex hoc vniuerso numero non multo pòst perpaucos videbis superstites. Atq; his verbis multas lacrymas ille miscebat. Quæ quum admiratus Therſander dixisset, Nónne Mardonio hæc significanda sunt, & Persis qui secundum ab eo locum obtinent: tum ille subiecit, Hospes, quod à Deo contingere oportet, homo à se arte nulla depellere potest. siquidem ne verisimilia quidem dicentibus fidem quisquam adhibere vult. Atque adeo ex Persis multi quanuis hoc sciamus, sequimur necessitate constricti. Ex his, (sicut & ex alijs quæ antè attuli) quæ fuerit nostri historici pietas, patere satis arbitror. quanuis enim hæc postrema verba non in sua sed in Persæ cuiusdam persona proferat, (cui eum illa nequaquam affingere dixerim) illi tamẽ aliqua ex parte adscribi possunt: quòd sic ea commemoret vt illis se assentiri planum faciat. Reliquum est vt scrupulũ, quem animis aliquorum inijcere potuit vocabulum τύχη, eximam. Nam quomodo (dicent nonnulli) huic quam prædicas pietati consentanea sit illa τύχης appellatio, quæ quum apud vetustissimos scriptores ratò, apud Homerum autem nunquam reperiatur, hic contrà illi euentus rerum imputat? Qui fortunam constituit, nónne is prouidentiam tollit? Hoc ego sanè fateor: sed τύχῃ illis in locis vulgarem fortunæ significationem habere nego. Alioqui enim quomodo adderet θείη cum τύχη? vt in Melpomene, τὰς δὲ οἱ ἵππους τὰς ἀπὸ τοῦ ἅρματος νεομένας ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ. Et in Terpsichore, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείῃ τύχῃ περσχέλασε τὸ παιδίον. Hic enim θείη τύχη nihil aliud sonat quàm θείῃ μοίρᾳ, & quod vernaculo sermone dicimus, *Auſi que Dieu voulut*. Quod illa etiam verba Calliopes indicant, εἴτε κληδόνος εἵνεκε θείλων πυθέσθαι, εἴτε καὶ κατὰ σωτυχίην, θεὸς ποιεῶντες. Illæ porrò Gallicæ voces aliud loquendi genus in memoriam mihi reuocant, quod quum inepte-

alioqui iudicetur, magnam tamen cum isto Herodoteo habet affinitatem, atque adeo tantam vt eius videri possit ἀπόγονον. Ita enim loquitur sæpe apud nos vulgus, *C'est fortune: Dieu le veult.* Quàm multas autem alias habeat hic scriptor dicendi formulas sibi magna ex parte inter Græcos scriptores peculiares, at quæ sermoni nostro cum eo sint communes, alius erit aliquando dicendi locus. Ad θείῳ τύχῳ reuertor, & hoc addo, interdum etiam θεῖον πρῆγμα vocare Herodotum τὸ θείῃ τύχῃ συμβάν. vt quum in Eratone dicit, ἐρέων δέ μι κατομυμένῳ ὁ Ἀρίφων, ἔμαθε ὡς θεῖον εἴη τὸ πρῆγμα. Et in Polymnia, δῆλον ὧν μοί ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς μιλήσιος. Dixerat autem paulo antè, τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι. Sed & in Calliope legimus, δῆλα δὴ πολλοῖσι τεκμηρίοισί ἐστι τὰ θεῖα τῶν πρηγμάτων. In quo etiam loco nobis obseruandũ est quod & alibi dicit, nimirum diuinitus signa malorum futurorum hominibus solere dari. vt in Eratone, φιλέῃ δέ κως προσημαίνῃ τοῦτ' ἐν μέλλῃ μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνει ἔσεσθαι. Rursus in eodem libro, καὶ τοῦτο μέν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. Verũenimuero quas hactenus recensui Herodoti pias sentẽtias dum mecum reputo (vt tandem huic sermoni finem imponam) hic animum meum percellit metus, ne cum profana illa muliere regina Saba profanus Herodotus, & cum Herodoto cæteri profani scriptores quibuscunq; adeo sacra dicta eruperunt, nos in illo extremo iudicij die reos peragant. qui quum Christo vnico veræ religionis duci, nomen dederimus, & cognomen ab eo acceperimus, profanius plerunq; & sentimus & loquimur & scribimus. Sed quoniam non hoc in præsentia quæritur, quàm pius, sed quàm verax fuerit Herodotus, quod initio huius sermonis dixi, iterum dico, tertium φιλαληθείας Herodoti argumentum ex hac eius pietate (meo iudicio) posse duci. Quis enim rationi consentaneum esse dicat, vt qui tam pius, idem tam improbus etiam fuerit, vt sciens prudensq;, nulla spe aut lucri aut alius commodi proposita, lectoribus imponere planeq; eos ludificari voluerit? Nisi fortè eum aliquis, quantum esset inter historici & poetæ officium discriminis, & veritatis lucem esse historiam, nesciuisse arbitratur: vnde incomperta pro compertis, ficta pro factis, falsa pro veris commemorare, adeo religioni non habuerit, vt suum etiam nomen (ne posteritas illorum mendaciorum authorem igno-

ignoraret) operi ſuo præfixerit. Imò verò vel hinc, id eſt è præfixo operi nomine, quartum φιλαληθείας eius argumentum peti poſſe crediderim: quod tamen nõ tanquam neceſſariũ, ſed potius tanquam ex abundanti cæteris additum exiſtimari volo. Cæterùm cogitãti aliquando mihi quid fidem Herodoti & cæterorum priſci ſeculi ſcriptorũ tantopere ſuſpectam multis reddat, ratio illa occurrit, quòd vt bonam eorũ partem qui res à ſe longinquis in regionibus viſas aut auditas narrant, mentiri ſuſpicamur quaſi locorũ longinquitas ad hoc audaciores reddat: ita etiã non paucis dubia ſit illorum hiſtoricorũ fides, quaſi temporum longinquitate (quæ rerum memoriam propè obliterarit) freti, fabulas pro hiſtoriis obtrudere nobis non dubitent. Atqui eos quorum animis inſidet hæc ſuſpicio, quantum inter hæc duo ſit diſcrimen, animaduertere decebat. locorum enim longinquitas eadem ſemper manet, at temporum non item. atque adeo multæ res geſtæ quàm longè à noſtris temporibus abſunt, tam propè ab eorum temporibus qui eas memoriæ prodiderunt, abfuere. Et hactenus quidem iis qui Herodotum conſultò mentiri perſuaſum habent, reſponſum ſit.

At qui Herodoto propoſitum quidem non fuiſſe mentiri, ſed mentitum tamen eſſe arbitrantur, dum incomperta pro compertis (vt modò dixi) commemorat, & ſuam interdum fidem de ijs quæ audierit, non ſecus ac de ijs quæ viderit, obſtringit, reſpondeant velim ad hoc, Herodotum illa comperta non habuiſſe, id verò vnde ipſi compertum habeant. Si enim ſe hinc coniecturam facere dixerint quòd alijs quibuſdam repugnantia tradat, ecqua tandem ipſi certiore antiquitatis cognitione freti, Herodotum mendacem, cæteros veraces eſſe pronuntiare audebunt? & quam tandem ad normam eas quæ de rebus priſcis extãt ſcriptiones dirigendas cenſebunt? Quòd ſi fortè Herodotum fabuloſitatis reum agi poſſe exiſtiment hoc vno nomine quòd eorum fidem ſuperent quæ narrat: at non protinus quæ fidem apud illos excedunt, apud omnes fidem exceſſura putanda ſunt. Demus tamen ea eſſe eiuſmodi quæ fidem apud nullum mortalium impetrent, an quia eam non impetrant, eam non mereri dicemus? Quæ noua eſt iſta dialectica, per quam nobis ita colligere liceat, vt quod veriſimile non eſt, ne verum quidem eſſe poſſit? Quæ porro eſt iſta in hiſtoricos tyrannis, vt ſi res ab illis

ſcriptas credere nolimus, eos noſtræ incredulitatis (liceat hoc vti verbo) præſtare culpam velimus? Quæ tamen ego dum ſcribo, non ſum neſcius Ioſephum in hac altera opinione fuiſſe, nimirum vt diceret Herodotum in mendacio quidē ſibi non placuiſſe, ſed ſuam illi credulitatem, mentiendi occaſionem dediſſe. Sed ego quam modò ab alijs exegi normam, ad quam priſcæ hiſtoriæ dirigantur, ab eo quoq; exigere non dubitarim.

NE TAMEN dum alios nimis incredulos eſſe queror, nimiùm ipſe credulus habear, quibus nitens aut argumentis aut exemplis, non temerè derogandam eſſe antiquis hiſtoriis fidem contendam, exponere decreui. Quæcunque leguntur apud hiſtoricos miracula, ea vel ipſius natura rerum, vel humanarum actionem eſſe, nemo (vt opinor) negauerit. Nam ſiquid hæc vel illa regio aut prorſus inauditum, aut inauditæ certè magnitudinis vel contrà paruitatis producit, id naturæ: ſiquid ab hominibus mirabile proficiſcitur, id humanæ actionis miraculum voco. Primùm igitur (vt terræ fruges omittam) quot animalium genera ſumma admiratione digna deſcribunt hiſtorici, quæ aut nō habemus omnino aut certè forma & magnitudine plurimùm ab illis differentia? Ne longè abeamus, ad homines, omnium animalium præſtantiſſimum nobiliſſimumq; genus, veniendum eſt. Quales nobis paſſim gigantes, quales viciſſim Pygmæi deſcribuntur? Quid? an quòd neutros viderimus, neutros eſſe aut fuiſſe dicemus? Atqui ad gigantes quidem quod attinet, qui fabuloſos eſſe illos dixerit, (vt omittam multa eorum extare paſſim oſſa) non profanos tantùm, ſed & ſacros libros fabuloſitatis inſimulauerit. Pygmæos autem ſi eſſe aut fuiſſe negabimus, non ſolùm magnæ externorum ſcriptorum turbæ, ſed & noſtris ipſorum oculis fidem derogabimus. quid enim aliud ſunt qui paſſim ſpectantur nani quàm Pygmæi, aut certè ex Pygmæis oriundi? Cur autem ſi naturam (id eſt naturæ opificem) omnipotentem eſſe credimus, homines à nobis & forma & magnitudine variè differentes creare olim potuiſſe & hodie quoq; poſſe non credemus? Iam verò & hoc circa hominem (antequam ab eo digrediatur oratio) diuerſum naturæ opus conſideremus. Ea nunc fœtum vtero mulieris per nouem duntaxat menſes includit: an igitur Herodoto, ex cuius hiſtoria quadam, fœtus vtero muliebri plerunq; decem menſium ſpatio includi ſolitos colligimus, fidem derogabimus? Atqui vt taceam,

ceam, ne verisimile quidem esse, longam eum historiam ad inferendum illi tale mendacium confinxisse, quicunq; vel Herodoto vel alij cuilibet hoc narranti fidem derogat, & fieri posse negat, nónne is eadem opera fidem diuinæ potentiæ derogare putandus est? Verùm vt ad diuinam vsq; potentiam non progrediamur, qui hîc mendacij Herodotum accusant, quàm multos in crimen trahant, ostendemus: si prius illam historiam paucis perstrinxerimus. hæc igitur sunt eius verba, de tertia vxore Aristonis regis Lacedæmoniorum loquentis, Nondum autem elapso decem mensium spatio mulier ista hunc Demaratum Aristoni parit. At is in solio suo cum ephoris sedens, nuntium de nato sibi filio simulatq; accepit, temporis quo vxorem duxerat, memor, subducto in digitos mensium numero, hunc, filium suum non esse, iureiurando affirmauit. Quod quum audiss. &c. Aliquanto pòst narrat istum huius mulieris ad filium suum sermonem, Quod autem præcipuè obijciunt tibi inimici, ipsum Aristonem, quùm ei te natum esse nuntiatum est, multis audientibus esse te suum negauisse, quippe quòd exacti nondum decem menses forent, nimirum vt talium rerum imperito hæc verba exciderunt. Mulieres siquidem nono etiam atq; adeo septimo mense pariunt: nec omnes decem mensium spatium implent. Ego verò te, fili, septimo mense peperi. Hactenus Herodotus: ex cuius narratione elici quod dixi, apertius est, quàm vt vllam dubitationem relinquat. Superest igitur vt illos proferam quos in crimen trahi necesse sit ab ijs qui Herodotum mendacij hîc insimulabunt. A Plauto sumam initium, in cuius Sticho leguntur hi lepidissimi versus,

Famem fuisse suspicor matrem mihi:
Nam postquam natus sum, satur nunquam fui.
Sed quam ego matri meæ refero gratiam,
Ea mihi nunquam retulit mater gratiam.
Nam me illa in aluo menses gestauit decem,
At ego illam in aluo gesto plus annos decem.
Atque illa puerum me gestauit parvulum,
Quo minus laboris illam cepisse existumo:
At ego non pauxillulam in vtero gesto famem,
Verum hercle multo maxumam & grauissimam.
Vteri dolores mihi oboriuntur quotidie.
Sed matrem parere nequeo, nescio quomodo.

Audiui ſæpe hoc volgò à multis dicier,
Solere elephantum grauidam perpetuos decem
Eſſe annos: eius ex ſemine hæc certò eſt fames.
Nam iam complures annos vtero hæret meo.

Idem poeta in Ciſtellaria,

——tum illa quam compreſſerat,
Decumo pòſt menſe exacto hic peperit filiam.

Extant & Cæcilij ſuper hac re verſus, in Plotio,

Inſolenne mulier decimo menſe parere?
Pol nono etiam, ſeptimo atque octauo.

Quæ ſcripſiſſe fertur, hæc Menandri verba in eiuſdem nominis fabula ſequutus, γυνὴ κυεῖ δεκάμηνος. Audiamus & Pomponiũ in Hirnea,

Pappi decimus menſis eſt quum factum eſt: ita fit, ita ſemper ſolet:
Decimo menſe demum turgens vterus parturit.

Ac ne ex vno poetarum genere teſtimonia proferamus, quis nõ illius Virgiliani verſus recordatur?

Matris longæ decem tulerint faſtidia menſes.

quis non illorum Propertij?

Non non humani ſunt partus talia dona:
Iſta decem menſes non peperère bona.

Sed quoniam dubiæ ſunt itidem fidei poetæ, (qui tamen in ijs quæ ad rerum naturam pertinent, veraces eſſe ſtuduerunt) ne videar τὸ ζητούμενον σωαρπάζειν, ad Hippocratem, Ariſtotelem, Plutarchum, lectorem remittam, qui nõ ſolùm decimo menſe, ſed vndecimo etiam, partus edi ſcripſerunt. Sed horum partuum exempla etiam ex Plinio, viro in huiuſmodi rerum indagatione diligẽtiſſimo, proferre libet. Veſtilia C. Herdicij (inquit) ac poſtea Pomponij arq; Orfiti clariſſimorum ciuium coniunx, ex his quatuor partus enixa, Sempronium ſeptimo mẽſe genuit, Suillium Ruffum vndecimo, Corbulonem ſeptimo, vtrunq; Cõſulem: poſtea Cæſoniam Caij principis coniugem, octauo. Hactenus Plinius. His autem exemplis quin & alia ex hoc noſtro ſeculo petita poſſint addi nõ dubito. Ad me certè quod attinet, honeſtiſſimam matronam Pariſijs audiui, in frequenti cœtu, puerũ quem oſtendebat, vndecim menſes à ſe in vtero geſtatum affirmantem. ex certiſſimis enim ſignis (quæ mulieribus ſæpiùs enixis cognita ſunt) conceptus tempus compertũ ſe habuiſſe. Quæ

quum

quum ita fiat, crudelem quorundam iurisconsultorũ incredulitatem (hoc vti verbo cogor) mirari subit, qui pueros post centũ & à se præscriptũ diem ex vtero materno prodeuntes legitima hæreditate fraudauerint. Scribit enim Vlpianus, Post decẽ menses mortis natus non admittetur ad legitimam hæreditatem. De eo autem qui centesimo octogesimo secundo die natus est, Hippocrates scripsit, & diuus Pius pontificibus rescripsit, iusto tempore videri natum. nec videri in seruitutẽ conceptum, quum mater ipsius ante centesimum octogesimum secundum diem esset manumissa. Hæc Vlpianus. Iam verò & Iustinianus mulierem quandam, quæ vndecimo post mariti mortẽ mense pepererat, stupri damnat, quòd fœtum tanto tempore vtero includi, incredibile esse credat: & quam ipse forsan eius liberis sua incredulitate iniuriã facit, partui matris imputat. εἰκότως, inquit, οἱ παῖδες οἱ τῷ θαυμαστῷ τῆς μητρὸς τοκετῷ πεδυβρισμένοι πλὼ γὰν προγαμιαίαν τὲ πατρὸς ἠξίνν λαβεῖν δωρεάν. Imò verò tu fortasse Iustiniane eos πεδυβρίζες, vel ὑβρίζες potius τῇ σῇ ἀπιστίᾳ, propter quam indicta causa illorum matrem damnas. Longè certè tuo iudicio dissimile L. Papyrij Prætoris iudicium fuit, qui secũdo hærede lege agente, bonorum possessionem contra eum dedit, quum mater partum se XIII mensibus diceret tulisse: quoniam nullum certum tempus pariendi statutũ videretur. Enimuero postulare videtur hic locus vt miram quam tempus attulit circa rem hanc mutationẽ consideremus. Hunc enim Lacedæmoniorum regem Aristonem videmus, ob non elapsos decem menses, partum vxoris nolle agnoscere: quum hodie contrà elapsi illi iustam maritis occasionem non agnoscendi vxorum partum, atq; adeo suspectam habendi illarum pudicitiam, præbere videantur. Atq;, vt generalem huic sermoni clausulam imponamus, quicunq; quid sit ratiocinari, nouerit, ex hac Herodoti narratione colligi fatebitur, quod hodie est ordinariũ vterum gestandi spatium, olim fuisse extraordinariũ: contrà, quod extraordinariũ nunc sit, id olim fuisse ordinariũ. Quantumuis enim Herodoti accusatores in sua pertinacia sibi hîc placeant, Herodotũ certè hîc absoluere quàm cum eo tot grauissimos scriptores damnare mallent. Ego verò huic ratiocinationi aliam quam hinc elicio, adiungã. ita enim colligo, quemadmodum si nusquã alibi mẽtio facta reperiretur partus decimo mẽse editi, historia hæc, quũ vera sit, falsa iudicaretur: ita multas alias esse quæ, quòd

exemplo careant, falsæ iudicentur, quum tamen verissimæ sint, & exemplo fortasse non itidem apud reliquos omnes mortales vt apud nos careant.

Hoc autem cum aliâs, tum vel maximè vbi quarundam regionum fertilitatem describit, animo infixum habere debemus. Nam quum ea legimus quæ de Babylonici soli fertilitate scribit, si quidem ad nostros respiciamus agros, & coniecturam ex illis facere velimus, statim mendacij Herodotum accusabimus. At si hanc regulam teneamus, non esse nobis ex ijs quæ viderimus & audierimus ferendum de ijs quæ nec visa nobis nec audita sint, iudicium, & mentem ad omniporentem Dei numen potius quàm oculos ad arua nostra conuerterimus, nulla tanta describetur nobis fertilitas, vt eam incredibilem iudicemus, sed vt antea potuisse, ita nunc quoq; posse alicubi esse credemus. Atenim (dicet aliquis) veteres historiæ locis quibusdam summam fertilitatem tribuunt quos hodie penuriæ tantùm fertiles esse videmus. Hoc ego vt concedam, non tamen mentiri earum historiarum authores in ea fertilitate narranda, protinus concedam. Nisi fortè & ipsa sacra biblia suspecta mendacij nobis esse debent, quòd ab illis celebratæ quorundam locorum fertilitatis nullum hodie vestigium in illis appareat. Quod absit vt nobis in mentem veniat: sed potius illud Dauidis animo nostro semper obuersetur,

Te magnam pandente manum, saturantur abundè
Omnia: te rursus vultum condente fatiscunt.

Quid? si Babylonis magnitudinem è nostrarum vrbium magnitudine metiamur, an credibile fuerit, expugnata iam vna vrbis parte, rumorem expugnationis ad alteram longo post tempore peruenisse? Aut, si expeditionem Xerxis è nostrorum regum aut etiam ipsius Turcarum imperatoris expeditionibus æstimemus, nónne quot flumina à Xerxis militibus epota legimus, tot impudentissima mendacia nos audire credemus? Sed nimirum qui Xerxis & cæterorum Persiæ regum potentiam ex ea qua prædili sunt nostri reges, & illius regionis ac temporis πολυανθρωπίαν ex ea quæ hodie cernitur, æstimare volet, hunc eadem opera & aquilæ vel struthiocameli magnitudinem ex regaliolo, & Oceani magnitudinem ex paruo Rubicone æstimare oportebit. Verùm vt ei qui Nilum vel Danubium viderit, multo credibilior Oceani vastitas fuerit quàm ei qui paruum

uum Rubiconem duntaxat ſpectauerit: ita qui in regum noſtrorum factis nō inſiſtet, ſed paulo altius res bellicas repetens, ad Tamberlanem aut eiuſmodi quempiam aſcendet, non tam incredibilia eius ad aures accident quæ de Xerxis exercitu narrantur. Tamberlanes ex bubulco miles factus, eò tandem potentiæ euectus eſt vt quadringentis equitum, ſexcentis peditum millibus Paiazetem Turcarum regem adortus ſuperauerit: & cæſis eius militum ducentis millibus, ipſum aureis catenis vinctum & caueæ incluſum in omnibus quas poſtea ſuſcepit expeditionibus, ſecum duxerit, Hic ille eſt Tamberlanes qui quemcunq; locum oppugnatum venerat, prima die tentorio candido, ſecunda rubro, tertia nigro vtebatur: candore pacem pollicente, rubore, omnium puberum cædem, nigredine, loci illius excidium, omniumq; incolarum internecionem minitante. Sed hæc narratio huius loci non eſt. hoc vnum conſideremus, vt longo interuallo Tamberlanis copiæ à Xerxianis abſunt, ita quantum viciſſim noſtræ ætatis reges à Tamberlanis exercitu (quī centum duntaxat & ſexaginta octo annis illos præceſſit) ſuperentur. Quum autem de regibus noſtri temporis loquor, Turcarum regem ſiue imperatorem excipio, qui (ne longius abeamus) tantam vnus manum militum quantam omnes fere omnibus collatis viribus Chriſtiani principes, cogere poteſt: vt non immeritò magni domini appellationem obtinuerit. Tantam verò eſſe eius potentiam & mirabitur & vix credibile fortaſſe arbitrabitur qui Turcici imperij ſtatum cognitum non habuerit, & ex noſtrorum principum imperijs æſtimare voluerit: at qui illum cognouerit, mirari deſinet. Eiuſmodi enim is ſtatus eſt vt duos duorum Perſiæ regum titulos (de potentia non loquor) vnus Turcarum rex ſibi vendicare, & dominum, vt Cambyſes: inſtitorem, vt Darius, appellare ſe meritò poſſit. & quod in nos quidam iocatus eſt, quum regem Gallorum, regem aſinorum eſſe diceret, (quòd onera nulla ſibi ab illo impoſita detrectarent) de vniuerſis qui ſub ditione eius viuunt, nō ioco, ſed ſeriò dici queat. Verè enim illi, tanquam ὄνοι μεγάλοις ἄχθεσι πρόμαχοι (vt Tyrtæus de Meſſenijs cecinit) non bona tantùm omnia precaria poſſident, ſed ipſam etiã animam precariã trahunt. Atque vt in regum noſtrorum aulis inter multos de nobilitatis, ſic apud illos inter omnes de ſeruitutis gradibus certatur. Nec tamen hoc tantùm nomine, ſed & aliis multis, regno

Perſico maior eſt cum Turcico quàm cum aliis affinitas. Atque vt taceam huius ſplendorem multis in rebus Perſico ſi non parem, certè æmulum, vt magnam eunuchorum Turcæ, magnam pallacarum, magnam ſatraparum turbam omittam; multos etiam ritus, multas conſuetudines velut hæreditarias manſiſſe illius regno conſtat. Quinetiam quòd Turcæ portam pro Turcæ aula nominare audimus, id à Perſarum regibus manaſſe, Herodotus, Thucydides, Xenophon, Plutarchus, Athenæus, nos docent. Sed & hoc ipſum quòd Turcam pro rege Turcarum vulgò dicimus, (quum tamen nec Gallum pro Gallorum rege, nec Hiſpanum pro Hiſpanorum rege, nec Anglum pro Anglorum rege, nec Polonum pro Poloniæ rege dicere ſolcamus) ab iiſdem regibus originem habere, ex illis ſcriptoribus diſcere poſſumus. Nec verò dubium eſt quin idem Turca morem illum rarò in publicum ac nonniſi cum magno & ſpeciem exercitus præbente ſatellitio prodeundi, (vt ita ſuis formidabiliorem ſe venerabilioremque reddat) à Perſarum itidem regibus mutuatus fuerit. Noſtri autem reges (vt hoc obiter dicam) quid à Perſarum regibus peculiariter mutuati ſint neſcio, reginæ certè noſtræ à Perſarum reginis zonas ſuas ſumpſiſſe videri poſſunt. Perſarum enim reges Antyllæ vrbis reditus ſuis vxoribus in zonas donare ſolitos, memoriæ proditum eſt. Cæterùm vt vnde digreſſa eſt eò reuertatur oratio, quàm abſurda ſit potentiæ alicuius noſtrorum regum cum Xerxis potentia comparatio, vel vnum eius quo Themiſtoclem donauit, munus abundè nos docebit. Ex multis enim hiſtoricis didicimus Xerxem Themiſtocli Lampſacum in vinum, Magneſiam in panem, Myuntem in opſonium donauiſſe. At ſicui noſtrorum regum quiſpiam non tres pagos, ſed vnicum donauerit, magna hæc liberalitas & rege digna cenſetur.

Sed iam ad alteram partem veniamus, & miracula quæ circa humanas actiones ſiue humana facta verſantur, examinemus. (quam ad partem ſiquis ea referre malit quæ modò de regibus dicta ſunt, non magnopere repugnabo.) Quæ ſunt illa igitur apud Herodotum quæ tantopere à fide abhorrere iudicanda ſint, vt illorum ergô præ quouis alio mendax iudicari debeat? An quæ de variis variarum gentium ritibus moribuſque ſcribit? Hanc nimirum partem reprehenſionibus patere, hanc potiſſimùm calumnijs obnoxiam, hanc ſannis multorum expoſitam

eſſe

esse video. Quare? quòd non tam aqua igni quàm ritus mores q; illi nostris repugnent, atque adeo illorum rituum nonnulli huiusmodi etiam sint vt nihil magis fatuum illis, nihil magis ridiculum fieri ac ne fingi quidem posse videatur. Atqui nónne ipsimet in eo ridiculi comperiuntur, quòd eum quem in vicinis populis non inueniunt morum consensum, in iis quærendum putent quos maria tot montesque à nobis separant, & quibus longè diuersum cœlum longè diuersas animorum inclinationes tribuit? atque adeo quæ in vicinorum moribus excusant, ob eadē hyperboreos nescio quos accusandos censeant? Age enim cur quod Herodotus de Persis commemorat, eos nimirū nonnisi inter pocula de rebus grauioribus agitare consilia, incredibile cuiquam videbitur, quum apud quosdam ex vicinis populis hunc morem magna cura, velut inuiolabilem, seruari videamus, vt qui sunt de re quapiam magni momenti consultaturi, aut cum aliquo contracturi, ex caupona βεβλυτήριον faciant, atque ibi non prius vllum de suo negotio verbum facere incipiant, quàm pes & caput officium facere desinant? Apud hos κεφαλοβεβλυτὰς si mulierem quampiam de marito interroges, illum edormiscere crapulam, nihil mutato vultu, nec dato vllo pudoris signo, respondebit. Nos hæc in illis populis quibuscum nobis quotidie commercium est, & qui nobiscum religione coniuncti sunt, non miramur: quæ de ebrietate illorum narrantur quibus nullus vnquam Christianæ religionis affulsit radius, non mirabilia solùm, sed planè incredibilia iudicabimus? Sed quid ego exemplum ex alia natione peto? Quæ non dicam natio, sed vrbs, sed domus, non habet aliquos sacris Bacchicis initiatos? nónne ex duobus communi tecto vtentibus sæpe contingit vt alter edere & bibere vt viuat; alter contrà, non alia de causa quàm vt edat bibatque, viuere velle videatur? Verùm eos qui cibo & potu abuntur, missos faciamus: discrimen inter eos qui moderatè illis vtuntur, consideremus. Nónne quod huic palato sapit, illi insipidum est? quæ hoc palatum appetit, ea illud fastidit? nónne cibos nonnullos à quibus ipsi abhorremus, aliis quibusdam in deliciis esse videmus? nónne multos felibus, nonnullos & muribus vesci videmus? Interim tamen si gentis alicuius victus nobis à quopiam historico describatur à nostro discrepans, is statim nugatur, statim mendax, statim fabulosus audiet. Veruntamen susque deque ferri profanorum

ſcriptorum ſugillatio poſſit: quid quòd ne libris quidem ſacris incredulitas quorundam parcit? Ioannem Baptiſtam locuſtas ediſſe non veriſimile eſt: (aiebant nonnulli) qualis enim fuiſſet iſte cibus? Ad hoc Euangeliſta ſcribit. Non Euangeliſtæ (reſpondebant) ſed librario fidem derogamus, eumque ἀκρίδας pro ἀχράδας vel alia quapiam voce ſcripſiſſe dicimus. Quid tandem? non prius de illa deduci ſententia potuerunt, quàm varij ex variis authoribus externis prolati ſunt de locuſtarum eſu mentionem facientes loci. Labantem ſcilicet ſacrorum librorum hac in parte fidem, teſtimonio profanorum fulciri oportebat. Atqui nobis ex ea quam experimur paſſim circa ciborum delectum diſcrepantia, quod de locuſtarum eſu traditur, vel à quolibet profano ſcriptore (nedum ab Euangeliſta) ſcriptum, credibile videri poterat. Vtrum enim mirabilius? locuſtarum aut huiuſmodi animalium eſu delectari, an ab eſu panis abhorrere? Nónne hoc quàm illud maiori admiratione dignum quilibet fatebitur? At ego, qui locuſtis veſceretur, neminem: qui à panis eſu prorſus abhorreret, his oculis ſæpe vidi. Rurſum verò quàm mirabile nobis eſt videre quempiam qui panis eſu non delectetur, tam mirabile Æthiopibus macrobiis erat (Herodoto teſte) Perſas pane veſci audire. Vt autem à pane ad vinum veniamus, ſi nunquam abſtemios vllos vidiſſemus, nónne eos qui à vini potu abhorrentes aliquos ſe vidiſſe dicerent, fabulari crederemus? Et tamen illa ipſa regio quæ homines alioqui vino deditiſſimos gignit, quoſdam etiam hoſtes vini acerrimos habet. De hominibus φιλοτάτοις quum loquor, primum locum Flandris, ſecundum Germanis tribuo. nam qui Germanis potandi principatum deferunt, Flandris (meo quidem iudicio) magnam iniuriam faciunt. qua de re ego non ex iis quæ audiui, ſed ex iis quæ vidi, ſententiam pronuncio. Nam multa quidem Germanicis potoribus cum Flandricis fateor eſſe communia, atque illud in primis vt quot calices ſuper menſam, tot matulas ſub menſa habeant, aut omnia illis vicem matularum præſtent: (de ijs tantùm loquor qui apud vtroſque principem inter Bacchi ſatellites locum obtinent) ſed illos ab his ſuperari hac in re dico quod horum bona pars non prius legitimum Bacchum adoriatur, quàm à ſpurio Baccho, id eſt zytho ſiue ceruiſia, domitam aut certè ſemidomitam ſe ſenſerit. Quod quum ſe more inſtituto-

tutoque maiorum facere dicant, eius tamen facti rationem assequi coniectura non potui. nisi fortè vt clauum clauo, ceruisiam vino se repulsuros, aut, vt vulgari prouerbio fertur, inter duos litigantes tertium gaudere, ita se, interea dum in stomacho vinum cum ceruisia pugnabit, pace fruituros, & à neutro illorum oppugnatum iri sperant. Et hactenus in illorum laudes digressus, ad sermonem de abstemiis redeo. si superiorum temporum historias excutiamus, non solùm natura abstemios abstemiasque, sed & lege, in illis inueniemus. Multis enim in locis vini potum mulieribus ignominiosum fuisse scimus: Romæ autem non solùm mulieri ingenuæ, sed & seruo vini vsus interdictus erat. atque adeo (si quibusdam credimus) ne ingenuo quidem, antequam tricesimum annum attigisset, eius vsus concedebatur. Romanas quidem certè mulieres à iudice non minus si vinum bibissent, quàm si adulterium admisissent, multari solitas, M. Cato refert. Nunc autem apud nos nulli mulieri, cuiuscunq; conditionis sit, probro est vini vsus: & tamen morem illum osculandi obuios sibi propinquos nobiles fœminæ apud nos retinuerunt, (& auxerunt etiam) ob quem Romanis mulieribus vinum interdicebatur, ne videlicet cum osculo vinosum halitum olfaciendum præberent. Vel potius (si quibusdam credimus) non ob osculandi consuetudinẽ vini vsus lege vetabatur, sed ad deprehendendum an legem illam violassent, osculi vsus institutus erat. Quid quòd Zaleucus legislator Epizephiriis Locris merum bibere (præterquam ægrotis, ex medici consilio) capitale crimen esse voluerat? Sed & aliud circa vini potum consideremus. Aliis in vino nihil magis placere quàm vinum, id est vini saporem: ex Anglis contrà multos aut saccharum aut herbam quampiam ad eius saporem infuscandum miscere videmus. (& nos quoque, si Plauto credimus, vinum, dum diluimus, infuscamus.) Verùm id quidem quod de Anglis dixi, credibile visum iri, mihi persuadeo: at quod de Flandris addam, vt fidem impetrare possit vereor: & tamen vtriusq; peræq; oculatus sum testis. Quid illud est? Vinũ butyro (nauseo referens) diluere, & ita dilutum (si tam hoc diluere est) potare. Quod mihi narranti fidem non facilè adhiberi haud mirabor: ipse certè meis hac de re oculis credo, vix alienis crediturus. Nam in Flandrorum mensis butyrum inter omnia fercula atque adeo inter bellaria locum obtinere, mihi, antequam eorum regionem

adijſſem, credibile videbatur: at verò vllum vſquam mortalem eſſe qui vinum è butyro ſiue butyrum è vino potaret, tum demum quum vidi, credere potui. Quòd ſi inter vicinos populos tanta eſt in victu diſcrepantia, cur ea quæ narrantur de victu hominum qui longinquitate & temporis & loci procul à nobis abſunt, fabuloſa habebuntur? Aliud exemplum ab hoc de cibis ſermone non alienum proponam. Scribit Hermippus, Illyrij ſedentes edunt atque bibunt: & ad conuiuia ſuas vxores ducunt: quæ nihil indecens facere exiſtimantur, ſi ex ijs qui in cœtu illo ſunt, cuicunque fors tulerit, propinauerint. Hæc ſcribit Hermippus, primùm quidem illud ceu nouum referens, ſedentes Illyrios edere ac bibere: at nos contrà miramur eos qui aliter quàm ſedentes ederint. Quod autem ſequitur de ijſdem qui ad conuiuia vxores ducerent, & eas cuilibet ſine diſcrimine propinare permitterent, quin, vt ipſe mirabatur, ita mirum alijs futurum putauerit, nemini dubium eſſe poteſt. Sed & Æmilius Probus (aut is potius cui Æmilij Probi nomen tribuitur) poſtquam de ijs loquutus eſt qui nihil rectum niſi quod ipſorum moribus conueniat, putant, inter alia hoc diſcrepantiæ morum Romanorum à Græcis exemplum affert, Quem enim Romanorum pudet vxorem ducere in conuiuium? aut cuius materfamiliâs non primum locum tenet ædium, atque in celebritate verſatur? Quod multo ſit aliter in Græcia. nam neque in conuiuium adhibetur, niſi propinquorum: neque ſedet niſi in interiore parte ædium, quæ γυναικωνῖτις appellatur, quò nemo accedit niſi propinqua cognatione coniunctus. Hactenus ille: cuius quum verba de maritis vxores ad conuiuia ducentibus cum verbis Hermippi confero, ita ego mecum, Quid ſi igitur maritos illos in Anglia tam lentos & patientes non multos abhinc annos vidiſſent, vt ignotis etiam viris ſuas ipſi vxores ad compotationes abducendas traderent, ijſdemque eas reducentibus Bacchi ſacris (& ijs quæ illa comitantur) operatas, gratias immortales agerent? Quod factum ſumma alioqui admiratione dignum, ſi tamen cum Candaulis aut Caij Caligulæ facto comparetur, minus admirabile iudicabitur; contrà verò, ſi cum Corys regis zelotypia, de qua poſtea dicetur, aut cum Macedonum facto conferatur, hos, viros, illos autem, ne homines quidem eſſe dixeris. Cuius quidem facti hiſtoriam multi Galli ſi legiſſent, aut lectam memoriæ infixam

infixam habuissent, ipsis Neapolis & Mediolanum sepulchra miserè interfectis non fuissent: imò nec dominum fortasse vrbes illæ mutassent: sed nimirum, vt illis, dum se in Macedonia non in Persia esse, obliuiscuntur, Macedonicarum mulierum, ita his, dum se in Italia non in Gallia esse non cogitant, Italarum mulierum attrectationes & osculationes, atque adeo salutationes (quum ne salutari quidem suas vxores Itali velint) eo pretio quo nullum maius esse potest, emerunt. Sed quoniam iucunda non est harum rerum memoria, illum de mulieribus sermonem persequens, vt multa de illis ab Herodoto referri dico quibus nostri seculi exempla fidem afferant, ita vicissim nonnulla illum narrare quorum exempla desint, fateor. Hoc enim seculum Pheretimarum, Amestridum, Atossarum, necnon (vt Ctesiæ historiam cum Herodotea connectam) Amytidum & Parysatidum ferax, contrà Artemisiarum & Argiarum sterile esse dico. Quocunque enim quis oculos conuertat, mulieres multas nobili genere ortas, implacabilis iræ & nulla vltione satiabiles, cum Pheretima, Amestride & Parysatide, non pauciores libidinosas cum Amytide, multas etiam noui semper luxus auidas cum Atossa: nullas autem vel pauciissimas strenuas cum Artemisia aut Argia, reperiet. Sed muliebris quidem in vindicta crudelitatis exempla vetera pariter & noua præ alijs regionibus Anglia suggerere potest: de mulierum autem inexhausta libidine luxuque insatiabili regiones omnes æquè conqueri posse existimo. Nec verò si seculi illius mulieres consideremus quod inter eas quas modò nominaui & nostras intercessit, pauciora nobis exempla suppetent. Nam si ad libidinem Romanarum mulierum respicere velimus, Claudius audi quæ tulerit. Audi inquam ex Iuuenale, adeo monstrosè libidinosam Messalinam Claudij Cæsaris vxorem fuisse, vt à latere viri quocum iacebat, furtim se subducens, ad lupanar se conferret, & inde lassata viris nondum satiata rediret. Ad luxum autem quod attinet non mirum tantùm, sed incredibile etiam videri possit quod de Atossa narrat Herodotus, illam ad bellum Græciæ inferendum Darium maritum solicitasse, Lacænarum, Argiuarum, Atticarum, Corinthiarum denique ancillarum cupiditate incensam. Sed vt ad reginas vsque non ascenda-

mus,nónne Romanas matronas pro ſuo luxu tanquam pro aris & focis apud T. Liuium certare videmus? Nónne & Naſonem querentem audimus?

Quis furor eſt cenſus corpore ferre ſuos?

& Propertium,

Matrona incedit cenſus indut.a nepotum.

Nec tamen ſingularum ætatum luxum peculiare aliquid habuiſſe negauerim. Exempli gratia: eunuchos olim à regibus, præcipuè barbaris, ſtudiosè vndiq; conquiſitos fuiſſe ſcimus, quòd illos, vt ſcribit Herodotus, magis fidos in rebus omnibus quàm alios, eſſe putarent. (quid autem eos tales reddere videatur, docet Pædiæ lib. ſeptimo Xenophon) quineciam vt eunuchos, ita & eunuchas Lydos reges habuiſſe, memoriæ proditum eſt. Verùm, vt veteres Romani eunuchorũ minus ſtudioſi erant, eosq; pauci barbaris inuidebant, ita nos hodie Turcæ alijsq; barbaris principibus eos non inuidemus. Porrò quin Romanorum viciſſim luxus peculiare aliquid habuerit, minimè dubium eſt, vt quum Tibullus de domina ſua dicit,

Illa ſint comites fuſci, quos India torret,
Solis & admotis inficit ignis equis.

quod & Italas quaſdam imitari videmus. Itidem verò & noſtri huius ſeculi luxum propria ſibi habere multa, controuerſum non eſt. Sed Gallicus (vtinam verum hoc non dicerem) eo cæteris omnibus qui vnquam fuerunt eſt damnoſior, quòd in dies atq; adeo in horas innouatur. Nam vt taceam, in regum noſtrorum aulis id veſtis genus quod manè geſtari cœperit, veſperi pro obſoleto haberi, id demum circa cultum corporis magnificum & ſplendidum ducitur quod diu magnificum ſplendidumq; eſſe non poteſt: ne videlicet nouæ ſemper ſumptuum occaſiones deſint. Hinc factum eſt vt armillæ & torques aureæ, quæ magno olim in pretio illis fuerunt (vt hodieq; ſunt Germanis) fordere incipiant. Quem tamen ornatum iam inde à priſcis temporibus originem habere variæ nos hiſtoriæ docent. Ex tribus etiam rebus quas nunc in delicijs regum noſtrorum aulæ habent, duas cum ſuperioribus ſeculis communes eſſe illis conſtat, tertiam ſuo quodam iure, tanquam proprium inuentum, vendicare ſibi videntur. Nanos enim & catellos Melitæos Sybaritis quidem primùm, poſtea verò & alijs in delicijs fuiſſe (ſicut & ſimiolas) legimus. Refert enim Plutarchus Iulium Cæſarem,

quum

quum peregrinos quosdã diuites vidisset qui catellos & simiolas in sinu circumferrent, interrogasse an apud eos fœminæ infantes non parerent. Itidem verò & Masanissa Maurusiorum rex iam antea quosdam mercatores, qui simiarum coemendarum gratia illuc venerant, eadem de re interrogauerat, si Ptolemæo apud Athenæum credimus. Fuisse autem & Romanas mulieres catellorum huiusmodi studiosas, testatur apud Lucianum catella nomine Myrrhina quæ philosophicam Thesmopolidis barbam (si bene memini) perminxit. Hanc enim catellam ei hera sua mulier Romana nobilis (ludos miserum philosophum faciens) custodiendam dederat. Ad illud tertium venio quod regum nostrorum aulis peculiare esse, vel hinc conijcio, quòd vocem nec Græcam nec Latinam qua illud exprimam inuenio: ac certè vel nunquam vel rarò inuentam existimo. sed interim morionem fœminam petita à grammaticis venia nominare non dubitabo. Quam igitur nunc ex morionibus fœminis voluptatem reginæ aliæque principes capiunt, huic seculo peculiarem esse suspicor: certè si non peculiarem, at longè vsitatiorem illi esse, affirmare audeo. Sed nec moriones viros tam crebros in veterum principum aulis fuisse (de scurris, id est γελωτοποιοῖς, non loquor) atque adeo posterioribus demum seculis illos haberi in pretio cœpisse, mihi persuadeo. Nunc enim (quod fateri pudet) non naturales tantũ, sed & artificiales Gallia moriones habet, qui nimirum ex ἡμιμώρων facti sunt μωροὶ, aut certè in eum statum redacti qui inter φρενῆρη & μωρὸν medius est: siquid tamen inter hæc duo medium esse potest. Hoc autem, vti dixi, fateri pudet, quia qui barbarorum factum damnamus in amputandis virilibus, tanto grauius illis peccamus, quanto illi corporis parti mens antecellit, quæ alioqui & vniuerso corpore longè præstantior semper iudicata est. Atenim ex iis duntaxat fiũt moriones quibus parũ mentis inest, adeo vt iam aliquam naturæ inclinationem ad μωρίαν habere videantur. Tanto certè magis miserari eorũ cõditionem, nõ deteriorẽ efficere, conari oportebat. Sed quoniã vereor ne in hac de morionibus quæstione immorari, μωρολογεῖν esse iudicetur, alijs eam relinquam: & comparationem hanc claudens, hoc addam, principes nostri seculi fœminas (ac præsertim Gallas) si non alia virtute à priscis, φιλοσοφίᾳ saltem superari. Quotacunq; enim princeps fœmina hodie infanti ex vtero suo prodeunti sua vbera sugenda præ-

bet? Atque huius rei ideo mentionem faciendam putaui, ne qui reginas ipsas apud nostrum Herodotum aliosque historicos nutricum officio fungi leget, fidem illis derogandam putet. Sed quid ego φιλοσοργίας huius (à qua illæ degenerant) exempla à priscis vsque seculis repeto? Carolum Marilliacum (clarissimum virum, & qui multis pro rege legationibus functus, honorificentissimam sui memoriam reliquit) historiam hanc ex Hispanicis chronicis aliquoties referentem audiui: reginam quandam Galliæ quæ ex Hispania oriunda erat, tanta cum zelotypia infantem suum lactasse, vt quum aliquando absente ipsa lactatum ab alia resciuisset (qui iam per aliquot menses solius matris lac suxerat) nunquam conquiescere potuerit donec infantem lac illud externum euomere coegisset. Hæc ille. Cæterùm vt Herodoto derogandam non esse fidem admonui vbi reginam aliquam nutricis officio fungentem nobis describit, ita nec quod in Calliope de Amestri regina texente marito suo amiculum, nec quod in Vranie de alia quadam regina picturam suæ familiæ exercente scribit, suspectum esse debere, sed vt in quibusdam historiis luxum illius seculi, sic in quibusdam vicissim simplicitatem contemplandã nobis esse dico. Sed vt à reginis ad reges transferatur oratio, nõ minus certè quæ de regibus scribit Herodotus impetrare fidem debent: quanuis si ad regum nostrorũ mores institutaq; exigantur, in dubiũ meritò vocari possint. Si enim quod de Pseudosmerdi mago narrat, eum pro vero Smerdi rege per septem menses habitum fuisse, ad aulicos huius tempestatis ritus exigatur, quî fraus illa tandiu latere potuerit, & qui à nullo suorum tam longo tempore agnitus fuerit, valde mirandum videbitur: at si aditum ad reges illos nouitidem vt nobis ad nostros patuisse, sed multo paucioribus & rarius se conspiciendos exhibere solitos fuisse consideremus, minor iam huius facti animos nostros subibit admiratio. Primus Deioces (inquit in Clione noster Herodotus) hoc instituit, ne cui ad regẽ aditus pateret, sed omnia per internuntios transigerentur; & ne quis regem conspiceret. quinetiam inhonestum cuiuis coram rege ridere vel spuere, censeri voluit. Hæc ille, causam etiam subiungens. Vt autem eandem consuetudinem à rege Turcarum seruari dixi, ita similem impostoram locum apud eos superioribus annis, inuenisse scimus, quodam Pseudomustapha pro Mustapha vero ad regnum grassante.

Quæ

Quæ tamen quum dico, alibi quoq; vbi consuetudo hæc recepta non erat, Pseudariarathi, Pseudantiocho, Pseudoueroni, Pseudalexandro viam arte diuersa ad similem dolum patuisse non ignoro. Quinetiam Valerius Maximus, Iustinus, Appianus, Iosephus, aliorum præterea meminerunt qui hac similitudinis formæ occasione vsi, in principum itidem imperia aut in aliorum opes fortunasque grassati sunt. Atque adeo (vt omnes non temerè veteribus historiis fidem derogari debere, & nostrum seculum multis in rebus non minus superioribus miraculorum ferax esse intelligant) facta duo eiusdem cum præcedentibus artificij, id est similes illis duas imposturas, (diuersum tamen finem propositum habentes) recentem vnam, aut recenti proximam, alteram, recentissimam, commemorabo. Anno post natum Redemptorem nostrum M. C C. X X V, cuidam Gallo cui nomen Bertrando Remensi, inopi & vilibus ministeriis operam locare solito, quòd Balduinum qui ex Flandrorum comite imperator Constantinopolitanus euaserat, facie planè referret à proditoribus quibusdã, vt nomen pariter & imperium Flandricum illius Balduini sibi vendicet suadetur. Hoc quum illi non suasissent solùm, sed etiam persuasissent, (vt facilè ad amplectendos obuiis vlnis huiusmodi honores eriguntur hominum animi) eum in eremo quadam commorari tantisper voluerunt, dum fama percrebuisset Balduinum Imperatorem è captiuitate reducem, eremum quandam ad agendam peccatorum pœnitentiam, incolere. Quæ mox per Flandriam quum dissipata esset fama, vndique illuc concurritur, magnaque cum pompa illinc hic Pseudobalduinus per vniuersas regionis vrbes deducitur, quæ vno omnes ore illum dominum suum gratulabundæ agnoscunt & salutant. Hoc subreptitium imperium quum per menses aliquot exercuisset, Ioanna veri Balduini filia, & paterni in Flandria imperij hęres (quę paulo antè, nihil nisi repentina fuga sibi consuluisset in illius Pseudobalduini manus ventura fuerat) regem Galliæ Ludouicũ octauum, sibi consanguineũ, de hac quæ sibi fiat iniuria certiorem facit. Rex Pseudobalduinũ fide data ad se vocat. Ille vt adfuit, varijs interrogationibus à rege alijsq; qui regi à consilijs erant, vrgeri cœpit. Aptè ad singula & vt ipsius impostura consentancum erat, respondet: quippe qui nõnisi ore præcomposito illuc veniisset. Sed enim quũ multos difficiles alioqui nodos expediisset, vnum facillimum,

quem quidam Bellouacensis episcopus ei proposuerat, expedire non potuit. Interrogatus enim quo in loco vxorem duxisset, ad hanc quæstionem obmutuit: quo silentio certum imposturæ suæ testimonium dedit. Eum tamen rex ob datam à se fidem impunè à se abire permisit. Ille quum se inde in patriam protripuisset, aliquanto pòst ibi deprehensus, captus, & ad Ioannam missus fuit: quæ eum sibi non donatum sed magno pretio venditum, cruci affixit. Hæc fere sunt quæ Flandriæ annales de hoc Pseudobalduino referunt: aliis quibusdam historicis nonnihil circa facti ipsius circunstantias dissentientibus. Ad alteram illam quam recentissimam esse dixi impostura venio, huic & superioribus similem, & eadem quidem via, sed aliò tamen tendentem. Alij enim sua fallacia in principum imperia aut in aliorum bona inuolarunt, aut certè inuolare conati sunt: at hic in alienæ vxoris possessionem inuolauit, & fabulosum Plauti louem non fabulosè imitatus est, vt testatur sententia quam aduersus eum curia Tolosona tulit, lite primùm apud eam intendi cœpta A N. M. D. L I X. vnde excerpta est quæ sequitur breuis facti illius narratio, (quæ tibi prima fronte Amphitruonem Alcmenam, Iouem repræsentare videbitur.) Quidam nomine Martinus Guerre relicta iuuene vxore in militiam proficiscitur. Elapso demum octauo post eius discessum anno, quidã Arnaudus Tillius (sed sibi illius Martini Guerre nomen asserens quòd ei omnibus oris lineamentis assimilis esset) ad illam quũ veniisset, ab ea pro marito recipitur. quippe quem esse Martinũ Guerre, non ipsa solùm, sed quatuor ipsius Martini sorores, alijque nonnullii propinqui, & cùm his amici vicinique omnes persuasissimum haberẽt. Nam præter illam oris similitudinem qua potissimùm fretus hoc facinus aggrediebatur, indicia omnia quæ à vero marito afferri poterant, afferebat: & varia superioris temporis facta dictaque illi in memoriam reuocans, ad arcanos vsque sermones ab illa & marito habitos dum prima in nuptiali thalamo vestigia ponerent, & ad alia quorum nox conscia sola est, progrediebatur. (Ea autem partim ex vero marito resciuisse, cum quo illi ex commilitio summa familiaritas intercesserat, partim magicæ artis auxilio diuinasse creditus fuit) Sed quum per tres annos cum illa consuesset, duobus iam susceptis ex ea liberis, quarto tandem ineunte anno quum eius impostura suspicio mulieri obortа esset, actionem-

que

que in eum intendisset, in carcerem conijcitur. A iudice secundario damnatus quum ad curiam Tolosanam prouocasset, sic ad infinitas propemodum eius interrogationes respondit, totq; probabilibus argumentis innocentiã suam tueri visus est, (præterquam quòd tot eum testes, aut circiter, suo testimonio subleuabant, quot erant ij qui suo eundem testimonio premebant) vt vocatis ad calculum omnibus coniecturis, nec damnare illum nec absoluere curia Tolosana auderet. Hæsitantibus in re tam perplexa iudicibus, verus maritus Martinus Guerre aduenit: moxq; quam sibi factam videt iniuriam, iudicibus exponit, eorumq; opem implorat. Verùm ille alter suppositirius maritus postquam cum hoc vero commissus fuit, tot eum obiectionibus oppugnare cœpit, vt aliquandiu suspensos sicut & antea iudices tenuerit: donec tandem ille paulo post reditum, ab vxore veniam poscente agnitus, necnon sororum aliorumq; multorum palinodiam canentium testimonijs comprobatus verus maritus, suæ vxori suæq; domui redditur; alteri autem suæ imposturæ præmium, domicilium in patibulo datur. Hic mihi huius generis exemplis finem imponere volenti in mentem venit alia præ cæteris omnibus mirabilis Ioannis octaui Pontificis impostura: qui non tantùm Pseudopapa, verumetiam Ψευδοάννης fuit, id est sub muliere virum mentitus est: donec vir illa (non ille) suo se tanquam sorex indicio prodidit, & media in via repentè enixa, fœminini non masculini generis se gessisse paparum fateri coacta est. At ne in posterum alius quàm masculinus gereretur, solerti patrum petasatorum cura prouisum est, qui neminem ad eum admittendum censuerunt nisi vir magnis testibus comprobatus esset. Quam tamen consuetudinem alij potiori sua ętate cessisse, docet Pasquillus: qui vbi illã & illius causam versibus octo descripsit, ita suum epigramma claudit,

Cur igitur nostro mos hic iam tempore cessat?
Ante probet quòd se quilibet esse marem.

Cæterùm huius facti longiore alioqui narratione digni refricandam duntaxat memoriam (quòd eius fama peruagata sit) existimaui. Est tamen hæc eo diuersa à præcedentibus impostura, quòd nõ alienũ, sed alterius sexus nomen mentita fuerit. At similis superioribus virorum impostoris muliebris fallaciæ exemplum Valerius (si parua magnis licet adiungere) nobis in quadam quæ se pro Rubria bonis nihil ad se pertinentibus inserebat, proponit,

Sed ad reges orationem referens, iterum dico, multa ad nostrorum regum mores & instituta non debere exigi, eorum quæ ab illis dicta factáve commemorantur. alioqui enim cui persuadebit Herodotus Xerxis satellites legatos Lacedæmoniorum in caput protrusisse, vt ad procumbendum pedibus Xerxis eumque adorandum adigerent? Sed & alia circa eos qui vltro citroque mittebantur legatos obseruari possint quæ non satis cum nunc recepta consuetudine conueniunt. Illud certè omnibus seculis commune fuisse videtur, vt legati sæpe sub legationis specie speculatorum exploratorumque officio fungerentur. Nam vt in Thalia audimus Æthiopum regem legatos Cambysis sic alloquentem, Neque Persarum rex vos ad me cum donis ideo misit quòd me sibi hospitij necessitudine iungi, magni æstimet, neque vos vera loquimini. venitis enim exploratores meæ ditionis futuri. Vt (inquam) hunc regem his legatos verbis compellantem audimus, (erat autem is non hæreditario iure regnum adeptus, sed ex Æthiopum instituto, quòd cæteris ciuibus corporis proceritate & robore præstaret, rex creatus) sic apud Salustiũ in bello Iugurthino legimus, ibi cum Boccho Numida quidã nomine Aspar multùm & familiariter agebat, præmissus ab Iugurtha: qui postquam Syllam accitũ audierat, orator & subdolè speculatũ Bocchi consilia erat. Hactenus Salustius. Nostri quoq; seculi principes non ignorare hunc legatorum vsum, quis ignorat? Verumenimuero ille Salustij locus Libyam mihi in memoriam reuocans, vnà etiam quandam Libyæ regum consuetudinem ex Herodoti Melpomene in memoriam reuocauit, quam præ quauis alia exemplo carere, & tamen fabulosam nequaquam esse credo. Siquidem eorum Libyum regi qui Adyrmachidæ vocantur, solenne fuisse scribit vt adductis in conspectum virginibus quarum propinquæ nuptiæ essent, ei quę præ cęteris placuisset, virginitatem raperet. Sed quum & alia multa idem historicus regum facta commemoret, in quibus vel libido, vel ebrietas, vel crudelitas, vel fatuitas fide maior appareat, ex collatione cum aliorum regum factis qui longo pòst tempore extiterunt, fidem priscis illis visum est conciliare. Primùm igitur illum deuirginatorem regem, vel Rhampsinitum filiam suam prostituentem, cum Hieronymo Syracusarum rege comparemus. Hunc quandam ex iis qui lupanari præerant, Pitho dictam, vxorem duxisse, &

regi-

reginam constituisse, memoriæ proditum est. Quid Ptolemæus? Thaidem nobile illud scortum matrimonio sibi iunxit, & ex ea filios duos Leontiscum & Lagum, filiam vnam Irenen suscepit. Darius autem is quem Alexander imperio spoliauit, in eo ipso bello in quo de fortunis omnibus aduersus illum dimicabat, trecentis quinquaginta pallacis stipatus erat. Sardanapalum, Ninum, aliosque huiusmodi, necnon eorum æmulum Heliogabalum (quòd monstra iustius quàm homines appellari possint) omitto: & à Venere ad Bacchum, id est ab illius satellitibus ad huius satellites venio. Narrat Herodotus ebrietatem Cleomenis eò insaniæ illum perduxisse, vt arrepto gladio sibi tibias primùm, mox femora & coxas, tandem ventrem conscinderet. Cur (obsecro) id narranti Herodoto minus fidei adhibebitur quàm iis qui ab Alexandro magno Clitum intimum eius amicum inter pocula interfectum commemorant, & hanc cædem sensibus eius mero victis imputant? Hunc (si illis credimus) vt ebrietas ad cædem illius stimulauerat, ita & ipse ebrietatis pœnas, quum ex ea morbos contraxisset, morte tandem luit. Huic semper ad edormiscendam crapulam non breuiori quàm duorum dierum totidemque noctium spatio fuisse opus aiunt. Quid huius pater Philippus? Quid rex Antiochus, & qui eum sequuti sunt eiusdem nominis reges? Quid posterior Dionysius Siciliæ tyrannus, qui per totos nonaginta dies ebrius interdum erat? Quid prioris Dionysij filius Hipparinus? nónne sua illum crapula iugulasse fertur? Hactenus & de ebrietate. Nunc de crudelitate, quæ ebrietatis plerunque solet esse comes. Exempla crudelitatis apud Herodotum horrenda legi fateor, & quidem horrendum præ cæteris Astyagis facinus Atreum æmulantis existimari scio: sed Neronem vnum non ea solùm quæ ab Herodoto scribuntur, sed omnia omnium mortalium crudelia facinora crudelitate sua partim superasse, partim credibilia reddidisse dico. De qua tamen (quòd & satis peruulgata & omnibus exosa sit) dicere supersedeo. Hanc autem missam faciens, vt de regum multorum fatuitate dicam, ordo postulat. Ad quam generatim probandã licet veteris illius prouerbij authoritate niti possim, Aut regem aut fatuum nasci oportet, à suis tamen singulos factis, tanquam locupletissimis & certissimis testibus, conuinci malo. Sed hîc mihi hærenti, & vnde incipiam cogitanti, illud Nasonis subit,

Vt ſtat, & incertus quæ ſit ſibi neſcit eundum
Quum videt ex omni parte viator iter.

Verè enim mihi ipſa exemplorum copia nocet. Sed commodùm illius regis facta in mentem veniunt, qui ſuo ipſius cognomine veteri illi prouerbio aſtipulatus eſt. Qui enim ab adulatoribus Antiochus Epiphanes, is ab ingenuè verum profitentibus Epimanes dictus eſt. Is ſubinde regali veſte depoſita, vilem togam induebat, eaq; indutus ad forum ſeſe conferebat, in quo obuium quenq; prehenſabat, vt ædilis aut tribunus plebis crearetur: & quem magiſtratum adeptus erat, eo tanquam plebeius fungebatur. Idem ſubinde à ſuis ſe ſubducens, aurifabrorũ aut aliorum artificum officinas adibat, vt cum illis confabularetur: aut certè qui primus è plebe atq; adeo è fæce plebis ei occurreret, illum congerronem habebat. Obuijs & nunquam antea ſibi viſis munera ſæpenumero dabat. Interdum per compita numos proijciens, Cui dat fortuna, capiat, inquiebat: moxq; ſe inde proripiebat. Interdum & ſertis caput redimitus per vrbem incedebat, lapides occultè circumferens, quibus aulicos qui ipſum ſequebantur, petebat. Idem balneis publicis & ad quas plebs confluebat, vtebatur. vbi quum aliquando plebeius aliquis ei pretioſis vnguentis ſe perfricanti dixiſſet, Beati eſtis vos reges quibus harum rerum vſus ſuppetit, ex quibus tam bene oletis: At ego te iſtis (reſpondit) ad ſatietatem vſq;, & vltra etiam, explebo. Cuius promiſſi memor poſtridie ad locum in quo is lauabat accedit, & magnum vas vnguento pretioſiſſimo ſtacte appellato plenum in eius caput effundit. Quum autem multi è plebecula (qui non procul & ipſi lauabant) accurrentes, in vnguento illo in terram effuſo ſe volutarent, moxq; in loco illo, quia lubricus redditus erat, multi labentes riſum ſpectantibus mouerent, tandem & rex ipſe ex illis ſuo lapſu riſum excitantibus vnus eſſe voluit. Idem rex fontem quendam apud Antiochiam (Midæ factum imitatus) vino perfudit. Alia egregia eiuſdem regis eiuſdemq; generis facta ex hiſtorijs promenda lectori relinquo. Cæterùm hic quidem rex in vnam, alij potius in alteram ſtultitiæ peccarunt partem. quanto enim hic infra regiam dignitatem ſe demittebat, tanto alij multi ſupra illam ſe extollebant, & aliquam de ſeipſis diuinitatis opinionem concipiebant. Qua de re extant aurei Rhiani verſus: qui poſtquam oſtendit quàm miſera egenis conditio ſua videatur, con-

trà de diuitibus & qui in magno imperio constituti sunt, ita canit,

Ὃς δέκεν εὐάχθηοι, θεὸς ἢ ὅπι ὄλβον ὀπάζῃ
Καὶ πολυκοιρανίῃσι, ὅπλῃ θέτο γυῖα γαίαν
Ποσσὶν ὑπερβῆναι, ἦπτοὶ δέ οἱ εἰσὶ τοκῆες·
Ἀλλ' ὑποδρομέῃ ἐ ἀμφιπολῆσι νόοιο
Ἴσα Διὶ βρομέοντι κεφαλὴν ἢ ὑψόσε αὐχένας ἴσχει,
Καίπερ ἐὼν ὀλίγος. μνᾶται δ' εὐπήχυν Ἀθήνην,
Ἤ πυ ἀτρεκέως τεκμαίρεται ὅλυμπόν δε,
Ὥς κε μετ' ἀθανάτοισιν ἀριθμὸς εἰλαπινάζῃ.

Hic autem quorsum Poeta, non contentus dixisse, reges ita fastu turgere vt obliti videantur se terrã pedibus calcare, & mortalibus ortos parentibus esse, addat inter alia, eos Mineruæ nuptias ambire, quum à non paucis doctissimis viris quæsitum sciam, à nemine autem repertum audierim, si explicauero (quum præsertim explicationem proposito nostro congruentem habeat) maximam me à multis iniurum gratiam spero. Poetam igitur non hyperbole poetica hîc vti voluisse, nec Mineruam pro quauis alia dea nominasse, sed ad historiam respexisse dico à Theopompo sic relatam. Cotys qui luxum cæterorum Thraciæ regum supergressus est, nuptiale epulum aliquando apparauit, tanquam Mineruam in vxorem ductutus esset: adornatoq; thalamo, quum ebrius ipsius aduentum aliquandiu expectasset, tandem furore percitus, vnum ex satellitibus, num dea in thalamum veniisset, visere iussit. Quem reuersum, & neminem in thalamo esse respondentem, sagitta transfixit: moxq; secundum à se missum, obidem responsum itidem interfecit. Tandem missus tertius, re animaduersa, illum à dea iampridem in thalamo expectari retulit. Hactenus quæ ad germanam (vt ego quidem iudico) verborum Rhiani expositionem faciunt. Qualis verò hic bellus Mineruæ procus erga vxorem suam fuit? Ex zelotypia in tantam iram repentè aduersus illam exarsit, vt proprijs manibus eam, à vulua orsus, dissecuerit. Sed de Coty satis. Quid Alexander? nónne Ammonis siue Iouis filius haberi gaudebat? nónne modò Mercurij ritu talaria petasumque & caduceum, modò Herculis more leoninam pellem clauamque gestabat? Commodus autem nónne cum

Herculis insignibus nomen etiam eius sibi vendicabat? Vnde hæc? roget aliquis. Nimirum ex praua præbendi adulatoribus aures consuetudine. Quid enim aliud sunt adulatorum voces apud principes, (quibus ingenita iam cum opibus est superbia) quàm additum incendio oleum? Quum igitur illa de Alexandro & Commodo legimus quæ modò commemorata sunt, quum eundem Alexandrum statuæ dei alicuius cultum & ornatum sibi adhibitum admisisse, quum alterum quem debellaret orbem quæsiuisse audimus, vnà cum hac adeo stulta eorum arrogantia simul & assentatorum diram blandiloquentiam, à qua illa profecta sit, audire nobis videamur. Et tamen principibus multis amici, nullis adulatores defuerunt. Habuit & Philippus huius pater suum Clisophum, Antigonus cui cognomen fuit Epitropo, suum Apollophanem, Ptolemæus tertius suum Callicratem, Ptolemæus septimus suum Hieracem, Philopator suum Philonem, Attalus suum Simachum siue Theodorium, Mithridates suum Sosipatrum, Seuthes Thracum rex Heraclidem Maronitem, cuius à Xenophonte etiam fit mentio: habuerunt ambo Dionysij Syracusarum tyranni Satyrum, Chirisophum, Democlem: habuit eatundem Syracusarum tyrannus Hieronymus Thrasonem & Osin. Nec verò his assentatoribus illos contentos fuisse, sed horum duntaxat & aliorum quorundam nomina, quòd cæteris antecelluerint, literis mandata esse credibile est. Ego certè ne ipsum quidem Alexandrum Hegesia, Agnone, Demetrio, Medio, Bagoa, Gergithio, Dioxippo, Anaxandro, aliisque quorum per historias sparsa extant nomina, contentum fuisse existimo. Quid quòd ipsos quoque philosophos assentationis artifices esse non puduit? Anaxandrum enim (quem hîc postremum nominaui, & cuius verba putidæ adulationis plena paulo pòst referam) philosophum fuisse constat. Sed & cum quem Attalo assentari solitum dixi, Simachum siue Theodorium, eius etiam præceptorem fuisse legimus: qui librum περὶ τῆς Ἀττάλου παιδείας scribere (Xenophontis κύρου παιδείαν, vt opinor, æmulatus) & hoc suæ adulationis monimentum posteritati commendare non erubuit. Quinetiam huiusmodi homines à nonnullis principibus tanquam prouerbiale nomen traxisse, & ab Alexandro ἀλεξανδροκόλακας, à Dionysio διονυσιοκόλακας appellatos fuisse accepimus. Sunt porro assentatorum duo genera: vnum est eorum qui aperto (vt ita dicam

dicam)marte; alterum, eorum qui ex insidiis adulantur. Hos illis vt periculosiores, ita formidabiliores esse debere nemo ignorat: & tanto quidem quanto saxa sub aquis latentia scopulis conspicuis sunt formidabiliora. Rursum verò inter eos qui aperto marte grassantur, periculosiores sunt ij qui ad id quod præstant infame obsequium, verbo non tantùm ad demerendam principum gratiam, sed ad inflandos etiã eorum animos accommodata addunt. Vtriusque generis exempla proferam, sed minus periculosis priorem locum dabo. Chirisophus Dionysij prioris adulator, ridentem illum cum quibusdam familiaribus cernens, ridere & ipse cœpit. Interrogante Dionysio quæ illi causa risus esset, quum ea quæ dicerentur non audiret, Fidem, inquit, vobis adhibeo quicquid illud sit quod dixeritis esse risu dignum. Eius autem filius Dionysius eos circa se habuit qui διονυσοκόλακες appellati fuerunt, qui spuente Dionysio faciem suam sæpenumero conspuendam præbebant, atque adeo sputum eius, interdum etiam (honor sit auribus) quod euomuerat, lambentes, melle dulcius esse aiebant. Iidem, quum Dionysius ex ebrietate cæcus aut certè cæco proximus euasisset, patinas & calices inter cœnandum deijciebant, tanquam & ipsi ita cæcutirent vt nequaquam illa vasa ac ne ipsos quidem cibos cernerent: expectabantque dum Dionysius præhensam eorum manum patinæ admoueret. Quod officium Hiero quoque quibusdam suis adulatoribus idem oculorum vitium simulantibus præstitisse scribitur. Iidem illi Dionysij assentatores, vt sibi in illa sua simulatione constarent, inter eundum alter in alterum sæpe impingebant, adeo vt eos ipse Dionysius manu perinde ac cæcos deduceret. Cum hoc autem eorum facto optimè quadrat quod Clisophus Philippi assentator facere solitus narratur. Quum enim exculptus Philippo fuisset oculus, eum comitabatur eundem & ipse oculum fasciis inuolutum habens. Rursus quum ex vulnere debilitatum crus Philippo esset, vnà cum Philippo claudicans incedebat. Sed hic tamen, sicut & illi διονυσοκόλακες, suam artem sine vllo suo damno exercebat: at Mithridates (en quò progrediatur assentationis furor) assentatores nactus est qui graues sibimetipsis assentationis suæ pœnas dabant. Quum enim ille rei medicæ studiosus esset, vt ostenderent quanta de illius peritia opinionẽ concepissent, secãdos illi vrendosque (quũ alioqui nihil opus hoc remedio haberent) se præbo-

bant. Ad alterum illud adulatorum genus, quod periculosius esse dixi, venio. Nicesias Alexandri assentator, quum eum ex epoto pharmaco torsionibus vexari cerneret, O rex, inquit, quid faciendum nobis est, quum vos dij taliarpatiamini? Dioxippus autem Athenienſis pancratiastes, fluente è vulnere quod Alexander acceperat, sanguine, Homericum illum versum protulisse fertur,

Ἰχὼρ οἷός τ' ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν.

Quid nebulo ille philosophus, (cuius & antea meminimus) eandem & ipse artem factitans? Quum aliquando Alexandro itineris comes esset, orto tam vehementi tonitru vt omnes trepidarent, At tu fortasse (inquit) Alexander fili Iouis, huius tonitrus es author. Eiusdem farinæ est illud Democlis factum, qui posterioris Dionysij assentator erat. Is, quum moris in Sicilia esset singulos domi Nymphis sacrificare, & circum earum simulachra tripudiare, Democles relictis Nymphis, ad Dionysium, circa eum tripudiaturus, accessit: negans oportere ad inanima numina studium conuertere. Quis verò nō multo etiam magis Athenienſiū planè similem adulationē miretur? Traditur enim illos Demetrium cognomento Poliorceten, quum Athenas veniſſet, cum alijs diuinis honoribus prosequutos esse, tum canticis eum & domi & in publico celebrasse, quibus inter cætera solum illum verum esse deum dicebant. Cæteri dij (inquiebant) aut procul à nobis absunt, aut dormiunt, aut auribus carent, aut preces nostras negligunt: fortasse etiam ne omnino quidem vlli sunt: at te præsentem cernimus, non ligneum, non lapideum, sed verum. Qui verò sunt hi quos in tam horrendam adulationem prolapsos audimus? Illi ipsi (illorum certè posteri) qui Euagoram, quòd regem Persarum adorasset, morte mulctarunt. En quàm propensa sint ad assentationem hominum ingenia. An verò minus propensos esse putamus ad eam recipiendam principum animos? Quis eorum tam bene se modulo suo metiri nouit, vt ei assiduæ illæ & quidem immodicæ laudationes recordationem mensuræ suæ non extorqueant? Si princeps aliquis vel minimam rei militaris scientiā habet, Themistoclem, Epaminondam, Scipiadas ambos superat: si qua corporis firmitate præditus est, statim audit Hercules: si non omnino indisertus est, alter Demosthenes vel Cicero alter appellatur: si vel vnū versiculum scribere nouit, Homerus aut Virgilius est. Atralum quidem

quidem certè eodem & præceptore & assentatore vsum esse, historiæ perhibent, Simacho siue Theodorio, cuius & antea facta fuit à nobis mentio; idem verò alijs multis principibus & olim contigisse & hodie contingere verisimile est. Quamobrem verè à Carneade dictum est, diuitum & regum filios solam equitandi artem rectè discere: quòd & in ludo literario præceptor, laudando, & qui colluctatur, sponte succumbendo, illis adulatur: at equus quum nec sciat nec curet priuatúsne an magistratus, diues an pauper sit is quem vehit, ceruicem cuilibet equitandi imperito frangit. Nec verò hac tantùm in parte exitiales sunt suis dominis adulatores quòd illis falsam de seipsis persuasionẽ induant: verumetiam quòd calumnijs apud illos grauent quoscunq; suarum partium esse non vident, id est quoscunq; liberè & ingenuè loqui, & (vt habet vetus prouerbium) πλὼ σκάφῳ σκάφῳ appellare, quos deniq; ea quæ veros amicos decet, & loqui & facere animaduertunt. Vnde enim (obsecro) Alexandrum ad Callisthenis, Parmenonis, Philotæ cædem, nisi ab illo suo adulatorum agmine impulsum fuisse arbitramur? Sed vt tandem aliquando ad priscos illos Herodoti reges reuertamur, quorum miram & propè incredibilem amentiam commemorat, quin illi quoq; suos adulatores habuerint, minimè cuiquam dubium esse debet. Verùm cæteris omissis, de eo qui principem inter eos arrogantiæ pariter & dementiæ tenere locum videtur, dicam. Qui Hellespontum compedibus vincit, qui Hellesponto minatur & contumeliam dicit, qui deniq; Hellespontum flagellat, nónne Mardonio adulatori pernicioſissimo potius quàm Artabano amico fidelissimo auscultat, sicut & Dionysius, Philippus, Ptolemæus, suis singuli adulatoribus, quàm Dioni, Samio, Cleomeni, amicis & probatæ fidei viris, auscultare maluerunt? Iam verò & illis multo etiam antiquioribus regibus (qui quicquid delirant, plectuntur Achiui) sunt qui suos apud Homerum adulatores assignent. Vt autem reges aliosq; principes assentatoribus comitatos, ita & reginas quasdam assentatricibus comitatas fuisse, memorię traditum est: inter quas eæ quæ κλιμακίδες appellatæ sunt, claruerunt: id nomen ab obsequio quod reginis præstabant, adeptæ. harum enim dorsa scalarum vicem illis currum conscendere volentibus præbebant. Quæ quum ita sint (vt hunc tandem de regum fatuitate locum claudam) sicut credibilem nobis cæterorum regum stul-

titiam redditcorrupta illorum ab assentatoribus natura,itidem Herodoto priscorum quorundā regum amentiam describenti credamus, si quidem assentatores his itidem fuisse credimus. Simul verò & principum huius tempestatis conditionem consideremus,qui quum à maioribus suis potentia circa res multas superentur, sola multitudine adulatorum illis potentiores manent.si modò qui suorum dominorum domos, vrbes, populos, regna, vt pessundederunt olim, ita & hodie pessundant, principum potentiam augere putandi sunt. Cuius mali exempla ab hoc nostro seculo petita odiosa essent, & satis multa vetereshistoriæ suppeditant. nam si principum mores ab adulatoribus corrumpuntur, quæ illam morum corruptelam sequuntur clades,non dubium est quin adulationi acceptæ ferri debeant. Adde quòd adulatorum est imminentia suis dominis pericula dissimulare,securos illos esse iubere,ad quiduis sibi de sua potentia pollicendum incitare. Quod qui faciunt, nónne illos in pericula trudunt? nónne hostium telis inermes exponunt? nónne in illorum demiq; manus eos tradunt? Et hoc quidem modo exitij causa principibus iure dicantur esse adulatores, sed non propinqua. At propinquam etiam exitij causam suis dominis eos sæpenumero fuisse testantur cum alij multi, tum is Philippus quem Romani imperio euerterunt. eius enim iam antea regnum ab assentatore Proclide Tarentino labefactatum fuisse Polybius author est. Crassi autem adulator Andromachus Parthis operam suam ad illum fortunis pariter & vita spoliandum locauit. Porrò vt adulatores superiorum seculorum ab adulatoribus nostræ ætatis, numero, sic etiam peritia tanquam discipulos à magistris superari sciendum est. quò diligentius ab illorum insidijs cauere sibi principes debent. sed ipsi viderint. Ad me quidem quod attinet, siquid vota hîc valere possent, vt Thessali olim vrbem quæ Adulatio vocabatur, funditus euerterunt, ita præ quibusuis alijs maleficis radicitus extirpatos adulatores aulicos optarim.

Nunc & luxus priscorum regum ab Herodoto & alijs descripti collationem cum posterorum quorundam partim regum partim aliorum luxu, aggredior. Inter cætera igitur quæ de luxu regum Persarum monimentis literarum tradita sunt, vix credibile nonnulli putarunt quod Herodotus narrat, quocunq; illi irent(nam quod de Cyro dixit,de eius successoribus etiam

iam intelligi voluit) Choaſpis fluuij aquam circumuehi ſolitam fuiſſe,& nullam illos aliam potare conſueuiſſe. Ego verò quenquam qui hoc mirabile, nedum incredibile, iudicet, eſſe demiror. Vtrum enim, quæſo, maiori admiratione dignum? aquæ plauſtris regem Perſarum comitatum ditionem ſuam peragrare,an Cardinalem è media Gallia Romam vſq; aliquot lagenarum millibus comitatum peruenire? Quod tamen ego tacuiſſem, niſi earum fama iam pererebuiſſet, atq; adeo earum ignominia in Gallos omnes (quippe quos inde *borrglons* Itali vocant,quaſi lagenarios, Græcè λαγωϊώνας dicas) redundare cœpiſſet. Et illis quidem qui curioſas illas potus aquæ certæ delicias obijcient, hæc pauca reſpondiſſe, fuerit, meo quidem iudicio, ſatis. Illis autem qui cætera obijcient, multa habeo quæ reſpondeam. Ad luxum quidem certè quod attinet qui circa ciborum apparatum verſatur, nec plura nec luculentiora ex vllo quàm è noſtro ſeculo poſſe promi exempla exiſtimo, quo iam pervulgatum circa ferinam carnem eſſe cœpit, (de Gallia loquor) vt auulſi ex vtero viuarum matrum fœtus menſis apponantur. Quem tamen luxum menſa Galli cuiuſdam primarij in regis aula viri, vilem iam reddiderat: & verba propediem exprimendis alijs eius circa cibos & ciborum apparatum delicijs defutura erant, ſi ciuilis Galliæ noſtræ Mars illi parcere, & coquorum celebrium vota (quibus inſigne ſui deſiderium reliquit) exaudire voluiſſet. Verùm vt ad magnates vſq; non veniamus, virum quendam fide digniſſimum de quadã Auenionenſi muliere (quæ aulæ pontificiæ ibi tum ſedem Apoſtolicam habentis Lais fuerat) audiui narrantem, eam turdis & perdicibus alijſq; auibus veſci ſolitam, quæ fœniculi, anethi, coriannive aut ſimilium ſemine ſaccharo condito paſtæ eſſent. Sed illud audiui: at lactucas aqua ſaccharata, quam vocant, à matronæ cuiuſdam ancillis (& quidem illius, vt aiebant, iuſſu) irrigari vidi. Quæ quũ ita ſint, quid aliunde quàm è noſtro ſeculo, huiuſmodi deliciarũ arceſſere exempla neceſſe eſt? At verò alterius luxus multa genera luxui noſtræ ætatis (de quo & antea dictũ eſt) poſſe accedere fateor. Alterũ luxum voco qui nõ circa cibos ſed circa reliqua verſatur. De hoc igitur quæcunq; ab Herodoto memorãtur, à Siciliæ tyrannis ſuperata eſſe dico. Quibus quum primũ in hac re locũ tribuo, ipſum etiã Herodotũ ſequor, qui de Polycrate loquens, ita ſcriptum reliquit, Nullus enim regum Græciæ,

exceptis Syracusanis, dignus est qui cum Polycrate, quod ad magnificentiam attinet, comparetur. Nec tamen solos Syracusarum reges siue tyrannos, sed & Alexandrũ aliosque illa prætergressos esse dico. Argumento autem vel vna Alcisthenis Sybaritæ vestis esse potest, quæ centum viginti talentis vendita fuisse fertur. Quòd si ad vitem & platanum auream vel platanos aureas veniendũ est, earum cum aulæ Alexandri splendore & munificentia comparationem ex Phylarcho audiamus. Aureæ platani, inquit, & aurea vitis, sub qua sedentes sæpe Persarum reges iura suis populis dabant, quotidianum regiæ Alexandri sumptum æquare non videntur: quanuis alioqui vitem illam commendarent etiam vuæ quæ smaragdos & Indicos carbunculos aliasque pretiosissimas gemmas racemos imitantes haberent. His autem descriptionem opulentiæ & magnificentiæ illius adiungit: quæ si vera est, verè etiã platanos aureas Persicorũ regum vitemque auream cedere illi dixit. Porro vt comparationem hanc persequentes, ab ipsis dominis ad eorum famulos aut seruos veniamus, (nam quicunque sub ditione regum Persarum erant, serui eius vocabantur) narrat Ctesias quendam Annarum qui satrapa Babyloniæ à rege constitutus fuerat, centum quinquaginta psallentes & canentes mulieres circa mensam suam habere solitũ. Audiamus vicissim quæ de quibusdã Alexandri siue sodalibus siue assentatoribus tradita sunt. Phylarchus & Agatharchides memoriæ prodiderunt, corũ aliũ clauos aureos crepidis suppactos gestasse, aliũ, quoties de publicis negotiis cum aliquo tractaret, super pauimento purpura strato deambulare solitum fuisse: alios aulæis per quinque stadia locum in quo venarentur, cingere consueuisse: alios puluerem ad palæstræ vsum sibi à iumentis multis, quocunque irent, portandum curauisse. His ego comparationibus (quanuis alioqui in exemplorum luxus commemoratione luxuriare oratio mea possit, præsertim si ad Romanos vsque progredi voluerit) vtpote mea sententia aptissimis contentus esse statui. At nostri seculi principum luxus illo quidem artificiosior & (vt ita loquar) ingeniosior meritò dici possit: at opulentia tantum illi cedit quanto minores sunt horum quàm illorum principum opes.

Vt autem ad varios variarum gentium mores atque ritus ab Herodoto descriptos aliquando tandem reuertamur, quis non ex Græcis multos in eo quod de Ægyptiorum scribendi more

à dextra

à dextra in ſiniſtram tendendo,commemorat,ſuſpectum mendacij habuiſſe credat? At nos quibus familiares ſunt Hebraicæ literæ, tantum abeſt vt hoc admiratione dignum cenſeamus, vt potius quenquam hoc mirari miremur. Multo certè minus fidem (& meritò quidem) apud lectores impetraſſet Herodotus ſi aliquos inter Ægyptios reperiri ſcripſiſſet qui ſiniſtra in ſcribendo, non dextra vterentur: quum tamen mihi duos qui id facerent, videre contigerit,Flandrum vnum,Sabaudum alterum. Quid ſi verò eſſe tradidiſſet qui oculis caſu aliquo orbati, nihilo tamen minus ſcriberent? rem aliis quidem fortaſſe incredibilem, at mihi certè credibilem narraret. Quare? quòd ſcribere abſque oculorum vſu (id eſt vel in tenebris, vel oculis aliò cõuerſis) neceſſitas rerum omnium magiſtra me docuerit. Atque hæc de iſto miraculorum genere hactenus. ad alia veniamus. Quidni viros Ægyptios lanificium exercuiſſe credemus, quum apud Seguſianos nobis vicinos vſitatum viris multis nendi morem cernamus? At quàm ineptum eſt viro, quàm ridiculũ, colum geſtare, & muliebri more fila deducere! Ineptum eſt (fateor) & ter quaterque ridiculum: ſed quid agas? an quia ridiculum, ideo verum non erit? Ridiculum eſt nobis eiuſdem Herodoti illud,Ægyptios viros (honor ſit auribus) ſubſidentes meiere.At Turcis ridiculum id nequaquam fuerit,quibus hanc meiendi rationem tanquam honeſtam in vſu eſſe, noſtram contrà velut turpiſſimam auerſari aiunt. Ac certè (ſi in re huiuſmodi philoſophari nefas non eſt) non de nihilo eſt quòd Heſiodus,ne ſtantes meieremus vetuit,quum μηδ' ὀρθὸς ὀμιχεῖν, dixit.Sed eſto(excipiet aliquis) veracem in hoc fuiſſe Herodotũ: quid quòd addit, mulieres contrà, ſtantes meiere? De hoc certè (vt ingenuè fatear) aliud quod reſpondeam non habeo quàm hoc: quemadmodum ſi quod de viris Ægyptiis tradit, Turcæ nobis exemplo ſuo non confirmarent, incredibile videretur, quum tamen verum eſſet: ita, quod de mulieribus addit,etiamſi nullo exemplo(quod quidem ad aures noſtras peruenerit) comprobetur, verum nihilominus eſſe poſſe. Hunc autem locum, Sophoclis poetæ & Nymphodori hiſtorici authoritate clauendum cenſeo, qui eãdem quam Herodotus morum Ægyptiacorum ab aliis diſcrepantiam teſtantur. Antequam tamen à ridiculis diſcedamus, addam & quod de vxoribus Libyum Adyrmachidarũ narrat in Melpomene, eas videlicet pediculos ſuos

(honor nunc quoq; sit auribus) non antè abijcere quàm eos vicissim momorderint. (est enim ἀντιδάκνειν vicissim mordere, non præmordere, vt interpres verterat) Hoc quoq: ijs annumerari debere quæ non ridicula sint solùm, sed & fœditatem spurcitiemq: incredibilem habeant, confiteor: sed cur alijs historicis quoldam φθειροφαγεῖν nobis commemorantibus fidem adhibebimus, Herodoto narrãti has mulieres φθειροδαικεῖν, (quod multo minus est) fidem derogabimus? Imò ne φθειροφάγος quidem fuisse vllos credo, respondebit fortasse aliquis. Cur, obsecro, minus credibile est τὸ φθειροφαγεῖν quàm τὸ ἀνθρωποφαγεῖν? licet hoc magis crudele, illud magis fœdum sit? Anthropophagiæ autem exemplum, vt feritatis extra omnem controuersiam positæ, profero; quum eius hac etiam tempestate multi oculatos se testes esse iactent. Quam feritatem nequis in barbaris hominibus miretur (simul autem & alia multa crudeliter ab ijsdem perpetrata, quæ ab Herodoto describuntur) aut ne fide maiorem iudicet, audiat non barbarum, sed Græcum hominem; non literarum rudem, sed philosophum, & quidem inter philosophos celeberrimum, verba hæc vel ipsis Cyclopibus & Læstrygonibus anthropophagię authoribus indigna proferentem: καὶ ἐν τῷ μελῶν ἀσκιοπῇ τι μέρος πρὸς τὸ προφὶ χρήσιμον, μήτε καταρύπῃν αὐτὸ, μήτε ἄλλως βίπτειν, ἀναλίσκειν δὲ αὐτὸ, ὅπως τῶν ἡμετέρων ἕτερον μέρος γένηται. Hæc Chrysippum in libro De iustitia, scripta reliquisse, de mortuis hominibus loquentem, testatur Sextus philosophus. sicut & ista in libro De officio, διὸ καὶ χρησίμων μὴ ὄντων τῶν κρεῶν, πρὸς τὴ χρήσονται αὐτοῖς, καθάπερ καὶ τῶν ἰδίων μερῶν· οἷον ποδὸς ἀσκιοπένης ἐπέταξε χρῆσθαι αὐτῷ καὶ τοῖς παραπλησίοις. In quorum autem cadauera ita nos officio fungi iubet? Parentum. I nunc, & ab Herodoto vel alijs historicis descriptam ἀνθρωποφαγίαν aut ἀνθρωποθυσίαν fabulosam esse clama.

Verùm vt ad illam morum Ægyptiacorum à Græcanicis discrepantiam redeam, ad inuenienda mirae & propè incredibilis morum dissimilitudinis exempla, ab hoc nostro seculo non discedamus. Quid simile Germanorũ Flandrorumq; mores cum Gallorum aut Italorum moribus habent, siue victus rationem, siue cultum corporis, siue studia & animorũ inclinationes spectes? Si Gallus aut Italus ad mensam ducatur ea lege vt per sex seprémve horas illi accumbat, in carcerem trudi, non ad mensam

duci

duci ſibi videbitur: ſi verò accumbenti tale œnophorum quale illis ebibendum proponatur, ad ſuppliciũ malle ſe rapi clamabit. nam vt horum vtriq;, vino ſe ingurgitare, acerbiſſima mors eſt, ita illis (de vulgo loquor) ſuauiſſima vita cenſetur. adeo vt nõ immeritò quis eos progeniem illius eſſe ſuſpicetur qui apud comicum Alexin, dicebat, O me beatũ, ἐχ ὅτι ἐν τοῖς γάμοισιν ἄνδρες εὐωχήσομαι, ἀλλ' ὅτι διαῤῥαγήσομαι, ἂν θεὸς θέλῃ. Ad veſtitum autẽ quod attinet, ſiue huic ſiue illi caligas Lantsknechthicas indueris, non homini caligas, ſed hominẽ caligis alligaueris, & ex quantumuis agili immobilẽ illa panni ſaburra reddideris. Eiſdem verò (Gallo dico & Italo, ac ijs quidẽ potiſſimùm qui in aliquo ſunt dignitatis gradu locati) nihilo magis vt in patria ſua cum viridi pallio quam vt nudi in publicũ prodeant perſuaſeris. non enim ſatis ſanæ mentis haberẽtur. At Germanis nulla huiuſmodi de eo quem ita vident amictũ, oboritur ſuſpicio. Sic & verſicolorẽ veſtem aut certè verſicoloribus fimbrijs prætextam geſtare fœminis permittunt: nos nequaquã. Permittunt ijſdẽ (ac præſertim virginibus) paſſo & per colla ſparſo capillo incedere: apud nos aũt virgo propter hũc habitũ mænadibus annumeraretur. Et hæc quidẽ pauca ſunt huius diſſimilitudinis exempla è multis quę hãc collationẽ perſequi volentibus ſuppetẽt. Viciſſim verò aliquod exemplũ rituũ in quibus nos ab Italis diſcrepamus, proferre liber. Vxores noſtræ ad illud exemplar inſtitutæ ſunt,

Illa regat cunctos, illi ſint omnia curæ,
Et nihil in tota me iuuet eſſe domo:

at illorum vxoribus dicas hos verſus ita inuerſos eſſe,

Illa regat nullos, ſint nulla negotia curæ,
Illaq; in tota nil iuuet eſſe domo.

Illi vxoribus ſuis fucare faciẽ permittunt, (quũ tamẽ hoc facinus in earũ ſenectutẽ redundaturũ ſciant) nos ſuſpectas fucatæ faciei, ſuſpectas adulterij eadẽ opera haberemus. (aulas principũ excipio, quæ miſcellaneos mores ritusq; vſurpãt.) Vt verò à perſonatis mulieribus abhorremus, ita nec grallatrices amamus: ſed eaſdẽ & in lecto & in menſa (.i. vtrobiq; vel proceras vel paruas) habere volumus. Inaures priſco more geſtare multi eorũ ſuis vxorib. permittũt: nos id in vxoribus noſtris meretriciũ iudicaremus. Nos obuias Gallas, ſiue matronas, ſiue virgines, quę nobis familiares ſunt, ſalutamus: ſi patriciæ ſint, etiã oſculamur: Italas vix quiſquã voce, nedũ oſculo ſalutare auſit. Offendũtur Itali oſculationibus

huiusmodi quas vxoribus noſtris concedimus: offendimur viciſſim papillarum nudationibus, quas ſuis illi(ac præſertim Veneti) permittunt. Cur enim quas pudicas eſſe volunt, cultu ſuſpicionem impudicitiæ præbere volunt? Niſi fortè obuiis quibuſque nudare papillas, retecta veſte & hac ratione (vt eſt in prouerbio) δάκνειν κυσὶν ὀσίαν, pudicitiæ per occultam quandam antiperiſtaſin argumentum eſſe exiſtimant. Ad me certè quod attinet, coniectura nulla poſſum aſſequi quódnã eorum à quibus hoc inſtitutum profectum eſt, conſilium fuerit: ſicut nec quod fuerit apud eoſdem Venetos illius qui vt velare faciem commune meretricibus cum ingenuis virginibus eſſet, ſtatuit. Et quoniam à meretricibus ad lupanaria facilis tranſitus eſt, de his quoq; aliquid dicendum eſt. Nónne quæ ſit inter ipſas etiam Chriſtianas nationes de his controuerſia videmus? nónne de his varias in vtranque partem (excluſo interim, proh pudor, Dei mandato) diſputationes quotidie audimus? dum hi iuuenum corruptelam eſſe obijciunt, illi matronarum pudicitiæ præſidium eſſe reſpondent? At vulgus Italorum magis miretur vrbem quæ receptaculis huiuſmodi quàm quæ templis careat, & ſibi ἀβέλτερον illic eſſe potius quàm hîc fateri non dubitet. Sed quid de illo Patre ſacro dicemus, quem adeo grauem authorem πορνοβοσκείαμάχοι ſequuntur? Ego certè quod de illo aliâs (& quidem in media vrbe Roma) dixi, nunc quoque liberè dico, pudendum quidem eius factum mihi in eo videri quòd lupæ matris Romuli ſtudioſius reuerentiusque quàm Petri Apoſtoli memoriam colat: quippe qui viuis luparũ imaginibus Romam circumuallarit, at Petrum Apoſtolum cum vnica (quæ quidem in pretio ſit) imagine, in angulum vrbis detruſerit: alioqui certè prudentis medici officio functum mihi videri, quòd, vt illi, vbi ægrotis huius vel illius cibi vſu interdixerunt, aliquem alium quo veſcantur, illis proponunt: ita ipſe quibus licitũ eſſe matrimonium noluit, licitam ſaltem eſſe ſcortationem voluerit. Sed quòd ſibi κοινὸν ἐρμαῖον cum lupabus illis eſſe inſtituit, huic verò eius inſtituto qua ratione patrocinari quis poſſit, non video. nam ſi verè dixit ille,

Turpe lucri reditus cenſus augere paternos,

quanto turpius tam profani reditus partem in ſacraria inferri, & illo Petrum Apoſtolum ditari? Verùm quum de his latius philoſophari, nec loci huius nec temporis ſit, hunc ſermonem ſimul-

simulque eam quæ in illum deduxit disputationem finiendam censeo: si tamen prius hanc esse huius summam monuero, vt ex ea quam nostris oculis credere cogimur in vicinis etiam regionibus morum discrepantia (cuius specimen tantùm pauculis illis exemplis dare libuit) multa quantumuis ab iis quæ aut viderimus aut audierimus abhorrentia, à fide tamen abhorrere non putemus. Sed quid de vicinis populis loquor? nos à nobismetipsis, id est à maioribus nostris, longè moribus dissentire dico. Quis enim vel Gallus vel Italus vel Hispanus vel Germanus maiores suos valde diuerso victu cultuque corporis vsos fuisse, & diuersa etiam studia habuisse nescit? vt diuersos ritus ceremoniasque, leges, instituta, iura omittam. Nam (vt de nobis loquar) quum formosas nostrorum Galliæ regum nostrarumque reginarum imagines aspicimus, nónne quid illis in mentem venerit vt eo vestitu vterentur, mirari solemus? Quòd si priuatorum etiam hominum qui coæui illis fuerunt, imagines haberemus, nõ tantùm admiraremur fortasse, sed etiam vestitũ illum cum hodierno conferentes, obstupesceremus. Ad victum veniamus. Quàm multos cibos in deliciis olim fuisse putamus, qui nobis viles sint: quàm multos contrà palato maiorum displicuisse, qui nostro gratissimi sint? Dignum scilicet hodie regia mensa fuerit ferculum anser: at Cyrus regis Artoxerxis frater χῆνας ἡμιβρώτες amicis è mensa sua mittebat, vt participes essent voluptatis quam ex eorum esu ceperat. Quidni etiam credibile sit diuersum à nostris saporem maioremque teneritatem illas habuisse, vt gallinas Indicas duabus his aliisque rebus differre à nostris videmus? Quinetiam anserinum iecur in delicijs olim fuisse, & has delicias hodieque Iudæos qui Venetiis agunt, magno Christianis vendere nouimus, quæ tamen vix alibi vsquam celebrentur. Sed & quum Martialem primam gloriam inter aues turdis dantem audimus, nónne aut diuersos à nostris turdos aut planè diuersum à nostro palatum habuisse, aut perdicem nunquam gustasse putandus est? Quid quód Itali ab iis qui regis Galliæ apud Senatum Venetum legati erant, lepusculos leporibus, perdicia perdicibus anteferre didicerunt? Sed ne latum æquor de dissensione in ciborum delectu, maius etiam de ea quæ est in ciborum apparatu, ingrediar, cursum hîc sistens, hoc tantùm addo, homines moribus non solùm à maioribus suis, non solùm à finitimis populis, non solùm à ciuibus,

à vicinis, à domesticis denique suis, sed ipsos à seipsis sæpissimè dissentire. Quàm enim exiguus est eorum numerus qui ijdem eadem possunt horam durare probantes? Quæ si nobiscum reputabimus, minus quæ de diuersis moribus apud Herodotum aliosque historicos leguntur, & mirabimur, & suspecta mendacij habebimus.

Ad ritus ceremoniasque cum aliarum gentium tum Ægyptiorum venio. In his quoque multa ridicula, multa non stultitiæ solùm, sed & furoris plena narrari non nego: sed eo nomine mendacij suspecta esse debere pernego. Mirum fortasse tibi & fictum etiam videtur quod de Ægyptiis ab Herodoto narratur, illos solenni quodam ritu seipsos verberare: at ego nec mirum nec fictum puto, quippe qui & Venetiis & Romæ solennes huiusmodi verberationes viderim. Sed quod potissimum hominum genus apud Ægyptios hunc ritum coleret, nescio. quos Romæ & Venetiis seipsos verberantes videbam, eos, ex multis qui norant, verberones esse audiebam. Verùm quid ex Italia exemplum mutuamur quod nostra suppeditare Prouincia potest? Commodùm tamen facta Romæ mentio in memoriam mihi Mariæ Lauretanæ templum ipsi vicinum reuocauit, vbi eorum spectator fui quæ multa tum ab Herodoto, tum ab aliis de variarum gentium superstitione relata, nõ credibilia solùm reddere, sed & excusare possunt. Verùm ea referre horret animus: ac nec eos quidem ipsos Athenienses quorum superstitiosis ritibus tantopere commotus fuit Paulus Apostolus, ea sine horrore spectaturos fuisse existimo. Receptam & alibi superstitionum farraginem omitto.

Hæc igitur sermonem missum facientes, potius vt antea priscum Bacchum & priscam Venerem cum nostro Baccho & nostra Venere conuiuimus, Martẽ itidem hunc cum illo conferamus. Equidẽ nostrũ illi aut furore aut crudelitate aut perfidia cedere, an meritò dici antea potuerit, nescio: ne certè vnquam posthac dici possit, ciuilia Galliæ nostræ bella (vtinã vel nũc bene sedata) prohibuisse scio. Quis adeo est ferus vt siccis oculis illud quorundam barbarorum facinus legat, qui pueros elementa prima discentes, media in schola trucidarunt? Priscum est facinus illud: quod sicut incredibile antea visum est, simili crudelitatis exemplo tempora nostra credibile reddent. (si tamen similis, quæ illam multis partibus superat, dicenda est) Ecquis enim

enim adeo humanitatem omnem exuerit vt id factum quod primum incendiis illorum ciuilium bellorum ſuſcitabulum fuit, ſine ſuſpiriis ac gemitibus audiat? Viri, fœminæ, pueri, iuuenes, ſenes, dum ab ore ſacri hypophetæ pendent, non à Turcarum aliorúmve barbarorum caterua, ſed eorum qui & ipſi Chriſto nomen dederant, multis vulneribus inermes ab armatis repentè confodiuntur. Verùm vt à peculiari crudelitate ad communem tranſeam, in vtris, quæſo, veteribúſne an noſtri ſeculi bellis, Vulcanus Marti frequentius conſociatus fuit? Puerile bellum hodie exiſtimatur τὸ ὑδροποτεῖν, eſtq; in vſu potius τὸ πυροπολεῖν: incendiis paſſim res geritur. Quid quòd vnuſquiſq; iam miles, ex quo globi igniuomi reperti ſunt, ferro pariter & igni armatus eſt? Quid quòd non multis abhinc menſibus, ad augendam ignis illius crudelitatẽ (quaſi non ſatis ignis in igne eſſet) artes nouæ excogitatæ fuerunt? Quòd ſi & noſtras expugnationes vrbium ſpectemus, frigebit illa deſcriptio Homerica Ἄνδρας μὲν κτείνυσι, &c.

IAM verò quædam etiam legi apud Herodotum aliosque hiſtoricos dico, quæ quanuis à fide abhorreant, nõ ſolùm exemplis ſimilium factorũ quæ alij referunt, veriſimilia reddantur, ſed & eorũ authoritate qui noſtro ſeculo eadem apud alios viderunt, confirmantur. Ex quorum numero eſt quod de Threſſis quibuſdam mulieribus tradit, eas excedentibus è vita maritis comites ſe certatim offerre. Hoc enim veriſimile quidem reddi aio ea hiſtoria quam Iul. Cæſar & Nicolaus Damaſcenus de quibuſdam Aquitaniæ regibus referunt, ſexcentos cum illis verſari viros, qui vt cum viuentibus viuunt, & quidem regij dominatus regiæq; opulentiæ participes, ita etiam libenter cum morientibus moriuntur: ſed (quod maius eſt, idem illud factum mulieribus Indicis non veteres tantùm ſcriptores, ſed & oculati teſtes hodie adſcribunt.

Quinetiam ex iis narrationibus quæ vt à veritate abhorrere videntur, ita etiam à fide abhorrent, fuerint nonnullæ fortaſſe quas poſteri eorum de quibus ſcriptæ ſunt, eorúmve annales, aliqua ex parte teſtimonio ſuo comprobare hodieque poſſint. In quam opinionem me adduxit oſtenſus mihi à quodam amico locus ex Sigiſmundi commentariis rerum Moſcouiticarũ petitus, in quo hiſtoria Herodoti de Scythis ſeruis qui dominis abſentibus in vxorum illorum poſſeſſionem inuola-

rant, tandemq; quum iusto prælio repelli à dominis non potuissent, flagellis repulsi fuerunt, annalibus posterorum testata exstat: detortis duntaxat (vt fit) nonnullis facti circunstantiis.

Ad Ctesiae autem Indica quod attinet, miranda illic naturæ opera describi fateor: sed vt de aue Indica psittaco illi simulque oculis nostris credere cogimur, (alioqui vix credituri) ita & de aliis multo maiori admiratione dignis credere fortasse debemus, etiamsi non viderimus. Certè vt Horatio de exuenda prorsus admiratione non assentior, ita vicissim admirationem tantam vt ex ea incredduli reddamur, non probo: sæpeq; illa Iuuenalis mecum reputo, *Quis tumidum guttur miratur in Albibus?* &c. Denique ne iis quæ vel de natura rerum vel de factis humanis memoriæ prodita sunt, fidem temerè derogemus,

Dei potentiam omnia miracula vincere, seculum nostrum superiora omnia miraculis superare dico.

Eius-

Eiusdem Herodoti vita ex Suida.

HERODOTVS, Lyxi & Dryonis filius, Halicarnasseus, illustri genere natus, fratrem habuit Theodorum. Samum se contulit, propter Lygdamidem, tertium ab Artemisia tyrannum Halicarnassi. Pisindelis enim, Artemisiæ, Pisindelidis filius Lygdamis fuit. Sami autem Ionicam dialectum excoluit, & historiam libris IX scripsit, auspicatus à Cyro Persa, & Candaule Lydorum rege. Sed Halicarnassum reuersus, quum tyranno expulso, tandem inuisum ciuibus se esse cerneret, Thurium, quò tum Athenienses coloniam deducebant, vltrò abijt: ibiq; defunctus & in foro sepultus est. Alij Pellæ mortuum tradunt. Libri eius Musæ inscribuntur. De Herodoto, in epistola scribit Iulianus apostata, Quis ignorat Æthiopum sermonem de cibo apud nos optimi alimenti? Nam quum placentam attigissent, se mirari dixerunt quomodo stercoribus vescentes viueremus. siquis fidem Thurio scriptori habet. Gentes autem ichthyophagas & sarcophagas ne per somnium quidem nostrã victus rationem vidisse tradunt ij qui orbem terrarum descripserunt. Quorum victum siquis apud nos æmulari vellet, nihilo cum eo melius quàm cum ijs qui cicutam aut aconitum aut helleborum bibnt, augeretur.

Ex Cicerone lib. 2. de Orat.

Apud Græcos autem eloquentissimi homines remoti à causis forensibus, cum ad cæteras res illustres, tum ad scribendam historiam maximè se applicauerunt. Nanq; & Herodotum illum qui princeps genus hoc ornauit, in causis nihil omnino versatum esse accepimus. Atqui tanta est eloquentia vt me (quantũ ego Græcè scripta intelligere possum) magnopere delectet.

Ex eodem in Orat.

Quo magis sunt Herodotus Thucydidesq; mirabiles, quorum ætas quum in eorum tempora quos nominaui incidisset, longissimè tamen ipsi à talibus delicijs vel potius ineptijs abfuerunt. Alter enim sine vllis salebris quasi sedatus amnis fluit; alter incitatior fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum. primisq; ab his (vt ait Theophrastus) historia commota est, vt auderet vberius quàm superiores & ornatius dicere.

LVCIANI HERODOTVS.

Ἡροδότου εἴθε μὲ καὶ τὰλλα μιμήσασθαι δυνατὸν ἦν· ὑπάρχοντα φημὶ ὅσα σοφοῖν ἀνδρῖν· μείζονα δὲ εὐχῆς τάνδρὸς· δικαίαν γὰρ ἐν ἐκείνῳ πᾶσαν ἀπαίτων, οὐχ ἥκαλλος αὐτῷ λόγου, ἢ ἁρμονία αὐτῷ, ἢ τὸ οἰκεῖον τῇ Ἰωνίᾳ, καὶ σοφυές, ἢ τῆς γνώμης τὸ βέλτιον, ἢ ὅσα μυρία καλὰ ἐκεῖνος ἅμα συλλαβὼν ἔχει, πέρα τῆς εἰς μίμησιν ἐλπίδος· ἃ δὲ ἐπαινῶν ὑπὸ τοῖς συγγράμμασι, καὶ ὡς πολλαχοῦ τοῖς Ἕλλησιν ἐν βραχεῖ κατέση, ἐγὼ, καὶ σὺ, καὶ ἄλλος ἂν μιμησαίμεθα. πλεύσας γὰρ οἴκοθεν ἐκ τῆς Καρίας εὐθὺ τῆς Ἑλλάδος, ἐσκοπεῖτο πρὸς ἑαυτὸν, ὅπως ἂν πάντα καὶ ἀπραγμονέστατα ὀπάσημος καὶ φιλόπονος γένοιτο, καὶ αὐτὸς, καὶ τὰ συγγράμματα. τὸ μὲν οὖν φιλονεωτερῶπα, νοῦν μὲν Ἀθηναίοις, νοῦν δὲ Κορινθίοις ἀναγινώσκειν, ἢ Ἀργείοις, ἢ Λακεδαιμονίοις ἐν τῷ μέρει, ἐργῶδες καὶ μακρὸν ἠγεῖτο εἶναι, καὶ βιβλίων μικρὰν ἐν τῷ τοιούτῳ ἔσεσθαι. ὅκνον ἤξιον δέχεσθαι τὸ πρᾶγμα, καὶ δὲ κατ' διαίρεσιν ὅπως κατ' ὀλίγον ἀναγιγνώσκειν καὶ συλλέγειν τὴν γνῶσιν· ἐπιβάλλειν δὲ εἰ δυνατὸν εἴη, ἀθρόους πως λαβεῖν τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας. ἐνίστατο γὰρ ὀλυμπιὰς τὰ μεγάλα· καὶ ὁ Ἡρόδοτος, τότ' ἐκεῖνο ἥκειν οἱ νομίσας τὸν καιρὸν, ὃ μάλιστα ἐγλίχετο, πληθύουσαν πρήσας τὴν πανήγυριν, ἀπαντᾷ ἤδη πᾶσι ἀρίστων συνειλεγμένων, παρελθὼν εἰς τὸν ὁπαδόδομον, ὑ θεατὴν, ἀλλ' ἀγωνιστὴν ὀλυμπίων παρεῖχεν ἑαυτὸν, ἄξιον τὰς ἱστορίας, καὶ κηλῶν τοὺς παρόντας, ἄχρι τῶν καὶ μούσας κληθῆναι τὰς βίβλους αὐτῶν, ἐννέα καὶ αὐτὰς ὔσας. ἦδη δὲ ἅπαντες αὐτὸν ἤδεσαν πολὺ μᾶλλον ἢ τοὺς ὀλυμπιονίκας αὐτούς· καὶ ἔστιν ὅς πις αἰνήκοος ἦν τῷ Ἡροδότου ὀνόματος, οἱ μὲν, αὐτοὶ ἀκούσαντες ἐν Ὀλυμπίᾳ, οἱ δὲ, ἦδη ἐκ τῆς πανηγύρεως ἡκόντων πυνθανόμενοι· καὶ εἴ πᾳ φανείη μόνον, ἐδείκνυτο αὖ τῷ δακτύλῳ· οὗτός ἐστιν ἐκεῖνος Ἡρόδοτός ὅδε, ὁ τὰς μάχας τὰς Περσικὰς ἅσι συγγεγραφώς· ὁ τὰς νίκας ἡμῖν ὑμνήσας. τοιαῦτ' ἐκεῖνος ἀπέλαυσε τῆς ἱστορίας, ἐν μιᾷ συνόδῳ παιδημόν τινα κοινὸν φῆφον τῆς Ἑλλάδος λαβών, καὶ ἀνακηρυχθεὶς οὐχ ὑφ' ἑνὸς μᾶ Δία κήρυκος, ἀλλ' ἐν ἁπάσῃ πόλει, ὅθεν ἔκαστος ἦν τῶν πανηγυριστῶν. ὅθεν ὕστερον καταπονήσαντες, ὀπίσω μόνον τινὰ ἑαυτῷ ὁδὸν ἐς γνῶ-

γνῶσιν, Ἱππίας τε ὁ Ἠλεῖος αὖτ σοφιστὴς, & Πρόδικος ὁ Κεῖος, & Ἀναξιμένης ὁ Χῖος, & Πῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος. & δίῳοι συχνοί, λόγους ἔλεγον ἀεὶ & αὐτοὶ πρὸς τὸν παντὸς, ἀφ' ὧν γνώσεσθαι ἐν βραχεῖ ἐγίγνοντο. & τί σοι τὰς παλαιὰς ἐκείνας λέγω σοφιστὰς, & συγγραφέας, & λογογράφους, ὅπου & τὰ πλεῖστα παῦτα & Ἀσπασίαν φασὶ τὸν Ζωγράφου, συγγράψαντα τὸν Ῥωξάνης & Ἀλεξάνδρου γάμον, εἰς Ὀλυμπίαν & αὐτὸν ἀγαγόντα τὸν εἰκόνα ὑπὸ δείξασθαι· ὥςτε Προξενίδαν Ἑλλανοδίκην τότε ὄντα, ἡδέντα τῇ τέχνῃ, γαμβρὸν ποιήσασθαι τὸν Ἀσπασίαν. Et paulo post, Ἡρόδοτος μὲν ἦν, ἐπαινέμενος δὲ ἐπ' ἐκείνῳ, ἱκανὸν τὸν ὀλυμπίων τὸν παντὸς γενέσθαι, & συγγραφέα θαυμαστὸν δεῖξαι τοῖς Ἕλλησι τὰς Ἑλληνικὰς διεξόδους, ὡς ἐκεῖνος διεξῆλθεν. ἐγὼ δὲ, & πρὸς φιλίαν, μή με κορυβαντιᾶν ὑπολάβητε, μηδὲ τὰ μὰ εἰκάζειν τοῖς ἐκείνων· ἵλεως ὁ αἰὼν δώη τὸ γε ὅμοιος παθεῖν φημὶ αὐτῷ. ὅτε γὰρ πρῶτον ἐπεδήμησα τῇ Μακεδονίᾳ, πρὸς ἐμαυτὸν ἐσκοπούμην ὅ τι μοι χρήσιμον πρᾶγμα. & ὁ μὲν ἔρως ἦν ἐμοὶ, ἅπασι γνῶναι, & ὅτι πλείστοις Μακεδόνων δεῖξαι τὰ μὰ τὸ ἀν' αὐτὸν πρεπόντα, τίνι καιρῷ τὸν ἔτος ξυλλήνεας πόλει ἑκάστῃ, καὶ εὐμοιρεῖς ἐφαίνετο. εἰ δὲ τηρήσαιμι τῷδε ὑμῶν τῷ σπουδὴν, εἶτα παρελθὼν ἐς μέσον δεῖξαιμι τὸν λόγον, ἐς δέον ἔτως ἀποβήσεσθαί μοι τὰ τ εὐχῆς· αὐτοὶ τὸν ἦν ἤδη συνελαλύθατε, ὅπως ὄφελος ἐξ ἑκάστης πόλεως· αὐτὸ δὴ τὸ κεφάλαιον Μακεδόνων ἁπάντων· & ὑποδέχεται πόλις ἡ ἀρίστη, ἅσα ὑπ' Πίσαν μὰ Δί', ἢ δὲ τῷ ἐκεῖθι στενοχωρείαν, & σκιὰς, & καλύβας, & πύργους. οἵτε αὖ παντηχεῖς αἰ, ἢ συρφετώδης ὄχλος, ἀθλητῶν τὸν μᾶλλον φιλοθεάμονες, ἐν παρέργῳ οἱ πολλοὶ τὸν Ἡρόδοτον πρέμενοι· ἀλλὰ ῥήτορά τε, & συγγραφέων, & σοφιστῶν οἱ δοκιμώτατοι, ὅσον ἢ μικρὸν ἦδη, μὴ τὸν ὧδε πολὺ ἀνδρεστέρου φαίνηται τὸν ὀλυμπίων. ἀλλ' ἴσως μὲν ὑμεῖς Πολυδάμαντι, ἢ Γλαύκῳ, ἢ Μίλωνι ὧδε θεωρῆτέ με, καμοῦ ὑμῖν δόξω θρασὺς ἄνθρωπος εἶναι. ἴσως δὲ πολὺ ὑμείνων ἀπαγορεύοντες τῷ μιμήματι, ἐφ' αὐτῷ μόνον ἀποδύσαντες ἴδητε, πάλιν ἂν ἢ παῦ μαστιγοφόρος ὑμῖν δόξαιμι, ὡς ἔν γε τῷ νικῶντι καὶ τοῦτο.

Εἰς Ἡρόδοτον.

οὐκ Ἀλικαρνασσοῦ με παρέδραμε θέσπις ἀοιδὸς
Ἡρόδοτος πολύϊδρις, ὃς Ὠγυγίων κλέα φωτῶν
Ὅσσα τ' ἠπείρων δυσὶ ἤγαγλυ, ὅσσα τ' ἀϊὼν
Ἔδρακεν ἐρπύζων, ἀνάπαις αὐξήκατο μούσας.
Μίξας εὐεπίῃσιν Ἰωνίδος αἴθρια φωνῆς.

Ἄλλο.

Ἡρόδοτον Λύξεω κρύπτει κόνις ἥδε θανόντα
Ἰάδος ἀρχαίης ἱστορικῆς πρύτανιν,
Δωριέων πάτρης βλαστόντ' ἄπο, τῷ γὰρ ἄπλητον
μῶμον ὑπεκφεύγων, θύελον ἔχε πάλιν.

HERODOTI HALICARNASSEI LIBRI NOVEM, MVSARVM NOMINIBVS inscripti,

Ex Laurentij Vallæ interpretatione, eo quo in epistola dictum est modo recognita.

Liber I, qui inscribitur CLIO.

HERODOTI Halicarnassei historiæ explicatio hæc est, vt neque ea quæ gesta sunt, ex rebus humanis obliterentur [1] ex æuo, neq; ingentia & admiranda opera vel à Græcis edita vel à barbaris, gloria fraudentur, cum alia, tum verò [2] qua de re isti inter se belligerauerunt. Persarum [3] eximij memorant dissensionum authores extitisse Phœnices, qui à mari quod rubrũ vocatur, in hoc nostrum [4] proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoq; incolunt, longinquis continuò nauigationibus incubuerunt: faciendisq; Ægyptiarum & Assyriarum mercium vecturis, cum in alias plagas, tum etiam Argos peruenerunt. Argos etenim ea tempestate omnibus ciuitatibus regionis quæ nunc Græcia nominatur, antecellebat. Huc porro appulsos Phœnices mercimonia exposuisse, & quinto sextóve quàm appulissent die, cunctis fere diuenditis, fœminas ad mare veniisse cum alias multas, tum verò

1 Temporis spatio, neq.

2 Quam ob causam isti int.

3 Igitur scriptores mem.

4 Profecti, & positis sedibus in ea regione quã, &c.

regis filiam cui nomen esset idem quod Græci tradunt, Io filiam Inachi. Dumque hæ fœminæ puppi nauis assistentes ea mercarentur quæ cuiusque auiditas maximè ferebat, in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse: & ipsarum plerisque aufugientibus, Io cum alijs aliquot raptam fuisse, eisque in nauem impositis Phœnices in Ægyptum vela fecisse. Hunc itaque in modum Io in Ægyptum
1 Phœnices. peruenisse memorant Persæ, non quemadmodum [1] Græci: & hoc iniuriarum principium extitisse. Post hæc Græcorum quosdam, quorum nomina non possunt dicere, Tyrum appulsos, filiam regis rapuisse Europam: (fuerunt autem isti Cretenses) [2] illisque par pari repensum. Verùm
2 Et ista quidem pari cõpensatione inter eos esse facta. postea Græcos secundæ iniuriæ authores extitisse. Longa enim naue [3] in ora Colchidis & ad Phasim fluuium, quum cætera transegissent quorum gratia venerant, illinc raptum esse filiam regis Medeam. Ad quam reposcendam, pœnasque de raptu petendas, quum rex Colchorum caduceatorem misisset, Græcos respondisse, vt illi de rapta Io Argiua pœnas sibi non dedissent, ita ne se quidem illis daturos.
3 Æam Colchicam aduectos.
Secunda dehinc ætate ferunt Alexandro Priami filio, quũ ista audisset, cupidinem incessisse vxoris sibi per rapinam è Græcia comparandæ, certum habenti omnino se pœnas non pensurum, quas nec illi pependissent. Ita quum is Helenam rapuisset, visum esse Græcis, primùm missis illuc nuntijs & Helenam repetere, & pœnas de raptu petere. Illos verò [4] tergiuersantes mentionem fecisse de raptu Me-
4 Medeę raptũ ipsis obiecisse. ista prætexendo, quũ nec ipsi pœnas, &c. deæ: & qui nec pœnas dedissent, nec rapinam reposcentibus reddidissent, quomodo vellent ab alijs sibi pœnas dari. Hactenus igitur inter eos mutuis solis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterunt, Græcos præcipuè authores extitisse, qui priores in Asiam quàm ipsi in Europam copias ducere incepissent. Se quidem sentire iniuriorum virorum factum esse rapere fœminas: amentium verò raptis vlciscendis operam dare: prudentium autẽ, [5] pro
5 Raptas nihil curare. nulla habere raptarum pulchritudinem: quippe quæ, nisi voluissent, haud dubiè raptæ non fuissent. Eoq; suarum fœminarum ex Asia raptarum Persæ negant vllam se habuisse rationem: Græcos autem Lacedæmoniæ mulieris gratia ingentem comparasse classem, deinde in Asiam profe-

ctos, imperium Priami euertisse: atq; ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiam & barbaras gentes quæ illam incolunt, putant Persæ sibi necessitudine coniunctas, Europā verò & Græcos à se esse disiunctos. Hunc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & Ilij excidiū sibi discordiæ cum Græcis extitisse principium comperiunt. Cum quibus non consentiunt de Io Phœnices, quam negant se in Ægyptum abduxisse raptu vsos, sed eam apud Argos cum nauclero nauis ipsorum rem habuisse: & quum se grauidam esse comperisset, veritam parentes, sic voluntariam cum Phœnicibus nauigasse, ne detegeretur. Et hæc quidē Persæ Phœnicesq; referunt: ego verò, vtrum sic gesta sint néene, [1] non pluribus persequar. Cæterùm quem ipse noui primùm cœpisse inferre Græcis iniuriam, hunc indicabo, longius oratione pergens tam paruas vrbes ciuitatesq; commemorando quàm magnas. Nam quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt paruę: rursus, quæ mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant paruæ. Igitur quum sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, [2] vtriusque fortunæ mentionem habebo.

1 Dicere nō constitui.

2 De vtriſq; ment.

CRœsus genere quidem fuit Lydus, patre autem Halyatte: earum verò nationum tyrannus quæ intra Halym amnem sunt, qui à meridie Syros ac Paphlagones interfluens, contra ventum Aquilonem, in mare quod vocant Euxinum euoluitur. Hic Crœsus, è barbaris quos cognitos habemus, primus, Græcorum alios ad tributum pendendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit quidem Iones, Æoles, & qui sunt in Asia Dores: amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, quum ante eius imperium vniuersi Græci liberi fuissent. Nam Cimmeriorum aduersus Ioniam expeditio, vetustior illa quidem Crœso extitit, non tamen vrbes expugnauit, sed per incursiones prædas abegit. Cęterùm principatus quum esset Heraclidarū, ad genus Crœsi, qui vocabantur Mermnadæ, sic peruenit: Candaules, is quem Græci Myrsilum nominant, Sardiū fuit tyrannus, ab Alcæo Herculis filio oriundus. Siquidem Heraclidarum primus Sardium rex extitit Argon, Nini filius, Beli nepos, Alcæi pronepos: nouissimus, Candaules

Myrſi filius: quum ante Argonẽ qui in ea regione regnauerant, fuiſſent oriundi à Lydo Atys filio, à quo totus is populus cognominatus eſt Lydius, quum Meon antea vocaretur. Ab his [1] ſuccedentes Heraclidæ imperium ex oraculo adepti ſunt, Iardanæ ancilla & Hercule geniti, idque per quingentos & quinq; annos, duas & viginti virorum ætates, tenuerunt, filius patri deinceps ſuccedens, vſq; ad Candaulem Myrſi filium. Hic igitur Candaules vxorem adamabat, eamque præamore arbitrabatur omnium fœminarum eſſe pulcherrimam. Hoc ita eſſe ſibi perſuadens, apud Gygem Daſcyli filium ex ſatellitibus ſuis (erat enim is maximè ipſi acceptus, eoque miniſtro in rebus magis [2] arduis vtebatur) ſpeciem vxoris ſupra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tempore (neceſſe namque erat ei malè euenire) inquit his verbis, Gyges, neque enim videris mihi fidem habere referenti de coniugis ſpecie: (quòd magis incredulæ ſunt hominibus aures quàm oculi) fac illam conſpicias nudam. Hic autem vehementer exclamans, Quemnam, inquit, here ſermonem profers haudquaquam ſanum, qui me iubes inſpicere heram meam nudam? Mulier exuta tunica, & verecundiam pariter exuit. Iam olim hominibus ſunt honeſta excogitata, vnde diſcere debemus: ex quibus hoc vnum eſt, Quæ ſua ſint, quemq; inſpicere debere. Ego verò tibi fidem habeo, illam eſſe fœminarum omnium ſpecioſiſſimam, teq; oro ne me ores illicita. Atq; hæc dicendo Gyges repugnabat, pertimeſcens ne quid ſibi ex ea re mali contingeret. Cui viciſſim ille his verbis, Fidens, inquit, eſto Gyges: caue timeas aut me, tanquam hoc te ſermone tentantem, aut vxorem meam, nequid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim ſic ego machinabor, vt illa ne deprehendere quidem poſſit ſe abs te fuiſſe inſpectam. Te namq; ſecundum fores cubiculi in quo cubamus, quum apertæ fuerint, collocabo. Vbi ergo fuero ingreſſus, aderit & vxor mea in cubiculum: iuxta cuius introitũ ſella poſita eſt, ſuper quam veſtes illa (vt quamq; exuet) reponet ſeſe per multũ otium ſpectandam præbens: quæ quum à ſella cubitum perget, [3] oſtendens inuicem terga, curæ tibi ſit deinceps ne te per fores abeuntem conſpiciat. Gyges igitur vbi effugere nõ potuit,

1 Autẽ educati Heracl.

2 Serijs.

3 Et ei fueris à tergo, curæ ti.

potuit, fuit paratus: quem Candaules, posteaquam hora cubandi visa est adesse, in cubiculum duxit: statimq; pòst & vxor adfuit. quam introeuntem ac vestimenta deponentem Gyges intuitus, vbi auersa fuit illa cubitum vadens, ipse è loco prorepens foras abijt: & inter exeundum à mu-
3 liere conspectus est. Hæc, vt didicit à viro quid actum esset, neq; præ pudore exclamauit, neq; visa est percepisse, habens in animo Candaulem vlcisci. Apud Lydos enim, & fere apud cæteros quoq; barbaros, magno probro est etiam virum conspici nudum. Ita tunc nihil aperiens mulier, silentium tenuit. Mox autem vbi dies illuxit, quos domesticorum maximè sibi fideles intelligebat esse, quum præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erant, accersitus venit: quippe qui antea solitus esset ad reginam concedere, quoties ab ea vocaretur. Vt venit, ad eum his verbis mulier inquit, Nunc duabus
» tibi præsentibus vijs, Gyges, offero electionem in vtram
» malis diuertere.* Aut enim me pariter ac regnũ Lydorum,
» vbi Candaulem interfeceris, aut teipsum continuò oc-
» cumbere sic oportet: ne in omnibus Candauli obsequen-
» do, posthac scias quæ te scire non decet: sed aut illum qui
» ista consuluit, interire opus est: aut te, qui nudam me es cõ-
» spicatus, & illicita feciſti. Ad hæc verba Gyges primùm obstupefactus, postea obsecrare illam ne se ad talem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non persuadet, sed vtique propositam sibi necessitatem cernit aut interimendi herum, aut per alios pereundi, elegit vt ipse superesset: atque ita percontans illam, inquit, Quandoquidem me adigis inuitum ad herum meum occidendum,
» age audiam quo pacto illum adoriemur? Excipiens illa,
» Ex eo, inquit, loco adoriendus erit vnde ille me nudam
» ostendit. in sopitum impetus dabitur. Posteaquam igitur insidias instruxerunt, & nox aduenit, Gyges † nihil cunctatus est: quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed necesse aut perire, aut Candaulem petimere. mulierem in thalamum sequitur, quem illa, dato pugione, subter easdem fores occulit. Vnde postmodum iste procedens, quiescentem Candaulem obtruncat, vxoreque eius & regno potitus est. Cuius rei meminit & Archilochus Parius, qui

* Aut enim Candaule interfecto, me tibi cum regno Lydorũ habe: aut t. s.

† Vt qui non dimitteretur, nec vllam effugiẽdi facultatem haberet, sed cui necesse esset aut per.

per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnum Gyges & in eo fuit confirmatus ex Delphico oraculo. Nam quum Lydi indigno animo ferrent Candaulis casum, atq; in armis essent, conuenit inter hos ac factionem Gygianam, vt si oraculum respondisset hunc esse regem Lydorũ, ipse regnaret: sin minus, principatum Heraclidis restitueret. Accepto igitur oraculo Gyges ita regnauit. [1] Sed demum Pythia loquuta, Heraclidarum vltionem in atnepotem Gygis esse venturam. quod carmẽ neq; Lydi neq; ipsorum reges vllius momenti fecerunt, priusquam exitu comprobatum est. Hunc in modũ obtinuere tyrannidem Mermnadæ, sublatis Heraclidis. Gyges, tyrannide occupata, Delphos donaria misit non pauca, [2] vbi quæ ex argento donata visuntur, eorum pleraq; istius sunt. Et præter argentum, immensam vim auri dedicauit: posuitq; cum alia, tum verò (quod præcipua mentione dignum est) pateras aureas, numero sex, pondo triginta talentorum, quæ in Corinthiorum thesauro collocata sunt. licet is thesaurus (si vera loqui volumus) non Corinthij populi sit, sed Cypseli Eetionis filij. Ita Gyges barbarorum quos ipsi nouimus primus, munera apud Delphos posuit, secundum Midam Gordij filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regiam sellam, in qua sedens iura solitus dicere erat, rem spectaculo dignam: quod tribunal eodem [3] quo Gyges obtulit loco, vocitatur à Delphis Gygadas, eius videlicet qui obtulit cognomine. Is igitur postquam imperio potitus est, arma intulit Mileto & Smyrnæ, vrbemq; Colophonem vi cepit. Nec aliud vllum præclarum facinus ab eo gestum est, quum duodequadraginta annos regnauerit. Et hunc quidem nos, his duntaxat de eo commemoratis, missum facimus: Ardyis autẽ eius filii faciemus mentionem, qui post Gygem regnauit. Hic Prienenses expugnauit & Miletum inuasit: quo Sardium tyrannidem obtinente, Cimmerij à Scythis Nomadibus electi è sedibus suis, in Asiam transierũt, Sardisq; præter arcẽ ceperunt. Quum autem vndequinquaginta regnasset annos, successit Sadyattes Ardyis filius, regnauitq; annis duodecim. Sadyattæ successit Halyattes, qui cum Cyaxare Deiocis nepote bellauit & Medis, Cimmeriosque exegit ex Asia, Smyrnam etiam

[1] Sed id demum tamen Pythia erat loquuta.

[2] Sed cum alia plurima ex argento Delphis sunt ab eo posita, tum verò etiam præter arg.

[3] Loco positum est quo Gygis patere: vocaturq; à Delphis hoc aurum & argentum à Gyge oblatum, Gygæum, eius videl.

etiam à Colophone conditam cepit, & Clazomenas inuasit. Vnde non (quemadmodum optabat) discessit, sed vehementer euentu frustratus. Alia quoque opera, quum in imperio fuit, dignissima memoratu edidit, quæ hæc sunt. Bello quod gessit cum Milesijs, à patre traditum, hac ratione Miletum illuc transgressus obsidebat: Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, procedens in expeditionem ad cantum fistularum, fidiumque, ac tibiæ tam muliebris quàm virilis. Quumque in agrum Milesium peruenerat, non ædificia quæ in agris erant, diuere, non incendere, non fores effringere, sed incolumes esse passim sinere, arboribus modò fructibusque regionis peruastatis, rursus se recipiebat. Nam Milesij mare obtinebant, vt opus non esset hosti illic considere. Ædificia autem idcirco Lydus non excide-
4 bat, vt[1] & Milesij habentes vnde procederent, humum ferrent colerentque: & quum hoc illi feciſſent, ipse cum exercitu ingressus haberet aliquid quod populaterur. Hæc faciens, vndecim oppugnauit annis, per quos duo ingentia vulnera accepêre Milesij: vnum, in Limeneio (quod est ipsorum regionis) pugna commissa, alterum in campo Mæandri. Horum vndecim annorum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & idem bellum conflauerat. Quinque reliquis eius filius Halyattes, bellum quod à patre acceperat (vt à me superius commemoratum est) intentius administrauit: in quo bello Milesios nulli ex Ionijs subleuauerunt, præter Chios, qui soli fuere auxilio: reddentes vicem[2] quòd aliquando Milesij Chijs bello quod cum Erythræis gerebant, auxilia tulissent. Duodecimo autem anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri contigit: Segetes vt erant incensæ, valido vigente vento, celerrimè peruaserunt Mineruæ templum cognomine Assesiæ: quo incendio templum deflagrauit. Neq; vllius momenti ea res in præsentia habita est: sed quum post exercitus reditum Sardis Halyattes decubuisset, diuturniusque ægrotaret, Delphos misit ad deum de sua valetudine scisciturum, siue alieno siue suopte consilio ad mittendum inductus. Nuncijs autem, quum Delphos

1 Vt postea prodeuntes Milesij possent terrã serere & colere: & quum, &c.

2 Quòd antea Milesij cũ Chijs bellum aduersus Erythræos gessissent.

peruenissent, se redditurum responsum Pythia negauit, priusquam templum Mineruæ reparassent, quod in terra Milesiorum apud Assesum concremassent. Ita actum esse ego Delphis accepi. Sed Milesij his illa addunt, Periandrum Cypseli filium, quum audisset oraculum Halyatti redditum, misisse nuncium ad Thrasybulum tunc Milesiorum tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitum vt aliquid prospiciendo sibi consuleret in præsens. Et Milesij quidem ita id gestum memorant. Halyattes autem, vbi hæc ipsi nunciata sunt, confestim caduceatores Miletum mittit, ad ineundas cum Thrasybulo & Milesiis pactiones tantisper dum templum ædificaretur. Dum caduceator Miletum venit, Thrasybulus (vt qui omnem sermonem planè persenserat, norátq; quídnam Halyattes facere statuisset) huiusce modi rem machinatur. Quod frumenti in vrbe erat vel suum ipsius vel priuatorum, id omne in forum congerit: præcipítque Milesiis vt quum ipse signum dedisset, cuncti potarent, & inter se comessationibus vterentur. Hæc Thrasybulus ea gratia fecit præcepítque, vt caduceator Sardius cernens ingentem frumenti aceruum effusum, & homines oblectationibus vacantes, renunciaret Halyattæ. Quod & contigit. nam vt illa cõspexit caduceator, Thrasybulóq; Lydi mandata exposuit, reuersus est Sardis: & (vt ego audio) ob nihil aliud inter eos pacificatum est. Sperans enim Halyattes vehementem penuriam rei frumentariæ Mileti esse, & populum ad extremum vsque malorum deuenisse, reuerso illinc caduceatore, audiebat contraria atque ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conuentum est vt mutuò hospites essent ac socij: próque vno duo delubra apud Assesum ędificauit. Halyattes ipse ex morbo conualuit. Et quæ ad bellum quidẽ Halyattis cum Milesiis atque Thrasybulo pertinent, ita habuere. Periander autem Cypseli filius fuit is qui Thrasybulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus: cui maximum miraculum fuisse oblatum populares sui prædicant, & his Lesbij assentiuntur. Arionem Methymnæũ delphino insidentem ad Tænaron fuisse euectum, qui erat citharœdorum sui seculi nulli secundus: quíq; primus hominum quos nouimus, & fecit & nominauit & docuit Corinthi dithyrambum.

rambum. Hunc Arionem ferunt, quum permultum temporis triuisset apud Periandrum, concupisse in Italiam Siciliamq; nauigare: rursusque parta ingenti pecunia, voluisse Corinthum reuerti: & quum profecturus Tarento esset, quia nullis magis quàm Corinthiis fideret, nauigium virorum Corinthiorum conduxisse. Quum igitur altum tenerent, istos Arioni insidiatos, vt eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tantùm fuisse deprecatum. Non persuadenti nautas iussisse vt aut sibi manus inferret, vt sepulturam in terra nanciscereturaut illico in mare desiliret. Arionẽ ad hanc difficultatem redactum, obsecrasse vt quandoquidem ipsis ita placitum esset, paterentur se omni suo ornatu coopertum, stantemq; super foros, cantare: & quum decantasset, pollicebatur se sibi manus illaturum. Istos igitur (inuaserat enim eos libido audiendi præstantissimum inter homines modulatorem) è puppe in mediam nauem concessisse. Illũ, induto sibi omni ornatu, ac sumpta cithara stantem super foros, inchoasse carmen quod dicitur orthium: eoq; decantato, sese, vt erat ornatus, in mare iecisse. Et hos quidem cursum tenuisse Corinthum: illum verò aiunt à delphino exceptum, Tænaron fuisse transuectũ: & quum è delphino descendisset, Corinthum eodem habitu perrexisse: & vbi peruenit, quicquid contigerat enarrasse. Periandrum autem, quia non crederet, tenuisse hominem in custodia, nequò prodiret: cæterũ curauisse vt nautas haberet. Eos accitos, vbi adfuerunt, percontatum siquid de Arione memorarent: & referentibus illum sospitem circa Italiam agere, fortunatumq; Tarenti se reliquisse, Arionem apparuisse eodem quo desiliisset habitu: istos terrefactos, nihil amplius habuisse quod conuicti infitiarentur. Hæc Corinthij ac Lesbij aiunt: extatq; apud Tænarum ingens Arionis ex ære donarium, super delphinum sedens. Porrò Halyattes Lydus, confecto cum Milesijs bello, postea, quum septem & quinquaginta regnasset annos, vita excessit: qui secundus ex hac domo, quũ è morbo conualuisset, apud Delphos dedicauit grandem ex argento pateram: itemque alteram ex ferro paruulam, compactilem, spectatu dignam inter omnia quæ sunt Delphis donaria:

opus Glauci Chij, qui ſolus omnium compactionem ferri excogitauit.

DEFVNCTO Halyatte, ſucceſſit in regno Cræſus, annos natus quinq; & triginta, qui primus Græcorum Epheſijs bellum intulit. Vnde Epheſij ab eo obſeſſi, vrbem Dianæ donarunt, funem ex æde Dianæ ad murum alligato. Eſt autẽ inter veterem vrbem quæ tunc obſidebatur, & templum, ſeptem ſtadiorum interuallum. Hos primos Cræſus aggreſſus eſt, deinde verò carptim ſingulos Ionũ Æolumq;, alias in alios cauſas prætendens, vt in quoſque maximas reperire poterat: in quoſdam etiam friuola cauſatus. Poſtea verò quàm Græcos in Aſia ſubegit ad tributum pendendum, tunc conſtituit ædificatis nauibus aggredi inſulanos. Ad quas compingendas, quum omnia in expedito eſſent, dicunt alij Biantem Prienæum, alij Pittacum Mitylenæum, quum ſe Sardis contuliſſet interrogatum à Cræſo numquid apud Græciam noui eſſet: reſpondiſſe, quòd illum à compingenda claſſe inhibuit. Inquit enim, Inſulani, « ô rex, decem millia equorum coemerunt, habentes in ani- « mo aduerſus Sardis atq; te exire in expeditionem. Et Cræ- « ſum vera loqui ratum, dixiſſe, Vtinam dent dij hanc inſu- « lanis mentem Lydos inuadendi cum equis. Atq; hunc ex- « cipientem dixiſſe, Videris mihi, ô rex, cupidè vota facturus « vt inſulanos in continente adipiſcaris equitantes, haud ab- « ſurda ſpe. Verùm quid aliud inſulanos optare cenſes quàm, « ſimulac audierint cõſtituiſſe te aduerſus ſe claſſem ædifica- « re, vt nacti Lydos in mari intercipiant, teq; pro his Græcis « quos tu in continente [a] tibi adieciſti, vlciſcantur? Hoc ſer- « mone delectatum admodum Cræſum, atque inductum (eſt enim viſus ille perquam ſcitè dixiſſe) ab ædificanda claſſe deſtitiſſe, atq; ita cum Ionibus qui inſulas incolerent, hoſpitium cõtraxiſſe. Interiecto autem tempore, ſubactis ferme omnibus qui intra Halym colunt. nam præter Cilices ac Lycios, cæteroſq; omnes Cræſus in ſuam poteſtatem redegit, qui ſunt, Lydi, Phryges, Myſi, Mariandyni, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Thyniq; & Bithyni, Cares, Iones, Dores, Æoles, Pamphylij. His inquã ſubactis, & potentia Lydorum per Cræſum aucta, contulerunt ſe Sardis opibus florentes, tum cæteri omnes è Græcia ſophiſtæ, qui ea

a In ſeruitutẽ redegiſti.

qui ea tempestate erãt, pro se quisq; proficiscentes: tũ verò Solon vir Atheniensis, qui quũ leges iubentibus Atheniensibus tulisset, decẽ annos per causam contemplandi, nauigando erat peregrinatus, vt ne quam legũ quas condiderat abrogare cogeretur. Nã hoc Athenienses ipsi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad eas decem per annos seruandas quas ipsis Solon condidisset. Harum itaq; legum ac contemplandi gratia Solon peregrè profectus, in Ægyptum ad Hamasim se contulit, & Sardis ad Crœsum. Eò quum peruenisset, hospitaliter in regiam à Crœso exceptus est: tertioque aut quarto quàm venerat die, iussu Crœsi, ministri circumduxerunt hominem circa thesauros: omniaque quæ illic inerant magna ac beata, ostentarunt. Eum porro contemplatum cuncta, & vt sibi opportunum fuerat intuitum, talibus percontatus est Crœsus,

» Hospes Athenienses, quia multus ad nos rumor de te emanauit ob tuam sapientiam tuamque discursationem, qui
» philosophando [1] per multa videndi gratia es peregrinatus: ideo mihi nunc cupido incessit sciscitãdi ex te ecquem vidisti omnium beatissimum. Sperans videlicet se inter homines beatissimum esse, ita sciscitabatur. Solon autem nihil admodum assentatus, sed vt res erat respondens,
» Ego vero, inquit, ô rex, vidi beatissimum Tellum Atheniensem. Quod dictum admiratus Crœsus, instat interrogare. Qua de re Tellum iudicas esse beatissimum? Quia, inquit, Tello Republica bene instituta, filij fuerunt honesti & boni, [2] eorumque singulis liberi, bique omnes superstites: & quum hoc vitæ, quantum in nobis situm est, benè traduxisset, obitus splendidissimus ei obtigit. Siquidem prælio quod Athenienses cum finitimis gessere apud Eleusinem, quum auxilio veniisset, hostemque in fugam vertisset, pulcherrimam oppetijt mortem. Quem Athenienses, quo loco occubuerat, eo ipso publicè humarunt, magnificeque honorarunt. Tum verò multa de Tello ac beata Solone referente, excitatus Crœsus, interrogat 6 quémnam secundum ab illo vidisset, putans haud dubiè secundas se partes esse laturum. Cleobin, inquit ille, & Bitonem: quippe his & genus Argiuum erat, & victus suppeditabat: adhæc corporis robur tantum, vt & in

1 Per multas regiones.

2 Ex quibus singulis vidit natos liberos, eósque omn.

certaminibus ambo pariter victores extiterint: & de his etiam ista memorentur. Quum dies festus Iunonis apud Argiuos esset, oporteretque omnino matrem horum ad templum ferri bobus iunctis, eisque boues ex agro ad horam præstò non essent: tunc iuuenes exclusi tempore, iugum subeuntes plaustrum pertraxerunt quo mater vehebatur, & quinque ac quadraginta per stadia trahentes ad templum peruenerunt. Quibus, quum hæc fecissent, & ab omni cœtu conspecti fuissent, optimus obtigit vitæ exitus: & per hæc Deus indicauit, satius homini esse mori quàm viuere. Nam quum circumstantes Argiui laudibus tollerent, viri quidem, consilium filiorum, fœminæ verò, matrem eorum, quòd talibus filiis prædita esset: mater gaudio perfusa cum liberorum facto tum fama, ante simulacrum stans, precata est eam vt Cleobi & Bironi filijs suis daret id quod optimum esset homini contingere. Post hanc precationem, vbi sacrificarunt epulatiq; sunt, quiescentes in ipso delubro, non sunt amplius excitati, sed hoc vitæ exitu perfuncti. Quorum effigies, tanquam virorum qui præstantissimi extitissent, Argiui factas, apud Delphos collocarũt. Et his quidem Solon secundas beatitudinis partes attribuit.

Crœsus autem [1] conturbatus inquit, Hospes Athenienſis, adeóne à te deiicitur in nihilum nostra felicitas vt ne priuatis quidem viris nos æquiparandos ducas? Cui ille, Me Crœse gnarum omne numen inuidũ esse & turbulentum, de rebus humanis interrogas? In diuturno enim tempore multa videntur quæ nemo velit videre, & tolerantur multa quæ nolit quispiam tolerare. Proponamus enim homini terminum vitæ ad septuaginta annos, qui anni constant ex viginti quinque millibus ac ducentis diebus, mense intercalari non posito. *Quòd si velis alternos istorum annorum addito mense prolixiores fieri, vt tempora opportunè incidentia congruant, menses quidẽ intercalares per annos septuaginta, fient triginta quinque, dies autem ex his mensibus mille quingenti. Horum dierum omnium, qui sunt in septuaginta annos, numero viginti sex millia ducenti quinquaginta, [2] nullus prorsus qualem alius rem affert. Ita igitur, Crœse, omnino calamitosus est homo. Cæterùm tu quidem mihi videris & diuitiis valde pollere, & permultorum

1 Quũ *hoc responso* premeretur.

*Quòd si velet alterũ annũ esse quàm alterum vno mense maiorem, vt tempora eodem opportunè recurrãt, menses quidẽ intercalarii triginta quinq; sunt per annos septuaginta: dies verò ex his mẽsibus mille & quinquaginta: *vt Perellus vertit apud Theodor. Gaz. in lib. De mensibus: teste Paulo Leopardo Emend. lib. 6, c. 21. S.*

2 Alter nihil affert quod alteri sit prorsus simile. Ita igitur, Crœse, omnis homo est ipsa calamitas.

» tum hominum rex esse: sed id de quo me interrogasti, nõ-
» dum te esse dixero priusquam te bene vita defunctum esse
» audiero. Neq; enim beatior est qui magnis opibus præ-
» ditus est, eo qui [1] diurnum victum habet: nisi eidem omni-
» bus bonis prædito, fortuna concesserit bene vita defungi.
» Etenim complures homines sunt perquam locupletes, mi-
» nimè tamen beati: complures item mediocria habentes
» patrimonia, fortunati. Quorum is qui diuitiis affluit, sed nõ
» beatus est, duabus tantum modo rebus antecellit fortuna-
» tum: at hic illum pluribus. Ille ad cupiditates implendas, &
» ad grandem quæ incidat offensam superandam validior
» est: [2] hic, etsi illo inferior est in his duobus quæ bene illi à
» fortuna denegãtur, tamen excellit quòd illorum inexper-
» tus est, quòd prospera fruitur valetudine, quòd malorum
» expers, quòd bonorum liberorum parens, quòd formosus
» est. Quòd si præter hæc, diem quoque suum rectè obierit,
» is est (quem quæris) dignus qui vocetur beatus: prius tamẽ
» quàm ad obitum peruenerit, nequaquam beatus appellan-
» dus, sed fortunatus. Sed hæc omnia consequi hominem
» impossibile est: sicut nec vna regio cuncta sibiipsi suppedi-
» tat: sed aliud habens, alio indiget: quæ tamen habet pluri-
» ma, ea est optima: quemadmodum etiam hominis corpus
» vnum aliquod non est consummatum, quia aliud habet,
» alio caret. Sed quisquis horum plurima constanter habue-
» rit, & postea placido animo è vita excesserit, [3] hic apud me
» nomine hoc veluti rex donari meretur. Omnis autem rei
» oportet inspicere exitum, quò sit euasura: quoniam multos
» Deus quibus [4] fortunas suppeditauerat, radicitus euertit.
Hæc Solon, neque assentando Crœso, neque vllius eũ mo-
menti faciendo, loquutus dimittitur: sanéque est vitius esse
indoctus, qui bonis præsentibus prætermissis, iuberet o-
mnium rerum inspicere exitum. Post abitum Solonis in-
gens deorum indignatio Crœsum excepit, quòd (vt conii-
cere licet) seipsum omnium hominum beatissimum arbi-
traretur. Statim igitur ei quiescenti somnium oblatum est,
veritatem indicans malorum quę circa filium erant euen-
tura. Erant autem Crœso liberi duo: quorum alter [5] qui
mutus, inutilis erat: alter inter æquales in omnibus longè
primus, nomine Atys. Hunc itaque Atym Crœso signifi-

1 Viuit in diem.

2 Hic verò istis illum superat, quòd damnũ quidem ferre & desiderium explere nõ ita potest vt ille: sed hæc ab eo arcet felicitas, expers est malorum, sanus, felix sobole, & formosus.

3 Is (meo quidem iudicio) dignus est, ô rex, qui nomen illud ferat.

4 Felicitatẽ ostentarat.

5 Vitio corporis laborabat. erat enim surdus.

cat somnium, fore vt ferrea cuspis traiectum interimeret. Experrectus, & secum rem versans, somnio territus, accipit filio vxorem: & quum solitus esset præesse copijs Lydorum, nusquam eum amplius ad tale munus dimittit: iacula & hastas, omniaque huiuscemodi quibus homines in bello vtuntur, è porticibus amouens, in thalamos infert, nequid suspensum in filium decideret. Quum autem nuptias filij in manibus haberet, aduenit Sardis quidam in 7
calamitate positus, manibusque non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, quum ad ædes Crœsi venisset, ex rituque domestico, vt sibi expiari liceret, orasset, Crœsus expiauit. Modus autē expiandi propemodum is est apud Lydos qui apud Græcos. Vbi verò legitima peregit Crœsus, percontatus est vnde ille, quisnam foret, inquiens, Homo, quis tu? & quo Phrygiæ loco profectus, domesticus mihi factus es? & quem virum aut quam fœminam interemisti? Ad quem ille respondit, Midæ Gordio prognati sum filius, nomine Adrastus: quia fratrem meum ipsius imprudens interemi, adsum eiectus à patre, & omnibus rebus exutus. Crœsus autem inuicem ad eum his verbis inquit, Ex viris nobis amicis oriundus es, & ad amicos venisti: hic in nostris ædibus tu manens, nullius rei indigebis. Istam porro calamitatem quam leuissimè ferendo, plurimum lucrifacies. Atque ille quidem apud Crœsum domicilium habuit. Verùm per hoc idem tempus apud Olympum montem Mysiæ, aper eximiæ magnitudinis extitit, qui ex hoc monte progressus, Mysorum opera peruastabat: quemque sæpenumero Mysi aggressi, nihil admodum mali ei fecerant, sed ab eo acceperant. Ad extremum igitur missis ad Crœsum nunciis, ita dixere, Apparuit, ô rex, apud nos maximus aper, qui agrestia corrumpit opera: quem studiosissimè captantes, interimere tamen non valuimus. Nunc ita te obsecramus vt nobiscum filium tuum ac delectos iuuenes canesque mittas, quò belluam è regione tollamus. Hæc illis precantibus, Crœsus somnia memoria reperens, ita respondit, Filij quidem mei nolite amplius facere mentionem: neque enim eum vobis dimitterem, nam est nouus maritus, & ista nunc sunt ei cordi. Lydorum tamen delectos

» lectos & venatores omnes cum canibus vnà mittam, man-
» daboque euntibus vt promptissimè vobiscum belluam
» de regione summoueant. Hæc Crœsus respondit. Cuius
verbis quum contenti non essent Mysij, interuenit Crœ-
si filius, auditisque quæ Mysij precarentur, & Crœso ne-
gante cum illis missurum se filium, hæc inquit ad eum a-
» dolescens, [1] Pater, quæ nobis antehac aliquando hone-
» stissima ac magnificentissima erant, vel in bella vel in ve-
» nationes eundo specimen sui dare, horum vtroque nunc
» exclusum me tenes, nulla in me animaduersa neque i-
» gnauia neque socordia. Nunc ergo quibus me oculis
» conspici oportet euntem in forum, atque illinc redeun-
» tem? qualis ciuibus, qualis vxoti recens nuptæ vide-
» bor? cui illa viro videbitur nupta? Proinde me tu aut si-
» nas venatum ire, aut mihi verbis persuadeas, potiora i-
» sta esse quæ facis. Cui respondens Crœsus, Fili, inquit, ne-
» que quòd ignauiam, neque quòd aliud quippiam iniu-
» cundum mihi animaduerterim in te, hæc facio: sed visum
» quod in somnis mihi oblatum est, dixit te breuis æui futu-
» rum: quippe ferrea periturum cuspide. Cuius visi gratia
» & has maturaui nuptias, nec ad ea quæ suscipiuntur, di-
» mitto, obseruans si quo pacto queam te, dum viuo, à cla-
» de subtrahere. Filius enim mihi vnicus es. namque alte-
» rum auribus captum pro nullo existimo. Ad quem vicis-
» sim adolescens, Pater, inquit, tibi equidem ignosco agen-
» ti circa me custodiam, qui talem videris visionem: verùm
» tu illam non probè percipis: quam (quoniam te latet) æ-
» quum est me tibi interpretari. Ais tibi somnium ostendis-
» se, me ferrea periturum cuspide. At verò quænam ma-
» nus sunt, quæve cuspis ferrea quam tu pertimescas? Nam
» si dente dixisset aut aliquo huius simili periturum me,
» deberes facere quæ facis: nunc autem dixit, cuspide. Qua-
» re, quum non sit nobis pugna cum viris, ire me sinas. Et
» Crœsus, Euincis me, inquit, fili, ista loquens de somnio
» intelligendo. Quapropter, vt abs te victus, muto senten-
» tiam, & tibi veniam do eundi ad venationem. Hæc lo-
» quutus Crœsus, Adrastum Phrygem accersit, eique, vbi ad-
» fuit, talia inquit, Ego te Adraste [2] calamitate præditum (nõ
» ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, & receptum domi

[1] Antehac quidé, pater, nobis licebat ex rebus pulchertimis, & in primis generosis, nempe bella & venationes frequẽtando, nominis celebitatẽ quærere. at tu nunc vtroque istorum excl. &c.

[2] Calamitate perculsum (quod non dico vt quicquã ingratum tibi exprobrẽ)

habeo,omnem ſuppeditans ſumptum: nunc ergo de me qui prior de te bene meritus ſum,debes inuicem bene mereri. Cuſtodem te opus eſt eſſe filij mei venatum proficiſcẽris,ne qui inter viam occulti graſſatores in veſtram perniciem prodeant. Ad hęc,tua intereſt cò te ire vbi ſplendor ex rebus geſtis paratur,quod tibi paternum eſt, & præterea tibi robur adeſt. Cui Adraſtus,Ego,inquit,ô rex, in iſtud certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate affectum,nefas eſt ad æquales ſe conferre fortunatos, [1] aut velle inter eos adeſſe.& frequenter meipſum continui:nũc tamen quoniam tibi hoc in animo eſt, cui gratificari debeo & gratiam referre pro beneficiis, iſtud exequi paratus ſum:filium quę tuum,quem me cuſtodire iubes, expecta incolumem rediturum [2] cuſtodis cauſa. Poſteaquam his verbis Adraſtus Crœſo reſpondit, mox inſtructi viris delectis,iuuenibusque & canibus, diſcedunt. Qui vbi ad montem Olympum peruenere, belluam indagant, & inuentam circumfuſi iaculis inceſſunt. Ibi hoſpes is qui à cæde fuerat expiatus,& vocabatur Adraſtus, vibrato in aprũ & iaculo,non illum,ſed fruſtrato ictu filium Crœſi adeptus eſt. Iſte, cuſpide ictus, vocem ſomni impleuit. Quod factum quidam Crœſo nunciaturus cucurrit, peruenienſq; Sardis,pugnam illi & filij necẽ indicauit. Crœſus autem morte filij perturbatus,eo grauius eã ferebat quòd is eum necaſſet quem expiaſſet à cæde. Et pergrauiter cladem ſuam lamentans, Iouem expiatorem inuocabat, teſtificans quæ ab hoſpite paſſus eſſet. [3] Inuocabat etiam hoſpitalem & familiarem,hunc eundem nominãs Deum: hoſpitalem quidem,quòd quum domum excepiſſet hoſpitem, percuſſorem filij ſui imprudens aluiſſet: familiarem verò, quòd quem pro illius cuſtode miſiſſet, eum comperiſſet maximum hoſtem. Secundum hæc, Lydi adfuerunt qui mortuum adferebant: poſt ipſum interfector ſequebatur. Stans autem hic ante cadauer,ſeſe Crœſo tradebat, manus protendens,iubensque vt ſe ſuper cadauer mactaret, referendo tum priorem calamitatem ſuam, tum, quoniam ſuum etiam expiatorem interemiſſet,ſibi viuẽdum amplius non eſſe. Hęc Crœſus audiens,etſi in tanto domeſtico luctu poſitus,tamen Adraſtum miſeratus eſt,& ad eum inquit, Habeo

1 Neque mihi ea eſt voluntas.

2 Quod ad cuſtodem attinet.

3 Hoſpitalem & ſodalitiũ, eũdem illum Deum appellans.

» beo abs te hoſpes omnem ſatisfactionem, quoniam rei-
» pſum morte condemnas. Neque verò tu huius mihi cladis
» author es, niſi quatenus id feciſti imprudens: ſed deorum
» quiſpiam, qui iamptidem mihi ventura ſignificauit. Crœ-
ſus ergo filium pro dignitate ſepeliuit. Adraſtus autem Midę filius, Gordij nepos, is qui tum fratris tum expiatoris interfector extiterat, vbi ſilentium hominum fuit ad ſepulchrum, [1] ignoſcentibus ei hominibus ob quæ ipſe grauiſſimè afflictabatur, ſeſe ſuper buſtũ transfodit. Porro Crœſus filio orbatus, ingenti in luctu duos annos egit. [2] Quem luctum poſtea finiuit Aſtyagis Cyaxaris filij dominatio à Cyro Cambyſis filio ſublata, & res Perſarum augeſcentes: atq; in ſolicitudinem venit, ſiqua ratione poſſet, potẽtiam Perſicam, priuſquam magna efficeretur, occupare. Sub hãc ergo cogitationem, ſtatim tentare ſtatuit vaticinia, quæq; apud Gręcos, queq; in Affrica eſſent, aliis aliò dimiſſis, quibuſdam Delphos, [3] quibuſdam Dodonam: nonnulli etiam ad Amphiaraum ac Trophonium, & alij quidam ierunt ad Branchidas orę Mileſiæ. Atq; hæc ſunt Græca ad quæ conſulenda Crœſus miſit oracula. In Affrica verò ad Ammonem alios reſponſa petituros dimiſit. Omnes autem miſit exploratũ oracula quid ſentirent: vt, ſi conſentanea in vero deprehenderentur ea, ſecundò per ſuos tentaret nunquid in Perſas expeditionem moliretur. Mittens itaq; ad oracula tentanda Lydos, hæc dedit eis mandata, vt qua die proficiſcerentur ex Sardibus, ab ea reliquum tempus ſupputantes, [4] quotidie oraculis vterentur, ſciſcitantes quidnam faceret Lydorum rex Crœſus Halyattæ filius: & quod ſingula oracula reſpondiſſent, id omne conſcriptum ad ſe referrent. Quid porro cætera reſponderint oracula, à nemine commemoratur: apud Delphos autem, ſimulatque ingreſſi ſunt Lydi domũ, conſulturi deum, & ſciſcitaturi quod ſibi eſſet iniunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit,

» *AEquoris eſt ſpatium & numerus mihi notus arenæ,*
» *Mutum percipio, fantis nihil audio vocem.*
» *Venit ad hos ſenſus nidor teſtudinis acris,*
» *Quæ ſimul agnina coquitur cum carne lebete,*
» *AEre ſubſtrato, & ſtratum cui deſuper eſt æs.*

His oraculis quæ Pythia reddidit, conſcriptis, Lydi digreſſi

1 Se ſe exiſtimãs omnium hominũ quos vnquã vidiſſet, eſſe miſerrimum, ſeipſum ſup.

2 Poſtea verò Aſtyagis Cyaxaris filij principatus à Cyro Cambyſæ filio ſublatus, Crœſi luctũ inhibuit, eumq; in ſolicitudinem cõiecit quomodo poſſet, priuſquam Perſæ magni facti eſſent, creſcentem eorum potentiam ſubuertere.

3 Quibuſdam ad Phocenſium vrbem, Abas, quibuſdam.

4 Singuli eodem die oraculum conſulerent.

Sardis rediêre. Quumque alii quos circummiserat Croesus, affuissent, tunc singula resignans, quod scriptum esset, inspexit: quorum quidem nullum probauit. Vbi autem illud Delphicum audiuit, protinus veneratus est, & excepit: existimans solum esse Delphicũ illud oraculum: quippe quòd comperisset quod ipse fecerat. Nam posteaquam ad petenda oracula nuntios dimiserat, statuto illo die obseruato, tale quiddam est machinatus, commendando ea quæ ad deprehendendum & explicandum perdifficilia forent: testudinem pariter & agnum concisos in aheno coxit, operculo aheneo imposito. Atque ita è Delphis Crœso responsum est. Ex Amphiarai vaticinio quidnam responsum sit Lydis, quum in sacro illo rite sacrificassent, non queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud quàm quòd & hoc Croesus verax vaticinium se nactũ esse existimauit. Post hæc autem ingentibus hostiis deum qui est apud Delphos exorandum statuit. Immolauit enim lecta pecora numero ter mille: præterea lectos aureos & argenteos, phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra extructa concremauit, sperans sese aliquanto magis his rebus posse deum illum sibi adiungere: iussis etiam Lydis omnibus, vt sua ipsorum, quicquid tale haberet quisque, immolaret. Quo ex sacrificio quum immẽsa vis auri defluxisset, ex ea dimidiatos lateres conflauit, lõgiores quidem, sex palmorum, breuiores trium, crassitudine palmari, numero centum decem & septem: quorum quatuor erant auri excocti, singuli pon- 9
do duorum & dimidij talenti: cæteri verò, auri albidi, pondo binûm talentorum. Fecit quoque leonis effigiem ex auro excocto, decem talentorum pondo: qui leo dum templum Delphicũ deflagrauit, à semilateribus decidit: (super illos enim erat collocatus) & nunc in Corinthiorũ thesauro repositus est, pondo sex talentorum atq; dimidij, eliquatis tribus talentis ac dimidio. Hæc Croesus vbi perfecit, Delphos misit, cumque eis hæc alia, duas grandi forma pateras, auream argenteamque: quarum aurea intrantibus templum ad dexteram posita erat, argentea ad sinistram. Quæ & ipsæ, quum templum incensum est, amotæ fuerũt, aureaque in Clazomeniorum thesauro posita, pondo talentorum octo & dimidij, præterea minarum duodecim:

argentea

argentea ad ſuggrundam anguli templi,ſexcentarum amphorarum capax: in quam miſcebatur vinum à Delphis Theophaniæ feſto:opus(vt Delphi aiunt)Theodori Samij, vt & ego arbitror.nō enim mihi videtur opus vulgare. Miſit præterea dolia argentea quatuor,quę in Corinthiorum theſauro ſunt collocata. Donauit item aquiminaria duo, aureum argenteumque:quorum in aureo inſcriptum eſt, donatium eſſe Lacedæmoniorum:non rectè, quoniam & hoc Crœſi eſt.ſed quidam Delphorum gratificari Lacedæmonijs volens hoc inſcripſit :cuius nomen ego cognitum habens,non tamen promam. Verùm puer per cuius manus fluit aqua,Lacedæmoniorum eſt,ſed eorum neutrum aquiminare. Alia quoque cum his permulta Crœſus dona miſit non inſignia:item fuſilia ex argento orbiculata: necnon mulieris ſimulacrum tricubitale, quod Delphi narrãt eſſe effigiem piſtricis Crœſi. Super hoc donauit vxoris ſuæ monilia à collo pendentia,ac zonas, [1] quæ Delphos Crœſus tranſmiſit. Amphiarao inſuper, cuius & virtutem audierat & cladem,donauit clypeum ex auro totum, totámque ex auro ſolido haſtam,& [2] xyſtum cum ſuis iaculis aureum.quæ ambo ad meam vſque memoriam apud Thebas repoſita fuerunt in Iſmenij Apollinis templo. Hęc dona Lydis portaturis ad oracula Crœſus iniunxit vt interrogarent an aduerſus Perſas Crœſus ſumeret expeditionem, & aliquorum hominũ auxilia adſciſceret. Lydi vbi eò quò dimittebantur peruenerunt,donariis oblatis,oracula conſuluerunt his verbis, Crœſus Lydorũ aliarumq; nationum rex, [3] iſta in hominibus ſola eſſe vaticinia ſentiens, idcirco qualia debita ſunt dona dat,voſq; percontatur an aduerſus Perſas ſit profecturus in expeditionẽ, & ſocialem aliquem exercitum ſibi adiunctus.Atque hi quidem hęc interrogarunt.Oraculi autem vtriuſq; in idem concurrebant ſententiæ,prædicentes Crœſo fore vt ſi arma Perſis inferret, magnum imperiũ everteret.Conſulebant etiam vt potentiſſimos Græcorũ ad comparandos ſibi ſocios exquireret. His reſponſis relatis atque auditis, Crœſus ita elatus animo eſt vt omnino conciperet ſpem ſe euerſurum eſſe imperium Cyri:ac rurſus mitteret Delphos ad Pythiam dona, in ſingulos viros,quos illic multos eſſe audiebat, binos au-

1 Et hęc quidem Delphos Crœſ.

2 Haſtile cũ ſuis ſpiculis.

3 Exiſtimãs ſola hæc eſſe inter homines oracula, mittit vobis dona veſtris inuentis conuenientia.

ri stateres. Ob quæ munera Delphi vicissim Crœso Lydisque donarunt primas in consulendo [1] oraculo partes, primumque in sedendo locum, & ius perpetuum cuique volenti adscribi in numerum Delphorum. Cæterùm donis Crœsus prosequutus Delphos, tertiò vaticinium consuluit,[2] quòd videlicet illud verax sibi esse cõperisset. Quærebat autem an diuturnum sibi foret imperium. Cui Pythia in hæc verba respondit,

Regis apud Medos mulo iam sede potito, «
Lyde fugam mollis scrupedum corripe ad Hermum, «
Neve mane: ignauus posito sis Lyde pudore. «

His ex versibus, quum allati essent, multo magis quàm ex cæteris voluptatem Crœsus accepit, sperans fore vt nunquam apud Medos mulus pro viro regnaret: & proinde nec ipse nec posteri sui principatu abrogarentur. Post hæc putauit sibi curandum vt potentissimos Græcorum sibi conciliaret. Idque vestigando, comperit Lacedæmonios atque Athenienses eos esse, quòd alteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecellerent. [3] Nam de his ita antea iudicabatur, quum ab initio altera gens foret Pelasgica, altera Hellenica, *hoc est Græca:* quarum hæc nunquam solum mutauit, illa assiduè multumq; est peruagata. Etenim sub Deucalione rege oram Phthiotidem incoluit, sub Doro Hellenis filio regionem quæ ad Ossam & Olympum iacet, nomine Istiæotim: vnde à Cadmæis ejecta, coluit in Pindo locum quem vocant Macednum. Inde rursus in Dryopidem commigrauit, atque ita in Peloponnesum venit, Doricaque cognominata est. Cæterùm qua lingua Pelasgi sint vsi, pro certo affirmare non possum: [4] sed coniectura signorum eius linguæ fuisse cuius sunt hodie ij ex Pelasgis qui supra Tyrrhenos Croconaciuitatem incolunt. & olim finitimi erant iis quos nunc Dores vocant: tum videlicet quum eam quam nunc appellant Thessalicam regionem incolebant: & ij quoque Pelasgi qui Placiam & Scylacen condiderunt, & Atheniensium contubernales fuerunt. Ex his, inquam, coniectura facta, dicere licet, Pelasgos olim barbarè fuisse loquutos. Nam & Crotoniatæ & Placieni lingua quidem dissident à suis vicinis, inter se verò cõueniunt: & satis ostendunt se eam ipsam linguæ formam conseruasse quam inabebant quum in eas regiones migrarent. Itaque si tota gens Pelasgica talis erat, Atticæ regionis incolæ Pelasgi, & quæcunque aliæ Pelasgicæ ciuitates nomen mutarunt, quũ in Hellenas mutarentur, suam etiam linguam dedidicerunt. Gens autem Hellenica

1 Et renunciando orac. Valla legit ἀπαίλω, pro ἀγγελίω.

2 Postquam enim oraculum illud verax esse comperisset, eo ad satietatem vsque abutebatur.

3 Nam hæ duæ gentes antiquitus præcellere iudicabantur, vna videlicet Pelasgica, altera verò Hellenica: quarũ illa quidem nunquam aliò demigrarit, illa verò valde multumque sit vagata.

4 *Totũ hunc locum sic interpretor, qui in Græco etiam exemplari prorsus est perturbatus*, Sed ex cõiectura licet dicere,

rum licet dicere eandem qua nunc Pelasgi vtuntur qui supra Tyrrhenos vrbem * Crestonem incolunt, quodam tempore finitimi eorum qui nunc Dores vocantur, tunc incolentes regionem quæ nunc Thessalia nominatur,& Placiam,& Scylacen: quum Pelasgi habitarent ad Hellespontum,qui conterminiì Athenienſium erant: aliáque omnia Pelasgica oppida nomen immutarunt. Quibus signis coniectantes oportet dicere,Pelasgos barbara lingua fuisse:& si tota gens Pelasgica talis erat, gentem Atticam vtpote Pelasgicam,quum in Hellenes, *id est Græcos*,transijt,linguam simul istorum perdidisse. Etenim neque Crestoniatarum loquela cum vllo circà populorum consentit,& Placianorum ne secum quidem ipsa. Per quod declarant,quam linguæ figuram obtinebant quum in hæc loca transierunt,eandem se nunc conseruare. At natio Hellenica,*id est Græca*, ex quo existit, eadem lingua semper est vsa,vt mihi videtur: ideo imbecillis, quòd ex Pelasgica fuit abscissa, & ab exiguo initio profecta, mox in multas gentes augescens,tum aliarum,tum prçcipuè barbararum frequentia se ad illam conferente. Quæ causa mihi videtur fuisse cur gens Pelasgica, quòd Græca esset, nequaquam magnos profectus fecerit.

Ex his igitur gentibus, Atticam Crœsus audiebat obtineri, [1] oppressamque esse à Pisistrato Hippocratis filio, Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat.Cuius patri,quum priuatus spectaret olympia,ingens contigit portentum. Nam quum hostiam immolasset, ahena (vt imposita erant)plena & carne & aqua, absque igne efferbuerunt,ita vt aqua redundaret. Quod portentum conspicatus Chilon Lacedæmonius,qui fortè aderat, suasit ei, primùm, ne vxorem fœcundam duceret domum: secundo loco,si vxorem haberet, eijceret: & siquidem ex ea filium sustulisset,abdicaret.Huius consilio non persuasus Hippocrates, hunc postea Pisistratum filium sustulit, qui in seditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcmæonis filius, & campestrium, quibus præerat Lycurgus Aristolaidis filius, tertiam seditionem excitauit,tyrannidem affectans: contractisque seditiosis, per causam tutandi montanos,huiuscemodi rem machinatur:Seipsum ac mu-

lenica semper ex quo extitit, eadé linguavsa est, vt mihi videtur: quumq; à Pelasgis abscissa, imbecilla esset, à tenuibus quibusdam principiis progressa, valde multis gentibus & frequétibus etiam barbaris cum ea sese cõiungentibus, in multitudiné excreuit. Et sic quoq; mihi videtur Pelasgica gens, quum barbara esset, magnopere non creuisse.

* *Dionysius Halicarn. lib.1. pag.19.* Croto nem *vocat.S.*

1 Et dominari.

los quum vulneraſſet, agitauit vehiculum in forum, tanquam elapſus ex hoſtibus, quem rus proficiſcentem illi prorſus interimere voluiſſent: & populum precatus eſt vt aliquid cuſtodiæ circa ſe obtineret, quum prius ſpecimen ſui edidiſſet in expeditione contra Megarenſes, cui præfuerat, capta Niſæa, alijsque præclaris operibus editis. Populus igitur Athenienſis, ita deceptus, dedit ei quoſdam è ciuibus delectos pro ſatellitibus, non qui haſtas ſed clauas ferrent, Piſiſtratum ſectantes. Cum quibus ille impetu facto arcem occupauit: & inde Athenienſium imperio potitus, nullis qui tum erant magiſtratibus perturbatis, neque legibus mutatis, ſed in præſenti ſtatu manens, vrbem bene ac pulchrè exornauit. Sed non multo pòſt tempore milites Megaclis & Lycurgi concordibus animis eum ejecerunt. Hunc igitur in modum Piſiſtratus primùm obtinuit Athenas, & tyrannidem nondum valde ſtabilitam amiſit: cuius electores rurſus inter ſe ſeditiones redintegrarunt. Hac autem ſeditione Megacles fatigatus, Piſiſtratum miſſo caduceatore inuitat nunquid velit filiam capere vxorem, addita tyrannidis conditione. Accipiente verò conditionem Piſiſtrato, machinati ſunt ad illum reſtituendum, rem (vt ego comperio) longè ſtultiſſimam: (quandoquidem iam olim diiudicatum eſt Græcam gentem dexteriorem eſſe quàm barbaram, & magis ab ineptiis abhorrentem) præſertim ſi iſti ex Athenienſium numero, qui inter Græcos feruntur ſapientia primi, talia ſunt machinati. Erat in tribu Pæanica mulier nomine Phya, tribus digitis minus ſtatura quatuor cubitorum: alioqui formoſa. Hanc mulierem omni armatura quum inſtruxiſſent, in currumque ſuſtuliſſent, compoſitam in eum habitum quo venuſtiſſima videnda eſſet, in vrbem agunt, præmiſſis qui præcurrerent præconibus, quique quum in vrbem veniſſent, hæc mandata exequerentur, his verbis, Athenienſes, bona mente excipite Piſiſtratum, quem Minerua ipſa præcipuo inter homines honore proſequuta, in ſuam reducit arcem. Iſti igitur paſſim euntes talia prædicarunt: & ſtatim rumor in tribus emanauit, Piſiſtratum à Minerua reduci. Qui verò in vrbe erant, perſuaſi hanc mulierem eſſe deam ipſam, fœminæ

fœminæ supplicarunt pariter, & Pisistratum acceperunt. Hunc in modum quem diximus, recuperata tyrannide, Pisistratus, ex pactione quam inierat cum Megacle, filiam eius duxit vxorem. Verùm quum & filij essent ei adolescentes, & Alcmæonidæ dicerentur obnoxij esse crimini piaculari, nolens ex nouo coniugio liberos tollere, [1] haud legitimè coibat cum vxore. Quam rem quum inter illicita occultasset, postea ad matrem retulit, enunciaret id nécne. Mater viro indicauit. Iste verò iniquo animo ferens se à Pisistrato contumelia affici, vt erat iratus, [2] milites homini infensos reddidit. Quæ fieri Pisistratus contra se animaduertens, regione prorsus abscedit: & vbi Eretriam peruenit, vnà cum filiis deliberat. Quum autem sententia Hippiæ præualuisset, de tyrannide rursus recu-
11 peranda, [3] aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et cum aliæ complures contulerunt pecuniæ multum, tum verò Thebani plurimum. [4] Post hæc non ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponneso Argiui aderant mercede conducti, & Naxius quidam, nomine Lygdamis, vltro adueniens, multum alacritatis addidit, allatis & pecuniis & copiis. Profecti autem Eretria, anno vndecimo vertente redierunt, & primùm in Attica Marathonem occuparunt. Ad quos interea ibi castra habentes cum seditiosi ex vrbe se conferebant, tum alij ex tribubus confluebant, quibus erat tyrannis quàm libertas iucundior: atque ita congregabantur. Cæterùm Pisistratus quamdiu pecuniam cogebat, & postea Marathonem tenebat, Athenienses qui intra vrbem degebant, rem nihili fecerunt: sed vbi acceperunt eum ex Marathone vrbem versus mouere, ita domum ad se defendendos obuiam tendunt. Isti igitur cum omnibus copiis infesti in illos reduntes tendebant. Quum autem qui cum Pisistrato erant è Marathone digressi, simul contra vrbem irent, & in eundem locum conuenissent, perrexerunt ad Mineruæ Pallenidis fanum, [5] altrinsecusque arma posuerunt. Hîc diuina pompa fungẽs Amphilytus Acarnan ariolus, [6] Pisistratum cui assistebat adiit, & hexametro carmine vaticinatus est, inquiens:

1 Nõ coibat cum vxore vt moris est. Et illa quidem initio hoc tegebat, postea verò matri, siue percontanti, siue minus, exposuit: & ista rursus marito.

2 Positis inimicitiis in gratiã rediit cum seditiosis. [*vel, vt alii,* in gratiã rediit cum diuersæ factionis hominib. S.]

3 Munera collegerunt ex vrbibus antea sibi vicunque cognitis.

4 Postea verò (vt paucis absoluam) tẽpus emersit, & omnia ad reditum fuerunt ipsis parata.

5 Peruenit, & arma ex aduerso posuit. Ibi verò diuino impulsu

6 Pisistrato adfuit, & ad eum accedẽs, hex.

[1] Verriculum iactū est, expansaq; retia, nocte Mox aderūt thynni cl. [*Camer. vertit*, Iacta rudens. *alij*, Iactus est iactus. S.]

[1] Est nnmmus prosectus, item sunt retia sentæ:
Nocte meant thynni claro sub sidere lunæ.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit. Pisistratus verò, eo percepto, & se illud accipere affirmauit, & in Athenienses vrbe egressos copias duxit. At illi tūc ad prandium se conuerterant, & secundum prandium partim ad talos, partim ad somnum. In hos igitur impetu facto, qui cum Pisistrato erant, eos in fugam vertunt. Ipsis autem fugientibus solertissimum consilium Pisistratus excogitauit, [2] vt Athenienses nec amplius caperentur, & tamen dissiparentur: Pueros iussos conscendere equos præmisit, qui assequendo fugientes, mandata Pisistrati dicerent, iuberentque eos bono animo esse, & ad sua quemque abire. Ita audientibus dicto Athenientibus, Pisistratus tertiò potitus Athenis, tyrannidem stabiliuit tum auxiliariorum copijs, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoque eorum Athenientium qui perstiterant, nec è vestigio fugam fecerant, pro obsidibus sumptos, in Naxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamidique permiserat, quum antehac etiam Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiauit autem, quatenus prospectus à templo ferebatur, eatenus ex omni loco cadaueribus effossis, & in alium eiusdem insulæ locum translatis. Itaque Pisistratus tyrannide potitus est, Athenientium alijs in prælio cæsis, alijs vnà cum Alcmæonidis domo profugis. [3] Hunc ita Athenientibus imperantem ea tempestate Crœsus audiebat: Lacedæmonios quoque magnis è cladibus ereptos, & iam Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegesicle Spartæ regnantibus, Lacedæmonij quum cætera bella prosperè gessissent, aduersus solos Tegeates cladem acceperant. Et antea fere ex omnibus Græcis pessimè morati fuerant, [4] tam circa se quàm circa hospites nullo consuetudinis conuersationisq; commercio. quæ instituta in melius mutauere, Lycurgo, viro inter Spartiatas probato, Delphos ad oraculum profecto: cui, simulatq; in ædem ingressus est, Pythia hæc inquit,

[2] Ne dispersi Athenienses amplius conglobarentur: [*vel, vt alij*, cōuenirent. S.]

[3] Crœsus igitur per id tēpus Atheniēses eò redactos esse intellexit: Lacedæmonios autem mag.

[4] Nullo neq; inter se neq; cum peregrinis commercio. sed ad æquam & honestis legib. institutā gubernationem sic transierūt.

Ad mea venisti prepinguia templa Lycurge,
Grate Ioui & cunctis qui tecta tuentur olympi.

Ambi-

» *Ambigo vaticiner sis vtrum virne deúsne:*
» *Sed multo magis esse deum te credo Lycurge.*

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei exposuisse instituta quæ nunc à Spartiatis seruantur. Ipsi tamen Lacedæmonij volunt Lycurgum, quum esset tutor & idem patruus Leobotæ Spartiatarum regis, è Creta hæc attulisse. Siquidem quum primum tutor factus est, omnia iura immutauit: deditq; operam nequis ea transgrederetur: deinde verò quæ ad bellum pertinent, [1] enomotias, triacadas, & syssitia: super hæc instituit *tribunos plebis*, ephoros ac senatores. Ita illi ad rectum vitæ genus translati sunt à Lycurgo: quem vita defunctum, delubro ædificato egregiè colunt. [*] Ex quo, cum bonitate soli, tum non exigua hominum copia, discurrerunt statim, ac benignè rem gesserunt. Nec amplius contenti otio frui, quum se Arcadibus præstantiores esse arbitrarentur, de omni illorũ terra occupanda oraculum Delphicum cõsuluerunt. Quibus Pythia respondit,

» *Me petis Arcadiã? multum petis: haud tibi tradã.*
» *Multi apud Arcadiam vescentes glande viri sunt,*
» *Qui te reicient. tibi ego haud inuidero quicquam,*
» *Saltandam Tegeam planta plaudente daturus:*
» *Vtque queas campum metiri [*] fune feracem.*

Hæc responsa vbi accepere Lacedæmonij, à cæteris Arcadibus abstinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes secum compedes: videlicet captioso freti oraculo, tanquã essent ipsi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verùm cõgressi prælio ac fugati, quicunq; eorum viui sunt capti, eisdem quas ipsi attulerunt compedibus induti, campum Tegeatem metiti fune coluerunt. Compedes autem quibus vincti fuerant, ad nostram vsq; memoriam incolumes fuere circa templum Mineruæ Aleæ *apud Tegeam* suspensę. Atq; superiore quidem bello Lacedæmonij aduersus Tegeatas assiduè semper malè pugnauerant: Croesi tamen ætate & Anaxandridæ Aristonisq;, regum suorum, longè superiores contra eosdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Quum semper in bello à Tegeatibus superarentur, missis Delphos cõsultoribus, oraculũ sunt scisciatari quémnam deorũ placarent vt Tegeatum victores existerent. His Pythia respondit, id fore si ossa Orestis filij Agamemnonis

1 *Enomotiæ erant viginti quinq; virorũ collegia, & secundũ alios plurũ: eratq; hic sextus à rege magistratus. Triacades, triginta virorum collegia. Syssitia, cœtus in quos distributi cines, cibũ communiter capiebant.*

2 Quumq; infertili & populosa regione versarentur, excurrerũt statim, ac prosperè rem gessit. [*vel*, Sed statim, vt in bona & populosa regione, succreuerunt iterum & prospera fortuna vsi sunt: *vt Suid.* ὅτι ἀπὸ τ' ἐσθμοῦ *exponit* ἐνέβησαν. S.]

[*] *Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 7, manuit* schœno. S.

referrent. Cuius vnam quum nequirent inuenire, rursus ad deum mittunt de loco scisciatum in quo situs Orestes esset. Hæc nuncijs interrogantibus, ita Pythia inquit,

Est quædam Arcadiæ Tegea, in regione patenti: "
Hic duo flant venti & perruchemente coacti, "
[1] *Formæ hostis forma, & plagæ superindita plaga,* "
Hic Agamemnonides terræ omniparentè tenetur, "
Quo in sublato Tegeæ sperabere victor. "

Vbi hæc audierunt Lacedæmonij, nihilo tamẽ minus [2] inuentione frustrabantur, etsi omnia disquirentes: donec Liches, vnus Spartiatarum, eorum qui benemeriti vocantur, comperit. [3] Sunt autem benemeriti, ex ciuibus semper militia equestri perfunctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeunt, ne torpescant, alij aliò mittuntur. Ex his Liches quum esset, rem illam apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atq; solertia vsus. [4] nam quum Tegeates à Lacedæmonijs hoc anno commercio mutuo adeundi essent, & iste in ærariam officinam venisset, intuebatur ferrum dum procudebatur. Quo in spectaculo admirabundum animaduertens faber ferrarius, intermisso opere, Quanto magis Lacon hospes, inquit, admirarere, si idem quod ego tu nosses, qui tantopere admiraris ferrariũ opificium. In hac enim corte puteum facere quum vellem, incidi in loculum septem cubitorum: & quia incredulus eram omnino fuisse maiores quàm nũc sunt homines, aperui eum, & inueni cadauer æquali cum loculo longitudine: quam vbi mensus sum, iterum obrui. Hæc illo referente quæ viderat, Liches considerans, coniectauit hunc ex oraculo esse Orestem, hac videlicet coniectura: duos quidem quos cernebat fabri ferrarij folles, totidem comperit esse ventos: incudem verò & malleum, [5] formam formæ hostem: ferrum verò quod procuderetur, [6] plagam superinditam plagæ: hac ratione id coniectans, quòd in plagam hominis ferrum inuentum sit. Hæc itaq; secum agitans, Spartam regressus, rem omnem Lacedæmonijs refert. Illi [7] ex composito hominem criminis cõuictum exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, & calamitatem suam referens fabro

1 Hic typus antitypus, noxa & superindita noxa. *Quid autẽ hoc sibi velit, paulo post exponetur.*

2 Ab inuentione aberãt.

3 Benemeriti autem isti, *seu beneficij*, sũt quini ciues ex equitibus ætate maximè prouecti, qui singulis annis exeũt. Quos oportet eo anno quo egrediũtur, cõmuni consilio ex equitibus Spartanis alios alió dimissos, nusquam in horam trahere.

4 Nam quũ Lacedæmonijs Tegeatas adeundi facultas hoc tempore esset.

5 Typum esse & antitypum. *Typum vocat malleum illũ incudi impingentẽ: quem quum vicissim repellat incus, antitypus vocatur, quasi vicissim feriens.*

6 Noxam superinditã noxæ: hac rat. id con. quòd in damnum hominis fer.

7 Per simulationem hominem crimine intentato, exil.

fabro ferrario, * conducit ab eo nolente vendere cortem. Ibiq; aliquandiu habitans, vbi rem cognouit, effosso sepulcro ossa collegit, eaq; portans Spartam redijt. Quo ex tempore Lacedæmonij quoties cũ Tegeatibus congressi sunt, superiores extitêre: pręterea verò magna etiã pars Peloponesi iã eis parebat. Hæc itaq; omnia Crœsus audiens, misit nuntios Spartã cum muneribus, ad rogandã belli societatẽ, iussos dicere quæ oporteret. Ii postquã peruenerũt, Nos (aiunt) Crœsus misit, Lydorũ aliarumq; gentiũ rex, ita inquiens, Lacedęmonij, quoniã deus oraculũ reddidit vt Gręcam mihi societatẽ adsciscerem, & vos inter Græcos antecellere audio, statui vos mihi in societatẽ ex oraculo prouocandos, ad ineundã mecum quam cupio amicitiã atq; societatẽ, citra dolũ fraudemq;. Crœsus hæc per legatos nuntiauit. Quorũ aduentu Lacedæmonij, qui & ipsi oraculum audierant, gauisi, fœdus cũ eis hospitij societatisq; inierũt. Etenim iam antea intercedebant nonnulla Crœsi in Lacedæmonios beneficia. Nam quũ illi misissent Sardis ad aurũ coemendũ, quo vsuri erant in id simulacrũ Apollinis quod nunc positũ est [1] apud Laconicã in Thornace, eo auro sunt à Crœso donati. Qua de re Lacedæmonij, quodq; se amicos ille præ omnibus Græcis delegisset, societatem admiserunt, & hoc denuntianti sese paratos exhibuerunt. Quod vbi fecerunt, paterã ahenæam labiorũ tenus frequentibus animalibus extrinsecus cælatam, viginta amphorarum capacem, dono afferebant, volentes Crœsum remunerari: sed eam Sardis non pertulerunt, propter alterutram harum quæ feruntur causarum. Lacedæmonij quidem aiunt hanc pateram, dum ferretur Sardis, [2] quum Samum appulsi essent, à Samijs fuisse interceptam: qui, cognita re, nauibus istos longis aggressi fuere. Ipsi verò Samij aiunt Lacedæmonios qui pateram portabant, serò venientes, quum audissent Crœsum captum esse cum Sardibus, illam in Samo vendidisse viris priuatis, qui eã Iunonis templo dedicauere: & illos qui vendidissent, Spartã reuersos, forsitã dixisse à Samijs sibi fuisse ereptã. De patera ita res se habet. Crœsus aũt elusus oraculo, aduersus Cappadociã exercitus comparabat, spe & Cyrum & potentiã Persicã euertendi. Cui in hac apparãda expeditione occupato, Lydus quidã nomine

* cõducit ab eo nolẽte locare: *Paul. Leop. lib. 7. c. 7. S.*

1 Apud Thornacem Laconicæ regionis. Et tũ denũt. sese parat. exhibuerũt: tum etiã fabricati erat.

2 Quum circa Samum essent.

Sandanis,& antehac pro circumspecto habitus,& ob hanc quam dixit sententiam plus nominis apud Lydos consequutus, hunc in modum Crœso consuluit, Aduersus tales viros expeditionem paras, rex, qui coriacea subligacula, qui è cotio reliquam vestem ferunt: qui non quibus volunt cibis vescuntur, sed quos habent, vtpote regionem asperam incolentes. Ad hæc potu non vini vtuntur,sed aquæ, non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes. quibus quum nihil sit quod eripias, si vicetis: sin victus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, circumsistent nos, nec abigi poterunt. Equidem dijs habeo gratiam, qui non induxerunt in animum Persis vt Lydos inuaderent. Hæc loquutus non tamen Crœsum flexit. Etenim Persis, antequam Lydos subigerent, nihil erat neque lautum neq; opiparum. Porrò Cappadoces à Græcis Syri nominantur:& erant hi Syri, antequam Persæ imperitarent, ditionis Medorum: tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medicum ac Lydum disterminabat fluuius Halys,qui ex Armeno monte profluens, primùm Cilicas, deinde Matienos qui sunt ad dexteram, & Phrygas qui sunt ad læuam: tum boream aduersus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonesq; interfluit:Cappadoces à dextera,Paphlagones à sinistra perstringens. Ita flumen Halys cuncta ferè superiora Asiæ, à mari quod Cypro obiectum est, ad Euxinum vsque Pontum dirimit. Est autem dorsum totius huius regionis, longitudine quinq; dierum itineris viri expediti. Itaque aduersus Cappadociam Crœsus cum exercitu profectus est, cupidus cum hanc partem soli fœcundi suo adijciendi, tum vel magis,fiducia oraculorum, Cyrum vlciscendi: propter Astyagem, Cyaxaris filium,Medorum regem, affinem suum,quem Cyrus Cambysis filius prælio victum ceperat.Erat autem Crœso Astyages hunc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios quum esset seditio, caterua quædam eorum [1] secessit in terram Medicam, qua tempestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortæ filius, Deiocis nepos. qui Scythas hos, vtpote supplices, initio *benignè alloquebatur ac plurimi faciebat, adeo vt pueros eius traderet imbuendos tum lingua Scythica, tum artificio

[1] Subduxit se.

* benignè tractabat. S.

ficio arcus vtendi. Interiecto deinde tempore, quum Scythæ venatum assiduè irent & semper aliquid afferrent, nõnunquam tamen contingebat vt nihil caperent. Quosita reuertentes *manibus inanibus* [1] *Cyaxares (erat enim, quũ* ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris insectabatur. Id illi, vt se indignũ, à Cyaxare pati non ferentes, consilio habito decreuerunt vt aliquem eorum puerorum quos docerent, trucidarent: apparatumq; vt feras apparare consueuerant, Cyaxari offerrent, perinde atq; ferinam. idq; quum obtulissent, quamceierrimè se ad Halyattem Sadyattis filium Sardis conferrent. Quod & factum est. nam & Cyaxares & qui aderant conuiuæ, ex his carnibus gustauerunt: & Scythæ perpetrato hoc, Halyatti se supplices præbuerunt. Quos postea reposcenti Cyaxari (quòd Halyattes reddere abnuerat) bellũ inter Lydos Medosq; quinquennale conflatum est. Quo in bello aliquoties Medi victores extiterunt, & nocturnum quoddam prælium gesserunt. Sexto autem anno signis collatis, quum æquo marte certarent, [2] stante pugna contigit vt repente dies nox efficeretur. Quam immutationem huius diei futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hunc ipsum annum præfiniens quo immutatio facta est. Lydi ac Medi vbi diem noctescere viderunt, à pugnando destiterunt: coq; propensius ad pacem inter se constituendam festinauerunt, autoribus conuentionis Syennesi Cilice & Labyneto Babylonio: qui vt iusiurandum intercederet & reconciliatio affinitate fieret, properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandam: quoniam sine vehementi necessitudine conuentiones stabiles iniri non queunt. Ineunt autem hæ gentes fœdera cum cæteris ritu Græcorum, [3] tum feriendo brachia quâ illa humeris cõnectuntur, ac mutuum sanguinem delingendo. Hũc igitur Astyagem auum suum maternum Cyrus bello victum tenebat, ob eam quam in sequentibus indicabo causam. Quo nomine Crœsus ei infensus, nunquid inferret Persis bellum, ad oracula *consulenda* miserat. Et quum responsum reddidisset [4] haud syncerum, [5] secum facere interpretatus, in expeditionẽ profectus est [6] aduersus quandam Persarum partem. Atq; vbi ad Halym flumen peruc-

1 *Cyaxares(erat enim, vt re ipsa ostendit, iræ impos) alperè admodum & indignè tractauit.*

2 Ipse pugnandum.

3 Tum secando brachia vsquedum sanguis profluat, ac mutuò illum delingendo. *Vt legatur αἱμαξ-ῳσιλω, pro ἐμ-μοχῳσιλω. Vide Tacitum. lib. 15.*

4 Captiosum.

5 A se facere.

6 In Persarũ fines.

nit,tunc (vt ego quidem sentio) pontibus ibi sitis copias traduxit: vt autem Græci dictitant, Thales Milesius traductor extitit. Nam quum incertus animi Crœsus foret qua parte fluminis traijceret exercitum (nullos dum enim ex illis pontibus ea tempestate fuisse) fertur Thales, qui in his castris aderat, fecisse vt fluuius qui ad læuam exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Fecisse autem hunc in modum: Fossam peraltam, exorsus supra castra, ductam in speciem lunæ depressit, quæ castra, vt erant metata, à tergo amplecteretur: in quam quum traduxisset ex pristino aluco fluuium, iterum eum vbi exercitus traiectus esset, in suum alueum refunderet. Itaq; quum celerrimè fluuius diuisus esset, vtrinque vado meabilis effectus est. Quidam verò aiunt veterem etiam omnino exaruisse alueum. Cui rei equidem non accedo. quo enim modo qui rursum redierunt, illum transuiissent? Crœsus igitur exercitu traiecto, venit in Cappadociæ locum qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum, iuxta vrbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum sitam. Hic statiua habens, prædia Syrorum vastat, & vrbem Pteriorum expugnat diripitq;. Cepit quoque cunctas circà vrbes, Syros nihil commeritos exterminans. Hinc Cyrus coacto suo exercitu, sumptisque omnibus qui in medio incolebãt, obuiam pergit: missis tamen antequam exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandos vt ad se à Crœso deficerent. Illis abnuentibus profectus castra contra Crœsum posuit: ibidemq; in regione Pteria pro se vterque alterum lacessere. Commissaque acri pugna, & multis vtrinq; cadentibus, ad extremum noctis interuentu dirimuntur neutri victores. Atq; hunc in modũ duo exercitus dimicauerunt. [x] Crœsus à suo exercitu incusatus quòd cum Cyri multo maioribus copiis conflixisset, postero die quum Cyrus ipsum supersederet inuadere, regressus est Sardis, habens in animo euocare Ægyptios ex fœdere: quorum cum Rege Amasi, ante quàm cum Lacedæmonijs societatẽ inierat: accersere etiam Babylonios, cum quibus & ipse fœdus percusserat: (erat autem Babyloniorum tyrannus ea tempestate Labynetus) denunciare item Lacedæmonijs vt ad certam diem præsto essent: hisque & suis copijs coactis, vbi per hye-

[x] Crœsus autem causatus sui exercitus paucitatem: (erant enim ipsius copiæ multo minores quàm Cyri) hoc inquã, causatus, quũ postero die Cyrus nõ descenderet in certamen, regress. &c.

hyemem quieuiſſet, initio ſtatim veris tendere aduerſus Perſas. Hæc deſtinans Crœſus, abijt Sardis, dimiſitq; caduceatores ad ſocios, edicens vti ad quintum menſem Sardis conuenirent. Exercitum verò qui aderat ex militibus conductis, qui cum Perſis dimicaret, miſſum fecit ac diſſipauit: minimè ſperans vnquam fore vt Cyrus, qui ſic æquo marte pugnaſſet, Sardis copias promoueret. Hæc Crœſo ratiocinante, omnia ſuburbana colubris impleta ſunt: [1] quos, vt exiſtebant, equi interambulandum, quum ad paſcua irent, comedebant. Id Crœſo cernenti viſum eſt (vt erat) eſſe portentum: ideoque mittendum ad coniectores Telmiſſes. Qui miſſi ſunt ad conſulendos Telmiſſas, vbi accepere reſponſum, didicereque quid ſibi vellet ſignificaretque portentum, non contigit vt Crœſo renuntiarent. Nam priuſquam retro Sardis reuecherentur, Crœſus eſt captus. Telmiſſes ita cognouerant exercitum externum Crœſo illuc affuturum, qui quum afforet, indigenas ſubigeret: quòd dicerent colubrum terræ filium eſſe: equum, hoſtem & aduenam. Hæc Telmiſſes Crœſo ſunt interpretati, ſed iam capto: nondum tamen gnari eorum quæ Sardibus ac Crœſo euenerant. Cyrus certior factus Crœſum, qui ſtatim poſt prælium apud Pteriam geſtum abſceſſerat, conſtituiſſe diſpergere copias, conſilio inito, comperiebat operæpretium eſſe quàm celerrimè poſſet promouere exercitum Sardis, vt hoſtem, priuſquam ille contraheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc vbi probauit, ſtatim exequutus eſt: propereque ducto in Lydiam exercitu, ipſemet nuncius Crœſo aduenit. Vnde Crœſus in magnam ſollicitudinem adductus, quòd præter opinionem præterque expectationem ſuam ſe res haberent, tamen Lydos in prælium produxit. Lydorum gente in Aſia nulla fuit ea tempeſtate nec fortior nec magis ſtrenua: ex equisque pugnabat, equitandi ſanè perita, haſtas perlongas geſtans. Campus in quo concurſum eſt, ante vrbem Sardenſem iacet, magnus & editus: quem cum [2] alij amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus, palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapſus infunditur

1 Quos prodeuntes equi relictis paſcuis, paſſim comedebant.

2 Cum alij amnes permeant, tum verò etiã Helus in omniũ maximũ influés, qui Hermus vocatur: & ex monte matri Dindymenæ ſacro ortus, infunditur mari, &c. [*Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 9, legit* Hyllus, *ex Homero & Strabone. atq; adeo ſic habent etiam Græci codices nonnulli. S.*]

mari iuxta Phociam oppidum. Hîc vbi vidit Lydos ad pugnandum instructos Cyrus, eorum equitatum reformidans, constituit admonitu Harpagi Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui ipsius exercitum sequebantur camelis, vel frumentum vel vasa portantibus, sarcinas detraxit, & viros imposuit equestri stola indutos: quibus ornatis præcepit vt præirent cæteras copias aduersus Crœsi equitatum: peditatui, vt hos subsequeretur. post hunc collocauit omnem equitatum. Postquam omnes constituit, imperat eis ne cui cæterorum Lydorum parcerent: sed quemlibet occiderent obsistentem, præter ipsum Crœsum, ne si captus quidē repugnaret. Hæc imperans, camelos cōtra equitatum instruxit, hac ratione quòd camelum equus reformidat, adeò quidem vt nec speciem eius intueri, nec odoterē sentire sustineat. Id ideo commentus est vt equitatum Crœsi, quo ille se præualiturum considerabat, inutilem redderet. Simulatq; igitur in pugnam itum est, equi, olfactis protinus conspectisq; camelis, retro se auertunt. vnde spes Crœsi interijt. Verum non protinus Lydi ob id exterriti sunt, sed cognita re, ab equis desiliunt, ac pedites cum Persis confligunt. & tandem, multis vtrinq; cadentibus, vertuntur in fugam: [1] ac mutos ingressi, à Persis obsideri cœperunt. Quam obsidionem in longius processuram ratus Crœsus, alios nuncios è muris mittit ad socios. nam qui antea dimissi erant, hi conuentū Sardis ad quintum mensem indixerant. Ad hos dimittebat, oratū quamcelerrima auxilia mitti sibi, vtiq; iam obsesso. & cum ad alios socios misit, tum verò ad Lacedæmonios. Cæterùm per id tempus & ipsis Spartiatis inciderat cum Argiuis cōtentio de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum, etsi terræ Argolicæ partem, tamen Lacedæmonij [2] interciſum tenebant. Etenim Argiuorum est quicquid regionis Malea tenus ad occasum vergit in continente: & insulæ tum aliæ, tum verò Cythera. Quum ergo Argiui suo territorio [3] interciso auxilium ferrent, ibi ab vtrisq; in colloquium ventum est vt triceni vtrinq; dimicarent: & vtri superiores extitissent, eorum regio foret: atq; ambos exercitus in suam vterq; terram discederent, nec permanerent dum dimicaretur: ea scilicet causa, ne, si adessent, parti succumbenti auxilium

1 Ac muris inclusi.

2 Interceptum.

3 Intercepto.

xilium sui ferrent. His conuentis, in diuersa digrediuntur. Ex vtrisq; delecti viri qui relicti sunt conflixerunt: atque illis quidem, vt æquo marte pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt: idq; noctis interuentu. ex Argiuis duo, Alcinor & Chromius, qui tanquam victores Argos cursu contenderunt: ex Lacedæmonijs vnus Othryades, qui spoliatis Argiuorum cadaueribus, eorum arma ad suorum castra detulit, & se in suo ordine tenuit. Postero die vtriq; re audita adfuerunt, sibique victoriam vendicabant; Argiui quidem, quòd suorum plures superfuisse dicerent: Lacedæmonij verò, quòd qui eorum superfuerant, fugisse: suus autem perstitisset, & hostium cæsos spoliasset. Ex contentione tandem concurrentes pugnant: ac postquam permulti vtrinq; ceciderunt, Lacedæmonij vincunt. Quo ex tempore Argiui tonsis capitibus, quum antea necessariò criniti essent, legem condiderunt, se deuouentes ne prius comam alerent, néue mulieres aurum ferrent, quàm Thyreas recuperassent. His è diuerso legem tulere Lacedæmonij, vt in posterum comati essent, quum antea non fuissent. Othryadem, qui vnus è trecentis delectus reliquus fuisset, aiunt pudore Spartam reuertendi, ob socios interfectos, illic apud Thyreas mortem sibi consciuisse. Quum hæc esset apud Spartiatas rerum conditio, aduenit caduceator Sardianus precatũ Crœso obsesso auxilia. Illi, caduceatore audito, statuerunt Crœso statim succurrendum. Quibus iam se apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuncius, murum Lydorum expugnatum, Crœsumq; viuum esse captum. Sic Lacedæmonij magno se affectos detrimento rati, supersederunt. Sardis autem hunc in modum sunt expugnatæ: Quartodecimo quàm obsideri cœptæ sunt die, Cyrus, missis passim equitibus suis copijs edicit se dona daturum ei qui primus muros conscendisset. Posteaquàm id conato exercitu res nõ processit, ibi, quiescentibus cæteris, Mardus quidam cui nomẽ erat Hyrœades, id aggredi est ausus à parte arcis vbi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc ne quando vrbs caperetur haud suspectum erat, vtpote loco prærupto atq; inoppugnabili: quaq; vna parte Leonẽ Meles primus Sardium rex non circumtulerat, ex pellice sua genitum: qui

Leo quacunque parte murorum circunſatus eſſet, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmiſſes iudicauerant. Eum Meles per cæteram partem murorum circunduxit, quacunque poterat arx oppugnari: per hanc partem, tanquam inoppugnabilem atque præciſam, circunducere prætermiſit, quæ ad Tmolum vergit. Ab hac igitur parte iſte Hytœades Mardus conſpicatus quendam Lydum pridie deſcendiſſe ad recipiendam galeam illuc deuolutam, aduertit animum, atque conſiderauit: dehinc ipſe conſcendit, & poſt eum alij Perſæ ſubinde, atque alij frequentes. Ita vrbs Sardis capta eſt, atque omnis direpta. Ipſi autem Cræſo hoc contigit. Erat ei filius cuius ſuperius habui mentionem, habilis ad cætera, ſed mutus. [1] ad cuius vitium emendandum Cræſus pro viribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum verò Delphos mittendo ad oraculum ſciſcitandum, atque ei Pythia talibus reſpondit, 16

1 Itaq; antea Cræſus, dum ſecundæ ipſius res eſſent, omnia pro viribus fecerat ipſius cauſa, cum alia excog. &c.

Lyde genus, rex multorum, valde inſcie Cræſe,
Ne cura gnati exoptatam audiſſe loquentis
Intra ædes vocem: ſine qua potior tibi longè.
Ille die quoniam primum infelice loquetur.

Porro captis mœnibus quidam Perſa in Cræſum ſibi ignotum vt occiſurus vadebat. Quem inuadentem ſe Cræſus quum videret, tamen præſenti clade affectus deuitare negligebat: nihil putans differre an percuſſus oppeteret mortem, an non. Id vbi filius eius mutus aſpexit, timens patri, erupit in vocem, inquiens, Homo, ne perimas Cræſum. Atque hoc ille primùm effatus, poſtmodum per omne vitæ tempus vocalis extitit. Perſæ & Sardibus potiti ſunt, & Cræſo vino, quum regnaſſet annos quatuordecim, totidemque dies fuiſſet obſeſſus, amiſſo magno imperio, vt ei fuerat reſponſum. Eum captum Perſæ ad Cyrum perduxerunt: quem ille vinctum compedibus ſuper ingentem quam ſtruxerat lignorum ſtruem imponit, circaque eum bis ſeptem Lydorum filios: ſiue habens in animo primitias has alicui deo offerre, ſiue volens votum perſoluere, ſiue cupidus ſciendi num quis dæmonum liberaret Cræſum (quem religioſum eſſe audierat) quominus pyræ impoſitus viuus concremaretur. hæc quidem Cyrum

rum feciſſe aiunt. Crœſo autem ſuper pyram ſtanti, etſi in tanta calamitate poſito, tamen veniſſe in mentem Solonis, quòd ab eo ſibi nutu dei fuiſſet dictum, ex viuentibus beatum eſſe neminem. Quod dictum vbi ſubijt Crœſo, ferunt eum ex vehementi defectione animi victum, ingemiſcentem, ter Solonem nominaſſe: & Cyrum, quum audiſſet, iuſſiſſe interpretes eum percontari quémnam inuocaret. Illoſq; accedentes fuiſſe percontatos, & hunc interrogatum ſilentium tenuiſſe. Deinde quum loqui cogeretur, dixiſſe, *Illum nominaui*, quem cum omnibus tyrannis colloqui, ego quàm ingentem pecuniam præoptaſſem. Eum non planè loquentem, rurſus interrogant quídnam eſſet quod dixiſſet. Efflagitantibus atque infeſtantibus, [1] inquit quemadmodum Solon, qui eſſet Athenienſis, ad ipſum à principio veniſſet, & intuitus omnes eius opes coràm, pro nihilo duxiſſet. Adeò quæ de ipſo dixerat, ea omnia eueniſſe, neq; hęc magis de ſeipſo quàm de omni hominũ genere, & de iis pręſertim qui ſibiipſis beati viderentur. Hæc Crœſo referente, iam pyra incenſa ardere extrema cœpiſſe, & Cyrum auditis per interpretem quæ Crœſus dixiſſet, pœnituiſſe: quum ſe quoque hominem eſſe cognoſceret, qui alium hominem, qui ſe inferior non fuiſſet opibus, viuum rogo traderet. Præterea veritum ob id pœnam, ac reputantem nihil eſſe in rebus humanis ſtabile, iuſſiſſe ignem celerrimè extingui iam incenſum, Crœſumq́ue deponi & quæ cum eo erant. Verùm eos qui iuſſi fuerant, non potuiſſe amplius vim ignis ſuperare. Ibi ferunt Lydi Crœſum cognita Cyri ſententiæ mutatione, quum cerneret vnumquemque extinguendo deuoluendoq́ue igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando inuocaſſe Apollinem vt ipſi adeſſet, ſiquod ab eo donum illi gratum fuiſſet oblatum, ipſumq́ue præſenti malo liberaret. Ita cum lacrymis Crœſo deum inuocante, nimbos repente, quum ſerenum ac tranquillum eſſet, [2] cõfractos eſſe, imbresq́; erupiſſe, ac vehementiſſima aqua pluiſſe, & rogũ extinxiſſe. Ita Cyrum, cognito deorum cultorem ac bonum virum eſſe Crœſum, è pyra depoſuiſſe: atq; hunc in modum interrogaſſe, Crœſe, quíſnam tibi

1 Inquit Solonem Athenienſem olim ad ipſum veniſſe, & intuitũ omnes eius opes, pro nihilo duxiſſe.

2 Concurriſſe, *vel* ingruiſſe.

hominum persuasit vt cum exercitu inuaderes fines meos, ex amico factus hostis? Cui Crœsus, Ego, inquit, rex, istud feci tuo prospero, meo infausto fato, Græcorum deo autore, qui me ad bellum tibi inferendum impulit. Neque enim quispiam ita amens est vt bellum quàm pacem præoptet. nam in pace filij patres, in bello patres filios sepeliunt. Sed vt ista fierent, dæmoni cordi fuit. Hæc Crœsus loquutus est: quem Cyrus solutum iuxta se collocauit, ac in multa sanè obseruantia habebat: intuensque eum admirabatur, tam ipse quàm omnis circa eum cœtus. Ille cogitabundus silentium tenebat. Mox conuersus, ac cernens Persas Lydorum diripientes vrbem, Vtrum debeo, inquit, rex, tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tempore? Cyrus verò eum, quæcumque liberet, audacter proloqui iussit. Tunc ille Cyrum percontatur, [1] Quídnam, inquiens, tanta frequentia properat agere? Cui Cyrus, Tuam, inquit, vrbem diripit, tuasque opes *absumit. Atqui (Crœsus excipit) neque vrbem meam dirípis, neque meas opes. nihil enim mihi iam cum istis rebus est: sed tua ferunt aguntq;. His verbis iniecta cura, Cyrus Crœsum semotis arbitris interrogat quídnam in his quæ fierent, sibi constituendum censeret. Ad quem Crœsus, Quoniam me dij seruum tibi tradiderunt, iure debeo, siquid amplius animaduertero, id tibi indicare. Persæ, ait, natura proterua sunt, & ijdem inopes. Quos si diripientes tu ac potientes magnis opibus negligis, id tibi ex hoc credibile est euenturum, vt quisque istorum plurimis opibus potietur, ita maximè in te rebellaturum, esse expectandum. Nunc igitur, si tibi placent hæc quæ ego dico, ita facito: Siste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui vetent exportari opes, vt earum decimæ Ioui necessariò reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, vi opes eripiendo: & ipsi agnoscentes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gauisus est tali admonitu, eaque vehementer approbauit: & iussis satellitibus id exequi quod Crœsus ipsi subiecisset, his verbis eum affatus est, [2] Crœse, quandoquidem & facta & dicta tua egregia viri regis sunt, pete quid muneris à me

1 Quidnã, inquiens, tanta ista turba tãto studio agit?

* *alij*, differt, dissipat. S.

2 Crœse, quũ sis rex ad bene agendum & dicendum comparatus, pete, &c.

me velis impræsentiarum tibi dari. Ad quem Crœsus; [1] Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorum, quem ego maximè omnium veneratus sum, vt missis ad eum his vinculis perconter nunquid ei fas sit bene de ipso merentes decipere. Et Cyro interroganti quídnam id esset quod incusaret, altius repetens omnem suum aperuit animum, reddiraque sibi oracula, & præcipuè donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditionem. Hæc commemorando redijt rursus ad petendam veniam ista deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus, Et hoc, inquit, Crœse à me impetrabis, & quicquid aliud: [2] atque id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Crœsus, Delphos misit quosdam Lydos, iussos, quum ad limen templi vincula deposuissent, scisciari deum nunquid eum puderet ob oracula quibus Crœsum induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potentiam euersurum: vnde tales primitiæ offerrentur: compedes scilicet ostendendo. & scisciari cum hæc, tum nunquid Græcis dijs foret fas, esse ingratis. Lydis illuc profectis, & hæc mandata executis, Pythia ferrur ita respondisse, Sortem fato destinatam defugere, deo quoque est impossibile. Crœsus autem quintæ retro ætatis crimen luit, [3] *hoc est abauí*: qui quum esset satelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, dominum interemit: illiusque dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente. Verum Apollo, quum studuerit vt hæc Sardium clades liberis Crœsi, non ipsi Crœso contingeret, tamen transferre fata non potuit: sed quatenus illa permiserunt, annixus est, atque ei gratiam retulit, vtpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Crœsus discat, tribus annis serius quàm fata destinarant, se fuisse captum. Secundo loco, quòd ipsi ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud rectè Crœsus conqueritur: quoniam Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bellum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare volentem, decuerat mittere scisciatum vtrum ipsius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat, nec consi-

1 Here, inquit, maximè gratum mihi feceris, si permiseris vt deum Gr. q. e. max. o. veneratus sum, missis, &c.

2 Et quicquid aliud tibi opus erit.

3 Tritaut. *i. Gygis, à quo quintus erat Crœsus.*

derans, nec interrogans, sibijpsi acceptum referat. Quod autem vltimo responso ait Apollinem dixisse de mulo, ne hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duobus diuersarum gentium parentibus ortus sit, generosiore matre quam patre. Nam illa quidem, Meda erat, Astyagis Medorum regis filia: hic autem, Persa, & Medis subiectus: & licet omnium infimus, tamen dominam suam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia respondit, quæ illi Sardis reuersi Crœso nunciarunt. Quibus auditis Crœsus suam ipsius agnouit culpam esse, non dei. De Crœsi igitur imperio & prima Ioniæ subactione ita res se habent. Porrò Crœsi non hæc solùm quæ iam diximus, sed alia quoque permulta donaria in Græcia extant. Siquidem apud Thebas Bœoticas tripus est aureus, quem illic Apollini nuncupauit Ismenio: apud Ephesum quoque buculæ aureæ, atque columnæ pleræque. Quinetiam in vestibulis templi apud Delphos clypeus visitur aureus ingens. Atque hæc etiamnum ad nostra vsque tempora supererant: nonnulla tamen interciderunt. Ac verò quæ apud Branchidas Milesiorum à Crœso dedicata fuerunt, pondere (quantum intelligo) æquali erant ijs quæ sunt Delphis. Cæterùm ea quæ tum Delphos, tum etiam ad Amphiarai misit templum, hæc sibi, veluti domestica bona, paternarumque facultatum primitias, diuis consecrauit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant aduersarij, qui Crœso, priusquam regno inauguraretur, repugnans, Pantaleontis partibus impensè studebat, hunc in regni potestatem prouehere conatus: Pantaleon enim, & ipse, Halyattis filius erat, Crœsi frater, at non germanus: *matres enim habebant diuersas*. Nam Crœsus matre fuit Carica, Halyattis vxore: Pantaleon ex [1] Iade fuit susceptus. Quum autem tradito à patre imperio Crœsus potiretur, hominem illum qui antè sic pertinaciter sibi restitisset, in fullonis officinam pertractum interemit: bona autem eiusdem iam antè diuis destinata, tunc vti diximus ijs locis consecrauit. Atque de donarijs hactenus dictum sit. Porrò Lydia quod scribatur nihil sanè

1 Ionica.

18

nè mirandum habet, prout aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmolo prouenientia. Vnum tamen nobis exhibet multo maximum præter Ægyptiorum & & Babylonicorum opera. Ibi enim est Halyattis Crœsi parentis sepulchrum, cuius basis è grandioribus est lapidibus: reliqua sepulchri pars, [1] aggestio est terræ. Quod sepulchrum construxisse feruntur homines [2] emptitij atque operarij, & vnà cum his adiuuantes ancillæ. Cæterùm ad nostram vsque ætatem in summo tumulo quinque termini stabant, quibus literæ insculptæ indicant quæ singuli elaborauerint: apparebatque ex mensura, ancillarum opus esse maximum. Lydorum enim filiæ omnes meretricantur, atque hoc quæstu rantisper dotem colligunt dum nupserint: se autem ipsæmet locant. Sepulchri huius ambitus, stadiorum est sex, & duorum [3] iugerum: latitudo, [4] iugerum tredecim. Confinis est eidem sepulchro lacus ingens, quem Lydi tefeiunt esse perennem. vocatur autem Gygæus. Atque hoc quidem sic habet: Lydi legibus propemodum vtuntur Græcorum similibus, nisi quòd Lydi filias suas prostituunt. Hi primi eorum quos nouimus, numum aureum argenteumque ad vtendum percusserunt, & primi caupones institoresque extiterunt. Aiunt & ipsi se ludos inuenisse qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt: simul autem hæc inuenisse, & in Tyrrheniam, *hoc est* [5] *Thuscíam*, colonos deduxisse. Id quod hunc in modum accidisse referunt: Tempore Atyis, Manis regis filij, annonæ difficultatem per vniuersam Lydiam valde grassatam esse, & initio quidem Lydos vitam assiduis laboribus toleraſſe, postea verò, quum non cessaret *malum*, remedia quæsiuisse, & alium aliud excogitasse. Tum igitur inuentum ab ijsdem [6] aleæ tesserarumque ludum, & pilæ, cæterorumque ludorum omnium genera, præterquam [7] talorum. horum enim inuentionem sibi non vendicant Lydi. Porrò ad famem discutiendam, altera quidem dierum in totum lusibus occupatos fuisse, ne videlicet ciborum quærendo-

1 Terræ aggestæ moles est.
2 Circunforanei.
3 Plethrorum.
4 Plethrorum.
5 Hetruriá.
6 Tesserarũ & talorum.
7 Calculorum.

rum solicitudine distorquerẽtur: altera verò à lusibus abstinentes, vesci consueuisse. Atq; hoc modo vixisse annis duodeuiginti. Vbi autem malum non remitteret, sed magis etiam sæuiret, tum regem vniuersos Lydos bifariam diuisisse, [1] & hos quidem in sedibus suis permisisse, illos verò aliquò ablegasse colonos. Ac verò ijs qui in sedibus suis permanerent, regem ipsum perrexisse imperare: illis autem qui deducendæ coloniæ destinati erant, filium suum præfecisse, cui nomen Tyrrheno. Hos è Lydia excedentes, primùm diuertisse Smyrnam, & mox fabricatis nauigijs, nimirum quibus ea quæ nauigationi accommoda videbantur, imponerent, ad victum sedesq; quærendas oram soluisse: donec varias nationes præteruecti, ad Vmbros peruenissent: vbi ciuitatibus constructis, ad hunc vsque diem habitauerint. Atq; pro Lydis, propter regij filij qui eos deduxit, nomen, appellatione quoque commutata nominatos fuisse Tyrrhenos. Lydi itaq; à Persis in seruiturem redacti fuerunt. Hinc iam nobis exequetur oratio, tum quisnam fuerit Cyrus ille qui Crœsi euertit imperium, tum quomodo Persæ Asiæ imperio potiti sint. [2] Igitur quemadmodum quidam memorant Persarum, non qui res Cyri illustrare, sed prout illa se habent, referre student, ita ego conscribam: gnarus trifarias alias esse de Cyro narrandi vias. Quum Assyrij annis quingentis viginti superiorem Asiam obtinuissent, primi Medi ab ipsis deficere cœperunt: qui cum Assyrijs pro libertate præliati, strenuè se gesserunt: excussoq; seruitutis iugo, in libertatem sese asseruerunt. Post quos & aliæ nationes idem fecerunt quod & Medi. Cæterùm quum iam per continentem in vniuersum proprijs vterentur legibus, hac demum occasione rursus tyrannidi subiecti fuerunt. Fuit apud Medos vir sapiens, cui nomen erat Deioces, filius Phraortis, qui quum ad tyrannidem aspiraret, huiusmodi quædam excogitauit. Quum Medi per vicos passim habitarent, Deioces [3] cum antè apud suos probatus, tum magis studiosiusq; æquitatem affectitabat venditabatq;, quòd videret apud Medos vni-

1 Et sorte legisse, alteram quidem partẽ ad manendum, alteram verò ad exeũdum è regione. Et parti quidẽ illi cui sortitò obtigisset vt maneret, seipsũ regẽ, migrãti autẽ, suũ filiũ præfecisse, cui nomen Tyrrheno. Alteros porrò qui bus sorte obtigerat vt emigrarent, Smyrnã descendisse. Hic mox, &c.

2 Ita autẽ de his scribã vt Persæ quidã narrant, qui res Cyri gestas verbis augustiores reddere nolunt, sed id quod res est dicere: gnarus tripli cem aliam esse de Cyro narrandi viã.

3 Ipse quum iã antè apud suos celebris esset, tum verò magis etiã quàm antea iusticiam sectari aggressus est: quòd videret apud Medos vniuersos mag. q. licentiam, & satis sciret iuri iniuriam aduersari.

vniuersos magnam quandam licentiam: sat sciens æquitati iniquitatem esse inuisam. Medi verò qui eundem habitabant vicum, intuentes hominis mores, iudicem ipsum controuersiarum sibi constituunt. Hic, vt qui principatum ambiret, rectum se æquumq; præbuit. Quæ quum faceret, laudem apud populares suos obtinuit haudquaquam exiguam: [1] adeo vt hæc intelligentes qui apud cæteros pagos habitabant, nempe Deiocem solum esse qui incorruptè iudicaret, læti vndiq; affluerent quotquot prius iniquis sententijs fuerant superati, ad Deiocem, & ipsi lites finiendas transferrent: postremò nulli alij hanc prouinciam per-
19 mitterent. Quum verò numerus accurrentium crescceret, vtpote qui intelligerent sententias iustè terminari, Deioces, animaduertens vniuersa in se vnum incumbere, neq; amplius illic considere vbi prius ius dicere consueuerat, volebat, neq; omnino iudicare amplius. Siquidem non è re sua esse inquiebat si totos dies, rebus suis domi neglectis, dirimendis aliorum litibus operam impenderet. Quum igitur rapinæ sceleraq; passim per vicos multo etiam magis quàm prius patrarentur, Medi habito cõcilio, de communi rerum statu colloqui cœperunt. [2] Et quantum mihi videtur, Deiocis amici ex composito in hanc sententiam loquebantur: Nequaquam, inquientes, hisce modis vsuri, hanc nostram regionem poterimus diu habitare. Agite igitur, constituamus nobis ipsis regem, vt videlicet ditio nostra bonis legibus administretur, [3] & nos, ad sua quisque opera diuertentes, nusquam impunitate sceleratorum violemur. Quæ quum sic referrentur, persuasi Medi regibus sese subijciunt. Continuò consultatum est quemnam regem crearent. Deioces adeo ab omnibus commendatus, productusq; in medium vt omnium suffragio rex comprobaretur. At ille iussit ædificia sibi erigi imperio digna, stipatoresq; ad custodiam corporis sui adiungi. [4] Huic Medi hæc præstiterunt, eiq; ædificia ingentia probeq; munita extruxerunt in ea quam designauerat regio-

1 Adeò vt quum in alijs pagis intellexissent Deiocem solum esse qui incorrupte iudicaret, qui prius iniqua iudicia erant experti, ad Deiocem discepturi vltro accurrerent: postremò nulli alij arbitrium deferrent. Quum autem in dies ventitarét plures, vtpote q.

2 Hic (vt ego quidé existimo) Deiocis amici bellissimum sermonem sunt exorsi. Enimuero (inquiebãt) si pergamus his moribus viuere, hãc nostram regioné diu non poterimus incolere.

3 Et nos res nostras agamus, neq; male agendi licétia nostris sedibus pel-

lamur. His verbis persuasi Medi regio imperio se subijcere, statim cõsultant quemnam regem creent. Tum Deioces ab omnibus nominari & prædicari, adeo vt omnium tandem suffragio rex approbaretur.

4 Hæc in eius gratiam Medi fecerunt, eiq;, &c.

ne: permiserunt quoque satellites ex vniuersis Medis quos vellet sibi deligeret. Deioces igitur imperio potitus, Medos compulit vnum oppidum condere: vt hoc vno communito exornatoque, aliorum non ita magnam curam haberent. Obsequentibus quoque hac in re Medis, mœnia construit ampla simul & valida, quæ nunc Ecbatana appellantur, in quibus murus vnus alteri veluti confinis erat: sic nimirum constitutis mœnibus, [1] vt ambitus singuli alteris gradatim essent sublimiores, solisque pinnis prominerent. [2] Adiuuabat huc loci ipsius commoditas, vt qui collis instar esset eleuatus. Sed accessit etiam maius quiddam data opera factum. siquidem ambitus isti numero erant septem contigui, in quorum postremo regia est & thesauri. Hæc mœnia quum amplissima sint magnitudine, prorsus illum Atheniensium æquant ambitum. *Atque singulæ quidem pinnæ suis atq; hunc in modum distinctis fulgent coloribus. Nempe* primi ambitus pinnæ colore sunt albicanti, secundi nigro, terrij purpureo, quarti cæsio, quinti sandaracino: postremi verò duo, alter argentatas, alter inauratas habet pinnas. Et his quidem munimentis Deioces se suamque regiam circunsepsit, ac reliquum populum seorsum circunquaque habitare iussit. Cæterùm vniuersis hoc ornatu constructis, primus Deioces cauit necui ad regem ingredi liceret, sed per internuntios cuncta transigerentur: adeò vt nec conspici regem à quoquam fas esset. [3] ad hæc, nec ridere, nec expuere (propterea quod omnibus factu deformia essent) coràm liceret. Hæc ideo faciunt apud regem, ne videlicet eum cernentes æquales & vnà cum eo educati strenui & fortes, indoleant atq; insidientur: quin potius quiddam à reliquis hominibus diuersum ipsis esse videatur, si coràm ipsum non intueantur. Quibus quum sese Deioces iam adornasset, atq; in imperio confirmasset, in exercenda iustitia valde seuerum se præbuit. Etenim litigantes causas suas conscriptas intro per internuntios mittebant, quas ille decisas remittebat. Et hæc quidem in iudicijs factitabat. Cæteris autem in rebus hunc ordinem instituerat: Si quem intellexisset iniuriam cuipiam facere, hunc ad se ascitum, indicta pro delicti modo pœna multabat: in quem vsum explora-

tores

1 Ita vt ambitus alter alterum ample ctatur.

2 Adiuuante ipso loci situ, vt qui collis esset. Sed accessit maior etiam ars & industria, factis septem ambitibus inter se contiguis, in quorũ postr. regia est & thesauri. Eorum autẽ amplissimus magnitudine plus minus circuitum Athenarũ exæquat. Suntq; primi ambitus pinnæ albæ: secundi, nigræ: tertij puniceq;: quarti, cæruleæ: quinti, sandaracinæ.

3 Præterea ne ridere coràm vel excreare in quoquam honestum haberetur. Et hæc à Medis apud regem obseruantur, ne videlicet, &c.

tores auſcultatoresque per vniuerſam ſuam ditionem diſpoſuerat. Deioces igitur ſolã Medicam ſubegit nationem, eiq; ſoli imperauit. Cuius nationis tot numero gentes ſunt, Buſæ, Paretaceni, Struchates, Arizãti, Budij, Magi. Tot ſunt in Media gentes. Deioce defuncto, qui annos tres & quinquaginta regnauit, filius eius Phraortes ſuſcepit imperium. Qui ſolo imperio Medorum non contentus, bellum ante omnes intulit Perſis, eosque primos in poteſtatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, valida vtraque, mox Aſiam ſubegit, aliam deinceps atque aliam inuadendo gentem: donec ad Aſſyrios oppugnandos peruenit, ad eos inquam Aſſyrios qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, ſed tunc à ſociis per defectionem deſertos: alioqui per ſe bene habentes. Aduerſus hos expeditione ſuſcepta Phraortes, ſecundo ac viceſimo quàm regno potitus eſt anno, cum pleraque exercitus parte periit.

Poſt obitum eius, Cyaxares filius, Deiocis nepos ſucceſſit: qui dicitur multo maioribus ſuis fortior fuiſſe, & primus Aſiaticos populos [1] in prouincias diſtinxiſſe, primúſque in ſuum quoſque ordinem diſtribuiſſe, haſtatos, equites, ſagittarios: quum prius omnia [2] promiſcua fuiſſent atque implicita. Hic eſt qui cum Lydis bellum geſſit: quo tempore in ipſa pugna dies in noctem eſt conuerſus: quique tota ſupra Halyn flumen Aſia ſibi conciliata, collectis ſuis omnibus, copias duxit aduerſus Ninum, ſimul & patrem vlturus, & ciuitatem ipſe euerſurus. Ipſi porro, Aſſyriis prælio ſuperatis, Ninum obſidenti ingruit ingens Scytharum exercitus, duce Scytharum rege Madye Protothyæ filio: qui Cimmeriis ex Europa eiectis in Aſiam eruperunt: & dum illos fugientes perſequuntur, ita in Mediam penetrarunt. Eſt autem à lacu Mæotide ad Phaſim vſque & Colchos, expedito viatori iter triginta dierum: è Colchis verò non ita longo itinere peruenire poteſt in Mediam: ſed vna duntaxat natio interiecta eſt, Saſpires: quos vbi tranſieris, continuò occurrit Media. Scythæ tamen hac non irruperunt, ſed alia via ſuperiore & multo longiore deflectentes, Caucaſo monte ad dextram relicto. Hîc Medi cum Scythis congreſſi, prælioque fuſi, Aſiæ imperium amiſerunt. Porrò

1 In turmas decuriaſſe.
2 Promiſcuè fuiſſent confuſa.

Scythæ vniuersa Asia potiti, hinc rectà in Ægyptum contendunt. Quibus iam Syriam Palæstinam ingressis Psammitichus occurrens Ægypti rex, muneribus precibusque effecit ne vlterius progrederentur. [1] Scythæ, vbi retrocedentes in vrbe essent Palæstinæ Ascalone, bonaque parte Scytharum nullam iniuriam inferente, pauci aliquot relicti Veneris Vraniæ fanū depeculatunt, inter cætera (quantum equidem scio) huius deæ fana vetustissimum. Siquidem quæ in Cypro est *eiusdem deæ* ædes, ex hac prodijt: id quod ipsi etiam Cyprij referunt. Quinetiam illud apud Cythera delubrum Phœnices ex hac Syriæ regione orti condiderunt. Ac verò dea ipsa tẽpli spoliatoribus eorumq; posteris semper immisit morbum fœmineum: quemadmodum & ipsi fatentur Scythæ, se videlicet illo morbo ob id laborare. [2] & videre licet apud Scythas hunc morbum curantes, quos enareas appellant Scythæ. Postquam verò iã vigintiocto annis Asiæ imperium Scythæ obtinuissent, omniaq; iam penè ex negligentia licentiaque depopulata essent (nam præter tributum exactionesque, diripiebant, extorquebantque à quibuslibet quæcunque possidebant) tandem horum potiorem partem Cyaxares atque Medi hospitio acceptam inebriatamque interemerunt. Et sic quidem Medi recuperarunt imperium, receptis ijs quibus prius potiebantur, & Ninum expugnauerũt. Vt autem ceperint, in aliis mox scriptis indicabo. Assyriosque, excepta Babylonica quapiam portione, subegerunt. Post hęc Cyaxares, vbi quadraginta annis [3] vnà cum Scythis imperasset, vita functus est. Cuius regnum suscepit Astyages filius. Hic filiam sustulit, appellauitque eam Mandanen. Quæ visa est ei per quietem tantum vrinæ fundere vt omnem ipsius vrbem oppleret, atque vniuersam Asiam inundaret. Quod somnium quum magis somniorum interpretibus exposuisset, conterritus est, singula quæque ab illis edoctus. Ideoque visum hoc reformidans, Mandanen iam

1 Scythę verò regredientes, quum in vrbem Syriæ Ascalonem peruenissent, plerisq; nullo illato damno prętergressis, pauci aliquot rel. Ven. Vraniæ fanũ spoliarunt, omnium) quãtum quidem intelligo) huius deæ templorum vetustissimum.

2 Et ab iis qui in Scythiam veniunt, eo morbo affectos cõspici: quos Scythæ ipsi enareas, *id est, execrabiles, seu execrationi obnoxios,* appellãt. Itaque octo & viginti annos Scythæ imperiũ Asiæ tenuerunt, quo tempore omnia iniuriosè & superbè imperitando vastarunt. Siquidẽ præter tributa, tantum à singulis exigebant quantum ijs imposuissent: & tributis non contenti, singulorũ etiam bona passim prædabantur. Plerosq; igitur ipsorũ Cyaxares & Medi hospitio acceptos & inebriatos interemerunt. Et hoc modo recepto imperio, iis quæ prius obtinebant sunt potiti, & Ninum ceperunt. Quomodo autẽ ceperint, & Assyrios (excepta Babylonia) sibi subiecerint, alibi declarabo.

3 Comprehenso Scytharum imperio, regnasset.

iam viro maturam, nulli Medorum qui ea dignus esset, tradendam statuit, sed Persæ cuidam nomine Cambysi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum, cæterùm ingenio sedato, [1] gerentemque se multo infra mediocris Medi alicuius conditionem. Eodem quo Cambysi collocauerat filiam anno, visionem alteram vidit: videbatur ei ex genitalibus filiæ vitis enasci quæ omnem occuparet Asiam. Quod visum quum retulisset ad interpretes somniorum, filiam iam prægnantem & partui vicinam ex Persis accersit, eique, quum venisset, custodiam apponit, volens quod illa peperisset interimere. Etenim Magi somniorum interpretes visionem illam portendere dicebant Astyagi, prolem filiæ pro ipso regnaturam. Hoc igitur obseruans Astyages, vbi genitus est Cyrus, adscito Harpago familiari suo, & inter Medos fidissimo, atque omnium rerum suarum procuratori, hæc inquit, Harpage, negocium quod tibi iniungo caue prætermittas, aut vllo modo exequi supersedeas: [1] néve committas vt alios præponendo, postea tibiipsi perniciem crees. Capito quem Mandane peperit puerum, in domumque tuam ferto, atque occidito: postmodum quoquo modo voles ipse sepelito. Cui respondit ille, * Neque aliàs vnquam rex huic viro rem iniunxisti ingratam, & in posterum dabimus operam nequid in te delinquamus. Quòd si tibi cordi est hoc ita fieri, [3] mea interest id industriè exequi. Hæc quum respondisset Harpagus, eique [4] puer traditus esset ornatus ad necem, contulit se domum flens: adiensque vxorem, refert omnem habitum secum ab Astyage sermonem. Ad quem vxor, Quid igitur, inquit, facere tibi in animo est? Ego verò (respondet vir) quanquam Astyages mandauit, etiamsi desipiet, peiúsque insaniet quàm nunc insanit, non tamen eius voluntati parebo, neque ad hanc necem obsequar: idque multis de causis, tum quòd puer ipsi mihi cognatus est, tum quòd Astyages grandis natu est, & virili prole orbus: quo defuncto, si tyrannis ad eius peruentura est filiam, cuius nunc filium per me interimit, quid aliud restat hinc mihi quàm periculum maximum? Enimuero securitatis meæ causa
21 expedit hũc puerum interire, sed per aliquem ipsius Astyagis, non per aliquem meorum. Hæc loquutus, eueſtigio

1 Et quem ipse infra mediocris conditionis Medos duceret.

* Neq; aliàs vnquam notasti (seu deprehendisti) in hoc viro il lepidũ quidquam. *est enim hic παρῳδία idẽ quod irrisio: vt ex Thoma Magistro docet Tan. Leopard. Emend. l. 7. c. 11. S.*

2 Neque me decipito, & ne aliis *ad hoc agendum* delectis, tãdem tibi ipse malum crees.

3 Meum est.

4 Puerulus cum ornatu traditus esset ad necem.

nuncium mittit ad bubulcum Astyagis, quem norat [1] pascuorum maximè idoneorum,& montium feris frequentissimorum esse gnarissimum,cui nomen erat Mitradates: cuius contubernalis & eadem conserua erat, nomine Cyno Græca lingua,*id est canis*,Medica,Spaco. nam canem Medi spaca appellant.Locus vbi boum pascua ille habebat, montium radices erãt,ad ventum boream Ecbatanorum, & ad pontum Euxinum.Hoc enim tractu ad Saspires vergente,Media valde montosa est & edita,ac nemoribus frequens,reliqua verò tota admodum plana. Hic itaque accersitus,properè quum veniſſer, inquit ad eum Harpagus, Iubet te Astyages hunc capere infantem,quem in desertissimo montium exponas,vt celerrimè pereat.& hæc vt tibi dicerem mihi iniunxit:& nisi hunc interemeris, sed aliquo pacto seruaueris,[2] pessimo exitio te occubiturum. cui expositioni infantis inspector ego præpositus sum. Hæc vbi audiuit bubulcus,sumpto infante, rediit quà venerat [3] ad bouile suum.Ei,dum in vrbem abiit,vxor sua,quæ erat prægnans,per totam diem parturiens, è voluntate dæmonis enixa est filium.Absente marito vtrique mutua tenebantur sollicitudine:hic quidem vxori parturienti metuens,illa vicissim marito timens,propterea quòd præter consuetudinem ab Harpago accersitus esset. Vbi autem reuersus affuit,eum vxor,vtpote ex improuiso cernens,prior interrogauit quid ita studiosè ipsum Harpagus accersisset. Cui ille, Vxor,inquit,vbi in vrbem veni,& vidi & audiui [4] quod nec visum oportuit nec agi circa dominos nostros.Harpagi domus omnis luctu tenebatur:in quam ego perterrefactus simulatq; introii,video puerulum in medio positum, palpitantem vagientemq;,auro ac versicolori veste ornatum.Eum Harpagus,vbi me vidit,iussit celerrimè sumere, atq; exponendum asportare in montẽ quam maximè feris abundantem:dicens Astyagem esse qui hæc mihi iniungeret:magnopere minatus, nisi ea facerem. Ego acceptum puerum attuli,ratus alicuius illum domesticorũ esse, [5] non autem illius generis.Admirabar tamen quòd viderem auro vestibusque ornatum:præterea quòd planctus manifestus fiebat in Harpagi domo. [6] Atqui inter viam, ex omni ora-

1 Pascua & montes feris oppletos quã opportunissimè incolere.

2 Fore vt pessimo supplicio te interficiat. Expositũ autem intueri sum iussus.

3 Ad casam suam. Huic porro etiam vxor quæ per totum diem parturierat, tunc fortè nutu minis voluntate filiũ pepererat, dum ipse in vrbem proficiscerentur: erantque alter de altero solliciti.

4 Quod vtinam neq; vidissem, neq; vnquam dominis nostris eueniat.

5 Nunquam enim cogitassem ex eo genere esse.

6 Cæterùm in via rem totam ex ministro intellexi, qui mihi extra vrbem deducto puerulũ in manus tradidit: filiũ esse videlicet Mandanes Astyagis filiæ, & Cambysis Cyri filij:& Astyagem iubere illum interfici,Nunc igitur hic est.

oratione famuli qui me extra vrbem deduxit, mihiq́ue infantem tradidit, percepi eum Mandanes Astyagis natæ & Cambysis Cyro genitiesse filium,& ab Astyage iussum interfici.atque is hic est. Hæc loquens bubulcus, puerum detectum ostenditiquem illa intuita procerum ac speciosum, genua viri cũ lachrymis amplexa, obsecrat nequa ratione puerum exponat.Hic negare aliter ista fieri posse:superuẽturos enim ab Harpago speculatores ad rem explorandã: seq́ue,nisi id exequatur, miserrimè periturum. Mulier vbi id viro non persuader, [1] Quandoquidem,inquit,te nequeo inducere,quod secundũ est facito, si modò necessitas prorsus est aspici puerum dum exponitur. Quoniam ego quoque peperi,peperi autem mortuum: ablatum hũc expone, & istum ex Astyagis filia, tanquam ex nobis genitum alamus.Ita neque tu iniurius in dominos esse deprehenderis, neque nobis malè consuluerimus. Nam & hic qui obiit, regale sepulchrum nãciscetur,& iste qui supereſt, animam non amittet. Sanequam commodè visa est bubulco mulier loqui pro præsenti conditione: atque ita continuò fecit.Igitur quem necaturus attulerat, cum vxori tradidit: suum autem,qui mortuus erat,acceptum, collocauit in eo vase in quo alterum portauerat. Omniq́ue alterius pueri cultu ornatum,in desertissimo monte exposuit. [2] Ideoq́ue post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorum pro se illic vicario, in vrbem se contulit, & ad domum Harpagi: aitq́ue sese paratum illi ostendere pueri cadauer.Harpagus,missis suorum satellitum fidelissimis, rem per eos inspexit,ac bubulci filium sepeliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum verò qui postea Cyrus appellatus est, vxor bubulci sibi sumptum, educauit,impositio illi alio quopiam ac non Cyri nomine. Qui postcaquam decennis fuit, eum res ista quæ illi contigit,palàm fecit: Ludebat in pago vbi armenta illa erant,& ludebat cum æqualibus in via: quem inter ludendum cæteri pueri quum pro rege sibi elegissent, cognominatum bubulci filium, [3] ipse eos muniis distinguebat: vt alij domorum structores essent: aliis,vt satellites: alij, vt oculus regis esset: alij, vt mandatorum renunciator, tanquam suum singulis munus assignans. Horum puerorum

1 Secundò hæc dixit, Quandoquidem igitur tibi nõ possum persuadere vt exponas, tu saltem hoc facito: si quidé omnino necesse est expositum cerni.

2 Tertio verò die quàm puer expositus fuerat.

3 Ipse quibusdã eorum præcipiebat vt domorum str.

quidam colluſor Artembaris filius erat, viri inter Medos clari, quem Cyrus, quòd imperata non feciſſet, iuſſit ab alijs pueris comprehendi: & quum illi paruiſſent, * multis verberibus affecit. Quæ puer tanquam ſe indigna paſſus, iniquiſſimo animo ferens, vbi primùm dimiſſus eſt, in vrbem ad patrem perrexit, & quæ à Cyro pertuliſſet deplorauit: non tamen Cyrum nominans (nondum enim eius hoc erat nomen) ſed filium bubulci Aſtyagis. Artembares, vt erat ira percitus, ad Aſtyagem, ducens filium ſecũ, contendit: & rem intolerandam paſſum eſſe inquiens, eiuſque humeros oſtendens, Siccine indignè, ait, accipimur, rex, [1] à filio bubulci ſerui tui? Audiens hæc atque cernens Aſtyages, volens Artembaris honoris gratia vlciſci puerum, iuſſit accerſi bubulcum & filium. Qui quum ambo adfuiſſent, intuens in Cyrum Aſtyages, Túne, inquit, hoc tali patre genitus, auſus es huius filium, viri apud me primarij, * tam indignis concidere verberibus? Cui ille, Iſtud, inquit, here, huic ego iure feci. pueri enim pagani, quorum hic vnus erat, me regem ſuum ludentes conſtituerant: quippe qui videbar eis ad hoc maxime eſſe idoneus. At iſte, quum cæteri pueri iuſſis obtemperarent, audiens dicto eſſe nolebat, ac me nihili faciebat: propter quod pœnas dedit. Quòd ſi ego propterea vllo malo ſum dignus, hîc tibi præſto ſum. Hæc loquente puero, ſubiit Aſtyagi agnitio eius, viſáque eſt figura oris referre ac repræſentare ipſum, & geſtus eſſe liberalior, & tempus expoſitionis cũ pueri ætate congruere. His perculſus Aſtyages, aliquandiu ſine voce manſit, vixque tandem ad ſe reuerſus, volens à ſe Artembarem dimittere, [2] vt bubulcum ſubmotis arbitris rimaretur, Ego, inquit, Artembares, efficiam vt filius quoque tuus ob hoc nihil conqueri poſſit. Dimiſſo igitur Artembare, & eius iuſſu per famulos Cyro introducto, bubulcum (qui ſolus erat relictus) percontatur vnde puerum accepiſſet, quíſve ei tradidiſſet. Ille ex ſe genitũ reſpondere, & genitricem eius apud ſe eſſe. Aſtyages dicere, non bene ſibi illum conſulere qui [3] cuperet ad ingentes deuenire neceſſitates. Simulque hæc dicens, ſatellitibus innuit vt caperent ipſum. Hic autem ad neceſſitates redactus, ita demum rem patefecit: ab initioque exorſus, vera referendo, deſcendit ad preces & ad

* *alii*, verberibus eum ad modum aſpere tractauit. S.

1 A ſerui tui, & quidẽ bubulci, filio?

* *alii*, tam indignè tractare? S.

2 Vt de bubulco ſeorſum accepto quæſtionem haberet, Ego, &c.

3 Ac ſi vltro vellet in maximas anguſtias ſeſe dare.

petendam

petendam sibi veniam. [1] Bubulco veritatem eloquuto, Astyages pauciora iam verba fecit: sed Harpagum, cui valdè succensebat, vocari à satellitibus iussit. Quem, vbi adfuit, percõtatur Astyages, Harpage, qua nece interemisti quem tibi tradidi puerum è filia mea genitum? Harpagus (vt vidit pastorem interesse) noluit tergiuersari mendacio, ne argumentis conuinceretur: sed ita respondit, Ego, postea quam infantem accepi, rex, cogitaui quo pacto ex animi tui sententia facerem: & [2] tamen, quum apud te innoxius extitissem, ne forem aut filiæ tuæ aut tibiipsi carnifex. eóque ita statui agendum: Accersito huic bubulco infantem tradidi, inquiens te esse qui iuberes illum interfici. In quo dicendo mentitus non sum. tu enim ita præceperas. [3] Atque huic, dum puerum trado ex tuo præcepto, iussi exponeret in deserto monte, perstaretq; in eo obseruando tantisper dum expirasset: comminatus isti extrema quæq: nisi hæc effecta reddidisset. Vbi hic fecit imperata, & infans obiit, missis eunuchorum fidissimis, rem cognoui, & per eosdem mortuum sepeliui. Ita res habet, rex: atq. hac morte defunctus est puer. Et Harpagus quidem [4] directam habuit orationem. Astyages autem dissimulata qua illi infensus erat causa, ob id quod cõtigerat, primùm rem ei enarrat quemadmodum ipse ex bubulco audierat: deinde ea narrata, eò deuenit vt diceret, Quod puer viuit, & quod accidit, bene habet. De eo enim, inquit, quod in hũc puerum factum erat, valde laborabam, & à filia mea insimulatus, haud leuiter ferebam. Igitur in bonum conuersa fortuna, tum filium tuum mitte ad puerum hunc qui recens venit: tum verò ad cœnam mihi adesto. siquidem constitui pro recepto filio diis quibus honor hic conuenit, sacrificare.

Harpagus, quũ hæc audisset, adorato rege, ac sibi maiorem in modum gratulatus quòd peccatum suum cõmodè cessisset, & propter sortem prosperam ad conuiuium vocaretur, domum abiit. Quam ingressus, properanter filium qui ipsi vnicus erat, tredecim circiter natum annos, mittit domum Astyagis, iubens exequi quæcunque ille imperaret. Ipse gestiens, quid sibi successisset vxori exponit. Eius porro filium, vbi aduenit, Astyages iugulatum & in frusta concisum partim torruit, partim elixauit, & probè conditum,

1 Astyages bubulci veritatẽ eloquuti non magnam rationem habuit: sed Harp.

2 Et tamen, quum in te nihil peccassem, neq; filiæ tuæ, neq; tibiipsi essem carnifex.

3 Tradidi igitur isti hoc modo: addito mandato vt eum exponi.

4 Simplicem.

paratum habuit. Dehinc sub horam cœnæ, postquam adfuerunt cum cæteri conuiuæ, tum verò Harpagus, conuiuis quidem aliis atque ipsi Astyagi mensæ appositæ sunt ouilla refertæ carne: Harpago autem, præter caput & manus extremas ac pedes, reliquis filij sui partibus. nam illa in canistro operta, seperatim reposita erant. Eum autem, postquam satis depastum illo cibo putauit Astyages, interrogat nunquid sit illis oblectatus epulis? Se verò valde oblectatum, dicenti Harpago, ij quibus negocium erat datum, adferunt caput filij cum extremis manibus ac pedibus tectum: & adstantes iubent detegere, ac sumere quod vellet ex eis. Harpagus obtemperans, vbi detexit, cernit reliquias filij, non tamen eo spectaculo consternatus est, [1] sed apud seipsum mansit. Et percontanti Astyagi nunquid agnosceret cuius feræ carne pastus esset, se agnoscere respondit: sibique quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito responso, receptisque reliquiis carnium, domum abiit, eas (vt ego opinor) illinc collectas humaturus. Et Harpagum quidem hac vltione Astyages prosequutus est. De Cyro autem deliberans, eosdem ex Magis accersiuit qui fuerant ipsius somnium sic interpretati. Postquam venerunt, sciscitatur eos [2] quid censeant de visione sibi agendum. Illi necessariò fore inquiunt vt puer, si superstes esset, nec hactenus periisset, regnaret. Atqui puer & viuit & incolumis est, (Astyages excipit) & quum ipsum ruri agentem pueri eius pagi, regem delegissent, quæ faciunt qui reuera sunt reges, ea omnia hic fecit. Nam satellitibus, ianitoribus, internunciis, ac cæteris muniis institutis, imperium exercuit: quę vobis quónam videntur spectare? Si superest puer Magi respondent) atque regnauit [3] nulla ex prouidentia, confidito ob id, ac bono sis animo, iam non eum regnaturum iterum. Nam quædam vaticinationes nostræ in exigua recciderunt, [4] & velut insomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ sunt. Ego (inquit Astyages respondens) istius vestræ, Magi, ferè sum sententiæ, [5] me somnio esse defunctum, puero iam regé nominato, nihilque mihi amplius eum esse reformidandum. Vos tamen probè considerantes, quænam futura sint & meæ domui & vobis tutissima consulite. Ad hæc Magi, Nostra etiam, rex, (inquiunt) magni

1 Sed mētis compos fuit.

2 Quomodo sibi visum illud essent interpretati. Illi idem responsum reddiderunt, *quod antea*, oportere puerū regnare, si superstes esset, nec prius obiisset. Atqui, &c.

3 Non de industria & absque vllo consilio, confid.

4 Et quæ ex insomniis pēdent, prorsus ad leue quidpiā deueniūt.

5 Hunc esse somnij exitū, puero, &c.

» gni interest,tuum stare principatum: [1] qui si immutetur,
» & ad hunc puerum qui Persa est transeat, nos quoque qui
» Medi sumus,in seruitutem redigemur apud Persas, & ex-
» tranei nullius erimus pretii:te verò regnante, cuius popu-
» lares sumus,tum ex parte imperamus, tum magnos apud
» te honores obtinemus.Quo magis per nos & tibi & regno
» tuo prospiciendum est: & nunc, siquid cerneremus quod
» timendum esset,tibi aperiremus: verùm quum in rem fri-
» uolam nunc euaserit somnium,& ipsi confidimus,& te iti-
» dem confidere iubemus,& hunc ablegare puerum ab ocu-
» lis tuis in Persidem ad parentes. His auditis Astyages ga-
» uisus est:accitoque Cyro hæc inquit, Fili, quum ego pro-
» pter quandam haud sanam somnij visionem in te fuissem
» iniurius,tuo tamen ipsius fato superstes es. Nunc itaque
» lætus ad Persas ito cum ijs quos ad te deducendum mit-
tam.Eò perueniens, parentes tuos offendes: patrem, non qualis est Mitradates bubulcus, & matrem, non qualis est vxor eius.Hæc loquutus Astyages Cyrum dimittit. Quem ad domum Cambysis reuersum, acceperunt sui parentes, & audita re vehementer amplexati sunt, vt quem statim mortem obiisse crediderãt.Sciscitabantur igitur quónam modo superstes esset. Hic se verò ait eos antea non nouisse, [2] & ob id maximè errasse.Inter viam tamen omne suum infortunium audisse. credidisse enim se bubulci Astyagis esse filium:verùm in illo itinere omnem rem gestam,ab ijs qui ipsum deduxerant accepisse. Commemorabat autem se ab vxore bubulci fuisse educatum, semper eam laudibus prosequens, ita vt in omni eius sermone esset Cyno. Quod nomen accipientes eius parentes, vt magis diuinitus viderentur Persis filius suus fuisse seruatus, diuulgarunt à cane Cyrum, quum esset expositus, fuisse educatum.vnde hæc fabula emanauit. Vbi Cyrus in virilem adoleuit ætatem, & inter æquales virilissimus euasit & idem dilectissimus, [3] constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyagis vlciscendi cupidus. Nam per sese, qui priuatus esset, non videbat futuram de Astyage vindictam: sed Cyrum cernens adultum, cuius casus suis assimilabar, sibi socium comparabat. Præterea verò hæc ab eo facta erant. Quum esset acerbus Astyages in Medos, Har-

1 Alioqui enim alienatus, ad hunc puerum qui Persa est, deueniret: at tũ nos qui Medi sumus,in seruitutem redigeremur, nulliusque pretij essemus apud Persas, vtpote extranei. At permanente rege, cuius pop.

2 Et in maximo errore versatum fuisse.

3 Ei instabat Harpagus. dona mittendo. *Vel, Eius studiosus erat.*

pagus singulis quibusque eorum se insinuans primoribus, persuadebat oportere Astyagem à regno summoueri, Cyro delecto. Harpagus, his transactis ac paratis, ita demum volens Cyro apud Persas agenti suam aperire sententiam, quum aliter non posset, vtpote itineribus custoditis, huiusmodi rem comminiscitur. [1]Exenterato quem solerter obtinuerat lepore, vt nihil omnino rescinderetur, indidit libellum in quo quæ libuit conscripserat: resutoq; ventre, leporem vnà cum retibus tradit venatori cuidam suorum domesticorum fidissimo: missitque ad Persas, [2]præcipiens suo ore, quum daret leporẽ, Cyro diceret vt ipse suis manibus aperiret, idq; sine arbitris faceret. Hæc exequuto nuncio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inuentumque libellum qui in eo inerat, legit, in hęc verba: Fili Cambysis, quem dij respiciunt (nam aliter nunquam in tantum fortunæ peruenisses) vlciscere nunc Astyagem tuæ necis autorem. quoniam ex huius tu quidem studio perieras, deorum tamen beneficio & meo superstes es. Quæ omnia quemadmodũ circa te gesta sunt, opinor te olim iam resciuisse: & item, qualia ego ab Astyage passus sim quòd te non occidissem, sed bubulco tradidissem. Nunc, si mihi auscultare vis, omni tu cui Astyages imperat regioni imperabis. Quum enim Persis vt deficiant persuaseris, expeditionem aduersus Medos suscipe: vtpote ad votum tibi re succedura, siue ego dux ab Astyage ad tibi occurrendum creatus fuero, siue alius quispiam Medorum illustrium. Horum enim primi quique ab illo ad te deficientes, Astyagem conabuntur euertere. Tanquam igitur cuncta tibi sint hîc in expedito, ista exequere sine mora. Cyrus, his auditis, considerabat quónam solertissimo modo Persas inducere ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hunc esse appositum, vt ita faceret: Scripto libello de ijs quæ volebat, concilium Persarum coegit. Deinde resignato libello atque lecto, ducem se inquit Persarum ab Astyage esse designatum. Et nunc Persæ, ait, edico vobis vt præstò mihi sitis cum singulis falcibus. Hoc Cyrus Persis præcepit: quorum complura sunt genera. Eorum quædam Cyrus congregauit, & à Medis ad deficiendum induxit, [3]sub quibus alia omnia. Ea autem hæc sunt, Arteatæ, Persæ, Pasargadæ, Meraphij, Masij.

1 Quum leporem arte composuisset, eiusque vẽtrem rescidisset, nihil lacerando, indidit libel.

2 *Vel*, Præcipiens vt quũ leporem Cyro daret, suo ore diceret vt, &c. *Vel, Cyrum admoneret etiã ut, &c.*

3 Sunt autem hæc, à quibus alij omnes *dependent*.

Sed

Sed horum Pasargadæ sunt præstantissimi, in quibus & & Achæmenidarum [1] cognatio est, vnde reges Persidæ sunt oriundi. Alij Persæ hi sunt, Panthelæi, Derusiæi, Germani: atque hi omnes, aratores. Alij verò, pecuarij, Dai, Matdi, Dropici, Sagartij. Vbi cuncti adfuerunt habentes quod eis erat præceptum, ibi Cyrus iubet locum quendam dumosum (erat in Perside is locus circiter decem & octo aut viginti stadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Persis, iterum præcipit in posterum diem vt lauti adsint. Interim coactos in vnum caprarum, ouium, boum greges patris sui mactat atque apparat, tanquam Persarum exercitum accepturus vinoque ac cibariis quamlautissimis. Postero die vbi conuenerunt Persæ, iubet eos discumbere in prato atque epulari. Deinde cœnatos interrogat vtrum pridianam an præsentem conditionem præoptarent. Illis respondentibus, multum esse inter hæc duo [2] interualli: pridianam enim omnia mala habuisse, præsentem verò omnia bona habere: excepit Cyrus, & omnem rem denudauit, inquiens, Viri Persæ, ita res vestræ habent: volentibus vobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt sine vllo seruitutis labore: nolentibus verò, innumerabiles quales hesternæ ærumnæ. Nunc itaque obtemperando mihi, efficiamini liberi, nam & diuina quadam sorte ipse genitus hæc bona video in manus vestras esse allaturus, & vos non arbitror inferiores esse Medis cum in aliis, tum verò in bellicis rebus. Quæ quum ita sint, rebellate quamprimum ab Astyage. Persæ, vt qui iampridem [3] dedignarentur parêre Medis, nacti [4] præsidem, libenter se in libertatem vindicarunt. Hæc moliri Cyrum Astyages quum accepisset, misso nuncio accersit. Iste nuncium iubet renunciare, se prius illuc venturum quàm Astyages ipse velit. His auditis, Astyages Medos cunctos armat, hisque [5] aduerso numine Harpagum præficit, oblitus eorum quæ illi fecisset. Comparato exercitu, vbi Medorum copiæ [6] cum Persicis prælium conseruerunt, quicunque eorum, [7] sermonis Harpagi erant expertes, præliabantur: qui verò participes, ad Persas transibant, plerique de industria ignauiter agebant, fugamque faciebant. Dilapso turpiter Medico

1 Tribus.

2 *discriminis.*

3 Grauiter ferrent.

4 Ducem.

5 Tanquam diuinitus méte captus, Harp.

6 Cum Persicis iunctæ fuerunt. *Vel*, Persicis occurrerunt.

7 Propositũ Harpagi ignorabant, præliabantur: cæt. ad Pers.

exercitu, Astyages vt primum rem cognouit, minitans Cyro, inquit, Ne sic quidem Cyrus gaudebit. Hactenus loquutus, ante omnia eos magos somniorum interpretes qui suasissent ipsi Cyrum dimittendum, patibulis affigit. Deinde reliquos Medorum qui in vrbe erant, adolescentes pariter & senes armat. Quibus eductis, cum Persis confligens fugatur: viuusque capitur, amissis quos eduxerat Medis. Ei captiuo astans Harpagus insultauit, eumque dicteriis lacessiuit, cum alia quæ homini dolerent, dicens, tum verò percontando eum de cœna sua in qua ille ipsum carnibus filij pauisset: [1] quoniam regnum eius ad seruitutem decidisset. Eum intuens Astyages vicissim interrogat nunquid [2] ipsius foret Cyri opus. Harpagus suum verò esse dicere: idque meritò, quoniam ipse ad Cyrum scripsisset. [3] Tum Astyages eum improuidissimum atque iniquissimum omnium hominum compellauit. Improuidissimum quidem, quòd, si facultas ei aderat vt rex efficeretur, alteri tribuerit imperium, si modò illa per ipsum gesta essent: iniquissimum verò, quòd cœnæ causa Medos in seruitutem redegisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec sibi habere, satius futurum fuisse Medorum alicui id bonum comparare quàm Persarum. Nunc Medos qui huius peccati affines non extitissent, ex dominis factos esse seruos: & Persas qui fuissent hactenus serui, nunc dominos effectos esse Medorum. Hunc in modum Astyages, quum quinque & triginta regnasset annos, regno amotus est: ob cuius acerbitatem Medi subiecti fuere Persis centum ac duodetriginta annos, omni supra Halym fluuium Asiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnauerunt.

Iidem sequẽtibus temporibus, quum horum factorum pœniterer, à Dario defecerunt: sed prælio victi, iterum subacti sunt, Persæque qui tunc cum Cyro aduersus Astyagem rebellauerũt, deinceps Asiæ imperitauerunt. Cyrus nullo alio malo afficiens Astyagem, penes se habuit quoad vita excessit. Ita Cyrus genitus educatusque, regno potitus est. Et mox Crœsum iniuriæ illatorem subegit, quemadmodum à me superius commemoratum est. Quo subacto, ita omnem Asiam adeptus est. Porro ritus quibus vtuntur Persæ,

1 Quòd esset illius seruitus pro regno. *Id est, Quòd propter illud ex rege seruus factus esset.*

2 Sibi vendicaret Cyr.

3 Tũ Astyages demonstrare cœpit illum omniũ hominum & stultissimum esse & iniquissimum. Stultissimum quidem, quòd quum ipsi liceret regem esse (si modò per ipsum res ea gesta esset) alteri imperium tribuisset: iniquissimum, &c.

Persæ,tales esse comperi.Neque statuas, neque templa,neque aras extruere consuetudo est,quinimo hoc facientibus insaniæ tribuere.ob id(vt mea fert opinio)quòd nõ, quemadmodum Græci,sentiunt deos ex hominibus esse ortos. Moris habent, editissimis quibusque conscensis montibus,Ioui hostias immolare, omnem gyrum cœli Iouem appellantes. Soli lunæque sacrificant, & telluri, igni, aquæ atque ventis: hisque solis sacra faciunt iam inde ab initio. [1] Vraniæ quoque sacrificant, sic nimirum ab Assyriis Arabibusque edocti. Vocant autem Assyrij Venerem Mylittam,Arabes eandem Alittam appellant, Persæ Metram.Sacrorum autem ritum circa hosce iam dictos deos huiusmodi quondam instituerunt: Persæ quippe sacrificaturi,nec aras erigunt, neque ignem incendunt prorsus: sed neque libamentis vtuntur,aut tibiis, infulisve,aut molis:verùm,vt quisque diuis hisce sacra facere statuit, in locum mundum victimam sistens, deum illum implorat, myrto maximè cinctam gestans tiaram.[2]Sacrificans autem,non pro se solo priuatimque vota nuncupat,sed communiter vniuersis Persis bene precatur. in primis quidem regi: quoniam [3] inter Persas omnes idem quoque comprehenditur. Vbi verò iam in minutas portiunculas membratimque hostiam conscidit, carnibus elixis herbam susternit quãmollissimam, maximè trifolium.Huic impositis carnibus,Magus astans theogoniam accinit. siquidem hãc illi dicunt esse incantationem efficacissimam. Citraque Magum nullum illis fit legitimum sacrificium. Mox sacrificus sublatis carnibus vtitur in quencunque vsum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipuè colendum censent suum quique natalem:nimirum hoc die plus aliis æquum censentes ciborum apponere. Et ditiores, integros boues, camelos, equos, asinos, eosque in fornacibus tostos,isto die in mensam apponunt: pauperes natalem minoribus pecoribus honorant. Cibis autem vtuntur perpaucis, bellariis multis, neque iis admodum bonis.Hinc est quòd Persæ dicunt, [4] Græcos pastos iam demum non esurire amplius.Nempe ipsis à cœna cibi apponuntur pretij nullius, & siquid apponatur, non cessant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eisdem nec

1 Postea verò didicerunt Vraniæ etiam sacrificare, & ab Assyriis & ab Arabiis edocti.

2 Illi autem qui sacrificat, non licet sibi priuatim precari bona, sed commun.

3 Inter cunctos Persas ipse etiam *qui sacrificat* comprehend.

4 Græcos finem edendi facere dum adhuc esuriunt, quòd à cœna nihil apponatur illis quod sit alicuius pretij: quòd si quid tale apponeretur, non esse finem facturos quoad satiati essent. Vini valde appetentes sunt.

vomere coram, nec vrinam facere licet: quæ etiam nunc ita obſeruantur. Poti, de rebus maximè ſerijs conſultare conſueuerunt. [1] Nam ſiquando ipſis conſultandum videtur, tum poſtera die ieiunant, proponitq; is qui ædibus illis in quibus fortè conſultatur præeſt: &, ſi placuerit, atq; ieiunauerint, vtuntur ipſo: ſin minus comprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eiſdem poti pronunciant. Quum in via inuicem ſibi occurrunt, ex hoc quis cognoſcat an pares ſint: nam ſalutationis loco ſe mutuo oſculantur. quòd ſi alter fuerit inferior paulo, malas oſculantur duntaxat: ſin autem alter fuerit multo ignobilior, proſtratus adorat honoratiorem. In primis autẽ illos obſeruant reuerenter qui proximè habitant: ſecundas tribuũt ijs qui à primis proximi: atq; ſic deinceps progredientes, quo vicíniores, hoc arctiori neceſſitudine iunctos exiſtimant: ſe nimirum omnium longe optimos arbitrantes: [2] alios verò, quo remotius diſſiti ſunt, hoc à virtute magis eſſe alienos. atq; illos demum ſecundum dictam proportionem peſſimos eſſe colligentes qui à Perſis abſint quamremotiſſimè. Sub Medis imperium obtinentibus, pleræq; nationes quoq; imperitabant: ſed quibus omnibus præerant Medi. Iidem & affines perinde atq, Perſæ colunt. Quæ gens imperij curam gerens, latè progreſſa fuit. Externorum autem morum Perſæ maximè omnium hominum ſunt ſtudioſi. Nam & Medicam veſtem propria elegantiorem arbitrantes, geſtant: & in pugnis thorace vtuntur Ægyptio. Quin voluptatibus etiam omnis generis quas ſemel reſcire potuerunt, frui ſtudent. A Græcis edocti, puerorum quoq; indulgent amoribus. Virgines multas ducunt vxorum loco, ſed multo plures pallacas habent. Secundum bellicam fortitudinem potior ducitur numeroſæ ſobolis procreatio: & illi qui quamplurimos liberos ediderit, [1] huic

1 Quod aũt ipſis placuerit deliberantibus *inter pocula*, id poſtri die proponit dominus illius domus in qua deliberauerint: & ſi quidem placuerit ſobrijs etiã, eo vtuntur: ſin minus, relinquũt. De quibuſcunq; autẽ ſobrij conſultauerint, inebriati ea in diſquiſitionem reuocant. Si in vita, &c.

2 Minimè aũt eos qui ſedes à ſe remotiſſimas incolunt, honore afficiũt: ſeipſos omnium hominũ longè præſtãtiſſimos eſſe arbitrãtes in omnibus rebus: cæteros autem, prout propius incolunt, (vt dictum eſt) virturem amplecti. At qui longiſſimè ab ipſis habitent deterrimos eſſe. Portò Medis imperium obtinentibus, quædam etiam gentes mutuò imperabant, *id eſt, imperium in quaſdam obtinebant, & viciſſim aliarum imperio ſubeerant*. Medi enim vniuerſis imperabant, & maximè ſibi propinquis: hi autem, etiam finitimis: iſti verò, ijs qui maximè vicini erant. Eadem autem ratione & Perſæ vicinos ſuos colunt. Latè enim progrediebatur illa gens imperans & præfecturas obtinens. Externorum aut.

[1] huic rex, tanquam ſtrenuum quippiam præſtiterit, ſingulis annis munera mittit. Liberos ſuos, à quinto anno incipientes vſq; ad viceſimum, tribus duntaxat inſtituũt, equitare, arcu ſagittas excutere, vera loqui. Ante quinquenniũ filius in conſpectum patris non venit, ſed apud fœminas degit. Quod ea gratia ſic fit vt ſi inter educationem decedat, nullam hæc prolis iactura patri afferat moleſtiam. Equidem hunc morem laudo: laudo item illum, ne ob vnam tantùm culpam liceat vel ipſi regi occidere quempiam, neq; alicui aliorum Perſarum atrocius aliquid in familiam ſuam exercere ob vnum ſolum delictum: [2] ſed ex-
26 pendere iubetur quiſq;, ſi plura ac magna patrarit, atque tum demum iuſta vtatur indignatione. Suum autem patrem aut matrem aiunt neminem vnquam occidiſſe: verùm quotquot horum fortè acciderunt, omni neceſſitate excuſſa, hos tandem deprehenſos tradunt aut ſubdititios, aut ſpurios. Quippe veriſimile nequaquam videri aiunt vt is qui verus parens ſit, à proprio filio interimatur. Quæcunque apud eos fas non eſt facere, ea nec dicere. Turpiſſimum apud eos ducitur, mentiri: ſecundo loco, æs alienum debere, cum ob alias multas cauſas, tum quòd neceſſum ſit eundem qui debet, mendacio quoque obnoxium eſſe. Siquis è ciuibus lepra aut vitiligine infectus ſit, huic in ciuitatem accedere non conceditur, neque cum alijs Perſis conſuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immiſſos quòd in ſolem peccauerint. Externum verò qui ijſdem correptus fuerit, [3] è regione ſua exigunt: atque ob eandem cauſam albas columbas in regionem illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inſpuunt, nec manus abluunt, nec denique ſimile quippiam faciunt, ſed flumina inter omnia religioſiſſimè colunt. Hoc quoque Perſis accidit peculiare, quod quamquam illos lateat, nobis minimè eſt obſcurum: nempe quæcunque apud illos nomina vel corporibus vel magnificentiæ ſunt ſimilia, ea omnia in eadem terminari litera, quam Dores ſan appellent, Iones ſigma. Et, ſi animaduertas attentius, deprehendes nomina Perſarum non quædam, ſed omnia ſimiliter claudi. Equidem hæc probè ſciens de Perſis poſſum indubitatò affirmare, at iſta quæ de mortuis pro-

1 Huic rex munera quot annis mittit. In multitudine autem poſitum eſſe robur exiſtimant. Lib.

2 Sed vbi cõſiderauerit, ſi peccata commiſſa plura maioraq; eſſe comperiat quã obſequia præſtita, tum demum iram ſuã exercet. Suum autem patr. aut m. aiunt nem. vnq. occidiſſe: ſed quicũque tales fuerint *filij* neceſſe eſſe vt ſi de illis, inquiratur, aut ſuppoſititij aut ſpurij compertãtur. Quippe veriſ.

3 Multi è regione ſua expellunt; necnõ columbas albas. *ſ. expellunt*, eandem cauſam prætendentes. In flum.

duntur, obſcuriora, neque perinde certò: cadauera videlicet defunctorum Perſarum non prius humari quàm vt aut ab alite aut cane trahantur. [1] Magos tamen ſat ſcio hæc factitare: quandoquidem apertè faciunt. Perſæ igitur mortuum [2] cera inuoluentes in terram condunt. Magi verò cum ab alijs hominibus, tum à ſacerdotibus Ægyptijs differunt. Siquidem hi nullius animantis occiſione ſe polluunt, præter ea duntaxat quæ diis immolant: Magi ſuis ipſorum manibus, excepto homine atque cane, quiduis occidunt: imò hoc palmarij loco ducunt ſi formicas ſerpentesque, & breuiter reptilia atque volatilia plurima necauerint. Atque de horum ritibus hunc in modum dictum ſit: nos ad inſtituram narrationem recurrimus. Porro Ioues atque Æoles, vbi audierunt Lydos citra negocium à Perſis victos, legatos Sardis miſerunt ad Cyrum, [3] vltrò poſtulantes vt ijsdem conditionibus eos admitteret quibus Crœſi ſubiectos in ditionem accepiſſet. Verùm Cyrus ad eorum poſtulata per huiuſmodi *ſimilitudinem atque* apologum reſpondit, Tibicen, inquiens, quidam vbi piſces in mari conſpexiſſet, canere tibia cœpit, ratus nimirum eos *ad cantus ſuauitatem* in terram progreſſuros: at ſpe ſua fruſtratus, miſſo in mare verriculo, ingentem piſcium vim complexus eſt traxitque. Et quum palpitantes cerneret in ſicco dixit ad piſces, Temperate, inquit, nunc mihi quæſo à ſaltationibus: quando nō libuit vobis me canēte ſaliēdo progredi. Quæ verba Cyrus Ionibus Æolibusq; ideo dixit, quòd Ioues prius ipſo Cyro per legatos *ad amicitiam inuitante*, & flagitante vt à Crœſo rebellarent, conſtanter recuſauerant: actum demū, [4] rebus non ex ſententia ſuccedentibus, parati eſſent Cyri imperata facere. Hac occaſione ira commotus, dicto reſponſo eos dimiſit. Ioues, hic auditis, ad ſuas quique ciuitates reuertuntur, mœniaque communiunt. Congregabantur autem in Panionio alij omnes, præter Mileſios. quippe cum his ſolis fœdus inierat Cyrus, ijsdem conditionibus quibus & [5] Lydos receperat. Porrò reliquis Ionibus communi ſententia videbantur legati in Spartam mittendi, qui *ſimul & preſentem rerum ſtatum nuntiarent* & auxiliū rogarent. Ioues verò illi ad quos Panionium quoq; perti-

1 Magos quidem certè ſat ſc.

2 *Vel, Cera circumlinētes, aut integentes,*

3 Volentes ijſdem conditionibus ſtare quibus & Crœſo fuerant ſubiecti. Verùm Cyr.

4 Rebus cō-ſectis.

5 *Legit hic interpres* λυδὰς, *non* λυδούς.

pertinet, ciuitates habent cum cœli bonitate, tũ montium cõmoditate omniũ optimè sitas quas nos nouerimus: adeo vt neq; superior regio, neq; inferior, neq; ea quæ orientem nec quę occidentẽ spectat plaga, Ioniã hac in parte æmulari possit. Siquidẽ hæc vel frigore riget, vel premitur aquis: illa rursus calore ac situ sqalet. Lingua vtuntur non eadẽ,[1] sed eius quatuor proprietates ducũt. Miletus, prima apud ipsos ciuitas, ad meridiẽ vergens. Post hanc Myus & Priene: hæ in Caria sitæ sunt, eadẽ lingua vtentes. Illæ verò in Lydia, Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenæ, Phocæa, quæ cum iam dictis ciuitatibus, quantũ ad linguã attinet, nõ conueniunt, inter se tamen eadẽ sonant lingua. Reliquæ sunt tres ciuitates Ionicæ, quarũ duæ insulas habitant, Samũ videlicet & Chium: tertia in cõtinenti sita, Erythræ. Ex his Chij & Erythræi eandem sermonis proprietatem sibi vendicant: Samij verò ab his discrepantes, propriam quandam receperunt loquendi formam. Atq; hunc in modum quatuor omnino linguarum fiunt proprietates. Ac verò ex ijsdem Ionibus Milesij erant qui cum Cyro metus pertextu fœdus pepigerant. Insularibus autem nihil dum grauius fuit metuendum, quòd Persis Phœnices nondum essent subiecti, & ipsi Persæ nauigijs non vterentur. Porrò hi non aliam ob causam ab Ionibus defecerunt quàm quòd imbecilles essent omnes alij Græci, tum Iones oppido quam infirmissimi, & nullius propemodum momenti. Siquidem præter vnas Athenas, nulla vrbs alia insignis erat.[2] Iam enim alij Iones atque ipsi Athenienses, Ionum nomen refugerant, nolentes Iones appellari. Quinetiam nunc plerosque ex illis videas quos nominis istius pudeat. Cæterùm duodecim istæ ciuitates nomine ipso gloriabantur: & *quum semel nomẽ sibi Panionius indidisset*, fanum quoque de suo nomine constituerunt Panionium. Cuius nullos participes facere in animum sibi induxere: nec erant qui magnopere postularent eiusdem participes fieri, exceptis tãtùm Smyrnæis. Tale quippiã Dorienſibus accidit qui Pentapolin incolunt, quæ antè Hexapolis vocabatur. nã & hi cauent ne quẽ è finitimis Dorienſibus ad Triopium[3] sacrũ admittant: adeo vt etiam ex populariſbus suis, qui sacri legem transgressi essent à ludorum

1 *Ad verbũ*, Sed quatuor modos deductionum vsurpant. 1. *Ea vtuntur in quatuor modos & proprietates deducta.*

2 Adeo quidem vt cum alij Iones, tũ ipsi Athenienses hoc nomen refugerent, Ionesq; appellari nolent. Sed etiamnum multi eorum nomen sibi pudendum ducere videntur. At hę duodecim ciuit.

3 Templũ.

communicatione excluſerint. Nam in certamine Apollinis Triopij tripodes victoribus cõſtituebantur ærei: quos
1 Templo. acceptos non è [1] ſacro efferre, ſed deo ipſi donare ibidem oportebat. At vir quidam Halicarnaſſeus, nomine Agaſicles, in eodem certamine victoria potitus, auſus eſt legem
2 Ad clauũ ſuſpendere. Propr. hanc violare, tripodemq; domum ferens [2] ſibi aſſeruare. Propter quod commiſſum, quinq; hæ ciuitates, Lindos, Ialyſſus, Camirus, Cos atque Cnidus, ſextam ciuitatem Halicarnaſſum à ſacrorum participatione remouerunt, hac videlicet pœna Halicarnaſſeos multantes. Atq; mihi ſanè videntur Iones duodecim feciſſe ciuitates, nec voluiſſe plures recipere, propterea quòd eorundem Peloponneſum habitantium totidem fuerint partes: quemadmodum nunc quoque Achæorum, qui Ionas è ſedibus ſuis exege-
* *Pauſan. 211, 16: & 234, 37. habet περὶ Σικυῶνος. quod ſignificat, ex ea parte qua Sicyonẽ attingit Achaia. S.* runt, duodecim ſunt partes. Nempe prima * ante Sicyonem eſt Pellena, deinde Ægiræ & Ægæ, ad quam Crathis fluuius perennis labitur: à quo & Italicus ille vocatus eſt. Poſt Ægas Bura eſt & Helice: quò ab Achæis bello fracti Iones confugerunt. Poſt hanc Ægion eſt, & Rhypes, & Patrenſes, & Pharenſes, atq; Olenus, quam Pirus ingens fluuius præterfluit. Poſtea Dyma & Tritæenſes, qui ſoli mediterranea colunt. Hæ ſunt duodecim Achæorum illæ portiones quæ tum quidem Ionum erant: hæcque cauſa fuiſſe videtur quapropter Ionibus duodecim ciuitates conſti-
3 Omittit ἀποδάσαμαι. tuere placuerit. Nam iſtos præcipuè magisque alijs Iones eſſe, aut præſtantius quippiam geſſiſſe, magna inſania eſſet aſſeuerare: quum ex his Abantes ſint, Euboeæ haudquaquam minima portio, qui tamen nec cum Ionum nomine quicquam habent commune: & Minyæ Orchomenijs ſint admixti, Cadmæi quoque, Dryopes, [3] Phocenſes, Moloſſi, Arcades, Pelaſgi, Dores, Epidaurij, atque aliæ pleræq; nationes inter ſe commixtæ ſint, [4] Quorum alij ex Athenienſium Prytaneo progreſſi, nobiliſſimos ſe Ionum exiſtimauerunt. Hi coloniam ducentes, loco vxorum Caricas habebant mulieres, quarum iam ante parentes interemerant. Propter quam cædem mulieres Caricæ legem tulerant, quam iureiurando inter ſe firmauerant, tradiderúntque ſuis deinceps filiabus, quòd videlicet cum maritis nunquam cibum ſumerent, neque proprijs nominibus com-

4 Ex quorũ numero, illi qui ex Prytaneo Athenienſium profecti ſunt, & ſe Ionum nobiliſſimos exiſtimarunt, hi vxores ſecũ non adduxerunt quum in coloniam migrarent, ſed Caricas habuerũt, quarum, &c.

pellarent

pellarent: propterea quòd eorum patres, maritos atque filios trucidassent, & quum hæc patrassent, simul orbas ad concubitum violenter rapuissent. Hæc Mileti fiebant. Reges autem creauerant partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriundos, partim Cauconas Pylios, Codro Melanthi progenie ortos: partim ex vtrisque. Sed nomen Ionum inter cæteros maximè amplectuntur. Et sunt quidem illi veri atq; genuini Iones: omnes tamen Ionum nomenclaturæ communicant quotquot Athenis oriundi Apaturia festa concelebrant. Concelebrant autem omnes, præter Ephesios & Colophonios, qui soli ex Ionibus ab Apaturijs arcentur, idq; ob cædis patratæ causam. Porrò Panionium locus est Mycales sacer, ad Septentrionem vergens, communiter ab vniuersis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus. Mycale autem promontorium est in continenti situm: quod quâ zephyro vento expositum est, ad Samum pertinet. Ad hunc montem collecti vniuersi Iones sacrificium celebrabant quod Panionia vocant. Accidit hoc sanè non Ionum sacris duntaxat, verum communiter omnibus Græcorum festiuitatibus, vt in eandem literam finiant, perinde atq; Persarum nomina. Et hæ quidem Ionicæ sunt ciuitates. Æolicæ autem ciuitates sunt, Cumæ, quæ & Phriconis vocatur, Larissæ, Nouus murus, Tenus, Cilla, Notium, Ægiroessa, Pitana, [1] Ægæa, Myrina, Grynea. Atque hæ x 1 Æolicæ fuerunt priscæ ciuitates. Vna autem Smyrna (Æolica & ipsa ciuitas) ab Ionibus [2] diruta fuit. Alioqui & hæ, duodecim erant numero, in continenti sitæ, quæ ditionem habebant Ionibus præstantiorem, at quæ tamen ad illius cæli temperiem nequaquam accederet. 28 Smyrnam verò hac occasione amiserunt Æoles, quòd Colophonios per seditionem è sedibus submotos recepissent: qui postea Smyrnæos obseruantes, dum extra vrbem Bacchi sacra celebrarent, occlusis portis vrbem occuparunt. Succurrentibus autem Æolibus vniuersis, sic inter eos transigebatur, vt si Iones vtensilia bonaq; mobilia Æolibus redderent, Æoles Smyrna cederent. Hanc conditionem quum Smyrnæi accepissent, [3] distributæ sunt vndecim hæ ciuitates, suos quæque constituens ciues. Hæ itaque continentis sunt ciuitates, exceptis ijs quæ Idam

1 Ægææ, αἰγαῖαι.

2 Dirempta fuit.

3 Distribuerunt, *scilicet se partite sunt* ipsis illæ vndecim, &c.

habitabant: nã illæ ad has non referuntur. Insulares verò quinque ciuitates Lesbum colebant. sextam enim in Lesbo Arisbam Methymnæi iam sibi subiecerant, tanquam consanguinitate iunctam. In Tenedo autem vna habitabatur ciuitas, & altera quædam in centum appellatis insulis. Iam verò Lesbijs Tenedijsque [1] nihil grauius, perinde atque cæteris Ionibus insulas tenentibus, erat metuendum: at reliquis ciuitatibus communiter placuit Iones sequi, quocunque illi duxissent. Porrò vbi Ionum Æolumque legati Spartam appulissent (id quod fiebat properanter) ex omnibus delegarunt Phocensem quendam, cui nomen Pytermo, qui postulata proponeret. Hic purpurea veste indutus, [2] in Spartiatarum conuentum, qui ad famam legatorum collectus fuerat, processit: hortatusque est Lacedæmonios multis verbis ad auxilium Ionibus ferendum. [3] Illi, quanuis Ionum legatos repulissent, tamen myoparonem ablegarunt, quantum ego conijcio, hominibus instructum qui rerum Cyri Ionumque successum explorarent. Hi Phocæam appulsi, Sardis mittunt spectatissimum ipsorum, nomine Lacrinem, qui Cyro Lacedæmoniorum mandata perferret: nimirum ne vlli Græciæ ciuitati damnum inferret: vtpote se id minimè toleraturis. Cyrus audiens quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circumstantes Græcos, quinam homines essent Lacedæmonij & quàm multi numero. Mox vbi hæc cognouisset, ad Spartiatam dixisse, Equidem non extimui vnquam homines illos quibus locus est in media vrbe vacuus, in quem collecti mutuis ipsi sibi iuramentis imponunt. Atque his, (si modô superi me seruauerint incolumem) non Ionum, sed propria sua incommoda erunt deploranda. Hæc in vniuersos Græcos verba detorsit Cyrus: quòd fora ampla haberent in quibus negotiationes exercerent. nã Persæ ipsi horum nullo distinentur, neque illis vllum est forum. Post hæc Sardis Tabulo homini Persæ commisit: Crœsi autem cæterorumq; Lydorum thesaurum Pactyæ Lydo tradidit deferendũ. Ipse versus Ecbatana cõtendit, Crœsum vnà secum ducens: Ionum interim non magna habita ratione, [4] etiamsi primi adoriendi fuissent. quandoquidem Babylon ei obstaculo esse videbatur, & Bactriana quoque natio, item

1 Nihil periculi, per.

2 Vt plurimi ex Spartiatis, quum hoc audissent, accurrerent, processit, hort.

3 *Adde ex vet. cod: Græcos*, Lacedæmonij verò illis aurem præbere noluerũt, imò non ferendum esse auxiliũ Ionibus statuerunt. Hi igitur abierunt. Illi, &c.

4 *Hic mendosum esse videtur Græcum exemplar.*

item Sacæ atque Ægyptij, in quos ipse expeditionem facere in animo habebat, in Ionas autem alium quempiam imperatorem mittere. [1] At verò vbi Cyrus è Sardis Lydos exegisset, Pactyas à Tabalo atque Cyro defciscit. Et quia Lydorum thesaurum habebat, conscensis nauibus auxiliarios mercede conduxit, maritimisque omnibus persuasit vt communem secum expeditionem susciperent. Atque *his succedentibus*, Sardis castra mouit, Tabalumque in arce vndique conclusum obsedit. Cyrus hæc ex itinere intelligens, Crœsum hunc in modum alloquutus est, Quisnam, inquit, Croese, finis erit eorum » quæ nunc mihi accidunt? [2] quando non cessabunt Lydi » (vt videntur) tantisper & sibi & mihi negocium facessere, dum eos prorsus delere aggrediar. Videor equidem » perinde fecisse atque is qui occiso patre, filijs pepercerit. » Siquidem ego te cepi, qui plus quàm Lydorum pater eras, » ipsis autem vibem suam reddidi: adeo vt nunc mirer eos à me deficere. Quum hanc suam sententiam Cyrus exposuisset, Crœsus excepit, veritus nimirum ne Sardis » funditus euerterer, Rex, inquit, Cyre, quanquam prudenter tu rectéque dixeris, moderaberis tamen furori, neque patieris antiquam hanc ciuitatem ita excindi, quæ cum superiorum, tum eorum quæ nunc acciderunt, rea non est. nam priorum ego autor fui, id quod » meopte hoc capite pendo: præsens factum Pactyas designauit, cui tu Sardis commiseras: hic tibi pœnas det. » Lydis autem veniam dans, hæc illis impera, ne *videlicet aliquando virtus auctis*, vel defectionem meditari » ausint, vel molesti esse possint. Interdicito illis ne arma bellica possideant, iubetoque supra tunicam pallium gestare, induere item cothurnos. Adhæc impera vt liberos » citharam pulsare, psallere, cauponari doceant. & mox » comperies, ô rex, viros in mulieres degenerasse, nihilque metuendum ne rebelles vnquam à te desciscant. Hæc ideo Crœsus suggessit, quòd optabiliorem Lydis hanc esse conditionem existimaret, quàm semel subactos venundari: sat sciens se, nisi prætextum idoneum comminisceretur, non persuasurum illi vt institutum detrectaret. Adde etiam quòd formidabat ne in posterum

[1] Verùm simulatq; Cyrus Sardibus est profectus, Pactyas Lydos ad desciscendum à Tabalo & Cyro impulit. Et quia Sardium thesaur.

[2] Non videtur Lydi facessendi mihi & sibi negotiũ finem facturi. Cogito nunquid maximè expediat eos in seruitutem redigere. Mihi enim videor nũc perinde fecisse, &c.

aliquando Lydi, si imminentem calamitatem effugissent, rebellantes à Persis funditus extinguerentur. Cyrus hac Crœsi admonitione gauisus, remissaq; iracundia, respondit ei se parituru̇m. Accersitoq; continuò Mazare homine 29
Medo, eadem illi præcepit quæ Crœsus suggesserat Lydis imperanda. Atq; præter hæc mandauit, illos omnes sub corona venundari, quotquot vnà cum Lydis Sardis oppugnassent: Pactyam autem viuum ad se perduci. Et ista quidem ex itinere quum præcepisset, [1] Lydos compulit ad Persarum mores recipiendos. Pactyas, intelligens exercitum non procul abesse, conterritus confugit Cumam. Mazares verò nihil cunctatus, Cyri exercitus partem quam secum ducebat, Sardis promouit. Verùm vbi Pactyam iam vnà cum suis commilitonibus Sardis abijsse cognouit, primùm Lydos adegit Cyri mandatis obsecundare. Et iam inde Lydi omnem vitæ rationem commutarunt. Deinde Mazares nuntios Cumam misit qui Pactyam reposceret. Cumæi verò consilio inito statuerunt ad deum apud Branchidas referendum quid facto opus esset. Erat enim illic oraculum peruetustum quo Æoles Ionesq; communiter vti consueuerant. Oraculum hoc in Milesiorum agro est situm supra Panormum portum. Missis igitur ad Branchidas consultoribus rogabant quídnam facientes hac in re deo gratificaturi essent. Consulentibus respondebatur Pactyam Persis esse permittendum. Quæ quum relata audirent [2] Cumæi, putauerunt oraculo acquiescendum Pactyamq; reddendum. Cæterùm quum huc bona pars propensa esset, Aristodicus Heraclidis filius, vir inter cæteros Cumæos clarus, seu oraculo parum fidens, siue ipsos consultores oraculi responsum non rectè perferre existimans, constanter obstabat quominus oraculo Cumæi obtemperarent. Vnde factum est vt iterum de Pactya interrogaturi alij mitterentur sacerdotes consultores, inter quos ipse quoque Aristodicus erat. Hi quum ad Branchidas peruenissent vnus ex omnibus Aristodicus consulebat oraculum, scisscitans in hæc verba, O rex, venit ad nos supplex Pactyas Lydus, mortem fugiens violentam: Persæ eundem reposcentes iubent Cumæos hominem dimittere. Nos Persarum potentiam formidantes, tamen supplicem nondum reddere

1 In Persiam ad sedes suas perrexit. Pact.

2 Cumæi, Pactyam tradere decreuerant. *Vel, in animo habebãt.* Quum autẽ vulgus hoc decreuisset, Aristod.

» reddere ausi sumus, donec intelligeremus ex te indubi-
» tatò quid facere nos conueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico idem tursus respondebatur quod priores retulerant, nempe Pactyam Persis permittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiam de industria aggreditur: Templum circumiens, passeres aliasque auiculas quæ fortè in templo istic nidulabãtur, è nidis exemit. Quæ quum ille faceret, memorant vocem ex adyto auditam quæ ad
» Aristodicum ferretur, atque huiusmodi quædam sonaret,
» Hominum scelestissime, quæ'nam libido te incessit vt au-
» deres meos supplices diripere? Aristodicum nihil dubitasse ad hunc modum respondere, Túne rex sic auxilium fers
» supplicibus, & Cumæos iubes supplicem Pactyam tradere
» Persis? Cui deus respondens, Equidem, inquit, iubeo vt im-
» pij malè pereatis, neque deinde oraculum hoc de red-
» dendis vestris supplicibus lacessatis. Porrò vbi responsum hoc postremum relatum audiuerunt Cumæi, neque volentes Pactyam Persis tradere interimendum, neque eundem penes se detinendo, Cyrum ad ciuitatis suæ expugnationem excitare, hominem ablegant in Mitylenam. Mitylenæi, quum Mazares subinde per nuntios Pactyam flagitaret, paciscuntur pro certa mercede mittendum: [1] quod tamen nolim indubitatò asseuerare, quandoquidem non fuit persoluta. Cumæi, cognoscentes ea qu circa Pactyam à Mitylenæis gesta essent, misso ad Lesbum nauigio, Pactyam deportant in Chium. Indidem verò ex Mineruæ tutelaris deæ templo violenter raptus à Chijs redditur. Reddiderunt autem pro Atarnei mercede. Atarneus autem locus est Mysiæ, e regione Lesbi situs. Et sic quidem in custodia Persæ habebant Pactyam, vt Cyro quum primùm liceret traderetur. Atque multo exinde tempore, Chiorum nullus ex Atarneo neque molis libabat hordeaceis deo cuiquam, [2] neque secundæ mensæ fructibus inde decerptis vtebatur. Breuiter omnia à sacrorum vsu remouebantur quæ ex agro illo prouenirent. Postquam verò Pactyas iam à Chijs traditus fuit, Mazares mox in illos castra promouit qui vnà cum Pactya Tabalum oppugnassent: & partim Prienenses subegit, partim Mæandri campum incursauit, [3] frumentationem militibus faciens: Ma-

1 Haud enim possũ id certò dicere, quũ tes ad exitum perducta non fuerit.

2 Neq; bellaria ex fruge inde collecta pinsebantur. Denique omnia, &c.

3 Illo in prædam suis militibus exposito: Magnes.

gnesiam etiam pari modo. Postremò Mazares morbo correptus, vita defungitur. In defuncti verò locum suffectus Harpagus, & ipse Medus: nimirum quem Medorum tyrannus Astyages indignis epulis exceperat, quique [1] Cyrum in regni potestatem inuexerat. Hic, inquam, à Cyro institutus dux, simulatque in Ioniam venit, vrbes ductis aggeribus cepit. [2] Nam vbi mœnia ciuesque vndique exercitu, clausisset, aggere ad murũ obiecto *extra negocium* expugnabat: atque sic [3] Phocæa prima Ionum ciuitate potitus est. Hi Phocenses, primi Græcorum [4] longis nauibus vsi feruntur: Adriamque simul & Tyrrheniam, Iberiam atque Tartessum [5] occupauerunt. Nauigijs autem vtebantur non rostratis, sed penteconteris, *hoc est lembis quinquagenûm remorum*. Hi quum primum Tartessum venirent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen erat Arganthonio, quique iam octoginta annis Tartessiorum regno præfuerat. Vixit autem annos centum viginti. Atque [6] Phocẽses Arganthonio ista occasione redditi sunt amici, quòd videlicet Phocenses Ioniam relinquentes, iussit in sua ditione sedes deligere vbicunque illis liberet. Verùm quum hoc non persuasisset Phocensibus, intelligeretque interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipsius muri ambitus non paucorum est stadiorum, totusque è maiusculis lapidibus, ijsq; affabrè concinnatis. Et murus quidem ille à Phocensibus hoc pacto fuit constructus. Porrò Harpagus exercitum promouens, vrbem oppugnauit: quum [7] postulasset prius sibi sat esse, si vellent Phocenses vnum duntaxat muri propugnaculum demoliri, vbi habitationẽ extrueret, *cætera illis se permissurum intacta*. Phocenses seruitutem auersantes, responderũt diem vnum se ad consultandum sumpturos: sed interim dum consultaretur, illum exercitum ab vrbe iubebant abducere. Harpagus autem quanquam se scire diceret quid facturi essent, tamen se illis vt consultarent permittere. Simulatque igitur ille exercitum abduxit, Phocenses continuò lembos instruxerunt, quibus liberos vnà cum vxoribus atque supellectile vniuersa imponerent, ad hæc statuas quoque templorum & cętera donaria, nisi quæ vel ferrea vel lapidea aut deniq; picta essent, & reliqua

1 Cyrum ad regnum obtinendum adiuuerat. Hic, &c.

2 Postquam .11. ciues intra mœnia compulerat, aggere, &c.

3 Phocæam primam Ionũ ciuitatem oppugnauit. Hi Phoc.

4 Longinquis nauigationibus vsi sunt: Adr.

5 Ostenderunt, *vel, Tarefecerunt.*

6 Phocenses huic viro adeo fuerũt accepti, vt primum quidẽ ipsos relicta Ionia quam vellent suæ regionis partem incolere iusserit: deinde verò quum id non persuaderet, & ex illis audiret Medi vires crescere, pecuniam illis ad vrbem muro circũuallandã dedit: & quidẽ largè. Siquidem, &c.

7 Proposuisset *illi.*

liqua omnia imposuerunt. quas & ipsi conscendentes, soluerunt traieceruntq; in Chium. Phocæam autem iam desertam hominibus occupauerunt Persæ, Phocenses autem quum ipsis Chij insulas quæ OEnusæ vocantur, licitantibus addicere nollent, metuentes ne illuc emporium transferretur, obque hanc causam hæc eorum insula excluderetur, concesserunt in Cyrnum. Hic enim iam ante viginti annos ciuitatem ex vaticinio condiderant, nomine Alaliam. Interea autem Arganthonius fatis concesserat. Porrò Cyrnum traiecturi Phocenses, prius diuerterunt Phocæam, præsidiaque illic Persarum quæ ab Harpago fortè custodiæ causa relicta fuerant, trucidarunt. Quibus patratis, [1] quotquot ex classica sodalitate supererāt, communi consilio sese mutuis execrationibus dirisque deuotionibus astringunt. Ad hæc grande saxum in mare demergunt, iuramentoque confirmant non prius se de repetenda patria cogitaturos, quàm saxum vadis imis leuatum renarit. [2] Commodum verò, profectionē molientibus, plusquam medietatem desiderium cepit ingens paterni soli morumque Phocensium: & plerique etiam violato iuramento remigrarunt in Phocęam. Alij autem iuramento satisfacientes, soluentesque ex OEnusis Cyrnum rectà petierunt. Quò quum appulissent, communiter habitarunt vnà cum superioris temporis colonis, annis quinque, sacraq; exercuerūt. Cæterum quū iam vicinos circunquaq; hostili more popularentur, communi sententia bellum in eos adornant Tyrrheni atque Carthaginenses, vtrique sexaginta nauibus instructi. Phocenses ex aduerso sexaginta & ipsi naues milite implent, obuiamque illis proceduntin mare quod appellatur Sardonium. Commissa nauali pugna, Phocensibus Cadmea quædam contigit victoria. nam quadraginta illis naues perierunt, reliquæ viginti contusis rostris factæ inutiles. Regressi igitur Alaliam, sumptis liberis vxoribusque, atque reliquis facultatibus quantas naues ferre poterant, relicta Cyrno demigrarunt Rhegium. Verùm è nauibus illis quæ perierant, quotquot homines in Carthaginensium Tyrrhenorumque manus peruenerunt (capti enim plurimi) hi omnes protracti è nauibus, lapidibus obruebantur. Deinceps verò quæcunq;

1 Diras atroces imprecati sunt omnib. suæ classis qui illic remanerent. Ad hæc ferri massam candentem in mare proiecerunt, seque nō prius Phocæā reuesuros iurarunt quā hæc massa emergeret. Cōmod. &c. *Hæc autem verba, Saxum vadis imis leuatū renarit, sumpsit Valla ex Horatio.*

2 Atquum Corsicam nauigarent, maiorem illorū partē desiderium ac commiseratio cepit ipsius vrbis, ac sedium suæ regionis. Quare violato iureiurando Phōcæam remearūt. Alij autem ius

ex Agyllenſium vel pecoribus vel iumentis atque hominibus locum illum accedebant, vbi Phocenſes lapidati fuerant, continuò [1] morbida fiebant, ſtupore atque igne corripiebantur ſacro. Quare Agyllenſes Delphos miſerunt, volentes commiſſum illud expiare. Pythia hæc iuſſit facere, quæ etiam nunc ab Agyllæis obſeruantur. nam & iuſta illis perſoluunt magnificè, & gymnicum celebrant certamen. Et Phocenſes quidem huiuſmodi fato vſi ſunt. illi autem qui hinc progreſſi Rhegium confugerant, ciuitatem condiderunt in agro OEnotriæ quæ nunc appellatur [2] Hyela. Atq; Phocenſium in Ionia res ſic habent. Simile quiddam accidit Teijs, quos ſimulatque aggerum beneficio cepiſſet Harpagus, omnes conſcenſis nauibus traiecerunt in Thraciam, ibidemq; vrbem condiderunt Abdera, cuius fundamenta prius iecerat Temeſius Clazomenius: ſed nihil pro hac ſua opera fructus reportans, à Thracibus expulſus fuerat: nunc tamen à Teijs apud Abdera heroum colitur honoribus. Hi igitur Ionum ſoli ſeruitutem non ferentes, patrium ſolum reliquêre. [3] Verùm alij Iones, præter Mileſios, prelio ſuperati tandem, acceſſerunt Harpago, perinde atque illi qui defecerunt, virosque ſe ſtrenuos declararunt, pro ſuis quiſque fortiter pugnans. Superati autem & capti in ſua quiſque patria remanſerunt, eáque quæ imperabantur ſubibant. Mileſij qui iam Cyro fœdere adſtricti erant, (quemadmodum ſuperius à me commemoratum eſt) quietem agebant. Hunc itaque in modum Ionia ſecundò in ſeruitutem fuit redacta. Porrò quũ Ioniibus ijs potitus eſſet Harpagus qui continentẽ habitabant, inſulani horum exemplo conterriti, vltrò ſeſe dediderunt Cyro. Iam verò Ionibus, etiamſi afflictis, nihilominus ſeſe ad Panionium recipientibus, audio Biantem Prienæum ſaluberrimum dediſſe conſilium: cui ſi obtemperaſſent, liceret Græcorum omnium feliciſſimos viuere. Siquidem ille ſuadebat vt communi claſſe ſoluentes, Sardiniam peterent, & ibi vnam ciuitatem omnium Ionum conſtruerent. Hoc enim pacto eos ſeruitute liberatos feliciter eſſe victuros, omnium inſularum maximam incolentes, & cæterarum imperio potientes. Sin autem mancrent in Ionia, nullam inquit ſibi apparere libertatis ſpem. Hæc Biantis ſenten-

1 Mente alienabantur.

2 Hyela. Eã autem cõdiderũt, à quodam Poſidoniate edocti, Pythiæ oraculo iuſſos fuiſſe Cyrnũ condere, qui heros eſſet, non ipſam inſulam. Atque Phoc.

3 At cæteri Iones (exceptis Mileſijs) prælium quidem & ipſi cũ Harpago cõmiſerunt, ſicut & qui *ſolã patriam* reliquerunt: ſeq; fortiter geſſerunt, pro ſua quiſq; patria pugnãtes: ſed ſuperaci captiq;, in ſuis ſedibus remã ſerunt, imperata faciẽtes. Mileſij autẽ, qui, &c. *Fortaſſe tamen poſſit & aliter exponi ἰμῶν κατὰ χώρην.*

sententia ipsis Ionibus subactis prodita fuit. Verùm Thaletis quoq; sanum illud consilium, iam ante subactam Loniam datũ, nempe qui iusserit Ionas vnam quandã communẽ curiam habere, eamq; esse in Teo: propterea quòd Teos in media esset Ionia: cæteras autem ciuitates habitatas, [1] nihilominus huic parituras quàm aliarum ciuitatum tribus legibus parerent. Atque hi quidem huiusmodi consilia dederunt. Harpagus, subacta Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caunios atque Lycios, vnà ducens Lonas atque Æoles. [2] Nam Cares ab his oriundi ex insulis progressi sunt in continentem. Olim enim Minoi parebant, appellabanturque Leleges, & insulas habitabant. tributum autem nullum pendebant, quantum equidem possum superiora repetendo è longissimo auditu coniectare: sed [3] quũ Minos flagitabat, naues ei implebant. [4] Ille felici vsus belli successu, multos agros populabatur. Caricæ gentis, omnium quæ illis temporibus claruerunt ingeniosissimæ, memorantur tria inuenta. quippe galeis cristas imponendas primi ostenderunt Cares, clypeis [5] signa adiunxere, postremò lora [6] quoque scutorũ excogitauerunt. antea nanque citra habenas gestabant quotquot clypeis vtebantur, ac balteis duntaxat coriaceis fulcientes, collo sinistroq; humero sustinebant. Post Caras verò tempore longo succedente, Dores atque Iones ex insulis egredientes, in continenti sedes posuerunt. Hunc in modum Cretenses de Caribus referunt. Quanquam his non assentiuntur Cares, qui se aborigines atq; indigenas esse memorãt, eodemq; nomine vsque vsos, atque apud Mylassos Iouis Carij delubrum ostentant vetustissimum, quo communiter quoque Mysi atque Lydi vtuntur, vt qui Caribus sint germani. Quippe Lydum & Mysum Caris fratres esse dicunt. atque ob id eodem vtuntur fano: at quotquot alterius sunt gentis, etiamsi, Carum lingua vtantur, non tamen sacro participant. Caunij verò, quantum mihi videtur indigenæ sunt, etsi ipsi se è Creta oriundos affirmant. Linguam sanè aut ipsi ad Caricam accommodauerunt, aut Cares ad Caunicam. [7] id quod ægrè diiudicari posset. At le-

1 Nihilominus eodem loco haberi quo tribus. *Sed τοῦτο aliam etiã interpretationem admittit.*

2 Inter hos autem Cares ex insulis in continentem venerunt. Olim, &c.

3 *Vel*, Quum Minoi opus erat, naues, &c.

4 Quum autẽ Minos magna ditione potitus esset, prosperaq; in bello fortuna vteretur, longè Carica gẽs supra omnes alias celebris erat. Tribusq; rebus quas illi excogitarant, vsi sunt Græci. Quippe gal.

5 *Vel* insignia, *picta videlicet.*

6 Ansas quoque scut. excog. Antea nanq; absque ansis gestab. clypeos quicunq; illis vti soliti erant: colloque & dextro humero circumpo-

e iij

sitos vinculis coriaceis tenentes agitabant. Post Caras, &c.

7 Haud enim certò dijudicare possum.

gibus vtuntur cum ab alijs gentibus, tum à Carum moribus multùm diuersis. Nam apud illos laudatissimum habetur, [1] iuuentutẽ frequenter amoris gratia ad compotationes conuenire, tam viros quàm mulieres atq; pueros. Sacra principio sibi constituerant externa, quorum postea pertæsi, quum patrijs duntaxat videretur vtendũ dijs, Caunij [2] omnis ætatis sumptis armis, *sacerdotem* ad Calyndicos vsq; montes persequebantur, fustibus cædentes, exclamantesq; externos se exigere deos. Et huiusmodi moribus illi vtebantur. Lycij autẽ è Creta ab initio originem traxerunt. Cretam enim primùm vniuersam barbari incolebant: deinde contendentibus de imperio Europæ filijs Sarpedone atq; Minoe, Minos superior factus expulit Sarpedonem [3] eiusq; cõspiratores. Hi expulsi, Asiæ regionem occupauerunt Milyada. Quam enim nunc Lycij incolunt, olim erat Milyas: & Milyæ tunc appellabantur Solymi. Dũ igitur ipsis imperitaret Sarpedon, eo quod attulerant nomine vocabantur, & nunc adhuc vocantur à vicinis, Termilæ. Quum verò Lycus, Pandionis filius à fratre Ægeo Athenis pulsus, ad Sarpedonem in Termilas abijsset, factũ est temporis progressu vt de Lyci nomine Lycij vocarentur. Legibus vtuntur partim Cretensium, partim Carum. [4] Quanquam hoc vnum, præter cæteros homines, pro lege habent peculiare, quòd à matribus nomina sibi ipsis indunt. Et siquis obuium percontetur quisnam sit, quáve familia ortus, à matribus auijsq; protinus genus suum repetet. Adde quòd siqua ingenua seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui existimabuntur: siu autem vir ingenuus, & quidem inter eos primarius, vxorem duxerit externam aut pallacam, suscepti ex his liberi repurabuntur [5] minimè ingenui. Enimuero huius tempestatis Cares nullo præclaro facinore edito, ab Harpago subacti sunt. Nec 34
Cares tantùm nullum ediderunt, sed nec Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant autem cum alij, tum Lacedæmoniorum coloni Cnidij, quorum regio declinat ad mare appellatum Triopium. Nam quum initium Byblesiæ ex peninsula auspicetur, sintq; Cnidij propemodum circumflui: (eam enim partem qua boream spectat, Cerau-

1 Prout ferũt gradus ętatũ, & amicitia intercedit, ad compotationes turmatim conuenire viros, mulieres ac pueros.

2 Sumptis armis petulanter ætatem feriẽtes hastis, ad Calynd. vsque montes peruenerunt, se expellere deos externos dicentes. Et hi quidem moribus, *vel ritibus*, huiusmodi vtũtur. At Lycij, &c.

3 Et quos habebat sitæ cõspirationis, *vel factionis*, socios.

4 Sed hunc morem peculiarem habẽt, & cum alijs nullis cõuenientẽ, *nel cõmunẽ*, quòd se de nominibus matrũ appellent, nõ patrũ. Adeo vt si quis vicinũ suum roget quis sit, recenseat seipsum, *i. genus suũ, vel gentem suam*, à matre: matrisq; suæ matres enumeret. Adde quòd, &c.

5 Infames. *Vel Honoribus indigni.*

nius claudit sinus, australem verò Symanum Rhodiumq; mare) reliquum quod perquam exiguũ est, nempe quinq; stadiorũ, Cnidij tentauerũt perfodere interea dum Harpagus Loniã euerteret, volentes suã ditionem in insulæ formã redigere.[1] Eratq; hic isthmus quem perfodere statuerãt, ea parte qua continentẽ spectat Cnidia. Id ergo multa manu conantibus diuinitus arbitror aliquid repugnasse, quod nimirũ omnes qui manũ admouerent lederet, cum alias corporis partes, tum præcipuè oculos infestante petra, Cnidij, missis nuncijs Delphos, rogant quidnã istuc esset quod tantopere conatibus eorũ aduersaretur. Pythia, vt ipsi referunt Cnidij, senario versu respondit in hanc sententiam,

» *Isthmum neque aggerare, neque fodite.*

» *Iupiter nanque ipse, si placuisset, fecisset* Insulam.

Quum respondisset hunc in modũ Pythia, Cnidij à perfodiendo isthmo destiterunt, & inuadenti cum exercitu Harpago, vltrò sese nõ cõmisso prælio dediderunt.[2] Pedasij qui mediterraneã supra Halicarnassum colunt, alijq; vicini maximã diligentiã adhibere feruntur vt eorũ sacerdos Palladis sacrã barbã habeat. id quod ter illis accidisse putatur. Hi soli in Caria populi Harpago diu reluctati sũt, multũq; negocij exhibuerũt,[3] montẽ extruendo cui nomẽ Lyda. Tandem tamẽ & ipsi expugnati fuerunt. Cæterùm vbi in Xanthium campũ exercitũ produxisset Harpagus, Lycij contrà procedentes, pauciq; cum multis confligentes, strenuè sese gesserunt. Superati aũt prælio fugatiq;, in vrbẽ sese recepe-runt, vxores, liberos atq; pecunias vnà cum familia tota in arcẽ cogentes: admotoq; igne arcẽ vnà cum cæteris rebus incenderunt. Quæ vbi fecissent, ipsi regressi iureiurando se mutuò astringentes, eoq; horrendo, cũ hostibus iterũ congressi sunt, fortiterq; pugnando omnes oppetierunt. Ex Lycijs aũt, qui Xanthij dicuntur esse, hi omnes,[4] præter octoginta quosdã, Istiæorum sunt conuenæ. qui octoginta tum emigrantes, superstites remanserant. Xanthum igitur hunc in modum obtinuit Harpagus: pari modo Caunum.

1 Erat autem intra *ipsum isthmũ* tota ipsorũ ditio. Nã qua parte in continentẽ desinit, isthmus est, quẽ perfodere statuerant. Id ergo multa manu conãtibus, quia qui operi incumbebant, vehementius & diuinius quàm vt commune quiddã id videri posset, tum alijs corporis partibus, tũ præcipuè circa oculos, dũ rupes feriretur, vulnerati videbantur, Cnid.

2 Porro Pedasei, *uel Pedasenses*, supra Halic. medit. incolebãt: apud quos illi quę Mineruę sacerdos est, prolixa barba nascitur, quoties ipsis aut ipsorum vicinis aliquid mali immi-net. Quod ter illis vsu venit. Hi soli, &c. [*Infra, 216, hoc ipsum repetitur, & a Strabone lib. 13: ab Aristotele quoq; Histor. animal. lib. 3, cap. 11: ut annotauit Paul. Leop. Emend. lib. 7. cap. 11. S.*]

3 Munito operibus monte.

4 Sunt aduenæ, præter octoginta familias: quæ tum in vrbe non erant, atq; ita superstites fuerunt. Xan. &c. *Decepit autem Vallam ἰστέων, quod pro ἱστίων per peram scriptum fuisse, manifestissimum est ex his proximè sequentibus, ut Histiæ.*

Nam Caunij Lycios insequuti sunt magna ex parte. Tum igitur inferiorem Asiam Harpagus euertebat, superiorem ipse Cyrus, vniuersam gentẽ subigens nihilq; relinquens. At ego in præsentia illorum gestorum pleraque prudens omittam, ea duntaxat proditurus quæ illi quamplurimo constiterunt labore, suntque memoria dignissima. Quum igitur Cyrus continentem vniuersam suæ ditionis fecisset, Assyrijs bellum intulit. Assyriæ autem cum alia multa sunt magna oppida, tum verò celeberrimi nominis ac validissimum est Babylon, vbi post euersam ab ipsis Ninum, regia erat. quod oppidum situm est in planitie ingenti, forma quadrata, magnitudine quoquouersus cẽtenûm vicenûm stadiorũ, in summa quadringentorum & octoginta, in circuitu quatuor laterum vrbis. Tanta est Babylonici oppidi magnitudo, quod ita exornatum est vt aliud nullum eorum quæ nos nouimus. Iam primûm fossa ambit alta atque lata, aquæ plena. Deinde murus quinquaginta cubitorum regiorum crassitudine, ducentorum celsitudine. Est autem regius cubitus, quàm is quo pro mensura vtimur, tribus digitis maior. Operæprecium est me præter hæc disserere in quem vsum sit consumpta terra ex fossa egesta, & quomodo fuerit murus conditus. Vt quidque terræ in deprimenda fossa efferebant, ex eo lateres ducebant: quorum postquam magnam vim duxissent, eos in fornacibus coquebant. Postea cœno vrentes, asphalto feruenti per tricesimum quenque laterum ordinem summitates arundinum instipatas conglutinabant. & primùm labra fossæ, deinde ipsum murum ad eundem modum ædificarunt super quem circa oras extruxerunt domunculas vnius contignationis inter se obuersas: inter quas tantum intercapedinis relinquebatur vt quadriga interagi posset. Eius per ambitum centum portæ stabant, æreæ omnes, cum cardinibus itidem postibusque. Babylone octo dierum itinere abest alia vrbs nomine Is, vbi fluuius est haud magnus eiusdem nominis, qui se deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaque fluuius Is vnà cum aqua per multos reddit asphalti bituminis grumos: quæ asphaltus ad murum Babylonis comportabatur. Hunc autem in modum Babylon extructa est. Eius duæ sunt plagæ, quas interfluit

fluuius

fluuius nomine Euphrates, qui magnus & altus & celer, ex
53 Armenijs in rubrũ mare decurrit. In hunc vterq; murus lacertos exporrigit, eiusque incuruæ vtriuque ripæ coctilibus lateribus pro maceria prætexuntur. Ipsa vrbs plena domibus est ternarum quaternarumque contignationum secta in vias cum rectas, tum verò transuersas, quæ ad flumen pertingunt: ad quarum singulas pro numero vicorum portulæ factæ sunt in maceria quæ flumen sepiebat, & ipsæ æreæ, & ad flumen idem ferentes. Et hic quidem murus lotica est. Alius verò intus non multo quàm hic debilior, sed exilior, inque vtriusque ciuitatis plagæ medio murus est erectus, quorum hic regiam comprehendit ambitu prægrandi atque valido: in altero verò Iouis Beli templum ęreis portis, id quod mea etiãnunc ætate existit, duorum vndecunque stadiorum amplitudine, figura quadrata. In sacri medio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadij, cui alia rursus superimposita turris, & huic subinde alia, ad octauam vsque. His forinsecus scalæ sunt in circuitu adhibitæ, per quas ad singulas conscenditur turres. In medijs gradibus ductus, sellæque in hoc factæ, in quibus ascensuros liceat sedere ac conquiescere. In postrema turri sacellum est aliud, in quo lectus est splendidè stratus, & apposita mensa aurea. Statua tamen in hoc sacello nulla est: neque hîc noctu cubat hominum aliquis, præter mulierem vnam ex indigenis, quam ex omnibus deus delegerit, vti narrant Chaldæi huius dei sacerdotes. Narrant enim illi (tametsi mihi parum credibilia referre videntur) deum ipsum ingredientem templum, in hoc cubili conquiescere, perinde atque Thebis Ægyptiacis, vt ferũt Ægyptij. Ibi enim in Thebani Iouis fano mulier quoque cubat: quæ vtraque mulier cum viris putatur non habere consuetudinem: sicut etiam dei antistita Pataris Lyciæ ciuitate, quando ita accidit. Neque enim oraculum ibi celebratur perpetuò: vbi autem id futurum est, antistita noctu in templum concluditur. Porrò in Babylonis templo aliud etiam est sacellum inferius, quod magnam habet Iouis statuam, eamque auream, ponè mensam, & ipsam auream, simul & sustentaculum cum sella, omniaq; aurea: adeo vt Chaldæi octingentorum talentorum auri

opus ęstiment. Extra ſacellum altare eſt, & ipſum aureum, atque præter hoc, aliud altare ingens, in quo integræ ætatis hoſtiæ immolantur: quandoquidem ſupra aureum illud non licet hoſtias mactare, præterquam lactentes. Inſuper in hoc maiuſculo altari Chaldæi quotannis centum millia talentorum libanoti adolent, quando huic ſuo deo ſacra faciunt. Eratque in hoc templo etiamdum illo tempore ſtatua duodecim cubitorum è ſolido auro: quãquam ego hanc non viderim, ſed ea referam quæ à Chaldæis referuntur. Hanc ſtatuam Darius Hyſtaſpis filius inſidiosè captans, non auſus tamen fuit diripere: ſed quam poſtea Xerxes Darij filius abſtulit, ſacrifico, qui probibuerat ſtatuam loco dimouendam, interempto. Atque illud templum hoc pacto conſtructum fuit ornamentis: etiamſi alia ſint peculiaria pleraque eiuſdem donaria. Huius Babylonis multi quoque aliquando reges extitêre, (quorum in exponendis rebus Aſſyrijs mentionem faciam) qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos duæ fœminæ. Harũ prior, quæ quinque ætatibus ante poſteriorem regnauit, vocata eſt Semiramis. Hæc per planitiem aggeres extruxit ſpectaculo dignos, quum antehac flumẽ eam omnem reſtagnare ſolitus eſſet. Poſterior regina, Nitocris nomine, extitit ſuperiore ſolertior. cuius cum alia monumenta extiterunt, quæ ego commemorabo, tum verò hoc, quòd animaduertens imperium Medorum ingens ac pacatum, ſubactaque ab his multa oppida, & inter hæc Ninum, præmuniuit ſe omnibus quàm potuit maximè. Ante omnia fluuium Euphratem, qui prius mediam ipſorum vrbem interfluens, rectus erat, tortuoſum reddidit, foſſis ſuperius depreſſis, adeo vt quendam Aſſyriæ pagum, nomine Arrericam, ter influat, & qui nunc è mari per Ephratem Babylonem verſus ſubuehuntur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idque triduo. Et hunc quidem talem reddidit. Aggerem verò ex vtroque fluminis labro aggeſſit viſu mirandum, tantæ eſt & magnitudinis & ſublimitatis. Multo ſupra Babylonem, aliquantulum ſeorſum à flumine, effodit [1] paludis eluuiem, profunditate quidem [2] ad aquam vſque ſemper ducta: latitudine verò eius quoquouerſus trecentorum viginti ſtadiorum. Hęc foſſitia humus ad flu-

1 Paludis receptaculum.
2 *Id eſt, Quoad aqua fodien do inueniretur.*

ad fluminis ripas aggesta est. Quem locum vbi depressit, crepidinem ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo, vt flumen flexuosum & lacuna tota, fossa esset, ideo fecit, vt fluuius per multos anfractus retentus, sedatior maret, & nauigationes Babylonem versus essent tortuosæ, & ex ipsis nauigationibus longus ambitus lacunæ exciperetur.

[1] Ad hæc, quæcunque erat regio ad inuadendum opportuna, & compendiaria ex Medis via, hanc intersepsit, ne Medi commercio Assyriorum ipsius negocia cognoscerent.

[2] Et hæc quidem ex profundo circumiecit. Cæterùm ex eis
34 talem fecit cõmunitionem: Quum sit vrbs in duas diremptaregiones, fluuio medium tenente, quoties aliquis ex altera in alteram regionem transire volebat sub regibus superioribus, is necesse habebat nauigio transire: quod erat (vt reor) molestum. Huic autem etiam rei ista prospexit. siquidem vbi effodit [3] effluuium paludis, aliud opere eodem monumentum sui reliquit. Lapides prægrandes incidit, qui vbi parati fuerunt, & locus depressus, in locum ipsum quem depresserat, omnẽ fluminis cursum auertit. Qui locus effossus dum impleretur, interea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra vrbem, ac descensus qui ex portulis ad flumen ferũt, extruxit coctis lateribus, eadem qua muros ratione. Extruxit item circa mediam fermè vrbem põtem ex iis quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plumbo deuinciens. Hunc subliciis quadratis, per quæ Babylonij transirent, interdiu committebat, easdem noctu tollebat: hac videlicet causa ne per noctem transeuntes mutua furta exercerent. Vbi porro lacuna repleta fuit flumine, & opus põtis exornatũ, tunc fluuium Euphratem ex palude in pristinum alueum reuocauit: atque ita palus quam effoderat, [4] visa est necessariò facta, & põs in vsum ciuium extructus. Eadem autem regina hunc etiam machinata est dolum: Supra portas vrbis celeberrimas, loco edito atq; cõspicuo, sepulchrum sibi extruxit, atque his literis inscripsit, SIC VI REGVM BABYLONIS POST ME FVTVRORVM FVERIT PECVNIAE PENVRIA, APERTO SEPVLCHRO SVMITO QVANTVNCVNQVE LIBVERIT PECVNIAE. NE TAMEN NISI INDIGVERIT, ALIOQVI APERITO. NON ENIM IN REM

1 Hęc autem extruxit qua parte aditus erant & viæ compendia quę ex Medis ducit: ne Medi. &c.

2 Et his quidem munitionibus ab imo vsque vrbem circundedit. Sed & has munitiones obiter ad hũc vsum accommodauit: Quũ sit. &c.

3 Receptaculum.

4 Comperta fuit, opportunè facta: & pons, &c.

EIVS FVERIT. Hoc ſepulchrum tam diu fuit immotum dum regnum peruenit ad Darium. Is indignum eſſe ratus ſe neque vti quippiam his portis, (ideo autem non vtebatur, [1] quòd ſupra caput ipſius tranſeuntis mortuus ſitus eſſet) neque ſumere pecunias repoſitas, & eas quidem ipſum prouocantes, reſerauit monumentum: in quo non quidem pecunias inuenit, [2] ſed literas ita dicentes, NISI PECVNIAE ESSES INEXPLEBILIS ET TVRPIS LVCRI CVPIDVS, DEFVNCTORVM SEPVLCHRA NON APERVISSES. Talis extitiſſe hæc regina memoratur. Aduerſus cuius filium Labynitum, patris nomen & Aſſyriæ imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. [3] Ducit autem rex magnus exercitum, probè domi cõparata re frumentaria atque pecuaria. Portatur etiam aqua ex flumine Choaſpe, Suſa prętерfluente, ex quo vno ex omnibus fluminibus rex potat. Cuius Choaſpis aquam decoctam, & in argentea vaſa diffuſam, ferentes permultæ carrucæ quatuor rotarum, mulis trahentibus, aſſiduè comitantur quocunque ille proficiſcitur. Cyrus igitur Babylonem tendens, vbi venit ad Gyndem amnem (qui in Mãtienis ortus montibus, [4] per Dardaneos in Tigrim alterum amnem fluit, qui Opin vrbem prætерlabens, rubro infunditur mari) conabatur hunc traijcere, quum non poſſet niſi nauibus traiici. Interim ei quidam è ſacris equis candidis petulanter ingreſſus fluuium, tranſire conabatur. Hunc fluuius verticibus contorquens, ſubmerſum abripuit. Cyrus autem perquam ægrè ferens hanc fluminis iniuriam, illi comminatus eſt, ſe ſic redditurum eum tenuem vt in poſterum facilè vel à mulieribus trãſiri poſſet, ne genua quidem tingentibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonem intermiſſa, copias ſuas bifariam diuiſit. Dehinc alueos ad funiculum deſignauit centenos & octogenos, vtrinque ad Gyndis labra omnino conuerſos: quos diſtributis copiis effodi iuſſit. Et opus quidem, vt quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamen in eo faciendo eam æſtatem triuerunt. Cyrus ergo quum Gyndem mulctaſſet in trecentos & ſexaginta riuos diductum, & alterum ver illuxiſſet, ita porrò ire Babylonem pergit, Babyloniis eum producto exercitu præſtolantibus. Qui, vbi propius vrbem ille promouit,

1 Quòd trãſiens habiturus eſſet cadauer ſupra caput ſuum ſitum.

2 Sed cadauer, & literas quibus hoc dicebatur.

3 *Hæc verba.* Ducit autem rex, &c. *vſque ad,* Cyrus igitur, &c. *paulo inferius videnda collocanda.*

4 Per Dardaneos. *Darnã enim numerat Ptolemæus inter Aſſyriæ vrbes mediterraneas.*

mouit,cum eo conflixerunt,prælioque fugati,in oppidum compulsi fuerunt.Ij tamen, quia Cyrum iampridem animaduerterant inquietũ esse, viderãtq; omnes pariter gentes aggredientẽ, comportauerãt permultorum annorum commeatus:ideoque tunc obsidionem nihili faciebant. Et Cyrus, quum iam longo tempore nihil admodum res ipsius proficerent, inops consilij erat. Tandem siue alius ei anxio suggessit, siue ipsi in mentem venit quid in rem esset,sic statuit faciendum:Instructis vniuersis copiis partim quà fluuius vrbem ingreditur, partim à tergo quâ egreditur,præcipit vt, quum cernerent alueum posse transiri,illac vrbem inuaderent. Ita instructis atque admonitis suis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad paludem.Eò vbi peruenit, quæ Babyloniorum regina fecerat circa flumen & circa paludem,eadem & ipse fecit. [1] Nam reuocato flumine,alueum eius pristinum vado trãsibilem reddidit. Quod quum ita factum esset, Persæ qui ad hoc ipsum instructi erant,per alueum vnde fluuius Euphrates abscesserat, [2] mediorum ferè femorum tenus fortiter Babylonem introierũt.Quos Babylonij, si factum Cyri prius aut audissent aut sensissent,haud dubiè [3] contempto eorum ingressu, pessimo exitio affecissent.Nam obseratis omnibus quæ ad flumen ferunt portulis,conscensisq; septis, ipsi pro ripis stantes illos progressos veluti in cauea excepissent.[4]Nunc exinopinato eis Persæ astiterũt: & quum capti essent qui media vrbis incolebant Babylonij,propter eius tamen magnitudinem non sentiebatur(vt fertur) ab ijs qui circa extrema habitabant. Sed quòd fortè dies festus eis esset,exercendis choreis atque oblectationibus operam dabant, donec planè hoc resciuerunt.Atque ita primò capta est Babylon.Cuius ciuitatis quanta sit potentia, cum ex aliis multis declarabo,tũ verò ex hoc.Quum regi magno omnis plaga cui imperat,sit [5] distributa in ipsius atque exercitus eius alimentum,præter tributa,ex duodecim quibus annus constat mẽsibus,quatuor regio Babylonica, octo reliquis eum omnis Asia alit. Ita huius regionis potentia tertiam Asiæ partem æquiparat, & eius principatus, (quem satrapiam Persæ vocant)omnium prouinciarum longè est optimus, adeo vt Tritæchmæ Artabazi filio ([6] qui pro rege tribu-

1 Nam fluuio in paludem, *siue stagnum*, ducta fossa immisso, pristinum eius alueum.fluuio subsidente,*vel abscedente*, peruium reddidit.

2 Mediorum femorum tenus,ad summum,fortit.

3 Ingredi nõ permisissent, sed pessi.

4 Nunc ex inopinato illis Persæ superuenerunt. Tantaque vrbis erat magnitudo, vt (quemadmodum narrant accolæ) quũ capti essent qui extremas vrbis partes incolebant.ij qui mediam vrbẽ incolerent,id nescirent. Sed quòd,&c.

5 *Intelligit, singulis regionibus indici solitum quid alendo regi & eius copiis persolueret.*

6 (Quem rex huic tractui præfecerat.

cum hoc exigebat) singulis diebus singulæ argenti plenæ artabę penderentur. Est autem artaba mensura Persica, capacior quàm Atticus medimnus, tribus chœnicibus Atticis. Ad hæc erant ei peculiares equi, præter bello destinatos, admissarij octingenti, cum equarum à quibus admittebantur, sexdecim millibus. nam singuli à vicenis admittebantur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, vt ad præbenda eis cibaria, quatuor in eadem planitie magni vici attributi essent, aliorum tributorum immunes. [1] Atque hæc præsidis Babylonis peculiaria erant.

[2] Porro in Assyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum est quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autem seges prouenitq; frumentum, non quemadmodum in Ægypto, flumine sua sponte in arua ascendente, sed manibus atque *scrobibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis (quemadmodum Ægyptiaca, dissecta est in fossas, quarum maxima nauibus transiri potest, [3] ad solem hybernum vergens: [4] exit autem ex Euphrate in Tigrim alterum flumen, ad quod vrbs Ninus sita erat. Hęc regio omnium quas nos vidimus, [5] longè optima est, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferendis, ficu, vite, olea, nequaquam de principatu contendit. Cereris autem fructu procreando adeo ferax est vt nusquam non ducena reddat: vbi autem bonitate sese ipsa vincit, etiam ad tricena. Quaternûm autem digitorum maximorum latitudo est tritici atq. hordei foliis. [6] Milij verò ac sesami proceritatem instar arborum, etsi mihi compertam, tamen memorare supersedeo, probè sciens, iis qui nunquam Babylonicam regionem adierũt, quæ de frugiferis dicta sunt, perquam incredibilia visum iri. Oleo autem non vtuntur nisi quod ex sesamis faciunt. Sunt eis passim per omnem regionem palmæ sua sponte nascentes, pleræque fructiferæ: ex quibus & cibos, & vinum, & mel conficiunt, colentes ficuum more. Harum, vt aliarum arborum; Græci masculas vocant, quarum fructum ijs quæ palmulas ferunt alligant, vt illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat maturescere, alioqui occasuras. Masculæ enim in fructu culices [7] ferunt, quẽadmodũ caprifici. Venio ad id quod ex omnibus quæ sunt in ea regione, secundum ipsam vrbem, mihi

1 Atque hęc ad eum qui Babylonis præfectus erat pertinebant. Porro, &c.

2 Porro in Assyriorũ regione parum pluit: & hoc ipsum est q̃ frumenti radicẽ alit: seges tamẽ fluuio rigata fit lętior, prouenitque, &c.

* Celoniis, sic: tolenonibus S.

3 Id est, Ad solstitiũ hybernũ.

4 Pertingit autem ab Euphrate.

5 Longè præstantissima est ferendo quidẽ certè frumento. Nam alioqui arbores ne ab initio quidẽ ferre potest: veluti ficum, vitem, oleam, Cereris, &c.

6 Iu quam autẽ altitudinẽ milium & sesamum arborescant, etsi probè norim, tamen id non referam: quũ sciã, iis qui n.

7 Producunt.

mihi summo miraculo est differendum. [1]Nauigia illorum quæ per flumen commeant Babylonem: omnia sunt orbiculata atq; coriacea, quæ pecuarij Armenij, qui supra Assyrios incolunt, ex cæsis salicib⁹ faciunt, instruuntq; pellibus, nudo illarum extrinsecus posito in modū soli: neq; puppe discreta, neq; prora acuminata, sed in speciē clypei magis orbiculata. Tale nauigium stramentis stipatum fluuio deferendum permittunt, cum aliis rebus, tum verò doliis è palmularum vino onustū, dirigentibus illuc duobus, cum totidem palis: quorū alter introrsum palum trahit, alter exterius pellit. Fiūt autem nauigia hæc & magna admodum & minora: quorū maxima quæq; ferunt pondus quinque millium talentorū, singula singulos asinos viuos intus habentia, maiora etiam plures. Postquam igitur nauigantes Babylonē peruenerunt, onusq; exposuerunt, ligneis nauigij atq: omnibus stramentis venundatis, pelles asinis imponunt, cosq; in Armeniā agitant. aduerso enim flumine nauigari præ illius rapiditate nullo pacto potest. Propterea enim non ex lignis, sed ex pellibus nauigia fiunt. Idem, vbi asinos agitando in Armeniā redierunt, alia ad eūdem modum nauigia comparant. Et naues quidē eorum tales sunt. Amictu autē tali vtuntur: Duabus amiciuntur tunicis, vna linea vsq; ad pedes demissa, cui alteram lancam superinduunt: postremò candidam penulam circumiiciunt. Calceos gerunt gentis more, soleis Thebanis penè similes. Capita
36 habentes comata, mitris redimiunt, vnguētis toto corpore deliburi. Anulum signatorium singuli gestant, & sceptrum affabrefactum, cui superstat aut malū, aut rosa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam absque insigni gestare sceptrum ipsis nefas est. Atque hic eorum corporis est cultus. Leges verò quæ constitutæ ab ipsis, hæ sunt: Vna quidem, prudentissima, altera autem (quantum ego sentio) qua Enetos qui sunt ex Illyriis, audio vti per singulos pagos. Semel enim quotannis ista fiebant. Vbi virgines effectæ essent nubiles, eas quum congregassent, vniuer-

[1] *Hunc locum ita vertit Bayf. in lib. De Re Nauali.* Nauigia illis sunt quæ secundo Flumine deferūtur Babylonē versus omnia circulari forma, eaque exaluta. Vbi enim Armenij qui supra Assyrios habitant, ligna circularia è salice coaptarūt, obtendūt extrorsus tegumenta è pellibus, quibus soli vice vtūtur carinæq; loco, nulla neq; puppis neque proræ forma discreta, verùm scuti instar, in orbem composita: deinde stipula referciunt, illudq; nauigium flumini permittunt, mercib⁹ onustū: præcipuè autem bicos è palmarū foliis comportant vino referros. Regūtur autem gubernaculis duobus, cum totidem hominibus qui stant: quorū alter introrsum trahit, alter extrinsecus propellit. Fiuntq; hæc nauigia valde magna, nōnulla & minora: eorum autem maxima ferunt onus talentorum quinq; millium. Inest & in vnoquoq; nauigio asinus viuus, in maioribus etiam plures.

Pro Bicos è palmarum foliis, alii Dolia palmea interpretantur.

sas vnum in locũ recipiebant, quas circunsistente virorum frequentia, surgens præco sigillatim vendebat: sed primùm pulcherrimam omnium, [1] secundum hanc (vt quamplurimo venditur auro) aliam euocabat quę post illam esset speciosissima. Vendebatur autem in contubernium. Babylonij igitur qui locupletes, & iidem cœlibes erant, pulcherrimas quasque mercabantur, vt quisque licitando alterum superauerat. At iis ex plebe qui essent cœlibes, his non opus erat pulchra forma: ideo turpiores virgines simulque pecunias accipiebant. Nam præco, vbi virginum speciosissimarum peregisset venditionẽ [2] excitabat deformissimam, siquis illorum mercari volens existeret: edicebatque quisquis vellet quamminimo auri sumpto eam in matrimonium habere, donec illi qui minimo contentus esset, fœmina addiceretur. Ita aurum ex speciosis virginibus conficiebatur, & sic speciosæ deformes ac [3] debiles collocabant. [4] Quarum nullam cuique emptori fas erat sine fideiussoribus abducere, sed datis fideiussoribus de ducenda illa in vxorem, ita demum licebat abducere. si de hoc non conueniebat, lex lata erat vt aurum illi redhiberet. Quinetiam ex alio pago venientibus licebat vxorem mercari si vellent. [5] Hæc apud eos honestissima lex erat, quæ tamen non perseuerauit. Sed nouissimè aliud quiddam excogitauerunt, nequis fœminas iniuria afficiat, néve quis aliam in vrbem abducat. Nam posteaquam expugnati malè accepti sunt, remque domesticam absumpserunt, vnusquisque plebeius qui victus inopia premitur, filias suas adigit ad quæstum corpore faciendum. Alteram item sapienter condidere legem, ægrotos efferendi in forum: (neque enim medicis vtuntur) vt de eorum languore consulant [6] qui eos adeunt, siquis & ipse eundem passus est morbum, aut alium vidit patientem. Hæc viri qui illos adeunt consulunt, hortanturque ad ea quæ ipsi faciendo effugerint similem morbum, aut alium nouerint effugisse. Nec fas est cuiquam ægrotantes præterire silentio, nec antequam explorauerit quónam

1 Vbi autem hęc auro multo vendita erat, aliam addicebat, quæ secundum illã esset spec. Vendebantur autem ea conditione vt vxores essent *emptoribus*. Babylonij igitur qui.

2 Surgere iubebat.

3 Debilitas aliqua parte corporis. *Vel*, Quæ aliquo vitio corporis laborarent.

4 Nec verò cuiq; suã filiã collocare licebat cui vellet, neq; emptori sine fid.

5 *Videntur in Gr. exemplaribus præposterè collocata esse quædam verba, & esse hic sensus*, Et hęc quidem apud illos honestissima consuetudo erat, ne iniuria illas afficerẽt, neq; in aliam vrbẽ abducerent. Verùm ad hęc vsque tempora non permansit: sed nouiss. aliud q. excogitauerunt. Nam posteaquã *in sua vrbis* expugnatione vexati fuerũt & bonis euersi. vnusquis.

6 Accedentes igitur ad ægrotum siqui aut eodem morbo laborauerint, aut laborantem alium viderint, de illo consilium dant, hortant.

nam ille morbo laboret. Sepulchra eisdem in melle sunt: luctus funebres Ægyptiacis persimiles. Quoties autẽ cum vxore miscetur vir Babylonius, adhibito thymiamari assidet, & ex altera parte mulier idem facit. Quinetiam sub diluculum abluuntur ambo, nullum vas priusquam se abluerint tacturi. Eadem & hæc Arabes faciunt. Vna iisdem Babyloniis lex est omnibus modis fœda. nempe omnibus mulieribus indigenis commune est, semel in vita ad Veneris templum desidentibus, cum externis viris consuetudinem habere. Cæterùm quum pleræque sint diuitiis tumentes, [1] quæ sui copiam facere recusent, hæ vehiculis cameratis vectæ, pro templo consistunt, relicta interim à tergo magna famulitij turba. Pleræque etiam hunc in modum faciunt. Ad templum Veneris sedent nodis corrollisque tempora reuinctæ multæ mulieres, è quibus aliæ accedunt, aliæ discedunt. Nam diuerticula vndecunque sic funiculis distincta aditum præbent externis ad mulieres illas, quam cuique libuerit deligendam. Porrò quum semel illic consederint, non prius domum regrediuntur quàm hospitum aliquis pecuniam mulieri in sinum iecerit, & cum eadem à fano seorsum abducta rem habuerit. Hospitem autem illum qui pecuniam obtulit, dicere oportet, Ego tibi deam Mylittam imploro. Mylittam enim Assyrij Venerem appellant. Ac verò pecuniam illam, quantulacunque sit, non fas est reijcere, [2] siquidem in sacrum conuertitur vsum. Neque mulieri etiam permittitur hospitem aliquem repudiare: sed quicunque is est qui pecuniam obiecerit primus, hunc illa sequitur citra delectum. Postremò vbi iam congressa fuerit cum externo mulier, [3] dea expiata, domum reuertitur. At deinceps [4] haud ita multo conduxeris. Iam, quæ forma sunt elegantiori, citius discedunt: quæ verò deformes, diutius coguntur desidere pro templo antequam legi faciant satis. Fitque interdum vt vno atque altero anno aut etiam triennio atque diutius expectare oporteat miseras. [5] Alicubi, nempe in Cypro, similis quædam lex est. Hæc sunt Babyloniorum instituta, quorum tres sunt [6] familiæ, quæ nullo alio nisi piscibus victitant. quos captos vbi arefecerunt ad solem, hoc faciunt: *In pilam coniiciunt, ac pistillis pinsunt: deinde lineis con-

1 Quæ se aliis immiscere dignãtur, hæ veh.

2 Siquidem illa sit sacra.

3 Rite factis deæ sacris.

4 Nihil tam magnum est quo dato potiri illis possis.

5 Sed & in aliqua Cypri parte simil.

6 Tribus.

* In pilam coniectos, & pistillis comminutos incernunt per lineum, *vt vertit Paul. Leopard. Emend. lib. 7. cap. 11. est enim* cribrare. per cribrum seu incernículum transmittere. S.

seruant, vnde quisquis vult conspergit, offamq; facit quam in modum panis torreat.

Cyro, post hanc gentem ab eo subactam, incessit cupi- 73
do Massagetas in suam potestatem redigendi. Quæ gens fertur & magna esse & strenua, ad auroram solisq; ortum sita, trans Araxem fluuium e regione Issedonorum. Sunt etiam qui eam Scythicæ nationis esse dicant. Araxes Istro maior & idem minor esse memoratur: & in eo frequentes insulæ Lesbo pares magnitudine: & homines qui illas incolunt, æstate vesci radicibus quibuslibet quas ipsi euellunt: arborum autem fructus quos maturos comperiunt, in cibum reponere, quo per hyemem vescantur. Ab illis inuentas etiam esse arbores talem fructum ferentes, qui iactus ab illis in ignem quem turmatim collecti accenderint, odore suo eos circunquaque considentes perinde inebriat ac vinum Græcos: & eo vehementius quo plus eius fructus fuerit iniectum, donec ad tripudiandum cantandúmque consurgant. Atque hæc fertur eorum esse viuendi consuetudo. Araxes porro fluuius à Mantienis quidem, vnde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed per sexaginta ora prorumpens, quæ, vno excepto, in paludes eluuiesque euoluuntur. vbi feruntur homines habitare qui crudis victitent piscibus, & pro vestibus vtantur vitulorum marinorum pellibus. Reliquum illud per apertum fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec vllo cum alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omne pernauigant, & id quod extra columnas est, Atlanticum dictum & rubrum, idem est mare. Caspium verò est alterum, ac per seipsum, longitudinis quindecim dierum, cursui nauis quæ remis vtatur: latitudinis, vbi spatiosissimum est, octo dierum. Est autem, qua ex parte ad vesperum vergit, Caucaso prætentum monte, cuius cum maxima vastitas, tum summa est altitudo, multasque atque omnifarias gentes habet, ac pleraque omnes agresti materia victitantes: vbi arborum frondes [1] iis quæ sunt apud nos similes feruntur esse: quibus contusis & aqua dilutis illi animalia in suis vestibus pingere dicuntur: eaque animalia nunquam elui, sed perinde ac si ab initio essent intexta, sic cum reliqua lana vetera-

[1] *Græca verba suspecta hic sunt.*

veteraſcere. Horum quoque hominum concubitus, ſicuti pecorum, in propatulo eſſe. Et huius quidem maris quod Caſpium vocatur, partem quæ ad veſperam vergit, Caucaſus diſterminat: qua verò parte vergit ad auroram orientemque ſolem, planities excipit proſpectu immenſæ magnitudinis. Quam ſpatioſam planitiem non ex minima parte Maſſagetæ poſſident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat, multis ac magnis ſolicitatus incitatuſque cauſis. Primùm ſua genitura, quòd videbatur maius quiddam homine eſſe: ſecundo loco, felicitate qua fuerat vſus aduerſus hoſtes. quamcunque enim gentem Cyrus inuaſerat, ea gens nullo pacto poterat euadere. Erat autem Maſſagetarum regina defuncto viro, Tomyris nomine, ad quam in coniugium perendam Cyrus miſit verbo duntaxat, volens eam habere vxorem. at illa animaduertens non ſe in coniugium, ſed regnum Maſſagetarum peti, acceſſum Cyro interdicit. Poſtea Cyrus, quum dolus non procederet, progreſſus vſque ad Araxem, apertè infeſto cum exercitu in Maſſagetas tendit. Flumen pontibus iungit, quibus copias traiiciat, factisque nauibus turres deſuper ædificat. Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris caduceatorem miſit, qui diceret, Rex
» Medorum deſine incumbere in quæ incumbis, neſcius
» an iſta quæ conſtituiſti, tibi conducibilia erunt. Omiſſo
» inceptо, apud tuos ipſius regna, & nos ſine finium quo-
» rum ſumus principes, eſſe. Verùm tu admonitionibus his
» vti noles, & omnia males quàm quietem. [2] Quòd ſi tan-
» topere affectas laceſſere Maſſagetas, fer quam iuſtines æ-
» rumnam. Sed deſiſte iungere fluuium: à quo nobis tridui
» itinere digreſſis, traiicito in noſtram regionem: aut, ſi ma-
» uis, nos excipere in veſtram, tu hoc idem facito. Hæc vbi Cyrus audiuit, accitis Perſarum primoribus coactisq; in medium rem proponit, conſulens vtrum ſibi agendum conſtituerent. Illorum in idem conuenêre ſententiæ, iubentium recipi in ipſorum regionem cum ſuo exercitu Tomyrin. Quam ſententiam Crœſus Lydus quum adeſ-
» ſet, improbat, in contrarium diſſerens his verbis, Equidem
» tibi, rex, etiam antea dixi, quandoquidem Iupiter tibi me
» tradidit, quicquid animaduertero errati in tua domo,

1 Hanc Cyrus per quoſdam quos miſerat, ſimulatis verbis ambiebat, vxorem ſibi habere volés. At Tomyris vbi nó ſe, ſed Maſſagetarum regnum ab illo ambiri animaduertit, acceſſ. &c.

2 Quid? admonitionibus his vti noles? & omnia quieti antepones? Atqui, ſi tãto laceſſendi Maſſagetas deſiderio teneris, agedũ omitte quem fers in cõſternendo põtib⁹ fluuio laborem: & nobis trid.

id omne me pro viribus auersurum. nam mei casus, etsi in- «
grati, mihi tamen extitere disciplinæ. Si tibi esse videris im- «
mortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus vt «
meam tibi dicam sententiam: sin verò te quoque agno- «
scis hominem esse, & aliis talibus præesse, illud in primis «
discito, humanarum rerum circulum esse, qui rotatus, sem- «
per eosdem fortunatos esse non sinit. Ideoq; de hac quam «
proposuisti re, secus ego atque isti sentio. Si enim hostes «
in hanc terram volemus excipere, id tibi ex hoc pericu- «
lum erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud «
dubiè victores Massagetæ, non se retro fuga recipient, 38
sed tuas prouincias adorientur. Victor autem tu non ad- «
eo multum vincis quàm multum si traiiciens in terram «
illorum, victis Massagetis instabis fugientibus. [1] Hoc e- «
nim pro illo substituito consilium, vt victo hoste, rectà «
pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem «
sine duce. Turpe est enim atq; intolerabile, Cyrum Cam- «
bysis filium mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaque «
mihi placet, traiectis copiis procedere eousque dum illi in «
occursum prodeant: atque dehinc [2] ita faciendo, dare ope- «
ram vt illos superemus. Nanque, vt ego audio, Massage- «
tæ bonorum sunt Persicorum insueti, & magnorum com- «
modorum expertes. his ergo viris propone in nostris ca- «
stris magnam instructarum epularum copiam, magna vi «
pecorum interfecta, cum magna etiam vi poculorum vi- «
ni meri, atque omnis cibariorum generis. Hoc vbi feceri- «
mus, imbecillissimis quibusque militum ibi relictis, cum «
reliquis ad flumen nos recipiamus. Tantis enim bonis «
conspectis illi (nisi me fallit opinio) se ad ea conuertent; «
vnde nobis supererit facultas magnas res perpetrandi. At- «
que hæ quidem [3] in discussionem venere sententiæ. Cy-
rus autem priore repudiata, Crœsíque probata senten-
tia, indixit Tomyridi vt retrocederet, vtpote se aduer-
sus illam traiecturo. Illa, quemadmodum à principio spo-
ponderat, retrocessit. Cyrus in Cambysis filij sui (cui re-
gnum tradebat) manus præbuit Crœsum, ac maiorem in
modum vt hominem honore beneficiisque prosequere-
tur, præcepit, si sua aduersus Massagetas traiectio non re-
ctè cederet. Hæc vbi præcepit, eosque remisit in Persi-

dem,

1 Hoc enim ipsum opponam illi *quod dixi, illos, si vicerint, adoriturosuas prouincias*, fore vt victo h.

2 Ita *vt dicam* fac.

3 Propositæ fuerunt sent.

dem, ipſe cum copiis ſuis flumen traiecit. Tranſmiſſo Araxe vbi nox aduenit, vidit per quietem talem viſionem: Videbatur Cyrus in ſomnis cernere maximum natu filiorum Hyſtaſpis, habentem in humeris alas, quarum altera Aſiam, altera Europam inumbraret. Hyſtaſpi (qui Achæmenides erat, [1] Ariamenis filius) erat ex liberis natu maximus Darius, tunc fermè viceſimum ætatis annum agens, in Perſide relictus quòd non maturus militiæ eſſet. Experrectus Cyrus viſum ſuum [2] intra ſe retractabat: quod quum ei magni momenti videretur, vocato Hyſtaſpi remotis arbitris, inquit, Filius tuus, Hyſtaſpes, mihi atque regno meo inſidiari deprehenſus eſt: hoc [3] vnde proculdubio nouerim, per me noſcas licet. Dij mihi, quòd mei curam gerunt, quæcunque euentura ſunt, oſtendunt. Siquidem proxima nocte inter quietem vidi liberorum tuorum natu maximum, in humeris habentem alas, quarum altera Aſiam, altera Europam inumbraret. Ex quo viſo [4] nulla tergiuerſario eſt quin ab illo mihi rendantur inſidiæ. Quapropter tu quamprimum in Perſidem reuertere: facitoque vt quum ego ſubactis Maſſagetis illuc rediero, filium tuum mihi ſiſtas ad cauſam dicendam. Et Cyrus quidē hæc loquutus eſt, ſcilicet quòd ſibi inſidiari Darium ſuſpicabatur. At dæmon ei portendebat ipſum ibi mortem opperiturum, & eius regnum ad Darium eſſe peruenturum. Reſpondens illi Hyſtaſpes, Abſit, inquit, rex, vt quiſpiam vir genere Perſes, tibi moliatur inſidias: quòd ſiquis ſit, is primo quoque tempore morte mulctetur. tu enim Perſas ex ſeruis liberos, ex ſubditis, aliorum hominum dominos effeciſti. Quòd ſiqua tibi viſio filium meum indicat rebus nouis contra te ſtudere, ego tibi eum [5] exhibeo pro tuo arbitratu tractandum. Hoc reddito reſponſo, Hyſtaſpes traiecto Araxe in Perſidem contendit, Cyro filium ſuum Darium cuſtoditurus. Cyrus autem Araxe traiecto progreſſus vnius diei iter, quæ Croeſus admonuerat exequitur: relictaque illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaque relictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Maſſagetani exercitus pars, ſeſe defenſantes interimit. Eadem, conſpecto epularum apparatu, poſt aduerſariorum cædem, ad epulandum

1 Arſacis. nō & vet. cod. pro ὑραόμους habent ὑρσάκους.

2 Apud ſe examinabat. *Vel in diſquiſitionē vocabat. Ad verbum ſibiipſi rationem illius reſi reddebat.*

3 Vnde certò comperierim.

4 Nulla ratione negari poteſt quin, &c.

5 *Id eſt, Offero, Vel, exhibere paratus ſum.*

discumbit: refertaque cibo ac vino soporatur. Persæ superuenientes horum multos occidunt, multoque plures viuos capiunt, cum alios, tum verò ducem eorum, reginæ Tomyridis filium, cui nomen erat Spargapises. Tomyris, cognito exercitus ac filij sui casu, misso ad Cyrum caduceatore, ita inquit, Inexplebilis cruore Cyre ne spiritus tollas ex hoc quod actum est. Si fructu vitino, quo ipsi distenti adeo desipitis vt descendente in corpus vino improba à vobis verba fundantur, si tali veneno filium meum vicisti, dolo, non prælio es superior. Quare meum admitte consilium, bene tibi consulentis: Abi, reddito mihi filio, ex hac regione, ferens impunè quòd tertiam Massagetarum partem profligasti. Quæ nisi feceris, per Solem iuro Massagetarum dominum, fore vt ego te, etsi insatiabilem cruoris, tamen satiem. Hæc verba ad se perlata Cyrus pro nihilo habuit. Filius reginæ, Tomyridis Spargapises, vbi à vino relaxatus didicit[1] se in malo esse, exorauit à Cyro vt vinculis solueretur. Statimque quum solutus est ac manuum compos effectus, seipsum interemit: atque hic quidem talem obiit mortem. Tomyris autem, quum Cyrus ipsi non auscultaret, contractis suis copiis ita conflixit cum Cyro, vt hanc pugnam ex omnibus quæ inter barbaros extiterunt, acerrimam censeam extitisse. Eam autem ita gestam fuisse accipio: Primùm vtrosque spatio inter se distantes, sagittas misisse: deinde sagittis absumptis concurrentes, lanceis pugionibusque[2] fuisse confertos: ac diu pugnantes perstitisse, neutris fugere volentibus: ad extremum Massagetas superiores extitisse: ibique cum permagnâ exercitus Persici partem, tum verò Cyrum ipsum occubuisse, quum vnum detriginta omnino regnasset annos. Cuius cadauer inter cæsorum Persarum stragem Tomyris perquisitum quum inuenisset, caput in vtrem demisit quem humano cruore compleuerat: mortuoque insultans inquit, Tu quidem meum viuentis & in pugna victricis filium perdidisti dolo captum: at ego te (prout interminata sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri vitæ exitu: de quo quum multa referantur, is qui mihi maximè verisimilis videtur à me commemoratus est. Massagetæ & amictum gerunt & victum habent Scythico similem.

Ex

1 In quod malum incidisset, *Vel, Quantum malum sibi accidisset.*

2 Manus cõseruisse.

29

Ex equis prælíantur,[1] & pedibus. vtroque enim genere valent. Sagittarij item sunt atque hastati: sagares,[2] *hoc est pugiones*, è more gestantes: in omnibus auro vtentes & ære. Vtuntur nanque ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad sagares pertinent: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad balteorum, ad axillarum ornamentum spectant. Equorum iridem pectoribus æreos thoraces circundant. [3] Circa frenum, frenaque & phaleras, aurum adhibent: ferro atque argento nihil prorsus vtentes. nam quum in eorum regione immensa sit auri atque æris copia, ferri tamen atque argenti nihil est. Moribus his vtuntur: Singuli quidem vxorem ducunt, sed ea communiter vtuntur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massagetæ. siquidem vir Massageta quoties cupidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore concumbit: Terminus vitæ nullus eis propositus est: sed vbi quis admodum senuit, conuenientes propinqui eum immolant, & cum eo aliquot pecudes: quarum carnibus pro epulo, vbi coxerunt, vescuntur. quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes quòd ad immolationem non peruenerint. Nihil omnino serunt: sed pecoribus victitant, piscatuque, quem eis abundè Araxes fluuius suppeditat: lac autem potitant. Ex diis vnum Solem venerantur, cui equos immolant. [4] Hic autem est eis mos sacrificandi, vt deorum pernicissimo è quadrupedibus omnibus pernicissimum inactent.

1 Et absque equis. *Gall. Ils combatent à pied & à cheual.*

2 *Alii sagaris securis genus esse putant, & ipsemet Valla sic alibi vertit.*

3 Circum habenas fr.

4 Est autem institutũ hoc sacrificium vt deorũ pern.

HERODOTI HALI-CARNASSEI HISTORIARVM LIBER SECVNdus, qui inscribitur EVTERPE.

CYRO vita functo, regnũ suscepit Cambyses, eius & Cassandanæ Pharnaspo genitæ filius: quam ante virum defunctam Cyrus ingenti luctu & ipse prosequutus est, & cęteris quibus imperabat, eam ingenti luctu prosequi præcepit. His parentibus ortus Cambyses, quum Iones & Æoles pro hæreditarijs suis seruis haberet, aduersus Ægyptios fecit expeditionem, comparato cum ex alijs, tum verò è Græcis quibus dominabatur, exercitu. Ægyptij autẽ priusquam apud eos regnaret Psammetichus, omnium hominum se primos extitisse arbitrabantur: verùm Psammeticho regnum adepto, quum incessisset cupido noscendi quínam primi hominum extitissent, ex eo tempore putauerunt Phrygas quàm se priores extitisse, se verò quàm cæteros. Enimuero Psammetichus, quum scisscitando quínam primi hominum extitissent, [1] nullum exitum inuenire posset, huiusmodi rem machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit pastori inter pecora educandos hunc in modum: iubens *videlicet* neminem coram eis vocem vllam edere, sed in deserta casa ambos seorsum collocari, eisdemq; in tempore capras adduci: vbi aũt lacte expleti forent, alia administrari. Hæc ideo faciebat iubebatq; Psammetichus, quòd quæ vox prima ex his pueris erumperet, vbi inarticulatè vagire desissent, audire cuperet: prout & contigit. Nam bimatus exacto tempore, pastori qui hæc administrabat, aperienti ianuam atq; intranti, ambo infantes porrectis manibus occurrentes, beccos clamabant. Quod primò audiens pastor obticuit: quum verò crebrius adeunti & obseruanti idem verbum frequentaretur, ita demum re domino indicata,

[1] Nullam rationem inire posset.

cata, iussus ab eo pueros attulit exhibuitq;. Quos quum & ipse Psammetichus audisset, percontabatur quínam homines beccos quippiam appellarent. Hæc percontans comperit Phrygas sic panem appellare. [1] Tali negotio argumentati, Phrygas se priores extitisse Ægyptij concesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamen cum alia multa inepta memorant, tum verò Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebant.

Alia quoq; apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium veni. Quinetiam harum ipsarum rerum gratia & Thebas & Heliopolin, *id est Solis Vrbem*, me contuli, animo cognoscendi nunquid consentanea dicturi essent ijs quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur Ægyptiorum esse solertissimi. [2] Atque ex ijs narrationibus, quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his. quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus commemorabo. [3] Quæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominum primos Ægyptios annum comperisse, [4] distinguentes eum in duodecim temporum menses. Et hæc comperisse ex astris: qui eo prudentius (vt mihi videtur) [5] hoc agunt quàm Græci, quòd Græci quidem tertio quoque anno intercalarem mensem introducunt, temporum gratia: Ægyptij verò numero tricenorum dierum, quibus duodecim menses taxant, adijciunt quotannis quinos dies. vnde eis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. Ægyptios quoque primos, duodecim deorum cognomina in vsu habuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Item primos dijs & aras & simulacra & delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis sculpsisse: [6] quarum rerum pleraque ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum mortalium regnasse Menem, ac sub eo omnem Ægyptum præter Thebaicam prouinciam, palustrem fuisse; ex eaque nihil eorum quæ nunc sunt supra stagnum Myrios, extitisse; in quod stagnum

1 Ex hac re coniecturam faciẽtes, Phr. *Vel*, Quum hanc rem examinassent.

2 Verũ quæ mihi ad deos pertinentia narrarunt, ea scriptis mandare nõ libet, præter illorũ nomina: & idem de illis omnes homines scire existimem. Quæ autem præterea de his cõmem.

3 Quæ autẽ ad res humanas spectant, hæc ita communi consensu referebãt. Omn.

4 Atq; illi duodecim tẽpora distribuisse. Et hæc comp.

5 Annuum spatium exigunt ita distinctum.

6 Quæ ita se habuisse re ipsa comprobant, magna ex parte. Præt.

à mari per flumen ſeptem diebus nauigatur. Atque de regione bene mihi dicere videbantur. manifeſtum enim eſt ei qui, ſi antea non audierit, tamen inſpexerit, (modò ſit ſolertia præditus) Ægyptum in quam Græci nauigant, acceſſionem eſſe terræ, ac fluminis donum: quinetiam loca quæ ſupra ſtagnum hoc ſunt, ad trium vſque dierum nauigationem. De qua non iam tale quicquam commemorabant. Eſt autem & aliud tale: Ægyptiacæ regionis huiuſcemodi natura eſt: Iam primùm quum Ægyptũ verſus in alto curſum teneas, abes procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis ſpacio [1] patientis ſeptuum cœni, etiam in aqua vndecim, alta [2] paſſus: quæ res declarat eatenus eſſe humum aggeſtam. Ipſius autem Ægypti longitudo ſecundum mare, ſexaginta eſt ſchœnorum, *id eſt funiculorum*: quemadmodum nos Ægyptum diſtinguimus à ſinu Plinthinete, *id eſt luteritio*, vſque ad ſtagnum Selbonidis, ad quod mons Caſſius vſque pertingit. Itaque ab hac parte ſexaginta ſchœni ſunt. Etenim qui modicum terræ poſſident, metiuntur illam [3] paſſibus: qui minus inopes terræ ſunt, mètiuntur ſtadijs: qui multum poſſident paraſangis, qui plurimum, ſchœnis. Conſtat autem paraſanga tricenis, ſchœnus, (qui menſura eſt Ægyptiaca) ſexagenis ſtadiis. Ita erat Ægyptus ſecundum mare ſtadiorum trium millium ſexcentorum. Hinc ad Heliopolin mediterranea verſus Ægyptus ſpatioſa eſt, [4] ſupina omnis & aquarum inops ſimul ac limoſa. A mari ad Heliopolin eundo per ſuperiora, iter eſt eiuſdem ſpatij cuius id quod ab Athenis abara duodecim deorum fert Piſam & ad delubrum Iouis Olympij: quæ itinera ſi quis computet, inueniet parum quiddam differre quominus paria ſint, ac non amplius quindecim ſtadijs. Nam viæ quæ ex Athenis Piſam fert, quindecim ſtadia deſunt quominus ſit mille & quingentorũ ſtadiorũ: at ea quæ à mari ad Heliopolin ducit, hunc ſtadiorum numerum complet. Ab Heliopoli autem per ſuperiora eundo Ægyptus anguſta, eſt. nam ab vna parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferens ad meridiem atque ad auſtrum, ſemper ſurſum tendens ad mare quod rubrum vocatur. Ibi inſunt & lapidicinæ, ad pyramides quæ ſunt apud Memphin, excíſæ. Ab hac quidem parte deſinens

1 Demiſſa bolide, *id eſt nauteo perpẽdiculo, quod explorandæ profunditatis gratia demittitur in aquam*, cœnũ etues, (*ſeu cœnum refe-*res.)

2 Vlnas. *Gr. orgyas.*

3 Vlnis. *Gr. orgyis.*

4 Depreſſa *.i. campeſtris, non montoſa.*

sinens mons, [1] declinat in quæ dictum est. Qua verò parte productior seipso est, duorum ego audiebam mensum itineris esse ab aurora ad hesperum: & eius extrema quæ ad auroram vergunt, feracia thuris esse. Atque hic quidem mons talis est. Quo autem latere Africam Ægyptus spe-
41 ctat, alius mons saxeus extenditur, in quo pyramides sunt, sabulo obsitus, eodem modo quo Arabici montis tractus qui ad meridiem fert. Itaque ab Heliopoli non ita multorum spatiorum est iter quod modò Ægypti sit, sed angusta est, & quatuor duntaxat dierum nauigationem habet. Inter eos quos dixi montes quod est intercapedinis, campestris est terra, stadiorum ferme (vt mihi videtur) qua parte arctissima est, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad eum qui dicitur Libycus. Illinc rursus Ægyptus laxa est. Atque ita situs regionis natura comparatus est. Ab Heliopoli autem ad Thebas nouem diebus nauigatur, spatio quatuor millium octingentorum & sexaginta stadiorum, hoc est vnius & octoginta schœnorum: quæ Ægyptia stadia collecta, secundum quidem mare sunt, (prout à me superius indicatum est) tria millia sexcenta: quantum verò à mari ad Thebas mediterraneum sit, indicabo. sunt enim sex millia ac centum viginti stadia: à Thebis autem ad vrbem nomine Elephantinam, octingenta viginti. Huius igitur regionis quæ à me dicta est, pleraque pars (vt & sacerdotes aiebant, & mihi ipsi esse videbatur) acquisititia Ægyptijs est. Siquidem quod inter prædictos montes, supra Memphim vrbem positos, medium est, videtur mihi sinus maris aliquando fuisse, quemadmodum ea quæ sunt circa Ilium & Teuthraniam, & Ephesum, & Mæandri planitiem: vt hæc parua magnis comparentur. quoniam nullum eorum fluminum quæ has regiones oblimauerunt, dignum est comparari vni ex septem ostijs Nili, magnitudine. Sunt & alij fluuij nequaquam magnitudine Nili, qui magna opera ediderunt, quorum nomina possem referre: cum aliorum, tum verò Acheloi, qui per Acarnaniam fluens in Echinadum insularum mare, iam eas media ex parte fecit continentem. Est autem Arabicæ regionis, non procul ab Ægypto, sinus maris, exiens ex eo quod rubrum vocatur, ita lon-

[1] Reflectitur versus ea quę dixi *loco*.

gus atque arctus vt differendo ostendam. Prolixitas quidem, inchoando nauigationem [1] ex Inacho in amplum æquor, consumit quatuor dies remigationis. latitudo verò vbi sinus amplissimus est, dimidiatum diem nauigationis. in quo sinu quotidie reciprocatio aquarum & vadosum æstuarium est. Porro alium huiusmodi arbitror sinum extitisse qui in Ægyptum ferretur, à mari septentrionali Æthiopiam versus tendens: sicut Arabicus (de quo à me sermo institutus est) ab austrino Syriam versus tendit: qui prope inter se suos recessus terminant, exiguo quodam terræ interuallo dirempti. Quòd si in hunc Arabicum sinum Nilus velit alueum suum conuertere, quid prohibebit assiduè fluentem, quin intra viginti millia annorum illum oblimet? [2] Ego enim credo, intra decem millia annorum qui antè me natũ transierunt, sicubi siccanea facta sunt, nimirum & sinum siccaneum fieri posse, etiam multo quàm hic est maiorem, à tanto flumine atque ita operoso. Itaq; quæ de Ægypto à referentibus audiui, ea & ipse ita habere existimo. quippe quum videam & Ægyptum esse exporrectam à terra contigua, & conchylia existere in montibus, ac salsuginem exudare, quæ etiã pyramides corrumpat: & solum hunc montẽ qui in Ægypto imminet Memphi, arenas habere. Præterea regionẽ hanc nulli alteri conterminæ, aut Arabiæ, aut Lybiæ, aut Syriæ assimilem esse: (etenim Arabiæ maritimam oram Syrij incolunt) sed nigram terrã & [3] fragilẽ habere, vtpote limo ex alluuionibus ab Æthiopia flumine deuecto. Nam Libyam humũ scimus magis rubrã esse, & magis [4] subarenaceam: Arabicã verò atq; Syriacam, argillosiorem ac suppetrosam. Quinetiam hoc magnum huius regionis documentum aiebant sacerdotes, sub rege Myri fluuium, quoties octo cubitis, dum minimum, influebat, irrigasse Ægyptum quæ infra Memphim est. necdum ab obitu Myris nongenti erant anni ad tempus quo hæc ego à sacerdotibus audiebã. At nũc, nisi ad sedecim aut ad quindecim saltẽ cubitos ascẽdat fluuius, in regionẽ non transcendit. Quæ regio, si proportione in altum surgat, & tantundem ad incrementũ tendat, nõ restagnante eam Nilo, videntur mihi Ægyptij vtique qui infra paludem Myridis incolunt cum alia loca, tum verò eum qui

1 Ab eius recessu vsq; ad latum mare. *Legendum est enim ex vet. cod. μυχοῦ, non ἰσθμοῦ, vt legit Valla: nec μέχρι, vt in vulg. edit. habetur.*

2 *Hic Græca exempl. mendosa esse videntur.*

3 In rimas fissam.

4 *Subarenaceam vocat cui arena subest: suppetrosam (vel potius subpetrosam) cui petræ subsunt, i. lapides. q. d. petricosam, i. lapidosam. Sic exprimere voluit ὑποψαμμώδη & ὑποπετρον.*

qui vocatur Delta, idem passuri omni futuro tempore, quod aiebant ipsi passuros aliquando Græcos. Nam quum audirent omnem Græcorum terram pluuia perfundi, non fluminibus, vt suam, dicebant fore vt decepti aliquando magna spe, malè [1] esurirent. Qui sermo hoc dicere vult, Græcos, si uolit eis deus pluere, sed siccitatem immittat, fame extinctum iri, vtpote quibus nihil aquæ, nisi tantùm à Ioue, suppetat. Atque hæc quæ ab Ægyptijs in Græcos dicuntur, rectè se habent: age, nunc vicissim dicam quomodo res ipsis Ægyptijs se habeant. Si, vt superius dicebam, quæ infra Memphim est regio (hæc enim est quæ augescit) velit in altum augescere proportione præteriti temporis, [2] quid aliud Ægyptios, qui illic incolunt, quàm
42 esurituros? si neque gustare ea quæ ab Ioue sunt, neque à flumine restagnari queant rura ipsorum. Isti nanque ex omnibus hominibus, atque ex omnibus AEgyptijs, maximè illaboratum percipiunt fructum, qui neque proscindendis aratro sulcis, neque subigendo solo, neque aliud quicquam exercendo eorum quæ in aruis colendis cæteri mortales laborem tolerant: sed postquam fluuius sua sponte superueniens irrigauit rura, irrigataque reliquit rursus, tunc in suum quisque rus iacto semine sues immittit, conculcatoque suibus semine, messem deinde expectat: atque vbi [3] suibus semen versauerit, ita demum frumentum percipit. Quod si vellemus de Ægypto Ionum vti sententijs, qui solum Delta Ægyptum esse aiunt, à Persei specula appellata, dicentes illam secundum mare, ad Pelusiacas vsque taricheas, quadraginta schœnorum esse: à mari autem mediterranea versus, pertingere ad Cercasorum vrbem, iuxta quam scinditur Nilus in Pelusium fluens & in Canobum: cætera verò Ægypti, partim esse Africæ, partim Arabiæ: ostenderemus hac ratione vtentes, nullam Ægypti primitus fuisse regionem. Nam Delta eis (vt ipsi dicunt, & mihi videtur) [4] defluxa humus est, & quæ nuper (vt sic dicam) extitit. Itaque si nulla eis terra erat, quid curiosi sunt, putantes se primos homines

1 *Rectè legit Valla* πεινῆσαν *(vt habet vet. cod.) non* πιεῖν.

2 Nónne Ægyptios qui hanc partem incolunt, esurire necesse fuerit, si neq; lupiter illorũ regioni pluet, neq; fluuius in arua illorum transscendere possit? Nũc enim isti minore labore quàm omnes alij homines, atque adeo quã cæteri Ægyptij, fructum è terra percipiũt: qui neq; se fatigant proscindendis aratro sulcis, neq; farriendo solo, neq; aliud q. *Lego autem* σπόρῳ *pro* χώρῳ.

3 Suum ope frumentum è spicis excũsserit, tũ demum colligit. Quòd si, &c. *Sunt enim qui* σῖτον ἀποδιήσαι *id significare hic putent, vt id loco sit triturationis.*

4 Humus est alluuie fluuij deuecta.

extitisse?[1] qui ne in puerorũ quidem experimentũ, qui primam linguã proderent, ire debebant. Ego certè Ægyptios opinor neq; cum loco quẽ Delta Iones vocãt, pariter exstitisse, sed semper fuisse ex quo genus humanũ extitit[2] progressuq; terræ multos ex eis reliquos fuisse, multos aliunde subingressos. Ideoq; olim Thebæ Ægyptus vocabatur, cuius ambitus est stadiorum sex millium ac centũ viginti. Itaque si nos de eis rectè sentimus, Iones non rectè sentiunt de Ægypto: sin rectè Iones sentiunt, ostendo neque Græcos neque Iones scienter computare: qui aiunt tria membra totam esse terram, Europam, Asiam, Africam. quarum enim membrum annumerare debent Delta Ægypti, si non sit neque Asiæ, neque Africæ. Nam secundum hanc rationem non est Nilus qui Asiam ab Africa disterminat: qui quum[3] diuortia faciat circa acumen Deltæ, id quod in medio est, Asiæ & Africæ esset. Sed nos Ionum sententiam missam facientes, ita de his dicimus: Ægyptum quidem, eam omnem esse quæ ab Ægyptijs incolitur: quemadmodum Ciliciam, eam quæ à Cilicibus, & Assyriam, quæ ab Assyrijs. Sed Asiæ & Africæ scimus recta ratione nullum esse terminum, nisi terminos Ægyptiorum. Si verò quod Græcis persuasum est sequemur, sentiemus omnem Ægyptum quæ à catadupis & Elephantina vrbe incipit, bifariam diuidi, & vtrumque cognomen obtinere. aliam enim eius partem, esse Africæ, aliam Asiæ. Quippe Nilus à catadupis incipiens, mediam interfluens Ægyptum in mare influit: vno quidem alueo vsque ad Cercasorum vrbem, inde autem tripartito. Et alueus quidem ad auroram vergens, Pelusium ostium: alter ad vesperam tendens, Canobicum ostium nominatur. Tertius, quo rectà Nilus meat, talis est: Delatus per superiora, ad acumen Deltæ peruenit, dehinc medium Delta scindens, in mare exit, non minimam huic alueo portionem aquæ præbens, nec minimè celebrem, quod Sebennyticum ostium appellatur. A Sebennytico item duo alia diuiduntur ostia, in mare ferentia, quibus hæc sunt imposita nomina, vni Saiticum, alteri Mendesium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicum nominantur, non sunt natiua ostia, sed effossa. Huic meæ opinioni, tantam esse

Ægy-

1 Nil sanè necesse fuit eos in infantibus experiri quam primâ vocem emitterent. Ego certè Ægypt. &c. *Hunus antè facti meminit libro primo.*

2 Terraque *fluuij decursu* accrescente ex eis remanssisse, multos item in inferiorem regionem descẽdisse.

3 *Plinius scissuram vocat.*

Ægyptum quantam ratione demonstraui, testimonium etiam dat oraculum quod ab Hammone est redditum: quod ego posterius quam ita in animum induxeram, circa Ægyptum audiui. Nam qui sunt ex vrbe Marea & Apia incolentes Ægypti fines Libyam versus, quòd sibi Libyes non Ægyptij viderentur, quodque perosi sacrorum ceremonias, nollent bobus fœminis prohibeti, miserunt ad Hammonem, negantes quicquam cum AEgyptijs sibi esse commune. Habitare enim se extra Delta [1] nullumque sibi cum illis linguæ esse commercium, ac velle sibi fas esse omnia gustare. Hæc eos deus facere non permisit, inquiens AEgyptum esse eam quam Nilus supergressus irrigaret: quique infra vrbem Elephantinam incolentes ex hoc flumine potarent, eos esse Ægyptios. Hæc illis ita oraculo responsa sunt. Porrò Nilus vbi inflatus est, non modò Delta inundat, verumetiam plagam quæ dicitur Libyca esse aliquoties & Arabicam: idque vtroque versus duorum dierum itinere, & amplius eo vel minus. De cuius fluminis natura neque à sacerdotibus quippiam, neque ab alio vllo percipere potui: quum promptissimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus labatur, inchoans ab æstiuo solstitio, ad centum vsque dies, & propè totidem diebus retrocedat, relinquens fluenta: ita vt per omnem hyemem tenuis esse perseueret ad solstitium rursus æstiuum. De his nihil omnino potui percipere ab Ægyptijs sciscitando, num aliquam vim Nilus haberet natura diuersam cæteris fluuijs. Hæc ego noscendi cupidus, eos interrogabam & cur solus omnium aquinium nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, quum insignes vellent effici sapientia, trifariam disseruerunt. quarum opinionum duas ne mentione quidem dignas existimo, nisi eatenus vt illas tantùm significem, Earum vna ait, ventos etesias esse in causa cur Nilus infletur, prohibentes eum effluere in mare. Atqui nonnunquam etesię nondum spirauerunt quum Nilus id agit. At hæc, si etesiæ in causa forent, oporteret alia quoq; flumina quæcunque etesijs obnoxia sunt, idem quod Nilus, pati: & eo magis quo tenuiora sunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autem multa in Syria, multa in

[1] Nec se cũ illis consentire, ac velle, &c.

Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur quale patitur Nilus. Altera opinio est [1] incredibilior quidem quàm hæc quæ dicta est, dictu tamẽ admirabilior, quæ ait illum, quod ab Oceano fluat istud efficere: Ipsum vero Oceanum orbem terrarum circumfluere. Tertia opinio, vt multo modestissima ita longè falsissima est: quippe quæ & ipsa nihil dicit, inquiens è niuibus liquescentibus manare Nilũ qui quũ ex Africa per medios Æthiopes fluens in Ægyptũ euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, quomodo ex niuibus flueret? De qua re multa sanè sunt quæ quis coniectare possit, nõ esse credibile, eũ qui talis sit, manare de niuibus: primum ac maximum testimonium perhibentibus ventis, qui ab his regionibus calidi spirant: secundum, ea plaga quæ sine imbribus & sine glacie perpetuò est. (super niuem autem quæ cecidit necesse omnino est intra quinque dies pluere: quare si in his regionibus ningeret, etiam plueret) tertium, hominibus qui ab æstu solis nigri sunt & miluis, atque hirundinibus, quæ illic perennant. Grues quoque, Scythicæ plagæ hyemem fugientes, ad hæc loca se conferunt hybernatum. Si igitur vel quantulumcunque ningeret in ea plaga per quam fluit & ex qua incipit Nilus, profectò nihil tale esset, quemadmodum necessitas arguit. At is qui de Oceano loquitur, ad occultam fabulam referens, caret argumento. Neque enim ego vllum noui fluuium qui sit Oceanus, sed hoc nomen opinor Homerum, aut aliquem priscorũ poetarum, quum inuenisset, in poeticam intulisse. Quod si opiniones quas proposui, improbantem me oportet de occultis ferre sententiã, dicam quare mihi videatur impleri Nilus æstate, Hyberno tempore sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sidus, mear in superiora Africæ. [2] Totum, vt quidem breuissimè demonstretur, à me dictum est. Etenim deum hunc, vt cuique terræ proximè accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturigines indigenarum amnium arefacere. Vt autem pluribus verbis demonstretur, ita habet: Sol Africæ superiora permeans, ista efficit. nam quũ omne veris tempus sit serenũ in his regionibus & ipsæ regiones sint calidæ ac venti frigidi, transiens sol facit quemadmodum medio cœlo means æstate facere consue-

[1] Indoctior.

[2] *i. Ac rem certè totam (vt maxima breuitate vtar) hisce verbis comprehendi.*

consueuit. ad se enim trahit aquam, attractamque in superna abijcit loca, quam excipientes venti ac dissipantes liquefaciunt, hi videlicet, qui (vt credibile est) ab hac regione flant, auster & africus, multo omnium pluuiosissimi. Quanquam mihi videtur non omnem sol humorem eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum reseruare. Idem, mitigata hyeme, rursus in mediũ cœli regreditur, atq; illinc iam itidẽ ex cunctis fluminibus trahit humorẽ: quæ flumina mox, multarum aquarum imbre commixto, terram madefaciente vtique [1] lacunosam, magnà decurrunt: at æstate, quum destituantur ab imbribus, & à sole attrahantur, exiliora sunt. Nilus autẽ qui imbribus caret, quum attrahitur à sole, meritò solus fluuiorum eo tempore fluit multo exiliot quàm solet per æstatem. Tunc enim peræque attrahitur atq; cæteræ aquæ, per hyemem verò solus attrahitur. Ita solem censui huius rei esse causam. Idem, mea sentẽtia, autor est aereæ siccitatis in ea regione, [2] dum exæquat transitum suum. Ita semper Africæ superiora æstas obtinet. Quòd si [3] finium ac cœli situs immutaretur, vt vbi nunc aquilo situs & hyems, ibi austri situs esset & meridiei: & vbi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita haberent, profectò sol [4] amotus è mediò cœlo, sub hyemem & aquilonem mearet supra Europam, quemadmodum nunc supra Africam, pertransiliensque nobis omnem Europam, faceret (opinor) eadem in Istro quæ nunc facit in Nilo. De aura aũt quę nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneũ esse è locis valde feruidis nihil respirare aurę: quippe quę ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verùm hæc ita sint quemadmodũ & sunt, & ab initio fuere. Nili tamẽ fontes nemo neq; Ægyptiorũ, neq; Græcorum, neq; Afrorũ, cũ quibus in colloquiũ veni, se nosse professus est, præter scribam sactarũ Mineruæ pecuniarum apud Ægyptum, in vrbe Sai, qui mihi iocari videbatur, affirmans
44 se id proculdubio nosse. Sic autem dicebat, geminos esse montes, cacuminibus in acutum tendentibus, inter Syenem positos vrbem Thebaidis & Elephantinam: quorum vni nomen esset Crophi, alteri Mophi, & ex eo medio Nili fontes abyssos. *hoc est immensæ altitudinis*, emanare. cuius aquæ dimidiũ Ægyptum versus & ventum aqui-

1 Torrentibus abundãtem.

2 *Videtur ἡμῶν legisse pro ἡμῶν. Græca sonant*, dũ transitum ei perurit. *id est*, dum eũ permeantem vrit. S.

3 *Gr. ὡρῶν. sunt aut ẽ ὥραι statæ anni tempora. Sed videtur aliâ lectionem sequutus esse.*

4 Expulsus è medio cælo ab hyeme & aquilone.

Bayerische Staats-Bibliothek

lonem flueret, reliquum dimidium AEthiopiam versus atque austrum. Quod autem abyssi forent fontes, aiebat Psammetichum AEgypti regem periculum huius rei fecisse: qui funibus multorum millium passuum connexis, & in fontes demissis, tamen ad fundum non deuenisset. Scriba hic, si modò gesta fuerant quæ dicebat, affirmando faciebat vt ego opinarer vortices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quemadmodum præcipitantis è montibus aquę, vnde nequeat funis ad explorandum demissus peruenire in fundum. Aliud ab vllo quoquam audire non potui, [1] nisi (quum ipse inspiciundi gratia ad Elephantinam vsque vrbem profectus sum) quiddam longissimæ narrationis, quod ex fama illic iam inquirendo accepi, eum ab vrbe Elephantina ad superiora esse locum accliuem, vbi necesse sit, nauigio vtrinque alligato, tanquam boue, pergere: & si funis abrumpatur, abire nauigium, rapiente fluminis impetu. Abesse autem hunc locum quatuor dierum nauigatione: esseque ibi Nilum tortuosum veluti Mæandrum, & duodecim schœnorum, per quos hunc in modum nauigare oportet, & postea [2] peruenire planum in locum, vbi sit insula Nilo circumflua, nomine Tachompso. Ab Elephantina desuper iam AEthiopes incolere & dimidium insulæ: nam alterum dimidium incolere AEgyptios. [3] Insulam contineri ingenti stagno, accolentibus circùm AEthiopibus pastoribus: in quod è Nilo subuectus, peruenias in alueum qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri quadraginta dierum pergas propter flumen. nam in Nilo acutos scopulos existere & saxa frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterum rursus ingressus nauigium, duodecim diebus subueheris, dum venias in oppidum magnum nomine Meroen, quæ fertur aliarum vrbium esse metropolis. Cuius incolæ solos deorum colunt Iouem & Liberum, eosque magnopere venerantur. Ioui etiam constituerunt oraculum, cuius responsis, posteaquam iubentur, & quocunque iubentur, eò sumant expeditionem. Ab hac vrbe, intra tantundem temporis intra quantum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando peruenies ad Automolos, *id est transfugas*, quibus nomen est Asmach: quod verbum

1 Sed quicquid præterea auditu, *vel accepi*, (ad Elephantinam quidem vsq; vrbẽ spectatũ ipsemet profectus: ab eo autem loco, ex auditu habens) id est huiusmodi, penitissimè *indagatũ*. Ab Elephantina vrbe in superiora tendenti acclivis est locus, adeo vt necesse, &c.

2 Peruenies. *Sic & sequentia per indicativum, non infinitivum.*

3 Insulæ cõtiguũ est ingens stagnũ. *Potest λίμνη etiam palus vel lacus exponi.*

bum Græca in lingua idem pollet quod Siniſtræ regiæ aſſiſtentes. Iſti quum eſſent AEgyptij bellatores, ducenta & octo millia, ad hos AEthiopes tranſiere hac de cauſa: Sub rege Pſammeticho fuerant in præſidijs collocati, * alij ad vrbem Elephantinam & ad Daphnas Peluſias aduerſus AEthiopes, alij aduerſus Arabes & Syros, alij ad Maream aduerſus Libyam (Quibus in locis, quemadmodum ſub rege Pſammeticho erant, ita mea ætate Perſarum præſidia excubabant. nam & apud Elephantinam & apud Daphnas Perſæ excubias agunt.) Quum igitur triennium in præſidio fuiſſent AEgyptij, neque illinc ab aliquo dimitterentur, communi vſi conſilio, à Pſammeticho ad AEthiopiam ſibi tranſeundum putauerunt. Quos, re audita, Pſammetichus inſequutus, vbi eſt aſſequutus, multis verbis obſecrabat, vetabatque patrios deos ac liberos vxoresque deſerere. Ibi quidam illorum fertur oſtenſo verendo dixiſſe, vbicunque id eſſet, ſibi & vxores & liberos fore. Hi poſteaquam in AEthiopiam profecti ſunt, ſeſe AEthiopum regi tradiderunt: quos ille ita remuneratus eſt. Erant ei nonnulli AEthiopum aduerſarij, quorum terram eripientes iſtos iuſſit incolere. AEthiopes, his colonis inter ſe collocatis, facti ſunt manſuetiores, moribus AEgyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur menſium partim nauigationem, partim iter, cognoſcitur Nilus: præter id quo fluit per AEgyptum. Tot enim menſes in ſumma reperientur impendi ab ijs qui ex Elephantina ad hos Automolos pergant. Fluit autem ab heſpero & occaſu: dehinc quid ſit, nemo poteſt pro comperto narrare. eſt enim deſerta præ feruore ea regio. Accepi tamen hoc ex quibuſdam Cyrenæis, qui ſe ad Ammonis oraculum iſſe commemorarent, colloquutosque cum Etearcho Ammoniorum rege, & ex alijs ſermonibus deueniſſe in confabulationem de Nilo, cuius nemo noſceret fontes: Etearchumque narraſſe, aliquando quoſdam ad ſe veniſſe Naſamonas, quæ gens ſit Libyca, Syrtim incolens, & oram Syrtis quæ vergit ad auroram, [1] non multum ſupra Syrtim. Eos, quum veniſſent, interrogarenturque nunquid amplius haberent quod referrent de Africæ deſertis, retuliſſe, apud ſe fuiſ-

* *Franc. Iun. in Eſaiam*, p. 68, *Græca ſic diſtinguit*, ἐν τῇ Ἐλεφαντίνῃ πόλει πρὸς Αἰθίοπων ἢ ἐν Δάφνῃσι τῇσι Πηλουσιήων ἄλλοι πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων. *id eſt*, alij ad vrbem Elephantinã, Æthiopibus oppoſiti: alij ad Daphnas Peluſias, oppoſiti Arabibus & Aſſyrijs. 5.

1 Non longè penetrando, *vel progrediendo*. Eos, q.

se quosdam virorum præpotentium filios petulantes: eos quum in virilem ætatem adoleuissent, cum alia supervacua fuisse machinatos, tum verò ex sese quinque sortitos ad inspiciundas Libyæ solitudines, & si quid amplius cernerent quàm ij qui longissima inspexissent. Oram enim 45
maritimam Libyæ aquiloni obnoxiam Libyas & Libyum permultas gentes ab Ægypto incipientes omnem obtinere vsque ad promontorium Soloentem, quod Libyam terminat, præter id demum quod aut Græci obtineant, aut Phœnices: ac supra maritimam oram, & eos qui ad mare incolunt, feris vlteriora habitari: at quæ vlteriora sunt parte à feris habitata, arenosa esse, vehementerque arida, ac prorsus vasta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimissos, aqua atque cibarijs probè instructos, primùm per regionẽ hominibus habitatam perrexisse: hanc permensos, in illam à feris habitatam peruenisse. Ex ea per solitudines iter fecisse ad ventum zephyrum: peragratoq; multo spatio fabulosi loci pluribus sanè diebus, aspexisse demum arbores in planitie quadã enatas, ad easq; accessisse, ac fructum qui inerat decerpsisse, eisq; inter decerpendum superuenisse quosdã infra mediocrem virorum staturã pusillos: quorũ linguam Nasamones nõ intelligerent, vt nec ipsi Nasamonũ. Et ab his deprehensos ductosq; fuisse per maximas paludes: atq; illas transgressos peruenisse in vrbẽ in qua vniuersi forent æquali statura illis qui adduxissent, colore nigro. Eam vrbem præterlabi grande flumẽ, ab hespero ad orientẽ solem fluens, in quo cõspicerentur crocodili. Hactenus à me sermo Ammonij Etearchi cõmemoratus sit: nisi quòd is aiebat Nasamones (vt Cyrenæi referebãt) reuertisse, & eos homines ad quos illi peruenissent, omnes esse [1] fallaces. Flumen autem quod præterfluebat, & Etearchus coniectabat Nilum esse & ratio sic dictat. Ex Libya enim Nilus fluit, eamque mediam secat: & (vt ego ex apertis ignota coniecto) pari tractu atque Ister meat. Ister namque fluere incipiens à Celtis atque vrbe Pyrene (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynesijs finitimi, omnium in Europa ad occasum habitantium vltimi) mediam Europam scindit: totamque permeatus quam Istriani Milesiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur.

[1] Impostores, *vel præstigiatores.*

[1] Et Ister

[1] Et Ister (fluit enim per terram habitatam) inter primos cognoscitur: de Nili verò fontibus nemo habet quod referat: & meritò, vtpote Libya per quam fluit, deserta. De eius fluxu, quàm potuit longissimè repetendo narrari, dictum est. exit autem in Ægyptum. Porro Ægyptus montanæ Ciliciæ ferè opposita est. Hinc rectà ad Sinopen in ponto Euxino sitam, quinque dierum est rectum iter viro expedito. Sinope autem Istro mare irrumpenti ex aduerso est sita. Ita Nilus totam permeans Africam, videtur mihi æquiparandus istro. Hactenus de Nilo dictum sit.

Venio ad plura de Ægypto referenda: quia plura quàm alia omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regionem exhibet opera relatu maiora. Horum gratia plura de ea commemorabuntur. Ægyptij, quemadmodum & cœlo eorum & flumine diuersam ab alijs naturam ostendente, ita ipsi pleraque omnia à cæteris hominibus diuersa constituerunt & instituta & iura. Apud hos fœminæ quidem negociantur cauponanturque, & institorijs operis vacant: viri autem intra domos texunt. Alij villum subtegminis desuper tramant, Ægyptij subter. Onera viri capitibus, fœminæ humeris baiulant. Fœminæ, stantes mingunt: viri, sedentes. Domi ventrem exonerant, foris in vijs comedunt: reddentes rationem, quæ sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palàm verò, quæ non sunt turpia. Mulier neque dei neque deæ vlla sacerdos est, sed viri deorum omnium & dearum. Alendi parentes filijs nulla nolentibus filiabus, etiamsi nolint, summa necessitas est. Deorum sacerdotes alibi comati sunt, in Ægypto detasi. [2] Apud alios ritus est, statim in funere proximi capita deglabrare: Ægyptij in funeribus sinunt capitis crines augescere, barbam tamen tondent. Apud cæteros mortales victus à ferarum secretus est consortio, Ægyptij cum feris vescuntur. Alij frumento atque hordeo victitant, Ægyptijs [3] victitare ijs quæ ex his facta sunt, maximo probro est: sed cibis è farre confectis, quod quidam siliginem appellant. [4] Conspersionem pedibus, lutum manibus subigunt. Virilia, alij talia relinquunt qualia natura sunt, præter eos qui ab istis didicerunt: Ægyptij circuncidunt. Viri binas vestes habent, fœminæ sin-

1 Verũ Ister à multis cognoscitur, quippe qui per terram habitatã fluat.

2 Apud alios homines more receptũ est vt in luctu statim capita tondeantur ab ijs quos potissimùm is attingit: at Ægyptij, in morte suorũ, sinunt capitis barbęq; pilos crescere, quũ alioqui antea consi fuerint. Apud cæt.

3 Victitare his, maximè probrosum est. sed ex olyris cibaria conficiunt, quas alij zeas appellant.

4 Farinã aqua maceratã subigunt pedibus, lutum autem manibus. *Fortasse autem intelligit lutum ex quo mortarium conficitur, quod Gall. mortier.*

gulas. Alij velorum anſulas & funes extrinſecus aſſuunt, AEgyptij intrinſecus. Græci literas ſcribunt & calculis computant à ſiniſtro in dextrum manum ferentes, AEgyptij à dextro in ſiniſtrum: & hoc facientes aiunt ſe in dextrum, Græcos facere in ſiniſtrum. Literis bifarijs vtuntur quarum vnas, ſacras vocant, populares alteras. In deos ſupramodum ſupraque omnes homines religioſi ſunt, talibus moribus vtentes: Aheneis in poculis potant, ſingulis ea diebus extergentes, non eorum aliquot, etiam aliquot non: ſed vniuerſi. Linea ferunt veſtimenta ſemper recèns abluta, huic rei præcipuè vacantes. Virilia circuncidunt munditiæ gratia pluris facientes ſe mundos eſſe quàm decoros. Sacerdotes tertio quoq; die totum corpus eradunt, nequis pediculus deos colentibus aut alia ſordes creetur. 46

1 Byblinos. Iidem veſtem tantummodo lineam, calceos [1] papyraceos geſtant: nec aliam veſtem aut alios calceos induere eis fas

2 Bis. δις, νῦ τεις. eſt. Lauantur quotidie frigida, interdiu [2] ter, noctu bis. Alias præterea ceremonias propè dixerim infinitas exercent. Qui etiam non exiguis afficiuntur commodis. nam neque è re domeſtica aliquid conterunt, neq; impendunt,

3 *Sunt qui ſacrificia exponant, alij panes ſacros.* ſed eorum ſingulis quotidie [3] cibi ſacri cocti præſto ſunt, & carnis bubulæ & anſerinæ ſatis abundéque. Vinum quoque vineale illis datur. De piſcibus guſtare nefas eſt illis. Fabas AEgyptij in ſua terra nec admodum ſerunt, nec eas quæ proueuerint, aut [4] crudas aut in aqua coctas edunt.

4 *Videtur aliud legiſſe quã habeant vulg. edit.* Sacerdotes verò ne aſpicere quidem eas ſuſtinent, arbitrantes haud mundum illud legumen eſſe. Initiantur non ſigillatim cuique deorum ſed gregatim: quorum vnus eſt pontifex, vbi quis defunctus eſt, filius eius ſubrogatur. Boues mares, Epaphi eſſe cenſent: eaque de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum vel vnum viderint, nequaquam mundum cenſent: Explorat autem hæc ſacerdotum aliquis ad id conſtitutus, pecude cum ſtante & erecta, tum etiam reſupinata: lingua etiam exerta *explorans* an pura ſit ijs ſignis quæ ego alio referam in libro. Inſpicit & caude pilos, nunquid eos habeat ſecundum naturam procreatos. Eum, ſi fuerit his omnibus mundus, notat alligato cornibus byblo: deinde applicita terra ſigillari anulo impreſſa abducitur. Nam immolanti eo ſigillo non notatam,

tatam, pœna morte ſancita eſt. Et hunc quidem in modum pecus exploratur. Sacrificandi autem is eis eſt ritus: Pecude quæ obſignata eſt, ad aram vbi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde [1] ſupra pecudem libato *contra templum* vino, ac deo inuocato, eam mactant: [2] mactatæ caput aſportant in forum, ſi nundinæ ſint, & eis Græci negotiatores adfuerint, atque illis vendunt: qui ſi non adfuerint, in flumen abijciunt. Execrantur autem capita in hęc verba, vt ſiquid mali aut ipſis immolantibus aut vniuerſæ AEgypto futurum ſit, id in caput hoc conuertatur. Eodem porro ritu circa capita pecudum immolandarum, & vini libamina, omnes pariter AEgyptij in omnibus templis vtuntur. Atque ex hoc ritu fit vt nemo AEgyptiorum de capite vllius animantis deguſtet. Eſt tamen ſacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis inſtitutus. Quam igitur deam maximam eſſe cenſeant, & cui maximum feſtum celebrent, iam nunc dicam. Poſteaquam ieiunauerunt pridie feſti, [3] atque obdormierunt, bouem immolant, eumque corio exuunt, & aluo tota vacuant. Inteſtina intra ventrem adipemq; linquunt, crura truncant, & extremos lumbos armosque, ac ceruicem. His actis, reliquum bouis corpus ſtipant panibus puris, & melle, & vua paſſa, & ficis, & thure, & myrrha, atque alijs odoribus. Vbi hæc infarſerunt, adolent, multum vini oleique infundentes: ieiuni tamen priuſquam ſacrificent. Dum ſacrificium ardet, omnes [4] verberantur. Poſteaquam vapulauerunt, dapes ex ſacrificij reliquijs proponuntur. Boues mares eoſdemque mundos, ac vitulos vniuerſi AEgyptij immolant: at fœminas eis immolare non licet, vtpote Iſidi conſecratas. Nam Iſidis ſimulacrum muliebre eſt, bubulis præditum cornibus, quemadmodum Io Græci deſcribunt. Bouesque fœminas omnes itidem AEgyptij venerantur ex omnibus pecudibus longè plurimum: eoque nemo AEgyptius AEgyptiáve Græci viri aut os ſuauiaretur, aut cultro, vel veru, vel olla illius vteretur, aut pura bouis carne Græco cultro inciſa veſceretur. Boues qui demortui ſunt, hunc in modum ſepeliunt: Fœminas quidem in flumen abijciunt, mares autem in ſuburbanis ſinguli defodiunt, vno aut altero cor-

1 Supra hoſtiam.

2 Mactatæ caput amputant, & reliquũ corpus excoriant. Capiti autem illius multa imprecati aſportant. Aſportant, inquam, in forũ quidem, illi quibus forũ eſt, & apud quos mercatores Græci diuerſantur, ibiq; illis vendũt: illi verò quibus non adfuerint Græci, in flum.

3 Et precati ſunt. κατεύξαντο, *pro quo alius legit.*

4 Omnes ſeipſos verberant. Poſtquã autem verberare deſierũt, dapes, &c. *In vulg. edit. huius interpret. Valla* epulauerũt *legitur pro* vapulauerũt, ſeu *exapulauerunt.*

nu extante, signi gratia. Vbi computruerũt, & statum tempus aduenit, præsto est ad singulas vrbes nauis ex insula nomine Prosopitide, quæ est in Delta, habetque nouem schœnorum ambitum. In qua cum aliæ sunt frequentes vrbes, tum ea vnde proficiscuntur naues ad ossa tollenda, nomine Atarbechis, vbi templum Veneris extructum est, ex qua vrbe alij permulti vagantur in alias vrbes. Vbi autem effoderunt ossa, asportant, eaq; vno in loco cuncti sepeliunt. Quem porro in modum boues, in eundem defuncta alia pecora sepeliunt. ita enim apud eos circa hæc legibus comparatum est. nam nec hæc quidem interimunt. Cæterùm qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebanæ [1] prouinciæ sunt, ij omnes ab ouibus se abstinentes, capras immolant. Non enim eosdem deos similiter colunt vniuersi Ægyptii, præter Isidem & Osirin, quem Bacchum esse aiunt, hos peræquè vniuersi colunt. Qui verò Mendetis templum obtinent, siue Mendesiæ prouinciæ sunt, hi capris abstinentes, immolant oues. Itaque Thebani, & quicunque propter illos ouibus parcunt, aiunt ideo sibi conditam hanc legem, quòd Iupiter, quum ab Hercule cernere eum volente, cerni nollet, tandem exoratus hoc commentus sit, vt amputato arietis capite, pelleque villosa quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id Ægyptios instituisse Iouis simulacrum facere arietina facie: & ab Ægyptijs Ammonios accepisse, qui sunt Ægyptiorum atque Æthiopium coloni, & [2] linguam inter vtrosque vsurpantes. Qui etiam mihi videntur ideo se Ammonios cognominasse quòd Ægyptij Iouem [3] Ammonem appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, sed eis sacrosancti sunt. Certo tantùm die quotannis in festo Iouis, vnum demum arietem obtruncant, cuius pellem detractam, hunc in modum Iouis simulacro induũt: ad illudq; deinde aliud ducunt Herculis simulacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum sunt, arietem verberant, deinde sacra eundem vrna sepeliunt. De Hercule autem hunc ego audiui sermonem, quòd sit vnus ex dijs duodecim. nam de altero Hercule quem Græci norunt, nulla in parte Ægypti quippiam potui audire: cuius nomen non Ægyptij à Græcis acceperunt, sed Græci po-

1 *Vel. præfecturæ. & sic sta eim post. Vallatrobiq; , ritus. ed est νόμου, non τοπῶν.*

2 *Id est, Linguas utentes quæ aliquid cum utrorumq; lingua commune habet.*

3 Ammon.

ci potius ab Ægyptijs, & ij quidem Græci qui hoc nomen filio Amphitryonis imposuere. Quod ita se habere, cum multa mihi indicia sunt, tum verò istud, quòd huius Herculis vterque parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab Ægypto oriundi; & quòd Ægyptij negant se aut Neptuni aut [1] Tyndaridarum nomen posse; neque hos deos inter cæteros admisêrunt. Quòd si nomen dæmonis vllius à Græcis mutuati essent, non minus, imò vel magis istorum mentionem fuissent habituri: si etiam tunc nauicularian exercebant, & vlli Græcorum nauicularij erant, vt credo, & mea fert opinio. Istorum igitur potius deorum quàm Herculis nomen Ægyptij percepissent. Atqui vetustus quidam deus est apud Ægyptios Hercules, & (vt ipsi aiunt) decem & septem annorum millia sunt ad Amasin regem, ex quo Herculem [2] ex octo dijs, qui duodecim erant, vnum esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri [3] cupiens, à quibus possem, in Tyrum Phœniciæ vrbem nauigaui, quòd ibi templum Herculis esse audirem: quòd & vidi opulenter exornatum cum alijs multis donarijs, tum verò duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctem. Veniensque in colloquium cum dei sacerdotibus, percontabar quantum temporis foret ex quo id templum fuisset extructum: sed comperi ne hos quidem congruere cum Græcis, quippe dicentes ab vrbe condita fuisse dei templum pariter extructum: esse autem à Tyro condita annorum duo millia ac trecentos. Vidi præterea Tyri etiam aliud Herculis templum cognomine Thasij. Quinetiam in Thasum profectus sum, vbi inueni templum à Phœnicibus conditum, qui ad inuestigandã Europam nauigantes, Thasum condiderunt: quod quinque virorũ ætatibus prius fuit quàm Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ commemorantur, planè declarant Herculem vetustum deum esse. eoque videntur hi rectissimè facere è Græcis, qui bifaria Herculi templa ædificanda colendaque censuerunt. vni quidem vt immortali, cognomine Olympio, immolantes: alteri verò, vt heroi, parentantes. Alia quoque multa inconsideratè Græci loquuntur, quorum & hæc inepta fabula est, quam de

1 Dioscurorum.

2 Ex quo è dijs octo facti fuerunt duodecim, quorum vnũ Herculé censent.

3 Studens pro viribus, Tyr.

Hercule ferunt, eum, quum in AEgyptum peruenisset, ab AEgyptiis redimitum tanquam Ioui immolandum, cum pompa fuisse eductum, ac tantisper [1] quietem tenuisse dum illi ante aram eum steterissent. [2] ibi ad vim conuersum, omnes interemisse. Quæ cum dicunt Græci, videntur mihi se & naturæ AEgyptiorum & morum ignaros prorsus ostendere. Quibus enim nullam pecudem fas est immolare, præter sues, præterque boues mares, & vitulos (dummodo mundos) & anseres, ij qua ratione immolarent homines? Aut quomodo Hercules, quum vnus esset, & adhuc (vt aiunt) homo tot millia virorum interemisset. Hæc tamẽ tot quæ de his rebus diximus, tũc & à dijs & ab heroibus in bonam partem accepta. Porro capras & hircos ea de causa ij quos diximus AEgyptiorum non mactant, quòd Pana inter octo deos Mendesij numerant, quos octo aiunt priores duodecim dijs extitisse. Panos autem simulacrum & pictores pingunt & statuarij scalpunt, quemadmodum Græci, caprina facie, hircinisque cruribus, haudquaquam existimantes eum esse talẽ, sed similem cæteris dijs. Qua tamen eum causa talem pingant, non est mihi relatu iucundum. Verùm hi omnes cum capras, tum verè maxime capros venerantur. Et inter Mendesios caprarij præcipuo honore afficiuntur, & ex his vnus maximè: qui quum decesserit, ingens toti Mendesiæ prouinciæ luctus proponitur. Vocatur autem & hircus & Pan, Ægyptiacè Mendes. In hoc regione cõtigit hoc mea memoria prodigium: Hircus cum muliere coijt propalam, quod in [3] ostentationem hominum peruenit. Suem autem AEgyptij spurcã beluam arbitrantur: quam siquis vel transeundo contigerit, abit [4] lotum sese cum ipsis vestimentis ad flumen. Eoque soli omnium subulci, AEgyptij indigenæ, nullum ingrediuntur in templum: nemoq; aut filiam cuipiam eorum nuptum dare vult, aut cuiuspiam eorum filiam in matrimonium ducere: sed ipsi inter se subulci dant accipiuntque filias. Alijs dijs immolare sues ius AEgyptijs non est, præterquam Lunæ & Libero: quibus quum per tempus plenilunij sues immolarunt, eorum carne vescuntur. Cur autem alijs diebus festis sues oderint, at in isto mactent, huius rei ab AEgyptijs ratio redditur: sed

48

1 Se continuisse.

2 Ibi viribus vti cœpisse, omnesq; interem. *Ad verbum, Ibi ad vires se conuertisse.* [*Alij sic totum locum vertunt*, atq; interim quietum mansisse. ac cùm ei ad ará admoto molam inspergerent, (*vel, vt Bud. sentit*, capillũ vellerent) ad vires *exercendas* versum', omnes illos interemisse. S.]

3 *Sunt qui* ἀπάτην *pro ostento hic accipiant.*

4 Immersum se flumini cum ipsis vest.

sed quam mihi notam magis decorum est non referre. Sacrificium autem de suibus Lunæ huiusmodi fit, Immolata sue, extremam eius caudam, & lienem, & omentum simul componũt, & adipe qui circa aluum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni adolent: reliqua carne plenilunij die vescuntur, quo die sacra faciunt: alio die non amplius gustarent. Qui sunt ex eis inopes, propter tenuitatem facultatum, [1] assimilatos quosdam sues coquunt, quos immolent. Baccho quoque in eius festo singuli in cœnam porcam pro foribus mactant, redduntque subulco qui illam vendiderat. [2] Quin & alium diem festum Baccho Ægyptij agunt sine porcis, ferè per omnia Græco festo similem. Sed loco phallorum, *id est ficulneorum Veretrorum à collo pendentium*, sunt ab eis excogitatæ statuæ cubitales [3] è neruis compactæ, quas fœminę circumferunt per pagos, mentula nutante, quæ propemodum instar est reliqui corporis, & tibia præeunte, quam fœminæ, Bacchum canẽtes, sequuntur. Cur autẽ mentulam habeat iusto maiorem *statua* & vnum corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio sacra. adeo vt iam Melampus Amythaonis filius non imperitus huius sacri sed peritus fuisse videatur. Siquidem Melampus fuit qui Græcis Dionysi, *id est Liberi patris vel Bacchi* nomen & sacrificium, & pompã phalli [4] enarrauit, non tamen omnem planè rationem complexus. Verùm ij qui post hunc extiterunt [5] sophistæ, rem in maius explicauerunt. [6] Itaque phallum Dionyso missum narrandi Melãpus autor extitit: à quo edocti Græci faciunt ea quæ faciunt. Equidem Melampodem virum fuisse sapientem aio, [7] diuinationemq; sibiipsi comparasse: eũdemq; cum alia multa ab Ægypto accepta Græcis enarrasse, tum verò nonnulla de Dionyso, tamen commutata. [8] Neque enim dixerim quæ in AEgypto fiunt huic deo, congruere cum iis quæ in Græcia. Nam consentanea essent

1 Sues farinaceas fingunt, quas coctas immolant. *Vt legatur ranina pro minuta.*

2 Reliquum autem festũ Baccho celebrant Ægyptij, exceptis porcis, pariter ferè cæteris in rebus ac Græci.

3 Quæ fidiculis tractę mouentur tanquam viuæ. *Sunt qui putẽt esse nostras marionnettes, vel mariettes.*

4 *Videtur potius significare ὁ ἐξηγησάμενος qui autor illis fuit. Vel, Qui introduxit. Alii, Qui inuexit. Sic statim post ὁ ἀπηγησάμενος & ἀπηγήσασθαι, Q. d. Qui illis præiuit & viam ostendit. Id est, Qui magister illis fuit.*

5 Philosophi.

6 Phallum certè qui Baccho circunfertur, Melampus introduxit: & ab eo edocti Gr.

7 Artemque diuinandi sibi comparasse: & cum alia multa, quæ ex Ægyptiis audierat, Græcis introduxisse, tum verò quæ ad Dionysum pertinent, paucis tamen ex illis commutatis. Neque en.

8 *Sunt qui hunc locum ita interpretentur,* Neque enim dixerim casu contigisse, vt eadem tum in Ægypto tum in Græcia huic deo sacra fierent. Sunt enim vnius modi apud Græcos, neque recens introducta.

Græcis,non autem nuper introducta. Neque tamen dicam Ægyptios à Græcis fuiſſe mutuatos [1] aut hoc aut aliud quippiam. Videtur autem mihi Melampus quæ ad Dionyſum pertinent audiſſe ex Cadmo, aliiſque Tyriis qui cum eo è Phœnice venerunt in terram quæ nunc Bœotia appellatur. Ac omnia ferè deorum nomina ex Ægypto in Græciam peruenerũt. [2] Idq; ego ex barbaris ſciſcitatus, ita rem habere comperio, ac reor ex Ægypto præcipuè veniſſe: [3] & idcirco illic non eſſe vſquã nomina neque Nepruni, neque Caſtoris, quemadmodum à me ſuperius dictum eſt, neque Iunonis, neque Veſtæ, neque Themidis, neque Gratiarum, neque Nereidum, neque aliorum deorum. Dico autem quæ ipſi dicunt Ægyptij, qui ſe negant deorum illorũ *Neptuni & Dioſcurorum*, agnoſcere nomina. Videntur autem mihi iſti à Pelaſgis fuiſſe nominati, præter Neptunum, quem à Libybus audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio nulli vſurpauerunt, niſi Libyes, qui ſemper hunc deum in honore habent. [4] Eum Ægyptij igitur putant eſſe, ſed nullo honore proſequuntur. Hos itaque ritus & alios præterea quos ego referam, Græci ſunt ab Ægyptiis mutuati: ſed vt Mercurij ſtatuam facerent potrecto cum veretro, non ab Ægyptiis, ſed à Pelaſgis didicerunt, & primi quidem ex omnibus Græcis Athenienſes acceperunt, & ab his deinceps alij. [5] Nam præſtabant inter Græcos ea tempeſtate Athenienſes, in quorum regione permixti Pelaſgi habitant, ex quo cœperunt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quiſquis Cabirorum ſacra initiatur, quibus Thraces initiantur, nouit à Pelaſgis eſſe ſumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerunt hi Pelaſgi, qui cum Athenienſibus vnà habitauerunt, à quibus orgia Samothraces acceperunt. Itaque primi è Græcis Athenienſes à Pelaſgis edocti, ſtatuas Mercurij erecta virilia habentes fecerunt. De qua re Pelaſgi ſacrum quendam ſermonem retulerunt, qui in Samothraciæ myſteriis declaratus eſt. Iidem antea in deorum inuocatione tum omnia immolabant, (quemadmodum ego apud Dodonam audiendo cognoui) tum nulli deorum aut cognomen aut nomen imponebant, quippe

1 Aut hunc aut alium ritum, Vid.

2 Nam à barbaris profecta eſſe audiens, ita r.

3 Nam præterquam Neptuni & Dioſcurorum, (quemad. à me ſ. dict eſt) & Iunonis & V. & Themidis, & Gratiarum, & Ner. &aliorũ deorum nomina Ægyptij ſemper olim in ſua regione habuerũt. Dico autẽ, &c.

4 *Quidaſſe, Ægyptij verò heroas nullis ſacris dignantur. Vel, Prodis non habẽt.*

5 Athenienſium enim, qui tũc inter Hellenas cenſebantur, Pelaſgi contubernales fuere in ea regione: vnde etiã cœp. pro Gr. haberi. Quiſquis autem Cabirorum ſacris fuit initiatus (quæ Samothraces peragunt à Pelaſgis ſumpta) is quæ dico intelligit. Nam Samothraciam

quippe quod nondum audissent. [1] Quos autem cognominauerunt, eos ob id cognominauerunt, quòd omnes res atque omnes regiones illi tenerent redactas in ordinem. Multo deinde progressu temporis, aliorum deorum nomina audierunt ex Ægypto allata: post quos diu nomen Dionysi acceperunt. Itemque aliquanto pòst de illorum nominibus in Dodona oraculum petiuerunt. Nanque hoc oraculum omnium quæ apud Græcos sunt oraculorum vetustissimum esse existimatur, atque adeo solum erat ea tempestate. Consulentibus igitur Pelasgis apud Dodonam nunquid nomina quæ à barbaris aduenissent asciscerent, oraculum redditum est vt illis vterentur. Atque ita ex eo tempore sacrificauerunt, deorum nomina nuncupantes, & ea deinceps è Pelasgis Græci acceperunt. Vnde autem singuli deorum extiterint, an cuncti semper fuerint, aut qua specie, hactenus ignoratum est, nisi nuper atque heri, vt sic dicam. Nam Hesiodus atque Homerus (quos quadringentis non amplius annis ante me opinor extitisse) fuere qui Græcis theogoniam introduxerunt, eisque & [2] cognomina & honores, & diuersa artificia & figuras attribuerunt. [3] Quibus & posteriores videntur extitisse hi poetæ, qui fuisse priores feruntur. Et prima quidem illa Dodoneæ sacerdotes meminerunt: posteriora autem ad Hesiodum vsque & Homerum, ego referam. At de oraculis quæ in Grecia, & de illo quod in Libya est, talia Ægyptij commemorant. Narrabant sacerdotes Iouis Thebani duas fœminas, quæ essent sacerdotes, Thebis à Phœnicibus fuisse abductas: & harum vnam in Libya fuisse venundatam, se audisse, alteram in Græcia: atque has fœminas esse quæ primæ apud dictas gentes oracula constituissent. Percontatique mihi vnde id quod commemorarent, adeo compertum haberent, ad hæc responderunt, maiorem in modum se institisse vestigare de his mulieribus, nec tamen vnquam inuenire potuisse: sed postea hæc quæ dicebant de eis audisse. Hæc igitur Thebis è sacerdotibus audiui. Antistites autem Dodonæorum, hæc aiunt: Geminas Thebis Ægyptiis columbas nigras aduolauisse, vtranque nigram, vnam quidem in Libyam, alteram ad ipsos: quæ fago insidens, humana voce eloquuta sit, eò loci Iouis oraculum condi

[1] Οἱδὲ αὐτὰ ἐκάλεσαν, *id est*, ἐκόσμησαν, πάντα τὰ ἔθνεα καὶ πάσας χώρας, *id est si διέθεσαν, id est disposuerant siue collocarant ordine.*

[2] Cognomina dederunt, honoresq; & artificia distribuerunt, *id est singulis assignarunt*, ac eorũ figuras etiam effinxerunt, *vel simulacra repræsentarũt*, *Vel simplicius, figuras eorum indicarunt.*

[3] Qui verò istis priores poetæ fuisse dicuntur, posteriores (vt mihi quidem videtur, fuerũt. Et prima q. illa Dod. sacerdotes dicunt: ea verò quæ ad Hesiodũ & Homerum spectãt, ego is sum qui dico. At de orac-

[1] debere: & se interpretatos esse, quod ipsis annuntiaretur id esse diuinitus, & ob id se ita fecisse. Eam verò quæ ad Libyas abisset columbam, iussisse illis vt Ammonis oraculum conderent: quod & ipsum Iouis est. Ita referebant Dodonæorum sacerdotes cum assensu cæterorum Dodonæorum [2] templo vicinorum: quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ: proximæ, Timareta: minimæ natu, Nicandra. de quibus ita mea fert opinio: Si re vera Phœnices abduxerunt fœminas sacerdotes, & earum alterum in Libya, alteram in Græcia vendiderunt: [3] hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelasgia vocabatur, venit, eã esse quæ apud Thesprotos venit: atque deinde ancillantem ibidem, condidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Hinc processit vt hic memoria eius haberetur: atque hinc oraculum institutum. Et posteaquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiũt, sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus (vt ipsa fuisset) venundatam. Quòd autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factum quia barbaræ essent, quòd videlicet simile quiddam auibus sonare ipsis viderentur. Interiecto deinde tempore columbam humana voce loquutam aiunt, postquam quæ ipsi intelligere possent mulier loquuta est, tamdiu volucris modo sonare visa quamdiu barbarè loquebatur. nam calumba quonam modo humanam vocem sonaret? Nigram autem columbam esse dicentes, AEgyptiam fœminam significãr. Súntque penè simillima inter se oracula, & illud apud Thebas AEgyptias, & hoc apud Dodonam. estq; diuinandi in templis ratio ab AEgypto ascita. Ipsi igitur AEgyptij extiterunt principes conuentus & pompas & [4] conciliabula fadtitandi, & ab eis Græci didicerunt. Cuius rei hoc apud me argumentũ est, quòd illa constet priscis temporibus, Græcanica verò recens fuisse instituta. Nec verò semel quotannis conuentum agunt AEgyptij, sed frequenter, cum alibi, tum præcipuè ac studiosissimè in vrbe Bubasti in honorem Dianæ. Secundo loco in vrbe Busiri in honorem Isidis. In qua vrbe maximum est templum Isidis, ipsa in medio Delta AEgypti sita. Est autem Isis quæ Græca lingua dicitur ἀημήτηρ, id est *Ceres*. Tertio gradu in vrbe Sai, in honorem

1 In fatis esse.
2 Qui templi curam gerũt. *Vel, Quibus templi cura demandata est.*
3 Videtur mihi hęc mulier venundata apud Thesprotos in ea regione quæ nunc Hellas est, quæ eadẽ pri? Pelasgia vocabatur: deinde ancillans ibidem. sub fago quæ *sibi* nata esset constituisse Ioui sacrum, *id est fagũ quæ ibi erat, Ioui consecrasse*, sicut par erat eã quæ Thebis sacra Iouis obiisset, eo loco ad quem peruenerat, monimẽtum ipsius habere. Atq; hinc orac.
4 Colloquutiones cum diis per sequestrem & interpretem.

rem Mineruæ. Quarto Heliopoli, in honorem Solis. Quinto in vrbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in vrbe Papremi, in honorem Martis. Cæterùm quum se cõferunt in vrbem Bubasti, hæc faciunt: Nauigant viri pariter & mulieres, magnaq; est in singulis nauibus vtrorunq: multitudo. Inter nauigandum assiduè mulieres aliquot, crepitacula tenentes plaudunt, viri tibijs canunt: cæteri cæteræq: modulantur manusq; complodunt. Atque vt ad quanque vrbem peruenium nauigando, talia agũt: Appulsa ad terram naui, mulierum aliæ ea quæ dixi faciunt, aliæ compellantes eius vrbis fœminas ingerunt probra, aliæ saltant, aliæ surgentes [1] retrahunt illas. Talia in singulis ciuitatibus ad flumen sitis agunt. Quum ad vrbem Bubastin peruentum est, diem festum celebrant magnis hostiis offerendis. quo in festo plus vini vinealis absumitur quàm in reliquo anni tempore. Commeant illuc (vt indigenæ aiunt) virorum ac mulierum, præter pueros, ad septingenta millia. Atq; hæc quidem in ea vrbe fiunt. At in vrbe Busiri quomodo diem festum Isidi agant, superius à me dictum est. Verberantur enim post sacrificium cuncti & cunctæ, multa sanè hominum millia: quo autem verberentur, non est mihi fas dicere. [2] Sed ex omnibus præcipuè hoc faciunt Cares qui AEgyptum incolunt: adeo quidem vt gladiis quoque frontes concidant. Ex quo facto datur intelligi eos hospites esse, non AEgyptios. Vbi verò in Sain vrbem sacrificatum conuenerunt, noctu sub dio vniuersi circum domos frequentes lucernas accendunt, imbutas sale & oleo plenas [3] cum multo lychno, quod tota ardet nocte. Cui festo nomẽ impositum est, Accensio lucernarum. Ad hunc conuentum quicunq; AEgyptiorum non ierint, obseruantes sacrificij noctem & ipsi vniuersi lucernas accendunt: atque ita accenduntur lucernæ non in Sai modò, sed etiam per vniuersam AEgyptum. Qua verò gratia nox hęc lumen & honorem sortita sit, sacra quædam ratio commemoratur. Ad Heliopolin & ad Butin qui veniunt, tãtum sacrificasse contenti sunt. In Papremi verò, quemadmodum alibi, & sacrificia & res diuinas peragunt, [4] sed quoad sol circunfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercentur: quum plures eorum tenentes ligneas clauas stant pro foribus

1 Pudenda reuelant.

2 Quotquot autem Cares Ægyptũ incolunt, in eo plus etiã faciunt istis, q; & feriant fronte gladiis.

3 Quibus superstans incũbit ipsum ellychnium. [*Alii*, supernè autem inest ipsum ellychnium. S.]

4 Sole autẽ iam inclinante, pauci quidam ex sacerdotibus circa simulacrum occupati sunt, plurimi autem eorũ, *vel, maior autẽ pars*, tenentes ligu. cl. ft. pro f templi. Alii verò qui vota exequũtur, plures quàm mille homines, cum sin- gul.

templi,alij eregione, plus mille virorum qui vota exequun tur,cum ſingulis fuſtibus frequentes alia ex parte conſiſtunt.Porro ſimulacrum ligneum ex ligneo ſacello deaurato in alias ſacras ædes pridie exportant, paucis illis qui miniſterio ſimulacri relicti ſunt, trahentibus plauſtrum quatuor rotarum, quo vehitur ſacellum cum ſimulacro quod intus eſt. Hos ingredi prohibent ij qui in veſtibulo ſtant. At ij qui vota exequuntur,opitulantes deo,percutiunt hos, ſeſe ipſi defenſantes. Hîc vehemens exiſtit fuſtuaria pugna mutuò capita ferientium, multiq; ex vulneribus(vt ego opinor)pereunt,etſi Ægyptij quenquam mori negãt. Aiunt autem indigenæ conuentum hunc ideo inſtitutum: Templum id incoluiſſe matrem Martis, & ad eam Martem iam adultum ac virilis ætatis veniſſe gratia coeundi cum matre:quem maternos miniſtros,[1] vt qui eum à principio non agnoſcerent,eum ingredi ad matrem non ſinerent. Hunc,ex alia ciuitate adductis hominibus, illos malè mulctaſſe,& ad matrem fuiſſe introgreſſum.[2] Et ob hanc rem aiunt ſolennem eſſe Marti die feſto hanc rixam,& inſtitutum ne in templo cum fœminis coiretur,néve à venere niſi ablutis templa adirentur. Hi ſunt qui primi ceremoniis vacauerunt.nam cæteri ferè mortales, præter AEgyptios ac Græcos, coeunt in templis: & à venere ſurgentes, non abluri introeunt templum, putantes hominem eſſe vt cęteras animantes. Etenim videre licet & pecudes omnes & volucrum greges coire in deorum templis atque in fanis:quod ſi non eſſet deo gratum, ne pecudes quidem id eſſe facturas *dicunt*.Mihi autem iſta facientes nõ probantur. AEgyptij porro cum in aliis ad ſacra pertinentibus, tum verò in his ſuperſtitioſè agunt.AEgyptus,quum ſit Libyæ finitima,non tamen admodum beſtiis abundat: quæ verò illic ſunt,eæ omnes pro ſacris habẽtur,[3] partim manſuetæ, partim immanſuetæ. Qua autem cauſa pro ſacris habentur, ſi dixero, ad res diuinas oratio mea deſcendet, quas ego in primis enarrare deuito: quarumque quicquid dixi,id neceſſitate coactus delibando dixi. Conſuetudo quę de beſtiis eſt,ita habet: Eas ſeorſum ſingulas educandi curam AEgyptij atque AEgyptiæ ſuſcipiunt: in quo honore filius patri ſuccedit. His beſtiis omnes qui in vrbibus ſunt,

1 Vt qui antea ipſum nõ vidiſſent, nõ fuiſſe ingredi, ſed abegiſſe.

2 Et ob hãc rẽ Marti hanc verberationẽ die feſto ſolẽnem ſe inſtituiſſe aiunt. Sed & ne in templo cum f. congrederentur, néve à congreſſu, *ad verbum, à fœminis*; niſi abl. tem adir. hi primi religioſè cauerunt. *Vel, Sed in templo congredi, &c. his primis religio fuit.*

3 Quarũ alię inter ipſos homines alũtur, aliæ nõ item. Cur autẽ abſtineatur ab iis quæ ſacra ſunt, ſi dix.

vota

vota persoluunt, supplicantes illi deo cuius illa bestia est, hunc in modum: Derasis filiorum capitibus aut in totum, aut ex media, aut ex tertia parte, appendunt crines vna in lance, & altera tantundem argenti: quę pecunia quum lancem traxerit, eam tradunt curatrici bestiarum. Illa pro hoc concisos pisces præbet bestiis escam.[1] talis enim cibus illis præbetur. Quarum siquam quis necauerit, si volens, morte mulctatur: sin nolens, plectitur ea multa quam sacerdotes statuerint. Quisquis tamen ibin aut accipitrem necauerit, siue volēs siue nolens, necessariò morte afficitur. Quū autem multæ sint bestiæ quæ vnà cum hominibus victitāt, multo tamen plures essent[2] nisi res hæc officeret felibus. Feles postquā sunt enixæ, nō amplius adeunt mascul os: eas isti coeundi gratia indagātes, tamen potiri nequeūt:[3] ergo contra illas talia comminiscuntur: Ereptos & subreptos earum fœtus occidunt, non tamen occisos edunt. Illæ fœtibus orbatæ, cupiditate aliorum (amantissima enim fœtuum bestia est) ita demum ad mares se conferunt.[4] Felem incensa strue diuina res occupat. nam quoties ignem extinguere neglexerunt Ægyptij, custodias felium dispositi agunt. At illæ aut intrudendo sese hominibus, aut transiliendo in ignem insiliunt. Hoc dum contingit, ingenti luctu afficiuntur Ægyptij, Quibuscunq; autem in domibus felis oppetit mortem, earum domorum habitatores cuncti sola supercilia eradunt: totū autem corpus & caput, in quorum domibus *moritur* canis. Efferuntur autem feles mortuę ad sacra tecta, vbi salitę sepeliuntur in vrbe Bubasti. Canes fœminas in sua quisq; vrbe tumulant, sacratis in loculis. Eodem modo quo canes fœminæ,[5] ichneutæ sepeliuntur. Nam mygalas, *id est mures araneos*, & accipitres in vrbem Butum asportant. Vrsos autem, qui sacri sunt, & lupos non multo vulpibus grandiores, eò loci sepeliunt vbi iacētes inueniunt. Ac crocodilo talis inest natura: Quatuor mēsibus maximè hybernis nihil omnino edit: & quum sit *animal* quadrupes, tamen terrestre & aquatile est. Nam ova parit humi, excluditque: & plerunque diei in sicco agit, sed totam noctem in flumine, quippe calidiore aqua quam nocturno sereno & ruscido. Ex omnibus quæ nouimus [6] animalibus, hoc maximum existit ex minimo. siquidem

1 Et huiusce-modi quidē educatio ipsis est constituta. Quarum, &c.

2 Nisi tale quiddam felibus accideret.

3 Ergo aduersus hoc *malū* tali vtuntur versutia.

4 Orto autē incēdio diuinum quiddā felibus accidit. Ægyptij enim recedētes & ignem extinguere negligentes, feles obseruāt: feles autē subeuntes & supersilientes homines, in ignem *insiliunt*. *Vel, salientes super homines.*

5 *Id est, Canes masculi ferarū indagatores. Gall. Chiens de chasse. Limiers.*

6 *Ad verbū, mortalibus.*

oua gignit haud multo maiora anserinis, & proportione oui fœtus excluditur: at excrescens, ad decem & septem & amplius cubitos peruenit. Oculos habet suillos, dẽtes magnos proportione corporis, & prominentes atque serratos: cui ex omnibus bestiis soli lingua innata non est. Idem inferiorem maxillam solum non mouet, sed superiorem inferiori admouet. Vngues quoque robustos habet, pellemque squamaram circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, sub dio perspicacissimus. Itaque quòd in aqua vitam degat, os fert introrsum hirudinibus refertũ. Quũmque eum cæteræ volucres ac bestiæ fugiant, [1] solus ipsũ trochilus pacatus est, quòd videlicet ei est vtilis. Etenim posteaquam crocodilus ex aqua in terram egressus est, ac deinde hiauit (semper enim ferè hoc ad zephyrum facere solet) tunc in eius os trochilus penetrans, deuorat illas sanguisugas. Qua vtilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilum lædit. Quibusdam AEgyptiorum crocodili sacrosancti sunt: quibusdam non sunt, sed * veluti hostes exagitant. Sacros admodum esse eos existimant qui circa Thebas & Mœrios stagnum incolunt: quorum vtrique vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctũ manu tractari, appendentes eius auribus vel gemmas, vel ex auro fusiles inaures, & primoribus pedibus catenam innectentes: cibaria quoque [2] accommodata ac sacra præbentes, [3] consectantur tanquam pulcherrimè viuentem. At vbi mortem obiit, sale conditum sacris in vrnis sepeliunt. At qui circa Elephantinam vrbem incolunt, quòd sacros esse non censeant, etiam comedunt. Neque verò crocodili vocantur, sed champsæ: verùm Iones appellauere crocodilos, illi genere crocodilorum quod apud eos in sepibus gignitur, ipsorum formam comparantes. Hos capiendi quum sint complura & multiplicia genera, vnum tantum hoc mihi, quod maximè dignum relatu videtur, puto scribendum. Vbi tergum suillum hamo circundatum, ad alliciendum crocodilum, permulit in medium fluminis venator, ipse ad oram fluminis porcellum, quẽ viuum tenet, verberat. cuius vocem crocodilus audiens, secundum illam tendit, nactusq; tergum deuorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia eius oculos venator cœno opplet. Hoc a-

1 Cum solo trochilo pacẽ habet, vtpote à quo iuuetur. Etenim p.

* Alii, eractãt vt hostes. S.

2 Constitua, *vel decreta.*

3 Et viuum honestissimè eractantes.

ēto, cętera facilè sanè obtinet, alioqui cum labore adeptu-
rus. Iā verò fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt,
in cætera AEgypto non sacri: talem speciem naturamque
habentes: Quadrupedes sunt, bifidis pedibus, vngulis bo-
uinis, simo naso, equina iuba, [1] eminentibus & cancellatis
dentibus, fulgida cauda, equina voce, magnitudine maxi-
mi tauri, tā crasso corio vt ex eo arefacto fiant pila missilia.
Gignuntur prætereà in fluuio [2] aquatilia quædam quæ Æ-
gyptij sacrata esse arbitrantur. Arbitrantur item sacrū esse
genus piscium quod vocatur squamosum, atq; etiam an-
guillā. Hos pisces aiunt sacros esse: ex volucribus verò vul-
pāseres. Est & alia volucris sacra, nomine phœnix, quam
equidem nunquā vidi nisi in pictura. etenim perrara ad eos
cōmeat, quingentesimo quoq; (vt aiunt Heliopolitani) an-
no, & tunc demū quum pater eius decessit. Is si picturæ as-
similis est, talis quantusque est: Pennæ coloris partim aurei,
partim rubei, maxima ex parte cū habitu tum magnitudi-
ne simillimus aquilæ. Eū aiunt (quod mihi non fit verisimi-
le) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscētem in tēplum So-
lis, gestare patrē myrrha obuolutum, & in eo tēplo huma-
re. sic autem gestare: primùm ex myrrha ouum compone-
re, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri.
Hoc expertum, ita demū ouum exenterare, atq; in illud pa-
rentem inferre: & qua parte ouū exinaniuit, patremq; in-
tulit, eam partē alia myrrha inducere: & quum tantundem
ponderis imposito parente effectū sit, obstructo rursus fo-
ramine, baiulare illud in AEgyptum in tēplum Solis. Hæc
facere hanc auem cōmemorant. At circa Thebas sunt sacri
serpentes, nihil omnino hominibus noxij, pusillo corpore,
binis præditi cornibus, è summo vertice enatis: quos defun
ctos in Iouis æde sepeliunt. huic enim deo sacros illos esse
52 prædicant. Est autem Arabiæ locus, ad Butum vrbem ferè
positus: ad quem locum ego me contuli, quòd audirem
volucres esse serpentes. Eò quum perueni, ossa serpentum
aspexi, & spinas multitudine supra fidem ad enarrandum,
quarum acerui erant magni, & his alij atque alij mino-
res, ingenti numero. Est autem hic locus vbi spinæ proiec-
tæ iacebant, huiusce modi: Ex arctis montibus exporrigi-
tur in vastam planitiem AEgyptiæ contiguam. Fer-

1 Exertos dē-
tes ostentan-
tes, cauda &
voce equina.

2 Lutræ, *siue*
lutræ, quas
Æg. sacras es-
se arbitr.

tur ex Arabia ſerpentes alatos ineunte ſtatim vere in AEgyptum volare, ſed eis ad ingreſſum planitiei occurrentes aues ibides, non permittere, ſed ipſos interimere: & ob id opus ibin magno in honore ab AEgyptiis haberi Arabes aiunt, conſitentibus & ipſis AEgyptiis idcirco ſe his auibus honorem exhibere. Eius auis ſpecies talis eſt: Nigra tota vehementer eſt, cruribus gruinis, roſtro màxima ex parte aduncо, eadem qua crex magnitudine. Et hæc quidem ſpecies eſt nigrarum quæ cum ſerpentibus pugnant. [1] At earum quæ pedes humanis ſimiles habent (nam bifariæ ibides ſunt) gracile caput ac totum collum, pennæ candidæ, præter caput ceruicemque, & extrema alarum & natium. quæ omnia quæ dixi ſunt vehementer nigra, crura & roſtrum alteri conſentanea. Serpentis porro figura qualis hydrarum: alas pennatas non gerit, ſed *glabras* & alis veſpertilionis valde ſimiles. Hactenus de ſacris beſtiis dictum ſit.

1 Earum verò quæ hominibus magis obuerſantur.

Ipſorum autem AEgyptiorum, ij qui circa partem AEgypti frumentariam habitant, [2] memoriam omnium hominum commentantes, ſunt ferè eorum in quorum ego veni experimentum, longè excellentiſſimi. Tali autem vitæ genere vtuntur: Singulis menſibus triduo purgant ſe, vomendo atque inteſtina diluendo, gratia ſanitatis conſeruandæ: exiſtimantes omnes languores hominibus creari ex cibis quibus aluntur. Nam ſunt alioqui AEgyptij omnium hominum, ſecundum Libyas, maximè ſalubri corpore, [3] acris (vt mihi videtur) beneficio, qui nunquam immutatur: ex cuius mutationibus præcipuè exiſtunt in hominibus morbi. Pane veſcuntur quem [4] ex farre conficiunt, quem *panem* colleſtem nominant. *Vino* vtuntur facto ex hordeo: deſunt enim in ea regione vites. Victitant quoque tum piſcibus (partim crudis ad ſolem arefactis, partim ſalſugine conditis) tum auibus crudis, prius tamen ſale conditis, coturnicibus anatibuſque atque auiculis. [5] cæteris autem vel volucribus vel piſcibus qui ipſis in proximo ſunt, (præter illos qui ab eis ſunt recepti pro ſacris) partim aſſis, partim elixis. Apud locupletes eorum, quum multi conuenerunt, & à cœna diſceſſum eſt, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, ſed pictura & opere verum maximè imitantem, longitudine cubitali

2 In prodendis memoriæ factis omniũ hominum ſe exercentes.

3 Tempeſtatum. *Gall. La diſpoſition du temps.*

4 Ex olyris. *Zea.*

5 Cæteris autem quæ cum auibus aut piſcibus affinitatem aliquã habent.

omnino,

omnino, aut bicubitali, ostendensque singulis conuiuarum, ait, In hunc intuens pota & oblectare, talis post mortem futurus. Hæc illi apud conuiuia faciunt, contentique moribus patriis: nullum alium asciscunt. Quibus cum alia sunt egregia instituta, [1] tum verò illud, adhibendi modularorem, qui & in Phœnice & in Cypro, & alibi nomen pro differentia gentium habet. Idem tamen congruit cum eo quem Græci decantant, appellantes Linum. vt ego admirer cum alia multa quæ sunt apud AEgyptum, tum verò vnde id nomen Lini acceperint, quem semper quodammodo decantare cognoscuntur. Vocatur autem Linus AEgyptiacè Maneros: quem AEgyptij tradiderunt, quum filius vnicus extitisset primus ipsorum regis, præmaturaque morte decessisset, bis lamentis ab AEgyptiis fuisse decoratum, & cantilenam hanc eamque solam ipsis institutam. Congruunt præterea in hoc cum solis Græcorum Lacedæmonius AEgyptij, quòd minores maioribus natu obuij cedunt via, ac deflectunt, aduenientibusque è sedili assurgunt: qua in re cum nullis aliis Græcorum conueniũt. [2] Inuicem compellandi se mutuò in viis adorant, genu tenus demissa manu. Vestibus amiciuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas calasiris appellant, super quas candida ferunt amicula linea superiecta. Laneæ tamen vestes neque in ædes sacras gestantur, neque vnà cum cadauere sepeliuntur. profanum enim est. Consentanea verò hæc sunt iis quę Orphica & Bacchica appellantur, sunt autem AEgyptia & Pithagorea. Nam his quoque ceremoniis participantem, lineis indutum vestibus humari religiosum est, de quibus sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab AEgyptiis excogitata, quis mensis diésve cuius deorum sit, & quo quis die genitus, qualia sortietur, & quam mortem obibit. & qualis existet. Quibus rebus qui in poesi versati sunt, vsi fuerunt. Plura quinetiam ab eis prodigia competta sunt quàm à cæteris omnibus hominibus. nam quum prodigium extitit, scribunt id, obseruantes quomodo euenerit: & siquando postmodum huius simile extiterit, exemplo prioris putant euenturum. Diuinatio apud eos ita est constitura vt eius artificium nulli mortalium vendicetur, sed certis diis. Siquidem Herculis illic oraculum est, & Apolli-

1 Tum verò etiam Linus cătio in Phœnice & Cypro & aliis locis decantata: quæ vatium quidé pro singularũ gentium differentia nomẽ habet: sed vt inter omnes conueniat, eadẽ illa est quã Græci cantant, & Linũ appellant. vt cũ alia multa quę sunt in Ægypto tum etiam illud admiter, vnde Lini illius quem videntur iam inde ab omni ꝛuo cecinisse, nomen sit exortum. Vocatur porro Linus, &c.

2 In viis pro mutua salutatione, ador.

nis,& Mineruæ,Dianæq; ac Martis,& Iouis. sed quod præcipuo honore colunt ex omnibus oraculis, Latonæ est, in vrbe Buti. Verùm hæc vaticinia non eodem modo sunt omnia instituta,sed differenter. Iam verò medicina apud eos hunc in modum est distributa, vt singulorum morborum sint medici,non plurium. itaque omnia referta sunt medicis. Alij enim sunt oculorum, alij capitis, alij dentium, alij [1] alui partium,*alij morborum occultorum. Luctus eorundem ac sepulturæ tales sunt: Quibuscunque aliquis ex domesticis decessit homo alicuius momenti, ibi omnes fœminæ illius familiæ caput sibi & vultum oblinunt luto. deinde relicto [2] domi cadauere, ipsæ per vrbem vagantes se plangunt, succinctæ, nudatis mammillis, & cum eis [3] proximæ quæque. Altera ex parte viri,& ipsi [4] expectorati se verberant. His actis,ita demum ad condiendum portant. Sunt autem certi ad hoc ipsum constituti, qui hoc artificium factitãt: qui,quum ad ipsos cadauer portatum est, ostendunt iis qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea,pingendo assimilata. Et eorum vnum accuratissimè fabrefactum esse aiunt,(cuius ego [5] nomen si nuncupauero, haud faciam sanctè)alterum illo inferius,ac vilioris pretij: tertium,vilissimi. Quibus expositis sciscitantur ab iis ad quod exemplum velint effingi mortuum suum. Isti vbi de pretio conuenerunt, illinc abeunt. At hi relicti in ædibus,hunc in modum diligentissimè condiunt corpus: Ante omnia incuruo ferro cerebrum per nares educunt, [6] vt quanque partem educentes, ita locum eius medicamentis explentes. Dehinc acutissimo lapide AEthiopico circa ilia conscindunt, atque illac omnem aluum protrahunt: quam vbi repurgarunt,ac vino palmeo eluerunt, rursus odoribus contusis proluunt: tum aluum complentes contusa myrrha pura, & casia, & aliis) excepto thure) odoribus, iterum consuunt. Vbi hæc fecere, saliunt nitro abditum septuaginta dies. nam diutius salire non licet. Exactis septuaginta diebus cadauer vbi abluerunt, fasciis byssina totum incisis loris inuoluunt, gummi illinentes: quo AEgyptij glutinis loco plerunque vtuntur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox inferunt mortuum, inclusumque

1 Alui & vicinarum partium.

*Hier. Mercurialis Var. lect. lib. 2, c. 8. putat pro alij legi posse siue: ut hæc sequentia exponant præcedentia. S.

2 Inter cognatos, uel necessarios. nisi sinistrorsum depravatum est. aut pro εἰκῇμεν ponitur.

3 Affines omnes.

4 Succincti.

5 Nomen nuncupare nefas esse duco.

6 Ipsum quidem sic educentes, pharmaca verò infundentes.

sumque ita,[1] reponunt. Eos autem qui mediocria volunt, nimium fugientes sumptum, ita apparant. Clysterem vnguine quod è cedro gignitur complent: deinde ex hoc aluum mortui, ipsam neque scindentes neque extrahentes, sed per secessum, prehenso viæ posterioris hiatu, inferciunt: & tot quot dixi diebus sale condiunt. quorum dierum vltimo cedrinum vnguen, quod prius ingesserant, ex aluo egerunt: quod tantam habet vim vt vnà secum aluum atque intestina tabefacta educat. Nitrum autem carnes tabefacit, mortuiq; tantùm cutis & ossa relinquuntur. Vbi ista fecere,[2] ex quo sic tradidere mortuum, nihil amplius negocij suscipiunt. Tertia conditura hæc est qua adornantur eorum mortui: Qui tenuiori sunt fortuna, ablutionibus ventrem abstergunt, arefaciuntque sale septuaginta per dies, deinde tradunt reportandum. Vxores tamen insignium virorum, non statim vita defunctas tradunt condiendas, ac ne eas quidem fœminas quæ formosæ valde &[3] maioris momenti fuerint, sed triduo atque quatriduo ante defunctas. Ea de causa facientes, ne cum fœminis isti salinarij concumbant. Deprehensum enim quendam aiunt coeuntem cum recenti cadauere muliebri, delatumque ab eiusdem artificij socio. Quisquis autem vel ipsorum AEgyptiorum vel externorum compertus sit mortuus, siue à crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessarium prorsus est ei ciuitati ad quam iectus est, condire, & quam honestissimo funere sepelire, in sacris monumentis. quem ne contingere quidem fas est alteri aut proximorum aut amicorum,[4] nisi ipsis Nili sacerdotibus, vtpote maius quiddam quàm hominem mortuum tractantibus ad sepeliendum. Græcanicis institutis vti recusant, & (vt semel dicam) nullorum hominum aliorum institutis vti volunt. Et hoc quidem cæteri AEgyptij obseruant. Est autem Chemmis oppidum grande Thebaicæ prouinciæ, prope Neam vrbem, quo in oppido est templum Perseï, Danaæ filij, quadratum ac palmeto circundatum, ingenti sanè è saxis vestibulo, stantibus desuper duabus grandibus è lapide statuis. In hoc ambitu est templum, & in eo simulacrum Perseï: quem Chemmitæ memorant sibi apparere frequenter è terra exeuntem, frequenter

1 Reponunt in loculo, *vel potius in loco sepulchrorũ loculis dicato*, & rectum statuunt ad parietem. Siquidẽ mortuos sum ptuosissimè apparant, *vel adornant*. Eos autem, &c.

2 Sic mortuũ *propinquis* reddunt, nulla re alia facta. Tert.

3 In pretio habitæ f.

4 Sed cum sacerdotes Ipsi Nili, veluti maius quiddam quàm humanum cadauer, manibus contrectantes sepeliunt.

intra templum. Eiusque sandalium quod gestabat, inueniri, bicubitali magnitudine: quod postquam apparuerit, exhuberare omnem Ægyptum. Hæc quidem illi aiunt. Faciunt autem Perseo Græcanicè gymnicos ludos, per omne certandi genus, propositis præmijs tum pecorum, tum palliorum, tum pellium. Percontantique mihi cur eis solis consueuisset apparere Perseus, & cur in edendo gymnico certamine ab Ægyptijs discreparent, aiebant Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriundum. Danaum enim & Lynceum, qui essent Chemmitæ, nauigasse in Græciam: 54
[1] à quibus originem gradatim ducendo, deueniebant ad Perseum. Hunc in Ægyptum profectum eam ob causam quam & Græci dicunt, gratia afferendi ex Libya caput Gorgonis, venisse quoque ad ipsos, ac cognatos omnes agnouisse. quos postquam agnouisset, & nomen Chemmis ex matre audisset, in Ægyptum venisse, [2] & gymnicum certamen celebrari iussisse. Hæc omnia opinantur Ægyptij qui supra paludes incolunt. Qui verò in paludibus, vtuntur eisdem quibus cæteri Ægyptij moribus, cum in aliis, tum in habendis singulis vxoribus, quemadmodum Græci. Cæterùm ad victus facilitatem alia sunt eis excogitata. Siquidem quùm fluuius plenus campos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingens vis liliorum, quæ lotos Ægyptij vocant, ea vbi demessuerunt, ad solem exiccant: deinde quod medium loti est, papaueri assimile, postquam coxerunt, ex eo faciunt panes assos. Est autem huius loti radix quoque esculenta, etiam suauitate præstanti orbiculata, mali magnitudine. Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumine nascentia: quorum fructus in alio [3] calyce germinans è terra, simillimus specie est fauo vesparum. In eo esculenta quædam instar nuclei oliuæ coagmentata innascuntur, quæ & tenera comedũtur & arefacta. Iam verò byblum annuum vbi è paludibus excerpserunt, superiorem eius partem amputant, quam in aliud quiddam conuertunt: quod relictum est inferius, longitudine cubitali, id edunt pariter, ac venundant. Eo siqui admodum suaui vti cupiunt, in luculento furno torrefactum ita comedunt. Sunt præterea ex eis qui solùm piscibus victitant, quos vbi ceperunt, exenteratos ad solem desiccant, exiccatisque deinde

[1] Quorum genealogiam describentes, deuen.

[2] Se igitur certamen gymnicum ipsius iussu peragere. Et hi quidem sunt ritus Ægyptiorũ qui sup.

[3] Calyce adnascente è radice, simil.

deinde vescuntur. In fluminibus non ferè gignuntur pisces gregales: sed nutriuntur in stagnis: qui hæc faciunt. Simulac incessit eis libido gignendi, gregatim in mare enatant, ducibus masculis genituram spargentibus, quam fœminæ [1] consectantes, recuruando se ex ea concipiunt. Eædem vbi prægnantes in mari sunt effectæ, remeant omnes rursus ad loca sibi consueta, non amplius eorundem ductu, sed fœminarum. Gregatim autem præeuntes, faciunt quemadmodum fecerant mares, oua fundentes instar milij parua, quæ mares venientes deuorant. Sunt autem ea tanquam milij grana, pisces: quum ex illorum granorum reliquiis non deuoratis, sed nutritis, pisces fiant. Ex his piscibus qui capiuntur, dum in mare meant, [2] his detrita dextra: quod ea de causa patiuntur, quod in mare dum tendunt, à sinistra terram legunt: rursus eadem via reuertentes, incursant atque offensant contingendo terram plerunque, ne itinere aberrent propter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa *loca* terræ & lacunæ fluuio proximæ impleri incipiunt. Confestimque redundante à flumine aqua, hæc plena fiunt, & continuò cuncta pisciculis minutis opplentur. Vnde autem verisimile sit eos gigni, hoc mihi videor causæ intelligere, quòd superiore anno postquam Nilus abscessit, pisces qui oua in cœno pepererant, vnà cum postremis abeunt aquis: circumacto rursus anno, vbi aqua restagnauit, protinus ex his ouis gignuntur pisces. Et ad pisces quidem quod attinet ita se res habet. Porro *A Egyptij qui palustria* accolunt, vnguento vtuntur ex fructu sillicypriorum, quod appellant A Egyptij, [3] kiki, hunc in modum conficientes Sillicypria hæc, quæ apud Græcos vltrò nascuntur, ad oras fluminum stagnorumq; serunt, multum quidē fructum ferentia, sed graueolentem. Hunc vbi collegerūt, alij contusum, ad ignem, alij in sarragine coquunt, & quod ex eo defluit excipiunt, pingue quiddam, & non minus ad lucernas idoneum quàm oleum, sed graueolentiam exhibens. Sunt autem aduersus culices, quorum magna vis est, hæc ab eis excogitata, illos quidem qui supra paludes incolunt, iuuant turres quas dormituri ascendunt. nam culices ventus prohibet in altum volare. At qui intra paludes habi-

1 Consectãtes, absorbent, & ex ea conc. *Legendum enim* ἀναχάπτειν *ex vet. cod. non* ἀναχάμπτειν, *cum Valla, nec* ἀναλάμπτειν, *cum vulg. edit.*

2 His capita sinistrã versus attrita apparẽt: qui verò capiuntur dum remeãt, dextram habẽt attritam. idq; ob eam causam pat.

3 *Vulgò vicinus esse existimatur.*

tant,alia turrium vice ſunt machinati,hæc videlicet:Singuli ſua habent retia,quibus per diem piſces capiunt, [1] eiſdem noctu vtuntur cubili in quo requieſcunt. Circundatis illis, deinde operti ſomnum capiunt. qui ſi in veſtimento inuoluti aut in ſindone dormirent, eos per ipſa indumenta culices morderent: per retia verò ne tantulum quidem mordere conantur. [2] Naues eorum oneratiæ ſunt factæ è ſpina, cuius figura ſimillima eſt loto Cyrenæo, & cuius lacryma gummi eſt. Ex hac ſpina ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali [3] tanquam lateritio opere componunt, hunc in modum compingentes: Ligno cubitali circum denſos ac longos ſtipites appendunt: vbi hunc in modum compegerunt, deſuper frequentia tranſtra extendunt. [4] Commiſſuris nequaquam vtũtur, ſed introrſum compages byblo innectunt. Gubernaculum [5] ſcitè faciunt, & hoc per carinam tranſit. Malo quoq; ſpinaceo, & velis ex byblo vtuntur. Hæc nauigia contra flumen meare non poſſunt, niſi luculentus ingruat ventus, verùm à terra protrahuntur. Secundum decurſum hoc pacto feruntur: Eſt [6] ianua ex myrica facta, [7] puraminibus arundinaceis ſtrata, & lapis politus duorum ferè talentorum pondo: huiuſmodi [8] ianuam fune alligatam, in anteriore parte nauis ſinunt deferri: lapidẽ verò retrorſum alio fune. [9] Ita ianua, impetu aquæ inſidente, protinus meat & trahit barim: hoc enim his nauigijs eſt nomen. Lapis autem dum retrorſum trahitur, fundo admotus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos eſt copia, quorum quædam ferunt multa millia talentorum pondo. Quum regionem ſupergreſſus eſt Nilus, ſolæ vrbes apparent, eatenus extantes vt inſulis Ægæi maris ferè aſſimiles eſſe videantur. Nam cætera Ægypti, pelagus efficiuntur: ipſæq; vrbes, ſolæ extant, *quæ ſtationes nauium faciunt*. Nec iam, quum hoc contingit, per alueum fluminis, ſed per medium campi nauigatur. Ex Naucrate quidem [10] Memphin verſus, non iam iuxta pyramides ipſas, ſed iuxta acumen Deltæ & vrbem Cercaſorum. A mari autem & Canobo Naucratem verſus per campum ad Anthyllam vrbem venies, & ad vrbem

1 Nocte verò ſic vtuntur, Cubile in quo quieſcũt, reti circundant, deinde op. *Vt legatur ὕστ, non αὐτῷ.*

2 Nauigia eorum oneraria ſunt facta è ſp.

3 In formam lateris comp. hunc in m. compingentes, Cuneis frequentibus & longis circunnectunt bicubitalia ligna. Vbi hũc in m.

4 Curuatis autem in gyrum lignis non vt.

5 Vnum fac. *ir, pro quo hic legit iv.*

6 Cratis.

7 Ex arundinum reſegminibus cõſuta, *vel contexta*. & lapis perforatus, duorum ſ. &c.

8 Cratem.

9 Cratis itaque imp.

10 Memphin verſus nauigãti, iuxta ipſas pyramidas eſt curſus, *id eſt tenetur, vel dirigitur*. at ne hic quidem eſt *ſum*, ſed *eſt adme* iuxta ac.

quæ

quæ vocatur Archandri. Harum vrbium Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in calceamenta vxori semper eius qui in Ægypto regnat. quod factum est ex quo Ægyptus fuit ditionis Persarum. Altera videtur mihi nomen habere ab Archandro Danai genero Phthij Achæi filio. Archandri enim vrbs nominatur. [1] Quòd si alius quisquam Archander esset, nequaquam Ægyptium nomen foret. Hactenus quæ vidi, quæ noui, quæ interrogaui, dicta sunt: hîc pergam disserere de Ægypto quæ audiui, addens & aliquid quod ipse viderim. Menem, qui primus apud Ægyptum regnauit, aiebant sacerdotes [2] iunxisse pontibus Nilum ad Memphin. nam eum, Libyam versus, totum præterlabi montem Psammium: & supra Memphin centum circiter stadia meridiem versus aggesta humo ad anfractum fluminis arefeciſſe pristinum alueum. ita flumen facto alueo per medium montium fluere. Adeo nunc quoq; sub Persis iste anfractus Nili qui coercitus fluit, magnis præsidijs custoditur, quotannis obseptus aggeribus. Quos si refringens flumen velit ea parte redundare, omnis Memphis adibit periculum ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, [3] id vnde fluit amnis effectum terrestre, ibiq; ab eodem vrbem hanc conditam quæ nunc Memphis appellatur (est enim Memphis in angustijs Ægypti sita) & exterius aquilonem versus & vesperum, ex flumine effossum esse stagnum, (nam ab aurora ipse Nilus coercet) & ab eodem in ea vrbe extructum hoc templum Vulcani tũ magnum, tum memoratu dignissimum. Post hunc recensebant è libro sacerdotes nominatim alios trecentos ac triginta reges. In quibus tot ætatibus hominum, decem & octo fuissent Æthiopes & vna mulier alienigena: cæteri, viri Ægyptij. Mulieri quæ regnauit, fuit nomen idem quod reginæ Babylonicæ, Nitocris: quam dicebant vltam fuisse fratrem ab Ægyptijs, apud quos regnabat, interemptum: quum eo interempto, regnum ad hanc detulissent. Vltam autem fratrem, multis Ægyptiorum dolo absumptis. [4] Nam extruxisse eam permagnum ædificium subterraneum, per causam quidem noui operis, animo autem aliud agitantem: & conuocatis ad conuiuium multis, quos præcipuè nouerat, frater-

1 Sed fieri potest vt aliquis alius Archander fuerit: non tamẽ Ægyptiũ est hoc nomen.

2 Aggessisse Memphin. fluuiũ enim totum præterlabi solitũ montẽ labulosum Libyã versus: Menẽ autem supra stadia circiter centũ à Memphi, sinu qui meridiẽ versus ferebatur obstructo, arefecit.

3 Quum ea pars à qua fluuium arcuerat, cõtinens facta esset, *vel terrestris*, ibi ab e.

4 Nam quũ domum conderet, specum subterraneũ & eum quidẽ valde longũ excauasse, vt ipsa quidem dicebat, mente autẽ aliud machinatam esse. & conuoc. *Vt legatur* κτιθῆι, *non* ἐ κτίσθη.

næcædis autores fuisse, per occultum quendam specum immisisse flumen discumbentibus. Hęc demum de illa referebant, præterquam quòd, vbi hoc fecisset, [1] conspersisse eam multo cinere ædificium, quo impunita esset. Aliorum autem regum nullum referebant clarum opus editum, nisi vnius, qui postremus horum extitit, Mœris. Hunc enim ædificasse memoratu digna Vulcani vestibula, ad ventum aquilonem vergentia: & stagnum effodisse, cuius quot sint in ambitu stadia, posterius aperiam: & pyramides in ea exstruxisse, de quarum magnitudine simul cum ipsius lacu mentionem faciam. Hunc itaq; tantum operum edidisse: alios autem nihil prorsus. Quos ego prætergressus, eius qui his successit, nomine Sesostris, mentionem habebo. Hic dicebant sacerdotes, [2] primum longis nauibus ex Arabico sinu profectum, rubri maris accolas in suam potestatem redegisse: progressumq; longius, venisse in mare iam vadosum, & proinde non nauigabile. Illinc vbi retro se ad Ægyptum recepisset, secundum sacerdotum commemorationem, coacto ingenti exercitu per continentem perrexisse: omnesq; gentes, vt in quamq; incidebat, subegisse. Et quascunq; earum nanciscebatur feroces & vehementer studiosas libertatis, in earum regionibus cippos statuebat, inscriptos literis sui nominis & patriæ, & quæ referrent ipsum illos vi subegisse: quarum verò vrbes nullo prælio nulloq; negotio cepisset, his cippis inscripsit tum easdem literas quas scripserat eis gentibus quæ viriles exstiterant, tum muliebria genitalia: planum facere volens, illos haudquaquam viriles extitisse. Hæc faciendo peragrabat continentem, donec ex Asia in Europam transgressus, Scythas subegit & Thraces: ad quos vsq; & non vlterius mihi videtur Ægyptius exercitus peruenisse, quoniam in istorum terra tituli, non vltra, positi apparent. Hinc digressus retro abijt, & posteaquam ad Phasin subsedit, [3] quid deinceps, non habeo quod dicam, an ipse rex Sesostris, diuiso

1 Sese conjecisset in domum cinere plenam, quò &c.

2 *Hunc locũ Budæus ita vertit*, Primum omnium regum longis nauibus Arabicum sinum prætexuisse, & populos rubri maris accolas in potestatem suã redegisse: indeq; retro ijsdem vestigijs reuersum, & coactis ingẽtibus copijs transgressum incontinentẽ infesto exercitu obuias vbiq; gentes subegisse: Quascunque autẽ erat nactus gentes strenuas, & pro libertate ruẽda acriter ac percupidè dimicantes, per horum ille regiones stelas, *id est* cippos lapideos statuebat, literis significantes ipsius regis nomen & patriam, & vt copijs eos proprijs ac viribus subegerat. Quorum verò vrbes nullo negotio aut incruento certamine cepisset, apud hos itidem vt apud illos qui strenuitatis specimen ediderant, cippos quoq; statuebat, atq; eo amplius muliebria genitalia adsculpebat, significare volens eos ignauos esse. Bud.

3 Deinceps pro comperto dicere non possum an ipse r.

suo exercitu, aliquantulum copiarũ reliquerit ad eam regionem incolendam, an aliqui militum pertæsi peregrinationis, circa fluuium Phasin subsiterint. Nam Colchi videntur Ægyptij esse, quòd ipse prius notum quàm ex alijs auditum refero. Cuius rei quum mihi cupido incessisset vt vtrosq; percontarer, magis Colchi reminiscebantur Ægyptiorum, quàm Ægyptij Colchorum. Dicebant autem Ægyptij se opinari Colchos è Sesostris esse exercitu. [1] Ipse autem ex hoc coniecturam capiebam, quòd atro colore sunt & crispo capillo (tametsi hoc pro nihilo putari posset, quũ & alij sint huiusce modi) [2] sed quòd isti præcipuè. Præterea quòd soli omnium hominũ Colchi & Ægyptij & Æthiopes ab initio statim pudenda circuncidunt. Nam & Phœnices & Syrii, qui sunt in Palæstina, didicisse id ab Ægyptijs & ipsi confitentur. Syrij verò qui fluuium Thermodontem & Parthenium accolunt, & horum contermini Macrones, à Colchis se nuper didicisse aiunt. Hi enim ex hominibus soli sunt qui circunciduntur: [3] & in hoc faciendo, agnoscũtur Ægyptij esse. Ægyptij verò atq; AEthiopes, nõ queo dicere vtri ab vtris didicerint. nam videtur esse perantiquũ. Sed quòd ex AEgypto, quum illic commercium haberent, didicerint, magnum mihi fit hoc testimonium: quòd hi Phœnices qui cum Græcis commercium habent, non amplius circa virilia imitantur AEgyptios, nec eorum qui nascuntur, virilia circuncidunt. Agedum & aliud de Colchis dicam, in quo sint similes AEgyptiorum. Hi soli atq; AEgyptij linum eadem ratione [4] operantur: omnisque vtrorumq; vita pariter & lingua similis est. Linum autem Colchicum à Græcis Sardonicum appellatur, quum illud quod ab AEgypto venit, appelletur AEgyptiacum. Titulorum quos Sesostris rex AEgypti [5] regionatim etexit, plerique iam incolumes non extant. quosdam in Syria Palæstina ipse vidi inscriptos, tum quibus dixi literis, tum muliebribus genitalibus. Circa Ioniam quoq; duæ huius viri figuræ visuntur in petris incisę: vna quidem quâ ex Epheso in Phocæam itur, altera verò, quâ è Sardibus Smyrnam versus. In quarum vtraq; insulptus est vir magnitudine quinûm palmorum, dextra spiculum tenens: sinistra arcus, cæteramq; item armaturam & AEgyptiacam & AEthiopicá gestans:

1 Ipse partim ex hoc.

2 Sed ex istis magis, quòd soli, &c.

3 Et in eo istos Ægyptiorum cõsuetudinem sequutos constat.

4 Elaborãt. *Vel, Apparant. Gall. accinstrent.*

5 Per singulas regiones.

& ex altero ad alterum humerum euntes sacræ literæ Ægyptiacæ sunt insculptæ in hæc verba, HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HVMERIS. Quis tamẽ aut cuias fuerit, [1] ab hac parte non indicant, sed ab altera. Ea quidam conspicati, Memnonis imaginem esse coniectant, multùm à veritate deficientes. Hunc igitur Sesostrin Ægyptium sacerdotes dicebant, redeuntem, multosq; mortales earum gentium ac regionum quas subegerat, reportantem, eundem, [2] posteaquam ad Daphnas Pelusias se recepetat, fuisse à fratre, quem Ægypto præfecerat, vnà cum liberis inuitatum: & quum ille domum exterius materia circunstipasset, struemque incendisset, re hunc intellecta extemplo cum vxore deliberasse, (nam & vxorem secum duxerat) & ea suadente vt duos è sex liberis super ardentem pyram extendens pontem faceret, super quos ipsi transeuntes euaderent, ita feciſſe: & duobus filijs ita incensis, cæteros vnà cum patre fuisse seruatos. Sesostrin in Ægyptum reuersum, vltionẽ de fratre sumpsisse: quam verò multitudinem è terris in potestatem redactis abduxerat, ea vsum in hæc fuisse: Nempe isti fuerunt qui sub hoc rege immensæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos pertraxerunt, quique ad diuortia aquarum, quæ nunc in Ægypto sunt, cuncta effodienda sunt adacti, [3] quia inuiti faciebant vt Ægyptum, prius equis & plaustris agendis vbique idoneam, redderent non idoneam. Nam ab eo tempore Ægyptus, quæ omnis plana est, tamen inequitabilis & plaustris inhabilis extitit, propter multiplices fossas [4] vniuersa loca occupantes: quas ideo rex fodiendas putauit vt ciuitates quæ non accolerent flumen, sed in medio Ægypti essent, refluente flumine non laborarent penuria aquæ ad potandum, sed ea suppeditaretur è puteis. Hac de causa AEgyptus interciſa est, & ab hoc rege, vt dicebant, in omnes AEgyptios dispartita, soli quadrati æqua portione viritim per sortem data: atque hinc prouentus instituti, imposita certa pensione, quam illi quotannis soluerent. Quòd si cuius portionem alluuione flumen decurtasset, is adiens regem, rei quæ contigerat certiorem faciebat. rexque ad prædium inspiciendum mittebat qui metirentur quanto deterius factum esset, vt ex

1 Hic quidẽ non declaratur, sed alibi declaratum est.

2 Quum in reditu Daphnas Pelusias veniſſet.

3 Et per imprudentiã fecerunt vt Ægyptus pr. e. & pl. agendis vbiq; idonea, commoditate ista careret. Nam, &c.

4 Et varias formas. *vel ua rie diuerticula* habentes. Regionem autẽ idcirco rex incidit vt ciuitat. *Hic pro τρίπους legit* ὄντας.

vt ex reſiduo proportione taxatum vectigal penderetur: atq; hinc geometria orta videtur in Græciã tranſcendiſſe.

17 Nam polum & gnomonem, *ἀκεστὶ normam*, & duodecim diei partes à Babylonijs Græci didicerunt. Solus hic Ægyptius rex imperio potitus eſt Æthiopię: monumentũ quoque ſui reliquit ante ædem Vulcani, lapideas ſtatuas, duas quidem tricenûm, vnam ſuam, alterã vxoris: quatuor autẽ, vicenûm cubitorum, totidem filiorum. Huic ſtatuæ longo pòſt tempore quum Darij Perſæ ſtatua anteponeretur, nõ tulit id ſacerdos Vulcani, negans Darium tales res geſſiſſe quales geſſiſſet Seſoſtris Ægyptius: quippe qui cum alias nationes non pauciores quàm Darius, tum verò Scythas ſubegiſſet: [1] eoq; iniquum eſſe huius ante illius ſiſti donaria, qui rebus geſtis non eſſet illum ſupergreſſus. Hæc loquuto ſacerdoti tamẽ ignouiſſe Dariũ ferunt. Defuncto Seſoſtre, regnũ ſuſcepiſſe Pheronem eius filiũ aiebant, & hunc nullã ſumpſiſſe expeditionẽ, ſed ei contigiſſe vt luminibus caperetur. idq; hac de cauſa: Quum flumẽ eo tempore copioſiſſimũ manaret, ita vt ſupra decẽ & octo cubitos rura tranſcenderet, vento ingruente, qui fluctus cieret, ferunt hunc regem [2] facinus admiſiſſe, quòd ſumptum ſpiculũ in medios fluminis vortices contorſerit: ſtatimq; laboraſſe ex oculis, ac viſum amiſiſſe, decennioq; cæcum fuiſſe. Vndecimo autem anno ex vrbe Buti ei oraculum adueniſſe, iam exactum eſſe tempus [3] calamitatis: viſumq; ei rediturum, ſi oculos abluiſſet lotio mulieris quæ ad ſuum ſolius virum acceſſiſſet, aliorum virorum expers. Eum ergo ante omnia vrinã vxoris expertum, quum nihil amplius cerneret, cæterarum deinceps vrinã expertum, tandem vidiſſe. Tumq; omnes mulieres quas fuiſſet expertus (præter eam cuius lotio lotus viſum recepiſſet) vnam in vrbem coegiſſe, quæ ἰερυθρὴ βῶλος, *id eſt rubra gleba*, dicitur, & eas illic coactas cum ipſa vrbe omnes concremaſſe: & eam cuius lotio lotus viſum recepiſſet, vxorẽ duxiſſe. Ergo ea clade liberatus cũ alia in alijs templis donaria poſuit, omnia memoratu digna, tũ maximè memorabilia ac ſpectaculo digna in tẽplo Solis, gemina ſaxa, quos obelos vocãt, *à figura veru*, centenûm cubitorũ longitudinis, octonûm latitudinis. Huic in regno ſucceſſiſſe aiebãt virũ Memphiten cui nomẽ eſſet

1 *Hæc adde poſt Subegiſſet.* Darium autẽ Scythas vincere non potuiſſe. idcoq; in.

2 Proteruitate quadam ſumpt.

3 Pœnæ qua mulctaretur.

lingua Græca Proteus. cuius nunc apud Memphin visitur fanum, decorum sanè ac valde adornatum, ad australem partem templi Vulcani positum, circunquaq; Phœnicibus Tyrijs habitantibus: qui locus omnis castra Tyriorum appellatur. In hoc fano Protei est ædes quæ vocatur Veneris hospitæ: quam conijcio esse Helenæ Tyndati filiæ: tum quia apud Proteum fuisse diuersatam audiui, tum etiam quòd cognomine Veneris hospitæ appellatum est. Nam quæcunq; sunt alterius Veneris templa, neutiquam hospitæ appellantur. Et sanè percontanti mihi sacerdotes de Helena, referebant ita rem esse gestam: Alexandrum, rapta è Sparta Helena, quum renauigaret domum, in mari AEgæo ventis cursu excussum in AEgyptiacum pelagus: atq; illinc, non remittentibus flatibus appulsum, in AEgyptum ad ostium Nili quod vocatur Canobicum, atque ad Taricheas. Erat in eo litore, Herculis templũ, quod nunc quoque est: ad quod si quis cuiuscunque hominis seruus confugiens capiat sacras notas, sese deo tradens, eum nefas est tangere. Quæ sanctio ad meam vsque ætatem prorsus immutata perseuerauit. Eam templi legem mancipia Alexandri quum audissent, ab eo profugerunt: assidentesque deo supplices, Alexandrũ insimulabant, eum destructum volentes, remque omnem exponebant vt circa Helenam gesta erat, & illatam Menelao iniuriam. Insimulabant autem de his apud sacerdotes & apud huius ostij Nili præfectum, nomine Thonin. His auditis, Thonis quamraptissimè Memphin ad Proteum mittit hæc nunciatum, his verbis: Peregrinus quidam venit genere Teucer, qui rem « nefariam in Græcia perpetrauit: quippe seduxit hospitis « vxorem, quam secum ducens cum multis admodum opi- « bus, in tuam terram ventis appulsus est: vtrúmne sinemus « eum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripiemus? « Ad hæc remisit Proteus qui diceret, Virum istum, vndecunque is sit, qui rem nefariam in hospitem suum perpetrauit, comprehensum ad me deducite, vt quídnam dicturus sit sciam. Hoc vbi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, nauesq; eius distinet: debinc illum Helenamq; cum opibus, atq; etiam [1] seruos Memphin ducit. Quibus omnibus repræsentatis, Proteus percontatus est Alexandrum

[1] Supplices, ἱκέτας, *pro quo hic legit* οἰκέτας.

drum quisuam esset, & vnde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum commemorauit, & patriæ nomen, & vnde nauigasset, & quò. Sed interrogante Proteo vnde Helenam accepisset, titubantem in loquēdo ac [1] tergiuersantem coarguebant ij qui fuerant supplices, exponentes omnia quæ in scelere admittendo gesta essent. Tādem Proteus apud eos hanc sententiam tulit, inquiens, Ego, nisi magni interesse arbitrarer de nullo peregrino supplicium capitis sumere, ad terram meam ventis appulso, supplicium pro Græco illo de te sumerem. [2] omnium hospitum deterrime, scelestissimum facinus admisisti, à tuo ipsius hospite erepta vxore: [3] neque his contentus, cum ea abisti. Ac ne his quidem satis habens, compilata hospitis domo venisti. Itaque quoniam magni momenti esse duco necare hospitem, mulierem hanc atque opes tibi vt abducas non sinam, sed ego hæc Græco hospiti reseruabo, dum ille ipse constituerit venire ad ista reportanda. Tibi verò ipsi, tuisque conuectoribus, vt è mea terra in aliam triduo transfreteris præcipio, alioqui vos pro hostibus persequuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduentum fuisse sacerdotes referebant. Quam famam videtur mihi & Homerus accepisse, sed quia non perinde decora res erat in carmine, alio loquendi modo est vsus, in quem transtulit, declarans se hunc famæ sermonem notum habuisse. Id manifestum est ex eo quòd in Iliade facit mentionem eiusdem erroris Alexandri: nec vsquam alibi retractat, Alexandrum abducentem Helenam, cum alibi fuisse errabundum, tum etiam Sidonem Phœniciæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudanda virtute Diomedis, ita versibus inquiens,

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
Sidonidum, quas ipse Paris formosus ab vrbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Quum retulit magnis Helenam natalibus ortam. Iliad. 5.

Meminit quoque in Odyssea his versibus,

Hoc habuit Ioue nata probum præsensque venenum, Odyss. δ.
Quod Polydamna sibi Thonis donauerat vxor:
AEgypti quæ terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa venena.

1 *Ad verbū,* Non dicentem veritatem.

2 Qui (ô omnium hominum deterrime) hospitio exceptus, scelestiss. *At hic pro ξεινων legit ξεινον, ita gens cum ἀπροσῶν, & omittens τυχών.*

3 Neq; verò tibi satis fuit cum illa rem habuisse, sed etiam sublata illa abijsti. Ac ne his quidē contentus, di repta hosp. *Toest & aliter exponi ἀναπλησθεις.*

Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit,

Odyss. A. *Hucetiam AEgypto dis me tenuere reuerti*
Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.

In his carminibus fatetur Homerus se nosse errationem Alexandri in Ægyptum. Est enim Syria Ægypto contermina, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. Itaque cum hi versus, tum verò hic locus, nõ minimũ, imò maximè probant Cyprios versus non Homeri, sed cuiuspiam alterius esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo Ilium peruenisse, secundo vento vsus ac tranquillo mari: quum in Iliade dicat illum, quum Helenam duceret, erasse. Sed Homerus & Cypria carmina valeant. Cæterùm, nunquid Græci vana quæ circa Ilium gesta memorarent nécne, percontanti mihi, sacerdotes respondebant, se cognouisse ex ipso Menelao, rapta Helena magnas Græcorum copias auxilio venisse Menelao in regionem Teucriam: quæ in terram egressæ, locoq; communito, misserunt Ilium legatos, cumque eis & ipsum Menelaum isse. Hos, postquam ingressi sunt mœnia, tum Helenam [1] opesque quas Alexander furto asportasset, reposciisse, tum iniuriæ satisfactionem. Teucros autem tunc eadem narrasse, deinde & iuratos negasse habere se Helenam atque opes de quibus arguerentur, sed ea in Ægypto esse omnia, neq; se iure reatum sustinere earum rerum quas Proteus Ægyptius rex teneret: Græcos, quum se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsedisse Ilium, donec expugnauerunt. Vrbe capta, quum Helena non appareret, & eandem orationem quam prius audirent Græci: ita demum habita prioribus verbis fide, ipsum Menelaum ad Proteum mittunt. Hic vbi ad AEgyptum peruenit, & Memphin appulit, exposita rei gestæ veritate, honorificentissimè hospitio exceptus, Helenam malorum immunem recepit, & insuper omnes [2] pecunias suas. Et quum hæc assequutus esset Menelaus, tamen iniurius in AEgyptos extitit. nam quum proficisci conaretur, nec per ventos posset, idque iam diu, rem nefariam excogitauit. Sumptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filiis, exectisque, haruspicinam fecit. Quod vbi eum feciisse rescitum est inuisus & exagitatus [3] fuga in insulas Africæ obiacentes. Eò postea

1 *Vel*, Resq;.

2 *Vel*, Res suas.

3 Nauibus in Libyã profugit. Inde quónam iter cõuerterit, nihil ampl. *Hic interpr. pro* ἐνοσὶ *legit* νέφος.

quam

quam se contulit, nihil amplius quod referrent AEgyptij habebant. Atque horum alia sese ex historiis nosse dicebant, alia vt apud ipsos gesta, sese magis habere comperta. Et hæc quidem aiebant AEgyptiorum sacerdotes. Ego verò [1] ad ea quæ de Helena, cõmemorata sunt, & ipse adijcio hoc coniecturæ, Si intra Ilium fuisset Helena vtique fuisset Græcis tradita, siue volente Alexandro siue inuito. Neque enim ita desipiebat Priamus, aut alij eius propinqui, vt suis ac liberorum corporibus, atque etiam vrbe periclitari vellent, quò Alexander Helenæ contubernio potiretur. Quòd si inter iniria ita sensissent, tamen, posteaquam 59 cum multi aliorum Troianorum, tum verò Priami filiorum duo trésue aut plures perierant cum Græcis præliantes, siquid referentibus credi versificatoribus debet: hæc inquã, omnia quum contigissent, ego crediderim Priamum, vel si ipse in contubernio Helenam habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala deuitandi. Neque verò regnum ad Alexandrum erat peruenturum, vt iam sub eo res essent, seniore Priamo, quum Hector & natu maior & virtute præstantior quàm ille, regnum esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquaquam decuisset fratri iniustè agenti indulgere, quum præsertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipsi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed nec poterant reddere Helenam, nec verum dicentibus eis Græci fidem habebant, numine (vt quod sentio dicam) disponente, vt funditus euersi planum facerent hominibus magnarum iniuriarum magnas à diis esse vltiones. Et hæc quidem, [2] vt mihi videntur dicta sunt. Protei autem regnum dicebant suscepisse Rhampsinitum qui [3] memoriam sui reliquit vestibula ab occasu spectantia templum Vulcani, & è regione vestibulorum statuit duo simulacra quinûm & vicinûm cubitorum longitudinis: quorum quod aquilonem spectat, [4] id AEstatem: quod austrum, id Hyemem AEgyptij vocant, præposterè facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum vim fuisse, quam nemo regum qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proximè quidem accederé. Et quum in tuto eam pecuniam collocare vellet, ædificium extruxisse lapi-

1 Et ipse assentior ijs quæ de Hel. &c. his adiectis, Si, &c.

2 Ex opinione mea d.

3 Monimẽta.

4 Id Æstatẽ vocant, & eũ quidem adorant atq; beneficijs prosequuntur: ei autem qui ad notum est, & Hyems vocatur, contraria istis faciunt.

deum, cuius parietum vnus in exteriorem ædium partem pertingebat. sed structorem insidiantem hoc fuisse machinatum: Is vnum è lapidibus ita struxit vt è pariete facilè tolli à duobus viris atque adeo ab vno posset. Ædificio absoluto, regem in eo pecuniam reposuisse: interiecto tempore, structorem illum, quum esset vita excessurus, vocasse ad se filios (nam duos huic fuisse) eisque narrasse, se illis prospicientẽ, vt affluenter vitam degerent, astutè ædificasse regis ærarium: [1] denique omnia illis exposuisse planè, mensurasque ad lapidem amouendum docuisse, ac dixisse, illos hæc obseruantes, regij ærarij quæstores fore. Patre vita functo, haud in longum filios rem distulisse. noctu enim ad regiam accedentes, lapidem ædificij inuentum nullo negotio amouisse, multũq; pecunię expilasse. Quum autem rex fortè fuisset ædificium ingressus, videretque vasa nummorum imminuta, obstupuisse: nec habuisse quem insimularet, quum & signa salua & ædificium obseratum esset. Vbi autem iterum ac tertiò aperienti minor assiduè pecunia [2] apparebat, hoc feciisse, ne fures cum furto abirent: Laqueos faciendos curasse, & eos circa vasa in quibus pecuniæ inerant collocasse: fures, quemadmodum superiori tempore, quum veniissent, & alter eorum penetrans ad vas recta perrexisset, eum fuisse laqueo retentum: & vbi agnouit quo in malo esset, protinus fratrem vocasse, & præsentis conditionis suæ certiorem fecisse: iussisséque vt quamcelerrimè introgressus sibi caput abscinderet: ne ipse conspectus agnitusque quis esset, etiam illum vita perderet. Qui quum visus esset probè dicere, fratrem ei obsequentem ita feciisse: & adaptato lapide domum abisse, fratris caput asportantem. Vbi dies illuxit, ingressum in ædificium regem expauisse cernentem corpus furis in laqueo sine capite, & ædificiũ incorruptũ, nullũq; neq; ingressum, neq; egressum habens. Ita abisse, atq; ita faciendũ statuisse vt furis cadauer è muro suspenderet: custodesque illic apposuisse, iussos vt siquem plorantem aut miserantem animaduertissent, eum ad se perducerent. Suspenso cadauere matrem indignè tulisse, alloquutámque filium qui supererat, imperasse vt quacumque ratione machinari posset, corpus fratris resolueret asportaretque:

1 Denique quum illis omnia quæ ad lapidem amouendum pertinerent, apertè exposuisset, eius mensurã dedisse, ac fore dixisse vt si hæc obseruarent, regij æ.

2 Apparebat (nã fures non desinere diripere) ipsum hæc feciisse. Laqueos, &c. *Vel (vtpote furibus assiduè dripientibus.)*

retque: id si negligeret, minatam se regem esse adituram ad eum indicandum quòd pecunias regias haberet. Aduersus hanc quum filius multa verba faceret, nec persuaderet, quòd illa rem grauiter accipiebat, cum talem rem fuisse commentum: Instratis asinis vtres vino plenos imposuisse: & postquam agendo asinos iuxta custodes fuit ante suspensum cadauer, [1] reuulsis ligaculis, duos tresque pedes resoluisse: & quum vinum proflueret, tum caput cædentem, vehementer vociferatum esse, tanquam nescientem ad quem prius asinorum se conuerteret. Custodes quum multum vini profluere viderent, concurrisse cum vasis in viam: & id quod proflueret, lucrifacientes comportasse. Istum simulata iracundia omnibus maledixisse, aliquandoque post illis consolantibus, finxisse se mitigatum, & ab irascendo desisse. Tandem seduxisse è via asinos atque instruxisse: & quum plura verba inter eos fierent, & quidam faceto dicto hominem lacesseret, vt risum eliceret, donasse illis vnum ex vtribus. Atque eos illic, vt erant discumbentes, potare constituisse, prehensantes hominem ac iubentes vt secum ad compotandũ maneret, atq; istum
60 obsequutum remansisse: & quum inter potandum comiter acciperetur, donasse insuper alterum vtrem. Ita se vino ingurgitantes custodes, admodum temulentos esse factos somnoque oppressos, ibidem vbi potauerant obdormisse. Istum, vbi multum noctis erat, tunc corpus fratris dissoluisse, & custodum malas dextras in contumeliam derasisse, & asinos impositio cadauere domum versus agitasse, exequutumque imperia matris. Regem, vb ei renuntiatum est furem cadauer surripuisse, acerbè tulisse: & quum vellet quoquomodo inuenire quisnam esset ista machinatus, hoc feciisse, quod apud me caret fide: Filiam suã domi prostituisse, iussam omnes indifferenter excipere: sed priusquam coirent, adigere ad sibi dicendum quidnam in via esset actum à se solertissimum ac scelestissimum; & qui narraret quæ circa furem acta essent, eum comprehendere, neque exire permitteret. Quum itaque filia patris imperia faceret, furem, [2] quòd audisset quamobrem ista fierent, cupientem euadere verſutiã regis, hoc egisse: Recentis mortui amputatam ex humero manũ sub pallio feren-

1 Detractis vtrium duobus aut tribus peronibus, *seu faccu-lis*, resoluisse illos laxatis vinculis. [*Leopard. Emend. lib. 7, c. 12, vertit*, duos aut tres vtriũ petiolos pendulos resoluisse. *Infra sanè in oraculo ὁ πρὸ ἰχνῶν ἀσκοῦ πο-δὸν, dicitur penis, qui e ventre velut ex vtre petiolus prominet.* S.]

2 *Vel*, Qui intelligeret.

tem isse, atque ingressum ad filiam regis, quum interrogatus esset eadem quæ cæteri, enarrasse, hoc se scelestissimum perpetrasse, quòd fratris in ærario regis laqueo capti caput amputasset: solertissimum autem, quòd cadauer fratris suspensum resoluisset, custodibus prius ebrijs factis. Illam, quum hæc audisset, manum in hunc iniecisse, eiq; furem in tenebris manum mortui porrexisse. Quam mulier quum apprehendisset, manum se huius tenere rata, istum per fores se propipuisse muliere delusa. Postquã & hæc renuntiata sunt regi, stuporem incussisse tum astutiam, tum audaciam hominis. Ad extremum dimissis per omnes vrbes nuntijs, regem edixisse, non modò veniam sed etiam magna munera manere furem, si in conspectum ipsius veniret: ita furem, fide habita, ad eum venisse: eiq; Rhampsinitum, magna viri admiratione ductum, filiam suam collocasse, tanquã ex omnibus mortalibus plurima scięti. Nam AEgyptios quidem cæteris, hunc autem AEgyptijs antecellere. Post hæc aiebant regem hunc descendisse viuum sub terram, eò vbi Græci opinantur sedes infernas esse, & ibi cum Cerere alea lusisse: & aliquando victorem, aliquando victum fuisse: & sursum iterum fuisse reuersum munus ab ea obtinentem mantile aureum. Quod tempus à Rhampsiniti descensu ad reditum, dicebant feriatum esse apud AEgyptios. Idque ego ad meam memoriam scio obseruatum. Verùm [1] an ob id sic feriati sint AEgyptij, asserere non possum: sed sacerdotes pallium quoddam, quod intra vnum diem detexuerunt, vni ex suis induere, & oculos mitra obducere: quem gestantem pallium vbi in viam deduxerunt quæ fert ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotem oculos velatos habentem aiunt à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab vrbe viginti stadia abest: & rursus à templo in eundem locum à lupis reduci. [2] Quæ ab AEgyptijs referuntur, cuicunque credibilia videntur, is eis vtatur. mihi autem in omni sermone constitutum est ea scribere quæ auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem & Liberum AEgyptij aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerent animam hominis esse immortalem, quæ de mortuo corpore subinde in aliud atque aliud corpus, vt quodque gigneretur,

1 An ob id, an ob aliud quippiam sic ferientur AEgyptii, asserere non possum. Sacerdotes autem pallíũ quoddam eo ipso die cõtextum vni ex suis induũt, & oculos mitra obducũt: quem gest. pall. vbi in v. dedux. q. s. ad C. templum. ipsi redeunt illo relicto.

2 Et hæc quidem tum ab Ægyptiis relata sunt, quę cuic. cr. vid. is eis vtatur. Mihi autem toto hoc opere, *vel tota hac narratione*, constituit.

retur, immigraret. Atque vbi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, volucria, rursus in aliquod hominis corpus genitum introire. atque hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc rationem sunt è Græcis qui vsurpauerint tanquam suam ipsorum, alij prius, alij posterius. quorum ego nomina sciens, non duco scribenda, Ad Rhampsinitum vsque regem aiebant in AEgypto viguisse sanè [1] ius omne. Post hunc autem, qui in regno successit Chopé in omne flagitiũ fuisse prolapsum. Omnibus nanque eum templis obseratis, ante omnia AEgyptijs ne sacrificarent interdixisse. Deinde iussisse vt in suis ipsius operibus exercerentur: alijs, vt ex lapidicinis Arabici montis saxa exciperent, & illinc ad Nilum vsque protraherent: alijs, vt transmisso flumine, illa acciperent, & ad montem qui dicitur Libycus traherent. Faciebant autem opus circiter decem hominum myriades, *id est centum millia*, ternis semper mensibus singulæ. In ea via populus dum trahendis saxis atteritur, decenne tempus triuit, quod non multo minoris operis mihi videtur quàm pyramidem extruxisse. Cuius longitudo est quinque stadiorum, latitudo decem passuum. [2] altitudo (vbi maxima est) octo passuum, lapide polito & animalibus insculpto. In hac decem annos fuisse consumptos, & in subterraneis ædibus in tumulo, supra quem pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulchro, in insula intromisso per fossam Nilo. Verùm in pyramide hac annos viginti absumptos: cuius singulæ frõtes (nam est formæ quadratæ) sunt [3] octogenûm iugerum pari altitudine, saxis dolaris decentissimeque coagmentatis quorum nullum est minus triginta pedum. Fuit autem extructa hæc pyramis in speciem graduum, quas quidam scalas, quidam arulas vocant. Posteaquam eam principio talem fecissent, attollebant reliquos lapides breuibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinem graduum leuantes. [4] Vbi super hunc gradum lapis erat, alteri machinæ imponebatur, quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, super alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinæ erant, siue eandem machinam, quæ vna & facilis ad ferendum

61

1 Omnẽ legum æquitatem, &c.

2 Altitudo autẽ, qua parte est altior se ipsa. *Sic ad verbum. Intelligit autem fastigium ipsius pyramidis, Gall. La pointe, vel. l'eguille.*

3 Octogenûm pedum.

4 Atq; prout in eũ lapis attollebatur.

esset, transferebant ad singulos ordines, quoties saxum admoliebantur. [1] Dictum sit à nobis de vtroq; quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quæq; ex pyramide, quæ erat altissima: deinde gradatim sequentia: nouissimè verò quæ solo sunt iuncta & infima. In ipsa pyramide literæ Ægyptiacæ scriptæ, indicant quantum sit erogatum in operarios pro [2] apio, cæpis, & allijs: quod interpres earum literarum (vt probè reminiscor) aiebat in summa mille & sexcenta talenta pecuniæ esse. Quod si ita se habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum, vel in ferramenta, vel in cibos, vel [3] in vestiarium operatiorum? Atque per id quod dixi tempus opera extruebant. Alio item tempore (vt ego opinor) lapides excidêrũt atq; portarunt, & alio non exiguo subterraneã fossam effecerũt. Propter quod eo flagitij deuenisse Cheopem, vt pecunia defectus, filiam suam in quodam ædificio prostituerit, imperans quantumcunque faceret quæstum. (non enim dicebatur quantum) eamque cum patris iussa fecisse, tum verò priuatim de relinquenda sui memoria cogitasse. itaque singulos ad se intrantes orasse vt sibi ad opera singulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyramidem quæ stat in medio triũm, in conspectu pyramidis magnæ, cuius vnumquodque latus [4] sesquijugerum est. Quinquaginta annos regnasse hunc Cheopem Ægyptij dicebant, eoq; defuncto accepisse regnum fratrem Chephrenem: & hunc eodem instituto vsum cum in alijs, tum verò in facienda pyramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accederet. eas nanque & nos fumus dimensi. Nam subterranea non subsunt ædificia, neq; per fossam deriuatus in eam Nilus (quemadmodum in alteram) influit, sed extructo aquæductu introrsum insulam circumluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt. [5] Fuisse tum ex AEthiopico lapide versicolore primùm domum, quadraginta pedibus depressiorem altera, sed habentem idem quod grande ędificium, magnitudinis. Stant autem super eundem tumulum ambæ, centum ferè pedum celsitudinis. Portò quinquaginta sex annos regnasse Chephrenem aiebant. ita centum & sex anni suppurantur quibus AEgyptij in omni calamitate versati sunt, nec templa

1 Dictum enim sit à nobis quod aiũt in vtráq; partem.

2 Raphano.

3 Vestẽ, *id est vestitum*, operariorum, dum per id quod dixi tẽpus opera exstruerent.

4 Sesquiplethri spatium habet. *Ad verbum, Sesquiplethrum est, id est, 150 pater pedes.*

5 Primo autem ædificio ex lapide Æthiopico versicolore ædificato, quadraginta pedibus infra, alteram ædificauit eãdem magnitudine, magnę cõtiguam. *Vt legatur* οἰκοδόμησεν *pro* οἰκοδομῆς.

templa aperta, sed semper fuerunt occlusa. Hos reges Ægyptii præ odio ne nominare quidem volũt, sed eorum pyramidas vocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per hæc loca pascebat. Post hunc regnasse in Ægypto dicebant Mycerinum Cheopis filium, eumque paterna perosum facta, & templa reseraſſe, & populo ad vltimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quinetiam super omnes reges iustitiam exercuisse. Quo nomine ex vniuersis regibus hunc Ægyptij maximè prædicabant, tum ob alia quæ bene iudicabat. tum verò quòd conquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, vt indignationi hominis satisfaceret. Quum autem esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque [1] ita studiosus, principium ei malorum contigisse obitum filiæ, quæ domi vnica soboles erat. Qua clade supramodum dum doleret, velletque filiam excellentiori aliquo genere sepelire quàm cæteri, fecisse ligneam bouem cauam, quam quum inauraſſet, in ea filiam sepelisse defunctam. neque humo bos hæc condita est, sed ad meam vsque memoriam in propatulo [2] fuit in vrbe Sai apud regiam, in conclaui quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnifarij odores [3] inferuntur: noctibus autem perpetuò incensa lucerna astat. In altero contiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini, vt in vrbe Sai sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, *id est grandia simulachra*, circiter viginti, è ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum non possum dicere, præterquam quæ narrantur. Sunt qui de hac boue & colossis hæc referant: Mycerinum amore filiæ suæ captum, vim ei intulisse: deinde illam quum præ mœrore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum quæ filiam patri prodidissent, præcidisse: & nunc earum hæc esse simulachra eius mali quod viuæ passæ fuissent. Hæc (vt ego opinor) dicunt nugatores, vt alia, ita & de manibus colossorum: quippe quas ipsi vidimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam vsque ætatem ad
62 pedes eorum stratæ visebantur. Bos quoque cum cæterum corpus operta est Phœniceo pallio, tum verò ceruicem & caput crasso admodum auro: cuius inter media cornua

1 Ita se gereret.

2 Extabat in vrbe, &c. *vel*, *visebatur*.

3 Adolentur.

1 Orbis est solis aureus assimilatus.

[1]circulus annexus inest, soli assimilatus. Neque stans est bos, sed in genua cubans, magnitudine quanta est grandis vacca viua. Effertur autem è conclaui quotannis. & postquam AEgyptij verberarunt deum quendam, quem in tali negotio non puto mihi nominandum, tunc & bouem in lucem proferunt. Aiunt enim eam orasse patrem Mycerinum, vt defuncta quotannis semel solem intueretur. Huic regi, post calamitatem filiæ, secundo loco hæc accidisse: Ex vrbe Buti venisse oraculum, fore vt sex omnino annos viueret, septimo defuncturus. Id hunc ægrè ferentem, vicissim misisse ad oraculum contumeliosas querimonias: quòd, quum pater suus & patruus qui deorum immemores templa clauserant, hominesque perdiderant, tandiu vixissent, ipse piè faciens tam citò foret vita defuncturus. Rursus ei venisse dicuntur ex oraculo responsa, eapropter ipsum properè viram finiturum quòd non id faceret [2]quod deberet. Oportuisse enim AEgyptum centum quinquaginta annis affligi: idque duos qui ante eum fuissent reges didicisse, ipsum verò, nequaquam. Hæc vbi accepit Mycerinus, se iam à numinibus damnatum, lucernas fecisse permultas, quibus quum noctescceret accensis, potaret, ac se oblectaret: neque diu neque noctu intermittentem quin per paludes perque nemora vagaretur, [3]vtque audiretur iuuenilibus in rebus studiosissimè versari. Hæc autem idcirco excogitarat, quòd vellet oraculum conuincere mendacij, vt duodecim pro sex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem & hic reliquit longè minorem paterna, vicenis pedibus ex omni parte (nam est quadrangularis) breuiorem, [4]quæ est trium iugerum, AEthiopico ex lapide ad medium vsque. Hanc quidam Græcorum volunt esse Rhodopis mulieris prostantis, non rectè sentientes: qui ne nosse quidem videntur quænam fuerit Rhodopis de qua loquuntur. Neque enim talem pyramidem illa sibi facere destinasset, in qua talentorum infinita (vt sic dicam) millia consumpta sunt. Ad hæc, non istius sed Amasis regis temporibus Rhodopis floruit. Multis enim post hos reges annis qui istas Pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, genere Thracia, ancilla Iadmonis Samij, ex vrbe Vulcani, cõserua Æsopi fabularũ scriptoris ([5]nam & hic Iadmonis fuit

2 Quod in fatis esset vt faceret.

3 Et vbi intelligeret cœnacula esse cõmodissima.

4 Trium plethrorum, *id est pedũ* 300.

5 Nam & hic Iadmonis fuit, vt hinc maximè ostendit.

fuit postquã is huic mulieri non minimũ cordi fuit. Siquidem quum sæpenumero Delphi ex oraculo pronunciarent, si quis sumere pœnas vellet [1] animæ Æsopi, alius nullus exstitit qui sumere vellet nisi Iadmonis ex filio nepos, alius Iadmon. ita & Æsopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in AEgyptum abiit, à Xantho Samio trãsportata. Et quum eò ad quæstum faciendum venisset, magna pecunia fuit redempta à Charaxo viro Mitylenço, Scamandronymi filio, Sapphûs poematum conditricis fratre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta est, & in AEgypto remansit: gratiosaque vehementer effecta ingentes opes [2] comparauit, quæ Rhodopin transcenderent, non quæ ad talem pyramidem faciendam ascenderent. [3] Ex quarum opum decima parte cuicunque etiam hoc volenti cognoscere licet, nõ magnam ab illa pecuniam fuisse repositam. Quum enim optaret memoriam sui in Græcia relinquere, fecit opus quod ab alio excogitatum non est neque donatum, idque donauit in templo Delphico monumentum sui. E decima enim suarum opum tot è ferro verua ad boues torrendos fecit, ad quot facienda sufficeret decima ipsa: quæ Delphos misit: quæ nũc quoque posita sunt e regione templi, post aram quam Chij donauerunt. Gaudẽt autem quodammodo in Naucrate prostibula fieri gratiosa. nam hæc de qua mentio habetur, adeò nobilitata est fama, vt nemo Græcorum non edidicerit Rhodopis nomen. Alterius quoque quæ posterior fuit nomine Archidice, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quàm prioris: [4] cuius amore Charaxus insaniens Mitylenen rediit, vt meminit Sappho, conuitiis eum insectata. & de Rhodope quidem hactenus. Post Mycerinum autem AEgypti regem fuisse dicebant sacerdotes Asychin, eumque fecisse Vulcano porticum ad solem orientem, longè pulcherrimam longeque maximam. [5] Habere enim vbique cum figuras insculptas,

1 *Id est vitæ, vel pro vita.*

2 Comparauit, pro Rhodopes quidẽ conditione, neq; tamẽ ad potentiã tantam peruenit. *Vel ad tantum regnũ. At Valla pro τυραννίδα legit πυραμίδα. Quam lectionẽ sequendo (quæ & in aliquot vet. quibusdam cod. habetur) ita verte.* Sed non quæ tantæ pyramidis sumptus ferre posset.

3 Nam quum ipsius opum decimam partẽ quiuis etiã nunc cernere possit, non est cur magnas ipsi opes tribuamus.

4 Charaxus autem quum liberata Rhodope Mytilenen rediisset, Sappho versibus suis illum est valde insectata.

5 Habere enim cum alias porticus, figurasque bene sculptas, & alias infinitas ædificiorum species, tum verò ista longè pluta. Hoc regnante quum non sine magna difficultate pecunias alij cum aliis communicarent, legem hanc Ægyptiis fuisse dicebant, vt ita demum, &c. *Vt distinguatur post μέγιστα, ita tamen vt hæc verba ad sequentia referri possint. q. d. Ista quæ sequuntur: quamuis sit inter non tanta, & tãta.*

tum aliam infinitam ædificiorum ſpeciem. Illud verò maximum ab hoc rege fuiſſe factum, vt quum vehementer laboraretur ex ære alieno, legem hanc AEgyptiis promulgauerit, vt ita demum quis pecuniam mutuò acciperet, ſi cadauer patris pignori traderet. Hunc autem ad hanc legem adieciſſe, vt penes creditorem eſſet poteſtas omnis ſepulchri debitoris, vtque hęc irrogaretur mulcta pignus deponenti: cui, ſi diſſoluere æs alienum recuſaret, fas non eſſet ſepeliri aut in paterno aut vllo in alio ſepulchro: ac ne alium quidem ex ſeipſo progenitorum ſepulturæ mandare. Hunc præterea regem ſuperiores antecellẽdi cupidum, reliquiſſe memoriam ſui pyramidem lateritiam, inciſis lapidi literis in hæc verba, NE MI LAPIDEIS PYRAMIDIBVS [1]COMPARES, QVAE TANTVM ILLIS PRAECELLO QVANTVM IVPITER CAETERIS DIIS. NAM FVNDVM LACVS CONTO VERBERANTES, QVICQVID LVTI CONTO ADHAERESCEBAT, ID COLLIGENTES, [11]ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM MENSVRAM REDEGERVNT, atque id demum operis hunc regem edidiſſe. Poſt hunc regnaſſe cæcum quendam ex vrbe Anyſi, nomine Anyſin: atque eo regnante, excurriſſe in AEgyptum magna cum manu AEthiopum Sabacum regem: & quum cæcus hic fuga ſe in paluſtria protipuiſſet, illum regnaſſe in AEgypto quinquaginta annos: idque intra tempus iſta edidiſſe. Quoties AEgyptiorum quiſquam aliquid deliquiſſet: neminem voluiſſe morte afficere: ſed pro ſui quenque delicti magnitudine, damnare ad aggerendam certã menſuram aggerum intra vrbem vnde quiſque [2]incolentium erat. Atque ita vrbes ſunt etiam ſublimiores effectæ. nam primùm humus aggeſta fuerat ab ijs qui ſub rege Seſoſtre riuos effoderant: iterum ſub rege AEthiope valde ſunt vrbes factæ excelſæ, cum cæteræ quæ in AEgypto ſunt, tum verò (vt mihi videtur) Bubaſtis vrbs, vbi præcipuè terra exaggerata. In qua vrbe templum eſt Bubaſtis, [3]quæ noſtra lingua dicitur Diana, omniũ maximè memorabile. Quo etſi alia ſunt tum grandiora, tum ſumptuoſiora, nullum tamen eſt aſpectu iucundius. id ita ſe habet: Cætera præter accеſſum inſula eſt: cuius ad ingreſſum vſque duo è Nilo fluenta

63

1 *Videtur aliud legiſſe quam* κατασβῆναι.

11 Lateres duxerunt, & me in talem formã redeg.

2 Nocentiũ.

3 Eſt autem Bubaſtis, ea quæ lingua Græca Artemis dicitur. i. *Diana. Sed hæc verba habẽtur in cod. Gr. poſt iſta, Nullum tamen eſt aſpectu iucundius.*

fluenta vicina currunt, nec confluunt, hinc atque illinc prę-
terfluentia, centum vtrunque pedum latitudinis, arbori-
bus inumbrata. Eius vestibulum decem passibus sublime
est figuris sensum cubitorum adornatum. Id templum in
media vrbe situm, vndique circumeuntium oculis subiici-
citur. nam quum vrbs sit aggestu terræ sublimis, templum
quemadmodum à principio conditum, nec loco motum,
pro speculo est. illud [1] materia figuris exculpta ambit. In-
terius delubrum, ingenti procerissimarum arborum ma-
nu consitarum luco ambiente, in quo delubro statua est.
[2] Longitudo templi quoquouersus vnius est stadij. Ab eius
ingressu via per forum orientem versus, quæ fert ad Mer-
curij templum, tria circiter stadia longitudinis & [3] quatuor
iugerum latitudinis, strata lapide est, vtrinque arboribus
manu consitis in cœlum euntibus. Atque hunc quidem in
modum templum habet. Verùm se ita ad extremum libe-
ratos AEthiope referebant, quòd ille per quietem oblata
sibi visione, fugæ se mandauerit. Visus est sibi videre quen-
dam astantem, qui suaderet ipsi vt congregatos cunctos
AEgypti sacerdotes incideret medios. Hac eũ visione con-
specta dixisse, videri sibi deos demonstrare hanc occasio-
nem, vt piaculo in sacra commisso, aliquid cladis aut à diis
aut ab hominibus acciperet: se verò nequaquam ista factu-
rum, sed abiturum: quoniam excessisset iam tempus quod
ipsi à diis vaticinatum esset, quousque foret in AEgypto
regnaturus. Etenim quum in AEthiopia ageret, oraculis
quibus vtuntur AEthiopes, respondetat deus, fore vt is in
AEgypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus quum
excessisset, & viso insomnij perturbatus esset Sabacus, vl-
trò ex AEgypto concessit. Eo profecto ex AEgypto, rursus
cæcum è palustribus egressum accepisse imperium: vbi
quinquaginta annos habitasse insulam, cinere atque hu-
mo aggesta. Nam vt quisque AEgyptiorum iussus illuc ibat
portans frumentum, ei mandabat vt clam AEthiope ad se
dono etiam cinerem ferret. Hanc insulam nemo ante A-
myrtæum inuenire potuit, sed septingentis & amplius an-
nis superiores Amyrtæo reges nequierunt eam inuenire:
cui insulæ nomen est Elbo, decem omnino stadiorum ma-
gnitudinis. Post hunc regnasse sacerdotem Vulcani, no-

1 Septem figuris exculptum.

2 Latitudo autem & longitudo c.

3 Quatuor plethrorum. *id est 400 pedum.*

mine Sethon: eumque bellatoribus AEgyptiis abusum fuisse, contemptui habens tanquam sibi non opportunos, & cum aliis ignominiis affecisse, tum verò[1] agris exuisse quibus fuerant à superioribus regibus singuli donati duodenis. Ex quo factum est vt, quum postea Sanacharibus Arabum Assyriorumq; rex cum magnis copiis inuasisset AEgyptum,[2] noluerint ei opitulari. Tunc sacerdotem consilij inopem, in cœnaculum se contulisse: ibique apud simulachrum comploratsse quanta pati periclitaretur: eique inter lamentationem obrepsisse somnum: & inter quietem visum astare deum, exhortantem nihil eum molesti passurum, si copiis Arabum obuiam iret: se enim auxiliarios ei missurum. His insomniis fretum sacerdotem, sumptis AEgyptiorum iis qui sequi vellent, castra in Peluso posuisse. (hâc enim AEgyptus inuaditur) nec eum fuisse quempiam bellatorum sequutum, sed institores, & operarios, & forenses homines. Eò quum peruenissent noctu, effusam ipsis hostibus vim agrestium murium, qui illorum tum pharetras, tum arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita vt postera die hostes armis exuti fugam fecerint, multis amissis. Eoque nunc iste rex in tẽplo Vulcani lapideus stat, manu murem tenens, atque hæc per literas dicens, IN ME QVIS INTVENS, PIVS ESTO. Ad hunc vsque narrationis locum & AEgyptij & sacerdotes referebant, demõstrantes à primo rege ad Vulcani sacerdotem hunc qui postremus regnauit, progenies hominum fuisse trecentas quadraginta vnam, & totidem interea põtifices totidemq; reges. Trecentæ autem progenies decem millia annorum valent. (nam tres virorum progenies, centum anni sunt.) vna & quadraginta, quæ reliquæ sunt vltra trecentas, sunt anni mille trecenti quadraginta. Ita intra decem millia trecentosque & quadraginta annos, negabant vllum deum forma humana extitisse: ac ne in regibus quidem AEgypti qui aut prius aut posterius extiterint, aliquid tale dicebant fuisse: sed intra hoc tempus quater solem prætet consuetudinem fuisse ortum. bis quidem illinc exortum, vbi nunc occidit: bis autem vnde nunc oritur, illic occidisse: nec tamen sub hæc aliquid in AEgypto esse immutatum, nec ea quæ ex terra, nec ea quæ è flumine ipsis proueniunt, nec

64

quæ

1 A tutis exuisse. *Quæ mensura pedes quinquaginta capit, dimidium plethri.*

2 Noluerint ei milites Ægyptij opitulari. *Vel, Bellatores Ægyptij. Videtur significare eos qui rei militaris scientiam profiterentur. Ipse Valla bellatores paulò antè interpretatur, & alibi pugnatores.*

quæ ad morbos aut quæ ad mortes pertinent. [1] Atque ante Hecatæum sermonum scriptorem, apud Thebas originem generis sui recensentem, ac progenitores familiæ suæ repetentem ad sextumdecimum deum, sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant: & mihi non recensenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grande cœnaculum, enumerando demonstrabant tot è ligno colossos quot dixi. Ibi nanque stabant pontifices sub imagine vitæ qua quisque vixerat. enumerantes itaque sacerdotes ostendebant mihi vnumquenque eorum esse filium proximè defuncti sacerdotis, imagines eorum singulas gradatim percensendo, donec omnes exposuerant. Atque Hecatæo originem suam recensenti, & ad sextumdecimum deum referenti, occurrebant è diuerso progeniem recensentes, & in enumeratione non admittentes id quod ab illo diceretur, hominem progenerari è deo. Occurrebant autem in repetenda progenie hunc in modum, quòd dicerent vnicuique colossorum fuisse Pitomin ex Piromi genitum, donec trecentos quadragintaquinque [2] commemorarent: Piromin assiduè ex Piromi procreatum, non referentes ad deum illos aut ad heroa. Est autem Piromis Græca lingua expositum καλὸς κἀγαθὸς, *id est honestus & bonus*. Eos itaque quorum imagines erant, demonstrabant tales omnes extitisse, sed multùm à diis distantes. Priores tamen his viris fuisse deos in AEgypto principes, [3] vnà cum hominibus habitantes, & eorum semper vnum extitisse dominatorem: & postremum illic regnasse Orum Osiris filium, quem Græci Apollinem nominant. Hũc, postquam extinxit Typhonem, regnasse in AEgypto postremum. Osirisautem Græca lingua est Dionysus, *id est Liber*. Atqui apud Græcos nouissimi deorum esse cẽsentur Hercules, Dionysus & Pan: at apud AEgyptios Pan vetustissimus est etiam ex octo diis, qui primi dicuntur: Hercules, ex iis qui secundi, numero duodecim: Dionysus, ex iis qui tertij vocantur, ab illis duodecim procreati. Ab Hercule autem quantum annorum ad Amasin regem esse ipsi AEgyptij aiunt, superius à me patefactum est. A Pane verò plus annorum esse dicitur: minimum inter hos, à Dionyso: quanquam ab hoc ad Amasin regem

1 Iam prius autẽ Hecatæo historiographo apud Thebas originem generis sui recensenti, ac progen. fam. suæ ad sextũdecimum vsque deum repetenti, sacerdotes Iouis tale quiddam fec. quod mihi recens. originem fami. meę. Introducto in q. gr. cœn. en. demonst. tot è ligno colossos quot dixi. Illic enim singuli põtifices adhuc viui imaginẽ suam collocãt. Enumer. itaque, &c.

2 Cõmemorarent Piromidas cognominatos, neque tamẽ refer. *Legendo πίρωμις ἐπονομαζομένους.*

3 Minimè cũ hominibus versantes.

quindecim millia annorum supputantur. Et hæc AEgyptij pro compertis asseuerant, seque scire assiduè supputando, semperque annos describendo. A Dionyso quidem certè, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam ætatem sunt anni ferme mille sexcenti: ab Hercule verò Alcmenæ filio, ferme nongenti. A Pane autem Penelopes (ex hac enim & Mercurio Pan genitus dicitur à Græcis) minus annorum est quàm à bello Troiano, octingenti ferè ad me anni. Vtrum horum probabilius sibi videtur, eo quisque vtatur licet: mihi autem de his recepta opinio probatur. Nam si & isti in Græcia cũ celebres fuissent, tum senuissent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, Dionysus ex Semele, & Pan ex Penelope natus, dixisset aliquis & hos alios habere illorum deorum nomina qui prius geniti fuerant: nunc Græci aiunt Dionysum, statim editum, ab Ioue insutum in femore, portatumque in Nyssam quæ est supra AEgyptum in AEthiopia. De Pane ne habẽt quidem quod dicant, vbinam à partu sit educatus. ex quo fit mihi manifestum, Græcos audiuisse posterius horum quàm aliorum deorum nomina: & ex eo tempore illorum progenies recensuisse quo primum de iis audierant. atque hæc quidem AEgyptij aiunt. Quæ verò cæteri homines cum AEgyptiis consentientes memorant in hac regione fuisse gesta, hæc iam explicabo, [2] aliquid etiam his quæ ego vidi conferentibus. Post Vulcani sacerdotem regem *suum* AEgyptij libertatem adepti, duodecim sibi reges (nullo enim temporis momento poterant sine rege viuere) deligunt, in totidem partes omni AEgypto distincta. Isti iunctis inter se affinitatibus regnabant, pactionibus initis ne mutuò 65 auferre imperium conarentur, néve quis plus alio quippiam obtinere quæreret, sed vt essent inter se quamamicissimi. Atque ea de causa has pactiones arctas accuratásque inierunt, quòd eis inter initia, simulatque tyrannides inuaserunt, responsum fuerat, qui in templo Vulcani ærea phiala libasset, eum totius AEgypti regno potiturum. [3] Vbi omnia sacra exequuti sunt, placitum est eis aliquod relinquere sui commune monumentum: ex eóque placito fecerunt labyrinthum, paulo supra stagnum Mœrios, maximè vrbem versus quæ dicitur crocodilorum: quem ego aspexi

1 A me verò quę sit de illis sententia cõmemoratum est. Quòd si & isti, videlicet Dionysus ex Semele, & Pã ex Penelope genitus in Græcia celebres fuissent ac consenuissent, quemadmodũ Hercules ex Amphitryone genitus, dicere etiam posset aliquis & hos alios, &c.

2 Quibus aliquid etiam adiicietur ex iis quæ ipse cõspexi. Post Vulc.

3 Nam in omnibus templis conuenire solebant. visum autem est eis, &c.

aſpexi fama maiorem. Si quis enim ex Græcorum narratione muros & operis ſpeciem [1] ratiocinetur, minus concipiet quàm pro labore & ſumptu huius labyrinthi. Tametſi enim Epheſi templum eſt memoratu dignum, & in Samo, tamen pyramides erant narratione maiores, quarum ſingulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ ſunt. Sed eas quoque labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius aulæ ſunt tecto opertæ, portis oppoſitis altrinſecus: ſex ad aquilonem contiguę, totidem ad auſtrum vergentes, eodem extrinſecus muro præcluſæ. Bifaria in eo ſunt domicilia, vna ſubterranea, altera ſuperiora [2] illis impoſita, vtraque numero tria millia, quingenta. Quorum ea quidem quæ ſuperiora ſunt, ipſi vidimus, & quæ aſpeximus enarramus: ſubterranea verò auditu didicimus. [3] Nam præpoſiti AEgyptiorum nolebant vllo pacto illa monſtrari, quòd dicerent illic ſepulchra eſſe tum eorum regum qui ædificandi labyrinthi fuere autores, tum ſacrorum crocodilorum. Ita de inferioribus ædificiis fando cognita referimus. Superiora ipſi aſpeximus humanis operibus maiora. nam egreſſus per tecta, & [4] regreſſus per aulas diuerſiſſimi, infinita me admiratione afficiebant. Ex aula in conclauia tranſitur, ex conclauibus in cubicula, è cubiculis in ſolaria alia, è conclauibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quemadmodum parietes, lapideum eſt, ſculptilibus paſſim figuris ornatum. Singulæ aulæ maxima ex parte digeſto lapide albo, columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta paſſuũ, in qua grandia ſunt inſculpta animalia, ad quam iter ſub terra fit. Et quum talis ſit labyrinthus, tamẽ ſtagnum Mœrios, ad quam labyrinthus ædificatus eſt, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu menſura trium millium & ſexcentorum ſtadiorum eſt, ſchœnorum ſexaginta, quanta videlicet ipſius AEgypti ad mare menſura eſt. Iacet autem ſtagnum longo ſitu aquilonem verſus auſtrumque: altitudine, vbi eius profundiſſimum eſt, quinquaginta paſſuum. Quòd autem manu facta ſit ac depreſſa, indicat, quòd in eius fermè medio ſtant duæ pyramides, quinquaginta paſſus ab aqua exſtantes, altero tanto ædificij aquis tecto. Super quarum vtraque lapideus eſt coloſſus in ſolio

1 Æſtimet. *Vel, colligat.*

2 Illis *adde* impoſita numero tria millia, ſingula *videlicet* mille quingenta.

3 Nam qui ex Ægyptiis præfecti erant *labyrintho.*

4 Anfractus, *vel, implicitæ*, per aulas diuerſiſſimas infinitam admirationem afferebant, ex aula in cõclauia tranſeuntibus, ex conclauibus in cub.

sedens:ita pyramides sunt centum passuum. Centum autem [4] iusti passus sunt stadium vnum [2] sex iugerum. Passus, inquam, mensuræ sex pedum, siue quatuor cubitorum: pedes autem, quatuor palmorum: cubiti verò, sex palmorum. Aqua stagni natiua non est, vtpote solo illo adinodum arido, sed è Nilo deriuata, sex mensibus in stagnum fluens, totidem retro in Nilum refluens. Illisque sex mensibus quibus effluit, [3] augens regium fiscum talentis argenti singulis, in singulos dies, prouentu piscium, quum influit, viginti minis. Hoc stagnum dicebant etiam indigenæ euadere in Syrtin Africæ, perforato sub terram meatu in mediterranea [4] Hesperiam versus, secundum montem Memphi imminentem. Verùm quum humum è lacu egestam nusquam viderem (hoc enim mihi indagare curæ erat) percontabar proximos accolarum vbinam esset humus illinc defossa. [5] Illi dicere fuisse deportatam, facilè id mihi persuadentes: quippe qui simile quiddam factum esse apud Ninum vrbem Assyriorum auditu cognoueram. Siquidem fures quidam magnam vim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat, in thesauris subterraneis abstrusam, compilare quum constituissent, à suis domibus fodere exorsi sunt, dimensi viam sub terra ad regias ædes, eamque humum è cuniculis effossam, vbi nox aderat, in flumem Tigrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod optabant perfecere. Eodem modo audiui in AEgypto hanc alteram fuisse factam lacunam, præter quam quòd non noctu hæc, sed interdiu est facta. AEgyptios enim humum quam effodiebant, in Nilum extulisse, quam ille acceptam dissiparet. Et hic quidem lacus ita fertur fuisse depressus. Duodecim autem reges quum iustè degerēt, ac statо tempore in templo Vulcani sacrificassent, & vltimo die festo libaturi essent, porrexit eis pontifex aureas phialas, quibus libare consueuerant: aberrans numero, duodecim videlicet viris vndecim phialas. Ibi Psammitichus, qui postremus eorum stabat, quum non haberet phialam, detractam sibi æream galeam tenuit, libauitq;. Ferebant autem & cæteri omnes reges, & tunc quoque gestabant galeas. Nec tum quidem dolo malo Psammitichus galeam tenuit. [6] Cæteri tamen id consultò factum esse à Psammitticho existimantes, & in memo-

1 *Videtur respondere hæc Græca Phrasis Gallicæ.*

2 Sex Plethrorum. *Id est 100 pedum.*

3 In regium fiscum talenta argenti singula singulis diebus ex prouentu piscium persoluit: quū influit, viginti minas.

4 Occidentē versus.

5 At illi quónam esset deportata, mihi exposuerunt.

6 At illi mēte comprehēso facto Psammitichi, atq; oraculo ipsis reddito. *Vel, Quum Psammitichi factum & sibi redditū oraculum apud se considerassent.*

memoriam redeuntes, oraculum ipsis esse redditum, qui ærea in phiala libasset, eum solum regem Ægypti futurum, non censuerunt quidem æquum esse Psammitichum morte mulctari, postquam [1] rimando compererunt non id illum fecisse industria: sed maxima potentiæ suæ parte exutum in palustria relegandum, ne illinc egressus, cæteræ AEgypto se immisceret. Hunc Psammitichum, [2] quum Sabacum AEthiopem, qui patrem eius Necon interemerat, fugisset in Syriam, postquam Æthiops, ex insomnij visione abiit, reduxerunt ij Ægyptij qui sunt [3] è tribu Saitana. Deinde quum regnaret vnà cum vndecim regibus, contigit ei vt fugeret iterum propter illam galeam in paludes. Igitur intelligens quàm ignominiosè tractatus ab illis esset, statuit vltum ire qui ipsum persequuti essent. Itaque ex oraculo Latonæ, quod in vrbe Buti apud Ægyptios veracissimum est, ad quod ipse miserat, redditũ est responsum, affuturam vltionem ei è mari viris æreis [4] existentibus. Quod respõsum ei magnam incredulitatem offudit, viros æreos ipsi in auxilium venturos. Non longo tempore interiecto, Iones quosdam & Cares prædandi gratia nauigãtes, necessitas compulit applicare ad AEgyptũ. Hi quum in terram exissent ære armati, Ægyptiorum quidam nuncium fert Psammitticho ad paludes: & quia nunquam viderat aliquos ære armatos, ait egressos è mari æreos viros campestria populari. Ille agnoscens oraculum esse perfectum, amicitiam cum Ionibus & Caribus facit: eosq; magnis pollicitationibus hortatur ad secum manendum. Vbi persuasit, ita demum vnà cum iis AEgyptiis qui secum sentiebant, cumq; auxiliariis, reges sustulit. Omni potitus AEgypto, fecit in Memphi tum Vulcano vestibula ad ventum austrum vergentia, tum eregione vestibulorum aulam Api, (in qua Apis educatur, quum apparuerit) vndique columnis cinctam, ac figuris refertam: in qua aula stant loco columnarum colossi duodenũm cubitorum. Apis autem Græca lingua Epaphus est. His Ionibus Caribusq;, quibus fuerat vsus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitandum posita altrinsecus prædia Nilo medio dirempta, quibus nomen impositum est Castra. Et cum hæc eis loca dedit, tũ verò cætera quæ fuerat pollicitus repræsentauit. Puc-

1 Quæstione habita compĕr.

2 Quum Sabacum Æthiopem fugiens, qui patrẽ eius volens interemerat, in Syriam venisset, post. &c. *Valla ex ixὼν. (i. volens, non per imprudentiam) fecit nomen proprium Necon.*

3 E præfectura.

4 Repentè apparẽtibus. *Vel, In conspectum venientibus.*

ros quinetiam Ægyptios commisit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi qui nunc in AEgypto interpretes sunt. Incoluerunt autem Iones & Cares diu hæc loca [1] contra mare, aliquantulum supra vrbem Bubastin, ad ostium Nili quod dicitur Pelusiacum sita. Vnde postea Amasis rex Memphin eos transtulit, in sui tutelam aduersus AEgyptios. Post sedes ab istis in AEgypto collocatas Græci cum illis ita commercium habuerũt, & nos res in AEgypto gestas, à Psammitticho rege exorsi, & quæ deinceps extiterunt, omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi AEgyptum, qui diuersæ linguæ essent, incoluerunt. Atque vnde demigrarunt illuc, [2] & vestigia naualium, & domorum rudera, ad meam vsque ætatem ostendebantur. Atque hunc quidem in modum Psammitichus AEgypto potitus est. De oraculo autem quod est in AEgypto, cum feci multa verba, tum faciam, vtpote de re memoratu digna. Est enim oraculum hoc in AEgypto, sacrum Latonæ, positum in magna vrbe cui nomen est (vt superius à me dictum est) Buto, contra ostium Nili quod Sebennyticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In hac vrbe templa sunt Apollinis Dianæque. Et illud Latonæ in quo redduntur oracula, grande est, & porticum habens decem passibus sublimem. Vbi quid mihi ex iis quæ in aperto erant, maximo miraculo fuerit, referam: Est in hoc fano Latonæ, delubrum ex vno factum lapide, cuius parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenûm cubitorum: cuius lacunari pro tecto impositus est alius lapis quatuor cubitorum per oras crassitudinis. Itaq; eorum quæ circa templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabilissimum apud me fuit id delubrum. Secundo loco insula quæ vocatur Chemmis, in lacu profundo ac spatioso sita propter templum quod Buti est: quæ insula ab AEgyptiis fertur innare. Ego tamen eam neque innantem vidi, neque se mouentem: & hoc audire admiratus sum, si verum est insulam natare posse. In hac igitur templum Apollinis magnum est, & aræ trifariè extructæ, & palmæ frequentes enatæ: aliæque partim fructiferæ, partim steriles arbores. Cur autem ea innatans sit, hanc AEgyptij rationem reddunt: quòd Latona (quæ ex octo numini-

[1] Propemodum ad mare, infra vrbẽ Bub.

[2] Et canales quibus deducebantur naues.

numinibus quæ prima extiterunt, vnum est) quum in vrbe Buti, vbi hoc eius oraculum est, habitaret: Apollinem ab Isíde sibi commendatum, occultauit in hac insula nondum innatante, ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans vt Osiris filium inueniret, aduenisset. Nam
67 Apollinem & Dianam aiunt Dionysi & Isidis filios esse: Latonam verò, nutricem horum ac liberatricem. Et Apollo quidem AEgyptiacè Orus dicitur: Ceres autem Isis, Diana verò Bubastis. Atque hinc solùm non aliunde AEschylus Euphorionis filius, rapuit quod dicam: vt solus [1] omnium qui poetæ dicuntur, fecerit Dianam Cereris filiam, idcoque insulam redditam esse natantem. Hæc illi sic aiunt. Psammitichus verò in AEgypto quatuor & quinquaginta regnauit annos: per quorum vndetriginta magnam Syriæ vrbem obsidens oppugnauit, donec expugnauit. Hæc est Azotos, quæ diutissimam inter omnes vrbes (*dumtaxat* quas nouimus) sustinuit obsidionem. Psammitichi filius qui regnum AEgypti suscepit, extitit Necus, qui fossam ad rubrum mare ferétem primus aggressus est, quam Darius Perses secundo loco depressit, longitudinis quidem quatuor dierum nauigationis, latitudinis, vt per eam duæ possent simul agi triremes. Aqua quæ in hanc è Nilo deducitur, paulo supra Bubastin vrbem, iuxta oppidum Arabiæ Patumon deducitur, euadens in mare rubrum. Initium fodiendi sumptum est à planitie AEgypti, Arabiam versus. Nam quæ supra planitiem sunt [1] continens prope Memphin occupat mons, in quo lapidicinæ sunt. Itaque ad huius montis ima ducta est fossa ab occidente orientem versus longo tractu: & deinde pertingit diuortio montis tenus (quod diuortium ad meridiem & ventum austrum fert, in sinum Arabicum. Quâ igitur breuissimus tractus & maximè compendiarius est à mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum vocatur, à monte Casio, qui AEgyptum Syriamque distermināt, stadia mille sunt in Arabicum sinum. Et hoc quidem breuissimum est: verùm fossa multo longior, scilicet quanto est [2] confragosior. In qua fodienda sub rege Neco centū viginti millia AEgyptiorum perierunt. Inque eius medio opere Necus destitit, hoc [3] interpellatus oraculo, eum id

1 Omnium superioris ætatis poetarum.

1 Cõtiguus.

2 Obliquior.
3 Impeditus. *Vel*, Reuocatur.

opus barbaro præmunire. AEgyptij autem barbaros omnes vocant qui non ipsorum lingua loquuntur. Supersedens itaque à facienda fossa Necus, [1] ad militum copias se conuertit, atque ad classes quæ partim in mari septentrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum mare sunt ædificatæ: quarum adhuc [2] vestigia naualium ostendunt. Et classibus quidem Necus, dum opus fuit, est vsus. Terrestri autem acie congressus cum Syris in Magdolo, victoria potitus est, & post prælium, Cadyti magna Syriæ vrbe. [3] In vestitu autem curiosus quum fuisset, illum Apollini dicatum ad Brãchidas Milesiorum misit. Hic perfectis decem & septem imperij sui annis decessit, tradito imperio Psammi filio suo. Eo apud AEgyptum regnante, nuncij Eleorum aduenerunt, iactantes à se in Olympia iustissimum [4] ac maximum inter mortales propositum esse certamen, rati ne AEgyptios quidem hominum sapientissimos aliquid vltra hęc esse inuenturos. Isti vbi in AEgyptum peruenerunt, cáque exposuerunt quorum gratia venerant, rex conuocauit ex AEgyptiis eos qui sapientissimi haberentur. Qui quum cõuenissent, & Eleos audissent omnia commemorantes quæ par erat ab eis fieri in edendo certamine, & se venisse dicentes scisciatum num quid possent AEgyptij reperire iustius, habito inter se consilio, interrogarunt Eleos nunquid apud eos certarent ciues. Et illis respondentibus, sine discrimine & suorum & cæterorum Græcorum, cuicunq; volenti certare fas esse. Atqui, inquiunt illos quum tale certamen proponerent, ab omni iure [5] excedere. Nullo etenim pacto posse fieri quin conciui pugnanti ciues fauerent, facientes iniuriam hospiti. Sed si vellent iustum proponere certamen, & si eius gratia veniissent in AEgyptum, iusserunt hospitibus ponere certamen, nullo Eleorum certare permisso. Hæc AEgyptij Eleis subiecerunt. Psammis autem, quum sex tantùm regnasset annos in AEgypto, facta in AEthiopiam expeditione, mox vita defunctus est. Cuius regnum Apries filius accepit, qui secundum Psammitichum auum suum, fortunatissimus extitit omnium ad eam ætatem regum, quinque & viginti dominatus annos. Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugna nauali dimicauit. Sed quum calamitas eum manere,

1 Ad bellicas copias & trirremes partim in m. sept.

2 Canales quibus deducebantur naues, *vt paulo ante. Alii naualia interpr.*

3 Eum autem vestitum quo vsus erat quũ ista cõficerentur, missum ad Brãchidas Milesiorum Apollini dicauit. Posteaverò decem & septem omnino annos quũ imperasset, decessit, trad.

4 Ac optima ratione præter omnes mortales.

5 Aberrasse.

ret,contigit ea occasione quam ego pluribus, dum res Libycas exequar,exponam,paucis contentus impræsentiarum. Quũ aduersus Cyrenæos Apries exercitu misso magnam cladem accepisset,id ei imputantes AEgyptij rebellauerunt,opinati se ab illo in apertam perniciem fuisse dimissos: vt his internecione deletis, ipse cæteris AEgyptiis imperitaret securius.Hæc perquam grauiter ferentes tum ij qui redierunt,tum eorum qui interierant amici,ingenuè defciuerunt.Id vbi resciuit Apries, mittit ad eos verbis sedandos Amasin.Qui quum peruenisset, reprehendensque dissuaderet ne talia facerent. quidam AEgyptiorum ei à tergo stans galeam circundat:eaque circundata, inquit se illam ob regnum imposuisse.Neque hoc eo inuito factum fuit,vt ostendit.nam simulatque ab ijs qui desciuerant AEgyptiis declaratus est rex, sese apparabat tanquam aduer-
68 sus Aprien moturus. His cognitis Apries mittit ad Amasin ex iis qui secum erant AEgyptiis, spectatum quendam hominem nomine Patarbemin, iussum vt ad se viuum Amasin perduceret. Hic vbi peruenit, Amasin ad se vocat. [1] Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortandos insolenter)stolidè iubet hunc ad se adducere Aprien, & quum Patarbemis eum rogaret vt regem adiret accitus, respondit se iamdudum dare operam vt id ageret: nec de seipso Aprien esse questurum. se enim illi præstò futurum & alios adducturum. Patarbemis non ignarus propositi illius, tum ex oratione tum ex apparatu quem videbat, statuit suæ diligentiæ esse quamcelerrimè regem rerum quæ agerentur facere certiorem.Huic redeunti,quòd Amasin non adduceret, nullo verbo edito Apries ira percitus præcidi aures nasumque iussit. Id intuentes cæteri AEgyptij qui cum eo hactenus senserant, virum inter eos probatissimum ita fœdè indigneque affectum, ne tantisper quidem differentes, ad cæteros transeunt, seseque Amasi tradunt. His quoque auditis Apries armatis auxiliariis(habebat autem auxiliariorum circa se ex Ionibus & Caribus triginta millia) in AEgyptios tendit. Erat autem ei regia in vrbe Sai ingens ac spectatu digna.[2] Itaque vtrique aduersus alteros Apriani & Amasiani in Memphi vrbe constiterunt, tentaturi pugnæ

1 At Amasis (sedebat enim fortè in equo) crure sublato pepedit,& illud Apriæ afferri iussit. *Ita Camerar. Affertur & tertia interpretatio:sed Camerario assentior.* [*Plutarch. pro eodẽ alibi dicit* ἀποψόφημα, *id est,* crepitum *ventris* emisit. S.]

2 Apries igitur in Ægyptios, Amasis in externos tendebat. Quumq; Memphin vtrique peruenissent, tẽtare pugnæ discrimen parabant. Cæterùm sunt & in. *Ad vertũ, Mutuo alter alterum expertum erat, vel, experiri parabat. Potest etiã vertit non malè fortasse, cum Valla, Apriani & Amasiani.*

diſcrimen. Sunt autẽ in Ægypto ſeptem hominum genera, quorũ alij ſunt ſacerdotes, alij qui pugnatores appellantur, alij bubulci, alij ſubulci, alij inſtitores, alij interpretes, alij gubernatores nauales. Tot ſunt Ægyptiorum genera, à ſuo quodque artificio appellata: ſed pugnatores vocantur Calaſiries, & Hermotybies, qui [1] harum regionum ſunt: (nam in regiones diſtincta eſt omnis Ægyptus) Hermotybiorum quidem hæ ſunt plagæ, Buſiritana, Saitana, Chemmitana, Papremitana, inſula Proſopitis, quæ vocatur Natho ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermothybies, quum plurimi, centum ac ſexaginta millia ſunt, quorum nemo quippiam opificij quæſtuarij didicit, ſed omnes rei militari vacant. Calaſirium hæ aliæ plagæ ſunt, Thebana, Bubaſtiana, Aphthitana, Tanitana, Mendeſia, Sebennytana, Athribitana, Pharbæthitana, Thmuitana, Onuphitana, [2] Anyſia, Myecphoritana. Hæc tribus inſulam incolit ex aduerſo Bubaſtis vrbis. Hæ tribus Calaſirium, qui dum quoad poſſunt plurimi coguntur, ducenta quinquaginta millia virorum ſunt, quibus nec ipſis licet vlli artificio operã dare, ſed ſolùm rei militari, filio diſcenti à patre. Hoc ab Ægyptiis ne mutuati ſint Græci non poſſum pro certo dijudicare, quum videam & apud Scythas Perſasq; & Lydos, deniq; apud omnes ferè barbaros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos qui artificia diſcunt, eorũq; liberos: generoſiores autem eos qui à manuarijs operibus abſtineant, præſertim qui [3] ceſſent ob bellum. Hoc itaque cum cæteri Græci didicerunt, tum præcipuè Lacedæmonij. [4] Corinthij quoque minimi faciunt opifices. His ſolis AEgyptiorum præter ſacerdotes, hoc eximij honoris habebatur, vt ſingulis duodecim aruræ eſſent exemptæ & immunes. eſt autem arura centum cubitorum AEgyptiorum quoquouerſus. AEgyptius verò cubitus Samio par eſt. Hæc tamen vniuerſis exempta erant: iſtis verò per vices in orbem fruebantur, & nunquam ijdem. Calaſirium milleni & Hermochybium, alij totidem circa regem fungebantur annuo ſatellitum munere. Iſtis præter aruras dabantur viritim hæc alia, panis toſti pondo quinæ minæ, carnis bubulæ binæ, vini [5] ſextarij, quaterni. Hæc aſſiduè ſatellitibus præbebantur. Vbi igitur ediuerſo venientes,

1 Harũ præfecturarum ſunt. (nam in præfecturas diſtincta eſt omnis Ægyptus) Hermotybiorũ quidem hæ ſunt præfecturæ. *Et paulo poſt*, Ex his præfecturis, pro *Ex his tractibus. Item, paulo poſt Præfecturæ pro Plagæ, & pro Tribus, niſi quis malit vocẽ Græcam nomoi vbique retinere.*

2 Anytia.

3 Qui rei rei militari vacant.

4 At Corinthij minimè contemptui habent opifices. *Intellige autem Minimè vel pro Non. vel comparatiuè pro Minimè omnium.*

5 Ἀγοῦνις, *ab aliis cyathi: ab aliis notatione vocabuli ſequẽtibus Hauſtus, vel Hauſtra.*

tes, Apries cum auxiliarijs, Amasis cum vniuersis AEgyptijs, in vrbem Memphin peruenere, cõgressi sunt. Et peregrini quidem egregiè pugnauerunt, tamen quòd erant multo inferiores numero, victi sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione, [1] vt nullus neque deorum neque hominum posset sibi adimere regnum: adeo videbatur sibi illud stabilisse. Et tamen tunc congressus, prælio fugatus est, viuusque captus ad vrbem Sain ductus est in ædes quæ ipsius antea fuissent, tunc autem Amasis regia. Ibique [2] quamdiu in regia pascebatur, cum Amasis honestè asseruauit. Tandem incusantibus AEgyptiis non iustè agere qui suum & ipsorum inimicissimum aleret, ita illis Aprien tradidit. Eum isti vbi strangulauere, paternis in monumentis sepelierunt, quæ sunt in tẽplo Mineruæ proximè [3] cœnaculum ad læuam manum intranti. Nam Saitani [4] cunctos qui tribules eorum fuere reges, intra templum sepelierunt. Etenim Amasis monumentum [5] ex altera parte cœnaculi est, quàm illud Aprix eiusque progenitorum. In eiusdẽ templi aula hoc quoque est ingens cubiculum lapideum, tum columnis excultum, palmarum arbores imitantibus, tum alio sumptu. Intra id cubiculum gemini postes stant in quibus vrna est. Sunt etiam sepulchra, (cuius nomen si nuncupauero hac in re, haud sanctè fecero) apud Sain in templo Mineruæ post totum delubrum prope parietem: atq; in fano stant ingentes obeli, lacusque contiguus lapidea
69 crepidine adornatus, & circumquaque probè elaboratus, magnitudine (vt mihi videtur) quanta in Delo, qui dicitur trochoides. In hoc lacu imagines suorum quisque affectuum noctu faciunt, quæ vocant AEgyptij mysteria: de quibus quum permulta ego norim, quo pacto se habeant singula, tamen absit vt proloquar. De Cereris quoq; initiatione, quam Græci thesmophoria vocant *à ferendis legibus*, absit vt eloquar, nisi quatenus sanctũ est de illa dicere. Danai filiæ ritum hunc ex AEgypto attulerunt, eoque Pelasgicas fœminas imbuerunt. Sed deinde omni Peloponneso à Doribus eiecta sedibus suis, ritus initiandi abolitus est, à solis Arcadibus (qui à Peloponnensibus non eiecti sunt, sed relicti) conseruatus. Aprie sublato, regnauit Amasis è [6] tribu Saitana, & vrbe cui nomen est Siuph. Eum

6 Præfectura. *Vel*, *prouincia*.

1 Ne deum quidem vllũ posse sibi adimere reg.

2 Aliquandiu quidem in regia nutritus fuit, & cum Amasis honestè obseruauit: *vel*, honesta obseruátia prosequutus est: tandem autẽ incusant. *Vel*, *antea quidem in regia nutriebatur: & cum Am. honeste obseruabat: & postquam incusarũt AEgyptij, &c.*

3 Palatium.

4 Cunctos ex ea præfectura reges.

5 Longius quidem abest à palatio quã illud Apriæ eiusq; progenitorum: est tamẽ in septo templi hoc quoq; porticus lapidea & columnis ornata palmarum arb. imitant. & alio sumptu. In ipsa porticu geminæ stant fores, intra quas est conditoriũ. Sunt etiam sep.

inter initia Ægyptij contemnere, nec vllius sanè momenti ducere, vt qui plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Eos verò postea Amasis ad se solertia, nō [1] asperitate, perduxit. Erant ei cum alia bona infinita, tū verò peluis aurea, in qua tam ipse quàm omnes conuiuæ semper pedes abluebant: hanc ille confregit, ex eaq; [2] dæmonis statuam fecit, & in appositissimo vrbis loco statuit: Ægyptij simulachrū adeuntes, magnopere venerari. Id Amasis fieri à popularibus edoctus, conuocatis Ægyptijs aperit, ex illa pelui in qua primò AEgyptij euomere immingereque, & in qua pedes ablucre consuessent, factum esse simulachrum quod tunc tantopere venerarentur. Itaque se aiebat perinde atq; peluim esse factum: etsi enim antehac fuisset plebeius, impræsentiarum tamen esse ipsorum regem, eoque iubere vt sibi honor haberetur atque reuerentia. Hunc in modum ad se traduxit AEgyptios, ita vt æquum censerent ei seruire. Idem hoc vsus est in rebus agendis instituto: ab aurora vsquedum refertum esset forum, accuratè negotia oblata agebat: deinde potabat, & inter compotores iocabatur, morionem agens ac scurram. Quibus rebus offensi amici, talibus eum verbis [3] castigabant, Rex, dicentes, non è dignitate tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam deberes [4] augusto in solio sedens, augustè interdiu res administrare. ita & AEgyptij cognoscerent à magno sibi viro præsideri, & tu melius audires. Nunc haudquaquam facis è regia dignitate. His ille respondit, [5] arcus ab ijs quorum sunt, quum est opus, intendi: eos, si semper intenti sint, ruptum iri, nec posse eis illos, quum indigeant, vti: ita & hominis institutū esse: si assiduo laborare studio, nec vllam partem ad lusum sibi indulgere velit, fore vt pedetentim aut mente captus sit aut membris. Quod ego intelligens, vtrique rei tempus impertio. Hæc Amasis amicis respondit. Etenim fertur Amasis, quum priuatus foret, fuisse potandi iocandique cum dicacitate studiosus, & vir neutiquam rerum agendarum anxius. Et quoties eum potantem ac se oblectantem necessaria defecissent, solitum circumeundo furari, & quum reposceretur ab ijs qui dicerent eum ipsorum habere pecuniam, ac negaret, adduci solitum ad oraculum quodcunque eō in loco erat: & fre-

1 *Nō legit* ὑβριστοσύνη (*vt in vulg. edit.*) *sed* ἀβριστοσύνη, *vt in vet. cod.*

2 Numinis stat.

3 Admonebant, Non te ipsum rectè regis, o rex, qui, &c.

4 Augustus augusto *in* solio sedés per totum diem res administr.

5 Qui arcū possidēt, quū illo opus habent, intendūt: postquā autē vsi sunt, remittūt. Nā si perpetuò intentus esset, frangeretur, vt, quum opus esset, vti iam illo nō possent. Talé & hominis conditionē esse: si assiduè seria tractare, nec vll.

& frequenter ab oraculis conuictum, frequenter absolutum. Postquam verò etiam assequutus est regnum, ista egit: quicunque dijeum furti absoluerant, horum templa neque curæ habuit, neque vlla re ad ornamentum donauit, neque adiens sacrificauit, tanquam nihil mererentur, quòd redderent falsa responsa: qui autem eum [1] pronunciauerant furem, hos tanquam verè deos, nec mendacia reddẽtes oracula, maximè coluit. Præterea in Sai vestibulum Mineruæ fecit, opus admirandum, & longè superans cætera tum sublimitate, tum magnitudine. tanta est vastitas lapidum atque substructionum. Quinetiam ingentes colossos, & immanes androsphingas ibidem posuit. Alia quoque saxa prægrandia in apparatum comportauit, ducta partim è lapidicinis quæ iuxta Memphin sunt, partim vtique quæ maioris molis erant, ex vrbe Elephantina, quæ Sai distat viginti dierum nauigatione. Adhæc, quod non minimè sed maximè omnium admiror, attulit ædificium ex solido saxo ab vrbe Elephantina, in quo asserendo triennium consumpserunt duo millia delectorum virorum, qui omnes erant gubernatores. Huius autem domus extrinsecus est vnius & viginti cubitorum longitudo: quatuordecim, latitudo: octo, sublimitas. Hæc est dimensio exterior tecti ex vno lapide. Introrsum autem [2] duodeuiginti & amplius cubitorum est longitudo: quinque, sublimitas. Domus hæc ad ingressum templi collocata est. nam ob id aiunt in templum non fuisse pertractam, quòd quum suspirasset architectus dum illa adueheretur, vtpote pertæsus diutini temporis operæ, [3] ea de re stomachatus Amasis, non permiserit hominem vlterius trahere. Nonnulli aiunt quendam ex ijs qui vectibus lapidem agebant, ab illo fuisse oppressum, ideoque lapidem non introductum. Donauit præterea operibus ob magnitudinem spectaculo dignis cum alia templa insignia, tum in Memphi templum Vulcani, colosso supino ante illud posito, longitudinis quinq; & septuaginta pedũ. Superq; idem pauimentũ gemini colossi stant [4] ex Æthiopico lapide, vicenũm pedũ magnitudinis, hinc & hinc magno illi assistentes: cuius instar est alter in Sai lapis, eodẽ habitu iacẽs. Illud eriã quod in Memphi est templũ Isidis ingens & spectatu digniſſimũ,

1 *Ad verbũ*, Constrinxeraut. *id est*, *Cõstituerant*.

2 Duodeuiginti cubitorum, & digitorum xx est lõgitudo: latitudo verò, cubitorum duodecim: quinq;, subl.

3 Hoc in religionẽ vertens Amas.

4 Ex eodem lapide.

Amasis ædificauit. Sub Amasi rege dicitur AEgyptus fuisse maximè beata, in ijs quæ vel regioni ex flumine, vel hominibus ex regione proueniunt, & vrbes quæ incolerentur tunc fuisse numero illic mille & viginti. [1] Amasis quoque extitit qui legem hanc apud AEgyptios condidit, vt singulis annis apud prouinciarum præsides AEgyptij omnes demonstrarent vnde viuerent: & qui aut hoc non faceret, aut non demonstraret se legitimè viuere, is morte afficeretur. Quam legem Solon ab AEgyptijs mutuatus, Athenienſibus tulit, quam illi, quòd sit caltissima, assiduè vsurpant. Amasis porro, quoniam Græcorum erat studiosus, cum alia in quosdam Græcos officia contulit, tum ijs qui in AEgyptum concederent, dedit facultatem Naucratin vrbem incolendi. Qui verò eorum nollent illic habitare, sed nauigando negotiari, fecit potestatem certis in locis aras & fana extruendi. Et maximum quidem eorum fanum atque [2] celeberrimum vocatur Græcum: ciuitates autem quæ communiter illud extruxerunt, sunt, Ionum quidem, Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ: Dorum autem, Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis: AEolum verò, vna Mitylene. Harum ciuitatum hoc fanum est, & ab his præfecti emporij præbentur. Cæteræ ciuitates quæ consortes huius rei sunt, rei ad ipsos minimè pertinentis consortes sunt. Separatim tamen ædificauerunt AEginetæ quidē, Iouis, Samij autem, Iunonis, Milesij verò, Apollinis fanum. Nam vetus emporium erat sola Naucratis: præter hoc in AEgypto aliud nullum. Quòd siquis in aliud aliquod Nili ostium applicuisset, is necesse habebat deierare se veniſſe inuitum, datoque iureiurando eadem naui ad Canobicum nauigare: &, si id minus per contrarios ventos posset, onera fluuialibus nauigijs circumagere lustrando Delta, donec perueniret Naucratin, ita Naucratis in honore erat. Iam verò quum Amphictyones templum quod nunc Delphis est, (quia illud prius sua sponte deflagrauerat) trecentis talentis construendum locassent, Delphi, quos quarta pars sumptus contingebat, circa ciuitates vagi cum aliunde, tum verò non minimum ex AEgypto retulerunt. nam Amasis quidem eis mille talenta aluminis, Græci autem qui AEgyptum incolebant, viginas minas

1 Hic est autē Amasis qui legē hanc tulit, demōstrare vnumquēque apud præfidem cuiusque loci, vnde viuat: quod qui nō fecerit, aut demonstrare vitæ suæ rationem iustā nō potuerit, hunc morte mulctandū. Solon autem Athenienſis sumptam hāc legē ex Ægypto Athenien̄sibus promulgauit, qua illi semper vsi sunt, lege sanè inculpata. *Ita hunc locum vertit Budeus.*

2 Maximè frequentatū. *Vel, Quo maximè utuntur.*

minas donauerunt. Cum Cyrenæis quoque Amasis amicitiam societatemque iniit, ita vt illinc vxorem etiam putaret sibi esse ducendam, siue fœminæ Græcæ amore captus, siue aliâs ob beneuolentiam Cyrenæorum. Vxorem quam duxit, alij volunt filiam fuisse Batti, alij Arcesilai, alij Critobuli, inter suos populares viri spectati, nomine Ladicen: cum qua dum in toro cubaret, concumbere non poterat, quum tamen alijs mulieribus vteretur. Id quum diu fieret, ad eam Amasis, Tu verò, inquit, vxor veneficio me læsisti: ideoque nullo machinamento vales effugere quominus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice, quum pernegando nihilo placatiorem redderet Amasin, vouit intra se Veneri, si ea nocte secum coiret Amasis, (hoc enim ipsius fuisse machinamentum aduersus illud malum) statuam Cyrenas se illi missuram. Concepto autem voto, coiit statim cum ea Amasis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac postmodum eam perquam valde dilexit. Et Ladice votum deæ persoluit, facta statua Cyrenasque missa, quæ ad meam vsque memoriam incolumis erat, extra vrbē Cyrenensem posita. Hanc Ladicen Cambyses, posteaquam AEgypto potitus est, cognito quænam esset, Cyrenas illæsam remisit. Donauit item Amasis dona quæ misit in Græciam: Cyrenas quidem, statuam Mineruæ inauratā, & sui imaginem pictura [1] adumbratam: Lindum autem, duo lapidea Mineruæ simulachra, & thoracem lineum spectaculo dignum: Samum vero, Iunoni bifarias sui imagines, quæ magno in templo erectæ erant post ianuas, ad meam vsque ætatem. Samum quidem, propter hospitium quod inter ipsum erat & Polycratem AEacis filium: Lindum autem, nullius hospitij gratia, sed quia templum quod Lindi est, Mineruæ feruntur extruxisse Danai filiæ, [2] postquam agnitæ sunt quum filios AEgypti fugerent. Hæc quidem donaria dedicauit Amasis, primusque mortalium Cyprum cepit, tributariamque fecit prouinciam.

1 Ad viuum expressam.

2 Eò appulsæ quum f.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER TERtius, qui inscribitur THALIA.

ADVERSVS hunc Amasin Cambyses Cyri filius, comparato cũ ex alijs quibus imperabat, tum ex Græcis Ionibus Æolibusq; exercitu, bellum mouit ob hanc causam: Misso in Ægyptum legato, Cambyses petijt ab Amasi filiã, & petijt consilio cuiusdam Ægyptij, qui Amasi erat infensus, quòd se potissimùm ex omnibus Ægypti medicis Amasis ab vxore & liberis abstraxisset, amandando in Persas, quo tempore Cyrus ad Amasin miserat petitũ ocularium medicum, omnium qui in Ægypto essent præstantissimũ. Ob id infensus Amasi ille Ægyptius, instituit suadere Cambysi vt ab Amasi filiam peteret: vt ille aut mœrore afficeretur data filia, aut non data, Cambysi redderetur inuisus. Amasis eam nec dare audebat, nec abnuere. nam & Cambysem intelligebat non habiturum illam vxoris loco, sed pellicis: & Persarum potentiam grauabatur horrebatq;. Hæc reputans, ita sibi faciendum statuit: Erat Apriæ superioris regis filia, nomine [1] Nitetis, vnica domi relicta, grãdis atq; speciosa. Hanc puellã Amasis vestitu pariter & auro exornatam, pro sua in Persas dimittit. Quam quum post aliquantum tempus Cambyses salutasset, filiã Amasis appellans, ipsa ad eum, Rem, inquit, rex, ignoras, ab Amasi elusus, qui me ornatu comptã transmisit, tradens tibi pro sua, quum reuera sim Apriæ filia, quem ille dominũ suum cum Ægyptijs rebellans interemit. [2] Hic sermo extitit causa quæ Cambysem Cyri filium vehementer indignatum induceret aduersus Ægyptum. Atq; ira quidẽ memorant Persæ. Ægyptij autem Cambysem suum vendicant, asserentes ex hac Apriæ filia illum esse genitum. Cyrum enim fuisse qui ad Amasin miserit super filia, non Cambysem. Quod

quum

1 Nitetis, valde procera & formosa, sola ex ea familia relicta.

2 Hic sermo & hæc causa *vel occasio* intercedens Camb. Cyri fil. veh. stomachatũ aduersus Ægyptũ impulit.

quum dicunt, non rectè dicunt: etsi eos hoc non latet. nam si qui alij, profectò & Ægyptij rectè norunt mores Persarũ: [1] apud quos illud in primis nefas est, illegitimum obtinere regnum, si adsit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat Cambyses, Pharnaspe viro Achæmenida genitæ, non mulieris Ægyptiæ. sed Ægyptij [2] rem gestam transferunt, fingentes sibi cum Cyri familia intercedere cognationem. & hæc quidem ita se habent. Cæterùm ille sermo mihi non probatur, quo dicitur mulierem quandam Persidem ad vxores Cyri introgressam, quũ liberos Cassandanes assistẽtes forma ac statura egregia conspicaretur, supra modum admirabundam magnis tulisse illam laudibus: eiq; Cassandanẽ (quæ Cyri esset vxor) ita dixisse, Me, quæ talium filiorũ sum mater, Cyrus contemptui habet, præponens quandã ex Ægypto ancillã. Videlicet infensam Niteti ista dixisse: & ei maximum natu filiorũ Cambysem subiecisse, Ego verò tibi mater, quum in virilem ætatem adoleuero, summa Ægypti reddã ima, & ima summa. idq; dixisse circiter decem natũ annos, admirantibus mulieribus. Et quum in virilem adoleuisset ætatẽ, & regnum obtinuisset, huius rei memorẽ, Ægypto bellũ intulisse. Accessit huc & aliud quiddam, ad hanc sumendã expeditionem. Erat quidã auxiliatiorum Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnasseus, vir cõsilio præstans, & in re bellica strenuus. hic Phanes nescio quid Amasi succensens, nauigio profugit ex Ægypto, volens in colloquutionem venire Cambysis. Eum Amasis (quòd inter auxiliares non parui momenti esset, quodq; de rebus Ægypti nonnihil compertissimum haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaq; ad hominẽ insequendũ mittit cum triremi eunuchorum fidissimũ, qui Phanem assequutus in Lycia cepit, sed nõ reduxit in Ægyptum, [3] ab illo prudentia superatus. Nam Phanes inebriatis custodibus abijt in Persas, Cambysemq; molientẽ aduersus AEgyptum expeditionẽ, & quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigentem, adijt. Eiq; cum alias Amasis res exposuit, tum verò quę ad transmittendũ pertinebant, suadens, ad regẽ Arabum mitteret oratũ vt sibi tutũ præberet transitũ. Hâc. n. duntaxat patet ingressus in AEgyptũ. Nã à Phœnice [4] vsq; ad mõtes Cadytis, quæ est vrbs eorũ Assy-

1 Primùm quidẽ per legem non licere vt illegitimus regnum obtineat, quũ legitimus adest: deinde, Cassand. filiũ fuisse Cambysem, Phar.

2 Rem ita narrant vt inuertant.

3 Phanes enim eum astutia circumuenit. Nam inebriat. custod.

4 Vsq; ad fines Cadytis, quæ est vrbs eorum Assyriorum qui Palæst.

riorum qui nunc Palæstini vocantur: ab vrbe Cadyti non minore (vt mea fert opinio) quàm Sardis, emporia secundum mare vsq; ad vrbem Ienysum, Arabicæ ditionis sunt. Ab vrbe Ienyso rursus, Syriacæ, vsq; ad lacum Serbonidis, iuxta quem Casius mons pertingit ad mare. A Serbonidis lacu in quo Typhon fertur occultatus, deinceps iam Ægyptus est. Hoc tamen intercapedinis quod est inter vrbem Ienysum & montem Casium & lacum Serbonidis, non exiguus tractus est, sed itineris instar trium dierum, vehementer aridus. Verùm quod pauci eorum qui in Ægyptum nauigant, notũ habent, hoc dicere instituí. Ex omni Græcia, & præterea ex Phœnice, portatur in Ægyptum bis quotannis [1] vas fictile vini plenum: & tamen ibi ne vnum quidem numero (vt sic dicam) vas vinarium fictile aspici [2] vacuum potest. Vbinam (dicat aliquis) hæc vasa consumuntur? hoc quoque ego depromam. Præfecti prouinciarum necesse habent ex sua quisq; vrbe colligere vasa testacea quæ Memphin portentur: eadem è Memphi alij aqua impleta portare in hæc arida Syriæ loca. [3] ita hydriæ superuenientes in Ægypto sumptæ, ad veteres, in Syriam portantur. Atque hunc in modum quem dixi aqua contracta, Persæ vsi fuerunt, qui hoc ingressu apparato quamcelerrimè Ægypto potiti sunt. Sed tunc, quum in expedito aqua non esset, Cambyses, audito hospitis Halicarnassei consilio, missis ad regem Arabum nuntijs tutum iter precatus, obtinuit, data acceptaq; inuicem fide. Seruant autem fidem Arabes inter homines vt qui maximè, quam hũc in modum dant: Quoties fœdus inire volunt, alius quidam medius inter vtrosq; stans, acuto lapide ferit volam, iuxta maiores digitos eorum qui fœdus ineunt. Deinde sumpto flocco ex vtriusq; vestimento, inungit eo sanguine septem lapides in medio positos, inter inungendum inuocans Dionysum & Vraniam. Hoc acto, idem qui fuit sequester fœderis inter amicos contrahendi, vadatur hospitem, aut fortè ciuem, si cum ciue res agitur. Quod fœdus & ipsi qui amicitiam contraxerunt, seruare iustum censent. Dionysum quem Vrotalt, & Vraniam quam Alilat appellant, solos deos esse arbitrantur. [4] Et quemadmodum Dionysum, ita puellarum capillum tondere aiunt. tondentur autem in rotun-

1 *Vel, Amphora vini plena. sic & in sequentibus. Vel potius, Amphoræ vini plenæ, vt sit positus singul. pro plurali.*

2 *Vox respondens huic in textu Gr. non habetur: sed ex κεφῶν, quod ibi legitur, factum fuit κενὸν, id est vacuum.*

3 Ita amphoræ quæ inuehuntur, sumptæ in Ægypto, vltra veteres in Syriã portantur. Et quidem Persę ij sunt qui hunc in Ægyptum transitum apparatunt, contracta, vt modò dixi, aqua, simulatq; occuparunt Ægyptum. *Intellige autem Vltra veteres, pro eo quod est, Vltra eas quæ tum antea ibi erant.*

4 Eodemq; modo quo tonsus est Dionysus, tonderi se aiunt.

rotundum, tempora ſubradentes. Igitur poſtquam fœdus cum nuntijs iniit Arabs, talem rem commentus eſt: Camelos omnes, poſteaquam vtribus camelinis aqua completis onerauit, egitque ad loca humore carentia, ibi Cambyſis exercitum præſtolabatur. Ex ijs quæ narrantur, hoc quod dixi propius fidem eſt, tamen id quoque quod minus credibile eſt, quandoquidem refertur, commemorare debeo. Eſt magnum in Arabia flumen nomine Corys, exiens in mare quod dicitur rubrum: ab hoc flumine fertur Arabum rex canalem ex bouinis aliisque crudis corijs conſutum, tanta longitudine produxiſſe, vt ad loca arida per illum aquam produceret: inque ipſo arido ſolo ingentes ciſternas fodiſſe, qua recepta aqua potum ſuppeditarent. Et quum ſit à flumine ad terram aridam duodecim dierum via, per tres aquæ ductus in totidem partes aquam deduxiſſe. Cæterùm apud Nili oſtium quod dicitur Peluſium, habebat caſtra Pſammenitus Amaſis filius, Cambyſem opperiens. Nam Amaſin Cambyſes in Ægyptum progreſſus non viuum nactus eſt, ſed defunctum, quum quatuor & quadraginta annis regnaſſet: per quos nihil admodum calamitatis eſt expertus. defunctusq; & ſale conditus eſt, & in ſepulchris quæ ipſe ædificauerat, ſitus intra templum. Sub eius autem filio Pſammenito maximum extitit Ægyptijs portentum: Apud Thebas Ægyptias (quod neque prius vnquam neque poſtea ad meam vſque ætatem contigit, vt ipſi Thebani aiunt) pluit.[1] Thebis tamen tunc pluit guttis. Perſæ porrò vbi ſiccania peragrauerunt, ſubſedere, vicini Ægyptijs, tanquam iam[2] congreſſuri. Ibi Ægyptiorum auxiliarij Græci & Cares, Phani qui externum exercitum in Ægyptum abduxiſſet, infenſi, hoc rei in illũ ſunt machinati: Filios qui erant à Phane relicti in Ægypto in caſtra perduxerunt atque in conſpectum patris, poſitoque in medio duorum exercituum cratere: dehinc productos ſingulos puerorum ſuper craterem obtruncauerunt. Omnibus interfectis, vinum & aquam in cratere intulerunt: quo ſanguine epoto, auxiliares ita conflixerunt. Acri prælio commiſſo, perquam multis vtrinque cadentibus, in fugam vertuntur AEgyptij. Ibi ego rem mirandam vidi, ab indigenis edoctus: Oſſa eorum qui

1 Nam in ſuperiore Ægypto penitus nõ pluit. Thebis tamen, &c.

2 *Legit* συμβαλλοντες *vt & vet. noſtri cod. habent.*

in acie ceciderunt, quum iacerent fusa, vt ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, aliorsum AEgyptiorum: sed Persarum capita adeo fragilia sunt, vt si velis ferire, vel solo calculo perforare possis: Ægyptiorum autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis [1] elidas. Cuius rei causam hanc illi reddebant, (facilè mihi persuadentes) quòd AEgyptij statim à pueris radere capita incipiunt, & os capitis ad solem redditur compactum. Quæ eadem causa est non caluescendi: nam ex omnibus hominibus pauciss. mos quis AEgyptios caluos videat. His igitur hoc causæ est cur robusta capita gestent. At Persis cur fragilia sint capita, id in causa est, quòd à principio assuescunt operire capita, gestantes pilea tiarasque. [2] Hæc ego huiusce modi ossa vidi. Vidi item alia istis similia in Papremi, eorum qui vnà cum Achæmene filio Darij ab Inaro Libye sunt cæsi. AEgyptij quoque postquam ex acie terga dederunt, nullo ordine fugam capessunt. Ad quos, quum se recepissent Memphin, misit Cambyses aduerso flumine nauim Mitylenæam cum caduceatore viro Persa, qui illos ad deditionem hortaretur. Isti vbi nauim aduentare Memphin vidêre, frequentes ex vrbe effusi, nauim corrumpunt, virosque frustratim dilaniatos in oppidum afferunt. Et AEgyptij quidem [3] post hæc obsessi aliquandiu restiterunt. Libyes verò in animaduertentes, eadem sibi quæ AEgypto contigissent veriti, sese citra pugnam dediderunt, tributumque inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoque ac Barcæi itidê vt Libyes timentes, similia & ipsi fecere. Cambyses munera quæ à Libybus venere, perbenignè accepit: quæ autem à Cyrenæis, succensens, vt opinor, quòd exigua erant. quingentas enim minas argenti miserant, quas sua manu prehensas, dispersit in milites. Decimo autem die quàm muros Memphis cepisset Cambyses, Psammenito AEgyptiorum rege, qui sex omnino regnarat [4] annos, collocato in suburbanis, ignominiæ gratia, cum AEgyptijs aliis, hoc fecit vt eius animum experiretur: Filiam illius, vestitu seruili circundatam, cum hydria ad aquam emisit, & cum ea similiter indutas alias quas delegerat, primorum virorum filias virgines. Quæ vbi ad patres peruenerunt cum eiulatu ploratuque, cæteri quidem patres conspectis filiabus

1 Perfrigas.

2 Et hęc quidem ita se habent.

3 Obsessi tãdem ad deditionẽ venerũt. At Libyes vicini eadem, &c.

4 Menses. *nam μῆνας & in vulg. edit. & in vet. cod. legitur.*

filiabus tam malè acceptis, vicissim vociferati sunt atq; fleuerũt: Psammenitus autem intuens atq; intelligens, humi vultum demisit. Prætergressis puellis aquam ferentibus, secundo loco Cambyses ante oculos Psammeniti misit filiũ eius cum duobus millibus AEgyptiorũ æqualis ætatis, vinctas fune ceruices & frænata ora habentibus. Ducebantur autẽ luituri pœnas his Mitylenæis qui cum naui fuerant ad Memphin obtruncati. Ita enim censuerant regij iudices, pro singulis suorũ interfectis denos primorũ AEgyptiorũ interficiendos. Psammenitus prætereuntes intuens, & filiũ animaduertens duci ad mortẽ, alijs AEgyptijs qui circunsedebant complorantibus, *ac indignè ferentibus*, ipse idẽ quod erga filiã fecit. His quoq; prætergressis accidit vt quidam [1] compotorũ eius natu grandior, pristinis bonis delapsus, ac nihil habens nisi quæ inops mendicabat, obiret exercitũ, necnon Psammenitũ aliosq; AEgyptios in suburbanis considentes. Quem vt conspexit Psammenitus erumpente ingente fletu, compellans nomine amicũ, caput suũ cædebat. Aderant autẽ ei tres obseruatores, qui vt quicquid abillo fiebat, ex omni viarũ exitu Cambysi renũntiarent. [2] Ea quę fiebant admiratus Cambyses, misso nuntio Psam-
» menitum percontatus est, inquiens, Psammenite, herus te
» Cambyses interrogat quamobrẽ tu, qui visa filia indignè
» affecta, viso etiã filio ad mortẽ eunte, neq; eiulasti neq; fle-
» uisti, pauperẽ tanti feceris, tibi (vt ab alijs audiuit) non pro-
» pinquũ. Et Cambyses quidẽ ita interrogauit: Psammenitus
» aũt his verbis respondit, Fili Cyri, domestica mala erãt ma-
» iora quàm vt possem ea deflere: at lamentatio amici digna
» lacrymis fuit, qui è multis ac fortunatis opibus ad inopiã
» recidit, in extremo limine senectutis. [3] Hæc vbi responsa
ab hoc renuntiata sunt, visus est illis Psammenitus, vt ab AEgyptijs fertur, rectè respondisse. Crœsusq; dicitur illacrymasse, item qui aderant Persæ, ipsiq; Cambysi commiserationẽ subijsse, vt protinus iusserit & filiũ ex his qui morti addicti essent liberari, & patrẽ è suburbanis excitatũ ad se perduci. Sed filiũ quidẽ qui adierũt, nõ iã superstitẽ inuenerũt, sed primo loco truncatũ: ipsũ verò Psammenitũ excitatũ ad Cambysem perduxerũt: vbi reliquũ vitæ vixit, nihil violentũ passus. Qui si cõpertus fuisset nõ affectasse res no-

1 Conuictorum.

2 Quod factum admir.

3 Hæc quũ ab isto renũtiata essent, visus est Psammenitus rectè respondisse. ferũtq; Ægyptij Crœsum (nam hic quoq; à Cambyse in Ægyptũ adductus fuerat) eosq; qui aderant Persas illacrymasse.

tias, accepisset Ægyptum vt eam procuraret. Nam consueuerunt Persæ in honore habere filios regum, & etiamsi qui ab eis defecerint, tamen illorum filijs restituere principatum. Quod eos ita facere consuesse, cum alijs permultis potest probari documentis, tum verò hoc, quòd Thannyra Inari Libys filius recepit quem pater obtinuerat, principatum: quodq; Pausiris Amyrræi filius & ipse paternum recuperauit imperium. * Nec ipsis Inaro & Amyrtæo quicquam amplius à Persis irrogatum est. [1] Nunc Psammenitus malè cogitans mercedem accepit. nam quum ad defectionem Ægyptios induxisset, captus est: ac deinde à Cambyse conuictus, epoto cruore taurino, statim expirauit. Atq; hunc in modum iste decessit. Cambyses autem è Memphi vrbem Sain abijt, animo faciendi quæ fecit. Etenim simulatq; in ædes Amasis ingressus est, imperauit cadauer Amasis è conditorio afferri: deinde prolatum verberibus cædi ac vellicari, & stimulis pungi, [2] omni denique contumelia infestari. Quod facientes postquam defatigati erant, (nam cadauer vtpote salitum resistebat, nec quicquam omnino elidebatur) iussit cremari: haudquaquam sancta iubens: quia Persæ deum ignem esse arbitrantur, & apud neutros moris est cremare cadauera: apud Persas quidem, propter id quod dictum est, quia nefas esse aiunt deo depasci cadauere hominis: apud Ægyptios autē quia persuasum habent ignem animatam belluam esse, & omnia quæ nascuntur deuorare, & postquam deuorando fuerit expleta, vnà cum ipsa re deuorata emori. Non esse verò apud eos consuetudinem mortuum belluis tradendi, sed saliendi, tum ob id, tum ne humatus deuoretur à vermibus. Ita neutris consuetam rem iussit agi Cambyses. Quam quam (vt ipsi aiunt Ægyptij) non Amasis fuit qui ista passus est, sed alius quidam AEgyptius eadem quàm Amasis ætate: quem Persæ Amasin arbitrantes vexauerunt. Memorant enim Amasin, quum ex oracvlo audisset quæ circa se defunctum futura essent, hoc modo rei venturæ medendum putasse, vt hunc hominem qui flagellatus erat, mortuum [3] ad postes sepelirer extra conditorium suum, se autem in conditorij quamintimo recessu collocati filio mandaret. Mihi tamen non videntur hæc ab initio Amasis fuisse

74

* tametsi quàm Inarus & Amyrtæus nullus dum Persis plus damni dedit: *vt vertit Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 14. S.*

1 Verùm Psammenitus quū fraudem molitus esset, mercedem accepit. Deprehensus enim Ægyptios ad defectionem sollicitare, ac deinde à Cambyse conuictus, &c.

2 *Vel, Omnibus denig, modis vexari.*

3 Ad fores intra conditorium suū.

sis fuisse mandata de sua & alterius hominis sepultura, sed aliàs ab Ægyptijs adornata. Secundum hæc Cambyses cõstituit [1] tritarium mouere bellum, aduersus Carthaginienses, aduersus Ammonios, aduersus Æthiopes macrobios, *id est longæuos*, qui Africam ad australe mare incolunt. & aduersus quidem Carthaginienses, nauticas copias: aduersus autem Ammonios, peditatum: aduersus verò Æthiopes, prius exploratores mittere, per speciem dona ferendi illorum regi, spectatum illic mensam Solis, nunquid reuera esset; simulq; res Æthiopicas exploraturum. Solis autem mensa talis esse memoratur: est in suburbanis pratum, omnium quadrupedum assa refertum carne, quam per noctem singuli ciuium magistratus properant ponere: ad eamq;, vbi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc autem ipsa à terra reddi assiduè indigenæ aiunt. Et mensa quidem quæ Solis vocatur, talis esse fertur. Cambyses autem vbi statuit exploratores dimittere, continuò ab vrbe Elephantina accersit ex Ichthyophagis, *id est pisce vescentibus*, maximè gnaros Æthiopicæ linguæ. [2] Vsquedum isti veniunt, interea nauales copias Carthaginem versus nauigare iubet. verùm hæc exequuturos se Phœnices negauerunt. esse enim magno cum illis iureiurando se deuinctos: præterea non facturos sanctè si aduersus liberos suos militarent. nam cæteri Phœnicibus ire recusantibus, ad pugnandum haud idonei erant. Ita Carthaginienses quominus in seruitutem Persarum redigerentur euaserunt: quoniam Cambyses haud æquum ducebat vim afferre Phœnicibus, qui seipsos Persis dediderant, ex quibus nauticus omnis constabat exercitus. Sed & Cyprij qui aduersus AEgyptum in militia erant, sese & ipsi dediderãt. Porro Cambyses posteaquã ex vrbe Elephantina aduenerunt Ichthyophagi, eos ad AEthiopes misit, iussis cum ea dicere quæ oporteret, tum dona ferre, amiculum purpureum, aureumq; torquem tortilem, & armillas, ac vnguenti alabastrum, cadumq; vini [3] Phœnicei. AEthiopes autem ij ad quos misit Cambyses, feruntur esse maximi omnium hominum atq; pulcherrimi: diuersisq; vti à cæterorum hominum ritibus, cum alijs, tum verò hoc circa regnum: quòd quem è popularibus maximum & pro magnitudine validum iu-

1 Triplex.

2 Et interim dum istos accerseret, nauales cop.

3 Palmei.

dicant, hunc regem deligendum censent. Ad hos itaq; vi-
ros Ichthyophagi venerunt, offerentesq; regi munera,
ita loquuti sunt, Cambyses Persarum rex cupiens amicus
tibi fieri atq; hospes, nos misit, iubens vt in colloquium
tuum veniremus, tibiq́ue hæc dona daremus; quorum ip-
se vsu maximè delectatur. Ad hos Æthiops, gnarus ad ex-
plorandum venisse, talia respondit, Neque rex Persarum
vos ideo cum donis misit quòd magni faciat hospitium
meum, neq; vos vera loquimini, quippe qui ad exploran-
dum nostrum imperium venistis: neq; iustus ille vir est. si
enim iustus foret, non alienam regionem affectaret, sed
esset sua contentus, nec homines à quibus nihil lacessitus
est in seruitutem redigeret. Ei nunc vos hunc arcum date,
ita dicentes, Rex Æthiopum regi Persarum consilium
dat, [1] quando Persæ tam facilè trahent in tanta magnitu-
dine arcus, tunc aduersus macrobios Æthiopes cum ma-
ioribus copijs moueat bellum: interim dijs gratias ha-
beat, qui non inducunt [2] filijs Æthiopum vt præter suam
velint aliam comparare regionem. Hæc loquutus, arcum
laxauit, eisq; qui venerant dedit. Tum sumpto purpureo
amiculo rogauit quidnam esset & quomodo confectum,
& quum Ichthyophagi veritatem de purpura déque tinc-
tura dixissent: Dolosi, inquit, homines, dolosa sunt vesti-
menta. Secundo loco de auro scisciatus, de torquibus moni-
li atque armillis, ornatum eius rei exponentibus Ichthyo-
phagis, risit, atq; existimans vincula esse, inquit robustio-
ra apud se vincula esse. Tertiò scisciatus de vnguento,
quum illi de confectura vngendiq́ue ratione dixissent,
idem dixit quod de vestimento. Vbi [3] ad vinum peruenit,
eiusq́ue conficiendi rationem audiuit, maiorem in mo-
dum delectatus potu, percontatus est quibúsnam rebus
vesceretur rex, & quod longissimum tempus à viro Persa
viueretur. Illi dixerunt vesci regem pane, (expositatritici
natura) perfectissimumq́ue diu viuendi spatium homini
Persæ proponi octoginta annos. Ad hæc Æthiops, nihil
se mirari inquit si stercore vescentes, paucis viuerent annis.
nam ne tot quidem annis victuros [4] nisi hoc potui acceptũ
potu conspergerent atq; miscerent: de vino hoc dicens Ichthyophagis. hac refer-

1 Quũ Persæ tam facilè tendent tantæ magnitudinis arcus, *quũ facilè hunc a me tendi videtis*, tunc copijs suptamo dum magnis instructus macrobijs Æthiopibus bellũ inferat.

2 *Id est, Æthiopibus.*

3 *Id est, Ad sermonem de vino.*

4 *Legit ἀνίσχυον, ex qua lectione videtur & hic sensus elici posse.* Nisi potu illo viros refocillarent: Ichthyophagis vinũ innatus. *in* hoc enim se à Persis vinci. Quum autẽ vicissim regẽ interrogarẽt Ichthyophagi de vita, &c. *At legendo ἀνίσχυον, perinde fuerit ac si Gallicè dicas, S'ils ne deuoyent leur viande d'un tel breuuage.* [*Ea lectionem secutus Paulus Leopard. Emend. lib. 7. cap. 14. sic uertit,* neq; enim tot eos victuros fuisse *annos*, nisi enim se se Persis esse inferiores. S.]

referrent affirmãtibus Ichthyophagis ita esse de vino: (hoc enim ipsos Persis subdidisse) Interrogatus vicissim rex ab
75 Ichthyophagis de vita & victu, plerosq; è suis ait ad centũ viginti annos peruenire, nonnullos etiã hos transcendere: dixit cibum eis esse carnẽ coctã, & potum, lac. Et quum exploratores de numero annorũ mirarentur, ad fontẽ quendam eos deduxit, in quo loti efficiuntur perinde atq; oleo inuncti, violã olentes. Eam aquam aiebãt exploratores adeò inualidã vt in ea nihil innatare posset, ne lignum quidẽ, & quæ leuiora sunt ligno: sed omnia pessum ire in profundũ. Hæc aqua si verè apud illos est qualis cõme moratur, ideo macrobij, *id est longæui*, existunt, quod ea semper vtuntur. Deinde à fonte rex istos ad carcerẽ deduxit, vbi viri omnes aureis vinculis erant alligati. est enim apud hos AEthiopes omniũ rarissimum ac preciosissimũ æs. Inspecto carcere, exploratores inspexerunt & mensam quæ dicitur solis. Post hanc ad extremum inspexere eorũ sepulchra quę dicuntur è vitro esse constructa hunc in modũ: Posteaquã mortuũ siue AEgyptiorum siue aliorum more arefecerũt, totum gypso inducunt, picturaq; exornantes repræsentant quoad fieri potest effigiem eius: deinde cippum ei cauum è vitro, quod apud illos multum est & facilè effoditur, circundant: in cuius medio mortuus interlucet, nihil neque odoris ingrati, neque fœditatis vllius exhibens, sed omnia ipsi illi mortuo similia habens. Hunc cippum qui maximè sunt propinqui intra ædes annum tenent, offerentes ei omnium rerum primitias, hostiasque: anno exacto efferunt circaque vrbem statuunt. Omnibus exploratores inspectis reuersi sunt. Qui quum ista renuntiassent Cambysi, continuò ira percitus aduersus AEthiopes exijt in expeditionẽ, neq; rei frumentariæ apparatu indicto, neq; secum ipso, ratione inita quòd in extrema terrarum faceret expeditionem: sed veluti vesanus, nec mentis cõpos, simulatq; Ichthyophagos audiit, profectus est cũ omni peditatu, Græcis qui aderãt illi, manere imperatis. Vbi ad Thebas est ventũ, delegit de exercitu quinquaginta circiter millia, quibus præcepit vt Ammonios diriperent, deinde oraculum Iouis incẽderent: ipse cũ reliquis copijs aduersus Æthiopes cõtendit. Sed antequam quintam itineris partẽ confeciſ-

sent, exercitum eius protinus commeatus omnis quèm secum habebat, defecit: mox & iumenta ad vescendum defecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyses si resipuisset ac retroduxisset exercitum, in eo quod prius admiserat peccato, vir sapiens extitisset: nunc autem nihil pensi habens, assiduè processit vlterius. Milites, quandiu quod de terra sumerent habuerunt, herbis victitauerunt: at vbi ad sabulum peruenere, ibi nonnulli diram rem perpetrauerunt. nam sortiti ex seipsis decimum quenque comederunt. Id audiens Cambyses, veritus suorum mutuam depastionem, intermissa aduersus AEthiopes expeditione, retro rediit, Thebasque peruenit, multis de exercitu amissis. [1] Et quum è Thebis descēdisset Memphin, Græcos missos fecit, vt illinc enauigarent. Et exercitus quidem aduersus AEthiopes ita se gessit. Copiæ autem quæ aduersus Ammonios missæ erant, è Thebis mouentes itineris duces sequebantur: [2] ac nisi sunt vsquedum ad vrbem Oasin peruenerunt, quam incolunt Samij ij qui feruntur è tribu AEschrionia esse, septem dierum per arenas itinere distantem Thebis, quæ regio vocatur lingua Græca μακάρων νῆσος *id est beatorum insula*. in hunc locum dicitur peruenisse exercitus. Deinceps quid de eo actum sit, præter Ammonios & eos qui ab his audierunt, nulli alij habent quicquam dicere. Nam neq; ad Ammonios peruenerunt, neq; retro reuerterunt. Ab ipsis autem Ammonijs demum fertur, quum illi ex vrbe Oasi per arenam iter facerent, iamq; medio ferè spatio inter Oasin & Ammonios pranderent, ingruisse magnum ac validum austrum, & ingestis arenæ cumulis eos obruisse, atque hunc in modum illos è conspectu sublatos. ita actum esse de hoc exercitu Ammonij memorant. Cambyse autem Memphin regresso, Apis (quem Græci vocant Ἔπαφον) apparuit. AEgyptij, quum Apis extitisset, vestimenta quampulcherrima ferebant, & celebrando festo operam dabant. Id tunc facientes AEgyptios Cambyses intuens, [3] ratusq; ob res à se malè gestas prorsus illos esse in his gaudijs, præpositos accersit Memphis, quos, vbi præstò fuerunt, interrogabat, quid ita, quum antea se apud Memphin agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, postcaquam ipse rediisset parte copia-

1 Thebis autē iter faciebant, itineris duces habentes, & quum descendisset.

2 Ac peruenisse quidem eos ad vsq; ad vrbem Oasin constat, quā incolunt &c.

3 *Vel*, Valde *aut omnino* hoc eorum factū improbans, quòd in eius rebus aduersis ita se exhilararent, Memphidis præfectos accersiuit: quos, vbi in conspectum prodierunt, interrogauit cur antea, quum, &c.

copiarum amissa. Illi dicere, dum illis deus appareret (longo autem temporis intervallo apparere solitum) tunc omnes AEgyptios solennem celebrare lætitiam. Hæc vbi audijt Cambyses, mentiri eos respondit, ac tanquam mentientes morte mulctauit. His interemptis, iussit sacerdotes in conspectum venire. quibus eadem referentibus, dixit, Siquis deus mansuetus ad AEgyptios veniret, fore vt se non lateret. [1] Hactenus loquutus iussit sacerdotes adducere Apin. illi ad eum adducendum perrexerunt. Est autem hic Apis, idemque Epaphus, è vacca genitus quæ nullum-
76 dum alium potest concipere fœtum: quam AEgyptij aiunt fulgure ictam concipere ex eo Apin. Habet autem hic vitulus qui appellatur Apis, hæc signa: Toto corpore est niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ: in tergo effigiem aquilæ, [2] cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Posteaquam Apin sacerdotes adduxere, Cambyses veluti vecordior, educto mucrone quum vellet ferire ventrem, femur percussit, cachinnansq; ad sacerdotes inquit, O capita nequam, huiusce modi dij existunt, sanguine atque carne præditi & ferrum sentientes? dignus nimirum AEgyptijs hic deus. nos certè ludibrio habuisse non iuuabit. Hæc loquutus imperauit ijs quorum hoc munus etat, vt sacerdotes quidem flagris cæderent: cæteros autem AEgyptios, vt quenque feriantem adipiscerentur, occiderent. Ita festum solutum est, sacerdotes mulctati: Apis fauciatus femur, in templo iacens extabuit: quem è vulnere extinctum tumulauere sacerdotes clam Cambyse. Ob hoc scelus, (vt AEgyptij aiunt) continuò Cambyses insaniit: [3] quum ne compos mentis quidem fuisset, exorsus primum perpetrare facinus in Smerdin, ex eisdem sibi parentibus fratrem, quem ex AEgypto remiserat in Persas liuore commotus quòd solus ille Persarum arcum quem Ichthyophagi ab AEthiope attulerãt, [4] ad duos digitos traheret: quod nemo alius è Persis poterat. Smerdi in Persidem profecto hanc vidit in somnis Cambyses visionem: Nuntius quidam è Persis veniens, ei nuntiare est visus, Smerdin in regio sedentem solio cœlum contingere vertice. Ob id Cambyses sibi metuens, ne se necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Persas ad illum interi-

1 Nec plura loquutus.

2 In lingua scarabeum.

3 Quum ne prius quidē compos mētis fuisset. *Quæ verba nō sam sunt Ægyptiorum, sed ipsius authoris. q. d. Dicūt illum Ægyptij hinc furore correptum. at qui ne antea quidem mentis compos erat.* exorsus, &c.

4 Ὀσον ἐπὶ δύο δακτύλους. *quod Gallicè dicitur, A deux doigts pres. Tro Traheret autē vertendum potius Adduceret, aut Tenderet siue Intenderet, hæc enim de arcu potius dicūt. vt & ipse Herodotus in sequentibus dicit* ἐπιτείνει τὸ τόξον.

mendum Prexaſpem, ſibi ex omnibus Perſis virum fidelissimum. Hic vbi Suſa conſcendit, Smerdin necandum curauit, (vt quidam aiunt) quum eum eduxiſſet venatum: quidam inquiunt, quum ad mare rubrum produxiſſet, ibi eum demerſiſſe. Et hoc quidem initium ſcelerum Cambyſis extitiſſe ferunt: ſecundum autem ſcelus, ſororis necationem, in AEgyptum eum ſequutæ: quæ ex eiſdem parentibus erat ſoror, atq; eadem vxor: quam hunc in modum acceperat vxorem. Quum antehac Perſæ ſorores in matrimonium accipere nequaquam conſueuiſſent, Cambyſes vnius ſororum amore captus, cupidusq; deinde ducendi illam vxorem, [1] quum propter rei inſolentiam laboraret efficere, accerſit eos qui regij iudices nominantur. Fiunt autem delecti è Perſis viri, ſuntq; [2] perpetui, niſi delicti alicuius comperti fuerint. Iſti apud Perſas ius dicunt, & legum patriarum ſunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyſes percontatur, num qua lex ſit quæ ſinat volentem cum ſorore contrahere matrimonium. Iudices & iuſtè & [3] ingenuè reſpondentes, negant vllam ſe inuenire legem quæ ſinat fratri nubere ſororem: quandam tamen inuenire legem, qua liceat regi Perſarum facere quicquid libeat. Ita neque legem abrogarunt metu Cambyſis: & ne legem tuentes ipſi perirent, aliam inuenerunt adiutricem eius qui ſororem in matrimonium ducere vellet. Tunc itaq; Cambyſes [4] eam quam dixi accepit vxorem, aliquantoque pòſt & alteram. Harum iuniorem quæ ipſum in AEgyptum comitata eſt, interemit. Cuius mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. nam Græci quidem aiunt, dum Cambyſes duos catulos, alterum leonis alterum canis committit, hanc interfuiſſe ſpectaculo: & quum à leunculo catulus ſuperaretur, alterum catulum huius canis fratrem, abrupto loro ſuperueniſſe: & quum duo eſſent, ita ſuperiores leunculo extitiſſe. Et Cambyſem dum id cernit, capiente voluptatem, hanc ei aſſidentem illacrymaſſe. Ea re animaduerſa, Cambyſem interrogaſſe quidnam lacrymaretur: & mulierem dixiſſe, ſe viſo catulo ſuppetias fratri ferente, ideo flere quòd ſubierit memoria Smerdis, cuius ſciret neminem fore vltorem. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyſe fuiſſe interemptam

1 Quum rē nouam facere in animo haberet.

2 Donec mo riantur.

3 Et cautè reſpond.

4 *Eam quam dilegebat. vel, Amicam illā.*

emptam memorant: AEgyptij verò ob id quòd quùm ad mensam discumberetur, mulier lactucam sumpsit, eiusque decerptis foliis, virum interrogauit vtrum discerpta lactuca an densa pulchriot foret: quum hic respondisset, Densa: hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudasti. Ibi Cambysem indignatione percitum, insiliisse calcibus in prægnantem, eamque abortu edito decessisse.[1] Ita Cambyses in præcipuos domesticorum insaniit, siue id propter Apin, siue aliunde, qualia multa in rebus humanis mala contingere consueuerunt. Etenim fertur Cambyses ab ipsis natalibus grandi laborasse morbo, quem quidem sacrum nominant: vt haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidum esset, eius ne mentem quidem sanam fuisse.[2] Atque in alios quoque Persas insaniisse, veluti in Prexaspem, quem præcipuo honore prosequebatur, & qui ad eum nuntios perferebat: & [3] cuius filius Cambysis vina miscebat, qui honos & ipse non paruus est: ad hunc (*inquam*) fertur dixisse Camby-
» ses, Quémnam virum Persæ me esse censent, aut qualem
» de me sermonem habent? Et iste ei respondisse, Here, cæ-
» tera quidem omnia in te magnis laudibus ferunt, sed nimis te [4] vino deditum aiunt esse. Hæc Prexaspes de Persis respondit. Quibus ille indignatus, Siccine, inquit, Persæ me aiunt vino deditum desipere, nec mentis esse compotem? ergo in eo quod prius dixerunt, non veri fuere. Nam senatum Persarum (cui intererat Crœsus) aliquando interrogarat Cambyses qualis ipse videretur esse vir ad patrem Cyrum adæquandum. Et illi respondérant, eum patre esse præstantiorem, qui & omnia illius haberet, & AEgypti ac maris accessionem adiecisset. hæc quidem Persæ dicebant. Sed Crœsus qui aderat, displicente ei quæ dicebatur
» sententia, ad Cambysem inquit, Mihi tu quidem Cyro ge-
» nite, non videris adæquandus esse patri: nondum enim tibi
» est filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambyses delectatus, Crœsi sententiam approbauit. Quorum nunc reminiscens, ad Prexaspem iratus inquit, Intellige nunc ipse per te nunquid Persæ vera dicant, an hæc dicentes ipsi
» desipiant. Nam si filij tui qui in vestibulo stat, medium
» cor non frustrato ictu percussero, constabit [5] nihil esse

[1] *Id est, Talia per insaniam fecit præcipuis, &c.*

[2] Hæc autem aduersus alios Persas insaniit. *Id est, Per insaniam egit.* Fertur enim ad Prexaspem dixisse, quē præcip.

[3] Cuius filius à poculis ei erat.

[4] *Non legit φιλοινίαν, sed φιλοινίη, quam lectionē sequentia comprobare videntur.*

[5] Id est, Vanum esse, *vel, frivolum.*

quod Persæ dicunt: sin aberrauero, constabit Persas veta te
1 Et me non sapere. loqui,[1] & me esse intemperantem. Hoc loquutus, inten- te
dit arcum, puerumque percussit: atque eum collapsum ius- te
sit discindi, & inspici ictum. quumque in corde sagitta es- te
set inuenta, ob id lętabundus atque cachinnans, ad patrem te
pueri inquit, Prexaspes, facta est tibi fides non me insani- te
re, sed Persas. Verùm nũc mihi dicito quémnam ex omni te
bus hominibus iam noris ita ad destinatum emittere sa- te
2 At Prexaspę quum animaduerteret hominę mente esse captũ, & sibi timeret, dixisse, Here, ego, &c. gittas. [2] Prexaspes hominem aduertens esse vesanum, te
& in ipsum quoq; insanientem, Here, inquit, ego ne deum te
quidem arbitror tam probè iaculari. Et tunc quidem hoc te
perpetrauit. Altero die, duodecim Persas primoribus te
3 pares,[4] ob nullius momenti causam necauit, viuos in ca- te
put defodiens. Hæc eum facientem Crœsus Lydus censuit te
his verbis admonendum, Rex, cuncta noli ætati atque iræ te
indulgere: sed cohibe & compesce teipsum. Conducit tibi te
te prouidum esse: & sapientis est prospicere: tu verò viros te
interficis tuos populares ob nullius momenti causam, in- te
terficis etiam pueros: qualia si multa facies, cõsidera ne abs te
te deficiant Persæ. Enimuero pater tuus Cyrus, etiam atq; te
etiam mandans, mihi præcepit vt te commonefacerem, te
subiiciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Crœsus te
beneuolentiam præ se ferens consulebat. Ad quem Cam- te
byses respondens, Etiam mihi tu, inquit, dare consilium te
audes, tanquam bene aut tuam ipsius patriam administra- te
ris, aut patri meo consulueris, iubens eum traiecto flumi- te
ne Araxe tendere aduersus Massagetas, quum illi vellent te
transire in terram nostram. Imò & teipsum malè præsi- te
dentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidisti, te
sed ob id nequaquam gauisurus: quia olim iam debebam te
captare in te occasionem. [5] Arcumque corripiebat tan- te
quam hominem confixurus. at Crœsus cursu se foras pro- te
ripuit. [6] Hic vbi non habet in quem telum dirigat, man te
dat ministris vt illum comprehensum interimant. Mini-
stri, qui mores eius nossent, Crœsum abdiderunt: hac ra-
tione, vt si Cambyses facti pœnitens requireret Crœsum,
eo producto donis afficerentur quòd illum seruassent: si
non pœniteret, nec desideraret, tunc hominem interfice-
rent. Nec ita multo pòst quum Cambyses desideraret
Crœsum,

3 *Non legit* ὃ. μοι, *sed* ὅμοιον: *vt & in uet. cod.*

4 Ob nullũ morte dignũ crimen. *Vel, Nullo crimine mortem cõmeritos. Sic & statim pòst.*

5 Hęc quum dixisset, arcũ corripiebat, &c.

6 At hic quũ illum configere non posset, *utpote qui se foras proripuisset.*

Crœsum, ministri hoc animaduertentes, enunciant ei hominem superesse. Cambyses, se quidem inquit Crœso superstite gaudere, sed iis qui illum seruassent, veniam non daturum, sed mortem allaturum, prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Persas quàm in socios, quum Memphi moratus est, Cambyses faciebat [1] insania. Adeoque vetusta recludens sepulchra, mortuos inspiciebat. Etiam templum Vulcani adiens, multo derisu simulachrum illius cauillatus est. siquidem statua Vulcani simillima est iis diis quos Pataicos vocant Phœnices, quos in triremium proris Phœnices circumferunt: quos qui non vidit, ego sic ei indicabo, esse illos Pygmæi viri imagine. In templum quoq; Cabirorum, inaccessum alteri quàm sacerdoti, ingressus est: & quæ illic erant simulachra, multis in ea iocatus verbis, concremauit. Sunt enim & hæc illis Vulcani similia, à quo se hi homines aiunt esse oriundos. Cum multa igitur apud me documento sunt, Cambysem vehementer insanisse, tum verò illud, quòd alioqui non tentasset templa [2] legésque habere ludibrio. Nam si quis vniuersis hominibus præbeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profectò cunctas vnusquisque rimatus, suas eligeret. Non igitur credibile est alium quàm dementem, talia ludibrio habere. At ita de suis quenque legibus sentire, licet cum aliis coniecturis colligere, tum etiam hac: Darius accitos qui in sua ditione erant Græcos percontatus est quanta pecunia vellent defunctis parentibus vesci: illis negantibus vlla se pecunia hoc esse facturos, Darius dehinc Græcis præsentibus, & quæ dicebantur per interpretem discentibus, interrogauit eos Indos qui Callatiæ nominantur, qui vescuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum vellent vt patres defunctos igne comburerent. Indi vehementer reclamantes, meliora illum ominari iubebant. Atque ita moribus comparatum est: rectéque mihi videtur [3] Pindarus fecisse vt diceret morem omnium esse regẽ. Cæterùm dum Cambyses in Ægyptum contendit, Lacedæmonij quoque intulere bellum Samo & Polycrati Æacis filio, qui Samum vi occupauerat, eamque inter initia trifariam partitus erat cum fratribus Pantagnoto & Syloſonte: quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior eiecto, totam

1 *Vel, Per insaniam.*

2 Ritusque.

3 Pindarus cecinisse, morem, &c. *nam νόμον de potestate dicitur, vt Lat. canere.*

solus obtinebat, inito fœdere cum Amasi rege AEgypti, cum quo hospitium habebat, mittens munera vicissimq; accipiens. Breuique statim tempore res eius adeò processerunt vt per Ioniam cæteramque Græciam celebrarentur. Quocunque enim [1] bellum intulerat, cuncta ei prosperè cedebant, quum haberet centum [2] biremes, mille sagittarios, inuadens omnes sine vllo cuiusquam discrimine: quòd diceret se magis gratificari amico si ei quæ abstulisset redderet, quàm si [3] nihil adhuc auferret. Multas itaque hic insulas, multa etiam in continente oppida capiebat. Lesbios enim cum omnibus copiis opem Milesiis ferentes, nauali prælio vicit cepitque, qui omnem fossam mœnia Sami ambientem vincti foderunt. Atque res Polycratis tantopere secundas esse non latuit Amasin, cui hoc curæ erat. Sed quum assiduè forent multo secundiores, Amasis libellum Samum misit in hæc verba scriptum, AMASIS POLYCRATI ITA INQVIT, Mihi quidem, feliciter « agi cum viro amico meo & hospite, audire voluptati est: « tamen tuæ magnæ prosperitates mihi non placent, qui « intelligo quàm inuidum numen sit. Quod ad me attinet, « malim rum meas ipsius, tum eorum qui mihi curæ sunt « [4] res nunc prosperè ire, & ita *per varias fortunæ vices* ætatem traducere, quàm in omnibus mihi prosperè cedere. « Tu itaque mihi obtemperando, hoc aduersus prosperitates agito: dispice quid tibi sit quod plurimi facias, quódque amissum tibi maximè doleret: id vbi inueneris, ita abiicito vt nunquam [5] ad homines veniat. Quòd si prospera « tua deinceps non variabuntur aduersis, medeare tu tibi « subinde eo modo quem tibi subieci. Hæc quum legisset « Polycrates, & in animum demisisset, tanquam bene sibi ab Amasi præcepta, disquirebat quódnam suorum ornamentorum esset quo amisso maxima ipse molestia afficeretur: atque hoc tandem quæritando inuenit. Erat ei gemma signatoria smaragdus, quam gestabat auro inclusam, opus Theodori Samij Telecle geniti. hanc vbi abiiciendam statuit, ita abiicere libuit: [6] Biremem conscendit: eam dehinc viros quibus illam instruxerat, in pelagus educere iubet. Et postquam ab insula procul aberat, detractum sibi sigillum, iis qui vnà nauigabant inspectantibus abiecit in pelagus: hoc

1 Bellum inferre cogitaret.

2 Centū naues quinquaginta remorum.

3 Nihil ab initio abstulisset.

4 Res nunc prosperè ire, nunc infeliciter cedere. *Vel potius, Ex rebus aliis feliciter, alias infeliciter cedere: Post* cedere, *adde*, Nec enim adhuc de quoquam audisse me puto, qui quum in omnibus felix fuisset, non tandem malè perierit funditus.

5 *Id est, In hominum conspectum.*

6 Quinquaginta remorū nauem.

gus: hoc acto renauigauit. Reuerso domum, quum ex iactura afficeretur, quinto sextóve quàm hæc acta sunt die, hoc ei casu euenit. Piscator quidam captum à se piscem, grandem sanè ac pulchrum, putauit dignum quo Polycratem donaret, eum ad fores quum attulisset, dixit se in conspectum Polycratis ire velle: à ianitore permissus, donans Polycrati piscem, Rex, inquit, hunc ego quem cepi piscem, etsi operis manuariis vitam tolero, tamen non iudicaui ferendum à me esse in forum, sed te tuáque potentia dignum. Eum itaque affero tibi, donoque. His verbis iste delectatus, ita respondit, Tu verò probè, nec facto solo, sed etiam oratione apud me inisti gratiam: ad cœnamque te vocatum volo. Hæc magni faciens piscator domum abiit. piscem ministri rescindentes, offendunt in eius aluo sigillum Polycratis. Quod vbi viderunt sumpserunt que, ad Polycratem lætabundi quamcelerrimè pertulerunt. Eóque illi reddito, referebant quo pacto fuisset inuentum. [1] Polycrates, quemadmodum res diuinitus contigit, singula quæque à se gesta retulit in libellum: & qua ratione quod amiserat recepisset. Hæc vbi scripsit, in Ægyptum misit. Quibus tabellis Amasis perlectis quæ à Polycrate venerant, [2] intellexit non posse præstare hominem vt alterum hominem fato impendenti eripiat: vtque Polycrates bene iam moreretur, bonam fortunam semper expertus, qui ea quoque reperiret quæ abiecisset. Misso itaque Samum caduceatore, dixit se ius cum illo hospitij soluere. Quod ideo fecit ne in tristem aliquem grauemque casum incidente Polycrate, animi dolorem veluti de hospite ipse contraheret. Aduersus hunc igitur Polycratem in omnibus bene agentem, Lacedæmonij sumpsere expeditionem, acciti ab iis Samiis qui post hæc Cydoniam in Creta condiderunt. Polycrates, misso clanculum caduceatore ad Cambysem Cyri filium, aduersus Ægyptum copias comparantem, orauit vt nunciis ad se in Samum missis, rogaret aliquid copiarũ. Quod audiens Cambyses, libẽter in Samum misit ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas secum iste mitteret in Ægyptum. Polycrates, delectis quos maxi-
79 mè suspicabatur è popularibus suis ad rebellionẽ spectare, quadraginta triremes misit Cambysi, mandans ne retro

1 Polycrates, quum eum subiisset diuinum quiddã id esse, scribit quæ fecisset, & quæ post illa à se facta sibi contigissent. *Vel, Quid quid sibi post eã rem factam accidisset.*

2 Didicit fieri non posse vt homo hominem à re que euentura est retrahat: & Polycrati non felicem fore tandem rerum exitũ, qui per omnia prospera fortunam experiretur: adeò vt ea etiam reper.

eos dimitteret. Et alij quidem negant Samios à Polycrate missos, in AEgyptum peruenisse: sed quum in Carpathio mari cursum tenerent, inter se colloquutos decreuisse ne porrò tenderent. Alij verò aiunt peruenisse in AEgyptum, ac retentos inde fugam fecisse: & in Samum redeuntes, Polycratem cum classe occurrentem superasse, atque in insulam exisse: sed pugna pedestri commissa repulsos, ita Lacedæmonem nauigasse. Sunt qui dicant penes eosdem, ab AEgypto redeuntes aduersus Polycratem, extitisse victoriam: non rectè dicẽtes mea opinione. Neque enim oportuisset illos ascisscere Lacedæmonios, si per se ad resistendum Polycrati validi erant. Præterea nec ratio dictat vt cui permulti aderant, cum auxiliarij mercede conducti, tum domestici sagittarij, is à Samiis redeuntibus numero pauceis fuerit superatus: quum præsertim liberi ciuium atque vxores sub Polycrate essent, quos iste inter naualia coactos tenebat, ideo paratos vt si ij qui secum erant, eum redeuntibus aliis prodidissent, vnà cum ipsis naualibus comburet. Posteaquam verò Samij qui à Polycrate exacti erant, Spartam venerunt, adeuntes principes multa sanè (qualia supplices) commemorabant. Quibus illi primo congressu responderunt, eorum quæ isti dixissent, priorum quidem oblitos esse se, posteriora verò non intelligere. Secundo deinde congressu nihil aliud isti dixerunt, nisi allato panario, illud pane indigere. Quibus iidem responderuut [1] panario superfuturum. [2] Itaque opem ferendam eis censuerunt. Atq; vbi rem apparauere, cum exercitu in Samum se contulere, referendæ gratiæ causâ, vt Samij aiunt, quia illis aliquando Samij aduersus Messenios auxilio fuissent: vt verò Lacedæmonij aiunt, non tã quia tutari deberent Samios, q̃ vt eosdẽ vlciscerẽtur ob interuersum craterem, quẽ Crœso portabant, & ob thoracẽ ab Amasi rege AEgypti ipsis missum. Interceperãt enim Samij priore quàm craterẽ anno, thoracem lineũ quidem, sed frequẽtibus animalium figuris ex auro lanaque versicolore, [3] è ligno intertextum: ob id admiratione dignum, quòd quum inscriptæ eius venationes essent exiles, tamen singulæ in se habebant tricenas ac sexagenas bestiolas, singulasque euidentes: hoc mirum reddebat thoracem. Qualis alter est quem in Lindo Mi-

neruæ

1 Illos panariò superuacaneam orationem curiosè addidisse. Q. d. *Debuisse illos contẽtos esse panarium seu saccum ostendere. Videtur hic verus esse huius loci sensus, cui tamen fortasse vox aliqua deest.*

2 Ferendam tamen illis opem censs.

3 Ex xylo intertextũ, quẽ admiratione dignum reddebant singula eius fila, quæ quũ exilia essent, tamen singula in se tricena ac sexagena fila, & quidẽ euidentia singula habebãt: Talis & alter est quem in Lindo Min. idem Am. dedicauit. Ad hanc verò in Samum expeditionem adiuuerunt etiã Corinthij lubenter.

neruæidem Amasis dedicauit. Comparauerunt itaque Lacedæmonij exercitum aduersus Samum, vt Corinthios quoque solicitarent. In quos etiam Samiorum extabat iniuria ætate quæ præcessit hanc expeditionem, circa idem tempus facta quo crater interuersus est. Nam quum Periander Cypseli filius, Sardis ad Halyattem castrandos mitteret trecentos primorum Corcyræorum liberos, Corinthiique qui illos ducebant, Samum appulsi essent, audita Samij causa cur Sardis pueri ducerentur, primùm edocuere pueros vt [1] puluinar Dianę contingerent: deinde non sinentes [2] abstrahi eosdem è puluinari, quum prohiberent Corinthij præbere illis alimenta, ipsi diem solennem egerunt, quem nunc quoque per id tempus celebrant. Quum enim nox aduenerat, quamdiu pueri precabantur, tamdiu exercebant choros virginum atque adolescentium. Tunc autem choros exercentes, esculenta fecerunt ex sesamo ac melle, quæ distribuenda ferrentur: vt ea Corcyræorum filij rapiętes, alimenta haberent. idq; eousque factum est dum Corinthij pueris quos asseruabant omissis abierunt. Ita Samij pueros Corcyram reduxerunt. Quòd si defuncto Periandro Corinthiis cum Corcyræis amicitia extitisset, non ob hanc causam Corinthij [3] aduersus Samios expeditionem sumpsissent: nunc ab ipsa vrbe Corcyrensi à se condita, Corinthij semper cum Corcyræis discordes mutuò fuere. Huius igitur rei memores Corinthij, exhulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad castrandum Sardis primorum Corcyræorum delectos pueros, vlciscendi facinoris gratia quod Corcyręi priores in eum admiserant. nam posteaquam vxorem suam Melissam necauit Periander, accidit vt ad superiorem calamitatem hæc quoque accederent: Erant ei ex Melissa liberi duo, vnus decem & septem, & alter duodeviginti natus annos. hos auus maternus Procles Epidauri tyrannus ad se accitos ea prosequebatur charitate qua debebat nepotes ex filia. Quos vbi remittẽdos statuit, priusquam dimitteret. Scitis, inquit, pueri, quisnam matrem vestram interemit? Hoc dictum, ei qui maior natu erat, nullius momenti habitum est: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, vt reuersus Corinthum, patrem neque prior affatus sit, neque af-

1 Templum.
2 Abstrahi supplices è templo, quum prohib.
3 Ad sumendam in Samios expeditionem operas contulissent.

fantem reaffari, ac ne interroganti quidem responsum reddere voluerit. Eum Periander tandem sanè indignatus è laribus eiecit. Quo ecto, maiorem natu percontatur quænam cum eis auus esset colloquutus. Ille narrare vt se auus amantissimè accepisset: non tamen facere mentionem dicti illius quod Procles in eis dimittendis dixisset, 80
1 Quippe qui eius non meminisset, & animum ad id non aduertisset.
1 quippe quòd in mentem non admiserat. Periander dicere, nulla ratione fieri posse quin aliquid illis ab auo sit suggestum: itaque percontando instare. Tunc adolescens in memoriam rediens, id quoque dictum fuisse narrauit.
2 Ad quod Per. animum aduertens.
2 Quod Periander in animum accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgentius, mittit ad eos apud quos filius ab ipso expulsus degebat, prohibitum ne adolescentem in domum excipiant. Iste illinc iectus, in alteram se domum conferebat: sed ab hac quoque abiiciebatur, Periandro iis qui acceperant comminante, atque vt arcerent imperante. Expulsus hinc in aliam sodalium domum se contulit. Ille etsi formidantes, tamen quòd esset Periandri filius, hominem excipiebant. Ad postremum Periander edictum proposuit, quisquis hunc in domum reciperet, aut
3 Mulctam.
alloqueretur, eum sacram 3 pœnam Apollini debiturum, quantam ipse nuncupabat. Ad hoc edictum quum nemo illum in domum reciperet, nemo affari vellet, ne ipse quidem putauit rem desperatam esse tentandam: sed intra porticus se tenens, assiduè versabatur. Quem die quarta Periander illuuie & inedia enectum cernens, misertus est, depositaque ira, propius accedens, Fili, inquit, vtrum est optabilius, istúdne quod faciendo pateris, an patri obtemperando, tyrannidem atque opes accipere quæ ego habeo? qui quum sis & meus filius & beatæ Corinthi rex, præoptasti mendicam vitam, obsistendo atque irascendo illi cui minimè debebas. Nam siquid calamitatis illinc accidit vnde suspicionem in me habes, id mihi accidit, eiusque ego particeps eo magis sum quòd ipse id perpetraui. Tu verò, edoctus quanto satius sit
4 Inuidiam quàm commiserationem mouere.
4 inuidiosum quàm miserabilem esse, & simul quid sit in parentes & in meliores se irasci, abi domum. Periander quidem his verbis filium
5 Corripiebat.
5 castigabat: ille autem nihil patri respondit, nisi ipsum sacram
6 Mulctam.
6 pœnam deo debere, quòd in ipsius colloquium veniisset.

Ibi

Ibi Periander animaduertens malum filij [1] vehementius esse quàm vt corrigi posset, ab oculis eum sibi amandandum putauit, nauigio in Corcyram misso. nam Corcyræ quoque imperitabat. Eo autem amandato, bellum socero Procli intulit, tanquam præcipuo harum rerum autori. Expugnataque Epidauro, Procle cepit, quem tamen viuum seruauit. Interiecto deinde tempore quum senuisset Periander, sibique esset conscius se non esse amplius parem administrandis obeundisque rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrannidem administrandam. Nam in maiore filio non erat indoles, hebetiorque esse ei videbatur. Lycophron ne [2] responsione quidem est dignatus eum qui sibi nuntium afferebat. At Periander in amorem adolescentis propensus, rursus ad eum misit sororem filiam suam, sperans fore vt ille huic præcipuè auscultaret. Hæc, vbi venit, Fili, inquit, mauis tyrannidem
» recidere in alios, & domum patris tui ad alienos dispergi, quàm tu ipse habere illuc reuersus? Redi quæso ad pena-
» tes, desine tibimet officere. [3] Læua possessio est peruica-
» ciamoli malum medicari malo. Multi mansuetiora [4] iu-
» stionibus præponunt, multi materna sectantes, paterna
» perdiderunt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt a-
» matores. Pater senex est prouectæque ætatis: tua ipsius bo-
» na ne aliis tradas. His illa verbis ad inducendum appositis fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iste respondens, negat se iturum Corinthum quoad patrem superesse audiret. Hoc quum mulier renuntiasset, tertiò Periander caduceatorem mittit, qui dicat sé quidem in Corcyram velle concedere, sed vt hic Corinthum proficiscatur ad tyrannidis successionem. Id approbante filio, Periander Corcyram ipse veniebat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyræi, ne ad ipsorum regionem Periander accederet, adolescentem interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcyræis vltionem sumebat. Lacedæmonij ingenti cum classe vbi peruenere, Samum obsederunt, succedentesque muro, turrem mari imminentem iuxta suburbana transcenderũt. Sed mox cum magna manu suppetias ipso ferente Polycrate, reiecti sunt. Sed quum à superiore turri (quæ tergo montis prominebat)

1 Eiusmodi esse cuius sanandi ratio nulla iniri posset. *Vel, Nullam uia esse sanabile. Magis ad verbũ, Nullum exitum habere.*

2 Interrogatione. *Vel, compellatione.*

3 Sinistra. *Vel, infausta.*

4 Iustis æquitatem anteponunt. *Æquum & bonum iuri præferunt.*

erupissent tum auxiliarij, tum ipsorum Samiorum permulti, & aliquantisper Lacedæmonios sustinuissent ipsi, tetro fugam fecerunt, insequentiq; ab hoste cædebantur. Quòd si Lacedæmonij qui aderant, Archiæ & Lycopæ similes exstitissent, eo die capta Samus fuisset. Siquidem Archias & Lycopes soli cum Samiis ad murum refugientibus irrumpentes, intercluſa ad redeundum via, intra vrbem Samiorum occubuerunt. Equidem ipse cum alio Archia Samij filio, eodemque tertio ab hoc Archia, congressus sum: apud Pitanen (huius enim tribus erat, quæ ex omnibus hospitibus maximè Samios honorabat) sibi dicente Samio nomé à patre fuisse inditum, quòd eius pater Archias strenuè pugnans, Sami mortem oppetisset: se verò ideo Samiis honorem habere quòd auus suus fuisset à Samiis publicè affectus egregia sepultura. Lacedæmonij, quadraginta diebus in obtidendo absumptis, quum in suscepta re nihil admodum proficerent, in Peloponnesum redierunt. Fertur Polycratem, (vt rumor quidam temerarius emanauit) magnum numerum moneræ patriæ è plumbo percussisse, eamque auro induxisse, ac Lacedæmoniis dedisse, atque ea accepta illos recessisse. Hanc primã expeditionem Dores aduersus Asiam per Lacedæmonios susceperunt. Samij qui Polycrati bellum intulerant, posteaquam à Lacedæmoniis se relictum iri vident, & ipsi transmiserunt in Siphnum. deficiebant enim pecuniæ. Vigebant autem ea tempestate Siphniorum res, eratque hæc insularum locupletissima, vt in qua auraria & argentaria metalla essent, vnde tantum pecuniæ fiebat vt ex decima eius parte reponeretur apud Delphos thesaurus locupletissimo cuiq; par. Siphniis pecuniam quæ quotannis conficiebatur, distribuentibus. Qui vbi thesaurum confecerunt, nũquid diu permanere possent insis præsentia bona, cõsuluere oraculum. Eis ita Pythia respondit,

[2] *Quum tamen in Siphno fuerint prytanea cana,*
Cana fori facies, tunc vir cũ fer adsit oportet,
Qui noret è ligno agmen, legumque rubentem.

Erant eo tempore Siphniis [3] prytaneium forumque Pario lapide exculta: hoc autem oraculum Siphnij neque tunc statim, neque post aduentum Samiorum intelligere potuerunt.

1 Apud Pitanen (huius enim tribus erat) qui ex omn. hosp. Samios potissimùm honorabat, suoq; patri impositũ Samij nomen dicebat, quòd suus pater Archias str. &c. *Valla autem ita vertit quasi ὃς, quod est ante ξεῖνον, referat ξεῖνον, quum referat Ἀρχίην.*

2 *Hæc explicantur statim post.*

3 *Id est domus publica.*

tuerunt. Nam Samij [1] quum velociſſimè ad Siphnum applicuiſſent, miſerunt ad vrbem cum legatis vnam è nauibus. Veteri autem inſtituto naues omnes erant rubrica delibutæ: atque hoc erat quod Siphniis Pythia prædixerat, vt obſeruarent ligneum agmen ac rubrum legatum. Nuncij igitur vbi peruenere, decem ſibi talenta mutuari precabantur. Negantibus Siphniis ſe mutuaturos, Samij eorum agros populabantur. Id audientes Siphnij, continuò occurrentes, commiſſa pugna fugati ſunt: corumque multi ab vrbe intercluſi, quos poſtea centum talentis recuperauere. Ab Hermioneis quoque Samij pecuniarum loco inſulam Thyream acceperunt, Peloponneſo adiacentem, quam Trœzeniis commendauerunt: ipſi Cydoniam in Creta condiderunt, quum illuc non ea de cauſa nauigaſſent, ſed vt Zacynthios ex inſula ſummouerent. In hac vrbe quinquennium degentes, ita rem bene geſſerunt vt templa quæ nunc in Cydonia viſuntur, iſti fecerint, & Dictynnes præterea delubrum. Sexto eos anno Æginetæ nauali prælio victos cum Cretenſibus diripuerunt, ac roſtratas naues mutilauerunt, caque roſtra apud Mineruæ templum in Ægina affixerunt. Hæc Æginetæ Samiis fecere, infenſi quòd illi antea ſub Amphicrate rege, bello Æginæ illato, magnis cladibus illos affeciſſent, & inuicem affecti fuiſſent. & hæc quidem fuit cauſa. Protraxi autem ſermonem de Samiis ob hoc magis, quòd tria ſunt apud eos opera Græcanicorum omnium maxima. Vnum, montis in centum quinquaginta paſſus editi, à cuius imo foſſa incipiens ad contrarium os deducta eſt, longitudinis ſeptem ſtadiorum: celſitudinis autem ac latitudinis, vtrinque octonûm pedum. Item per eam totam altera foſſa depreſſa eſt [2] viginti cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quam deriuata à magno fonte aqua fiſtulis in vrbem deducitur. Huius foſſæ architectus extitit Megarenſis Eupalinus Nauſtrophi filius. Alterum è tribus operibus eſt agger circa portum in mari, ad viginti paſſus altitudinis, duobus amplius ſtadiis longitudinis. Tertium opus eſt templum omnium quæ nos vidimus ampliſſimum, cuius architectus primus extitit Rhœcus, Philei filius, indigena. Horum operum gratia ſermonem aliquanto magis ex-

1 Quumprimú Siph. applicuerunt.

2 Viginti cubitorum altitudinis. *i. profunditatis*, triũ autẽ pedum latitudinis. *Valla autem pro πρίπων legit πρίσθων.*

tendimus. Cambyſe Cyri circa AEgyptum immoran-
1 Rebellaue runt. *Vel, Inſurrexerunt.* te, ac deſipiſcente, duo magi iidemque fratres [1] coniurauerunt: quorum alterum Cambyſes reliquerat rei domeſticæ curatorem. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucisque Perſarum erat nota, pleriſque eum viuere
2 Inuadendū regnum. 3 Rebellaſſe, *Vel, Inſurrexiſſe.* arbitrantibus, [2] rebellandum ſibi putauit, atque ita rem eſſe aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quem dixi vna coniuraſſe, corporis habitu quamſimillimus Smerdi Cyri filio, quem Cambyſes fratrem ſuum interemerat: nec ſpecie tantùm corporis Smerdi aſſimilis, ſed etiam cognominis. Hunc virum magus Patizithes inſtructum quemadmodum ipſe illi omnia peracturus eſſet, in regium ſolium perducit. Hoc acto, caduceatores cum alia in loca, tum verò in AEgyptum dimittit ad exercitum, qui ediceret vt Smerdi Cyri filio deinceps obedirent, non Cambyſi. Hæc caduceatores alij alibi edixere. Is quoque qui ad Ægyptum delegatus erat, (inuenit autem Cambyſem atque exercitum in Ecbatanis Syriæ agentem) ſtans in medio, præcepta magi expoſuit. Hæc audiens Cambyſes, vera lo-
4 Aut vlla contentio. *vel diſceptatio,* magna aut parua ex illo aduerſus te oriatur. qui caduceatorem ratus, ſeque à Prexaſpe eſſe proditum, quòd miſſus ad occidendum Smerdin, rem non peregiſſet, intuens in eum, Prexaſpes, inquit, rem mihi non exe-
5 Si fortè tamen mortui reſurrexerūt, puta fore vt etiam Aſtyages Medus rebellet: ſin res ita ſe habent vt antea. *i. ſi mortui nihilo magis nunc reſurgunt quam antea,* fieri nō poteſt vt nouum aliquod malum ab illo tibi repullulet. quutus es quam iniunxeram. Ad quem ille, Iſta here, ait, haudquaquam vera ſunt, vt aut frater tuus aliquando rebellet in te, [4] aut quippiam ex illo viro certaminis exiſtat magni exiguíve. quippe quum ego ſim exequutus quæ tu mihi imperaſti, quiq; hominem meis ipſius humanis manibus. [5] Quòd ſi defuncti rebellant, expecta vt etiam Aſtyages Medus in te rebellet: ſin autem ita habet vt antea habebat, nihil tibi ex illo nouum amplius germinabit. Igitur mitte mecum qui aſſequantur caduceatorem, qui percontando indagent [6] nūquid à quo Smerdi rege nobis denuntiatum venit, eum audierit. Hæc loquentem Prexaſpem Cambyſes audiens, quum ei placuiſſent, confeſtim ad aſſequendum caduceatorem miſit. Eum, vbi rediit, Prexaſpes his verbis interrogauit; O homo, quandoquidem te ais à Smerdi Cyri filio venire nuntium, dicito veritatem: quæ dicta, abito ſoſpes. Vtrum Smerdis ipſe in conſpectum datus tibi iſta mandauit, an quiſpiam eius miniſtrorum?

6 A quo veniens. *i. miſſus,* nos Smerdi dicto audientes eſſe iubeat.

Tum

» Tum ille, Equidem, inquit, ego Smerdin Cyri filium, ex
» quo Cambyses aduersus Ægyptum fecit expeditionem,
» nunquam conspexi: sed magus quem Cambyses rerum
» suarum familiarium procuratorem constituit, is mihi ista
» mandauit, dicens Smerdin Cyri filium [1] optare hæc apud
» vos dici. Hæc ille loquens, nihil ementitus est. Tum Cam-
» byses, Prexaspes, inquit, tu quidem quia vt vir bonus im-
» perata feciſti, culpam effugisti: verum quisnam fuerit è
» Persis qui contra me rebellauit, occupato Smerdis nomi-
» ne? Ad quem Prexaspes, Ego, inquit, hoc quod actum est
» mihi videor intelligere. Magi sunt qui aduersus te insurre-
» xerunt, Patizithes quem tu rerum familiarium curatorem
» reliquisti, & frater eius Smerdis. Ibi Cambysem, quum
Smerdis audisset nomen, [2] percussit veritas sermonis, ac
somnij, per quod ei quidam visus fuerat nuntiare Smerdin
regio insidentem solio, ad cœlum vsque pertingere verti-
ce. Agnoscens itaque sine causa fratris interemptorem se
fuisse, deflebat Smerdin. Quem vbi [3] defleuit (vt erat omni
clade afflictus) in equum insiliit, habens in animo [4] quam-
rapriſſimè Susa versus exercitum ducere in magum. Insi-
lienti in equum [5] vagina gladij excidit, vnde nudatus gla-
dius perstrinxit eius femur, in ea scilicet parte in qua prius
ipse tanquam opportuna ad feriendum (vt sibi videba-
tur) percusserat Apin AEgyptiorum deum. Vulneratus
Cambyses, quódnam illi oppido nomen esset interroga-
uit. illi aiunt Ecbatana. Sed quum fuisset iam antea Cam-
byſi redditum ex vrbe Buti oraculum, eum in Ecbatanis
decessurum, ipse interpretabatur se in Ecbatanis Mediæ
(vbi res eius omnis erat) senem vita functurum: at oracu-
lum in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tunc [6] postquam sci-
scitatur, resipuit, oppidi nomen audiens, tum magi iniu-
ria perculsus, tum vulnere: verbaque oraculi expendens,
Hoc in loco, inquit, fatale est Cambysem Cyri decedere.
Hactenus tunc loquutus. Vicesimo deinc die accitis Per-
sarum qui aderant præstantissimis quibusque, ita inquit,
» Quod maximè occultum volebam Persæ, [7] id cogor a
» pud vos efferre. ego enim quum apud AEgyptum age-
» rem, inter quietem visum vidi, [8] quod quidem minimè
visum oportuit. Videbatur mihi nuntius quidam domo

1 Iniunxisse. *Vel, mandasse.*

2 *Videtur hæc phrasis respondere nostræ, Il fut touché en son esprit.*

3 Defleuit, & de tota calamitate quest⁹ est, in equum inſ.

4 Quamprimum. *Vel, Primo quoque tempore.*

5 Gladius vagina excidit.

6 Postquam scisscitatus, oppidi nomen resciuit, tum magi iniuria perculsus, tũ ex vulnere, resipuit, *vel, ad se redut*, & intellecto oraculo, *vel, & quum mente complexus esset oraculum*, dixit, Hoc in loco fatale est Camb.

7 Eò redactus sum vt id apud vos efferam.

8 Quod vtinam minimè vidissem.

aduenies, nuntiare Smerdin in regio ſedentem ſolio, cœ-
lum capite contingere. Ex quo ventus ne à fratre exueret
principatu, properantius quàm prudentius feci. neq; enim
in hominis natura ſitum eſt auertere quod euenturum
eſt. Itaq; demens ego Prexaſpem Suſa ad Smerdin inter-
imendum miſi. Quo tanto ſcelere perpetrato ſecurius de-
gebam, nequaquam coniectans fore vt Smerdi ſublato,
alius quiſpiam mortalium in me exurgeret. Vnde prorſus
euentu rerum fruſtratus, & parricida fratris incaſſum ex-
ſtiti, & nihilominus regno exutus ſum. nam Smerdis ma-
gus erat is quem dæmon mihi per quietem demonſtrauit
in me arma ſumpturum. Hoc opus quum ego perpetra-
rim, iam vobis Smerdin Cyri non ſupereſſe exiſtimetis, ſed
magos vobis regnum occupaſſe: quorum alterum rerum
domeſticarum procuratorem reliqueram, alter eius frater
eſt Smerdis. Quem igitur decebat præcipuè vicem meam
vlciſci, indigna à magis paſſi, is [1] immerita morte à proxi-
mis ſuis affectus eſt. [2] Secundo loco (quod reliquum eſt
Perſæ) neceſſariiſſimum mihi demandare vobis quod è
vita exiens effici mihi cupio atq; opto, per regios deos ob-
teſtans cum omnes vos, tum maximè Achæmenidas qui
adeſtis, ne per ſocordiam permittatis vt imperium rurſus
redeat ad Medos. Sed ſi dolo occupatũ eſt, illud dolo furri-
piatis: ſin vi præreptum, [3] vi recuperetis. Hęc vobis facienti-
bus, & tellus fructum proferat, vxoresq; & pecua pariant in
omne tempus libertate fruentibus: ſecus facientibus, con-
traria his quæ dixi imprecor: & præterea vnicuiq; Perſa-
rum eum finem qualis mihi contigit. Simul hæc loquutus
Cambyſes, [4] defleuit omnem ſuam conditionem. Perſæ vt
regem lamentantem conſpexere, vniuerſi tum veſtimen-
ta reſcindere, tum effuſo ploratu vti. Poſt hæc vbi femoris
os [5] vitiatum eſt, femurq; celerrimè contabuit, Cambyſi
vita erepta eſt Cyri filio, quum regnaſſet ſeptem omnino
annos & menſes quinq;, nulla vnquam prole ſuſcepta vi-
rili fœmineáve. At Perſis qui aderant magna offuſa eſt in-
credulitas, rerum potiri magos, interpretantibus potius,
Cambyſem quæ de nece Smerdis dixiſſet, ea dixiſſe vt illi
omne nomen Perſicum redderetur hoſtile. Itaque pro cer-
to habebant Smerdin Cyri per rebellionem regnare, vt-

pote

1 *Impia.*

2 Quum verò iſte ſuperſtes non ſit, hoc mihi ſecũdo loco relinquitur imprimis neceſſarium, vt vobis mandata dem de ijs quæ mihi vita excedenti præſtari volo. Hęc igitur à vobis extremùm peto, per regios deos obt.

3 Vi recuperetis pro virili. *Vel, Pro viribus.*

4 Omne illud factum ſuũ defleuit.

5 *Alij, Carie exeſum fuit. Alij etiam aliter.*

pote Prexaſpe vſque pernegante à ſe fuiſſe Smerdin interfectum. Neque enim tutum ei erat poſt Cambyſis obitum fateri, ipſius manu filium Cyri interemptum. Magus defuncto Cambyſe, ſimulando ſe Smerdin eſſe Cyri filium, qui ipſi fuerat cognominis, ſecurus regnauit menſes ſeptem, qui reliqui erant ad implendum octauum annum regni Cambyſis: per quos menſes omne genus liberalitatis in ſubditos munificentiæque exhibuit, adeo vt eius defuncti magnum ceperit deſiderium omnes Aſiã incolentes, ipſis Perſis exceptis. Nam miſſis ad ſingulas quibus imperabat nationes edictis magus immunitatem tributorum ac vacationem militiæ in triennium tribuit: atque hoc quidem ſtatim adeptus imperium edixit. Octauo autem menſe, quiſnam eſſet compertus eſt hunc in modum: Erat Otanes quidam Pharnaſpis filius, ſed genere atque opibus primo cuique Perſarum par. Hic Otanes magum non eſſe Smerdin filium Cyri primus ſuſpicatus eſt, ſed eum qui erat, hac coniectura, quòd neque ex arce progrediebatur, neque Perſarum procerum quempiam ad conſpectum ſuum vocabat. Itaque [1] eum ſuſpicatus eſſe, hoc ſibi ſtatuit faciendum: Quum haberet filiam nomine Phædymam, quam Cambyſes tenuerat, cuiusque tunc magus contubernio vtebatur, vt aliarum omnium Cambyſis vxorum: miſit ad eam quendam ſciſcitatum quocum homine cubaret, cum Smerdi Cyri, [2] an cum altero. Illa remiſſo nuntio, negauit ſe id ſcire, quippe quæ nec Smerdin filium Cyri vidiſſet vnquam, nec eum cum quo cubaret noſſet quiſnam eſſet. Ad hanc rurſus mittit
» Otanes, inquiens, Si ipſa Smerdin Cyri non habes cogni-
» tum, ſaltem ſciſcitare ab Atoſſa quocum viro tu atque il-
» la cubitatis. non enim illa ſuum ipſius ignorat fratrem.
» Filia ad hoc reſpondit, Ne in Atoſſæ quidem colloquium
» venire poſſum, aut vllam aliam cernere mulierum cum
» illo cubantium. Namque hîc vir, quiſquis eſt, quumpri-
» mum adeptus eſt regnum, nos diſperſit, aliam alibi col-
» locans. Audienti hæc Otani res eſt viſa manifeſtior. ita-
» que tertiò nuntium ad eandem mittit in hæc verba, Fi-
» lia, decet te bonis ortam natalibus, ſuſcipere periculum
» quod te ſubire pater hortatur. Si enim iſte Smerdis filius

1 Quum eũ ſuſpectũ *impoſturæ* haberet, ita egit. Quum hab.

2 An cum alio quopiam.

Cyri non est, sed is quem ego suspicor, non debet neq; tuo " frui contubernio, neq; quòd potentiam Persarum obti- " net, impune lætari, sed pœnas luere. Nunc igitur hoc agi- " to: quum tecum cubabit, animaduertesque soporatum, " palpa eius auriculas: quas si habentem compereris, cum " Smerdi filio Cyri te cubare existima: sin minus, cum " Smerdi mago. Ad hæc Phædyma respondet, se, si id faci- " at, magnum adire discrimen, quoniam probè scit, si ille " careat auribus, & ipsa in palpando deprehendatur, fore vt " ipsa ab illo trucidetur: tamen se id facturam. Et Phædyma " quidem recipit se patri hoc esse perfecturam. Huic autem " Smerdi mago Cyrus, quum regnaret, aures præciderat, non exigua de causa. Ergo Phædyma hæc Otanis filia, quæcunque receperat patri exequuta est. nam vbi vices eius fuerunt adeundi magum, (etenim vxores Persarum per vices in orbem ad illos pergunt) adiens magum, vnà cubuit, eiusque, dum vehementer soporatus esset, aures palpauit: quibus carere hominem non difficulter, sed facilè sanè deprehendit. Vbi illuxit, celerrimè patrem certiorem rei gestæ facit. Iste, sumptis Aspathine & Gobrya Persarum primoribus, & ad fidem sibi seruandam accommodatissimis, rem omnem exponit, qui & ipsi sua sponte rem ita se habere suspicabantur. eoque verba quæ Otanes attulerat, admiserunt: constituerunteque vt singuli sibi singulos in societatem deligerent è Persis quibus maximè confiderent. Asciuit itaque sibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aspathines Hydarnem. hi quum sex forent, Darius à Persis (nam his pater eius Hystaspes præerat) Susa aduenit. qui quum aduenisset, placuit sex Persis hunc in societatem adsciscere. qui quum septem essent, congressi colloquutique, fidem mutuò dederunt. Quumque ad Darium ordo dicendæ sententiæ venisset, ita apud cæteros verba fecit, Equidem mihi videbar " ego solus nosse magum regnare, & Smerdin filium Cyri " mortem oppetijsse: atque ob id ipsum dedita opera huc " me contuli, ad necem mago comparandam. Verùm quan- " doquidem contigit vt vos quoq; rem sciatis & non solùm " ego, videtur mihi confestim esse transigendum neq; dif- " ferendum. differre enim satius non est. Ad hæc Otanes, Fi- "

li, in-

84 li, inquit, Hystaspis, & patre egregio ortus es, & te nihilo in-
» feriorem esse patre tuo, indolem præfers: noli tamen ita
» properare ad rem aggrediendam inconsultò, sed consideran-
» tius illam capesse: quam ita demum aggredi debemus
» quum plures fuerimus. Tum Darius, Viri, inquit, qui ad-
» estis, si eo quem Otanes dixit vtemini modo, sciatis vos
» deterrimè perituros. aliquis enim priuati lucri ratione ha-
» bita rem ad magum deferet. Et vos quidem debebatis po-
» tius per vosmet qui cœperatis, ista exequi: sed quoniam
» statuistis ad plures referendum & me adhibendum, aut ho-
» die transigamus, aut scitote, si nobis hodiernus elabatur
» dies, non alium occupaturum vt me apud magum accu-
» set, sed me vt vos accusem. Ad hæc Otanes, quum cerneret
» Darium properare, Quoniam, inquit, nos maturare com-
» pellis, nec finis differre, age, expone nobis ipse quónam
» pacto regiam introire possimus, & illos aggredi. excubias
» nanq; dispositas esse, ipse quoq;, etsi non visu, certè auditu
» nosti: quas qua ratione penetrabimus? Cui respondens
» Darius, Multa sunt, inquit, Otanes, quæ nequeunt oratio-
» ne declarari, sed facto: alia, quæ oratione declarari pos-
» sunt, sed vnde nihil clari operis existit. Vos verò nostis, ex-
» cubias quæ dispositæ sunt, haudquaquam difficiles esse ad
» penetrandum. nam quum nos tales simus, nemo non,
» quisquis ille sit, cedet nobis, partim ob reuerentiam, par-
» tim ob timorem. Adde quòd habeo prætextum accom-
» modatissimum cui innitamur. siquidem è Persis venisse
» me dicam, ac velle quædam à patre mandata regi nuntia-
» re. Vbi enim expedit mendacium dicere, dicatur. nam
» idem optamus quique mendacium dicimus quique veri-
» tatem: quippe quum ij qui mentiuntur, tunc mentiantur
» quum persuadendo sunt quippiam lucri facturi: & qui ve-
» rum dicunt, ideo dicant vt verum dicendo aliquod lucrum
» consequantur. Et alius huc, alius illuc magis propensus est.
» ita non idem factitando, idem tamen obtinemus. quòd si
» nihil lucri faciendum esset, peræquè & verax foret men-
» dax, & mendax verax. Quod autem ad ianitores attinet, si-
» quis eorum libenter cedet nobis, vtilius ei suo tempore e-
» rit: siquis resistere conabitur, vt erit hostis, ita tũc pro hoste
» habeatur: deinde intro irrumpentes, rem transigamus. Post

hæc Gobryas, Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recuperare imperium: aut, si recuperare non poterimus, mortem opperiere, quàm, quum simus Persæ, viro Medo patere, & quidem aures non habenti. Quum præsertim quicunque vestrûm Cambysi ægrotanti adfuistis, memoria teneatis quæ ille dum vita excederet, Persis imprecatus est, nisi imperium recuperare tentarent: quæ nos tunc non admittebamus, [1] inuidiosè dici à Cambyse existimantes. Nunc igitur calculum pono in Darij sententiam: [2] neque hunc cœtum dissoluendum censeo, sed statim aduersus magum adeundum. Hæc dicta à Gobrya cæteri comprobarunt. Interea verò dum ab istis consultatur, fortè hoc contigit, vt magi inito inter se consilio statuerent conciliandum sibi amicum Prexaspem, quòd indigna passus à Cambyse esset, occiso eius filio ictu sagittæ, & solus mortem Smerdis Cyro geniti nosset, quem ipse suapte manu interemisset: quòd [3] præterea *ob id* apud Persas maxima flagrabat inuidia. His de causis accitum hominem, sibi amicum comparabant: accipientes fidem ac iusiurandum, fallaciam quæ ab ipsis in Persas facta esset, intra se habiturum neque cuiquam mortalium patefacturum, [4] pollicitantes innumerabilia se ei daturos. Recipiente Prexaspe facturum se quæ magi suaserant, iterum illi dicere, in animo se habere omnes Persas sub murum arcis conuocare: ideoq; iubere hunc conscensa turri prædicare, à Smerdi Cyri Persis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipiebant, veluti homini summæ apud Persas authoritatis, & qui sæpenumero asseuerasset eum esse Smerdin Cyri, ac cædem à se factam pernegasset. Hæc quoque Prexaspe se paratum exequi dicente magi conuocatis Persis hominem in turrim perductum iubent habere orationem. Prexaspes, ea quæ ab istis oratus fuerat sponte obliuiscitur: exorsusque ab Achæmene, seriem familiæ Cyri recensет: & vbi tandem deuenit ad Cyrum, commemorauit illius in Persas beneficia. His expositis, prompsit veritatem, causatus ideo se hactenus occultasse quòd sibi tutum non fuisset proferre rem gestam, sed impræsentiarum necessitate coactum proferre: dixitque se à Cambyse adactum Smerdin Cyri occidisse, & magos esse qui regnent. Multis quoque ver-

1 Calumniosè.

2 Neq; hoc cœtu dissoluto, eundum aliò censeo quàm rectà ad magum.

3 Præterea apud Persas in maxima existimatione esset.

4 Pollicitãtes se decies millies ipsius bona multiplicaturos.

que verbis Persas deuouit nisi rursus imperium recuperarent, ac magos vlciscerentur. Hæc loquutus, sese in caput à turri præcipitem dedit. Hunc in modum Prexaspes, vir per omne tempus vitæ spectatus, occubuit. At septem Persæ, vbi constituerunt aggredi protinus magos, neque rem differre, deos comprecatum ierunt, ignari omnino eorum quæ circa Prexaspem acta essent: sed hæc inter eundum in medio itineris audierunt: eoque à via secedentes
85 [1] iterum colloquuti sunt. Quorum qui cum Otane optauerant rem prorsus differri, videbant negantes tunc esse adoriendam: qui verò cum Dario, confestim eundum, & quod decretum esset peragendum. Eis concertantibus apparuerunt septem accipitrum paria, insectantium duo patria vulturum, cosque vellicantium atque infestantium. Quod intuentes septem Persæ, sententiam Darij comprobarunt: & mox freti auibus ad regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas adfuerunt, prout Darius senserat, ita euenit. nam custodes reueriti Persarum primarios, nec aliquid huiusmodi suspicantes ex his fore, qui venirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgressi sunt, offendunt eunuchos qui erant à nuntijs: & ab his qua gratia venirent interrogantur. Simulque inter percontandum ianitoribus minitabantur quòd homines ingredi permisissent: atque vlterius pergere volentes eosdem prohibebant. Isti se mutuò cohortati, eductis gladijs, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: ijdemque cursu in conclaue contendunt, intra quod tunc fortè ambo magi agebant, & de ijs quæ à Prexaspe erant acta consultabant. Qui quum vidissent tumultuantes eunuchos atque vociferantes, procurrerunt vterq;: & quod fiebat animaduertentes, [2] ad vires conuersi sunt: quorum vnus occupat arcum, alter lanceam sumit. atque inde [3] miscentur inuicem. Verùm arcus ei qui illum sumpserat, quum hostes iuxta essent, nulli vsui fuit: alter qui se lancea tuebatur, tum Aspathmis femur percussit, tum oculum Intaphernis: oculoque ex vulnere Intaphernes, non tamen & vita priuatus est. Hos igitur alter magorum vulnerauit: alter verò, quando arcus ei nulli vsui erat, in thalamum qui erat conclaui contiguus, se proripuit, fores occlusurus.

1 Rem iterũ in disquisitionem vocauerunt. Ex quibus Otanes omnino autor erat vt differrét, neque, rebus flagrãtibus, incœptum cessarent: (*ne legatur, ὀλιγόρτων*) at Darius consest.

2 Vires suas aduersus illos experiri cœperũt. *Vel, Pro viribus illis obsistere cœperunt.*

3 Manus conserebant.

Sed illuc duo de ſeptem cum eo irrumpunt, Darius & Gobryas: [1] quum autem Gobryas eſſet implicitus cum mago, Darius adhuc ſtans atque hærens, conſiderabat ne Gobryam feriret in tenebris. Eum cernens Gobryas otioſum ſtantem, interrogauit cur non vteretur manu. Reſpondenti Dario, Diſpicio ne te feriam, Tu verò, inquit, vel pertrumque exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis ictu vibrato magum caſu percuſſit. Interfectis magis capita demunt, eaque geſtantes quinque eorum, duobus reliquis qui ſaucij erant illic relictis, tum quòd inualidi eſſent, tum arcis tuendæ cauſa, foras procurrunt cum vociferatione ac tumultu: cæterosque Perſas compellando, rem geſtam exponebant, capita oſtentantes: & ſimul quicunque magorum ipſis occurrebat mactabant. Perſæ, cognito quod actum ab his erat, ac dolo magorum, & ipſi facienda ſibi eadem cenſuerunt: eductiſque gladijs, vt quemque reperiebant magum, interficiebant: &, niſi nocte interuentu cohibiti fuiſſent, neminem magorum reliquiſſent. Hunc diem Perſæ maximè ſolennem publicè obſeruant, & in eo ingens celebrant feſtum, vocantes id μαγοφονίαν, *id eſt magorum cædem*. quo die nulli magorum fas eſt prodire in lucem, ſed cuncti ſe intra domum continent. Vbi reſedit tumultus, dieſque quinque exceſſere, ij qui magos inuaſerant, de omni rerum ſtatu conſultabant. Quorum orationes etſi apud nonnullos Græcorum fide carent, tamen huiuſmodi fuerunt: Otanes hortabatur vt rem Perſicam in medium conſtituerent, ita inquiens, [2] Vnum è nobis principem fieri amplius mihi non videtur: neque enim id aut iucundum eſt, aut bonum. [3] Nam & quò licentiæ Cambyſes proceſſerit, noſtis, & quò magus. [4] Quid igitur nobis opus eſt monarchia, quam ſuſtulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impunè? quæ vitium, etiamſi optimus omnium fuerit, tamen, quum in ea poſitus eſt, extra conſuetos abiecerit ſenſus? Quippe quum præter inuidiam ab initio ingenitam homini, ingeneretur ex præſentibus bonis inſolentia. [5] Itaque hæc duo mala habens, nimirum omnem

malitiam

1 Quum autẽ pedem cõferret cũ m. *Vel. Quum autem manũ conferret. Vel, Quum aduertiſſet Gobryas magum.*

2 Ego certè, vt poſthac noſtrum vnus rerum ſolus potiatur, *vel, vt totum imperium vni noſtrùm poſthac deferatur*, autor non fuerim. *Q. d. Non cẽſeo poſthac de hoc cogitandum vt imperiũ vni deferatur. Neque enim dicit, Poſthac deferatur, quaſi nũ antea delatum fuerit. Sic intelligendum paulo pòſt μετ' ἐκεῖνα μοναρχίαν.*

3 Nam quo progreſſa ſit Cambyſis inſolentia vidiſtis, & magi inſolentiam experti eſtis.

4 Quomodo autem monarchia ſit res bene ordinata, in qua licet pro lib. &c. *Vel. Quomodo autem in monarchia res bene compoſitæ eſſe poſſint?*

5 Hæc autem duo habens, omne vitium habet.

» malitiam habet, tum per insolentiam, quòd expletus o-
» mnibus rebus est, tum per inuidiã multa facinora admit-
» tens. Atenim vir tyrannus, vt qui omnia bona obtineat,
» debebat sine liuore esse: verùm ita natura comparatum est
» [1] vt is sit aduersarius popular:bus suis. siquidem eorũ opti-
» mis quibusq; qui superstites sunt atq; viuunt, inuidet, [2] de-
» terrimis delectatur: &, quod indecentissimum est, crimi-
» nationes admittere optimum putat. Nam siue admireris
» eum modestè, offenditur quòd non effusè hoc facias: siue
» effusè facias, offenditur, quasi sibi assenteris. Et vt exequar
» dicendo quæ maxima sunt, iura patriæ labefactat, fœmi-
» nis vim affert, indemnatos interimit. At quum domina-
» tur multitudo, primùm quidem nomen obtinet omnium
» pulcherrimum, isonomian, *id est iuris aquabilitatem*:
» deinde verò nihil eorum agit quę monarchus: *hoc est vni-*
» *cus princeps*. nam magistratus tum sorte deliguntur, tum
» administratorum rationem reddunt: omnia deniq; consi-
» lia in commune referuntur. [3] Itaq; (vt meam dicam senten-
» tiam) censeo nobis monarchiæ delectoribus statum mul-
86 titudinis esse optandum. in multitudine enim omnia in-
sunt. Otanes quidem hanc sententiam dixit, Megabyzus
autem ad oligarchiam, *id est ad statum paucorum*, rem
» traducens, ad eam socios hortabatur, his verbis, Quæ Ota-
» nes dixit de abolenda tyrannide, ea sint pro dictis à me
» quoq;: sed quatenus hortabatur summam rerum deferri
» ad multitudinem, in hoc ab optima errauit sententia. Etc-
» nim populari multitudine nihil est neq; insipientius, neq;
» insolentius. Itaq; eos [4] qui tyranni sæuitiam fugiunt, ad in-
» temperantis plebis recidere sæuitiam, nequaquam tole-
» randũ est. Nam tyrannus; siquid facit, intelligens facit: [5] at
» plebi suum est nihil intelligere. quo.n. pacto sciat, qui neq;
» edoctus est, neq; honestũ nouit, ne domesticum quidem?
» & qui ad res agendas sine consilio præceps ruit torrenti

1 Vt contrario modo, se in populares suos gerat. *Vel*, *Contrarijs moribus erga suos populares proditus sit. Vel breuius, Sed cõtrà comparatus est in ciues. vt* ὑπεναντίως *summatim adiacebitur.*

2 De terrimis delectatur: criminationibus etiam, *vel calumnijs*, locum dare optimũ *putat*. Et (quod est quiddam minimè omniũ secũ consentiens) si quidẽ eum mediocri, *vel modica*, admiratione prosequaris, infensus est quòd non impensè colatur: sin impensè quis eum colat, eo cultu, tanquã allentatione, offenditur.

3 Nobis igitur censeo, missam facientibus tyrannidem, euehendam, *vel, prouehendam*, esse multitudinẽ in multitud. &c. *i. missam facientibus de tyrannide deliberationem.*

4 Qui tyranni insolentiam fugiunt, in plebis extraneæ insolentiam incidere, neq. 5 At plebi nulla intelligentia ineſt, quomodo enim intelligat, *vel, vnde enim intelligentia ei adsit*, qui nec edoctus est nec nouit honestum quicquam, ne in sua quidem familia: & qui ad res ag. &c. *Sed alitèr potest & alitèr exponi.*

fluminisimilis? Quare siqui malè consultum Persis cupiunt, ij statu populari vtantur: nos verò cœtu virorum optimorum delecto, ad eos imperium deferamus. nam inter eos & ipsi erimus, & ex optimis viris credibile est optima existere consilia. Hanc Megabyzus sententiam dixit. Tertio loco suam Darius, inquiens, Quæ Magabyzus dixit, quatenus ad statum popularem pertinent, rectè mihi videtur dixisse: quatenus autem ad statum paucorum, non rectè. propositis enim tribus statibus, & his omnibus optimis, vt optimè imperet populus, optimè pauci, optimè vnus, inter hæc multo antecellere vnius imperium sentio. imperio enim vnius viri qui optimus sit, nihil melius esse constat. [1] Quod qui sentit, non immeritò statum popularem missum faciat. vt taceam sic præcipuè consilia in aduersarios trahi solere. At in statu paucorum, quum plures virtuti incumbant in publicum, vehementiora priuatim odia excitari consueuerunt. quum enim quisque princeps esse optet, & in dicenda sententia vincere, ad ingentia inter se odia euadunt. Ex quibus seditiones existunt, è seditionibus cædes, è cædibus ad vnius imperium deuenitur. vnde intelligi datur quanto sit hoc illo præstantius. Iam verò, plebe imperante, fieri non potest quin malitia exoriatur: exorta malitia in republica inter malos, non odia fiunt, sed amicitiæ validæ. qui enim aduersus rempublicam facinorosi sunt. mutuò se occultant: idque tamdiu fit dum aliquis populo præpositus tales homines compescat, is videlicet quem populus inter cæteros admiretur. Hic quum admirationi est. tunc verè [2] monarchus ostenditur, declarans in hoc monarchiam esse rem omnium præstantissimam. Atque vt in summam omnia colligam, vnde nobis libertas extitit, & à quo data? à populóne, an ab oligarchia, an à monarcho? Ego igitur [3] sentio, quum sitis per vnũ virum liberati, vos debere talem rem complecti, ne alioqui leges patrias dissoluatis bene conditas: quod nequaquam satius est. Hæ tres dictæ fuerunt sententiæ, quarum vltimæ quatuor reliqui assenserunt. Otanes, qui iuris æquabilitatem facere Persis studebat, vbi ipsius sententia reiecta est apud alios, ita in medium loquutus est, [4] Viri seditiosi, quoniam constat necesse esse vnum aliquem è nobis regẽ fieri, siue

1 Nam qui hoc animo præditus sit, sine vlla reprehensione multitudinẽ gubernauerit: vt tac. &c. *qui sequens locus in Græc. edit. mendosus esse videtur, & deesse infinitiuus.*

2 Monarchus euadit.

3 Sẽtio, quũ per vnum *nobis imperantè* simus liberati, hoc *vnius imperium* nobis esse tuendum. ac præterea, leges patrias nõ esse soluendas, quæ rectæ sunt. *vel, bonæ.* non enim cõsultũ *nobis hoc fuerit.* Hæ tres dict.

4 Conspirationis socij, *vel, factionis.*

» ri siue per sortem, siue permissu Persarum per multitudinis
» electionem siue qua alia ratione, equidem ego [1] vobis non
» refragor: quippe qui neque præesse volo, neque subesse. Et
» hac lege cedo vobis ius meum imperij, vt nulli vestrûm aut
» ipse ego, aut vllus vnquam meorum subsit. Otane hæc loquuto, cæteri sex eius postulatis assensérunt. Ita hic alijs non refragatus, è medio abijt aliò sessum. [2] Cæteris autem septem de rege iustissimè deligendo consultantibus, visum est, si ad aliquem ex ipsorũ numero regnũ perueniret, Otanẽ donari debere peculiariter eiusq; deinceps posteros cum omni alio magnificẽtiæ genere apud Persas honorificentissimo, tum Medica quotannis veste. Quæ ideo decreuerunt ei donanda quòd primus rem agitauerat, & ipsos in cœtum coegerat. Et hæc quidem peculiariter Otani decreuerunt: illa verò in commune, vt regiam introire vnicuique è septem sine internuntio liceret, nisi fortè cum vxore cubaret rex: néue regi fas esset aliunde quàm è familia coniuratorum vxorem ducere. De regno autem hunc in modum: vt sub ortum solis conscensis equis, dum in suburbanis vectarentur, cuius eqúus vocem primus edidisset, is regnum Cambysis obtineret. Erat autem Dario quidam equiso, vir solers, nomine OEbares: ad quem Darius, postquam è cœtu digressi sunt, ita inquit, OEbares de regni negocio sic inter nos conuenit: sub ipsum statim solis ortum equis conscensis, vt cuius equus vocem primus ediderit, is regno potiatur. quare siquid solertiæ habes nũc comminiscere, vt nos obtineamus hoc decus, & nemo alius. Ad eum respondens OEbares, Here, inquit, si in hoc
» versaris vt rex sis vel non, [3] huius rei causa confidere te iubeo, & bonum habere animum, ante te fore regem neminem. eiusmodi habeo medicamenta. Si igitur, inquit Darius, habes istiusmodi commentum, adest tempus cõminiscendi, nec differendi rem, vtpote crastino die nobis futuro certamine. Hæc vt audiuit OEbares, ita facit. Vbi nox aduenit, vnam equarum quã equus Darij maximè adamabat, in suburbana adducit, ibiq́ue alligat: tum equum Darij eodẽ ducit: eumq́ue circumagens, identidem equæ admouet, ac tandem admittit. Postero die, simulatque illuxit, sex Persæ ex conuento adfuerunt equis insidentes.

1 Vobiscum non contendam. *i. Me cõpetitorẽ non habebitis. Sic & paulo pòst* ἐκ ἀνταγωνίζεσθαι.

2 *Ante* Cæteris *adde*, Atque ad hunc vsq; diem sola hæc familia inter Persas libertatẽ retinet, nec imperio *regis* nisi quantum ei visum fuerit, paret, leges Persarum nõ transgrédiens.

3 De hac re securum esse te velim.

& quum in suburbanis vltro citroque vectarentur, vbi ad locum peruenerunt vbi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darij equus accurrens hinnitum edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur sereno cœlo tonitruque extitit. Hæc quum Dario tanquam ex composito accidissent, eum compotem voti fecerunt. nam cæteri ex equis desilientes, Darium adorauerunt. Sunt qui hoc dicant OEbarem fuisse machinatum, sunt qui aliud. vtroque enim modo refertur à Persis. Volunt nanque OEbarem attrectatis inanu huius equę genitalibus, ipsam manum intra subligaculum tenuisse abditam: & sub ipsum statim solis ortũ, quum equi digressuri essent, eam naribus equi Dariani admouisse, equumque ad odoris sensum infremuisse atque hinnisse. Darius itaque Hystaspis filius declaratus est rex, eique omnes Asiani audientes dicto fuerunt, præter Arabes, qui à Cyro & rursus à Cambyse subacti, nunquam tamen in seruitutem redacti sunt, sed hospites exiterunt. [1] Hi Cambysi aduersus Ægyptum præsto fuerant, quibus inuitis haudquaquam fuissent ingressi Persæ Ægyptum. Darius matrimonia ex Persis auspicatus est, ductis duabus Cyri filiabus, Atossa, quæ Cambysi fratri & rursus mago nupserat, & Artystona virgine. Præterea alteram Smerdis filij Cyri filiam, nomine Parmyn, necnon filiam Otanis duxit, quæ magum prodidit. Idem, viribus omni ex parte stabilitis, ante omnia simulachrum è lapide factum statuit hominis equo insidentis, inscriptis in hæc verba literis, DARIVS HYSTASPIS FILIVS, TVM EQVI VIRTVTE, (cuius nomen legebatur) TVM OEBARIS EQVISONIS, PERSARVM REGNVM ADEPTVS EST. His apud Persas actis, viginti prouincias (quas ipsi sattapeias vocant) constituit: earumque singulis præsides præfecit taxato quod penderetur tributo per nationes, [2] alijs finitimos transcribens, aliis transferens, alijs remotiores gentes attribuens. distributo prouincijs hunc in modum tributo quod exigebatur cum hoc edicto, vt qui argentum, ij Babylonici talenti pondere: qui aurum, ii Euboico pondere afferrent. Valet autem Babylonicum talentum septuaginta minas Euboicas. Etenim sub Cyro atque deinde sub Cambyse nihildum fuerat circa tributa institutum, sed

1 Quũ Cambysi adictũ in Ægyptũ permisissent.

2 *Sunt qui ita hunc locum exponant*, Adiunctis ad nationes, *uel*, gẽtes. vicinarũ regionũ incolis, atq; etiam transgressus vicinos, ijs qui longius erant diffiti, alijs alias gentes tribuens. Distribuit igitur prouincijs hunc in modũ tributũ, quod quidem exigebatur, &c. *Vt legatur* ἄλλοις ἀλλαχοῦ ἔθνεα νέμων. ἐξαιτέων δὲ, &c.

munera

munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiusmodi, Persæ aiunt Darium fuisse institorẽ: Cambysem autem, dominum: Cyrum verò, patrem. quoniam Darius res omnes quæstui habebat: Cambyses, asper erat ac morosus: Cyrus, mitis, & omni ratione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur & Magnetibus qui in Asia incolunt, & Æolibus & Caribus & Lycijs & Melyensibus & Pamphylijs (vnum enim erat idemque impositum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talenta. Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Mysis & Lydis & Alysonijs & Cabalijs & Hygennensibus quingena talenta: Secunda portio hæc erat. Ab Hellespontijs, qui ad dexteram illuc nauigantiũ siti sunt, & Phrygibus & Thracibus qui Asiam incolunt, & à Paphlagonibus & Mariandenis & Syris, trecenta & sexagena talenta: Hæc erat tertia portio. A Cilicibus, equi albi triceni sexageni, in dies singulos singuli, necnõ talenta argenti quingenta: quorum centenã & quadringena erogabantur in eam Ciliciæ regionem quæ equos producebat: trecena autem & sexagena Dario obueniebant. Hæc quarta portio. Ab vrbe Posidcio, quam coloniam Amphilochus Amphiarai filius deduxit [1] in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad Ægyptum vsq;, præter Arabum partem, (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquagena erat tributum. Quinta portio hæc. [2] cui annumeratur omnis Phœnicia & Syria quæ dicitur Palæstina, & Cyprus. Ab Ægypto & Libybus Ægypto conterminis, & Cyrena & Barca (in portione nanq; Ægyptii istæ ordinantur) septingenta proueniebant talenta, præter pecuniã è piscario prouentu lacus Mœrios. Excepta hac pecunia & certo frumenti numero, septingenta talenta obueniebant. Nam centum viginti millibus Persarum, qui in Albo muro Memphitico stationẽ habent, & eorum auxiliarijs admetiuntur illi frumentum. Sexta portio hæc. Sattagydę & Gandarij & Dadicę & Apparitę, in idem constituti, centena & septuagena talenta pendebant: Septima portio hæc. A Susis & cætera Cissiorũ regione, trecenta: Octaua hæc portio. A Babylone verò cæteraq; Assyria millena talenta argenti proueniebant, & præterea pueri castrati quingeni: Nona portio hęc. Ab Ecbatanis &

1 In montibus. *Valla legit ἐν ἤπειρον pro ἐν ἠπείρῳ.*

2 Est autem in hac portione omnis Phœnicia. *Nã Valla in præced. τρίτην portionem vertit.*

ab reliqua regione Medica & Parycanijs & Orthocorybantibus, quadringena & quinquagena talenta: Decima portio hæc. Caſpij & Pauticæ & Pantimathi & Daritæ ſimul conferentes, ducena talenta afferebant. Vndecima hæc portio. A Bactrianis ad Æglos vſq; trecentorum & ſexagenorum talentorum erat tributum: Portio duodecima hæc. A Pactyica & Armenijs, eorumq; contermi-
nis, Euxino tenus ponto, talenta quadringenta: Tertiadecima hæc. A Sagartijs & Sarangæis & Thamanæis & Vtijs & Mecis, & ijs qui rubri maris inſulas incolunt, vbi rex eos qui relegati vocantur collocat: ab his omnibus ſexcentorum talentorum proueniebat tributum: Quartadecima portio hæc. Sacæ & Caſpij ducena & quinquaginta talenta aſſerebant: Quintadecima portio hæc. Parthi Choraſmijq; & Sogdi & Arij, trecena talenta: Sextadecima portio hæc. Paricanij & qui ex Aſia ſunt Æthiopes, quadraginta talenta: Decimaſeptima portio hæc. Mantienis & Saſpiribus & Alarodijs ducena iniuncta talenta erant: Duodeuicesima portio hæc. Moſchis & Tibarenis & Macronibus & Moſynœcis & Mardis trecenta talenta præcepta erant: Vndeuicesima hæc portio. Indi, vt ſunt multitudine multo numeroſiſſimi inter omnes quos nouimus mortales, ita tributum ſuper cæteros omnes afferebant tricena ſexagena talenta aureorum ramentorum: Vicesima portio hæc. Quòd ſi Babylonica pecunia ad pondus Euboicum redigatur, fiunt nouies millena quingenaque & quadraginta talenta argenti. [1] Aurum verò ſi terdecies tanto ramentorum taxetur, in ſumma reperietur ad rationem Euboicam eſſe ſex millia talentorum, ſexcentaque & octoginta. Quibus in vnum contractis ad Euboicum computum, exigebantur in ſummam annui tributi à Dario, talentorum quatuordecim millia quingenta & ſexaginta. Minorem his ſummam omittendam mihi, non referendam puto. Hoc tributum Dario ex Aſia obueniebat, & aliquantulum ex Libya: cæterùm proceden-

[1] Aurum autem ramentitium inuenitur eſſe talentũm Euboicorum quatuor milliũ ſexcentorũ & octoginta, ſi ita ratio ineatur vt pſegma. *i. ramẽtũ*, terdecies tanto argẽti repẽdatur. His igitur omnibus in vnum coagmẽtatis, Euboica talenta numero quatuordecim millia quingenta ſexaginta annuo tributo colligebantur. *Ita Budæus hunc locum interpretatur lib. 4. De aſſe, admonens legẽdũ τεσσαρεσκαιδεκαπλάσιον. quã lectionem & in vet. cod. reperimus. Idem aliis verbis hunc locum ita reddit circa initium eiuſdẽ libri,* Aurum verò ramentitium ſi terdecies expendatur ad argentum, in ſumma reperietur ad rationem Euboicam eſſe quatuor millia talentorum, ſexcentaque & octoginta. Quibus in vnum coactis, ſit ſumma eorum quæ quotannis colligebantur, quaterdecies millena quingena & ſexagena talenta Euboica.

cedente

cedente tempore & ab insulis obuenit aliud tributum, & ab ijs qui Europam Thessaliatenus incolunt. Id tributum rex hunc in modum thesaurizat, *hoc est reponit*. Liquefactum aurum argentumque in fictiles fidelias infundit: expletas mox fidelias subinde frangit: ex eoque auro argentóve, quoties pecunia indiget, tantum concidit quantum vsus postulat. Atque hæ quidem prouinciæ erant ac tributorum taxationes. Sola autem Persis ideo inter tributarias à me prætermissa est, [1] quòd eam minimè Persæ colunt. Isti autem ad ferendum vllum tributum non adigebantur, sed munera portabant: AEthiopes AEgypto contermini, quos Cambyses in expeditione contra macrobios AEthiopes sumpsa subegit, quique sacram Nisam incolunt, & Dionyso dies festos agunt. Isti AEthiopes eorumque finitimi, eodem quo Indi Calandiæ semine vtuntur, subterraneasque habent domos. horum vtrique tertio quoque anno munera portabant, portantque ad meam vsque memoriam, [2] binos semodios auri rudis, & ducenos fasces ebeni, & quinos AEthiopes pueros, & vicenos grandes elephantorum dentes. Colchi quoque inter dona ferentes repositi erant, eorumque finitimi ad montem vsque Caucasum. Ad hunc enim montem impetitatur à Persis. nam qui ad aquilonem Caucasi habitant, eorum iam nulli Persas curant. Isti igitur dona sibi imperata, etiam ad meam vsque ætatem, quinto quoque anno afferebant centenos pueros, totidemque virgines. Afferebant & Arabes millena quotannis talenta thuris. Hæc isti dona, præter tributum, regi portabant. Sed Indi id aurum tam multum, vnde ramenta quæ dixi, regi afferunt, hac ratione comparant. Indicæ regionis id quod ad solem vergit, fabulosum est. nam Indi, duntaxat eorum quos scimus, de quibus aliquid pro certo narratur, primi sunt hominum qui in Asia ad auroram & solis ortum habitant. Indorum autem tractus qui auroram spectat, propter arenam vastus est. Eorum autem complures sunt gentes, atque eæ lingua inter se dissonæ: & eorum alij sunt dediti rei pecuariæ, alij non: item alij in paluſtribus fluminis habitant, crudis victitantes piscibus, quos aggressi ex arundineis nauigijs exceptant. Singula autem

1 Quòd Persæ immunes agros colant. Isti porro ad fer.

2 Binos chœnices auri ignem non experti.

nauigia è singulis arundinis internodijs fiunt. Isti ex Indis ferunt vestem è tegete: quam vbi è flumine messuerunt incideruntq;, plectentes in modum storeæ, tanquam thoracem sibi induunt. His finitimi auroram versus sunt Indi pecuarij, carnibus crudis vescentes, nomine Padæi, qui talibus vti moribus narrantur: Quoties ciuium [1] aliquis aliquáve ægrotat, virum quidem sui maximè familiares interimunt: quòd dicant illum morbo tabescentem, carnes ipsis corrupturum: & licet se neget ille ægrotare, nihilominus isti non ignoscentes necant eum, epulanturque. Mulieri verò, suæ maximè necessariæ, idem quod viri viro faciunt. Qui autem ad senium peruenit, eo itidem mactato pascuntur. Ideoque cum hac de causa, tum quia omnes qui in morbum incidunt, necantur, non multi sanè eorum ad senectutem perueniunt. Est aliorum Indorum hæc diuersa consuetudo, vt nullam animantem interimant, vtq; nihil serant, nec domos parandas existimẽt, atq; herba victitent. Estq; eis semen quoddam milij instar, sua sponte nascens è terra, suo in calice: quod cum ipso calice lectum coquunt, eduntque. Eorum quisquis in morbum incidit, is in locum desertum pergit, ibique decumbit, eius vel decumbentis vel defuncti curam gerente nemine. Horum omnium quos recensui Indorum coitus in propatulo est, sicut pecorum: color similis ac proximus Æthiopico. genitura quam in mulieres emittunt, non alba, quemadmodum cæterorum hominum, sed atra, vt color corporis: qualem Æthiopes quoque emittunt. Hi Indi longius à Persis absunt, [2] & vento Austro obnoxij: coque Dario neutiquam obtemperabant. [3] Cæteri Indi Caspatyro vrbi & Pactyicæ regioni conterminí sunt, ad ventum Aquilonem habitantes. Et ex alijs Indis ij qui proximam Bactrianis vitam degunt, pugnacissimi sunt, & qui [4] ad aurum præcipuè mittunt. Circa hanc enim plagam vasta sunt propter arenam loca. in ea solitudine ateriosa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, vulpium verò maiores. Earum nonnullæ & apud eos & apud regem Persarum visuntur, hinc venatu captæ. Hæ formicæ in faciendis sub terra domicilijs egerunt arenam, vt apud Græcos formicæ, atque eodem modo, ipsa

1 Seu vir seu fœmina, ægr.

2 Et versus Austrũ ventum.

3 Alij ex Indis Caspatyro vrb.

4 Ad aurũ *colligendũ* præcipuè mittũtur. *In alijs edit. interpret. Vallæ legitur, Qui ad Austrum mittunt. pro, Qui ad aurum mittũtur. vel, proficiscũtur.*

89

ipſa ſpecie corporis ſimillima. Ea autem quæ egeritur arena, auracea eſt:[1] pro qua in deſertum mittentes Indi, ternos ſinguli camelos iungunt: mares à lateribus, quos fræ-natos trahunt, fœminam in medio, in quam ipſi aſcendunt: data opera vt à recentiſſimis fœtibus abſtractas iungant. Etenim apud eos cameli cum nihilo ſunt minori pernicitate quàm equi, tum verò ad ferenda onera multo valentiores. Qualem autem habeat camelus ſpeciem, Græcis, vtpote ſcientibus, non puto ſcribendum: ſed quod de eo animali neſcitur. Camelus in poſterioribus cruribus gerit quatuor femora, & totidem genua, & verectum inter poſteriora crura caudam verſus ſpectans. Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurum *legendum* tendunt,[2] vt quum feruentiſſimus fuerit æſtus, ſint in rapina. ſiquidem præ æſtu formicæ ſub terra ſe occultas tenent. Eſt autem illis hominibus ſol ardentiſſimus matutinus, non quemadmodum alijs meridie, eouſque efferueſcens dũ tempus eſt à foro diſcedendi: per quod ſpatium multo magis vrit quàm meridianus in Græcia, adeo vt dicantur illi tum in aqua ſe abluere. Meridies verò ferè Indos vrit peræquè atque alios homines: declinante meridie, talis eſt illic ſol qualis alibi matutinus: ac deinceps magis ac magis frigeſcens, dum ad occaſum peruenit: quo tempore præcipuè friget. Vbi ad locum Indi peruenere, culcis quos attulere, arena completis,[3] raptiſſimè retrò ſe recipiunt. Quos protinus formicæ (vt à Perſis fertur) olfactu perceptos inſequuntur tanta pernicitate quanta in alio eſt nullo: ita vt niſi viam[4] ad quam formicæ congregantur, anticipent Indi, nemo ſit ipſorum inde euaſurus. Ideoque camelos mares, quòd impares fœminis ſunt in currendo,[5] ne trahantur, diſſoluunt: ſed non vtrunque patiter. fœmina verò, pulli quem reliquit memor, nihil ſibi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciſcuntur, vt Perſæ memorant. nam quod effoditur in eadem regione aurum, rarius eſt. Et ſanè pulcherrimas quodammodo res extrema orbis habitati pars ſortita eſt; quemadmodum[6] Græcia (quod præſtantiſſimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, vt paulo antè dixi, vltima plagarũ quæ ad orientem vergentes habitantur, Indica

1 Ad quam *colligenda* qui in deſertum mittũtur Indi, &c.

2 Sic inita *itineris* ratione vt quũ feruen. &c. *Vel, Hoc prudenter præuiſo vt quũ, &c.*

3 Quamprimum. *Vel, primo quoq; tempore.*

4 Interim dum formicę congregantur.

5 Diſſoluũt, ſi vnà nõ trahãtur vtriq;. *Id eſt, Si vtrique aſſequi pari gradu non poſſint. Ita quidã hunc locũ interpretantur, qui & aliam interpretationem admittere videtur.*

6 Græcia lõgè temperatiſſimas nacta eſt anni tempeſtates. *Gal. Les ſaiſons de l'annee,*

est: in qua & animantes tam quadrupedes quàm volucres, multo sunt grandiores quàm cæteris in locis, præterquam equi: (nam ab equis Medicis vincuntur qui Nisæi vocantur) & infinita vis auri, partim effossi, partim per flumina deuecti, partim vt indicaui surrepti. præterea agrestes arbores pro fructu lanã ferentes, ouillæ tum pulchritudine tum bonitate præcellentem, qua in vestiarium Indi vtuntur. Ad meridiem vltima è regionibus quæ habitantur, Arabia est: in qua sola omnium nascuntur thus, myrrha, casia, cinnamomum, & ledanum. cuncta hæc facilia ad nanciscendum, præter myrrham. Nam thus Arabes styrace suffientes legunt, ea quam Phœnices ad Græcos exportant. hac suffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obseruant colubri subalati, exiguo corpore, [1] discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, ijdem videlicet qui aduersus Aegyptum facto exercitu tendunt. Nec vllo alio ab arboribus quàm styracis fumo submouentur, vniuersam terram oppleturi, vt Arabes aiunt, nisi (vt ijdem narrabant) simile quiddam istis contingeret, ei quod nouimus contingere viperis, idque ([2] vt credere debemus) solerti diuinitatis prudentia. nam quæ & timido animo sunt & esculenta, ea omnia fœtuosa fecit, ne assiduo esu deperirent: contra, quæ sæua & maligna sunt, ea voluit parum esse fœtuosa. Vnde fit vt lepus, quem omnia venantur, fera, ales, homo, tam ferax sit: solaque ex omnibus bestijs, quum grauida est, etiam [3] impleatur, & alium fœtum in vtero gestet pilis vestitum, alium nudum, alium tantum non formatum: alium concipiat. Et lepus quidem talis est. At læna validissimum ferocissimumque animal, semel in vita vnum parit. nam vnà cum fœtu vterum emittit. Cuius rei causa est hæc, quòd catulus leoninus, vbi moueri in vtero incipit, quum habeat vngues longè acutissimos ex omnibus feris, vterum lacerat, augescensque magis ac magis, vngues imprimendo exhulcerat: ita vt ad postremum, quum partus instat, nihil vteri relinquatur incolume. Sic quoq; si viperæ & alati Arabiæ serpentes gignerentur vt ipsorum natura fert, non esset hominibus viuendi facultas: nunc autem, quum libidine agitantur, & per paria coeunt, fœmina collum maris in emittenda genitura comprehendit,

1 Versicolori.

2 Vt rationi consentaneũ est.

3 Superfœtet.

90

hendit, [1] [1] sorbensq; non prius dimittit quàm deuorauerit. & mas quidem hoc modo perit. Fœmina verò talem luit masculo pœnam: quòd filij dum adhuc intra vterum sunt, patrem vlciscentes matricem ambedunt: eiusq; aluo ambesa ita partum faciunt. Cæteri serpentes qui non sunt hominibus pernitiosi, oua pariunt & magnam vim fœtuum excludunt. Porrò viperæ per vniuersum orbem terrarum visuntur: alati verò serpentes nusquam alibi nisi in Arabia, aut certè nõ adeo frequentes. Hunc in modũ Arabes thus comparant. Casiam autem sic: Postquam sibi cum cæterum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt coriis aliisque pellibus, ad casiam pergunt. Ea nascitur in palude non alta, circa quam & in qua degunt feræ alatæ, vespertilionibus simillimæ, stridore diro & viribus prævalentibus: quas ab oculis arcentes Arabes, sic casiam metunt. Cinnamomum etiam quàm superiora mirabilius legunt. nam aut quomodo aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: nisi quòd probabili ratione vtuntur, quòd quidam voluntid gigni in ijs regionibus vbi Dionysus educatus est: & ipsas cinnamomi festucas afferri à grãdibus quibusdam alitibus ad nidos è luto constructos in præruptis montium & homini inaccessis. Contra quas hoc Arabes excogitauerunt: boum [2] asinorumque defectorum & aliorum iumentorum membra minutatim concisa, in ea loca portant: & vbi iuxta nidos posuere, procul abscedunt. Ad hæc frusta delapsæ volucres, ad nidos suos carnem comportant: cui sustinendæ impares nidi ad terram discissi labuntur: tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hac ratione cinnamomũ ab illis legitur, & illinc in alias regiones dimittitur. At ledanum (quod Arabes ladanum vocãt) etiam cinnamomo mirabilius comparatur: quippe quod in graueolentissimo loco nascens, tamen fragrantissimè olet. In barbis hircorum inuenitur innatum, veluti mucor ligni, cum ad conficienda multifaria vnguenta vtile, tum præcipuè ad suffitionem qua Arabes vtuntur. Hactenus de thymiamatis dictum sit. Redolet Arabica regio mirificè iucundo quodam odore. suntque in ea ouium duo genera admiratione digna, quæ nusquam alibi visuntur, quorum vnum caudas habet tam longas

[1] Et arctè amplexa. *vel, Et arctè cõstrin gens. vel, Et inhærens.*

[2] Asinorumque mortuorum & al. iumẽtorũ membra in quam maxima frusta concisa, in ea loca por.

vt non sint tribus breuiores cubitis: [1] siquis trahi sinat, hulcera contracturæ dum per terram atteruntur: nunc vnusquisque pastorum hactenus est doctus arte fabrili, vt plostella faciant quę singularũ ouium caudis subligent, superque plostella caudas ipsas alligent. Alterum genus ad cubitalem latitudinem caudas gerit. Huic, qua parte meridies ad solem occidentem vergit, contermina est Æthiopia terrarum habitatarum vltima. Hæc & auri multũ fert & vastos elephantes, prominentibus vtrinque dentibus: & cum agrestes omnes arbores, tum verò ebenum, necnon, viros maximos pulcherrimosque & æui longissimi. Atque hæc quidem extrema sunt Asiæ Libyæque. De extremitatibus autem Europæ quod pro comperto referam non habeo neque enim assentior fluuium quendam esse, Eridanum à barbaris vocitatum, qui fubit mare ad Septentrionem spectans, vnde electrum venire narratur. Ne Cassiteridas quidẽ noui insulas, *hoc est stannarias*, vnde ad nos venit cassiteros, *id est stannum*. nam vel ipsum coarguit nomen Eridanus, quod Græcum est, non barbarũ ab aliquo poetarum fictum. Sed etsi hoc studiosè quæsiui, à nemine qui ipse viderit accipere potui, quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extrema itaque ad nos venit stannum electrumque. Cæterum ad septentrionem Europæ quamplurimam auri vim esse constat: sed quomodo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo, Dicuntur tamen id à gryphibus auferre Arimaspi, viri vnoculi. quod nec ipsum crediderim, vt viri nascantur vnoculi, cæteram naturam habentes alijs hominibus parem. Porrò extrema terrarum concludunt aliam regionem, intusque cohibent ea quæ nobis pulcherrima putantur, illisque rarissima. Est in Asia planities quædam vndique cincta monte quinque in locis interciso quæ aliquãdo fuit [2] Chorasmiorum cum ipsorum finibus & Hyrcanorum, & Parthorum & Sarangæorum & Thomaniorum: sed postea- 91
quam Persæ rerum potiti sunt, facta est regis. Ex hoc circumiecto monte ingens amnis profluit, nomine Aces, quondam per singulas vndique intercisiones ductus ac distributus totidem quas dixi gentium regiones irrigabat: vbi verò in potestatem regis Persæ venerunt, hoc ab illo

1 Quas si permittantur trahere, *id est demittere ad terram, vel demissus affricari terræ*, hulcera cõtracturæ fiunt dũ illę ad terram atterentur: verùm vnusq.

2 Chorasmiorum montes incolentium, Chorasmiorum *inquam* & Hyrc.

illo sunt passę, quòd anfractibus montium ab rege obstructis, & ad eorum singulos portis inditis, aqua ab exitu intercluſa est: interfluentéque introrsum amne, planities quę intra montes erat, pelagus facta, quum fluat in interiora amnis nulla ex parte exitum habens: atque ita ipsæ gentes pristino aquæ vsu fraudatæ afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno tempore deus illis, quemadmodum aliis hominibus, pluit: sed æstate quum serunt [1] pisum & sesamum, aquam desiderant. Igitur quum nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas venerunt viri atque mulieres: stantesque [2] pro foribus regis, cum eiulatu vociferabantur. Tunc rex iis qui maximè indigebant portas reserari iussit. vtique eas quæ ad illos ferrent: easdem, quum illorum terra humore hausto satiata esset, rursus obserari: ita deinceps alias, vt quique cæterorum populorum maximè aqua indigerent. id faciens (quantum ego auditu cognoui) pecuniæ exigendæ gratia præter tributum. Atque hæc quidem ita se habent. Cæterùm rex vnum è septem viris qui aduersus magum conspirauerunt, Intaphernem, cepit ac capite damnauit ob hanc noxam: Intaphernes, statim post oppressos magos regiam ingressus, volebat admitti ad colloquium regis. etenim hac lege conuentum erat inter magi oppressores vt eis ad regem foret aditus sine interruntio, nisi cubantem cum vxore. Itaque non oportere sibi interuenire nuntium censens Intaphernes, quia foret vnus è septem, introire vtique volebat. sed quum ianitor & qui à responsis erat introire non sinerent, quòd regem dicerent rei vxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto acinace, aures vtriq; naresque præcidit, ac lora fræni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominesq; dimisit. Qui quum sese regi exhibuissent & cur id passi fuerant exposuissent, Darius sigillatim quenque Persarum accersiuit, veritus ne id communi sex Persarum consilio factum esset, explorauitque num quid id quod actum foret comprobarent. Vbi comperit sine horum consensu Intaphernem hæc fecisse, hominem comprehendit eiusque liberos atque omnem familiam: multis de causis credens illum cum suis propinquis rebellionem fuisse molitum: hos comprehensos ad necem vinciri iussit. Tunc vxor Intaphernis ad

1 Panicum.

2 Id est, In aula regis sic in sequent. locis.

regias fores accedens, plorabat atque lamentabatur. id aſſiduè faciendo ad ſui miſericordiam Darium quum adduxiſſet, miſſo ad eam nuncio rex inquit, Mulier, offert tibi Darius vnius electionem, ex vinctis domeſticis tuis quem velis liberari. Illa poſtquam ſecum deliberauit, ita reſpondit, Si vnius *omnino* animam rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrem. Hæc audiens rex, miratus huius orationem, miſſo nuncio, inquit, Percontatur te rex qua de cauſa, viro filijſq; prætermiſſis, fratrem delegiſti vt ſupereſſet, qui & remotiore abs te eſt gradu quàm filij, & minus iucundus quàm maritus. Cui illa reſpondens, Rex, inquit, maritus mihi alius, ſi dæmon voluerit, atq; alij liberi, ſi hos amiſero, eſſe poſſunt: alius frater, parentibus meis iam vita defunctis, nulla ratione poteſt eſſe. Hanc ſequuta cauſam, ita loquuta eſt. viſaque eſt Dario probè dixiſſe. itaque ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat miſſum fecit, & filiorum natu maximum, cæteris omnibus interfici iuſſis. Ita vnus è ſeptẽ Perſis ſtatim initio occubuit. Enimuero illud ferè circa Cambyſis ægrotationem contigit: Erat Sardibus præſes quidam à Cyro præfectus, nomine Oroetes, Perſa, cui nefariæ rei cupido inceſſit: ſiquidem Polycratem Samium, à quo nullo nec facto nec dicto quantulocunque læſus eſſet, quemq; ne vidiſſet quidem vnquam, tamen concupiuit capere ad interimendum, ob hanc (vt plerique aiunt) cauſam: Quum aliquando pro foribus regis conſiderent Oroetes & alter quidam Perſa nomine Mitrobates, præfectus gentis quæ eſt in Daſcylio, è verbis ad iurgia peruenerunt. Et quum de virtute diſceptaretur, Mitrobates obiiciens Oroeti inquit, [2] Túne in pretio virorum es, qui inſulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem, regi non acquiris, ita facilem captu vt quidam è populatibus quindecim armatis fretus occuparit, eiuſque tyrannide potiatur? Hoc iurgium audienti Oroeti adeo doluiſſe quidam aiunt, [3] vt affectauerit non de obiurgante vindictam, ſed Polycratem prorſus occidere, propter quem malè audiſſet. Alij (ſed pauciores) inquiunt caduceatorem in Samum ab Oroete miſſum cuiuſdam rei rogandæ cauſa: (cuius autem, non dicitur) Polycratem autem tunc fortè in conclaui cubantem fuiſſe, aſſiſtente ei Anacreonte Teio, ſiue id conſultò,

1 Hanc rationem in illa electione ſequuta ſum.

2 Itáne tu vir cẽſendus es qui inſ.

3 Vt non tam eum qui hæc dixiſſet vlciſci affectauerit quàm Polycr.

consultò,quòd res Orœtis contemptui haberet, siue forte aliqua huiusmodi factum.ad quem quum accedens Orœ-
92 tis caduceator, eius mandata exponeret, Polycratem neque se ad hominem conuertille (erat enim ad parietem versus) neque quicquam respondisse. Hæ bifariæ causæ mortis Polycratis fuisse memorantur,quarum vtrilibet accommodare fidem quis potest.Itaque Orœtes in *Urbe* Magnesia degens, quæ est ad Mæandrum flumen sita, misit Myrsum quendam Lydum, Gygis filium, cum nuntio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat. Etenim Polycrates primus extitit Græcorum, *duntaxat* eorum quos nouimus(secũdum Minoem, & siquis alius isto prior maris imperio potitus est) qui in animũ induxerit vt mari potiretur.Primus,inquam, extitit [1] ex eo genere quod humanum vocatur, qui multam conciperet spem Ioniæ atque insulis dominandi. Hoc igitur cum in animo habere certior Orœtes factus,misit nuntium in hæc verba,ORŒTES POLYCRATI ITA INQVIT, Audio te res excellentes agitare animo,sed proposito rem pecuniariam non suppetere. Quòd si ita feceris vt suadeo,prospexeris & tibi & saluti meæ.Nam rex Cambyses (vt mihi pro comperto renuntiatur)de me interficiendo cogitat. nunc igitur meipsum recipito,atque pecunias, earum partem tibi habiturus,partem mihi permissurus: & ipsarum pecuniarum beneficio omni Græciæ imperaturus. De quibus si mihi fidem non habes,mittito quempiam tibi fidissimum, [2] cui ego fidem faciam. Quo audito Polycrates gauisus est,atq; obsequi volebat. maiorem enim in modum pecuniam amabat.Mittit itaque prius ad rem inspiciendam quendam è populatibus suis [3] Mæandrum Mæandrij filium, scribam suum:qui non longo pòst hoc tempore ornatum conclauis Polycratis spectatu dignum templo Iunonis omnem dicauit.[4] Hunc Orœtes quum cognouisset speculatorem esse circunspectum,ita sibi agendum putauit: Octo scrinia lapidibus implet,præter admodum paruam partem circa ipsas oras,ac superficiem lapidum auro inducit:eaque scrinia alligata in expedito habet.Quæ adueniens Mæandrus quum inspexisset,Polycrati renuntiauit. [5] Enimuero ne illuc sese conferret,magnopere dehortabantur tum oracula

1 *Id est, Primus inter homines. Hoc addit quòd Minos haberetur Iouis filius.*

2 Cui ego ostendam. *Vel, repræsentabo.*

3 Mæandrum Mæandri fil.

4 At Orœtes quum exploratorẽ aduentare audisset, ita egit. *Ad verbum, Expectari audisset.*

5 At ille,tum oraculis tum amicis multũ dehortantibus, illuc profectus est.quũ etiam *eius* filia somnium hoc vidisset. Cernere sibi videbatur, &c.

& amici,tum præcipuè somnium hoc,quod eius filia viderat.Videbatur sibi cernere patrem in aere sublimem esse, qui à Ioue quidem lauaretur, à sole autem inungeretur. Hanc visionem conspicata, [1] instabat omnino dissuadere patri ne à patria proficisceretur ad Orœtem : quinetiam [2] ad biremem eunti malè ominabatur. Cui quum ille minitaretur,si sospes rediret, fore vt hæc perdiu maneret virgo:ipsa vt ita contingeret, sibi imprecata est. malle enim se diutius virginem esse quàm patre orbari. Polycrates omne consilium pro nihilo habens, ad Orœtem nauigauit, cum alios secum ducens,tum verò Democedē Calliphontis filium Crotoniensem medicum, qui eam artem apud suos [3] præclarissimè omnium exercebat. Vbi Magnesiam peruenit Polycrates,tetra morte est affectus, indignáque sua persona[4] & suis cogitationibus.nam neque eorum qui Syracusis tyranni extiterunt, neq; aliorum Græciæ tyrannorum vllus est magnificentia cum Polycrate comparandus.Eum Orœtes(quod indignum relatu est)cruci suffixit: ex illis verò qui illum comitati fuerant,Samios quidem dimisit,iubēs eos gratiam sibi habere quòd liberi essent:peregrinos autem atque seruos iure captiuitatis sibi vendicās, retinuit.Polycrates ergo suspensus omnem filiæ visionem exoluit.nam ab Ioue quidem, quum plueret, lauabatur:à sole autem, [5] exudante è membris abdomine,vngebatur. Hunc exitum habuerūt tot prosperæ res Polycratis, quem vaticinatus ei fuerat Amasis rex Aegypti. Verùm non multo pòst tempore Polycratis vltio Orœtem excipit. quippe post Cambysis obitum occupato à magis regno, Orœtes quum esset Sardibus, nihil de Persis qui à Medis imperio fraudati erant,bene meritus est: sed in ea perturbatione Mitrobatem Dascylij præfectum ([6] qui illi de Polycrate exprobrauerat) interemit, & eius filium Cranapem,spectatos in Persis viros: & cum alia quoque omnifaria flagitia commisit,tum quendam è nuntiis qui ad ipsum à Dario venerat, quòd parum iucunda nuntiasset, trucidandum curauit,summissis quibusdam qui redeuntem aggrederentur,quíque trucidatum cum ipso equo occultarent.Darius, vbi principatu potitus est, Orœtem vlciscī cum ob alia scelera, tum præcipuè ob Mitrobatem filium-

1 Omnibus modis,*vel,omni arte* dissuadebat.

2 Ad nauem quinquaginta remorum. *Sunt qui scribant, ad nauem alatam.*

3 Optimè omnium suæ ætatis exerc.

4 Et suo ingenti animo, *vel excelso.* Nā præter Syrac. nullus est Gr. tyr. magnif.

5 Quum ipse humorem è corpore emitteret.

6 Qui ei illa ad Polycratē pertinentia exprobrauerat.

filiumque,cupiebat:sed aduersus cum [2] è professo mittere copias consilij non erat, [2] vtique rebus nondum satis fundatis,& imperio recens parto: quum præsertim audiret Orœtem multa vi nixum,quum mille Persarum satellitibus stipatus esset. nam suæ prouinciæ habebat Phrygiam,Lydiam,Ioniam. Itaque Darius aduersus hæc hanc rationem iniuit:accitis Persarum summis quibusque proceribus, his loquutus est verbis, Persæ, quis hoc vestrûm mihi repromittat,& exequuturus & prudentia duntaxat, nulla vi,nullisque copiis? Vbi enim opus prudentia est,ibi vi aggere nihil attinet.Ergo [3] quis vestrûm mihi Orœtem
93 vel adducat vivum,vel interficiat,qui de Persis nihil omnino meruit,sed cum alia multa scelera admisit, tũ hæc duo: vnum,quòd duos è nobis, Mitrobatem eiusque filium interemit: alterum, quòd à me missos ad se accersendum, [4] necandos curat, facinus profectò non tolerandum. ideoque priusquam maiora in Persas scelera admittat, [5] comprehendẽdus est ad necem.Hæc Darius interrogabat Persas. Eorum triginta exiterunt qui repromitterent, singuli volentes ipsi id exequi. Quos inuicem contendentes Darius reprehendens,sortiri iussit. id quum fecissent, sors Bagæum Artontis filium ex omnibus contigit. Hic sorte delectus, hac ratione vsus est: Complures literas variis de rebus vbi scripsit sigilloque Darij impressit, cum his profectus est Sardis. eas, posteaquam in conspectum Orœtis venit,dedit seorsum recitandas regio scribæ.(regios autem scribas cuncti præsides habent.) Reddebat autem seorsum Bagæus literas, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerent ad rebellandũ ab Orœte. Quos animaduertens magnopere venerari literas, & ea quæ in illis dicerentur,etiam vehementius, reddidit aliam epistolam in hæc verba,Persæ, Darius rex interdicit vobis ne apud Orœtẽ fungamini satellitum officio. Hoc illi audito lanceas deposuerũt. Tunc Bagæus cernens illos obtemperantes epistolæ,sumpta fiducia reddidit scribæ vltimum libellum in hæc verba scriptum,Rex Darius mandat Persis qui in Sardibus sunt vt Orœtem interimant. Id vbi audiere doryphori,*id est,hastati satellites*, eductis acinacib.sine mora Orœtẽ interemerunt.Ita vindicta Polycratis

1 Apertè.Gr. ἐκ τῆς ἰθείης. *q. d. recta via.*

2 Vtpote rebus adhuc turbulentis. *Vel, Rebus nondum compositis. Ad Verbum,Rebus adhuc tumentibus.q d. Quum nondum tumor rerum resedisset, id est turbulentus status.*

3 Aliquis vestrum. *Potest & interrogatiuè legi.*

4 Necat,insolentiam,intolerabilem exhibens.

5 Morte nobis est occupandus.

Samij Oræctem persequuta est. Traductis atque comportatis Susa bonis Oræetis, contigit non diu pòst vt in venatu ferarum Darius rex, dum ab equo desilit, pedem intorserit vehementerque luxauerit. nam talus è iunctura amotus est. Scitaque existimans, vt etiam prius, habere ex AEgyptiis eos qui primi putarentur arte medicinæ, eorum opera vtebatur. At isti retorquendo pedem ac violenter tractando, plus mali faciebant: adeo quidem vt septem dies totidemque noctes Darius præ molestia qua afficiebatur transegerit insomnes. Octauo die eidem malè habenti quidam Democedis Crotoniensis mẽtionem facit, cuius de artificio prius iam inde in Sardibus audisset, Darius hominem quamcelerrimè accersi ad se iubet. Ille, vt inter captiuos Oræetis fuit inuentus, vbi pro neglecto habebatur, in medium adductus est, sicut erat pannosus ac compedes trahens. In medio positum Darius interrogauit nunquid eam nosset artẽ. Democedes, veritus ne, si se proderet, vsquequaque Græcia priuaretur, dissimulare: sed quũ videretur notitiam artis præ se ferre, Darius iussit eos qui hominem adduxerant, verbera & tormenta afferre in medium. Tunc ille dissimulatione missa, se planè scire artem illam negauit, sed aliquantulum, ob eam consuetudinem quam cum medico habuisset. Factaq; ei potestate curandi, Græcis medicamentis vtens,* & lenia post acria admouẽs, Darium compotem somni fecit, & breui tempore in colu-
mem reddidit, quum iam se posthac validum fore ad incedendum desperasset. Ob quam curationem postea quum ee eum Darius duobus aureorum compedum paribus donas- ee set, interrogauit Democedes nunquid ideo se duplici malo ee remunerandum putaret, quòd ab eo sospes ipse foret effectus. Hoc dicto Darius delectatus, ad suas vxores hominem misit. Eunuchi qui eum deduxerunt ad fœminas, dicebant hunc esse qui restituisset animam regi. tunc earum singulæ auream phialæ thecam suffringentes, Democedem donauerunt tam amplo munere, vt famulus nomine Sciton qui sequebatur, excidentes ex percussione phialarum stateres colligens, non paruam auri summam coegerit.† Hic Democedes hunc in modum è Crotone profectus, cum Polycrate consuetudinem habuit: quum à patre sanè

*alij in Græca legunt ὑπάλυγα ἰσχυρὰ προσάγων: id est, fomenta efficacia & vehementia admouens: ut vertit Pan. Leopard. Emend. lib. 7. c. 14. S.

† Hic autem Democedes ita Crotone *Samum* venerat. Cum Polycrate patre versatus, quũ asperam eius iracundiam ferre non posset, illo relicto ab. &c.

sanè iracundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abiit in AEginam: vbi commoratus vnum annum, primos medicos transcendit, etsi imparatus erat, & nihil instrumentorum habens quæ ad artem medicinæ pertinerent. Ex quo factum est vt insequenti anno AEginetæ conduxerint eum talento, Athenienses tertio anno centum minis, Polycrates quarto anno talentis duobus. ita Samum profectus est. A quo viro non minimùm [1]medici Crotonienses primi numerabantur, secundi, Cyrenæi. Qua etiam tempestate Argiui cæteris Græcis præstare musica ferebantur. Tunc itaque Democedes Dario sanato Susis, maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam sedebat, omnibus rebus affluens, præter hanc vnam quòd in Græciam redire nõ poterat. Quinetiam AEgyptios medicos regem curare solitos, quum essent patibulis suffigendi quòd à Græco medico superari forent, impetrata ab rege venia liberauit: item varicinum quendam Eleum, qui Polycratem sequutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto relictus. Denique [2]maximi apud regem momenti Democedes erat. Interiecto deinde breui tempore, inter alia contigit vt Atossæ Cyri filiæ (quæ erat Darij vxor)
94 in mamilla vlcus exoriretur, deinde rescissum porro grassaretur. quod ista, quoad fuit exiguum, præ pudore occultans, nemini indicauit: sed vbi malè iam se habebat, accersito Democedi rem ostendit. Ille se redditurum sanam affirmans, adiurat eam vt sibi vicissim ipsa inseruiat in eo quod orauerit. oraturum autem nihil vnde dedecus redundaret. A quo, posteaquam curata est, edocta, Darium, dum cum eo cubat, his verbis alloquuta est, Rex, quum tantum tu habeas copiarum, desides, nullam neque gentem neque potentiam Persis acquirens. atqui par est virum & iuuenem & magnarum opum dominum, aliquid operis edendo se ostendere, quò etiam Persæ cognoscant sibi virum præesse. Quod vt facias, duabus de causis interest, vt Persæ & eum qui ipsis præest, virum esse intelligant, & bello atterantur: ne otium agentes tibi insidias tendant. Nunc ergo aliquod opus edas quoad in ætate iuuenili es. nam augescente corpore ingenium pariter augescit, & consenescente consenescit, & ad res omnes elanguescit. Hęc Atossa

1 Crotonienses inclaruerunt. hinc enim tempus fuit quum primi quidẽ medici Græciæ Crotoniatæ esse dicerentur, secundi verò, Cyrenæi.

2 In maximo pretio à rege Democedes habebatur.

ex admonitu Democedis. ad quã Darius respondens, Quæ, inquit, vxor, ipse facere destinaueram, ea omnia dixisti. ego enim constitueram Scythis bellum inferre, iuncto mari è nostra continente in alteram ponte: & hæc breui tempore perficientur. Ad eum Atossa, Animaduerte, inquit, nunc: omitte primùm Scythis bellum inferre, qui, quandocunque voles, tui erunt: aduersus Græciam mihi tu eas in expeditionem. concupisco enim Lacænas & Argiuas & Atticas & Corinthias, fando cognitas, mihi fieri ancillas. Et ad hoc virum habes ex omnibus maximè idoneum [1] ad demonstrandas Græciæ res atque exponendas, hunc qui pedem tuum sanauit. Cui Darius. Quandoquidem, inquit, vxor, tibi videtur nos primùm Graciam tentare debere, mihi videtur satius ante omnia mittere illuc exploratores Persas, vnà cum isto quem dicis, qui percepta omnia illic & vilà renuntient: & mox ego ab illis edoctus, aduersus Græcos tendam. Hæc loquutus Darius, & quod est loquutus, re quoque aggressus est. namque vbi primùm illuxit, accitis quindecim viris Persarum spectatis, præcepit vt sequentes Democedem omnia Græciæ maritima loca collustrarent, néve committerent vt Democedes ab illis aufugeret, sed rursus eum omnino reducerent. Hæc illis vbi præcepit, secundo loco Democedem ipsum ad se accersitum orat vt [2] expolita atque demõstrata Persis omni Græcia, rursus redeat: iubetque eum dono ferre patri ac fratribus omnia sua vtensilia, affirmans se alia multo plura [3] illi inuicem donaturum. [4] ac præter dona missurum ait, quæ vnà iter faciat onerariam nauim, omnifariis bonis refertam. Quæ Darius nullo doloso consilio (vt mea fert opinio) [5] mandabat: ille tamen veritus ne se Darius tentaret, tanquam fugitiuum, si cuncta sibi oblata caperet: respondit se quidem sua illic velle relinquere, vt ea reuersus sibi haberet: verùm nauim onerariam quam Darius promitteret, dono fratribus accipere. Darius postquam hæc Democedi præcepit, homines ad mare dimisit. Isti, quum in Phœnicem descendissent, & ex Phœnice in vibẽ Sidonem, confestim duas triremes instruxerunt, & simul ingentem onerariam omnifariis bonis impleuerunt. Comparatisq; omnibus, in Græciam traiiciunt. & adeuntes maritima eius

1 Ad ostendenda singula Græciæ *loca* & ad deducendum.

2 Vt quum Persis ostẽderit vniuersam Græciã & per eã deduxerit, reuertatur.

3 Pro illis donaturum.

4 Præterea verò ad dona *portanda* nauẽ onerariã ei se suppeditarũ dixit, eáq; se bonis omnifariis impleturum. quæ cum ipso nauigaret.

5 Polliceba-tur: ille tamẽ veritus ne Darius eius animũ tentaret, nequa-quã omnia quæ ei-dẽm: percurrit, *i. recensuit*, & accepit: sed sua quidẽ suo in loco relictũ se dixit, vt ea reuers. &c. *vt legatur* πάντα *ex ver. cod. pro* πάντων, *et* ἐπιδεξαμὲν *adeliminè sumatur. q. d. non percurrisse numerum. tanquam nihil omittere volens. Fortasse ta-*

eius loca intuebantur atque describebant. Tum pleraque ac celeberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Tarentum transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarentinorum rex,[1] & ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarum nauium resoluit, pariter & ipsos Persas detinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum isti patiuntur hæc Democedes Crotonem abiit ad domum suam.[2] Quo abeunte Aristophilides Persas missos fecit, restitutis iis quæ de nauibus abstulisset. Illinc Persæ nauigantes, ac Democedem persequentes, Crotonem perueniunt: nactique in foro Democedem prehendunt. Eum Crotoniensium quidam, res Persicas reformidantes, tradere parati erant: quidam iniectis è diuerso manibus, fustibus cædebant Persas,[3] qui his verbis cõmonefaciebant, Viri Crotonienses considerate quid faciatis, qui hominem regis fugitiuum eripitis. An ex usu erit vobis hanc iniuriam regi Dario intulisse, ac vobis bene cedet ista fecisse,[4] si nos dimiseritis? Cui enim prius quàm huic vrbi bellum inferemus? aut quam priorem diripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Crotoniensibus persuaserunt. quinimo non modò Democede, sed etiam oneraria naui quam vnà duxerant, priuati sunt: atque in Asiam reuersi, omisso iam studio discendi vlteriora Græciæ, quòd duce essent fraudati. Quibus tamen in digressu Democedes mandauit vt Dario dicerent, Democedem ducere vxorem Milonis filiam. erat enim apud regem celebre nomen Milonis luctatoris. Quas nuptias videtur mihi eo tẽpore properasse magna erogata pecunia vt ipsum etiam in patria sua spectatum esse Dario appareret. Profecti Crotone Persæ, ad Iapygiam in quasdam naues incidерunt; à quibus in seruitutem redactos Gillus quidam Tarentinus exul redemit, & ad regem Darium reportauit. Ob 95
quod meritum quum rex paratus esset donare ei quicquid vellet, optauit se in patriam reduci, exposita prius sua calamitate, dicens, ne omnem Græciam conturbaret, si classis ingens ipsius causa in Italiam mitteretur, contentum se esse vt per solos Cnidios reduceretur: existimans, pro amicitia quæ Cnidiis erat cũ Tarentinis, se præcipuè reductum iri. Id Darius pollicitus effecit. nam misso Cnidum nuntio iussit vt Gillum Tarentum reducerent. Cnidij Dario obse-

mẽ & aliter exponi possit in-δ᾽ἑαυτόν.

1 *Nõ sequitur lectionem edit. vulg. quæ tamẽ & ipsa suspecta est.*

2 Interim verò dum iste domũ reuertitur, Aristoph.

3 Qui hæc verba obtendebant. *Vel, Hæc illis allegabant, vel proponebant.*

4 Si nobis *hunc* eripueritis?

quentes, id tamen à Tarentinis non impetrauerunt: nam ad vim inferendam inualidi erant. Atque hæc hunc in modum administrata sunt. hiíque Persæ primi extitere qui in Græciam traiecerunt explorandi gratia, & ob hanc rem. Samum verò post hæc rex Darius, omnium vrbium tam Græcarum quàm barbararum primam euertit, ob hanc causam: Dum Cambyses in expeditione aduersus AEgyptum ageret, permulti se illuc Græcorum conferebant, partim (vt credibile est) negotiandi, partim militandi, partim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloson Æacis filius, Polycratis germanus, extorris patria. huic Sylosonti felicitas huiusmodi contigit: Sumpto hic amiculo rutilo ac sibi circundato, apud forum Memphe os spatiabatur. quem quum vidisset Darius Cambysis satelles, [1] nullius admodum conditionis vir, captus amore amiculi, adit hominem vt mercetur amiculum. Syloson, animaduertens Darium magnopere amiculum cupere, diuina quadam fortuna vsus, Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia vendo, [2] sed tibi largior, si modò tuum perpetuò debet esse. Hæc approbans Darius, accepit indumentum. Syloson, qui putarat sibi illud stultè periisse, interiecto tempore, quum Cambyses decessisset, & septem illi magum oppressissent, & ex septem Darius regnum adeptus esset, vbi certior factus est ad eum virum peruenisse regnum cui ipse roganti dedisset in AEgypto illud amiculum, Susa ascendit, sedensque in vestibulo regiæ, ait se eum esse qui de rege sit bene meritus. hæc audiens ianitor, regi nuntiauit: ad quem admirabundus rex, Et quis est, inquit, Græcorum qui in me beneficus extiterit, cui ego reuerentiam debeam, recens regno potitus? Necdum multi aut nulli eorum ad nos ascenderunt: [3] nec vllo Græcorum quicquam (vt sic dicam) opus habeo. tamen hominem introducite, vt sciam quid hæc dicendo velit sibi. Vbi à ianitore introductus est Syloson, ac stetit in medio, interrogatur ab interpretibus quísnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seseque illum esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius, O, inquit, virorum generosissime, tu tunc ille es qui mihi nullam dum potentiam habenti donasti

1 Nullius adhuc admodũ magnę authoritatis vir, amiculi desiderio captus.

2 Sed alioquin dono (si hoc quidem vt fiat necesse est) certè tibi. Q. d. *Sed quod ego uendere nolim, id alioqui dono, tibi quidẽ certè libentius quàm cuiquam alij, quandoquidem donare non uendere statui. Nõ immeritò tamẽ suspectus alicui fuerit hic locus.*

3 Nec vlli Græcorũ vllo sum beneficio obstrict⁹. *uel deuinctus.*

» nasti ea,quanuis parua,tamen perinde grata acsi nunc ali-
» quid magnum acciperem?Qua de re immenso te auto ar-
» gentoque remunerabor,vt nunquam pœniteat te libera-
» lem in Darium Hystaspis filium extitisse. Cui Syloson,Mi-
» hi,inquit,rex neque aurum neque argentum dederis, sed
» patriam meam Samum,vbi eam liberaueris, quam nunc
» post necem fratris mei Polycratis ab Orœte interfecti,
» occupat seruus noster: hanc mihi donato citra cædem at-
» que direptionem. His Darius auditis, misit exercitum
duce Otane vno è septem viris,iusso vt quæ Syloson roga-
sset, ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens,
contrahebat exercitum. At Sami imperium obtinebat
Mæandrius Mæandrij filius, acceptum à Polycrate, vt il-
lud procuraret. Cui, iustissimo virorum volenti esse, non
licuit.nam vbi de Polycratis interitu allatus est nuntius,an-
te omnia Ioui liberatori statuit aram, eique fanum in cir-
cuitu designauit, quod nunc quoque in suburbanis ex-
stat.Deinde vbi hoc perfecit, aduocata omnium ciuium
» concione,ita verba fecit, Mihi sceptrum atque omnis po-
» tentia Polycratis (vt vos etiam nostis) demandata fuit:in
» meo quoque arbitrio situm est vobis dominari: sed quod
» [1] in vicino reprehendo,id ipse quoad potero non faciam.
» Nam neque Polycrates placebat mihi, in viros sibiipsi
» pares dominatum habens, neque alius quispiam talia fa-
» ciens. Et Polycrates quidem fatum suum expleuit: ego
» autem, deposito in medium dominatu, iuris æquabilita-
» tem suadeo:postulans iure optimo mihi ipsi hoc honoris
» tantummodo vt è pecunia Polycratis sex demum talen-
» ta peculiariter mihi cedant. Et præterea Iouis liberatoris
» (cui ego templum extruxi) sacerdotium tam meis in per-
» petuum liberis,quàm mihi qui libertatem vobis restitui.
» Hæc Mæandrius à Samiis postulabat. Tunc eorum qui-
» dam surgens,Tu verò,inquit,indignus es qui nobis impe-
» res,tu qui malus extitisti ac funestus, sed dignus potius qui
» pecuniarum quas interuertisti,rationem reddas. Hæc Te-
lesearchus(ita enim vocabatur)dixit, quòd inter ciues [2] e-
96 rat expertæ virtutis.Quæ Mæandrius in animum accipiẽs,
reputansq; fore vt si dominatum ipse deponeret,alius quis-
piam in eius locum tyrannus constitueretur, nõ deponen-

1 In alio rep.

2 Erat spectatus.

dum ſibi dominatum ſtatuit: ſed in arcem regreſſus, accitum vnumquenque eorum, tanquam rationem pecuniarum redditurus, comprehendit, alligauitque. Poſt hæc, dum hi in vinculis ſunt, Mæandrius morbo corripitur: quem deceſſurum credens frater ſuus, nomine Lycaretus, quò facilius Sami rerum potiretur, omnes vinctos interemit. neque enim videbantur velle liberi eſſe. Igitur vbi Samum tenuere Perſæ, Syſolontem reducentes, nemo [1]aduerſus eos manum leuauit. [2]Atque ij qui contrariæ Mæandrio factionis erant, deditionem ſe facere velle dixerunt: quin & ipſe Mæandrius ex inſula diſcedere. Approbante hæc Otane, atque inito fœdere, eminentiſſimi quique Perſarum poſitis ſellis eregione arcis ſedebant. Erat autem Mæandrio germanus vecordiuſculus, nomine Charileus,[3] qui quòd delinquere ſolebat, in ſubterraneo loco erat alligatus. Hic quum audiſſet quæ agebantur, & per ſpecum ſuſpiciens vidiſſet Perſas quietè ſedentes, vociferando dicebat velle ſe in colloquium venire Mæandrij. Eum audiens Mæandrius, iuſſit ſolutum ad ſe adduci. vbi adductus eſt, confeſtim conuitiando maledicendoque illi ſuadebat vt impetum daret in Perſas: hæc inquiens, Me tu, ô deterrime vitorum, qui ſum tuus frater, quique nihil vinculis dignum peccaui, in ſubterraneo carcere alligandum putaſti: Perſas autem, quos cernis te adorientes, atque extorrem facientes, vlciſci non audes, tam faciles tibi ad capiendum? Quos ſi tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, vt iſtos ob ſuum huc aduẽtum vlciſcar: paratus etiam teipſum ex inſula eijçere. Hæc Charileus. Quem ſermonem Mæandrius admiſit, quantum ego ſentio, non quia eò inſipientiæ veniſſet vt putaret ſuas vires regiis ſuperiores eſſe: ſed quia inuidens Syloſonti ſi ciuitatẽ & integram & ſine labore eſſet acceptarus, maluerit res Samias debilitari Perſis irritatis, atque ita tradi: probè intelligens, Perſas prius iniuria laceſſitos, ſæuituros eſſe in Samios, & ſibi tutum ex inſula exceſſum eſſe quandocunque vellet. foderat enim ſibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare. itaque ipſe quidem Mæandrius è Samo profectus eſt. Charileus autem, armatis cunctis auxiliariis, patefactiſq; portis, egreditur in Perſas nihil tale expectantes, ſed [4]omnia

pacata

1 *Id eſt, Illis ſe oppoſuit.*

2 Quinetiam & Mæandrij milites & ipſe Mæandrius, ſe paratos eſſe data ſibi fide inſula excedere dixerunt. Quum autem hanc cõditionem admiſiſſet Otanes, fidemq; dediſſet, ſpectatiſſimi quiq; Perſarum, &c. *Lego autem* σφαπῶσι *ex vet. cod. pro* σφετέρων.

3 Qui ob neſcio quod delictum in ſubterranea foſſa vinctus detinebatur. *Sic paulo poſt*, Et ex illa ſubterranea foſſa ſuſpiciens, &c. *Nec tamen* ὀρύγμα *eſt ſimpliciter ſubterranea foſſa, ſed cœnoſa etiam, ſiue limoſa.*

4 De omnibus conuenijſſe exiſt.

pacata existimantes.[1] In hos Persas qui sellas attulerant,& plurimi momenti erant,dato impetu auxiliarij grassabantur. Dum hæc isti agunt, cæteræ Persarum copiæ auxilio veniunt:à quibus repulsi auxiliarij, rursus in arcem se recipiunt. Otanes imperator, cernens tantam cladem accepisse Persas,etsi memor erat præceptorum Darij, dum ipsum mittebat,nequem Samiorũ aut occideret aut caperet,sed insulam immunem malorum Syloſonti traderet: tamen horum præceptorum oblitus est, iussitq; milites vt quenq:Samium adipiscerentur, occidere, virum pariter & puerum. Tunc pars copiarum arcem obsidebat, pars obuium quenq; sine discrimine trucidabat, tam in delubris quàm extra delubra.Męandrius è Samo profugiens,Lacedæmonem nauigauit.eò vbi peruenit, habens quæ in discessu exportauerat,[2] dat negotiũ famulis vt pocula argentea & aurea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipse Cleomenem Anaxandridæ filium, Spartæ regem,colloquendo deducit ad ædes suas.Cleomenes vbi pocula inspexit,præ admiratione attonitus erat.Mæandrius eum iubere,quęcunque liberet,illinc asportaret:[3]idque quum etiam atque etiam Mæandrius diceret, tamen Cleomenes virorum iustissimus extitit,qui ea quæ sibi donabantur, recipienda non putauit. [4] Sed quum sensit eadem nonnullis ciuium Mæandrium elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. aditis enim ephoris, *hoc est tribunis plebis*, dixit, satius esse Spartæ hospitem Samium è Peloponneso ablegari,necui Spartanorum aut ipsi aut alij cuipiam persuaderet fieri malum. Illi,Cleomeni obsequentes,Mæandrium ablegarunt. Persæ vbi diripuere Samum, Syloſonti tradiderunt viris desolatam.Interiecto tamen tempore Otanes imperator frequentem incolis effecit,[5] è visione per quietem morbo correptus,quo laborauit circa pudenda.

Cæterùm, interim dum Samum nauticus proficiscitur exercitus,interea Babylonij rebellauerunt,rebus probè admodum comparatis. nam quandiu magus imperauit, & septem coniurati rem aggrediũtur,per hoc omne tempus & per occsionem rerum turbatarum, se ad ferendam obsidionem instruxerunt, & in his apparandis vsque latuerunt: verùm vbi è professo desciuerunt, hæc sibi facienda

1 Irruentesq; auxiliarij Persas eos qui sellis insidebãt, & maximæ authoritatis erant,interfecerunt.

2 Ita egit: Quum argentea pariter & aurea pocula prompsisset, *uel, protulisset,* ea famuli extergebãt. interea autem ipse cũ Cleomone Anax, filio Spartæ rege colloquęs, eum ad ædes suas deducit.

3 Quum bis atq; adeò ter dixisset.

4 Sed quum intellexit eũ hęc aliquibus aliis ciuiũ donaturum,& inde multatarum iri,aditis ephoris dixit,&c.

5 Ex insomnij visione & morbo quo illũ circa pudenda labore contigit. *i. Quod facere in mentem illi venit quũ somniũ quoddam vidisset,& in morbum incidisset.*

ſtatuerunt:[1] Matres expellunt:mulierum vnam, quam ſibi quiſque voluit, è domeſticis deligit, itemque vnam ad panem ſibi faciendum: cæteras in vnum contractas ſtrangulant. hoc idcirco facientes ne rem frumentariam ipſorum illæ abſumerent. His rebus cognitis Darius, aduerſus eos contractis omnibus copijs contendit: & poſtquam peruenit, vrbem odſidione cingit. Sed illi nihili pendere obſidionem. nam conſcenſis propugnaculis, tripudiare probraq; ingerere Dario atq; exercitui: quorum quidam ita inquit, Quid iſtic deſideris Perſæ? quin potius abſceditis, quippe qui tunc expugnaturi nos eſtis quum pepererint mulæ? Hoc quidam Babyloniorum dicebat, credens nunquam parere mulam. Anno ac ſeptem menſibus in obſidione conſumptis, iam Dariũ atq; vniuerſum exercitum tædere quod Babylonios expugnare non poſſet: etſi aduerſus illos omnia machinamẽta atque omnes inſidias expertus, cum alias, tum illas quibus eoſdẽ Cyrus expugnauerat. Omnia hæc fruſtra fuerunt, quia Babylonij vehementer excubiis incumbebant. Sed quum ne ſic quidem capi poſſent, viceſimo quàm circumuallati ſunt menſe, Zopyro Megabyzi filio, vnius è ſeptem qui magum ſuſtulerunt, hoc contigit portentum, vt quædã mularum eius quæ frumentũ ſubuectabant, pareret. Quod vbi ei renuntiatum fuit, non credens, fœtum ipſe inſpicere voluit. eo viſo, vetuit ſeruos cuipiam rem aperire, reputans illius Babylonij verba, qui inter initia dixiſſet, poſtquam mulæ peperiſſent, forent muri expugnarentur. [2] Ex hac fama Zopyro viſa eſt expugnabilis Babylon. diuino enim numine & illum loquutum & ſuam mulam eſſe enixam. Igitur vbi viſum eſt fatale eſſe iam Babylonem capi, adiens Darium ſciſcitatus eſt nunquid perquam magni faceret expugnare Babylonem. Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud conſultat, quomodo ipſe foret vrbis expugnator, & ſuum hoc eſſet opus. [3] beneficia enim apud Perſas permultum ad incrementa honorum conſequenda valent. [4] Eoque nemini exprobrauit mens, ſe ſuffecturum rei faciendæ ſi ſeipſum quum mutilaſſet, ad hoſtes transfugeret, ſeſe deformiſſima mutilatione affecit, prorſus quum id minimi faceret. quippe nares ſibi præcidit auriculasque, comamque deformiter circumton-

97

1 Matribus ſuis exemptis. *vel, Quũ matres ſecreuiſſent aut ſegregaſſent.*

2 Ex hoc omine.

3 Fortia enim facta. *vel, Res enim fortiter geſtæ.*

4 Alio enim nullo facto illam ſe ſubiugaturũ cogitabat quàm ſi à ſeipſo mutilatus ad illos transfugeret. Tum igitur *id* parui pendens ſeipſum atrociſſima mutilatione afficit: *vel, ſeipſum modis atrociſſimis mutilat.*

cumtondit,[1] plagas imposuit: atque ita ad Datium perrexit. Quem ille inuens, virũ videlicet spectatissimũ sic mutilatum, adeò grauiter tulit vt exiliens è solio exclamaret, interrogando quis eum & ob quod facinus mutilasset. » Ad eum respondens Zopyrus, Nemo, inquit, rex præter » te, cuius tanta potentia est, ita me potuisset afficere. neque » alienus quispiam hoc mihi fecit, sed ipse ego: quòd indignè » animo fero Assyrios Persis illudere. Cui rex, O virorum » miserrime, inquit, turpissimo facto pulcherrimum nomen » imposuisti, inquiens, propter eos qui obsidentur, temet- » ipsum indignè laceraſſe. Nunquid ô demens, te mutilato » hostes citius deditionem facient? quid in teipsum laniando » sensus amisisti? Ad eum Zopyrus, Si, inquit, tecum com- » municassem quæ eram facturus, tu me non permisisses: » nunc memet ego adhibens in consilium, id feci. Itaque iam » Babylonem capiemus,[2] nisi tu tuis parces. ego enim ita vti » sum ad muros vt transfuga fugiam: dicamque ad illos me » hæc abs te esse passum: &,[3] vt opinor, ex hoc corporis ha- » bitu fidem eis faciens, consequar exercitus præfecturam. » At tu decimo die quàm muros fuero ingressus, mille mili- » tes ex eo genere cuius amissione nihil admodum damni » fiat colloca ad portam quæ vocatur Semiramidis: rursus » interiectis septem diebus, colloca mihi duo millia ad por- » tas quæ dicuntur Niniorum: atque tertiò, viginti diebus » interiectis, eregione portarũ quæ dicuntur [4] Chaldæorũ, » alios statue numero quatuor millia: dum neq; priores neq; » posteriores habeant quò se defendant, præter gladios: hoc » tantùm sinas eos habere. Post diem vicesimum reliquas » copias iube rectà muros vndique subire. Verùm ad por- » tas quæ Belides ac Cissiæ vocantur, Persas mihi statuito. » etenim (vt ego arbitror) Babylonij mihi, qui magna ope- » ra ediderim, committent cum alia, tum verò portarum » claues. illinc mihi atque Persis curæ erit operam nauare. Hæc vbi mandauit, ad muros perrexit, subinde respectans tanquam verè perfuga. Eo conspecto qui in turribus ad id dispositi erant, deorsum occurrerunt, & alteram portam aliquantulum reclinantes, sciscitabantur quisnam esset, & cuius rei indigens veniret. Quumque hic dixisset se Zopyrum esse, & se ad illos transfugere, eum [5] ad Baby-

1 Et se flagris cecidit.

2 Nisi per tuos steterit.

3 Vt opinor, fide eis facta hæc ita se habere, militũ copias impetrabo.

4 *Rectè legit* Χαλδαίων, *vt & in vet. cod. non* Χωσιων.

5 Ad publicas ædes Bab. eum deduxerunt. *a la maison de la ville.* Quò quũ veniſſet, conditionem suam miserè deplorabat, ref. &c.

Ioniorum magiſtratus deduxerunt. Ante quos vbi ſteterit Zopyrus, conditionem ſuam miſerebatur, referens à Dario ſe paſſum quæ à ſemetipſo paſſus erat, idque ob eam cauſam quòd ſuaſiſſet illi diſcedere cum exercitu, quoniam nulla via oſtenderetur vrbis expugnandæ. At nunc inquit, ad vos venio Babylonij, futurus vobis maximo bono, Dario autem & copijs eius maximo malo. Neq; enim quòd ita me mutilauit, feret impunè quum habeam exploratos omnes conſiliorum eius exitus. Hæc Zopyrus commemorabat. Quem Babylonij virum vtiq; apud Perſas ſpectatiſſimum cernentes naribus atq; auribus priuatum, vibicibus ac ſanguine conſperſum, ſperantes, omnino vera loqui, & ad ipſos venire [1] ſocium, inducti ſunt [2] ad permittenda ei quæcunque poſtulaſſet. Iſte poſtulauit copias militum: quas vt accepit, perfecit [3] ea quæ cum Dario compoſuerat. Siquidem decimo die eductis Babyloniorũ copijs, mille Darianos quos collocari primos mãdarat, circumuentos trucidauit. Eũ Babylonij animaduertentes cõſentanea verbis facta præſtare, maiorẽ in modum lętabantur, parati omni in re homini parêre. Iſte rurſus interiectis diebus de quibus erat conuentũ, cum delectis Babyloniorum egreſſus, duo millia Darianorum militum interfecit.

Babylonij cernentes hoc alterũ opus, nihil aliud quàm Zopyrum in ore habere, eum laudibus tollere. Hic rurſus conſtitutis diebus ſuperſedens ad prædictum locum copias educit, circunuentaque quatuor millia occidit: quo tertio opere edito, Zopyrus omnia apud Babylonios erat, adeo vt & dux exercitus & murorum cuſtos declararetur. Vbi verò è compoſito Darius copias vndique muris admouit, ibi Zopyrus omnem dolem patefecit. nam quum Babylonij conſcenſis muris copias Darij adorientes arcerent, ipſe apertis Ciſſijs ac Belidibus portis, Perſas in vrbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum videbant, hi in [4] puluinar Iouis Beli confugerunt: qui non videbant, hi in ſuo quiſque loco permanſerunt, donec & ipſi ſe proditos intellexerunt. Ita Babylon iterum capta eſt. qua potitus Darius muros eius circuncidit, & portas omnes amolitus eſt: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eidem à ſe captæ. Babyloniorum quoque procerum

98

1 Auxiliatorem ei.

2 Ad ea illi committenda parati erãt quæ ab ipſis poſtulaſſet. Il le mil. cop. poſtulauit.

3 Ea de quibus cum Dario conuenerat.

4 Templũ.

tria

tria millia patibulis affixit, datâ cæteris venia vrbem inpolendi. Atque vtijdem vxores haberent vnde succresceret soboles, prouidit. nam fœminas Babylonij (vt superius demonstratum est) tei frumentariæ consulentes, strangulauerant. Itaque Darius vicinis vndique populis negotium dedit vt fœminas Babylone repræsentarent, pro iniuncto quisque numero. In summa igitur quinquaginta millia fœminarum conuenerunt. ex quibus qui sunt Babylonij originem duxerunt. Zopyri autem præstantia facta nemo Persarum Darij iudicio supergressus est, neque eorum qui prius neque eorum qui posterius extiterunt, præter vnum Cyrum, cui comparari nullus vnquam Persarum dignum se existimauit. Feturque Darius hoc dictum sæpenumero vsurpasse, præoptaturum se, Zopyrum nihil esse cladis passum, quàm viginti sibi Babylones vltra illam quam haberet acquiri. Egregiè verò eum remuneratus est, cum dando quotannis quæ apud Persas sunt honorificentissima, atque alia permulta, tum tradita Babylone immuni, quoad viueret, in peculiarem portionem. Huius Zopyri filius fuit Megabyzus, qui dux exercitus extitit in Ægypto aduersus Athenienses & socios: atque huius Megabyzi filius Zopyrus ille qui ad Athenienses transfugit à Persis.

HERODOTI HALI-CARNASSEI HISTORIARVM LIBER QVARTVS, QVI INSCRIBITVR MELPOMENE.

POST Babylonis expugnationem, Darius aduersus Scythas expeditionem fecit. Nam quum floreret viris Asia & magno pecuniæ prouentu, cupido incessit ei Scythas vlciscendi: quippe qui priores iniuriam intulissent, quum Mediam ingressi essent, & eos qui occurrerant prælio vicissent. Etenim Scythæ (quemadmodum superius à me dictum est) duodetriginta annos superiori Asiæ imperitauerunt. siquidem persequentes gentem Cimmeriam, ingressi Asiam, abrogarunt imperio Medos, qui ante ipsorum aduentum Asiam obtinuerant. Sed Scythas, quum octo & viginti annos peregrè abfuissent, in patriam reuertentes, excepit non minor quàm Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim non exiguum exercitum sibi occurrentem. Vxores nanque eorum, in diuturna virorum absentia [1] ad seruos accesserant visu orbatos. Orbant autem Scythæ seruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria ossea fistulis simillima sumuntur, eáque genitalibus equarum imposita ore inflantur. hoc alijs facientibus, alij equas emulgent. Hoc ideo se facere aiunt, quòd venæ equarum sufflatæ implentur & mammæ descendunt. Posteaquam emulxere lac, in concaua vasa lignea diffundunt. His circumpositi cæci lac agitant. cuius quod summum est delibatur, pretiosiusq; habetur: vilius autem, quod subsidit. Huius rei gratia Scythæ quemcunque capiunt, visu orbant. non enim agricolatores sunt, sed [2] pastores. Ex his igitur seruis & vxoribus Scytharum progenita est iuuentus: quæ suorum natalium conditione cognita, obuiam perrexit ijs qui reuertebantur à Medis. Et primùm quidem regionem interscpsit ducta lata fossa, quæ

[1] Cum seruis rem habuerant.

[2] Nomades.

quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotin paludem omnium maximam: [1] deinde in his consistens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpe commissa pugna, quum nihil tamen Scythæ proficerent, quidam ex eis inquit. Quídnam rei facimus viri Scythę, cum nostris ipsorum seruis dimicantes? qui & quum interficimur, ipsi pauciores efficimur: & illos interficiendo, paucioribus deinceps imperabimus. Mihi videtur hastis arcubusque omissis sumenda flagella quibus equos verberamus, & ad illos propius eundum. Nam quoad vident nos arma habentes, arbitrantur se similes nobis, atque è similibus esse: vbi nos pro armis verbera tenentes viderint, tunc se nostros seruos esse intelligentes, atque id agnoscentes, non perstabunt. Hoc Scythæ quum audissent, ita sibi faciendum putauerunt. Qua ex re perculsi illi, pugnæ immemores, fugam capesserunt. Ita Scythæ imperio sunt Asiæ potiti: & rursus à Medis eiecti, ad terram suam hunc in modum reuersi. Hac de causa Darius vlciscendi cupidus, comparauit exercitum.

[1] Deinde verò cōātibus irrumpere Scythis se prælio opponebat.

Scythæ gentem suam omnium nouissimam esse aiunt, idque hoc modo extitisse. Virum quendam in hac terra, quum deserta esset, primum fuisse, nomine Targitaum, & eius parentes (quod tamen mihi [2] non probatur) Iouem, Borysthenisq; fluuij filiam. Tali genere ortum aiunt Targitaum: eiusque tres liberos fuisse, Lipoxain, Arpoxain, & [3] nouissimum Colaxain. His regnantibus, demissa cœlitus in Scythicam regionem ex auro facta, aratrum, iugum, securim, phialam. Quæ quum primus omnium inspexisset natu maximus, accessisse animo illa sumendi: sed eo accedente, aurum arsisse: hoc digresso, secundum accessisse, & iridem aurum arsisse. Ambobus ab ardenti auro summotis, quum minimus natu accederet tertius, aurum fuisse extinctū, & ab illo asportatum eaq; re maiores fratres animaduersa, totum regnum ad minimum detulisse. Et à Lipoxai quidem progenitos esse Scythas, quorum genus Auchatæ appellatur: ab Arpoxai verò, qui medius fuit, eos qui Catiari & Traspies nominantur: à minimo autem natu, reges qui Paralatæ vocantur. Omnibus autē nomen esse Scolotis, regis cognomen. sed Scythas Græci appellauere. Hūc in modum se extitisse Scythæ memorant, & ex quo extite-

[2] Nō fit vetisimile.

[3] Natu minimum.

runt, à primo rege Targitao, vsq; ad Darij aduersus ipsos transitum, annos omnino mille non amplius fuisse. Aurũ verò illud sacrum [1] in primis custoditur à regibus, placaturque maioribus hostijs, & aditur quotannis solenniter. & qui aurum sacrum habens, die festo dormierit sub dio, is nunquam perennare fertur: & ob id dari ipsi tantum soli quantum vno die vectus equo peragrare potest. Quum autem regio sit ingens, Colaxain constituisse trifariam filijs suis regnum: eorumq; vnum & quidem maximum, vbi aurum asseruatur. [2] Superiora autem ad ventum aquilonem vergentia, vltra quam regionem nulli incolere possunt, neque prospicere neq; tranſire, propter interfusas pennas. Pennis enim tum terram, tum aerem oppletum esse: & has præpedire visum. Hæc Scythæ de seipsis pariter ac de regione superiore narrant. At Græci qui Pontum incolunt, ad hunc modum: Herculem Geryonis vaccas agentem, in hanc peruenisse terram, quæ deserta esset, quam nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitasse extra Pontum in terra quam Græci insulam Erythiam vocant, contra Gades, quæ sunt extra columnas Herculis in oceano. (oceanum verò, ab ortu solis incipientem, circumfluere terram, verbis quidem affirmant, sed re tamen non demonstrant.) Herculem, quum illinc ad regionem quæ nunc Scythica vocatur venisset, substrata sibi pelle leonis obdormisse (deprehenderat enim eum vehemens pluuia & gelu) & dum dormit, interea equas eius à curru pascentes, diuina quadam sorte amotas, non comparuisse. Eas experrectus quum indagaret, omnem regionem collustrans, tandem in terram quæ dicitur Hylæa deuenisse: ibiq; in antro quandam inuenisse virginem ancipitis naturæ, humanæ ac serpentinæ: supernè quidem, [3] femorum tenus, fœminam: inferius autem, viperam. Eam conspicatum Herculem atque admiratum, interrogasse nuncubi suas equas errabundas vidisset. Illamq; respondisse, se quidem illas habere: sed non prius reddituram ei quàm cum ipsa coiisset. Herculem pro ea mercede cum fœmina concubuisse. Sed quum illa differret reddere equas, cupida diutiſsimè cum Hercule concumbendi, at hic cuperet receptis equis abire, ad postremum illis redditis mulierem dixisse,

1 Studioſiſſimè.

2 Quæ verò sunt boream versus, vltra eos qui supremã regionis partem incolũt ea nec prospici nec trãſiri posſe propter interf. &c.

3 Natium.

Has

» Has ego tibi equas, quæ huc venerant, seruaui: tu earum
» seruatarum pretium mihi persoluisti. Concepi enim ex te
» filios tres: qui vbi adoleuerint, expone quid facere debe-
» am: nunquid hîc [1] habere domicilium, (nam ipsa huius re-
» gionis imperium teneo) an ad te mitti. Hæc percontatæ
» respondisse, Posteaquam eos in virilem ætatem adoleuisse
» videris, si ita facies non delinques: quem animaduerteris
» eorum hunc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita præ-
» cinctum, eum tu huius regionis incolam effice: qui autem
» his operibus quæ mando non erit par, eum hinc ablega-
» bis. Hæc exequendo & ipsa lætaberis, & præceptis meis
obtemperabis. Atque ita loquutum Herculem tetendisse alterum arcum, (duos enim gestabat) & balteum præmonstrasse, atque vtrunque mulieri tradidisse, arcum & balteum, qui balteus in extrema commissura haberet auream phialam: & his donatis abijsse. Illam puetis natis nomina imposuisse, vni, Agathyrso: [2] sequenti, Gelono: [3] nouissimo, Scythæ. Et quum in virilem ætatem adoleuerunt, eandem mandatorum memorem illa peregisse: & duos quidem filiorum, Agathyrsum ac Gelonum, qui proposito certamini non sufficissent, à matre ablegatos è regione excessisse: Scytham verò, qui rem complesset, ibidem remansisse: & ab illo Scytha Herculis *filio* progeneratos qui deinceps fuerint reges Scytharũ: ab illa autem phiala, Scythas ad hanc vsq; ætatem phialas in balteis ferre: & id solũ Scythæ matrem excogitasse. Hæc Græci qui habitant in Ponto referunt. Fertur & alius sermo ita habens, cui ipse præcipuè assentior: Scythas [4] pecuarios, qui Asiam incolũt, quum à Massagetis bello vexarentur, Araxe transmisso, in Cimmeriã abijsse. nam regio quam nunc Scythæ incolũt, ea fertur olim fuisse Cimmeriorũ. Sed inuadentibus Scythis Cimmerios, quum deliberarẽt, tanquam qui à magno inuaderentur exercitu, in sententia discrepasse, hinc reges, inde plebem: vtraq; quidẽ valida, sed regum meliore. nam populus sentiebat abstinendum bello, nec oportere aduersus multos *pugnando* adire periculum: at reges, pro regione cum inuasoribus dimicandũ. Ita quum neutris alteri obtẽperare vellent, & populus cẽseret sine prælio demigrandũ, tradita inuasoribus regione: reges verò, in sua potius patria

1 Date illis domic.

2 *Id est, ætate proximo.*

3 Natu minimo.

4 Nomadas.

occumbendum, nec vnà cum plebe fugiendum censuisse, quot bona habuissent, & quot mala euidentia habituri essent patria profugi, reputantes. Hæc illos sentientes, inter se decertasse, vtrosque numero pares: & omnes qui mutuis ictibus concidissent, fuisse à populo Cimmeriorū sepultos ad flumen Tyrem: (& eorū adhuc sepulchrū extat.) Sepultis his, illum è regione migrasse: quam desertā superuenientes Scythas occupauisse. Extantque adhuc in Scythia tum muri Cimmerij, tum portoria Cimmeria, tum regioni cuidam nomen Cimmeriæ est, & Bosporus qui Cimmerius appellatur. Constat autem Cimmerios [1] in Asiam fugisse Scythas, & Chersonesum condidisse, vbi nunc Sinope Græca vrbs sita est. Apparet etiam Scythas, in persequendis illis Mediam intrasse, via aberrantes. nam Cimmerij quidem fugientes iter semper secundum mare tenebant: Scythæ autem eos ad dexteram Caucasum habentes insequebantur, donec ingressi sunt Mediam, itinere in mediterranea conuerso. Alia quoque fertur communis Græcorum barbarorumque narratio: Aristeus quidam Proconnesius, versificator, Castrobij filius, memorauit se Phœbo instinctum venisse ad Issedonas: & supra hos incolere Arimaspos, viros vnoculos: & item supra hos esse Grypas, qui aurum asseruent: ac super hos esse Hyperboreos, *id est supra aquilonares*, ad mare pertingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaspis authoribus assiduè finitimis bellum inferre, & ab Arimaspis exterminari Issedones, ab Issedonibus Scythas. A Scythis autem vexatos Cimmerios, qui ad australe mare incolebant, regionem relinquere. Itaque ne Aristeus quidem cum Scythis de ea regione consentit. qui vnde fuerit, qui hæc retulit, dictum est à me: sed à me dicetur item quænam de eodem viro in Proconneso & Cyzico audierim. Aristeum aiunt, quum nullo suæ ciuitatis esset inferior genere, ingressum in Proconneso fullonicam officinam decessisse: fullonemque, occlusa officina, abisse denuntiatum rem propinquis defuncti. Dissipatoque iam per vrbem rumore Aristeum esse vita functum, [2] superuenisse sermoni de hac re disputantium quendam Cyzicenum, ex vrbe Artacia profectum, qui diceret sese fuisse congressum cum Aristeo

apud

1 *Id est, In Asia venisse quū fugerent Scythas.*

2 Cyzicenū quendam, ex Artace vrbe venientē, altercatum fuisse cū illis qui *id* dicerent: affirmātē se Aristeo occurrisse cunti Cyzicū, & cum eo colloquutum esse. Quade re dū pertinaciter contēderet, propinquos mort.

apud Cyzicum, atque colloquutum. Et quum id iſte contendendo aſſeueraret, propinquos mortui ad fulloni-cam præſtò fuiſſe, habentes quæ ad efferendos homines expediunt: ſed aperta domo, Ariſteum nec viuum comparuiſſe nec mortuum. ſeptimoque deinde anno, quum in Proconneſo comparuiſſet, eos verſus feciſſe qui nunc à Græcis Arimaſpei vocantur: quibus conditis, rurſus euanuiſſe. Hoc iſtæ ciuitates commemorant: [1] quod ſcio congruiſſe cũ Metapontinis qui ſunt in Italia, trecentis & quadraginta annis, poſtquam iterũ euanuit Ariſteus, quemadmodũ conijciens & in Proconneſo & apud Metapontinos inueni. Metapontini enim aiunt Ariſteũ, quũ apud ipſos apparuiſſet, iuſſiſſe arã Apollini extrui, & iuxta eã erigi ſtatuã quæ cognomẽ Ariſtei Proconneſij haberet: quòd diceret Apollinem ad eos [2] ſolos ex Italiotis in ipſorũ terram veniſſe. ſe illum aſſectante, & qui nunc Ariſteus eſſet, tum fuiſſe coruum quum deum aſſectaretur. Et hæc loquutum euanuiſſe. Eoque aiunt Metapontini ſe Delphos ad deum miſiſſe ſciſcitatum quódnam illud hominis eſſet [3] proloquium, ſibique iuſſiſſe Pythiam vt dicto audientes eſſent. melius enim cum ipſis actum iri, ſi parerent. Se igitur hæc admittentes [4] perfeciſſe. Et nunc ſtatua extat cognomine Ariſtei, iuxta aram ipſam Apollinis, in foro extructam: circunſtantibus vtrinque lauris. Hæc de Ariſteo hactenus. Regione autem de qua nos dicere inſtitueramus, quænam ſint vlteriora, nemo exploratum habet. neque enim id ego ab aliquo audire potui, qui ſe diceret noſſe quod ipſe vidiſſet. Ac ne Ariſteus quidem ipſe (cuius paulo antè feci mentionem) in ijs quos fecit verſibus, ait ſe vltra Iſſedones proceſſiſſe: ſed vlteriora fando ſibi eſſe cognita, quòd Iſſedones diceret iſta commemorare. Verùm nos, quoad [5] longiſſimè rem inueſtigare potuimus, omnẽ. referemus: Ab emporio Boryſthenitarum (hoc enim ex maritimis totius Scythiæ eſt maximè medium) primi incolunt Callipidæ, qui ſunt Græcoſcythæ, *id eſt è Græcis facti Scythæ*: ſuper hos aliud genus eorum qui vocantur Halizones. Horum vtrique cum [6] in cæteris ſeruant ritum Scytharum, tum in ſerendo, atque veſcendo cæpe, állio, lente, milio. Supra Halizones autem incolunt Scythæ

1 At iſta Metapontinis quæ ſunt in Italia contigiſſe ſcio trecent.

2 Solos ex Italiotis eſſe in quorũ terram Apollo veniſſet.

3 Viſum.

4 Præſtitiſſe. *Vel. effecta reddidiſſe.*

5 Penitiſſimè.

6 In cæteris quidem ritũ Scytharũ ſeruant, ſed frumentũ ſerunt & edunt, necnon cæpe, & allium, & lẽſẽ, & miliũ.

aratores, [1] qui non ad panem conficiendum ferunt triticum, sed ad illud torrendum. Supra hos incolunt Neuri: quorum tractus qui ad aquilonem vergit, quantum nos scimus, desertus est. Atque hæ quidem nationes iuxta flumen Hypanin colunt, ad occidentalem partem Borysthenis. Verùm transmisso Borysthene, à mari prima est Hylæa: deinde habitãt Scythæ agricolæ, quos Græci qui [2] sub Hypane incolunt, Borysthenitas appellant, ipsi verò seOlbiopolitas. Hi igitur agricolæ Scythæ [3] colunt eum quidem tractum qui vergit ad auroram, trium dierum itinere, pertingentes ad flumen nomine Panticapem: [4] eum verò qui ad ventum aquilonem, vndecim dierum nauigatione, Borysthenem versus, tractus autem qui vlterior est, in multum sanè spatij desertus est. Vltra quam solitudinem habitant Androphagi, *id est Virorum carne vescentes*, separata natio, ac nequaquam Scythica. At supra hos deserta iam profecto dubio omnia, nec vlla gens, quantum nos scimus. At horum Scytharum qui agricolæ sunt, plagam quæ ad auroram vergit, transmisso flumine Panticape, Scythæ nomades, *id est pecuarii*, incolunt, neq; serẽtes quicquã neq; arantes. Nuda autem arboribus est omnis hæc plaga præter Hylæam. Nomades autem isti incolunt tractum quatuordecim dierum longitudinis, auroram versus, ad Gerrhum vsque flumen. Trans Gerrhum autem sunt [5] ea quæ vocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui suos seruos esse cæteros Scythas arbitrãtur: à meridie quidem ad Thauricam regionem pertingentes: ab aurora verò, ad fossam [6] quam dixerunt illi qui è cæcis geniti fuerunt Oryxam, & ad emporium paludis Mæotidis quod vocatur Cremni *id est præruptæ*, quorum pars ad flumen Tanain porrigitur. At quæ superiora sunt, ad ventum aquilonem, Scythis regijs, ea incolunt Melanchlæni, alia gens nõ Scythica. Et supra Melanchlænos paludes sunt, & deserta hominibus regio, quantum nos scimus. Trans flumen autem Tanain non est regio Scythica, [7] sed prima Laxiotum Sauromatarum, qui à recessu Mæotidos paludis incipientes, incolunt tractum qui spectat aquilonem, itinere dierum quindecim, vacuum prorsus arboribus tam agrestibus quàm fructiferis. Supra hos habitant (quæ secunda portio

1 Qui frumentum non ad vescẽdum serunt, sed ad vendendum. Sup.

2 Ad Hypanin fluuium incol.

3 Colunt, orientem quidem versus, trium dierũ iter.

4 Boreã autem versus, dierum vndecim, secundo flumine Borysthene.

5 *Vel, Ea quæ vocantur regia, sub domus.*

6 Quam foderunt qui è cæcis illis orti fuerunt. *Cæcis illis quorũ videlicet facta fuit suprà mentio.*

7 Sed prima quidem portio est Sauromat. *vel sors.*

102

portio

portio est) Budini, terram colentes totam omni arborum genere abundantem. Supra Budinos ad aquilonem statim excipit solitudo octo dierum itineris. Post hanc solitudinem declinando magis ad ventum subsolanum, incolunt Thyssagetæ, natio copiosa & [1] propria, & è venatu victitans. His contigui, & in eisdem habitantes locis, ij quibus nomen inditum est Iyrcæ, & ipsi è venatione victitantes, hunc in modum: Conscensis arboribus, quæ per omnem regionem frequentes sunt, insidiantur. singulis autem adest canis, & item equus, in ventrem cubare edoctus, humilius subsidendi gratia. Vbi quis igitur ab arbore feram viderit, sagittaque percusserit, conscenso equo illam persequitur, comitante cane. Super hos, auroram versus, incolunt alij Scythæ, qui à regijs Scythis deficientes, ita in hunc locum peruenerunt. Ad hos vsque Scythas omnis regio Scythica est campestris, & spissi soli: reliqua dehinc lapidosa atque salebrosa. Cuius regionis magno transmisso spatio, incolunt sub excelsorum montium radicibus homines qui ab ipso natali dicuntur esse calui, mares pariter & fœminæ, simis quoque naribus, & ingenti mento: propriam quandam vocem edentes, Scythicam gestantes vestem: ex arboribus victitantes. cui generi arboris nomen est Ponticum, magnitudo ferè eadem quæ fico, fructus fabæ instar nucleum habens. Id vbi maturuerit, vestibus [2] exprimunt, & quod ab eo crassum & nigrum defluit, nomine aschy, id & linguntur, & lacte commixtum potant. ex ipsius quoque crassitudinis fece massas ad esum componunt. Neque enim multum est eis pecorum, vtpote non studiosis rei pecuariæ. Sub arbore quisq; cubat, per hyemem quidem, vbi arborem pileo albo firmoque contexerint: per æstatem verò, sine hoc pileo. His nemo mortalium iniuriam infert. sacri enim dicuntur esse, nihilq; Martiorum armorum possident. Iidem & finitimorum controuersias dirimũt, & quisquis ad eos cõfugit, is à nemine læditur. Nomẽ eis est Argippæi. Ad hos vsq; caluos ingens quoquouersus prospectus est regionis & gentiũ, quæ in conspectu sunt ex Borysthenis atq; ex alijs Ponticis emporijs. Scythæ qui ad eos commeant, per septem interpretes totidemq; linguas perueniunt. Horum tenus notitia rerum habetur. at quod

1 Idem. quod suprà vertit separata.

2 Excolant.

supra illos caluos est, nemo pro comperto referre potest. nam montes editi atque prærupti transitum interdicunt, quos nemo transcendit. Isti tamen calui referunt, (quæ apud me fidem non habent) incoli montes ab hominibus capripedibus: quos vbi transieris, esse alios qui senos menses dormiant. quod ego in primis non admitto. Sed tractum illum qui ad auroram caluis est, ab Issedonibus habitari sine ambiguitate compertum est. Ille verò superior qui vergit ad aquilonem, [1] tam Issedonibus quàm caluis ignotus est, nisi quatenus isti ipsi dicunt. Issedones porro talibus moribus vti feruntur: Quoties patet alicui decessit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quæ vbi mactauerunt concideruntque, concidunt & mortuum patrem illius à quo in conuiuium accipiuntur, commixtisq; omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput autem defuncti [2] denudatum purgatumq; inaurant, eoq; pro simulachro vtuntur, agentes illi quotannis maiores hostias ceremoniasq;. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicuntur præterea & isti iusti esse, & ipsorum vxores peræquè fortes ac viri. Hi & ipsi cognoscuntur, quod supra hos est, ibi aiunt Issedones esse homines vnoculos, & grypes auri custodes. Hoc ab eis acceperunt Scythæ, à Scythis nos cæteri accipientes, verum putamus, ac Scythicè eos appellamus Arimaspos.* nam arima Scythæ vnum vocant, spu verò oculum. Omnis autem quam dixi regio adeò infestatur hyberna sæuitia vt octo mensibus tolerari non possit: tale illic gelu est. [3] sicubi aquam effundas, modò facias ibi lutum, facies autem si illic ignem accenderis. Ibidem quoque mare glaciatur, & omnis Cimmerius Bosporus: super quam glaciem omnes qui intra fossam incolunt Scythæ exercitus ducunt, & plaustra agunt trans mare vsque ad Indos. Ita vis hyberna octo mensibus perstat, quatuor tamen mensibus reliquis frigora illic sunt. Vbi etiam aliam quàm in cæteris regionibus, conditionem habet hyems. nam quū tempus pluendi est, nihil ibi quod sit vllius momenti, pluit: æstate pluere non cessat. [4] Quin etiam tonitrua quum alibi, tum ibi nulla existunt, æstas nubila est. hyeme si fiant tonitrua, pro ostento habetur. Terræmotus in Scythia si existat seu æstate seu hyeme, tanquã prodi-

1 Neq; ab illis caluis neque ab Issedonibus *habitari* comperitur.

2 Pilis nudatum.

* *Sincerior mi detur hæc Græci contextus lectio apud Eustath. Commẽt. in Dionysij Periegesin, pag. 56, ἄει μὲν γὸ τὸ ἓν Σκυθιστὶ, μιαυὸς δὲ ὁ ὀφθαλμός. id est,* nam A R I Scythicè V N V M dicitur, M A S P V S verò O C V L V S. vt Hartung. annotauit Decuriç 1, cap. 2. S.

3 Quibus si aquam eff. lutum non facies: facies au.

4 Tonitrua quo tempore sunt alibi, ibi non sunt, at æstate frequẽtia existunt. Quòd si hyeme, &c.

prodigium admirantur. Eam vim hyemis equi perferunt, muli asiniq; neq; incipientem quidem ferunt: quum tamẽ alibi stantes in gelido equi tabescant, asini verò ac muli durent. Et hæc mihi videtur esse causa cur omnino cornua bouino generi non succrescant: astipulante sententiæ meę Homeri carmine in Odyssea, quod ita habet,

Et Libyen, vbi sunt cornua primus agni.

Quod rectè dictum est, in locis calidis maturè cornua existere. at in vehementibus frigoribus aut non oriuntur statim pecoribus cornua, aut si oriuntur, vix oriuntur. In Scythia itaq; hoc propter frigora contingit. Quo magis miror (ab initio enim oratio mea indagare instituit) cur in omni Eleo agro muli nequeant gigni, quum neq; locus sit frigidus, neq; vlla alia causa appareat. Aiunt Eleenses ipsi ex imprecatione quadam id sibi contigisse: quumq; tempus aduentat conceptus equarum, se in loca finitima illas educere: ibi postquam admiserint asinos, [1] dumq; conceperint, tunc rursus eas reducere. De pennis autem quibus aiunt Scythæ oppletum esse aerem, & idcirco non posse prospici longius continentem, nec vlterius transiri, hæc est mea sententia: [2] Quod vltra eam regionem, assiduè ningit, & (vt credibile est) minus æstate quàm hyeme. nam, (prout cuilibet eminus intuenti cadentem niuem copiosam liquet quod dico) nix pennis assimilis est: & propter hanc talem hyemem inhabitabilia sunt eius continentis loca quæ ad aquilonem spectant. Eoq; opinor, pennas niuem esse interpretantes Scythas ac circumiectas gentes, ita loqui. Verùm [3] ea quæ reperiuntur, longissimè dicta sunt. De Hyperboreis autem hominibus neq; Scythæ quippiam, neq; alij vlli illic incolentium memorant, præter Issedones: ne ipsi quidem (vt mihi videtur) dicentes aliquid. dicerent enim & Scythæ de hoc, quemadmodum de vnoculis dicunt. Quanquam & ab Hesiodo de Hyperboreis mentio fit: quinetiam ab Homero in Epigonis, si tamen Homerus re vera fecit hos versus. Sed multo plurima de his Delij memorant, sacra alligata in triticea stipula ex Hyperboreis delata venisse ad Scythas: à Scythis deinceps finitimos accepisse, gradatimq; per singulos ad [4] occasum vsque: atque illinc Meridiem versus dimissa, à pri-

1 Et grauidę fuerint, tunc rursus.

2 Quæ sunt vltra hanc regionem loca semper niuosa sunt, minus tamẽ (vt rationi consentaneũ est) est. quàm hyeme. Iam verò quisquis cadẽtẽ copiosam niuem intuitus est cõminus, intelligit quod dico. nix enim pennis similis est.

3 Quæ commemorantur *ab aliis*, latissimè exposita sunt.

4 Occasum versus longissimè Adriam vsque.

mis Græcorum Dodonæis esse accepta, & ab his descendisse ad Melienſem ſinum, peruasisséque in Eubœam, & oppidatim vsque ad Caryſtum: ab hac verò reliquisse Andrum (Caryſtios enim esse qui in Tenum portarint) Tenios verò in Delum: atque ita hæc ſacra in Delum aiunt peruenisse. Sed primùm Hyperboreos misisse duas puellas quæ ferrent hæc ſacra, quas Delij aiunt Hyperochen & Laodicen: & cum his tutelæ gratia quinque è ſuis popularibus, qui eas deducerent: nunc Peripherees vocatos in Delo, vbi in magno honore habentur. Sed quum isti ab Hyperboreis missi, rursus non redirent, indignè ipsos Hyperboreos tulisse, ſi eos quos assiduè mitterent nō reciperent. Ita misisse qui ferrent ad confines ſuos ſacra in ſtipula tritici ligata, iuberentque illos considerate mittere ad aliam nationem: atque ita hæc gradatim missa, aiunt deuenisse in Delum. His ego ſacris ſimile quiddam fieri animaduerti à fœminis Thracijs atque Pœonijs, quæ in ſacrificando regiæ Dianæ, non ſine ſtipula triticia id faciunt: atque ipſe vidi eas facientes. Cæterùm his virginibus Hyperboreis vita functis in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri, tonſis vtríque crinibus: quos [1] puellæ quidem fuſo inuolutos ſupra monumentum deponunt: pueri aut ad quandā hastam applicantes, & ipſi ſepulchro imponunt. Eſt autem monumentum intra Artemiſium ad ſiniſtram intrantibus, oleaque ſupra ipſum eſt nata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ virgines. Aiunt verò ijdem Argin & Opin virgines ex Hyperboreis eorundem hominum ætate in Delum veniſſe, etiam priores Hyperoche & Laodice: & has quidem veniſſe ad reddendum Lucinæ tributum quod pro partu maturando inſtituerant: Argin verò & Opin vnà cum ipſis deis aduenisse, hosque illis alios honores donasse. Ad eas enim [2] congregari cœtum mulierum quæ hymnum canant ab Olene Lycio conditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupantur. Deinde à Delijs edoctos inſulanos & Ioues, cœtus agere inſtituisse, & nominatim Argin & Opin decantare. (hic Olen è Lycia profectus, alios quoque veſtutos fecit hymnos, qui cantantur in Delo) [3] dum cinis qui ſupra ſepulchrum eſt Argis & Opis, diſpergitur ſuper inſitam argo-

1 Puellę quidem ante nuptias, fuſo inuolut.

2 *Videtur potius ἀγείρεσθαι ita ſumi vt quum de matre deorū dicitur, vnde μητραγύρτης. Sic & ſtatim poſt.*

3 Et dum femora ad arā adolentur, cinerem hunc conſimi in conſpergendo Opidis & Argidis ſepulchro. Eſt autē ſep. [*Pauſanias hanc* Argin *vocat* Hecaergen, *41, 31: & 1514, 13.* S.]

ægrotorum turbam qui ad aram sunt. Est autem sepul-
104 chrum earum post Artemisium, ad auroram spectans, proximè Ceiorum cœnaculum. Hactenus de Hyperboreis, dictum sit. Nam de fabula Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico: qui sagittam dicitur per vniuersam terram circumtulisse, nihil comedens. Quòd si qui sunt Hyperborei, *id est superaquilonares*, erunt & alij hypernotij, *id est superaustrales*. Nempe rideo quum multos video iam descripsisse ambitum terræ, nullum habentes in exponendo sensum, qui Oceanum scribunt circumfluere, & terram, tanquam tornum, factam esse orbiculatam, & Asiam faciunt Europæ parem. Nam ego singularum magnitudinem breui patefaciam, [1] & quanta sint singula ad describendū. Vbi Persæ incolunt, id ad australe protenditur mare quod dicitur rubrum. Super hos ad ventum aquilonem habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi, ad septentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phasis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc vesperam versus ab ea duæ oræ terrarū ad mare protenduntur, quas ego exponā. Hinc aquilonem versus, ora vna à Phasi incipiens porrigitur ad mare per Pontum & Hellespontum, vsque ad Sigeum Troicum: austrum autem versus, eadem ora à sinu Mariandyno, qui Phœnicæ adiacet, protenditur secundum mare ad promontorium vsque Triopium. Incolunt autem in ora hac hominum nationes triginta: talis est vna ora. Altera verò, à Persis incipiens porrigitur ad rubrum mare, quod & Persicum vocatur: deinde gradatim Assyria, atque inde Arabia: desinitque in sinu Arabico. etsi non desineret, nisi ob id quòd Darius è Nilo riuos in illum sinum induxit. A Persis ad Phœnicen tractus amplus est ac multus. A Phœnice hæc ora tendit secundum hoc mare per Syriam, Palæstinam & Ægyptum, in qua terminatur: intra quam tres sunt duntaxat nationes. Atque hæc sunt quæ à Persis occasum versus in Asia continentur. Quæ supra Persas sunt & Medos & Sapires & Colchos, auroram versus & solem orientem, hinc mari rubro alluuntur: aquilonem autem versus, à mari Caspio, & flumine Araxe, qui contra solem orientem fluit. Porro India

[1] Et quales sint singulæ, quantum ad descriptionē attinet.

cenus habitatur Asia. Illinc iam auroram versus deserta sunt: nec qualia sint dicere quisquam potest. Et Asia quidem talis & tanta est. Libya autem in altera ora est: ab Ægypto enim iam excipitur. Hæc ora circa AEgyptum iam angusta est. nam ab hoc mari ad rubrum intercapedo est centum millium vlnarum, quæ efficiunt mille stadia. Ab his deinceps angustijs spatiosa sanè ora excipit quæ Libya dicitur. Itaque admiror eos qui disterminarunt atque distinxerunt Libyam, Asiam, Europam: inter quas non parum est differentiæ. Siquidem Europa longitudine quidem cæteras assequitur, latitudine verò non videtur mihi comparari digna: nam Libya seipsam monstrat circumfluã mari esse, excepto duntaxat vbi Asiæ contermina est, Neco Ægyptiorũ rege, eorum quos nouimus primo in hoc demonstrãdo. Is postquã destitit à deprimenda fossa à Nilo ad Arabicũ sinum, misit nauibus quosdã Phœnices, præcipiens vt trãsuecti columnas Herculeas penetrarent ad septentrionale vsq; mare, atque ita ad Ægyptum remearent. Phœnices igitur è rubro mari soluentes, abierunt in mare australe: qui, quum autumnus aduenisset, applicitis ad terram nauibus sementem faciebant:[1] vt assiduè Libyes legerent, ac messem expectarent. deinde messo frumento nauigabant. Ita biennio consumpto, anno tertio ad Herculeas columnas declinantes in Ægyptum remearunt, referentes quæ apud me fidem non habent, sed forte apud aliquem alium: prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atque hunc in modum Libya primùm est cognita. Secundo loco fuere Carthaginenses, qui dixerunt quendam Sataspem, Teaspis filium, virum[2] Achæmenidem, qui Libyam non circumnauigauit quum esset ad hoc ipsum missus: sed cum nauigationis longitudine tum terræ solitudine deterritus retrò redijt, non impleto labore quem ei mater iniunxerat. Etenim vitiauerat filiam virginem Zopyri filij Megabyzi, quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendũ cruci mater sua, quæ erat Darij soror, liberauit: quòd diceret se maius illi suppliciũ irrogaturam quàm rex pararet. quippe necesse ei fore pernauigare omnem Africam, dum perueniret ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataspes in Ægyptum abijt, sum-

1 In quamcunq; Libyæ partem nauigantes peruenissent: messemq; expectabant. Quũ autem messuissent, ortã soluerunt. Ita biennũ.

2 Achæmenidẽ Libyam non circũnauigasse, *id est. nauigando obiisse: quasi legeretur* λιγοντα ὁ-τι. *Vel* λιγοντος *separandum à sequentibus. Deinde, Deterritum retro redijsse.*

sumptaque illinc naue ac sociis, nauigauit ad columnas Herculis: quibus transmissis, circumuectus Africæ promontorium nomine Syloes, in meridiem cursum tenebat. Emensusque permultum maris intra complures menses, quum assiduè pluri tempore opus esset, conuerso cursu in Ægyptum redijt. Et illinc ad regẽ Xerxem regressus, aiebat se in pernauiganda remotissima ad quam isset ora, vidisse homines pusillos Phœnicea vtentes veste, qui, quum ipsi terræ nauim applicarent, ad montes se fuga proriperent relictis vrbibus. Ipse autem ingressos nihil illis iniuriæ intulisse, pecora tantùm illinc accepisse. Quòd autem to-
105 tam Africam non pernauigassent, hanc causam afferebat, quòd nauigium vlterius procedere non posset, sed retineretur. Hunc Xerxes negans loquutum vera, [1] quòd certamen sibi propositum non exoluisset, in crucem sustulit, irrogata quam destinauerat pœna. Huius Sataspis eunuchus, audita domini nece, Samum cũ magna pecunia profugit, quam Samius quidam interuertit: cuius nomẽ quum sciam, tamẽ volens [2] obliuiscor. Cæterùm Asiæ bona pars à Dario peruestigata est. Is cupidus cognoscendi vbinam Indus (qui secundus omnium fluminum crocodilos præstat) mare influat, misit nauibus cum alios quosdam, quos vera renuntiaturos confidebat, tum Scylacem quendam Caryandeum. Isti è Caspatyro vrbe è terra Pactyica soluentes, secundo flumine auoram versus atque solem orientem nauigantes in mare, dehinc per ipsum mare occasum versus atque solem orientem nauigantes in mare dehinc per ipsum mare occasum versus, tricesimo demum mense tenuerunt eum locum vnde rex Ægyptiorum eos Phœnices quos antea dixi, miserat ad Libyam circumnauigandã. Post horum circumnauigationẽ Darius Indos subegit, & eo mari potitus est. Ita Asiam (præter eam quæ orientẽ solẽ spectat (compertũ parem Libyæ esse. At Europa à nemine inuestigata est, neq; quà ad orientem neq; quà Aquilonem vergit, an mari [3] claudatur. Longitudine tamen cognoscitur ad vtranque accedere. Neq; possum coniectura colligere vnde, quum vna sit terra, trifaria sint ei nomina indita è mulierum cognominibus: eiusque fines ponantur Nilus fluuius Ægyptiacus & Phasis Colchus. Alij aiunt es-

1 Quòd labore sibi proposito nõ defunctus esset.

2 *Id est, silentio prætereo.*

3 Mari alluatur.

se fines Tanain & [1] Mæotidem, fretumque Cimmerium: sed negant se audisse nomina eorum qui hæc distinxerunt, & vnde nomina imposuerint. Iam enim Libya quidem à plerisque Græcorum fertur sortita nomen à Libya quadam muliere indigena: Asia verò, ab vxore Promethei. quanquam Lydi hoc sibi nomen vendicant, asserentes ab Asio filio Cotys, filij Manei, Asiam appellatam, non ab vxore Prometheí. vnde & Sardibus [2] familiam quandam esse vocatam Asiadem. Europa autem neque an sit mari circumflua, neque vnde hoc nomen acceperit, neque quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium compertum est: nisi dicamus ab Europa [3] Tyria nomen accepisse regionem: [4] nec antè, sicut cæteras, nomen habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neque in hanc commeasse terram quæ nunc à Græcis vocatur Europa, sed è Phœnice tantùm in Cretam, & è Creta in Africam. Hæc hactenus de his dicta sint. [5] nam quæ sentimus de his, ea dicimus. Pontus autem Euxinus, in quem Darius fecit expeditionem, nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica duntaxat excepta. nullius enim nationis eorum quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad sapientiam pertinens proferre possumus, aut aliquem virum pro eruditio habitum nouimus, præter Scythicam gentem & Anacharsin. In gente autem Scythica [6] ex omnibus humanis negotijs vnum maximum, quantum nos scimus, excogitatum est. at cætera non admiror. Quod maximum a eis excogitatum, id est, vt neque quispiam qui ad eos se contulerit, aufugere, [7] neque ipsi capi possint, aut ne inueniri quidem, si nolint, atque deprehendi. Siquidem nullæ sunt eis vrbes, nulla mœnia extructa. domos secum ferunt singuli: equestresque sunt sagittarij, non pane victitantes, sed ex pectoribus: pro domibus plaustra habentes: quidni imbelles alioqui futuri, & ad dimicandum inhabiles? Hæc autem sunt ab eis inuenta cum opportunitate terræ, tum fluminum beneficio. nam hæc terra, quum sit campestris, sua sponte vligiuosa est & humida, eamq; interfluunt flumina non multo pauciora numero quàm in

1 *Diuersam videtur sequutus lectionē ab ea quæ in vulg. edit. & in nostris vet. cod. habetur.*

2 Tribum.

3 *Non ouem legit Valla, sed ouem: cui lectioni assentiuntur nonnulli etiam vet. cod.*

4 Antea verò nomine carebat, sicut & cæteræ.

5 Vtemur enim opinionibus quæ de his receptæ sunt. *Potest tamen & alius ef sesensus.*

6 Vna rerū humanarum maxima, omnium quas quidē nouerimus, solertissimè excogitata est.

7 Neq; possit eos quisquam nancisci, si inuenire nolint. Quibus enim nulla condita sint mœnia, sed qui domos portent, sintque ex equis sagittandi periti, ac non ex messe, sed ex pecoribus victum habeant, ac in plaustris habitent, qui non hi fuerint inexpugnabiles & inaccessi? Hæc autem, &c.

Ægy-

Ægypto fossæ. Quorum quæ sunt celeberrima & à mari nauigabilia, ea recensebo. Ister, quinque hostia habens: post hunc Tyres & Hypanis & Borysthenes & Panticapes & Hypacyris & Gerrhus & Tanais. Isti hunc in modum fluunt. Ister, omnium quos nouimus fluuiorum maximus, semper sibiipsi par tam æstate quàm hyeme fluit, ab occasu primus omnium qui sunt in Scythia. ob id omnium maximus quòd alij in eum influunt, qui ipsum ingentem reddunt: per Scythiam quidem delapsi, numero quinque. Vnus quem Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton: alius, Tiarantus, tertius Ararus, quartus Naparis, quintus Ordissus. Horum primo loco dictus fluuius, magnus est, & ad auroram fluens, cum Istro aquam communicat: minor est Tiarantus, ad occasum magis vergens. [1] Inter quos cæteri fluentes, Ararus, Naparis & Ordissus, in Istrum infunduntur. Hi sunt vernaculi Scythiæ amnes, qui illum augent. Ex Agathyrsis autem fluens vnus, Maris, Istro se immiscet: ex Hæmi verò iugis tres alij ingentes ad aquilonem ventum, Atlas & Auras & Tibesis: per Thraciam verò & Crobyzos Thraces, Athres & Noes & Atarnes: at ex Pæoniis ac monte Rhodope, medium interscindens Hæmum Cius in ipsum erumpit. Quin ex Illyriis in aquilo-
106 nem tendens Angrus, planitiem Triballicam interfluens, Brongum intrat, Brongus iste Istrum. ita vtrunque per se magnum Ister excipit. Præterea ex regione quæ est supra Vmbricos, Carpis, & alius ad ventum aquilonem Alpis, in Istrum exeunt. Omnem enim Europam Ister emetitur (sumpto ex Celtis initio, qui omnium in Europa ad solis occasum extremi sunt, post Cynetas (totamque permensus Europam, ex transuerso ingreditur Scythiam. His quæ dixi fluminibus, & aliis aquas suas communicantibus, Ister fit omnium maximus. nam si alterius cum alterius aqua comparetur, profectò Nilus copia aquæ antecellit, quòd in eum nullus neque fluuius neque fons ingrediens, ad incrementum aquæ confert. Quòd autem Ister sibi semper par fluit tam æstate quàm hyeme, ob id fit (vt mihi videtur) quòd hyeme est quantus est, aliquantulo maior quàm sua natura fert. nam per hyemem paululum in ea regione pluit, sed vbique ningit. At Æstate verò

[1] Per quorũ medium cæt. fl. *vel quos cæteri interfl.*

nix,quæ sub hyemem decidit permulta,vndique in Istrum liquefacta dilabitur, eumque implet: nec ipsa solùm, sed cum ea imbres multi atque vehementes. Quippe per æstatem pluit, quo tempore quanto plus aquæ sol ad se attrahit quàm hyeme, tanto plus aquæ cum Istro miscetur æstate quàm hyeme. Ita quum paria faciat Ister datis aquis & acceptis, fit vt semper videatur sibi esse similis. Ex fluuiis ergo qui apud Scythas sunt, vnus est Ister. Post hunc Tyres, qui ab aquilone means, ortum trahit ex ingenti palude, quæ Scythicam terram à Nebride separat. ad ostium huius incolunt Græci qui Tyritæ vocantur. Tertium flumen est Hypanis, ex Scythia veniens, & ex magna palude profluens, circum quam pascuntur equi syluestres candidi: rectéque vocatur hæc palus, mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis fluit ferè quinque dierum nauigatione, angustus, & adhuc dulcis, sed mox quatuor à mari dierum nauigatione sanequam amarus, propter amarum qui in eum fluit fontem: adeo, inquam, amarum, vt quum sit exiguus magnitudine, tamẽ inficiat Hypanin flumen, in paucis magnum. Est autem hic fons in finibus regionis Scytharum aratorum, & Alizonum, eodem nomine quo locus vnde emanat, Scythica lingua* Amaxampeus, Græca autem lingua, ἱερὰ ὁδοὶ, *id est sacræ viæ*. Apud Alizonas autem contrahunt terminos suos Tyres & Hypanis, mox deinde in diuersum abeuntes, mediam intercapedinem laxant. Quartus fluuius est Borysthenes, secundum Istrum omnium maximus, & nostra sententia, non modò Scythicorum fluuiorum longè huberrimus, sed etiam cæteris huberior, præter AEgyptium Nilum, cum quo non licet alium comparare. Cæterorum autem huberrimus est Borysthenes, pascua præbens amœnissima & accommodatissima pecoribus, necnon optimorum ac singularium piscium affatim: idem ad potandum suauissimus, limpidus inter turbidos fluens, iuxta quem sementis optima fit, [1] & herba non satiua, etiam altissima. In huius quoque ostio ingens vis salis sua sponte concrescit. Præbet idem ingentia cete ad salsuram, spinis carentia, quæ antacæos appellant. Alia præterea præstat admiratione digna. Porro quadraginta quidem dierum nauigationé vsque ad locum nomine Ger-

* *Infra* 110. Exampæus *scribitur, etiam in Græco: itidéq; apud Solinum cap. 14. & apud Pomp. Melam. lib. 2, cap. 1. S.*

1 Et gramen, qua parte nõ seritur regio, altissimum. *Ad verbum, profundissimũ.*

ne Gerrhum, cognoscitur ab aquilone fluere: at superiora per quæ fluit, nemo hominum eloqui potest: videtur tamen fluere per solitudinem ad Scytharum agricolantium plagam. nam hi Scythæ decem dierum nauigatione accolunt hoc flumen. Cuius tantùm ac Nili fontes nec ipse possum, nec vllum Græcorum reor posse dicere. Idem quum ad mare aduenit, Hypanis cum eo miscetur, eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes intercapedinis est, [1] Hyppolco promontorium vocitatur, vbi delubrum Cereris extructum est. Vltra quod delubrum sub Hypani incolunt Borysthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuiis. Post hos alius, qui quintus est, nomine Panticapes, & ipse ab aquilone fluens, atque è palude: inter quem & Borysthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, qua transmissa, Borysthenem immiscetur. Sextus est Hypacaris, qui è palude manans, mediosque Scythas nomadas influens, in mare volutur, iuxta Carcinitin oppidum, ad dexteram coercens Hylæam, & cursum qui dicitur Achillis. Septimus est Gerrhus, nomen à loco obtinens, qui à Borysthene dirimitur circa ea loca apud quæ Borysthenes cognoscitur: cui loco nomen est Gerrho, disterminatque regionem Scytharum nomadum ac regiorum, & *dum in mare fluit* in Hypacarin dilabitur. Octauus est Tanais, qui superius è vasta palude profluens, in aliam vastiorem diffunditur, nomine Mæotin, quæ discludit regios Scythas à Sarmatis. In hunc Tanain alius influit, nomine Hyrgis. His celeberrimis amnibus Scythæ muniti sunt. Gramen quod in Scythia germinat, omnium quæ nos nouimus germinum [2] aridissimum est, quod ita se habere dissectis pecoribus licet discernere. Et ea quidem vt quam maxima sunt, ita apud eos abundant. cætera autem vulgaria sunt. Atq; hunc in modum [3] res sunt eis institutæ. [4] Deorum hos solos propitiantur: Vestam ante omnes, deinde Iouem ac Tellurem: existimantes Tellurem Iouis coniugem esse. Post hos Apollinem, & cœlestem Venerem, & Martem & Herculem. Hos cuncti Scythæ deos arbitrãtur. Sed qui regij Scythæ vocantur, etiam Neptuno sacrificant, appellantes Vestam lingua sua Tabiti, Iouem, Papæum, mea sententia

1 Hipoleon.

107

2 *Videtur aliud legisse quã* ἱπχλωτέτη.

3 Ritus sunt eis instituti.

4 His solis diis litant, *uel, sacrificant.*

rectissimè: Tellurem Apiam, Apollinem OEtosyrum, coe-
lestem Venerem, Artimpasam, Neptunum Thamimasa-
dem. Simulachra & aras & delubra [1] facienda non putant,
præterquam Marti. Idem sacrificium prorsus apud omnia
templa fieri eodem modo est institutum, qui talis est: Vi-
ctima ipsa primoribus implicita pedibus sistitur, cuius à
tergo stans immolator, amota in primis insula, pecudem
ferit, eáque concidente deum inuocat cui illam mactat: de-
inde circũdat laqueum collo, tum iniecto baculo circum-
ducit, hostiamque strangulat non incenso igni, [2] non vo-
tis nuncupatis, non sumptis libamentis, sed vbi pecudem
strangulauit, eique pellem detraxit, ad coquendum se con-
uertit. Verùm quum Scythica regio lignorum sit admo-
dum inops, hoc ab illis ad carnem coquendam excogita-
tum est: Vbi victimam pelle denudarunt, denudant quo-
que ossa carnibus, dehinc illas in lebetes cius gẽtis (Lesbiis
crateribus assimiles, nisi quòd sunt multo capaciores) in-
iiciunt. subiectis atque succensis ossibus hostiarum, co-
quunt. Si autem non adfuerit lebes, omnes carnes hostia-
rum in aluos illarum & cum aqua commiscent, atque ossa
succendunt. Quibus pulcherrimè ardentibus, & aluis facilè
capientibus carnes ossibus separatas, ita fit vt bos seipse co-
quat: & itẽ cętera pecora immolata, per semetipsum quod-
que elixum fit. Coctis carnibus, is qui immolauit, carũ atq;
intestinorum [3] libamenta ante se porricit. Immolãt autem
cum alia pecora, tum præcipuè equos. Et aliis quidem diis
hunc in modum & alias pecudes immolant. Marti verò sic
prisco ritu apud quosq; tale extruitur templum: Sarmen-
torum fasces aggeruntur trium in lõgum latumq; stadio-
rum, minoris tamen sublimitatis. deluper quadrata plani-
ties efficitur: tria latera prętupta sunt, quartum acclive, per
quod ascenditur. Eò quotannis comportant centum quin-
quaginta plaustra sarmẽtorum. nam semper propter cœli
tempestatem illa marcescunt. Sub hac cõgerie ferreus aci-
nacis, qui singulis vetustus est, statuitur. Idq; est Martis si-
mulachrum, cui annuas hostias offerunt cum aliorum pe-
corum, tum equorum, & plus [4] huic acinaci quàm cætetis
diis. Ex captiuis centesimum quemque immolant, non co-
dem quo pecora modo, sed diuerso. nam vbi eorum capi-
tibus

1 Facere non est illis vsu receptum.

2 Non oblatis primitiis.

3 Primitias.

4 His. *Intelligit fortasse Martis & acinaci.*

tibus vinum libauerunt, ipsos intra quoddam vas iugulãt: deinde eisdem in congericm sarmentorum sublatis, acinacem cruore perfundunt. Hæc quidem supra conferunt. inferius autem in templo ista faciunt: Virorum interemptorum omnes humeros dextros præcidunt, quos vnà cum manibus in aerem iaciunt. & quocunque decidcrit manus, ibi iacet, seorsum autem mortuus. [1] Cæteris deinde solennibus confectis abeunt. Et sacrificia quidem hæc ab eis sunt instituta. [2] Sues pro nihilo putant, quas nec alere omnino in sua regione volunt. Quæ verò ad bellum attinent, hunc in modum sunt ab eis comparata. Quem primum virum ceperit vir Scytha, eius sanguinem potat: quoscunque in prælio interemerit, eorum capita regi offert. nam capite allato, sit prædæ quamcunque ceperint particeps, alioqui expers. Caput hoc modo præcidit: In orbem illud amputat circa aures, verticeq; sumpto excutit, deinde pellem detrahit: & vbi sicut bouis corium manibus molliuit, tanquam mantile possidet, eaque & habenis equi sui appensa gloriatur: qualia mantilia vt quisque plurima habet, ita vir iudicatur præstantissimus. Sunt quoque multi qui coria hæc humana tanquam brutorum consuant, quibus pro amiculis induantur. Multi etiam cæsorum hostium manus dextras cum vnguibus excoriant, [3] eisque opercula pharetrarum indegunt. Est autem inter omnia coria humanum ferè & crassum maximè & cãdore splendidum. Multi etiam totos homines excoriatos, & super ligna extentos, supra equos circumferunt. Hæc ab illis in mores sunt recepta. Non tamen de omnium, sed de inimicissimorum capitibus hoc faciunt, vt quisque illud quod est infra supercilia, recisum prorsus excutiat: & crudo tantùm boris corio, si pauper sit, sin diues, non modò exterius inducat bouino corio, verumetiam interius inauret, & sic vterque pro poculo vtatur. Idem agunt de familiaribus, si inter eos exiterint discordiæ, & apud regem victoria sint potiti. Hæc capita hospitibus qui ad eos veniunt viri alicuius existimationis, exhibent: referuntque, illos, cum essent domestici, & ad pugnam lacessissent, ab ipsis esse superatos: id strenuitatis loco ponentes. Semel autem quotannis [5] singuli regionũ principes miscent vinum cra-

1 *Videtur aut diuersam à nostra lectionem secutus esse, aut nostram nõ intellexisse. Quæ tamen ἀνάξαντες habet pro eo quod uet. cod.* ἀπάξαντες.

2 Suum nullus est illis vsus.

3 Eisq; pharetras indegunt. *Vel, Ex eis opercula pharetrarum conficiunt.*

4 At capitibus non quidem omniũ, sed inimicissimorum, hoc faciunt.

5 Vnusquisque prouinciæ præfectus in sua prouincia craterem vini temperat, de quo &c.

1 Scythæ omnes bibunt à quibus hostes sui interfecti fuerint: at qui hoc facinus non ediderint, hoc non gustant, sed, &c.

2 Simulque dum hæc dicunt, virgas rursum conuoluunt, *quas videlicet euolue*rant, & in vnum componunt.

3 *Legit oi ἐγ ἀνδρείωνος, pro καὶ οἱ ἀνδ. Pro ἰτάεις supra fuit ἰταμίης, p. 20, quod sonat execrationi obnoxios. Corinthus, qui de dialectis scripsit, ἰτάεας male interpretatur ὑπὸτας. nonnulli tradunt, ἰτάεας Scythas esse vates euiratos, quos Hippocrates alicubi ἀνανδρίτας appellauerit: vt annot. Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 10. S.*

4 *Aut. larem.* 5 *Καὶ ὁμολογέεται, quod dicitur Gall. Et dit qu'on luy fait tort.*

teri, de quo Scythæ omnes hostiũ homicidæ bibunt, at nõ gustãt qui nihil præclari operis ediderint, sed sine honore seorsum sedent: quæ res apud eos maximæ est ignominiæ. Qui verò cõplures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos habent calicibus potant. Apud eosdem permulti sunt vaticinatores, qui pluribus virgis salignis diuinant, ad hunc modum: Grandes virgarum fasces quum attulerunt, humi positos dissoluunt, ac separatim ponentes illarum singulas, vaticinantur.[2] ad hęc dicendo, viceuersa virgas prehendunt, ac rursus sigillatim componunt. Hæc est illis tradita à maioribus diuinatio. Sed Enaries,[3] qui sunt androgyni, aiunt sibi à Venere traditam diuinationem, qui tiliæ fronde vaticinantur. Tiliam vbi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando ac resoluendo tractat, atque in hunc modum vaticinatur. Horum tres maximè probatos accersit rex quoties ægrotat: cui isti semper ferè dicunt hunc aut illum ciuem (nominant autem hominem de quo loquuntur) peieraſſe, iurantem per regium[4] solium: (est autem Scythis mos plerunque iurandi per regium solium, quum maximum volunt interponere iusiurandum) protinusque is quem dixerint peieraſſe, adductus, coarguitur scientia diuinandi, tanquam compertus falsò deieraſſe per regium solium, & ob id regem ægrotare. Si ille inficians se negat peieraſſe,[5] atque rem grauiter fert, rex duplum vaticinorum accersit: qui inspecta diuinandi ratione, si & ipsi hominem periurij conuicerint, sine mora caput excidunt: eiusque facultates inter se partiuntur primi vaticini. Sin verò illi qui superuenerunt vaticini homines absoluerint, alij atque alij præstò sunt: quorum si plures absoluerint, decernitur primis illis vaticinis esse pereundum: eosque hunc in modum necant: Plaustrum concameratum vbi sarmentis referserunt, bobusque iunxerunt, vaticinos pedibus implicatis, & manibus post tergum reuinctis, atque ore obstructo, extendunt in medium sarmentorum: incensisque sarmentis territando agitant boues. quorum boum multi cum vaticinis concremantur, multi ambusti, cremato vtique plaustri temone, aufugiunt. Hoc quẽ dixi modo comburunt μάντιας, *id est* Vaticinos, etiam ob alias causas, appellantque ἀλαζονείας, *id est falsos* Vaticinos. Sed quos

morte

morte rex afficit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed vniuersos mares interficit, fœminis nihil læsis. Fœdera cum quibuscunq; ineunt Scythæ, hoc modo ineunt: Infuso in grandem calicem fictilem vino, commiscent eorum sanguinem qui feriunt fœdus, percutientes [1] cultello aut incidentes gladio aliquantulum corporis. deinde in calice tingunt acinacem, sagittas, securim, [2] gladium. Hæc vbi fecerunt, sese multis verbis deuouent: postea vinum epotant non modò ij qui fœdus fecerunt, sed etiam comites ij qui sunt maximæ dignitatis. Regum autem sepulchra apud Gerrhos sunt. Vbi Borysthenes iã nauigabilis est, ibi, quum rex eorum decessit, ingentem scrobem effodiunt forma quadrata. hoc vbi præpararunt, accipiũt mortuum corpore incerato, aluo euisa atque expurgata, quam silere contuso & thymiamate apiique semine & anisi quum expleuerunt, resuunt rursus, impositumque plaustro cadauer ad aliam gentem ferunt. Quod qui excipiunt, eadem agunt quæ regij Scythæ: [3] aurem decidunt, crinem circumtondent, brachia circuncidunt, frontem nasumque consaucient, sinistram manum sagittis traiiciunt. Postmodum regis cadauer carpento ferunt ad aliam gentem cui imperitant, quæ ipsos comitatur ad eos vnde primùm venerant. Vbi iam mortuum circumferentes, lustrauerunt singulas gentes quibus imperauit, apud eos deponunt qui in extremis Gerrhis habitant, & in sepulchris. Quem postquam super totum in loculo posuerunt, hastis hinc atque hinc defixis, desuper ligna disponunt, deinde pallio contegunt. In reliqua loculi spatiositate aliquam eius pallacam strangulatam sepeliunt, & eum qui vinum miscebat, & cocum & equisonem & ministrum & eum qui erat à nuntiis, necnon equos & alianum rerum omnium primitias, quinetiã phialas auteas. nam argentum aut æs nihil in vsu habent. His actis, humum certatim atque auidè iniiciunt, cupientes tumulum quammaximum efficere. Circumacto anno, rursus hoc agunt: E famulis regis intimos sumũt. (sunt autem famuli regum, [4] ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit. nam nullus venalitius ei ministrat.) Horum ministrorum quinquagiuta quum strangulauerunt, ac totidem præstantissimos equos, [5] eductis intestinis & expurgatis, paleis

1 *Sunt qui vocem Græcam ὑπίαν suspectã habeant.*

2 Iaculum.

3 Auris *partem amputant.*

4 Sũt autem Scythæ indigenæ. nam famuli sunt quos rex iusserit: nec vllus venal. *Legisse autẽ videtur hic interpr.* ἐυσσὼ *pro* ἐμπ *riit.*

5 Vacuata & purgata aluo.

implent,ac consuunt: & vbi dimidium fornicis super duo ligna resupinatum statuerint, alterumq; dimidium super altera duo ligna,& itē alia multa huiuscemodi defixerint, tum super ea equos imponunt,crassis tignis in longum ad ceruicem vsq; traiectos, ita vt priores fornices sustineant armos equorum,posteriores verò iuxta femora suscipiant vteros,vtrisq; cruribus supernè pendentibus.Equos autem infrænant,eorumque habenas ad palos extentas alligant: dehinc super eorum singulos statuunt singulos quinquaginta iuuenum strangulatorum,hunc in modum, Vnicuique eorum rectum stipitem per spinam ad ceruicem vsque transfigunt:quod inferius stipitis extat vltimum, infigunt tigno illi quo equus traiectus est. His equitibus sepulchro circumpositis abeunt. Hunc in modum reges sepeliunt.Alios autem Scythas,quum decesserunt, proximi quique in plaustris collocatos ad amicos circumferunt, eos singuli amicorum excipientes,epulum cadauer comitantibus præbent,tam propinquis quàm cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur:dehinc [1]humātur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt,abluerunt{que},circa corpus ita agunt:Tria ligna statuunt mutuò inclinata,circa hæc prætendunt lanea pilea, quammaximè possunt constipantes, & in [2] scapham in medio lignorum pileorumque positam lapides coniiciunt ex igne [3] perspicuos. Nascitur autem apud eos cannabis lino similima,præterquam crassitudine ac magnitudine: sed multo quàm nostra est præstantior, vel sua sponte nascens, vel sata: ex qua Thraces vestimenta conficiunt lineis simillima: quæ [4] nisi quis admodum terat, linea sint an cannabea, non queat dignoscere: & qui non viderit cannabem, existimet lineum esse vestimentum. Huius cannabis sumptum semen Scythæ sub pileis occulunt,supra lapides igne [5] perspicuos: vnde fit thymiama,tantum reddens vaporem quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit.Hoc odore stupentes Scythæ eiulant: quod apud ipsos loco lauacri est. [6] neque enim lauant omnino corpus, sed vxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem scabrum conterunt cypresso & cedro & thuris ligno: deinde per strictum corpus

109

1 Humātur. Postquam autem humarūt Scythæ, ita se purgant. Vbi caput absterserunt & lauerunt, hæc circa corpus faciunt.

2 Alueum.

3 Fulgentes. *Vel, candentes.*

4 Nisi quis sit valde exercitatus. lin,

5 Fulgentes. *Vel, candentes.*

6 Corpus enim nullo pacto lauant. Ne vxores eorū effundunt aquam, deinde cupressi & cedri & thuris lignum ad sca brum aliquē lapidem atterūt: eo autem quod ita fuerit atterendo abrasum (est autē crassum) corpus totū faciemq; oblinunt.

pus quum intumuerit, illud faciémque mendicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes facit, simul postero die, [1] medicamentis amotis mundas ac splendidas. Externis hi ritibus vti magnopere cauent, ne mutuo quidem inter se: sed Græcorum præcipuè, [2] vtique posteaquam deprehenderunt Anacharsin, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharsis quum multum orbis terrarum contemplatus esset, & multum in sapientia profeciisset, eam ad mores Scytharum pertulit. Is dum per Hellespontum nauigans tenuisset Cyzicum, vouit Matri deorum, (offendit enim Cyzicenos eius diem festum magnifico sanè apparatu celebrantes) si saluus sospesque domum reuertisset, sacrificaturum se eodem ritu quo Cyzicenos sacrificantes vidisset, & peruigilium noctis instituturum. Quum igitur in Scythiam veniisset, [3] venit ad locum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis cursum sita, vbique omnifariis arboribus referta. In hanc abstrudens se Anacharsis, omnem festi ceremoniam deæ persoluit, tympanum tenens, [4] exutisque simulachris. Hæc eum agentem quidam Scytha animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex quum & ipse contulisset se eò, & Anacharsin ea facientem inspexisset, excussa sagitta necauit. Et nunc siquis de Anacharsi interroget, Scythæ negant se nouisse hominem, ob id quòd in Græciam peregrinatus externosque sit mores sectatus. [5] Licet (vt ego accepi) tutor fuerit Timnis, filij Spargapithis, patruusque Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque si ex hac familia extitit Anacharsis, constat eum à patruele fa-isse interemptum. Indathyrsus enim fuit filius Saulij, Saulius autem fuit qui Anacharsin interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponnenses auditu referentes, Anacharsin à rege Scytharum missum, Græciæ factum esse discipulum, & quum rediisset, dixisse ad eum qui ipsum miserat, cunctos Græcos esse in omni sapientia occupatos, Lacedæmoniis exceptis, qui soli rationem haberent dandi & accipiendi prudenter. Verùm hæc narratio aliter ab ipsis Græcis delusa est. Hic igitur vir ([6] quemadmodum antea

1 Ramentis quibus se obleuerant.

2 Vt ostédit Anacharsis, & deinde iterum Scyles. Anacharsis enim, quũ multo orbis terrarum spatio perlustrato, magnaq; sapientia sibi inde comparata, Scythicas sedes repeteret, per Hellesp. nauigãs, Cyzicum appulit. vbi vouit Matri d.

3 Clã ingressus est Hylęã. *Vel, in Hylæam se abdidit.*

4 *Legit Valla* ἐκδυσάμβρος, *pro* ἐκδυσάμβρος, *pro quo perperam legitur in vulg. edi.* ἐκδυμασάμβρος.

5 Vt autẽ ego ex Timne tutore Spargapithis, audiui. fuisse eũ Indathyrsi regis Scythari patruum, filium autem Gn. n. L. pron. Sp. si ex hac fam. fuit Anach. se à patruele interemptum fuisse sciat. Indathyrsus, &c. *Est autem aliqua* παχυλογία *in verbis Græcis, quam expressimus.* 6 *Vel,* Eo quo dictum est modo, interemptus fuit.

dictum est)mortem oppetiit.[1] & ipse quidem ita egit propter externos ritus & Græcorum consuetudinem: multis autem sanè annis postea interiectis ita passus est Scyles, Aripithis filius. etenim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios multos, tum Scylem sustulit ex vxore Istrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literásque edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso à Spargapithe Agathyrsorum rege, Scyles regnum suscepit, & vxorem patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinenti Scythicus tamen viuendi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero: ideóque multo magis ad hunc exercendum se cõuertebat. Vtique quum ad vrbem Borysthenitarum Scythicum ducebat exercitum, (Borysthenitæ autem se à Milesiis aiunt esse oriundos.) ad hos, *inquam*, quoties Scyles veniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat: depositáque Scythica stola, Græcum sumebat vestimentum, & eo indutus, per forum spatiabatur, nullo neque satellitum neque populi comitatu, appositis qui portas custodirent, nequis Scytharum cerneret eum gestantem huiusmodi stolam: & cum cæteris Græcorum institutis vtebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et quum ibi tempus menstruum aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idque sæpenumero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & vxore illinc accepta. Sed quum foret ei malè euenturum, ex hac occasione malè euenit.[2] Affectanti ei Dionysum bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant ei in vrbe Borysthenitarum circum ædes suas, (quarum paulo antè habui mentionem) magnas atque magnificas, è lapide candido sphinges & grypes stantes. in has ædes deus fulmen iaculatus est, totaque deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro[3] dant bacchandi consuetudinem, negantes esse credibile deum inuenisse quo homines ad dementiam adigãtur. Posteaquam bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythis indicium detulit, inquiens,

1 Et huic quidem propter externos ritꝰ &propter cõsuetudinem quæ illi cum Græcis fuerat, talia contigerũt. Mult. &c. *Q d. Vt autem huic ita damno fa fuit rituum externorum cognitio, &c. ita Scyli multis postea annus.*

2 Ei Dionysi bacchici sacris initiari cupienti, & iã iam initiationis ritum aggressuro, obl.

3 Agendi bacchanalia cõsuetudinem, negantes rationi consentaneum esse excogitare deum qui homines ad insaniã adigat.

» quiens, Vos quidem Scythæ nos irridetis quòd bacchana-
» lia agamus, quodque nos deus occupet: at nunc demum
» hic vestrum quoque regem occupauit. nam bacchanalia
» exercet à deo in dementiam actus. Quòd si mihi non ha-
» betis fidem, sequimini me, rem vobis ostensurum. Primo-
res Scytharum hominem sequuti sunt: quos Borysthenita
ille deductos clanculum in turri collocauit. Vbi adfuit Scy-
les cum thiaso, Scythæ eum bacchabundum conspicati,
rem ingentis calamitatis esse duxerunt: digressique, ea quæ
viderant omni exercitui indicarunt. Post hæc vbi ad lares
suos rediit Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre
eius Octamasade, ex filia Teris genito. [1] Scyles cognito
quid de se fieret, & quam ob causam, profugit in Thraci-
am. Id quum audisset Octamasades, cum exercitu aduer-
sus Thraciam contendit: cui ad Istrum progresso Thraces
occurrerunt. Et quum conflicturi essent, Sitalces ad Octa-
» masadem misit caduceatorem, cum his mandatis, Quid
» opus est inter nos tentare fortunam? Tu quidem sororis
» meæ es filius, sed habes germanum meum, quem si mihi
» reddideris, ego vicissim Scylem tradam tibi. Ita neque tu,
» neque ego periclitabor exercitu. Erat enim apud Octama-
sadem frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à Sitalce obla-
tam conditionem Octamasades accepit, redditoque Si-
talci fratre, eodemque auunculo suo, Scylem recepit fra-
trem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitum:
Octamasades autem eodem die caput Scyli dempsit. Ad-
eo sua instituta Scythæ obseruant: & iis qui externos ritus
asciscunt, tales irrogant pœnas. Multitudinem autem Scy-
tharum non potui exactè indagare, quum de eius nume-
ro varia referentes audiam, & permultos illos, & rursus
paucos esse vtiq; Scythas. Quantum autem sub aspectum
meum venit, est inter Borysthenem & Hypanin flumina
locus nomine Exampæus, cuius etiam aliquanto antea ha-
buimus mentionem, quum dicebam fontem in eo esse a-
quæ amaræ, Hypanin in quem fluit, impotabilem redden-
tis. Hoc in loco iacet ahenum sexies tantum quantus cra-
ter qui est in ostio Ponti, à Pausania Cleombroti filio de-
dicatus. Quòd si quis illum non inspexit, hunc ei in mo-
dum declarabo: Sexcentarum est amphorarum facilè ca-

[1] Scyles quũ ita se tractari videret, & cau sam sciret. *Vel, Quum videret ita in se consuli.*

pax,craſſitudine digitorum ſex. id aiunt indigenæ ex acu-
leis ſagittarum eſſe factum. regem enim ſuum,nomine A-
riantem, quum numerum Scytharum ſcire vellet, iuſſiſſe
ſingulos Scythas conferre ſingulos ſagittarum aculeos,
propoſita morte ei qui non ferret. Ita magnam vim colla-
tam eſſe aculeorum:&ex his confectum ahenum illud pla-
cuiſſe ei pro monumento relinquere, & in hoc Exampæo
dedicare. Hoc de multitudine Scytharum audiebam.Mi-
racula autem hæc regio nulla habet, præter flumina cum
multo maxima,tum numero plurima. Siquid tamen,
præter flumina & magnitudinem campi exhibetur admi-
ratione dignum, id dicetur: Veſtigium Herculis oſten-
dunt petræ impreſſum,virili veſtigio ſimile,bicubitali ma-
gnitudine,iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita ſe habet.
Redeo ad eam quam ab initio inſtitueram orationem:
Dario aduerſus Scythas exercitum comparanti, dimiſſis
nuntiis ad imperandum,aliis vt peditatum,aliis vt claſſem
præſtarent,aliis vt Boſporum Thracium [1] iungerent: Ar-
tabanus Hyſtaſpis filius,Darij frater,nolebat illum vllo pa-
cto Scythis inferre bellum,commemorans Scytharum in-
opiam,vtilia ſuadens: quum tamen non perſuaderet illi,
deſtitit à diſſuadendo. Darius, vbi omnia ei in expedito
fuere,copias eduxit ex vrbe Suſis.Ibi cum OEobazus qui-
dam Perſa,cui tres filij erant omnes in militiam euntes,
obſecrabat vt vnum ſibi ex illis relinqueret. Cui Darius
tanquam amico [2] & modeſta obſecranti, reſpondit ſe o-
mnes eius liberos relicturum. Eo reſponſo OEobazus ma-
gnopere lætabatur,ſperans liberos ſuos miſſionem habe-
re militiæ. At ille [3] præpoſitos filiis OEobazi iuſſit vt o-
mnes eos interimerent. Ita filij OEobazi obtruncati,illic
ſunt relicti. Darius Suſis mouens, peruenit ad Boſporum
Chalcedonis, vbi pons iunctus erat. Illic conſcenſa naui,
tranſmiſit in inſulas nomine Cyaneas, quas Græci prius
errabundas fuiſſe aiunt. Ibi ſedens in templo ſubiiciebat
oculis Pontum,rem ſpectaculo dignam.nam inter omnia
maria eſt maximè admirabile. Cuius longitudo eſt vnde-
cim millium ac centum ſtadiorum: latitudo (qua latiſſi-
mum eſt)trium millium ducentorum. Huius pelagi os la-
titudinis eſt quatuor ſtadiorum: longitudo oris (quod eſt
collum)

1 *Id eſt, Tentibus conſternerent.*

2 Et non nimia petenti. *Vel, Rem non nimis magnã.*

3 *Vel,* Eos potius, quorum id officium erat iuſſ.

collum) quæ Bosporus dicitur, vbi pons connectebatur, circiter centum viginti stadia, ad Propontidem vsque pertingens. Propontis autem quingentorum stadiorum est, mille & quadringentorum longitudinis, influens in Hellespontum. Ipse Hellespontus, vbi angustissimus, stadiis septem quadringentis longus, intrans pelagi vastitatem quod Ægæum vocatur. Hæc autem ita, dimensa sunt. Nauis ferè meat omnino septuaginta millia passuum longo die, nocte verò sexaginta millia. Itaque è faucibus Ponti ad Phasin (hoc est enim Ponti longissimum) nouem dierum est nauigatio, & octo noctium, quæ fiunt mille centum ac decem millia passuum, hoc est stadiorum vndecim millia ac centum. E Scythica autem ad Themiscyram, quæ est super flumen Thermodontem (hîc nanque Ponti latissimum est) trium dierum duarumque noctium est nauigatio, quæ fiunt passuum trecenta ac tria millia, stadiorum verò tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Bosporus & Hellespontus à me dimensa sunt, & secundum ea quæ dixi, situm habent. Quinetiam Pontus hic paludem habet influentem in se, non multo quàm ipse est minorem, quæ [1] Mæotis appellatur, & mater Ponti. Darius, vbi Pontum contemplatus est, renauigauit ad pontem, cuius architectus extitit Mandrocles Samius. Contemplatus item Bosporum, duos super eum cippos erexit è candido lapide, literis incisis in vnum quidem Assyriis, in alterum verò Græcis, [2] omnes gentes quas secum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat, continentes numero septingenta millia hominum cum equitatu, præter classem, quæ constabat è nauibus sexcentis. His postea cippis Byzantij in vrbem suam translatis vsi sunt ad aram Dianæ Orthosiæ, præter vnum lapidem, qui apud Bacchi delubrum in eadem vrbe relictus est literis Assyriis oppletus. Cęterùm Bospori locus quem rex Darius ponte commisit, coniectanti mihi videtur medius inter Byzantium & templum quod supra fauces est. Post hæc Darius ponte sublicio delectatus, authorem eius Mandroclem Samium donauit [3] decuplo. Ex cuius primitiis Mandrocles pictis animalibus commissionem Bospori & regem Darium in Medico solio

1 Mæetis.

2 *Indicantibus* omnes g. *Hoc aut aliud huiusmodi participium subaudiendum videtur.*

3 *Hic mendosus est Græcus textus.*

ſedentem, ac ſuas copias traducentem, effinxit, eamq; pi-
cturam templo Iunonis dedicauit, cum hac inſcriptione,

Qui rate piſcoſum coniunxit Boſporon, implens
Darii regis Scta, iubentis opus,
Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicauit,
Eſſet honor Samiis Snde, corona ſibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius qui pontem compegit: quem vbi remuneratus eſt Darius, tranſmiſit in Europam, iuſſis Ionibus nauigare in Pontum vſq; ad Iſtrum, atq; vbi eò peruenissent, ſe illic præſtolari, fluuiũ ponte iungentes. Ducebant enim claſſem Iones & Æoles & Helleſpontij. Hi præteruecti Cyaneas, rectà ad Iſtrum nauigarunt, ſubuectiq; duorum dierum itinere à mari ad fauces fluminis, vbi in diuerſa ſcinditur, illud ponte iungunt. Darius, tranſmiſſo per ratem Boſporo, faciebat per Thraciam iter, & quum ad fontes Teari amnis peruentum eſſet, triduo hîc habuit ſtatiua. Tearus fertur ab accolis omnium amnium eſſe optimus cum ad alios morbos, tum ad ſcabiem curandam vel hominum vel equorum. Eius enim fontes duodequadraginta ſunt, ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantundem viæ eſt à Iunonis templo eius vrbis quæ iuxta Perinthum eſt, & Apolloniæ quæ eſt in Ponto Euxino, duorum dierum vtraq;. Fluit autem Tearus hic in flumen Contadeſdum, Contadeſdus in Agrianem, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta vrbem Ænum. Ad hunc igitur amnem quum peruenisſet Darius, caſtraq; poſuiſſet, oblectatus amne, cippum erexit, his literis inſcriptum, TEARI AMNIS [1] CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM CVNCTORVM AMNIVM [2] CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITVM DVCENS [1] AD-VERSVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CVNCTORVM HOMINVM DARIVS HYSTASPIS FILIVS, PERSARVM CVNCTAEQVE CONTINENTIS REX. Hæc ſunt illic inſcripta. Darius hinc mouens venit ad aliũ amnem nomine Artiſcum, qui per Odryſas fluit: quò vbi peruenit, ita agendũ ſibi putauit: Oſtenſo certo loco copijs ſuis, iuſſit illic ſingulos quoſq; prætereuntes ponere ſingulos lapides. Id quum omnis exerci-

1 *Sic vocare videtur eius fontes quos eſſe dixit duodequadraginta.*

2 PRÆBENT.

ercitus feciſſet, grandes acerui lapidũ effecti ſunt: quibus relictis, Darius illinc mouit. Sed priuſquam ad Iſtrũ peruenire, primos ſubegit Getas,[1] qui immortales agunt. Nam Thraces qui Salmydeſsũ, quiq; ſupra Apolloniã & Meſambriam vrbẽ incolunt, & qui Cyrmianæ & Mypſæi vocãtur, ſine pugna ſeſe Dario dediderunt. Getæ vero per imperitiã reſiſtentes, in ſeruitutem redacti ſunt, quum ſint fortiſſimi Thracũ atq; iuſtiſſimi. Immortales autẽ agunt hoc modo: Mori ſe nõ putant, ſed eũ qui defunctus eſt, meare ad Zamolxin *dæmonem*, quem nonnulli eorũ opinantur eundẽ eſſe Gebeleizin.[2] Ad hũc mittunt aſſiduè cum naui quinq; remigum nuntium quempiam, ex ſeipſis ſorte delectum præcipientes ea quibus ſemper indigent. eumque ita mittunt: Quibusdam eorum datur negotium vt tria iacula teneant: alijs, vt comprehenſis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibusque, hominem agitantes in ſublime iactent ad iacula. Qui ſi impræſentiarum extinguitur, propitium ſibi deũ arbitrantur: ſin minus, ipſum nuntium inſimulant, aſſeuerantes malum illum eſſe virum. Hoc inſimulato, alium mittunt, dantes adhuc viuendi mandata. Iidem Thraces, dum tonat fulguratque, in cœlum ſagittas excutiunt, deo minitantes quòd nullum alium præter ſuum eſſe arbitrantur. Verùm (vt ego à Græcis accepi, Helleſpontum & Pontum incolentibus) Zamolxis hic, homo fuit, Samique ſeruitutem ſeruiuit Pythagoræ Mneſarchi filio. Illinc nactus libertatem, quum multum pecuniæ comparaſſet, in patriam redijt. qui quum animaduerteret Thraces malè viuentes & inſcitè, ipſe edoctus Ionicum viuendi genus & mores liberaliores quàm Thracum, vt qui conuerſatus eſſet cum Græcis,[3] cumque Pythagora non infirmiſſimo inter Græcos ſophiſta, domicilium exſtruxit in quod primos quoſq; popularium in conuiuium accipiebat, & inter conuiuandum docebat, neque ſe neque ſuos conuiuas,[4] neque illos qui illic aſſiduè gignerentur, interire: ſed in eum locum ire vbi ſuperſtites omnium bonorũ compotes eſſent. Dum ea quæ commemorata ſunt ageret atque diceret, interim ſubterraneum ædificium ſtruebat. Quo prorſus abſoluto, è Thracum conſpectu ſe ſubducit, deſcendens in illud ſubterraneum ædificium. V-

1 Ἀθανατίζοντας. *i. ad verbum, Immortalizantes, quod ſtatim poſt ab ipſo authore exponitur.*

2 Semper autẽ ſolẽt quinto quoq; anno quempiã è ſuorum numero ſorte delectũ, nuntium illi mittere, mandata ei dãtes de ijs quę ſibi opus ſint.

3 Et quidem cum Pythagora philoſophorum non infimo.

4 Nec eos qui ex ipſis in omne tẽpus naſcerentur, interituros, ſed in eum locum venturos vbi, &c.

bi circiter trienniũ egit, desiderantibus eum Thracibus, ac
deflentibus tanquam mortuum: quarto anno se eisdem in
conspectũ dedit. atq; ita credibilia sunt effecta quæ illis ex-
posuerat. Hæc Zamolxin aiunt fecisse. Cuius subterraneo
ædificio neq; fidem detrabo, neq; valde credo, sed multis
eum ante Pythagoram annis extitisse arbitror. Verùm siue
Zamolxis fuerit homo quispiã, siue sit dæmon Getarũ in-
digena, valeat. Getæ hoc ritu vtentes, vbi à Persis subacti
fuerunt, cæterum sunt exercitũ secuti. Darius vbi ad Istrũ
peruenit, & vnà pedestres copiæ cunctiq; flumẽ transmise-
rũt, tunc verò iussit Iones, postquam ratẽ soluissent, sequi se
pedestri itinere cum nauticis copijs. Qui quum ratẽ solu-
turi essent & imperata facturi, Coes Erxandri filius, Mity-
lenæorum dux ita apud Darium verba facit, scisciatus an-
tea nunquid ei gratum foret audire sententiam dicere vo-
lentis: Quum aduersus eam terrã rex facias expeditionem,
in qua fertur nihil arari, nullas vrbes coli, sinito nunc pon-
tem hoc loci stare, relictis ad eius tutelam custodibus ijs
qui eum contexuerunt: per quem siue ex sententia rem ge-
remus, Scythis inuentis, siue illos inuenire nequibimus, tu-
tus nobis sit reditus. Neq; enim vereor ne prælio commisso
à Scythis superemur: sed potius ne eis non inuentis aliquid
patiamur errabundi. At enim credat me quispiã mea ipsius
causa hæc dicere, vt hîc subsistam: ego verò, quod in tuam
rem esse sentio, rex, id in medium profero. ipse te sequi vo-
lo, neq; hîc relinqui. Delectatus admodum eo consilio Da-
rius, ita respondit, Hospes Lesbie, fac omnino quum sospes
domum redicro, [3] præstò mihi sis, vt te ob egregium consi-
lium egregijs factis remunerẽ. Hæc loquutus, vbi sexagin-
ta nodis lorum innodauit, accitis ad colloquium tyrannis
Ionibus, ita loquutus est, Viri Iones, quam prius habueram
de ponte sententiã, eam missam facio. vos sumpto hoc lo-
ro, hæc ita velim agatis: [4] quo ex tempore videritis me ta-
ptissimè iter intendentẽ in Scythas, ex eo tempore incipiẽ-
tes, soluite singulis diebus singulos nodos: intra quod tem-
pus nisi adfuero, sed dies nodorũ exierit, vela facite in pa-
triam vestrã. interea, quoniam consiliũ mutaui, agite custo-
diam ratis, & omne studiũ illi & cõseruandæ & custodien-
dæ adhibete: quod facientes, maiorẽ in modum mihi gra-
tifica-

1 *Tentem vocat statum post.*

2 Admittere sententiã, *vel consiliũ*, ab eo qui proponere vellet. *Id est, Aurem præbere consilio.*

3 Des te mihi in conspectum.

4 Simulatque videritis me in Scyth. proficisci, ex eo temp.

» tificabimini. Hæc loquutus Darius, promouet exercitum.
Thracia tellus in mare tendens, Scythicæ prætenditur, qua
113 sinũ faciente Scythica excipit & illic Ister mare subit, ostio
in ventum eurum conuerso. Quod autem ab Istro soli Scythici secundum mare est id metiendo, indicare aggrediar: Ab Istro *hæc iam vetus Scythia est, meridiem versus & austrum posita, vsq; ad vrbem Carcinitidem. eiusdem deinceps quod ad mare fert montosæ regionis, & in pontum porrectum, incolit gens Taurica vsq; ad Chersonesum dictam tracheam, id est asperam.* Hæc ad mare pertingit quod ad ventum subsolanum vergit. Sunt autem finium Scythicæ partes duæ, ferentes ad maria, vna ad meridianum, altera ad orientale, quemadmodum Atticæ regionis. quòd sic partem Scythiæ Tauri incolunt vt si Atticæ iugum Suniacum alia gens non Athenienſis incoleret, quod à tribu Thorica vsq; ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontorium. talis est (vt parua cum magnis comparem) Taurica regio. Qui autem non est hanc Atticæ partem præteruectus, huic alio modo planum faciam: vt si Iapygiæ non Iapyges sed alia gens imperans, diuisa terra à Brundusio vsq; Tarentum, promontorium incoleret. Quum hæc duo dico, multa alia similia dico, quibus Taurica gens est comparanda. A gente Taurica deinceps Scythiæ supra Tauros & orientale versus mare incolunt, & quæ Bospori Cimmerij sunt ad vesperam vergentia, & quæ paludis [1] Mæotidis Tanai tenus, qui influit in huius paludis secessum. Itaq; ab Istro iam quæ superiora sunt ferentia in mediterranea, discludunt Scythiam ab Agathyrsis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, postremò à Melanchlænis. Itaq; Scythæ veluti formam quadratam habentis, duæ partes quę ad mare pertinguut, altera ad mediterranea ferens, altera ad maritima, vsquequaq; sunt pares. nam ab Istro ad Borysthenem, decem dierum est iter, tantundem à Borysthene ad [2] Mæotidem paludem. A mari mediterranea versus, vsq; Melanchlænos qui supra Scythas habitant, viginti dierum iter. Supputantur autem à me in singulos dies itineris ducena stadia. Ita transuersa Scythiæ erũt quatuor millium stadiorum: recta quæ ad mediterranea ferũt, totidẽ stadiorũ. Tantę est hęc terra magnitudinis: [3] Scythæ

1 Mæetidis. *Illa tamen altera appellatio frequentior est.*

2 Mærin.

3 Porro Scythæ, quũ inita apud se ratione se solos imperes esse animaduertissent copijs Dar.

inter se colloquuti, quum soli impares essent copijs Darij prælio repellendis, nuncios ad finitimos misere. Eorum reges vbi conuenere, consultabant vt ingenti exercitu inuadente. Erant autem qui conuenerant reges, Taurorum, & Agathyrsorum, & Neurorum, & Androphagorum, & Melanchlænorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauromatarum. E quibus Tauri huiusmodi moribus vtuntur: Virgini naufragos immolant, & quoscunque Græcos illuc delatos: hoc modo, Postquam preces peregerint, hominis caput clava feriunt, truncum eius quidam aiunt deturbari è rupe. nam in rupe prærupta templum est eorum situm. cruci affigunt caput. Quidam de capite *suffigendo* consentiunt, sed truncum è præcipitio deijci negant sed humo contegi dicunt. Dæmonem cui immolant, ipsi Tauri aiunt esse Iphigeniam, Agamemnonis filiam. Inhostes autem quos ceperint, hoc aiunt: Amputatum quisque caput hostis domum reportat, & fusti suffixum admodum sublime supra tecta statuit, & plerunque supra fumarium: ideo in sublimi locantes quòd dicant eos totius domus esse custodes. Viuunt autem è rapto & ex bello. [1] At Agathyrsi excultissimi viri sunt, & aurum plerunque gestantes. In commune cum mulieribus coeunt, vt inter se germani sint ac domestici omnes, nihil neque liuoris neque odij mutuò exercentes: in cæteris ad Thracum consuetudinem accedunt. At Neuri Scythicis quidem vtuntur moribus qui vnà ante Darij expeditionem ætate coacti fuerant solum vertere propter serpentes. nam serpentum cum magna vis ex ipsorum solo est edita, tum maior supernè è locis desertis ingruebat: quibus vsqueadeo infestati fuerũt, vt relicto suo solo cum Budinis habitauerint. [2] Iidem periculũ faciunt se homines esse maleficos, quod dicuntur à Scythis & ab iis qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitum redire. quod tamen dicentes mihi non persuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita esse, ac deierant. Androphagi agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudicijs, non legibus vtentes, [3] pecuariam exercentes: vestem Scythicæ similem gestantes, propriam linguam habentes. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt,

1 *Vel.* Luxui dediti sunt.

2 Videntur autem hi incantatores esse quòd dic.

3 Sunt autẽ Nomades.

gerunt, vnde & cognomen habent, qui soli ex his humana carne vescũtur, institutis Scythicis vtẽtes. Budini, ingens natio atque numerosa, vehementer cæsijs oculis omnis ac rufa: quorum vrbs nomine Gelonus è materia constructa est, muro alto è materia toto: cuius singula latera tricenorũ stadiorum sunt magnitudinis. AEdes quoq; cum priuatæ tum sacræ sunt è materia. Nam visuntur ibi deorum Græcorum templa Græcanicè extructa, simulachris, aris, delubris ligneis. Dionyso trieterica, *id est triennalia*, agũt, & bacchanalia exercent. quippe Geloni quondam Græci
114 fuere, sed summoti inter Budinos habitauerũt, lingua partim Scythica, partim Græca vtentes. Budini à Gelonis & lingua & victu sunt dispares. nam quũ indigenæ sint, [1] pecuariæ operã dant, soliq́ue eius regionis pedunculos edunt. at Geloni agriculturæ operam dantes frumento victitant, & hortos possident, nihil illis neque aspectu neque colore similes. Vocantur autem à Græcis Geloni, etiam Budini isti, non rectè vocantibus. Horum regio omnis est arboribus frequens, & vbique plurimùm consita, vbi est lacus ingens & multus, & palus, ac multũ circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & castores, & aliæ feræ, forma oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos consuuntur, & testiculi [2] ad curanda posteriora sunt. De Sauromatis verò ita memoratur: Quũ Græci præliati sunt cum Amazonibus (quas Scythæ Æorpata vocant, quod nomen potest transferri Viricidæ: æor enim virum dicunt, pata autem, occidere) feruntur post victoriam prælij ad Thermodontem facti, abijsse, portantes tribus in nauibus quascunque potuerant ex Amazonibus viuas capere: quibus illæ in pelago insidiatæ, cunctos trucidauere. Sed quum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut velis aut remis vti scirent, interfectis viris, ferebantur secundum tempestatem & ventum. Delatæque sunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi è nauibus egressi Amazones, ad loca habitata iter facientes, quod primum nactæ sunt equorum armentum, diripiunt, conscendunt́que: & obequitantes, è Scythis prædas agunt. Scythæ quid hoc rei esset conijcere nequibant, omnin neq; vocem, neq; vestem, neq; gentem agnoscerẽt: admirabun-

1 Nomades sunt.

2 Morbis matricis auxiliantur. *Ad verbũ, Ad medelam matricũ conferunt.*

di vnde venirent, & rati cunctos esse viros eiusdem ætatis. Sed commissa cum eis pugna potiti quibusdam illarum, ita demum fœminas esse cognouerũt. Itaq; consilio habito visum est eis, nullo pacto posthac quam piã illarum esse occidendã: sed ex se qui maximè iuuenes essent, ad eas esse mittẽdos, eodẽ numero quo illas esse coniectabãt, qui sua prope earũ castra haberent, & eadẽ quæ illæ facerent. [r] Si inuaderentur, pugnarent, neu subterfugerent: vbi subsisterent illæ, ipsi etiã proximè accedentes castra ponerẽt. Hoc Scythæ idcirco decreuerũt quòd prolẽ ex illis suscipere cupiebant. Adolescentes qui missi sunt, mãdata peregerunt. quos vbi Amazones intellexerũt neutiquã ad se lædendas venisse, valere sinebant. quotidie tamẽ castra castris propius admouebãtur. Cæterùm ne ipsi quidẽ adolescentes quicquam habebant, quemadmodũ Amazones, præter arma & equos: & eandem vitã quam illæ viuebant, venando atq; prædando. Circa meridiẽ Amazones solebant aut singulæ aut binæ seorsim à reliquis ad ventrẽ leuandum longius vagari. ea re Scythæ cognita, & ipsi idem faciunt. [2] quorum cuidam vna illarũ, quæ soliuaga erat propinqua quum fuisset, non se auertit, sed de collo quendo deliberabat: nec appellare poterat eum quocum nõ esset prius congressa, tamen manu significauit vt ad eundem locũ postridie rediret adducto secum altero, vt duo essent: se quoq; alteram adducturam. Digressus ab ea adolescens hæc enarrat cæteris: posteroq; die locium secum ducens, ad locum præstò fuit, ac reperit [3] Amazonem expectantem sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes, & ipsi [*] seducunt cæteras. Post hæc commixtis castris pariter habitarunt: eam quisque vxorem cum qua primùm coierat, habentes. Earum vocem quum ipsi discere non possent, ipsorum illæ discebant. Et quum vtrique inter se conuenissent, viri ad Amazones ita dixerunt, Nobis parentes sunt pariter & facultates: proinde non agamus diutius hanc vitam, sed hinc digressi in hominum frequentia degamus, vbi vos habebimus vxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ respondẽrunt, Nos verò non possumus vestris cum fœminis habitare. quibus non ijdem qui nobis sunt mores. nos enim arcu tela excutimus, & iaculamur, & equitamus, muliebria opera

[r] *Si illæ* ipsos inuaderẽt, ne pugnarẽt, sed subterfugerent.

[2] Quum autem quidã veni Amazoni seorsim à cæteris vaganti corpus iungeret, illa minimè repulit, sed copiã sui fecit. manuq; significauit, quũ voce nõ posset (neque enim se mutuò intelligebant) vt ad eund.

[3] Amazonẽ alterã ipsum expectauisse.

[*] In matrimonium sibi cæteras conciliarunt.

» opera non edoctæ: vestræ fœminæ nihil eorum quæ re-
» censuimus, sed opera muliebria factitant, desidentes in
» plaustris, non ad venationem atque alia huiusmodi prode-
» untes. [1] proinde non possumus illis esse similes. Quòd si
» vobis cordi est habere nos coniuges, & iusti videri vultis
» ite ad parentes vestros, & facultatum sortiti partem, rursus
» redite, vt deinde semoti ab illis habitemus. Id approbantes
» adolescentes ita fecere, acceptaque facultatum quæ ipsis
» contingebat portione, rursus ad Amazones redierunt.
» Ad quos illæ, [2] Duplex, inquiunt, metus nos tenet in his
» locis habitãdi: vnus, quòd nos parentibus vestris vos priua-
» uimus: alter, quòd terram vestram magnopere vastauis-
» mus. Sed quoniam dignamini nos habere vxores, hoc vnà
» nobiscum agatis, Agedum proficiscamur è regione hac, &
» Tanai transmisso illic habitemus. Huic quoq; rei obtem-
perauere adolescentes. Traiectoq; Tanai & à Tanai trium dierum orientem versus, totidemque à Mæotide palude & aquilonem, itinere confecto, peruenerunt ad eum locum quem nunc incolunt, ibique subsederunt. Ideoque prisca
115 consuetudine viuendi fœminæ Sauromatarum vtuntur. nam ad venationem vnà cum viris ac sine viris, equis insidentes[6], & ad prælium proficiscuntur, eandemque quam viri stolam gerunt. [3] Sauromatæ putantur lingua Scythica solœcizare, *id est corrupte &rs*, quòd eam ab initio non probè didicerint Amazones. Quod ad coniugia pertinet ita ab eis est institutum: Nulla virgo nubit priusquam aliquem hostium interemerit: ideoque nonnullæ earum decedunt iam vetulæ, antequam nubant, quòd legi satisfacere nequeant. Ad harum igitur quas dixi gentiũ coactos reges nuntij Scytharum quum peruenissent, certiores eos fecerunt, Persam, vbi omnia quæ sunt in interiore continente in suam ditionem redegit, faucibus Bospori ponte iunctis, in citeriorem traiecisse continentem: subactisque illic Thracibus, fluuium Istrum ponte iunxisse, animo hæc omnia in suam rediigendi potestatem. Proinde vos (inquiunt) nolite vllo pacto de medio cedere, sinentes ad perniciem nos deuenire, sed idem sentientes, obuiam eamus inuadendi: quod nisi facitis, nos in vltimum discrimen adducti, aut regionem deseremus,

1 Proinde nobis conuenire non potest cum illis.

2 Duo sunt quæ ab incolendo hoc loco nos deterrent: vnum, quod, &c. alterum, quòd terr.

3 Vocem porro Scythica vtuntur Sauromatæ, iam inde à prisco tempore ea solœcissantes, quod, &c. *Vel, Vsitata est antè Sauromatis nox Scythica, ea solœcissantibus tam inde à prima origine, quòd eam, &c.*

aut manentes deditionem faciemus. quid enim cladem « subeamus, nolentibus vobis auxilio nobis esse? Quanquã « non commodius agetur vobiscum, aduersus quos non mi- « nus venit Persa, quàm aduersus nos: neq;, nos subegisse cõ- « tentus, à vobis abstinebit. Cuius rei magnum hinc accipi- « te documentum, quòd si nobis solis inferret ille bellum, a- « nimo superioris seruitutis vlciscendæ, debebat à cæteris « hominibus abstinere, & sic in nostram tendere regionem, « ostendens omnibus se aduersum alios ire: at nunc, vbi pri- « mùm traiecit in hanc continentem, vt quisq; sibi occurrit, « pacat: cæteros, veluti Thraces & nobis confines Getas, suo « subiectos imperio habet. Hæc quum Scythæ denuntias- « sent, ij qui è nationibus venerant reges deliberabant, sed « discordes eorum erant sententiæ. [1] Nam Geloni quidem « & Budini & Sauromatæ concordi animo receperunt se « Scythis auxilio futuros: Agathyrsus autem & Neurus & « Androphagus & Taurorum Melanchlænorumq; reges ita « Scythis responderunt: Si vos in iniuria facienda ac bello « inferendo priores non fuisseris, rectè videremini precari « quæ precamini: & nos vestris precibus morem gerentes, « idem quod vos ageremus: nunc vos sine nobis illorum ter- « ram ingressi, imperitastis Persis, quoad deus vobis indulsit: « illi itidem, quandoquidem eos idem deus in vos excitat, vi- « cem vobis reddunt. At nos neq; tunc quicquam intulimus « iniuriæ his viris, neq; nunc quicquam conabimur priores « inferre. Quòd si hic nostram regionem inuaserit, & prior « iniuriam fecerit, nos haudquaquam tolerabimus. id donec « cernamus, apud nosmetipsos manebimus. neq; enim in « nos venire Persæ videntur, sed in eos qui fuerunt authores « iniuriæ. Scythæ, vbi hæc relata audiere, statuerunt nullam « sibi pugnam rectà atq; ex aperto conferendam, quando i- « psis isti ad societatem nõ accedebant. [2] Itaq; digressi clam, ac longius progressi, pureos quos ipsi offendunt ac fontes obstruunt, bifariamq; diuisi herbam è regione atterunt. Et ad vnam è partibus, vbi regnabat Scopasis, iubent Sauro- matas pergere, qui se subducerent, si eò Persa declinaret, fugientes rectà ad flumen Tanain, secundum Mæotidem: ijdem Persam abscedentem inuadendo persequerentur. Hæc erat vna pars regni ordinata ad hanc viam, quemad- modum

1 Nam Gelonus quidem rex & Budinus & Sauromata conc.

2 Sed se subducendo obstruendos sibi esse puteos & fontes quos in itinere offenderét, graméq; è terra exeré dum, *velerádendum*, & ex duabus partibus in quas seipsos diuisissent, ad vnam, vbi Scopasis regnabat, Sauromatas conferre se debere: sed subducere se, si illuc se conuerteret Persa, fugient. r. ad fl. T. f. M. quum autem Persa pedem referret, inuadere & persequi.

modum dictum est. Reliquarum duarum vnam, cui imperabat rex Indathyrsus, quæ magna erat, & tertiam in qua regnabat Taxacis, in vnum coeuntes, accedentibus Gelonis atque Budinis, iubent hos vno die prægressos exercitum Persarum [1] seducere, hostem lacessendo, & ea quæ decreuissent exequendo: & ante omnia hostem seducere in agros illorum qui societatem ipsorum abnuissent, vt eos, si minus volentes bellum aduersus Persas susciperent, certè inuitos redderent istis hostes. deinde in suam terram reflectere, & tentare, siquid ipsis tentandum esse videretur ac liberet. Hæc vbi decreuere Scythæ, copijs Darij ex occulto occurrebant, præstantissimis equitum præcursoribus missis. Carros autem in quibus eorum filij vxoresq; omnes degunt, vnà cum pecoribus, [2] præterquam ad victum suppetentibus, præmiserant, dato suis mandato vt semper aquilonem versus tenderent. Hoc quum [3] præparassent Scythæ, eorum emissarij, posteaquam compererunt Persas ab Istro trium ferè dierum & ante se vnius diei itinere abesse, positis castris, germina terræ vastant. Persæ, vbi Scytharum equitatus in conspectum se dedit, eum insequi maturant, à via sese semper subducentem: & quum ad vnam partium ventum est, auroram versus & Tanain, Scythis tendentibus, & insequentibus Persis, Scythæ Tanain traijciunt: eò & Persæ traiecto, illos insequuntur, donec peragrata Sauromatum plaga, perueniunt in Budinicam. Cæterùm quandiu Persæ fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei detrimenti inferre potuerunt, vtpote vastæ: vbi vero Budinicam ingressi sunt, ibi nacti ligneа mœnia à Budinis deserta, & omnibus rebus vacua, incenderunt. His actis, ipso itinere ire porrò tendunt, dum eam regionem peruagati, in vastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo à nemine hominum colitur, posita supra Budinorum regionem, septem dierum itineris magnitudine: vltra quam Thyssagetæ incolunt, à quibus quatuor ingentes amnes per Mæoteos fluunt, & in paludem nomine Mæotin se insinuant, quibus hæc sunt indita nomina, Lycus, Oarus, Tanais, Syrges. Darius, vt ad solitudinem peruenit, cursu omisso copias super fluuium Hoarum locauit. Post hæc, octo vrbes easque ingentes condidit, pari

1 Subducere se, *Vel, Paulatim aut clam progredi se subducendo. Sic & paulo pòst repone pro Seducere.*

2 Præterquã ijs quæ ad victum satis esse possent.

3 Præmisissent.

inter se spatio distantes, sexagenorum ferè stadiorum, quarum ad meam vsque memoriam adhuc ruinæ extabant. Dum in his Darius occupatur, interim Scythæ (quos ille insequebatur) circumitis locis superioribus, reuerterunt in Scythiam. Quibus è cõspectu omnino semotis, nec se amplius exhibentibus, ita Darius vrbibus illic relictis dimidiatis, conuertit iter ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Proinde cum exercitu maturans ire Scythiam, eò deuenit vbi in duas Scytharum incidit partes. Hos nactus insequebatur vnius diei spatio, nũquam intermittens subterfugientes. Subterfugiebant autem de industria in terram eorum qui societatem ipsorum respuerant, & primùm in Melanchlænorum. Quos quum perturbassent tam Persæ quàm Scythæ, eorum terram ingressi Scythæ in loca Androphagorum Persas adducunt. Perturbatis autem & Androphagis, hostem in Neuridem ducunt. Neuris quoque consternatis, tendunt subterfugiendo ire ad Agathyrsos. Sed Agathyrsi cernentes fugari finitimos è Scythis ac perturbari, priusquam à Scythis ager ipsorum inuaderetur, misso caduceatore, Scythis ingressum suorum finium prohibent, prædicentes, si conarentur inuadere agrũ suum, cum eis primùm se prælium commissuros. Hoc interminati Agathyrsi, in fines procurrunt, animo accendi ingredi volentes. At Melanchlæni & Androphagi & Neuri, inuadẽtibus Persis vnà cũ Scythis, neque virium neque minarum memores, sed timore perculsi, fugam capessunt aquilonem versus ac solitudinem. [1] Scythæ partim ad Agathyrsos, iam non recusantes societatem, se conferebant, partim è Neuride regione in suam Persis præibant. Id quum diu factitaretur, neque desisteretur, Darius ad Indathyrsum Scytharum regem misso equite, inquit, [2] Virorum dæmonie, *id est bone*, quid assiduè fugam facis, quum liceat tibi horum facere alterutrum? Si tibi videris idoneus ad resistendum negotiis meis, siste cursum, ac perstans, mecum fac prælium: sin agnoscis te imparem esse, sic quoque siste cursum, & hero tuo munera offerens terram atque aquam, in colloquium veni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrsus ita respondit, Sic res meæ habent, ô Persa, vt neque vllum mortalium ego

1 At Scythæ nõ iam ad Agathyrsos (quippe qui *ingressu suæ regionis* interdixissent) tendebãt, sed ex Neuride regione in suam Persis præibant. *Valla putauit ἀπεπαυόμενοι* esse pro *ἀπεπαμένοις συμμιγχίλιοι* (vt paulo antè loquutus erat Herodotus) quum referatur ad ἀπηλθόμενον præcedens paulo antè.

2 *Budæus vertit*, O miserrime hominũ.

» ego metuens antè fugerim, neq; nunc fugiã te, neq; quic-
» quam faciã diuersum nunc atq; in pace facere consueuerã.
» [1] Quòd autem non protinus tecum ineo prælium, huius rei
» te certiorem faciam: Nobis neq; oppida sunt neq; agri cul-
» ti, quos inuadi aut vastari metuentes, properemus vobiscũ
» conferre pugnam. ad quam si opus est continuò deuenire,
» sunt paterna sepulchra, quæ vos quum nacti fueritis, age-
» dum tentate labefactare: & tunc intelligetis, pugnaturi vo-
» biscum simus pro sepulchris, nécne: prius autem (nisi nos
» ratio traxerit) tecum prælium nõ conseremus. Hactenus,
» quod ad pacem pertinet, dictum sit. quod autem ad cæte-
» ra, ego solos mihi heros arbitror Iouem progenitorem
» meum, [2] & solium Scytharum regium. Tibi autem pro ter-
» ra & aqua, quæ dono poscis, mittam quæ decet ad te venire
» dona: pro eo quòd herum te meum esse dixisti, iubeo te fle-
» re. Hoc à Scythis responsum est, quod caduceator reuersus
Dario renuntiauit. Scytharum reges audito nomine seruitutis indignatione perfusi, partem illam quæ cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittunt ad colloquendum cum Ionibus qui Istrum ponte iunctum asseruabant. [3] At Persæ non amplius sibi vagandum esse statuerunt, vt hospitibus, qui ipsorum commeatum eripiebant, insidias tenderent, distributis qui aduersus ereptores frumentariæ rei iussa exequerentur. Enimuero equitatus Scytharum semper in fugam vertebat equitatum Persarũ, sed fugientes incidendo in peditatum, ab eo defensabãtur. Ita Scythæ summoto equitatu hostili, tamen metu peditum abscedebãt, & nihilominus noctibus quoq; tales incursiones faciebant. [4] Aduersus quos quid Darianis auxilio fuerit referam: res in primis admirabilis, asinorũ vox ac multorũ species. Nam (vt superius à me demonstratum est) nullus in terra Scythica neq; asinus neq; mulus gignitur, ac ne vllus quidem visitur, propter frigora. Itaq; rudentes asini perturbabant Scytharũ equos, & quum Scythę sæpenumero Persas adorirentur, eorum equi exaudita asinorũ voce, cõsternati auertebantur, arrectis auribus stupefacti, vtpote insolentia tum vocis, quam prius nõ audissent, tum formæ quã nunquam inspexissent. Atq; hoc quidem paululum quiddam momenti ad bellum afferebat. Cæterùm Scythæ vbi

1 Cur autem nõ pr. tecum ineam prælium. hoc quoque tibi declarabo.

2 Et Vestam Scytharũ reginam.

3 At Scythę qui ibi relinquebãtur, *vel remanebãt*, nõ amplius consuerunt Persas cogendos esse vagari, sed adoriendos esse quoties cibum sumerẽt. Obseruantes igitur tempus quo ab illis cibus sumebatur, faciebant quod statuerant. Enimuero, &c.

4 Verùm quod Persis auxiliabatur, Scythis verò aduersabatur, Darij exercitum inuadentibus, id referam, maximum miraculum. *Nimirum id faciebat* asinorũ vox & mulorum species.

animaduerterunt Persas tumultuantes, quò diutius in Scythia illi commorarentur, [1] & commorantes ad omnium necessariarum rerum inopiam redigerentur, faciendum ita sibi putarunt, vt pecoribus suis vnà cum pastoribus relictis, in alium ipsi abscederent locum. Persæ illuc se conferentes, excipiebant pecora. quo facto quum sæpius idem tentarent, ad vltimum Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatorem, aue, mure, rana, & quinque sagittis. Persæ, eum qui munera ferebat, percontabantur quid illa significarent. Iste negare sibi aliud esse mandatum nisi vt quum illa tradidisset, celerrimè rediret. iubere tamen ipsos Persas, si solertes forent, interpretari quid sibi donа vellent. Hoc quum audissent Persæ, consultabant. Et Darij quidem sententia erat, Scythas seipsos ei donare, & terram atque aquam: hac ratione coniectans, quòd mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines fructu victitet, rana autem in aquis nascatur, auis verò sit equo affinis: at sagittis dandis, quòd [2] seipsos tradere viderentur. In hanc sententiam Darius interpretabatur. At Gobryas vnus è septem qui magos sustulerunt, hoc dicere donа coniectabat, O Persæ, nisi effecti vt aues, subuoletis in cœ- «
lum, aut effecti vt mures, subeatis terram, aut effecti vt ra- «
næ insiliatis in paludes, non remeabitis vnde venistis, his «
sagittis confecti. Et Persę quidem illa munera sic interpre- «
tabantur. At vna pars Scytharum cui datum ante erat ne- «
gotium Mæotidis paludis custodiendæ, tunc autem cum Ionibus qui ad Istrum erant colloquendi, vbi ad pontem «
venit, ita verba fecit, Viri Iones, libertatem vobis afferentes «
venimus, si modò nos exaudire volueritis. Accepimus e- «
nim Darium vobis præcepisse vt ad sexaginta duntaxat «
dies custodiam pontis ageretis, &, si intra id tempus ipse «
non afforet, domum abiretis. Itaque si [3] id feceritis, & apud «
illum & apud nos culpam deuitaueritis. proinde quum ad «
præstituram diem permanseritis, iam abscedite. Hæc se fa- «
cturos recipientibus Ionibus, Scythæ [4] raptim retrò abiere. At cæteri Scythæ, post missa Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduersus Persas in acie instructi steterũt tanquam conflicturi. Quum interim lepus in mediũ prosilijt, quem

vt quis-

1 Et commorantes angerentur ob rerũ omnium penuriam.

2 Suam potentiam.

3 Itaq; si hoc feceritis, culpa & apud illum & apud nos vacabitis: *nimirũ vt* quum ad pr. diem permanseritis, iam abscedatis.

4 Primo quoq; tẽpore redierunt.

vt quisq; vidit insequebatur. Perturbatis Scythis ac vociferantibus, sciscitabatur Darius vnde hostium tumultus existeret, & quum audisset illos leporem insectari, inquit ad » eos Persas cum quibus cætera colloqui consueuerat, Hi viri videntur mihi magno nos habere contemptui, & nunc » Gobryas rectè dixisse de Scythicis donis. Quo magis, quũ » mihi quoq; ipsi res ita se habere videantur, bono consilio » est opus, vt tutus nobis eò vnde venimus sit receptus. Ad » hæc Gobryas, Equidem, inquit, ô rex, horum ego virorum » inopiam videbar mihi ferè fama habere cognitam, sed vbi » aduenj, euidentius intellexi, animaduertẽs eos habere nos » ludibrio. Proinde mihi videtur, quum primùm nox adue- » nerit, [1] incensis è more ignibus, & alijs quæ consueuerunt » fieri, actis, imbecillissimis quibusq; militum ad hostem fal- » lendum relictis, asinisq; omnibus alligatis, abeundum, pri- » usquam ad Istrum recta pergant Scythæ ad pontẽ soluen- » dum, [2] aut Ionibus soluere lubeat: quod nobis facto facile » erit. Hoc Gobryas consilium dabat. Cui assentiens Darius, vbi nox adfuit, reliquit in castris [3] viros languore præditos, & eos quorum amissio minimi facienda esset, necnon omnes asinos *alligatos*: asinos quidem, vt vocem ederent: [4] infirmos autem homines, hoc titulo, vt dum ipse cum flore copiarum adoriretur hostem, isti interea castra tutarentur. Hæc persuadens ijs qui relinquebantur Darius, accensis ignibus quam maturrimè ad Istrum contendit. [5] Asini, quòd multitudine destituti essent, eo magis rudere. quos audientes Scythæ, credere omnino Persas in eisdem permanere castris. verùm vbi illuxit, ij qui relicti erant, cognito se proditos esse à Dario, [6] manus extendere ad Scythas, & quę contigerant referre. His illi auditis, repentè retractis duabus Scytharum partibus, & vnà Sauromatarum cum Budinisq; ac Gelonis, Persas recta ad Istrum via persequũtur, vtpote pleroſq; pedites & itinera nescientes, ea præser-

1 Accensis ignibus, vt & aliàs facere cõsueuimus, & imbecill.

2 Aut Ionesaliquid in nos moliantur quod efficere illis non difficile futurum sit.

3 *Eadem est vox pro qua reddidit paulo antè* Imbecillissimis quibusque: *nisi quòd hic est positivus gradus, quum ibi esset superlativus.*

4 Homines verò propter imbecillitatẽ quidem relinquebantur, sed hoc tamẽ prætextu, vt dum *ipse* cũ *fl. cop.*

5 Asini à cætu segregati.

6 Manus ad Scythas tendere, & ijs quibus decebat verbis apud eos vti. Quibus illi auditis, in v-

num agmen conglobatæ tum illæ duæ Scytharum partes, tum illa Sauromatũm vna, necnon Budini & Geloni, Persas recta ad Istr. via persequuntur. Sed quum Persarum exercitus magna ex parte pedites haberet, viasque ignoraret, vtpote *in certa diuerticula, vel in certa itinerum diuortia* non sectas, at Scythicus equitibus constaret, & ijs quidem itinerum compendia scientibus, quum vtique ab alt. aberr.

tim quæ diuortia habebant, ipſi equites & compendia vi-
arum ſcientes. Sed quum vtriq; ab alteris abetrarent, mul-
to priores ad pontem Scythæ peruenere quàm Perſæ. Ibi
cognito ſe præuertiſſe Perſas, ita ad Ionas qui in nauibus
erant verba fecerunt, Viri Iones, quum dierum numerus
iam pertranſierit, iniurij eſtis qui adhuc permaneatis: ſed
quoniam hactenus præ timore permanſiſtis, nunc ſoluite
quamcelerrimè traiectum, atq; abite ſoſpites liberiq;, dijs
pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eum qui antea
dominus veſter erat, ita tractabimus vt aduerſus nullum
mortalium ſit facturus expeditionem. De hac re conſul-
tantibus Ionibus, Miltiadis quidem Athenienſium ducis & 93
Cherſonenſium (qui ſunt in Helleſponto) tyranni ſenten-
tiam erat, Scythis obtemperandum eſſe, & Ioniam ſerui-
tute liberandam. At Hiſtiæi Mileſij diuerſa, quòd diceret
nunc quidem eos ſuæ quenq; vrbis tyrannos eſſe ob Dari-
um: potentia verò Darij ſublata, neq; ſe Mileſijs, neq; alium
quenquam vſquam præeſſe poſſe. Fore enim vt ſingulæ ci-
uitates popularem ſtatum quàm tyrannicũ mallent. Hanc
ſententiam quum dixiſſet Hiſtiæus, omnes confeſtim qui
Miltiadi aſſenſi fuerant, in eam tranſierunt. Fuere autem
qui diſceptrauerunt, duntaxat alicuius apud regem exiſti-
mationis, Helleſpontiorum quidem tyranni, Daphnis
Abydenus, & Hippoclus Lampſacenus, & Erophantus Pa-
rienus, & Metrodorus Proconneſius, & Ariſtagoras Cyzi-
cenus, & Ariſton Byzantius: & iſti quidẽ ex Helleſponto.
Ab Ionia autem, Stratias Chius, & Æacides Samius, & La-
odamas Phocenſis, & Hiſtiæus Mileſius: cuius ſententia
prælata eſt ſententiæ Miltiadis. Æolum verò vnus affuit
qui eſſet alicuius authoritatis, Ariſtagoras Cymæus. Hi,
poſteaquam Hiſtiæi probauere ſententiã, hoc ſibi præte-
rea agendum dicendumq; cenſuerunt, vt pontem [1] qui-
dem ab vlteriore ripa eatenus ſoluerent vt extra ſagittæ
iactum eſſent, ne nihil facere viderentur, quum tamen ni-
hil facerent, neve Scythæ vim afferre tentarent, & Iſtrum
ponte tranſire, [2] ſed ſoluentes illinc pontem, quaſi omnia
ad votum Scytharum facerent. Hoc ſententiæ Hiſtiæi ad-
dendum quũ decreuiſſent, ita pro vniuerſis ad Scythas Hi-
ſtiæus verba fecit, Viri Scythæ, iucundã nobis rẽ attuliſtis,
& op-

1 Partis pontem ſolueret quæ verſus Scythas ſpectaret: ſoluerent autẽ nõ amplius quã ad iactus teli ſpatium, ne nihil fac.

2 Sed ſoluẽtes illã põtis partem quæ Scythiam verſus ſpectabat, omnia pro arbitrio Scytharum ſe facturos dicerent.

» & opportunè instatis: atq; vt vos nobis probè viam osten-
» distis, ita nos vobis obsequenter obtemperabimus. Vt e-
» nim cernitis, traiectum rescindimus, adhibituri omnem
» diligentiam, cupiditate assequendæ libertatis. Cæterùm
» dũ nos hæc dissoluimus, interea vos illos inquirere tempus
» admonet, & inuentos, tam vestro quàm nostro nomine
» *ita vlcisci vt* merentur. Scythæ, Ionibus iterum fidem ha-
bentes tanquam vera eloquutis, ad inquirendos Persas re-
uerterunt: atque ab omni illorum itinere aberrarunt, [1] ipsi
sibi huius rei causa, quòd pabula equorum illis in locis cor-
ruperant, fontesque obstruxerant. quod nisi fecissent, faci-
lè si voluissent Persas inuenissent: nunc ita faciendo, visi si-
bi fuerant optimè consuluisse, ob quæ tamen eos res fru-
strata est. Quippe eam suæ regionis partem consectantes
in qua cibaria equis atque aquæ forent, hostem indaga-
bant, rati illum eadem parte fugam intendisse: at ille ob-
seruato quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quo-
que egrè traiectus reperit locum. Et quum noctu peruenis-
set, nactus pontem solutum, animo prorsus concidit, veri-
tus ne se relicto Iones abissent. Erat autem apud Darium
Ægyptius quidam, omnium hominum vocalissimus: hunc
Darius supra ripam Istri positum iubet inclamare Histiæũ
Milesium: Histiæus *eum sæpius inclamantem, tamen* ad
primam inclamationem exaudiens, omnes naues admo-
uit, & ad traijciendum exercitum pontem iunxit. Atque
hunc in modum Persæ effugerunt, quos indagantes Scy-
thæ iterum aberrauerunt. [2] & ob id Iones tanquam non
liberos, sed pessimos & ignauissimos omnium hominum
iudicant, deque eis tanquam de seruis loquentes, mancipia dominos amantia esse aiunt, & insectatione dignissimos. Hæc in Iones Scythæ probra iaciũt. Darius per Thraciam iter faciens, Sestum Chersonesi peruenit, atque illinc in Asiam nauibus ipse transiuit, relicto in Europa exercitus duce [3] Megabyzo, viro Persa, cui Darius aliquando hũc honorem habuit, vt hoc verbũ inter Persas diceret: quum esset esurus mala punica, simulac primum malum aperuit, interrogatus à fratre Artabano [4] nunquid tantum hominum sibi optaret quantum illic esset acinorum, respondit, se prẽoptare tot sibi esse Megabyzos quàm Grẽciã subditã.

tantam multitudinem sibi optaret.

1 Cuius *mali* sibi authores fuerant.

2 Et *propterea* modò Iones, vt qui liberi sint pessimi & ignauissimi omnium hominum dicant: modò de illis tãquã de seruis loquẽtes, mancipia dominorum amantia & minimè fugitiua esse aiũt. *Vel, Et propterea alias Iones, &c. Sic & in altera parte. Alias verò de illis, &c. Solet tamẽ τοῦτο μὲν, τοῦτο δὲ potius exponi, Partim quidẽ, Partim, verò. sed hic nõ satis conuenire videtur Partim, sensus est enim, Iones (Scytharũ iudicio) si vt liberi considerentur, se in illa re ignauissimos ostendisse: sin vt serui, officio mancipiorũ dominos amantium functos fuisse.*

3 Megabazo. *in vulg. edit. Gr. & in nostris vet. cod. Sic in sequẽtib. locis.*

4 Cuius rei

His verbis apud Persas hominem honorauit: quem tunc prætorem reliquit cum octoginta millibus militum. Megabyzus autem hic immortalem sui memoriam apud Hellespontios reliquit, hoc dicto, quod quum apud Byzantium agens audisset Chalcedonios decem & septem annis ante Byzantios vrbem condidisse, inquit Chalcedonios eo tempore cæcos fuisse, qui, quum pulchrior adesset locus ad vrbem condendam, nequaquam turpiorem elegissent nisi cæci fuissent. Hic igitur Megabyzus in Hellespontia plaga pro prætore relictus, eos qui diuersarum à Medis partium erant, subigebat. & iste quidē talia agebat. Per idem autem tempus alia ingens aduersus Libyas extitit expeditio, ob eam quam ego commemorabo causam, bis prius expositis: Argonautarum posteri quum à Pelasgis qui fœminas Athenienſium ex Braurone prædati sunt essent eiecti à Lemno, Lacedæmonem nauigauerunt, considentesque apud Taygetum ignes accenderunt. Quos Lacedæmonij quum aspexissent, nuntium misere sciscitatum quínam & vnde essent. Illi, nuntio sciscitanti respondērunt se Minyas esse, ab ijs heroibus oriundos qui in Argo nauigassent, quique quum Lemnum appulissent, illic eos procreassent. Hanc mentionem stirpis Minyarum quum audissent Lacedæmonij, misso iterum nuntio sciscitantur quid sibi velit ipsorum aduentus, atque ignis accensio. Illi verò se respondent à Pelasgis eiectos, redire ad parentes, (æquissimum enim id factu esse) orateque vt sibi liceat vnà cum eis habitare, tum bonorum tum agrorum participes. Eos recipere [1] in ea quæ ipsi vellent, Lacedæmonijs placuit, cum ob alia ad hoc faciendum inductis, tum præcipuè quòd Tyndaridæ Castor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt & in tribus cooptarunt. Ibi confestim ablocatis in alios quas in Lemno duxerant vxoribus, matrimonia contraxerunt. Non longo deinde interiecto tempore, statim elati superbia, cū alia flagitiosa perpetrarunt, tum regnum affectarunt. Quo nomine eos Lacedæmonij morte mulctandos quum censuissent, comprehensos in carcerem coniecerunt. Quoscunq; autem Lacedæmonij morte plectendos censent, eos noctu plectunt, interdiu neminem. Quum igitur essent in illos ani-

[1] Quibus ipsi conditionibus vellēt.

animaduerſuri, exoratiſunt ab eorum vxoribus(quæ ciues erant & primorum Spartanorum filiæ)veniam ingrediendi carcerem,& cum ſuo cuiuſque viro colloquendi,nullum in illis dolum eſſe ſuſpicantes. Horum permiſſu, Minyarum vxores ingreſſæ carcerem, omni [1] veſte quam geſtabant viris tradita, illorum veſtem illæ ſumpſerunt. Ita Minyæ muliebri veſte amicti, veluti mulieres è carcere prodierunt, rurſuſque apud Taygetum conſederunt. Hac eadem tempeſtate Theres Autelionis filius, Tiſameni nepos, Therſandri pronepos,Polynicis abnepos miſſus eſt in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeo, auunculus Ariſtodemi filiorum, Euryſthenis & Proclis: quorum, quum pupilli eſſent,tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis,ac recepto imperio, Theras ita grauiter tulit ſibi ab aliis imperari,quoniam imperium deguſtaſſet, vt negaret ſe Lacedæmone moraturũ, ſed ad cognatos nauigaturum. Erant autem in inſula quæ nunc Thera vocatur, quondam Calliſta, viri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris filius Europam quæritans, in inſulã quæ nunc Thera vocatur quum appulſus eſſet, ſiue regionis amore captus, ſiue qua alia voluntate, reliquit illic cum aliqos quoſdam Phœnices, tum Membliarem conſanguineum ſuum. Iſti hominum ætatibus octo antequam Theras Lacedæmone veniſſet,inſulam quæ Calliſta, *id eſt pulcherrima*,vocabatur,incoluerũt. Ad quos Theras cum multitudine tribulium miſſus eſt, nequaquam ad illos eijciendos,ſed ad vnà habitandũ, & ad inſulam valde frequẽtandã. Poſtea verò quàm Minyas è carcere elapſos & apud Taygetum conſidentes, Lacedæmonij tamen necare ſtatuerant, Theras necem eorum deprecabatur, recipiens ſe illos ex ea regione abducturum. Et huic poſtulato Lacedæmonijs aſſentientibus, cum tribus biremibus ad poſteros Membliaris nauigauit, ducens ſecũ non vniuerſos Minyas (pleriq; enim ex ipſis ad Paroreatas Cauconasq; diuerterunt) ſed paucos, [2] quos in ſex partes diſtribuerunt,& totidem illic oppida condiderunt, Lepreum, Magiſtum, Thrixas, Pyrgum, Epium, Nudium. quorũ pleraq; Elei memoria mea deleuerunt. Inſulæ autẽ à conditore Thera nomen eſt inditum. [3] Hic filio,quòd negaret ſe nauigaturum cum

1 Veſtitu quem geſt. v. trad. illorum veſtitum ſumpſ.

2 Quum autem hos expuliſſent, ſeipſos in ſex partes diſtrib.

3 At filius, quum ei ſe vnà nauigaturum neganti, dixiſſet pater ſe itaq; eum relicturũ ὅτι ἐν λύκοισι, *id eſt quòd inter lupos*, ex hoc dicto vocatus fuit Οἰόλυκος. atq; adeo nomen hoc inualuit.

eo, relinquam ergo, inquit, ouem lupis. ex quo dicto nomen adolescenti impositum est Ololycus, *id est Ouilupus*, & id nomen alteri præualuit. Ololyco natus est filius Ægeus, à quo vocantur Ægidæ, in Sparta ingens tribus. Ex hac tribu viri, quum sibi non permanerent filij, ex Erinnyum oraculo delubrum Laio & OEdipodi extruxerunt: quod postea apud eos Theræos mansit qui ex his viris procreati fuere. Hactenus Lacedæmonij cum Theræis consentiunt: quod deinceps extitit, soli Theræi factum hoc modo esse memorant: Grinus Æsanij filius ab hoc Thera oriundus, quum esset Theræ insulæ rex, cõrulit se Delphos,

1 Afferens ex vrbe Hecatomben comit.

[1] ducens ex vrbe solennes hostias, comitantibus eum cum alijs ciuibus, tum verò Batto [2] qui erat de genere Polymnesti, apud Minyas gratiosus. Consulenti autem Grino Theræorum regi de alijs rebus, Pythia respondit, vt vrbem in Libya conderet. Cui vicissim iste, Equidem (inquit) ego, ô princeps, senior sum & grauis ad moliendum: tu verò quempiam horum iube ista facere. Simul hæc dicens, Battum ostendebat: Hæc hactenus. Tunc vbi reuersi sunt, pro nihilo habuere responsum: neq; vbi terrarum Libya esset gnari, neq; ex incerto oraculo coloniam mittere audentes. Septem post hæc annos quum in Thera non pluisset, & omnes, præter vnã, arbores exaruissent, consulentibus Theræis Pythiam, [3] respondit, mitterendam in Libyam esse coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittũt in Cretam nuntios inuestigatum siquis aut indigenarũ aut aduenarum illic esset qui in Libyam nauigassent. Nuntij, quum Cretam pererrassent, & ad vrbem Itanum peruenissent, in ea contraxerunt cum purpurario quodã cui nomẽ erat Corobio. is aiebat se ventis abreptũ in Libyã applicuisse, & ad Platæã insulã Libyæ. Hunc nuntij mercede inductũ in Therã duxerunt. Verùm nõ multi ad rem explorandã ex Thera initio profecti sunt, duce ipso Corobio: quo in ea insula relicto cũ aliquot mensiũ cibarijs, ipsi quamcelerrimè reuerterunt ad cæteris de insula renuntiandũ. Quibus vltra præstitutũ tempus redire differẽtibus, omnia Corobio deficiebãt: sed appulsa eò naui Samia quę ab Ægypto redibat, (cuius gubernator erat Colæus) Samij, omni re gesta à Corobio audita, in annũ homini cibaria reliquerũt. Ipsi ex hac

2 Qui filius erat Polymnesti, Euthymides genere ex Minyis.

3 Obiecit illam coloniæ deductionẽ in Libyam.

insula

insula quũ soluissent, Ægyptũ optantes, vento subsolano abrepti ferebãtur: nec intermittente flatu, Herculeas transuecti columnas, peruenerũt in Tartessum, [1] pompã ferentes ad rem diuinã. Erat ea tempestate id emporium intemeratum, adeo vt inde reuertentes isti ex mercibus quæstum maximum fecerint, [2] inter omnes quos nouimus Græcos, duntaxat post Sostratem Laodamantis filium Æginetam, cum quo nemo possit contendere. Ex hoc quæstu Samij decima (id est sex talentis) selecta fecerunt ahenum ad exemplum crateris Argolici, gryphinis capitibus in circuitu altrinsecus obuersis: & in templo Iunonis collocarunt, sustinentibus illud tribus colossis, *id est humanis simulachris*, septenûm cubitorum, genu nixis: & hoc primùm facto ingens amicitia Cyrenæis Theræisq; cum Samiis contracta est. Theræi, vbi relicto in insula Corobio ad Theram reuersi renuntiarunt esse illis insulam e regione Libyæ sitam, placuit Theræis vt è singulis oppidis, quæ septem erant, viri mitterentur, fratribus inter se sortitis quis potius mitteretur, duce eorũ rege Batto. Ita duas biremes in Platæam miserunt. Hæc Theræi memorãt. Cætera iam Theræis cum Cyrenæis constant. nam quod ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquam cum Theræis consentiunt. sic enim narrant: Est in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. hic amissa vxore, induxit filię nomine Phronimæ nouercam, quæ domum ingressa, vt erat, ita re ipsa se nouercam præstitit, cum lædendo atq; omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremum [3] impudicitiam impingendo: atque ita rem habere viro persuasit. Iste ab vxore deceptus rem de filia nefariam commẽtus est. Erat in Oaxo negotiator quidam Theræus, nomine Themison: [4] hunc in familiaritatem acceptũ Etearchus adiurat vt quã rem oraretur, in ea se ministrum præberet. Vbi hominem iureiurando adegit, adductam ei tradidit filiam suam: iubens vt eam abductam in mare demergeret. Themison ancipiti animo inter nefas operis & hospitij perfidiam, ita sibi faciẽdum putauit: acceptapuella mare ingressus, quum in alto fuit, [5] vt iureiurãdo Etearchi satisfaceret, reuinctam funibus puellã demisit in pelagus: ea deinde retracta, Theră peruenit. Ibi Polymnestus vir inter Therços spectatus in

1 Deducente eos numine. Erat, &c.

2 Inter omnes Græcos de quibus certò nobis compertum est.

3 Impudicitiæ crimẽ impingendo. *Vel, Impudicitiam obmittẽdo.*

4 Hospitio exceptum adigit iureiurando, ipsum operam suam ei præstiturũ quamcunque ad rem illi opus eá esset.

5 Defungi iurisiurandi religione volẽs, demisſam in mare puellam funiculis alligatam, ita tum extraxit, vt promisso satisfaceret. *Ita Budæus hũc locum vertit.*

concubinatum Phronimam accepit, ex qua interiecto tempore natus est ei filius,* sono vocis exili ac balbutienti, cui nomen impositum est Batto, vt Theræi & Cyrenæi aiunt: vt autem ego sentio, aliud aliquod. sed eum cognominatum Battum postquam in Libyam abiit, cum propter oraculum apud Delphos sibi redditum, tum propter honorem quem assequutus est. Battum enim Libyes regem appellant, & ob id reor [1] Pythiam lingua Libyca quam nouerat, quum oraculum reddidit, vocasse Battum, quòd futurus rex esset in Libya. Hic, vbi in virilem adoleuit ætatem, Delphos adiit ob linguæ vitium. Cui consulenti Pythia respondit,

Batte Genis Gocis causa: dux te iubet ire
Lanigeram in Libyen habitatum Phœbus Apollo.

[2] Ad hæc Battus sic vicissim inquit, O princeps, ego ad te veni gratia consulendi de voce: tu de aliis mihi respondes quæ nequeunt fieri, iubens migrare in Libyam. qua copia? [3] quáve manu? Hæc loquens non persuasit illi vt alia responderet, sed eadem quæ prius respondente Pythia, illinc digressus abiit in Theram. [4] Mox deinde quum & huic ipsi & cæteris Thereis malè contingeret, nec mali causa deprehenderetur, ob hæc mittunt Delphos sciscitatum. Quibus quum respondisset Pythia, melius cum ipsis actum iri si Cyrenen in Libya conderent cum Batto, miserunt Theræi Battum cum duabus biremibus. Isti Libyam profecti (quandoquidem non aliud habebant quod agerent (retrò ad Theram se receperunt. Sed eos Theræi arcentes accessu Theræ repellebãt, ac rursus reuerti iubebant. ita necessitate adacti, remenso iterum mari, condiderunt oppidum in insula Libyæ adiacenti, nomine vt prius dictũ est, Platæa, quæ fertur Cyrenæorum vrbi quæ nunc est, par esse magnitudine. Hanc biennio incolentibus, quum nihilo melius secum ageretur, vno è suis relicto, cæteri Delphos nauigarũt ad oraculum consulendum. Eò postquam venerunt, sciscitantibus quid ita secum in Libyam profectis nihilo tamen melius ageretur, Pythia respondit his verbis,

Lanigere Libyes scis quam nec adneris vrbem,
Me melius: tuum ego ingenium mirabor euntis.

His auditis, ij qui cum Batto erant, rursus redierunt. neque ita enim

* *Budæus ex antiquo exemplari legit* ἰχόφωνος, *id est* liçsitans lingua, *vt annotauit Pau. Leopard. Emend. lib. 3, cap. 11. Ex terrore id vocis vitiũ emendatum refert Pausan.* 331. *t 6. S.*

1 Pythiam in suo vaticinio lingua Libyca eum ita vocasse, quoniã eum Libyçe regem futurum nouerat.

2 *Ante hæc verba adde,* Perinde acsi lingua Græca oraculum reddens dixisset, O rex, vocis causa venisti. *Ad verbum, Ad vocem.*

3 Qua potentia? *Vel, Quibus copiis?*

4 Ab eo tempore autem quum *illa* tũ in hũc ipsum tũ in cæteros Theræos irã exerceret, hi calamitates suas ignorantes, *id est, calamitatũ suarum causam*, Delphos miserũt, *quò* de malis illis *sciscitarẽtur.*

enim sinebat eos deus aliò migrare priusquam in Libyam concessissent. Reuersi ad insulam, recepto quem reliquerant, incoluerunt locum in Libya, e regione insulæ, nomine Aziristum, amœnissimis collibus vtrinque conclusum, & vtrinque flumine præterlabente. Hunc locum sex annis quum incoluissent, septimo deserendum putauerunt, admonitu Libyum, vt in meliorem transirent. Ita illinc eos Libyes vesperum versus & ad locorum speciosissimum abduxerunt, & quidem noctu, ne Græci interdiu facientes iter, diurnum spatium metiendo animaduerterent. Est autem huic loco nomen Irasa. Eos, vbi ad fontem qui Apollinis esse fertur, duxerunt, inquiunt, Viri Græci, hic vobis incolere commodum est vbi cœlum [1] vocaliter sonat. Sub Batto igitur, qui condidit [2] Zoam, & annos quadraginta regnauit, & sub eius filio Arcesilao, qui regnauit annos sexdecim, Cyrenæi habitauerunt tot omnino quot in coloniam initio missi fuerant. Sub tertio autem Batto, qui felix est appellatus, cunctos Græcos ad nauigandum in Libyam cum Cyrenæis habitatũ induxit suo oraculo Pythia. Nam accersebant eos Cyrenæi ad agri partitionem. Induxit autem hæc verba respondens,

» *Serior in Libyen quisquis peruenerit almam,*
» *Discernendi agri, mox hunc, affirmo, pigebit.*

Quum ergo ingens multitudo Cyrenam se contulisset, finitimorum Libyum agros vastabant, atque inter se partiebantur. At illi eorumque rex nomine Adicran, agris exuti à Cyrenæis, missis in AEgyptum quibusdam, sese dediderunt Apriæ AEgyptiorum regi. Iste comparatum grandem AEgyptiorum exercitum misit aduersus Cyrenas. Cyrenæi, instructa apud Irasa locum & ad fontem Thestin acie, cum AEgyptiis conflixerunt, eosque superauerunt, vtpote inexpertos antea atque contemptores Græcorum, adeoq; profligarunt vt pauci ex eis in AEgyptum redirent. Qua de re AEgyptij succensentes Apriæ, ab eo desciuerunt. Huius autem Batti filius extitit Arcesilaus, qui regnum adeptus, inter initia cum fratribus suis seditiones exercuit, donec illi relicto eo in alium Libyæ locum migrauerunt, vbi contracti vrbem hanc condiderunt quæ, vt tunc, Barce nũc appellatur. Et inter condendum Libyas [3] solicitabant ad

1 Cœlũ perforatum est.

2 *Suspecta hic sunt Græca exempl. quorum alia ζόην, alia ζώην habent.*

3 Impulerũt ad defic.

deficiendum à Cyrenæis. Arcesilaus tam suis defectoribus quàm eorum receptoribus bellum intulit: quem reformidantes Libyes, fugam ad orientales Libyes intenderunt. Sed fugientibus Arcesilaus vsque institit insequendo, dum ad Leuconem Libyæ peruenirct, [1] & Libybus videretur opportunus ad inuadendum. Itaque congressi cum eo Libyes, adeò superauere Cyrenæos, vt ex illis septem millia ceciderint. Post hanc cladem, Arcesilaum ægrotantem epoto medicamento frater suus Aliarchus strangulauit: sed hunc dolo vxor Arcesilai interfecit, nomine Eryxo. Arcesilao successit in regno Battus, pedibus non valens, sed claudus. Cyrenæi ob acceptam calamitatem, Delphos miserunt per quosdam interrogatum, quam rationem inirent præclarissimè habitarent. His Pythia respondens, iussit ex Mantinea Arcadum adducerent moderatorem. Itaque petentibus Cyrenæis Mantinei dederunt quendam nomine Demonacem, virum inter populares probatissimum. Hic igitur vir Cyrenen profectus, vbi singula quæque edoctus est, in tres tribus distribuens illos, ita digessit vt vnam quidem partem faceret Theræorum, atque confinium: alteram autem, Peloponnensium atque Cretensium: tertiam verò, cunctorum insulanorum. Qui etiam [2] huic Batto regi cum alia omnia quæ superiores reges obtinuerant contulit, tum verò peculiaria fana ac ceremonias in media ciuitate instituit. Quæ institura sub hoc quidem Batto sincera permanserunt: verùm sub eius filio Arcesilao vehementer sunt perturbata, negante Arcesilao Batti illius claudi & Pheretimæ filio se laturum quæ Mantineus Demonax constituisset, ac reposcente honores suorum maiorum. Hinc seditione orta, ejectus profugit in Salaminem, mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea tempestate Salaminis imperium EVelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad hunc profecta Pheretima precabatur vt se filiumque Cyrenen cum exercitu reduceret. Ille omnia potius quàm exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse, sed melius facturum eum si ei petenti daret exercitum. Quumque identidem ad omnia quæ dabantur, hoc dice-

ret,

[1] Et inuadendum esse eũ Libyes censerent.

[2] Quum Batto regi peculiaria fana & ceremonias secreuisset, cætera omnia quæ antea regum erãt, populo in commune dedit. Quæ instit.

ret,tandem misit ad eam EVelthon dono fusum aureum, atque colum penso circundatam [1] dicentique quæ consuecuerat verba Pheretimæ,inquit talibus rebus donari fœminas,non exercitu.Arcesilaus interea Sami agens,vniumquenque solicitabat ad spem rei agrariæ:coactoque ingenti exercitu,missus est Delphos ad consulendum de reditu
122 in patriam.Cui Pythia ita respondit,Ad quatuor Battos,ac totidem Arcesilaos, octo hominum ætates dat vobis Apollo Cyrene regnare:vlterius vos conari dehortatur.Tibi verò suadet vt ingressus in domum tuam, quietem agas. Quòd si fornacem inueneris plenam amphorarum,ne eas excoquas,sed ad auram emittas.Sin fornacem incenderis, ne committas vt circumfluam introeas: alioqui peribis tu pariter & taurus optimè opus faciens. Hæc Arcesilao Pythia respondit. Iste sumptis iis quos contraxerat è Samo, rediit Cyrenen:recuperatoque rerum statu, immemor oraculi factus,vocatis ad dicendam causam iis qui contra ipsum in partibus fuerant,obiecit culpam fugæ suæ.At illorum alij exilio solum vertebant,alij ab eo comprehensi, in Cyprum ad necem mittebantur: quos Cnidij ad suam terram appulsos liberauerũt,ad Theramq; dimiserunt.Quosdam,qui in grandem quandam & priuatam Aglomachi turrim refugerant,circundata materia Arcesilaus igni cremauit.Hoc perpetrato, agnoscens id esse oraculum quo Pythia non sinebat cum inuctas in fornace amphoras excoquere,excessit vltrò ex vrbe Cyrene, extimescens necem oraculo prædictam, [2] & quòd Cyrenen existimaret circumfluam.[3] Contulitque se ad regem Barcæorum nomine Alazerin, cuius filius in matrimonio habebat cognatam suam. Et quidam tum Barcæi, tum exules Cyrenæi quum in foro agentem animaduertissent, obtruncarunt, & insuper eius socerum Alazerin. Ita Arcesilaus, siue volens siue inuitus oraculo non obsequutus,fatum suum implcuit. Mater eius Phereima, dum filius suus mali sui sibi author Barcæ agit, ipsa interea honoribus filij Cyrene fungebatur,ac munera obibat cum alia, tum in senatu præsidendo. Vbi autem cognouit filium in vrbe Barca oppetisse mortem,fuga se proripuit in AEgyptum. nam Arcesilaus fuerat de Cambyse Cyri bene meritus: quòd

1 Eadem autem verba ad *hoc munus* dicenti, *id est, inter accipiẽdum hoc munus*, se talibus muneribus, non autem exercit. fœminas donare respondit.

2 Et quòd existimaret circumfluam esse Cyrenen. *Id est, appellatione circumfluæ Cyrenen significatã fuisse.*

3 Vxor autem ei erat genere propinqua, Barcæorum regis filia, qui Alazer vocabatur: ad hũc se contulit. At quidam Bat.

is extitisset qui Cyrenen Cambysi tradiderat, ac tributum instituerat. Hæc in AEgyptum quum peruenisset, supplex Aryandi assedit: hortansque eum ad se vlciscendam, & prætendens titulum quòd ideo filius suus, quia cum Medis sentiret, interemptus esset. Erat hic Aryandes AEgypti prætor à Cambyse constitutus, qui aliquanto pòst tempore quum æmulari Darium vellet, ab eo est interfectus. Siquidem audiens atque animaduertens Dario cordi esse memoriam sui relinquere opere quod à nullo alio regum factum esset, id sibi imitandum putauit: donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro quàm potuit purgatissimo monetam percussit: Aryandes autem AEgypti prætor idem ex argento fecit, & nunc quoque extat purissimum argentum Aryandicum. Ea re comperta Darius insimulatum quasi rebellaret, morte affecit. Tunc autem Aryandes hic missus Pheretimæ, omnes ei copias AEgypti tradidit, pedestres simul & nauticas, præposito quidem pedestribus Amasi viro Maraphio, nauticis autem Badre, qui genere Pasargades erat. Sed priusquam copias mitteret, caduceatore Barcam misso percontabatur quisnam percussor Arcesilai extitisset: Barcæi se omnes extitisse respondent: multa enim se ab illo mala esse perpessos. His auditis Aryandes ita exercitum vnà cum Pheretima mittit. Atque hic quidem [1] titulus inferendi belli extitit. Verùm (vt mea fert opinio) exercitus mittebatur ad Libyas subigendos. Libyũ enim multæ sunt & variæ nationes, quarum paucæ regi obtemperabant, pleræque Darium cõtemnebant. Colunt autem Ægyptum versus (vt hinc incipiamus.) Libyum primi Adyrmachidæ, qui eisdem fere quibus Ægyptij moribus vtuntur. Vestem gestant qualem & alij Libyes, vxores eorum in vtroque crure armillam æream. Eædem capitis comam alunt: quarum quæque suos quos capit pedunculos [2] præmordet, atque ita abiicit. Hoc isti ex omnibus Libybus soli factitant, solique virgines nupturas regi exhibent, & quæ illi placuerit, eam deuirginat. Pertingunt hi Adyrmachidæ ab Ægypto ad portum vsque nomine [3] Plynum. His confines sunt Gigamæ, locum qui occasum spectat incolentes, Aphrodisiade tenus insula. In huius loci medio est insula Platæa, vbi vrbem condidere Cyrenæi.

1 Prętextus.

2 Vicissim mordet.

3 *Sic in vet. cod. Gr.* πλωὸς *legitur, nõ* πλινθος.

Atque

atque in continente est portus Menelaius & Aziris, quam Cyrenæi incoluere. Et dehinc Silphium incipit, ab insula Platæa pertingens vsque ad fauces Syrtis. Apud hos iidem pene ritus qui apud alios sunt. Gigamas ab occasu contingunt Asbystæ, qui supra Cyrenen incolentes non pertingunt ad mare. nam maritima Cyrenæi incolunt. Iidem non postremi sed præcipui Libyum sunt qui quadrigis vehantur, studiosi in Cyrenæorum moribus maxima ex parte imitandis. Horum sunt occasum versus confines AVschisæ, qui supra Barcam incolentes ad mare pertingunt ad EVesperidas. Circa mediam AVschisarum plagam habitãt Cabales, exigua natio, ad mare pertingentes, ad Tauchiram oppidum agri Barcæi, eisdem quibus ij qui supra Cyrenen sunt, moribus vtentes. AVschisarum quod ad oc-
123 casum vergit, contingunt Nasamones, grandis natio, qui sub æstatem relictis ad mare pecoribus, conscendunt ad locum AEgilen, decerpturi palmulas. nam palmæ illic & permultæ sunt, & spatiosæ, & fructiferæ omnes. ex quibus vbi palmulas præmaturas decerpserunt, ad solem siccantes maturefaciunt, deinde lacte maceratas sorbillant. Vxores plures singuli è consuetudine habent, & cum eis in propatulo coeunt, eodem penè quo Massagetæ modo, prius scipione prætento. Nasamonibus mos est, quum quis primùm ducit vxorem, prima nocte vt sponsa singulos conuiuas obeat concubitus gratia, & vt quisque cum ea concubuit, donum det illi quod secum habet domo allatum. Iureiurando ac diuinatione tali vtuntur: Per eos viros qui iustissimi atque optimi apud illos fuisse dicuntur, iurant, illorum sepulchra tangentes. Diuinant ad suorum accedentes monumenta, & illis, vbi preces peregerunt, indormiunt: vbi quodcunque per quietem insomnium viderunt, eo vtuntur. Fidei dandæ consuetudo hæc est: De manu alterius vterque sumpto inuicem poculo bibit. quòd si nihil humoris habuerint, sumptum è terra cinerem lingunt. Nasamonibus confines sunt Psylli, qui hunc in modum interciderunt: Auster eis omnia receptacula aquarum arefecerat: erat autem omnis eorum regio quæ intra Syrtin est, aquarum inops. Ob id isti publico colloquio atque consilio expeditionem fecere aduersus au-

ſtrum. (quæ Libyes memorant refero) hos, quum ad ate-
nas veniſſent, auſter ſpirans illic obruit. Pſyllis extinctis,
eorum terram Naſamones obtinent. Super hos auſtrum
verſus, in loco feris frequenti, Garamantes habitant, qui
omnium hominum commercium aſpectumque refugi-
unt, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere qui-
dem ſeſe audentes. hi ſupra Naſamones incolunt. Circa
maritima verò, occaſum verſus, confines ſunt Macæ, qui
ſummum capitis verticem radunt, in medio capillos cre-
ſcere ſinentes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In bel-
lum pelles ſubterraneorum ſtruthionum ferunt pro tegu-
mento. Per eos flumen Cinyps è colle qui vocatur Gratia-
rum fluens, in mare influit. Hic collis Gratiarum nemori-
bus frequens eſt, quum cætera cuius memini Libya ſit ar-
boribus nuda. ducentorum ab eo ad mare ſtadiorum eſt
intercapedo. Horum Macarum finitimi ſunt Gindanes,
quorum vxores ferunt fimbrias pelliceas ſingulæ multas,
ob hoc (vt memoratur) quòd vt à quoque viro venerem
paſſa eſt, fimbriam nodat, & vt quæque plurimas habet, ita
præclariſſima cenſetur, tãquam à pluribus viris adamata.

Horum Gindanorum oram in mare porrectam inco-
lunt Lotophagi, qui è ſolo loti fructu victitant: qui fructus
eſt inſtar fructus lentiſci, ſuauitate aſſimilis fructui palma-
rum. Ex hoc fructu Lotophagi vinum conficiunt. Loto-
phagis ſecundum marẽ vicini ſunt Machlyes, loto & ipſi
veſcentes, ſed minus quàm ſuperiores. Pertingunt autem
vſque ad ingentem amnem nomine Tritonẽ, qui in gran-
dem paludem Tritonidem influit, in qua eſt inſula quæ di-
citur Phla.[1] Hanc inſulam aiunt dici à Lacedæmoniis ha-
bitari debere. Aiunt autem & hæc: Iaſonem, poſteaquam
ſub Pelio Argo exædificauit, impoſitis in ea[2] cum aliis ſo-
lennibus hoſtiis, tum verò tripode æreo, circuiſſe Pelopon-
neſum, animo Delphos eundi, eumque, quum teneret cur-
ſum circa Maleam, abreptum à vento aquilone, & abdu-
ctum in Libyam, & priuſquam tellurem cerneret, in [3]a-
ſpretis paludis Tritonidis aſtitiſſe: eique hæſitanti de egreſſu
apparuiſſe Tritonem, ac iuſſiſſe dari ſibi tripodem, quòd
diceret oſtenſurum ſe illis exitum, atque incolumes remiſ-
ſurum. Aſſentiente Iaſone, ita demum Tritonem oſtẽdiſſe

1 Aiunt autẽ editum eſſe Lacedæmoniis oraculũ de deducẽda in hanc inſulam colonia.

2 Cum reliqua hecatombe, tum, &c.

3 *Satim ſ. poſt eandem vocem vertit Brenta. Lego autẽ βραχὺ & βραχίων cum vet. cod.*

qua

qua ratione è breuibus enauigarent, & tripodem in suo templo posuisse, in eoque tripode oraculum reddidisse, & iis qui cum Iasone erant, omnem rationem indicasse. Fore enim vt quum quis tripodem accepisset [1] ex omnibus qui in Argo nauigarent, necessariò centum Græcæ ciuitates accolerent paludem Tritonidem. Hęc quum audissent Libyes qui montem Gratiarum colunt, tripodem occultasse. Iuxta hos Machlyes, habitant AVses: & circum paludem Tritonidem vtrique habitant, ita vt medio Tritone diriminantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum gestant, AVses verò sinciput. Horum virgines, anniuersario Mineruæ festo, in honorem ipsius deæ inter se bifariam diuisæ, prœliantur lapidibus fustibusque, dicentes se [2] morem patrium seruare ei quam Mineruam nominauimus: & quæ virgines è vulneribus decedunt, eas falsas virgines appellant. Sed priusquam à pugnando desistant. hoc faciunt: Quæ virgo in pugnam optimam operam nauauit, eam semper communi consensu cæteræ virgines exornant cum cætera armatura Græca, tum cristа Corinthia, & currui impositam circa paludem circumferunt. Quibus autem rebus ornarentur olim hæ virgines antequam accolerent Græci, non habeo dicere. arbitror autem ornari suetas armis AEgyptiis. nam ab AEgypto asimarim & scutum & galeam Græcis esse tradita. Aiunt autem Mineruam Neptuni esse filiam ac paludis Tritonidis, eamque [3] nescio quid à patre reprehensam donasse seipsam Ioui, & Iouem sibi illam asciuisse filiam. Hæc illi aiũt. Iidem promiscuè cum mulieribus, non vnà habitantes, sed pecudum more concumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est factus. apud quem virum habitare sustinet, (nam tertio quoque mense viri conueniunt) eius filius censetur. Isti quidem maritimi Libyum Nomadum dicti sunt. Supra hos autem ad partem mediterraneam Libya est theriodes dicta, *id est ferax abundans*. Supra hanc theriodem supercilium soli fabulosum est, porrectum à Thebis Ægyptiis ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme decem dierum itinere [4] sunt grumi grandes salis iucundi in collibus, & singulorum collium vertices è medio sale eiaculantur aquam dulcem pariter & gelidam. Circa quã ho-

1 Ex posteris eorum qui, &c. Fortasse Vallа scripserat ex nepotibus.

2 Ritus patrios ei peragere.

3 Nescio quid de patre conquestam.

4 Sunt frusta salis veluti grumi magni in tumulis: & in singulorũ tumulorum verticibus è medio sale aqua frigida & dulcis etũpit.

124

mines habitant vltimi,ſolitudinem verſus.& ſupra *plagam* therioden *dictam*, à Thebis itinere dierum decem,primi Ammonij,habentes templum ad Thebani Iouis effigiem, etenim Thebis (quemadmodum à me memoratum eſt) aſpectu arietino Iouis ſimulachrum eſt. Apud hos eſt alia quoque aqua fontana, quæ ſub matutinum quidem tepet, ſub horam autem qua forum frequentiſſimum eſt, frigeſcit: ſub meridiem multo frigidior eſt,caque hora hortos irrigant.Declinato iam die remittitur frigus,donec ſol occidit:tunc tepeſcit, magis ac magis caleſcens, ad mediam vſque noctem, quo tempore feruens exæſtuat: præterita nocte media, ad auroram vſque refrigeſcit. cognominatur autem fons iſte,ſolis.Poſt Ammonios autem per ſuperciliũ ſabuli,decem rurſus dierum itinere eſt collis ſalis,& aqua illi Ammoniæ par, hominibus circumhabitantibus, cui loco nomen eſt AEgila, ad quem locum Naſamones veniunt palmulas decerptum. Rurſus decem dierum ſpatio ab AEgilæis alius [1] collis eſt ſalis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna vis, quẽadmodum apud alios incolentibus illic hominibus quibus nomen eſt Garamantibus,natione ſanè magna,qui inducta ſuper ſalem humo, ita ſerunt.Ab his ad Lotophagos breuiſſimum iter. A quibus triginta dierum ſpatium eſt ad eos apud quos gigũntur boues præpoſterè paſcentes.Ideo autem præpoſterè paſcuntur,quòd cornua inflexa anterius habent,& ob id ceſſim euntes paſcuntur. nam offenſantibus in terra cornibus,progrediendo paſci nequeunt: alioqui nihil differentes à cæteris bobus,præter craſſitudinem pellis atque duritiam.Garamantes hi Troglodytas Æthiopes quadrigis venantur.nam Troglodytæ Æthiopes,omnium quos fando cognouimus,perniciſſimis pedibus ſunt,ſerpẽtibus, lacertisque & aliis id genus reptilibus veſcentes, lingua nulli alteri ſimili vtentes,ſed veſpertilionum more ſtridentes.

A Garamantibus decem quoque dierum itinere alius collis eſt ſalis,& aqua:accolẽtibus hominibus quibus nomen eſt Atlantibus, ſolis omnium hominum, quos ipſi nouimus,innominatis. [2] nam ſales quidem apud eos vocantur Atlantes, ſingulis autem eorum nullum nomen imponitur.Hi ſolem tranſcendentem execrantur, eique præterea omnia

1 Agger. *Tanto poſt ipſe tumulum vertit.*

2 Nam omnibus quidem ſimul nomen eſt Atlantes. *Id eſt, commune quidem vniuerſæ gentis nomen eſt Atl.*

omnia conuitia ingerunt, quòd torridus & ipsos & regionem perdat. Post totidem dierum iter alius tumulus salis est, cum aqua, & hominibus accolentibus. Cui confinis est mons nomine Atlas, angustus, & vndiq; teres: & (vt fertur) adeo celsus vt eius cacumen nequeat cerni, quòd à nubibus nũquam relinquatur, neq; hyeme neq; æstate: quem esse columnam cœli indigenæ aiunt. Ab hoc mõte cognominantur hi homines: nam Atlantes vocantur. dicunturq; nec vlla animante vesci, nec vlla somnia cernere. Ad hos vsque Atlantes possum recensere nomina eorum qui in supercilio *Libyæ* habitant, post hos non amplius. Porrigitur autem id supercilium ad columnas vsq; Herculeas, atque vlterius. Intra quod est salis metallum, *id est* [1] *effossio*, decem dierum itinere, & homines incolentes, qui domicilia sua faciunt ex [2] micis salis. isti enim iam tractus Libyæ vacant imbribus, nam si plueret illic, non possent manere parietes [3] salis. Supra autem hoc supercilium, austrum versus ac mediterranea Libyæ, deserta iam plaga est, & sine aqua ferísque, sine pluuia ac lignis, omni prorsus humore vacans. Ita ab AEgypto ad Tritonidem paludem, [4] pastoritij Libyes sunt, carne victitantes ac lacte, nihil vaccinum gustantes, quia nec AEgyptij gustant suem, nec alentes quidem vaccam. Sed nec Cyrenææ fœminæ [5] ferire sibi fas putant, ob Isidem quæ est in AEgypto, cui etiam ieiunia & dies festos studiosè agunt. At mulieres Barcææ non modò gustu vaccinæ carnis, sed etiam suillæ abstinent. Atq; hæc quidem ita habent. Ad occasum verò Tritonidis paludis iam non sunt [6] pascuales Libyes, neque eisdem moribus vtentes, neque idem circa infantes quod pascuales solent, factitantes. Nam Libyum qui pastorales sunt plerique hoc faciunt, an omnes, non queo pro certo dicere. Vbi filij ipsorum quadrimi effecti sunt, venas verticis illorum lana succida inurunt, nonnulli venas temporum: eam videlicet ob causam ne vllo vnquam tempore phlegma, *id est pituita*, defluens è capite, officiat. eaque de re se aiunt esse optima valetudine. Et sunt re vera Libyes inter omnes quos nos nouimus homines salubertimo corpore: incertum mihi an ob hanc causam, certè optima valetudine sunt. Quòd si pueris inurendis spasmus existat, inuenta est ab eis medicina. vrina

1 Fodina.
2 Grumis.
3 *Post* Salis, *adde*, Ibi autẽ & altus & purpureus sal effoditur.
4 Nomades Libyes sunt, qui carne & lacte vescuntur, sed ab esu vaccarũ abstinent sicut & Ægyptij, suesq; non alunt.
5 *Suspecta est hic vox Græca.*
6 Nomades Libyes.

enim hirci aſperſa eos liberant. Ea autem refero quæ ipſi Libyes narrant. Porro ſacrificia apud [1] paſtoritios Libyes talia ſunt: Vbi pro primitiis autem pecudis præciderunt, eam ſupra domum abiiciũt: hoc acto, ceruicem eius auertunt. Solis autem omnium deorum immolant Soli & Lunæ. & his quidem vniuerſi Libyes ſacrificant: at qui circa Tritonidem paludem incolunt, etiam Mineruæ Tritoniq; ac Neptuno: ſed Mineruæ præcipuè. A quibus Libybus Græci veſtem & ægidas ſimulachrorũ Mineruæ mutuati ſunt, præterquam quòd ęgides apud Libyes, & pendentes ex eis fimbriæ non ſunt ſerpentes, ſed è loris factæ: cætera verò omnia ad idem exemplar efficta ſunt: nomine quoque ipſo teſtificante veniſſe ex Libya [2] Palladiorum ſtolã. Quippe Libyſſæ mulieres ſuper veſtem amiciuntur nudis ægeis, *id eſt caprinis pellibus non villoſis*, fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, *id eſt caprinis pellibus*, ægidas denominauere Græci. Quinetiam hinc primùm mihi videtur eiulatus in templis extitiſſe, quòd eo Libyſſæ mulieres vehementer vtuntur ac bellè. Et à Libybus quadriiugos equos iungere Græci didicere. Sepeliunt autem paſtorales Libyes defunctos vt Græci, præter Naſamones, qui illos ſedentes ſepeliunt, obſeruantes vt dum quis cœpit agere animam, eum ſedentem conſtituãt, ne ſupinus expiret. Domicilia eorum ſunt virgultis compacta, ſuſpenſis circa lentiſcos, & ea quoquouerſus verſatilia. Et iſti quidem talibus vtuntur moribus. Contingunt autem hos ab [3] orientali parte Tritonis fluminis ij Auſes qui ſunt aratores: [4] qui verò Libyes domos poſſidere conſueuerunt, iis nomen impoſitum eſt Maxyes, qui dextram capitis partem comatam geſtant, ſiniſtram radunt, corpus minio tingunt, aſſerentes ſe à Troianis eſſe oriundos. Regio autem hæc & reliqua ad occidentem vergens, multo frequentior eſt ferís ſyluiſque quàm regio paſtoralium. Nam quæ ad auroram reſpicit, quam paſtorales incolunt, Tritone flumine tenus & depreſſa eſt & arenoſa: hinc deinceps quæ aratorum eſt, veſperam ſpectans, montana valde eſt ac nemoroſa, ferisque frequens. Siquidem apud hos & ſerpentes ſunt ſupramodum grandes ac leones, elephantes quoque & vrſi, & aſpides, & aſini cornibus præditi. Et [5] cynocephali, *id eſt capita*

1 Nomades. *Sic & in ſeq. pro paſtorales.*

2 *Id eſt ſimulachrorum Mineruæ, dicit enim Herodot.* παλλάδων *quod dixerat τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης.*

3 Occidentali.

4 *Lectionem ſequutus videtur diuerſam ab ea quæ eſt in vulg. edit.*

5 *In vulg. Græc. edit. Cynocephalorum tantùm fit mentio, ſed quidam net. codices pro* κυνοκέφαλοι *habent* ἀκέφαλοι, *hoc modo,* ἢ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τῷ στήθει ὄμματα ἔχοντες, *&c.*

capita canina habentes, & acephali, *id est non habentes capita*, qui in pectoribus oculos habent, vt Libyes memorant: nec non viri fœminæque agrestes, & aliæ permultæ feræ haud ementitæ. Quorum nihil apud pastorales est, sed alia, veluti pygargi, & capreæ, & bubali, & asini, non illi quidem cornua habentes, sed alij impoti: nunquam enim bibunt. & oryes,[1] quibus vlnales palmæ pro cornibus fiũt. (huius feræ magnitudo est ad æquiparationem bouis) & bassaria, & hyænæ, & hystriches, & arietes agrestes, & dictyes, & thoes, *id est ex hyæna & lupo genitæ*, & pantheræ, & boryes, & crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres lacertis assimiles, & struthi subterranei, & serpentes pusilli cum singulis cornibus. Hæ sunt illic feræ, & item cæterę quæ alibi, præter ceruum & aprum. ceruus enim & aper prorsus in Libya nullus est. Sunt ibidem quoque tria murium genera, quorum alij bipedes vocantur, alij zegeries Libyca lingua (quod in Græca pollet idem quod *βουνοί*, *id est colles*: alij, echines. Sunt præterea mustelæ quæ in silphio nascuntur,[2] murænis simillimæ. Tot habet feras Libyum pastoralium regio, quantum nos maximè scrutando longissimè inuestigare potuimus. Maxyum autem Libyum confines sunt [3] Zabeces, vbi fœminæ aurigantur currus in bellum. His finitimi sunt * Zygantes, vbi magnam vim mellis apes conficiunt, sed multo plus opifices viri facere dicuntur. omnes autem minio inficiuntur, ac simiis vescuntur, quarum affatim gignitur iis qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthaginenses sitam esse insulam nomine Cyranin, ducentorum stadiorum longitudine, arctam latitudine, in quam transiri è continente potest, oleis refertam ac vitibus. Et in ea esse lacuum vnde virgines indigenarum pennis volucrum pice illitis ramenta auri referunt è limo. Hæc an vera sint haud equidem scio, sed quæ narrantur scribo. [5] Fuerit autem totum, vt ipse ego in Zacyntho vidi picem è lacu referri. Sunt eo loci complures lacus; quorum qui maximus, septuaginta quoquouersus pedum est, altitudinis duûm passuũ. in hunc *virgines* contum, cuius in summitate mirtus alligata est, demittunt, deinde referunt myrto picẽ, odoteẽ quidem asphalti habentem, sed cætera præstantiorem pice

1 Ad quarum cornua phœnices cubitos *mensuras* faciunt. 1. *Phœnices suas mensuras dictas cubitos illarum cornibus magnitudine faciunt pares. Fortasse tamen & alius sit sensus.*

2 Tarteſſiacis ſimiles.

3 Zaveces.

* Τύζαντες *pro gente Libyca ex Herodoti quarto citantur à Stephano: vt annotauit Turn. Aduers. lib. 10. c. 24. Sed idem tamen Steph. & Ζύγαντες pro Libyæ populo citat ex Hecatæo & Eudoxo.* S.

4 Fieri autem poſſit vt id omnino ita ſe habeat, quum ipſe viderim, &c.

Pieria: eamq; in scrobem quam iuxta lacum foderunt, effundunt, & vbi multum illius aggesserunt, ita è scrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id sub terram means [1] redditur in mari, quod à lacu quatuor stadijs abest. Ita quæ de insula adiacenti Libyæ dicuntur, consentanea sunt veritati. Aiunt præterea Carthaginenses, locum esse Libyæ extra columnas Herculis habitatum hominibus: cò quoties ipsi applicuere se, merces è nauibus exponere, easq; in crepidine terræ deinceps collocare: tum conscensis nauibus fumum excitare: fumo autem conspecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro mercibus depositio, [2] rursus illinc abscedere, sed non extra conspectum: tum se illinc è nauibus egressos *pretium* considerare, & si dignum mercibus [3] videatur, eo sumpto abire: sinminus, conscensis iterum nauibus consi-
dere. illos verò accedentes, plus auri ad id quod depositum addere, donec [4] persuadeant. Neutros autem alteris iniuriâ inferre: [5] neq; aur se contingere merces priusquam ipsi sumpserint aurum. Atq; hi sunt Libyum quos nominare possum: quorum pleriq; neq; tunc de rege Medorum curabant quicquam, neq; nunc curant. De qua regione eatenus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum nos scimus) & non à pluribus incoli: quarum duæ sunt indigenæ, totidem non indigenæ. Indigenæ quidem, Libyes atq; Æthiopes, quorum alteri ad aquilonem Libyæ, alteri ad austrum incolunt: aduenæ verò, Phœnices & Græci. Neq; verò videtur mihi bonitas Libycæ terræ cum bonitate Asiæ atque Europæ comparanda, præter vnam Cinypem, quæ tellus fluuio cognominis est. Hæc autem optimæ cuique telluri par est prouentu fructus cerealis [6] omnino cæteræ Libyæ. Est enim pulla & vda fontibus, ac secura siccitatis aeris: ac ne imbre quidem, qui sit vehementior, læditur. nam in eo tractu Libyæ pluit. Ex prouentibus autem fructuum terræ, totidem mensuræ illic quot è Babylonica relsure percipiuntur. Bonum solum & illud est quod EVesperitæ colunt. nam quoties id eximiè seipsum vbertate superat, centuplum reddit: at illud Cinypum, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio quæ huius Libyæ editissima est, quam pastorales incolunt, tres in se

[1] Conspicitur. *Vel, apparet.*

[2] Procul à mercibus retrocedere. *Hic autē interpres aliter legisse videtur. sed hanc lectionem ἢ ἐξαναχωρέειν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων sequentia confirmant.*

[3] Videatur aurum.

[4] Faciant illos acquiescere. *Gal. Iusques à ce qu'ils les rendent contens.*

[5] Neq; enim illos aurū attingere priusquam merciū pretio id æquauerint, *id est priusquam tam multū exhibuerint quantum mercium pretio respondeat*, neq; illos merces attingere, *vel cō tingere* priusquam, &c.

[6] Nec quicquam omnino similis est reliquæ Libyæ.

[1] pla-

[1] plagas continet admiratione dignas. Primam, quæ maritima est, quòd in ea iam fructus maturi metuntur vindemianturq;: his compositis, in plaga quæ supra maritimam est, medios fructus legunt, quos bunos appellant: dum hi fructus adornantur, ij qui sunt in editissima plaga, coquũtur atq; matureſcunt. Itaq; dum primi fructus bibuntur atq; eduntur, vltimi aduentant. Atq; hunc in modũ ad octo menses perceptio fructuũ Cyrenæos occupat. Hæc hactenus de his dicta sint. Persæ autem ad vlciscendam Pheretimam ab Aryande missi ex Ægypto Barcen peruenerunt, oppidum obsederunt, missis illico qui denuntiarent dedi authores necis Arcesilai.[2] Eos oppidani, vt qui cędis omnes participes essent, in colloquium non admiserunt. Ita octo menses Barcen quum obsedissent Persæ, nono mense cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, & valida tormenta admouerunt. sed cuniculos quidem faber quidam ærarius deprehendit æreo scuto, hunc in modum: Circumferens illud intra murũ, admouebat pauimento vrbis: quod vbicunq; admouebatur alibi, illinc è solo nihil soni reddebatur: ad locum autem qui suffodiebatur, æs clypei resonabat, vbi è diuerso fodientes Barcæi, Persas suffossores interemerũt. Tormenta autem Barcæi ipsi repulsabant. Verùm quum multum temporis contriuissent, & multi vtrinq; caderent, nec pauciores ex Persis, Amasis dux peditatus talem tem commentus est: Animaduertens Barcæos vi non posse superari, sed dolo, latam fossam per noctẽ depressit, eiq; fragilia superstrauit ligna, & super ea humum induxit, reddens solum cætero æquabile. simulatq; illuxit, Barcæos in colloquium euocat. Illi libenter obtemperauere, quòd eis cordi erat ad pactionem deuenire. Pactionem autem in hanc formulam inierũt, ferientes fœdus super illam occultam fossam: vt quoad humus ea ita se haberet, tandiu fœdus in ea regione ratum foret, Barcæis quod æquum foret se pensuros regi, & Persis, se nihil rerum nouarum aduersus Barcæos esse molituros promittentibus. Barcæi dehinc fœderibus freti, & ipsi ex vrbe prodibant, & ex hostibus cuicunq; libebat intrandi vrbem faciebant potestatem, patefactis omnibus portis. At Persæ rescisso ponte occulto in vrbem proruperunt: ideo autem pontem quem fecerant

1 *Sunt qui in Græco cõtextu pro χώρας legendum censeant ὥρας. quam lectionẽ sequendo, aliter fuerit interpretandus hic locus.*

2 Eorũ oppidani, vt qui &c. orationẽ non admiserunt. *id est, eorũ petitioni non acquieuerunt, vel, assensi non sunt.*

reſciderunt, vt fœdus ſoluerent quod cum Barcæis percuſſerant, tandiu ratum fore fœdus quandiu maneret terra vt tunc manebant. refracto enim ponte, non manere fœdus in ea regione amplius. Pheretima traditos ſibi à Perſis Barcæos qui faciendæ cædis principes fuerant, ſudibus ſuffixit per ambitum murorum. Fœminarum quoq; deciſas mamillas circa muros appendit. Cæteros Barcæos Perſis vt diriperent imperauit, præter Battiadas, & qui cædis affines non extiterant. His vrbem permiſit: reliquis in ſeruitutem abreptis Perſæ redierunt. qui quum ad vrbem Cyrenen rediſſent, Cyrenæi eos, oraculi cuiuſdam ſeruandi gratia, per vrbem deduxerunt. ſed inter tranſeundum præfectus naualis exercitus Bares illis præcepit vt vrbem diriperent: recuſante Amaſi peditum duce. ſe enim aduerſus vnam Barcen Græcam ciuitatẽ eſſe miſſos. Verùm poſtquam tranſierunt, & ad ripam Lycæi Iouis ſubſederunt, pœnitentia eos ſubijt quòd Cyrenen non occupaſſent: camq; iterum adoriri conati ſunt, Cyrenæis non permittentibus. Et licet nemo contrà ferret arma, tamen inceſſit eis metus: illincq; curſu ſe proripientes, ſexaginta circiter ſtadia conſederũt. vbi ſtatiua habentibus, ab Aryande nuntius aduenit ad eos reuocandos. Quum igitur à Cyrenæis commeatum ſibi præberi precati eſſent & eũm accepiſſent, in Ægyptum reuertebantur. Quos deinde Libyes excipientes, veſtitus atq; vtenſilium gratia, vt quiſq; relinquebatur trahebaturq;, interficiebant, donec in Ægyptum peruentum eſt. Hic Perſarũ exercitus in Libyam longiſſimè ad EVeſperidas proceſſit. Quos autem Barcæorũ cepere, [r] quosq; ex Ægypto eiecere ad regem, ijs Darius rex ad incolendum dedit vicũ Bactrianæ regionis, (cui vico nomen impoſuere Barcæ) ad meam vſq; memoriam etiam incolis frequentem. Verùm ne ipſa quidem Pheretima [2] probè vita exceſſit. nam poſteaquam vlta Barcæos celerrimè in Ægyptum redijt, malè perijt. [3] vt enim exiſtunt acres admodum & inuidioſæ vltiones deorum in homines, viuens vermibus computruit. Talis ac tanta Pheretimę Batti filiæ in Barcæos vindicta extitit.

1 Hos ex Ægypto ad regẽ tranſportarunt: rex autẽ Darius ijs ad incol. *Legendo* ἐκαπάστους pro ἀναπάστους.

2 Feliciter vitam finiuit. quumprimũ enim vita Barc. in Ægypt. redijt, miſerè perijt.

3 Vt enim dijs odioſæ ſunt nimium acres hominũ vltiones. *Perinde ac ſi dicat, deos illi tã miſerabilem mortẽ exitũ immiſiſſe, odio proſequentes eã quæ ſibi fuerat in vltione ſumenda crudelitatẽ, vt & alias adeò atroces vltiones odio proſequi ſolent. Valla autem ſenſum non vertit.*

HERO-

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER QVINtus, qui inscribitur TERPSICHORE.

AT Persæ qui in Europa sub Megabyzo relicti à Dario erant, primos ex Hellespontijs Perinthios Dario subesse recusantes, subegerunt, antea quoque à Pæonibus malè affectos. Siquidem Pæones qui sunt à Strymone, admoniti diuino responso vt bellum Perinthijs inferrent: & si quidem à Perinthijs ex aduerso confidentibus prouocarentur, nominatim compellantibus, eos inuaderent: sinminus, ab inuadendo abstinerent: ita fecerunt. Enimuero cõfidentibus Perinthijs eregione Pæonum in suburbanis, ibi singulare certamen triplex ex prouocatione commissum est, viri cum viro, equi cum equo, canis cum cane. Et quum victores duobus certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pæana cantarent, tunc Pæones hoc ipsum esse responsum dei coniectantes, inter se dixere, Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canentes impetum fecere, egregieque vincentes ex illis paucos reliquere. [1] Quæ quondam à Pæonibus gesta fuerant, hunc in modum gesta sunt. Tunc autem Perinthij pro libertate strenuè pugnantes, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt. Perintho capta, Megabyzus per Thraciam arma circumferens, omnes eius vrbes atque omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, vt omnem Thraciam subigeret. Gens Thracum, secundum Indos, omnium maxima est: quæ si aut vnius imperio regeretur, aut idem sentiret, vt mea fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium multo validissima: sed quia id nimis arduũ illis est, & nulla ratione contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autẽ multa nomina singularũ

1 Quæ quõdam à Pçonibu. acciderãt *Perinthijs*, ita se habuerant. *Vel*, Talẽ quidam olim clade *Perinthij* à Pæonibus acceperant. Tunc tamen pro libertate strenu.

regionum singuli. Moribus tamen ac opinionibus consimilibus imbuti sunt, præter Getas & Trausos,[1] & qui supra Cresionæos incolunt. Ex quibus quæ à Getis fiant qui [2] se pro immortalibus gerunt, à me commemoratum est. Trausi verò in cæteris quidem omnibus idem quod Thraces, verùm circa natalia suorum atque obitus hoc facitant: Edito puero, propinqui eum circūsidentes cum ploratione prosequuntur, ob ea mala quæ necesse est illi, quòd vitam ingressus sit, perpeti: humanas omnes calamitates recensentes. Hominem autem fato functum, per lusum atque lætitiam terr.. demandant, referentes quot malis liberatus in omni sit felicitate. At qui supra Crestonæos incolunt, ista agunt: Singuli plures vxores habent: quorum vbi quis decessit, disceptatio magna fit inter vxores, acri amicorum circa hanc rem studio, quænam dilecta fuerit à marito præcipuè. Quæ talis iudicata est & hunc honorem adepta, ea à viris ac mulieribus exornata, ad tumulum à 128
suo propinquissimo mactatur, vnáque cum viro humatur, cæteris vxoribus id sibi pro ingenti calamitate ducētibus, nam id eis summo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos est: Liberos in mercato venundant. Virgines autem non asseruant, sed quibus libuerit cum viris concumbere sinunt: at vxores asseruant vehementer, easque magno [3] ære à parentibus coemunt. Punctas notis esse frontes, nobile iudicatur: non esse notatas punctis ignobile. Otiosum esse, pro honestissimo habetur: agricolatorem verò, pro contemptissimo. E bello atque rapto viuere, pulcherrimum. Atque hi quidem sunt eorum insignissimi mores. Deos autem hos solos colunt, Martem, Liberum, Dianam: sed reges, præter populares, etiam Mercurium, eumque è diis præcipuè: per quem solum iurant, à quo progenitos quoque se aiunt. Optimatibus eorum tales sunt sepulturæ: Prolato triduum cadauere, mactatisque omnifariis hostiis, conuiuantur. Illudque defletum prius, deinde combustum sepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggestoque desuper tumulo, cum alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipuè certa cum ratione monomachiã, *id est singulare certamen*. Et sepulturæ quidem Thracum huiusmodi sunt. Quod autẽ huius regionis ad aquilonem vergit,

1 *Vel*, Et Crestonæos qui superiorẽ regionem incolunt. *sic & paulo pòst.*

2 *De his vide lib. præcedente locum Herodoti, simulq; annotationem in eum.*

3 Stigmatis. *Cicero stigmata interpretatur compunctiõnis.*

vergit, nemo potest pro comperto referre quinam homines eam incolant: sed illam quæ trans Istrum plaga est, cōstat vastam esse atq; ignotam: [1] vbi solos audio habitare homines nomine Sigynas, veste Medica vtētes, eorumque equos toto corpore hirsutos esse, ad quinque digitos altitudine pilorum, eosdemque pusillos ac simos, inualidosq; ad viros gestandos, sed currui iunctos esse pernicissimos: atque his curribus indigenas inuehi. Horū fines proximè accedere ad Enetos qui sunt in Adria. Eos quoq; se colonos Medorū dicere: qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem non queo dicere: sed [2] fiat quidlibet intra longum tempus. [3] Sigynas Libyes qui supra Massiliam incolunt, institores appellant: Cyprij iacula. Verùm, vt Thraces aiunt, apes loca quæ sunt trans Istrum, obtinent, & ob illas vlterius pergi non potest. Quæ quum dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal constat frigoris intolerans esse. Sed mihi videntur loca quæ septentrionibus subsunt, ob gelu inhabitabilia esse. Hactenus de hac regione: cuius oram maritimam Megabyzus Persis obedientem reddidit. Darius, [4] transmisso rapidissimè Hellesponto, postquam Sardis venit, recordatus est beneficij in se ab Histiæo collati, & cōsilij Cois Mitylenæi. Quibus accersitis Sardis obtulit electionem. Histiçus, vt qui esset Mileti tyrannus, nullam sibi tyrannidem poposcit: sed Myrcinum Edonidem, animo vrbis in ea cōdendæ. Et iste quidem hanc elegit: Coes autem, vt qui non tyrannus sed priuatus esset, optauit Mitylenes tyrannidem. Impetrato vterq; quod optauerat, eò se contulit. At Dario res huiusce modi oblata est, vt illam videnti incesserit cupido iubendi Megabyzo vt Pæonas ex Europæ sedibus in Asiam transportaret. Erant Pigres & Mastyes viri Pæones, qui postquam Darius transmisit in Asiam, & ipsi Sardis venere, cupidi tyrannidis apud Pæonas potiundæ, ducentes vnà sororem procera statura atque speciosam: obseruato tempore dum in suburbanis Lydorum Darius præsideret, talem rem sibi agendā putarūt: Sororē quam optimè poterant, quum exornassent, ad aquam mittunt, vas capite tenentem, equumq; è brachio trahentē, linumq; nentem. Eam prætereuntem Darius attentè considerabat, quòd

1 De nullis autē possum quicquàm accipere qui trans Istrum habitent præterquam de Sigynis.

2 Nihil est quod non cō tingere possit intra long.

3 Sigynas quidem certè Ligures qui supra Mass. &c. *At hic legit* λίγυες *pro* λίγυας.

4 Quumprimum Sardis trāsmisso Hellesponto peruenit.

neque Persica erant illa quæ ageret mulier, neque Lydica neque vllarum ex Asia fœminarum. Hæc considerans, misit quosdam suorum satellitum, iussos obseruare in quam rem vteretur mulier equo. Istis obsequentibus, fœmina vbi peruenit ad flumen, equo satisfecit, vas aqua impleuit. His actis, eadem via regreditur, aquam capite sustinens, equum è brachio trahens, ac fusum versans. Admiratus Darius tum ijs quæ ab exploratoribus audisset, tum ijs quæ ipse vidisset, adduci coràm fœminam iubet. Ea adducta, adolescentes fratres qui aderant, non procul rem ipsam speculantes, interroganti Dario cuias illa esset, aiũt se Pæones esse, & illam suam sororem. Ad quos Darius, quinam homines essent Pæones, & vbi locorum habitarent, & cuius rei gratia illi venissent Sardis, percontati. Adolescentes, se verò venisse dicere vt sese ei donarent. Pæoniam autem esse ad flumen Strymonem sitam, qui Strymon non procul abesset ab Hellesponto. Esse verò Pæones coloniam Teucrorũ qui è Troia fuerunt. Hæc singulatim illi referebãt. Interrogantique Dario nunquid omnes illic fœminæ tam laboriosæ essent, affirmare promptè id ita se habere. huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Darius literas ad Magabyzum dat, quem in Thracia præfectum reliquerat, iubens è sedibus suis Pæones ad ipsum transferri cum liberis pariter & vxoribus. Eques cum hoc nuntio confestim ad Hellespontum cucurrit, Hellespontoque transmisso literas Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, sumpto è Thracia duce, aduersus Pæoniam exercitum ducit: Pæones cognito Persarum in se aduentu, contractis copijs processere ad mare, rati illac Persas ingressuros ad dimicandum. 119
Et Pæones quidem ad arcendum exercitus Megabyzi ingressum parati erant: Persæ autem certiores facti Pæonas cõuenisse ad intercludendum ab ora maritima ingressum, sumptis ducibus iter ad superiora conuertunt, hostemque latentes in eius oppida irrumpunt, & illa vtpote vacua, facilè occupant. Quod vbi resciuere Pæones, protinus dispersi, ad sua quisque dilabuntur, seque Persis dedunt. Ita è Pæonibus Syropæones & Pæoplæ, & qui ad Prasiadem vsque paludem incolunt, è suis sedibus emoti, in Asiam sunt abducti. Qui verò circa Pangæum montem incolunt,

1 Equum aquauit. vel, adaquauit.

Dobe-

Doberasque & Agrianas & Odomantos, & ipsam Prasiadem paludem, à principio non cepit Megabyzus. Tentauit tamen eos etiam expugnare qui paludem incolunt. incolunt autem hunc in modum: In media palude compactæ stant sublicæ, angustum à continente ingressum vno ponte habentes. Has sublicas tabulata sustinentes, olim communiter omnes ciues statuebant: mox è lege hunc in modum statuendas censuerunt, vt pro singulis vxoribus quas quisq; duceret (ducunt autem singuli multas vxores (ternas defigeret sublicas, è monte sumptas cui nomen est Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent singuli super ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata compactas, deorsum ad paludem ferentes. Paruulos autem liberos per pedē reste illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autem & subiugalibus pisces pro pabulo præbent. Porro piscium tanta est copia vt quoties quis ianuam compactam reclinauerit, dimissam fune sportam vacuam, aliquanto post retrahat piscium plenam. quorum duo sunt genera, vnum quod vocant Papraces, alterum Tilones. Cæterùm è Pæonibus ij qui capti fuere, in Asiam sunt abducti. Pæonibus captis, Megabyzus nuntios in Macedoniam septem Persas, qui post eum erant in exercitu spectatissimi, misit ad Amyntam petituros regi Dario terram & aquam. Est autem è palude Prasiade breuis admodum in Macedoniam via. nam in primis paludi confine est metallum, *id est* [1] *fossa aeris*, vnde post ea tempora Alexandro in singulos dies singula talenta prouenichant. Post Metallum, superato monte quem vocant Dysorum, Macedonia intratur. Eò Persæ vbi peruenere, & in conspectum Amyntæ, ad quem mittebantur, regi Dario terram & aquam petiere, Amyntas & ea dedit, & homines in hospitium vocauit. instructaque splendidè cœna, per comiter accepit.

» Persæ postquam à cœna ad potum peruenere, Hospes,
» inquiunt, Macedo, nobis Persis consuetudinis est, quo-
» ties magnam exhibuimus cœnam, tunc etiam concubi-
» nas [2] [2] & adolescentulas vxores ad assidendum intro-
» ducere. Proinde tu nunc, quoniam libenter excepisti
» nos, & liberali hospitio prosequutus es regique Dario &

[1] *Fodina*, vnde &c.

[2] [2] Et legitimo virginitatis iure nuptas.

terram das & aquam, sectare consuetudinem nostram.

Ad hæc Amyntas, Nobis, inquit, Persæ ista consuetudo nõ est, sed viros à fœminis semouendi: verùm quandoquidem vos exigitis qui domini estis, hoc quoq; vobis præstabitur. Hæc loquutus Amyntas fœminas accersit. Illæ, vt iussæ, præstò fuerunt, & eregione Persarum deinde consederunt. Quas Persæ conspicati formosas, Amyntam alloquuntur, negantes omnimo id factum esse sapienter. satius enim futurum fuisse, ab initio non venire fœminas, quàm, postquam venerant, non assidere, sed ex aduerso sedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas illas assidere iussit. Quæcum obtemperassent illico Persæ mamillas illarum tractare, vtpote plusculo vino temulenti; nonnulli etiam tentare suauiari. Hæc Amyntas intuens etsi inquo ferebat animo, tamen præ metu Persici nominis quiescere. Verùm eius filius Alexander quum adesset, atque hæc aspiceret, vtpote adolescens, & malorum inexpertus, nequaquam amplius tolerare posse. itaq; grauiter ferens, ad Amyntam inquit, Tu quidem pater [1] cede ætati, abíque hinc ad requiescendum, [2] neq; indulgeas nimium potationi: ego verò hîc remanens, omnia hospitibus quæ oportet exhibebo. Amyntas eum rei nouæ aliquid facturum animaduertens, ad hæc respondit, Fili, inquiens, [3] verba tua hinc me summouentis penè intelligo. ideo enim me dimittis quòd aliquid noui agere in animo habes. Quare nolo te quicquam noui in hos viros perpetrare: futurum in perniciem nostram: sed tolera expectans quæ geruntur. nam quod ad discessum meum pertiner, parebo. His responsis Amyntas abijt. Tum Alexander ad Persas, [4] Vobis, inquit, hospites, cum his fœminis vel omnibus, si libet, facillimè licet concumbatis: sed cum qua earum concumbere libeat indicate. Nunc enim fere tempus cubandi aduentat, & vos bene potos esse temulentosq; video. Proinde has fœminas, si vobis cordi est, sinite ire ad se lauandum, quas, quum lotæ fuerint, accipiatis. Hæc loquutus Alexander, approbantibus Persis, egressas fœminas in muliebre remittit conclaue: ac totidem [5] viros læues malas habentes, muliebribus vestibus exornat: traditisq; pugionibus introducit, admonetq; Persas, inquiens, Vos verò Persæ, à nobis

1 Morẽ gere ætati.

2 Neq; per totum potationis tempus hic maneas.

3 Ex tuis verbis te ira propemodum ardere intelligo. *Potest etiam γαῦν cum σαίνειν iungi.*

4 Vobis, hospites, his fœminis potiri *vel frui* facile est, siue cũ omnib. siue cũ aliquot earũ, *vel cum quarumcunq; earum parte* concumbere libeat. Verũ id *postea* nobis significabitis: at nũc quum & tempus petendi lecti instet, & vos, vt video, egregiè poti sitis, has (si graue non est) lotum ire sinite: & lotarum reditũ expectate.

5 *Id est*, imberbes iuuenes, *queis lenia fulgent ora, vt loquitur Tib.*

» nobis in conuiuiũ eſtis omni munificentia accepti: quippe
» quibus & quæ habemus, & quæ inuenire potuimus, ea o-
» mnia repreſentauimus: &, quod omniũ maximum eſt, etiã
» noſtras ipſorũ matres & ſorores liberaliter exhibemus: [1] vt
» omni honore affecti à nobis, intelligatis quib. rebus digni
» eſtis: vtq; regi qui vos miſit, à Græco quodã Macedonũ prin
» cipe vos & mẽſa & lecto bene acceptos eſſe, renũtietis. Hæc
loquutus Alexander, ſingulos Macedonas quos fœminas eſſe aiebant, aſſidere iuſſit ſingulis Perſis. qui poſteaquam à Perſis attrectari cœpere, illos obtruncauere. Et hac quidem morte affecti ſunt Perſæ ipſi pariter & eorum comitatus. Comitabantur enim eos & vehicula, & famulitia, & omnis generis apparatus, quæ cuncta cum illis omnibus pariter intercepta ſunt. Non multo deinde interiecto tempore, quum magna horum virorum à Perſis inquiſitio fieret, Alexander illos [2] prudenter occupauit, tum multa pecunia, tum ſorore ſua nomine Gygæa Bubari data, viro Perſæ, vni ex inquiſitoribus interfectorum. Ita horum Perſarum cædes [3] deprehenſa, ſed ſilentio ſuppreſſa eſt. Eſſe autem Græcos hos qui à Perdica progeniti ſunt, quemadmodum ipſi aiunt, & ego ſcio, & oſtendam in ijs quæ poſtea dicam. Quinetiam & ij qui in Olympia certaminibus Græcorum præſunt, *Græcos eſſe eos* ita cognouerunt. Nam quum Alexander certandi gratia ad hoc ipſum deſcendiſſet, à concurſoribus prohibebatur, quòd negarent barbarorum id eſſe certamẽ, ſed Græcorum. at vbi palàm fecit ſeſe Argiuũ, Græcus eſſe iudicatus eſt: & ſtadium currens, proximus primo extitit. Et hæc quidem ita geſta ſunt.

Megabyzus autem Pæones ducens, abijt in Helleſpontum: & illo tranſmiſſo, peruenit Sardis. quum interim Hiſtiæus Mileſius iam muris cingeret locum, quo à ſe petito donatus à Dario fuerat in pretium ſeruatæ ratis, qui locus eſt ad flumen Strymonem nomine Myrcinus. At Megabyzus, cognito quod fiebat ab Hiſtiæo, quum primum ve-
» nit Sardis, ducens Pæones, ita eſt Darium alloquutus, Rex,
» quídnam tu rei feciſti, dato loco ad vrbem condendam in
» Thracia viro Græco, eidemque ſolerti atque induſtrio? vbi
» affatim materia eſt ad naues ædificandas, multumque re-
» migum atque pecuniæ? multis etiam cum barbaris tum

t

[1] Vt nos vobis omnem quo digni eſtis honorem exhibere intelligatis.

[2] à Aſtutia circumuenit.

[3] Inquiſitoribus aſtu circumuentis, ſil. ſuppr. eſt. *Ad verbũ, Ita circumuenta eſt. Voluit enim author retinere idẽ vocabulũ, etſi minus poſteriori loco cõueniens.*

Græcis incolentibus? qui nacti ducem, facient quicquid « «
ille vel die vel nocte præceperit. Nunc igitur tu virum hūc « «
ita facientem inhibe, ne domestico bello afflicteris. In- « «
hibe autem mitti modo accersitum: quem quum accepe- « «
ris, da operam nequando in Græciam reuertatur. Hæc lo- « «
quutus Megabyzus, perfacilè Dario persuasit, tanquam « «
probè prospiciens quod esset euenturum. Darius misso in « «
Myrcinum nuntio ad Histiæum, hæc inquit, Histiæe, rex « «
Darius hæc dicit, Mihi rebusque meis melius consulen- « «
tem quàm te inuenio neminem: quod non verbis, sed fa- « «
ctis compertum habeo. proinde quum res magnas agere « «
destinem, præstò mihi sis vt eas tibi aperiam. His verbis « «
fidem habens Histiæus, & simul magni faciens consili- « «
arium regis fieri, Sardis profectus est. Cui aduenienti Da- « «
rius, Histiæe, ego (inquit) ea de causa te accersiui, quòd « «
[1] posteaquam à Scythis redire maturaui, & tu ab oculis « «
meis abfuisti, nullius rei desiderium tam me tenuit breui, « «
quàm vt tu in aspectum & colloquium meum venires: « «
quum sciam omnium possessionum pretiosissimam esse « «
virum amicum, solertem, bene sentientem: quæ tibi am- « «
bo adesse ego testimonio esse possum è rebus meis. Quare « «
tibi ego, qui fecisti probè quòd veneris, [2] hoc gratifican- « «
dum putaui, vt omissa Mileto, & recens condita in Thra- « «
cia vrbe, me sequaris Susa, eadem quæ ego habiturus, me- « «
usque conuictor ac consiliarius futurus. Hæc loquutus « «
Darius, vnà secum Histiæum ducens, Susa versus iter in-
tendit, præfecto Sardibus Artapherne, fratre suo ex eo-
dem patre. Item præfecto Otane oræ maritimæ: cuius pa-
trem Sisamnem, vnum è regijs iudicibus, quòd iniustè ob
pecuniam iudicasset rex Cambyses interemerat: interem-
ptoque detractum corium in lora concidit, quibus tribu-
nal in quo ille sedens iudicarat, intendit: ibidemque eius
filium Otanem sedere iudicem præcepit, atque in memo-
ria habere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes
in eo tribunali sedens, tunc Megabyzi successor exercitus
Byzantios ac Chalcedonios cepit: cepit item Antandrum,
quæ est in terra Troade, cepit quoque Lamponium. Sum-
pta etiam à Lesbiis classe, cepit Lemnum & Imbrum, à
Pelasgis tunc quoque vtramque habitatam. Sed Lemnij
quoni-

1 Quumprimum à Scythis redij.

2 Hæc propono. *vel, offere.*

quoniam prælio contenderant, & aliquandiu repugnauerant, mala perpessi sunt: quorum qui superfuere, ijs præfectum Persæ imposuere Lycaretũ, Mæandrij eius qui Sami regnauit, germanũ. Hic Lycaretus quũ Lemno præesset, hac de causa mortẽ oppetijt, quòd omnes in captiuitatẽ redigebat, atq; euertebat, alios instimulans desertores Scythicæ expeditionis, alios vexatores copiarum Darij à Scythis reuertentiũ. Hæc iste in sua præfectura perpetrabat: sed nõ
131 diu [1] in malis faciendis delituit: & cœperunt iterũ è Naxo atq; Mileto calamitates Ionibus fieri.[2] è Naxo quidẽ, quòd inter insulas felicitate præstabat: è Mileto autem, quòd ea tempestate propè seipsa superata maximè florebat, eratq; Ioniæ prætextũ: quum laborasset duabus superioribus çtatibus morbo seditionis, donec eam seditionem Parij [3] sedauerũt, ex omnibus Græcis correctores à Milesijs delecti. Hunc aũt in modum eos Parij correxere: Quum Miletum venissent viri inter Parios præstantissimi, cernerentq; [4] domos vehementer labefactatas, dixerunt velle se regionem ipsorũ peragrare. Id facientes, & omnem agrum Milesium lustrantes, vt quenq; fundum animaduertebant bene cultum *fructumq; emittentem*, conscribebant domini nomẽ. Peragrata omni regione, quũ paucos huiusmodi fundos comperissent, quam maturrimè ad vrbẽ descenderunt: coactoq; cœtu, decreuerunt vrbem ab ijs esse incolendam quorũ fundos bene cultos inuenissent. videri enim illos ita curaturos publica vt sua ipsorum curauissent. Cæteros Milesios, qui prius seditionẽ mouissent, iusserunt horum dicto audientes esse. Ita [5] Milesios Parij correxerunt. Ex his tunc vrbibus hoc modo cœperunt Ioniæ mala contingere: Ex Naxo quidam locupletes è plebe in exilium missi, Miletum se contulerunt. Miletum autem procurabat Aristagoras Molpagoræ filius, idemque gener ac consobrinus Histiæi Lysagoræ filij, quem Darius Susis distinebat. nam Histiæus Mileti erat tyrannus, & per id tempus Susis degebat quum Naxij venere iampridem Histiæi hospites. Quum autem Miletum Naxij aduenere, obsecrarunt Aristagoram vt aliquantulum copiarum ipsis præstaret ad redeundum in patriam. Ille colligens, si per eum isti in patriam redirent, fore vt Naxo imperaret,

1 *Sunt qui &rewt hic suspectum habeant, nec immerito fortasse.*

2 Etenim Naxus quidé inter inf. felic. præstabat, Miletus verò eodem tempore magis quã vnquã antea florens, Ionię ornamẽtum erat: quum laborasset.

3 *Vel, Composuerũt, ex omnibus Gr. compositores à Mil. delecti. Hũc autem in modũ eos ad concordiam Parij reuocarunt.*

4 Eos planè fortunis euersos.

5 Res Milesiorum Parij cõposuerũt. At tunc ex his vrbib.

tamen prætendens Hiſtiæi [1] hoſpitium, ita eos eſt allo-
quutus, Meæ quidem vires ad tantum copiarum præben-
dum non ſuppetunt, vt inuitis ijs qui Naxum tenent, vos
poſſim reducere: quum audiam octo millia ſcutatorum
Naxijs ac multum longarum nauium eſſe: tamen omne
ſtudium ad iſtud efficiendum adhibebo, hoc ſcilicet in ani-
mo verſans: Eſt mihi amicus Artapherncs Hyſtaſpis filius,
Darij regis frater, qui præſes eſt omnium in Aſia mariti-
morum, multo exercitu præditus ac multa claſſe: hunc e-
go virum opinor facturum omnia ex animi noſtri ſen-
tentia. His auditis Naxij [2] inſtare Ariſtagorę vt rem quam-
optimè poſſet conficeret: vtque munera homini pollicere-
tur, dicere, & ſe exercitui ſumptum ſuppeditaturos, vt ipſi
paciſcerentur. magnam videlicet ſpem habentes, quum i-
pſi in Naxo apparuiſſent, Naxios omnia quæ ipſi iuberent
eſſe facturos, atque adeo cæteros inſulanos. nulla dum e-
nim Cycladum inſularum ſub Dario erat. Profectus Sar-
dis Ariſtagoras ait Artapherni eſſe inſulam Naxum, non
ſpatioſam illam quidem, ſed pulchram alioqui & bonam,
Ioniæque vicinam, multis præterea & pecunijs & manci-
pijs refertam. proinde tu aduerſus hanc regionem ducito
exercitum exules illuc reducens. [3] Quod facienti tibi ma-
gnæ ſunt penes me in expedito pecuniæ, præter illas quæ
in exercitum erogabuntur. has enim æquum eſt nos præ-
bere, qui aduentus veſtri authores ſumus: & te inſulas re-
gi acquirere, ipſam Naxum, & quæ ex hac pendent, Parum
& Andrum, cæterasque quæ Cyclades nominantur. Vn-
de proficiſcens, haud difficilè inuades Eubœam, inſulam
magnam ac beatam, nec inferiorem Cypro, ac facilem ſa-
nè ad capiendum, centum omnino nauibus ad has omnes
occupandas ſuffecturis. Huic reſpondens Artaphernes, Tu
verò, inquit, quæ ſunt ex vtilitate regiæ domus exponis, &
probè iſta ſuades omnia, præterquam de numero nauium.
nam pro centum nauibus, ducentæ tibi incunte ſtatim ve-
re in promptu erunt. Oportet tamen in his rebus authori-

1 *Id eſt, Hoſpitij conſuetudinem. Vel, Hoſpitalem amicitiã quæ illis cũ Hiſtiæo intercedebat. Intelligit autẽ hunc prætextu huius amicitiæ voluiſſe Naxijs operam nauare, quũ potius id ea ſpe quam declarat, faceret.*

2 Rem Ariſtagorę commendarũt vt eã quàm poſſet optimè adminiſtraret. *vel, Negotium Ariſtagorę dederunt rẽ quàm poſſet cõmodiſſimè gerendi.* quinetiam munera eum pollicerĩ iubebãt, & ſumptus in exercitum, vt qui eos reddituri eſſent. q̃ magna ſpe tenerentur fore vt, quum in Naxiorum conſpectũ venirent, illi omnia quæ ab ipſis iuberẽtur facerent.

3 Quod tu quum feceris, non ſolùm magnam pecuniarum vim, quæ tibi paratæ apud me erunt, conſequeris, præter ſumptus exercitus: (hos enim à nobis qui ducimus, ſuppeditari par eſt) verumetiam ditioni regis adijcies inſulas, & ipſam Nax.

tatem

tatem quoque regis accedere. His auditis Aristagoras lætus Milerum redijt. Artaphernes autem missio Susa ad Darium nuntio, per quem de rebus ab Aristagora dictis eum certiorem faceret, vbi ille rem approbauit, ducentas naues instruxit tum Persarum tum aliorum sociorum magna sanè multitudine, præfecto eis duce Megabate, viro Persa, familia Achæmenidarũ, suo ac Darij consanguineo: [1] qui (si vera sunt quæ post hoc tempus gesta) filiam desponderat Pausaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ tyrannidem affectanti. Delecto itaque duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Aristagoram misit è Mileto. Megabates Aristagora assumpto atque Ionum exercitu cum Naxijs, profectus est per simulationem eundi in Hellespontum. Atque vbi Chium peruenit, classem continuit apud Caucasum, vt illinc vento aquilone traijceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea classe deleri, hoc contigit: Megabates in circumeundis nauium excubijs offendit nauem Myndiam à nemine custodiri. quam rem indignè ferens, iussit satellites inuentum eius nauis principem, nomine Scylacem, vincire traiectum per thalamiam, *id est, foramen per quod remus extat:* ita vt caput extaret, corpus intus esset. Aristagoras autem à quodã factus certior, hospitem suum Myndium à Megabate vinctum affligi, Persam adit & hominẽ excusans reposcit: quum nihil exoraret, ipse accedens Scylacem soluit. Id vbi resciuit Megabates, [2] grauiter admodum ferens, Aristagoram inuasit, Cui Aristagoras, Quid tibi, inquit, est cum istis negotij? nónne te misit Artaphernes vt me sequereris, atq; eò nauigares quocunq; ego iuberem? quid multa agis? His verbis indignatus Megabates, vbi nox adfuit, misit Naxũ quosdam cum naui, ad rem Naxijs quæ impenderet exponendam. Naxij, vt qui nihil minus quàm hanc aduersus se classem venturam expectabant, vbi id audierunt, omnia confestim ex agris in vrbem comportare: & se, vt qui obsidendi essent, instruere cibarijs, potu, murorum refectione. Et isti quidem tanquam instante sibi bello sese apparabãt: illi verò, posteaquam è Chio in Naxum traiecerunt, iam præmunitos aggressi sunt. Consumptisq; quatuor in obsidione mensibus, assumptaq; à Persis quam secum attule-

1 Cuius filiã postea (si vera fama est) sibi desponsatã habuit Paus. Lacedæmonius Cl. filius, Gr. tyrannus euadere cupiens.

132

2 Id magnæ iniuriæ loco ducens, Aristagoræ succensuit.

rant pecunia,& maxima etiã ab Aristagora,quũ plura desi-deraret obsidio,vbi mœnia Naxiis exulibus ędificaueruntin continentẽ reuerterunt malè affecti. Aristagoras,quando quod Artapherni receperat præstare non poterat, nec exercitui stipendium exigenti dare, præsertim Megabate insinuãte apud milites malè affectos, verebaturq; præterea ne regno Mileti fraudaretur, his de causis trepidus, de defectione cogitabat. Contigit enim è Susis ab Histiæo venire quendã cõpuncto notis capite, quibus Histiæus Aristagoram cõmonefaciebat vt ab rege deficeret.Id namque volens Histiæus Aristagoræ indicare, quia alia ratione facere non poterat, vtpote itineribus custoditis fidelissimo è seruis caput erasit, literasque impressit, & hominẽ retinens quoad capilli renascerentur,vbi illi renati sunt, raptissimè dimisit Miletum, nihil aliud mandans nisi vt quum Miletum peruenisset, iuberet Aristagoram eraso suo capite inspicere. Ea autem stigmata significabant (vt à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histiæus faciebat quòd magnam sibi iacturam ducebat se Susis distineri: etiam atque etiam sperans vt si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur: sin Miletus nil noui moliretur nullam sibi viam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eum quidem nuntium Histiæus hæc considerans mittebat. Aristagoras autem, quum ei hæc omnia consentanea per idem tempus contigissent, retulit [1] ad seditiosos tam dè sua sententia quàm de Histiæi mandatis. Cui quum cæteri omnes assensissent, iubentes vt rebellaret, Hecatæus tamen historiographus initio dissuadere bellum sumi aduersus regem Persarum, enumerans cunctas nationes quibus Darius imperaret, omnemque illius potentiam: sed quum hoc persuadere non posset, secundo loco suadere vt classe mare occuparent: negans se videre qua alia ratione id esset euenturum, scire enim se Milesiorum vires esse imbecillas: si tamen pecuniæ è templo quod est in Branchidis tollerentur, quas Crœsus Lydus reposuisset, multum spei recipere maris potiundi, atq; ita pecuniam & ipsos habituros ad vtendum, nec hostes eam spoliaturos. Erant autem hæ ingentes pecuniæ, quemadmodum à me in primo libro declara-

1 Ad suæ factionis homines.

claratum est. Verùm nehæc quidem sententia obtinuit, sed illa, vt omnino rebellaretur, vtque vnus eorum Myuntem nauigaret ad exercitum qui è Naxo reuersus illic agebat, vt conaretur duces classiariorum comprehendere. Missus autem ad hoc ipsum Iatragoras, dolo cepit Oliatum Ibanolis filium Mylassensem, & Histiæum Tymnis Termensem, & Coem Erixandri filium, quem Darius Mitylene donauerat, & Aristagoram Heraclidis filium, Cymæum, complurésque alios. Ita ex professo Aristagoras defecit, omnia in Darium comminiscens: & primum quidem, verbo duntaxat tyrannidem [1] imminutans, statum reipublicæ Mileti constituit, vt secum libenter Milesij rebellarent. Idem dehinc in reliqua Ionia fecit, tyrannorum alios eiiciens, ex aliis autem quos ceperat è nauibus iis quæ aduersus Naxum vnà ierant, vt ciuitatibus gratificaretur, [2] alium in alia vrbe diuendens, ex qua quisque illorum erat. Quorum Coem Mitylenæi vt acceperunt, sine mora productũ lapidibus interemerunt: Cymæi suum dimiserunt. Posteaquam autẽ & alij complures tyranni fuga solum vertere, passim per ciuitates tyrannorũ abdicatio facta est. Tyrannis summotis, Aristagoras Milesius secũdo loco iussit in singulis ciuitatibus constitui singulos magistratus: moxq; ipse Lacedæmonẽ triremi pro legato missus est. opus.n. erat magnã aliquã cõparare societatẽ. Spartæ regnũ iã non tenebat Anaxandrides, Leontis filius, quia nõ superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat: nõ ille quidẽ propter virtutis specimẽ, sed propter genus. Etenim Anaxandrides duxerat id matrimoniũ sororis filiã, quę etsi cordi erat, tñ ex ea liberos nõ suscipiebat. Id quũ ita esset,

» [3] ephori his cũ verbis incusauerunt: Si tu nõ prospicis, at certè nobis hoc nõ est despiciendũ, EVrysthei genus labefieri.
» Tu igitur quandoquidẽ vxorẽ habes quæ nõ concipit, ea
» repudiata aliã ducito, gratissimã rẽ in hoc Spartiatis factu-
» rus. His ille respõdens, negat se earũ rerum alterutrã esse fa-
» cturũ: & hos non rectè cõsulere ait, qui ipsum hortẽtur re-
» pudiata quã habeat vxore innoxia, alterã ducere: coq; se nõ
» esse pariturũ. Cui ephori atq; optimates cõsilio inter se habi
» to retulerũt, Quoniã te cernimus amore cõiugis quã habes
» implicitũ, facito quod dicemus, ac noli repugnare, nequid

1 *Aut aliud legit quam nos, aut malè vertit.*

2 Alium alij vrbi tradens.

3 Ephori ei accersito dixerunt.

de te Spartiatæ grauius consulant. Coniugem quam habes vt repudies non postulamus: quæcunque ei præstas nunc, ea omnino præstato: alteram tamen ducito præter hanc vxorem, quæ sit fœcũda. Hæc dicentibus assensus est Anaxandrides: qui duas dehinc vxores habens, biniis ædibus habitabat, haudquaquã Spartiaticè faciens. Non longo interiecto tempore vxor quæ posterius ducta est parit hunc Cleomenem,[1] quem mater successorem regni Spartiatarum nuncupabat. At vxor prior quæ hactenus sterilis fuerat, & ipsa concepit, hoc fato vsa: quæ quum reuera prægnans esset, domestici tamen posterioris vxoris id audientes, ac molestè ferentes, dicere, iactari hoc ab illa animo subijciendi sibi partum. Itaque his indignè ferentibus, exacto tempore pariendi, ephori incredduli fœminæ parturienti custodes apposuerunt: quæ Dorieum peperit, moxque Leonidem & post hunc gradatim Cleombrotũ. Sunt etiam qui dicant Cleombrotum atque Leonidem fuisse geminos. At quæ Cleomenem peperit, secundo loco in matrimonium ducta, filia Perinetadæ, filij Demarmeni, alium filium amplius non genuit. Et Cleomenes quidem non compos (vt ferrur) sed inops mentis, Dorieus autem inter aquales omnes primus erat, meritoque putans se ob virilitatem regno potiturũ. hoc ita opinione præsumens, defuncto Anaxandrida quum Lacedæmonij Cleomenem ex lege, quòd maximus natu esset, creassent, indignè id tulit, sibi à Cleomene imperari: Igitur petita à Spartiatis plebe, coloniam duxit, neque Delphico vsus oraculo, in quam terram ad vrbem condendã tenderet, neq; quippiam consuetorum exequutus, adeo rem indignè ferebat. In Libyam autem nauigans ducibus Thebanis ad Cinypen delatus, locum incoluit totius Libyæ pulcherrimum, iuxta flumen. Sed illinc tertio eiectus anno à Macis & Libybus & Carthaginensibus, in Peloponnesum abiit. Vbi Antichares vir Eleonius ei consilium dedit ex Laij oraculis, vt Heracleam in Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem esse Heraclidarum, ab ipso Heracle, *id est Hercule*, conditore. Hoc ille audito Delphos se contulit ad oraculũ consulendum nunquid regione ad quam mittebatur potiturus esset. Pythia eum potiturum respondit. Sumptaq; Dorieus classe

[1] Atq; ipsa quidem produxit eũ qui deinceps regni administrationé susciperet. *Ita Camerar.*

classe quam & in Libyam duxerat, Italiã prætervehebatur. Ea tempestate (vt ferunt) Sybaritæ cum Tely rege suo bellum Crotoniatis erant illaturi: id metuentes Crotoniatæ Dorieum vt sibi opem ferret orauere. Hic precibus inductus, vnà cum illis aduersus Sybarin contendit, eamque cepit. Hæc Sybaritæ Dorieum & qui cum illo erant fecisse aiunt. at Crotoniatæ negant quempiam se peregrinum in bello aduersus Sybaritas asciuisse, præter vnum Calliam Eleum Iamideorum vaticinum: & hunc à Tely Sybaritarum tyranno ad ipsos transfugisse, hoc modo, quòd sacrificans de eundo aduersus Crotonem, non litaret. Hæc isti aiunt. quarum rerum vtrique testimonia hæc adferunt: Sybaritæ quidem partim fanum ac templum prope Crastin, quod Dorieum capta vrbe aiunt extruxisse Mineruæ cognomine Crastiæ: partim ipsius Doriei necem, quam volunt esse maximum testimonium, quoniam contra vaticinia agens interemptus fuit. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur fecisset, nec transgressus esset, Erycinam regionem obtinuisset, & obtentam possedisset, non ipse cum exercitu absumptus esset. At Crotoniatæ multa monstrant peculiariter donata Calliæ Eleo in agro Crotoniensi, quæ etiam ad meam vsque memoriam prognati Calliæ colebant: Dorieo autem & eius posteris nihil omnino fuisse donatum, cui tamen, si in bello Sybaritano fuisset Crotoniatis auxilio, multò plura quàm Calliæ fuissent donata. hæc pro se vtrique eorum testimonia referunt; quorum vtris accedere quisq; mauult, his accedat licet. Nauigarunt autem cum Dorieo & alij Spartiatarum, deducendæ coloniæ socij, Thessalus, & Paræbates & Celees & EVryleon, qui quum omni classe Siciliam tenuerunt, superati à Phœnicibus atque Ægestanis, in prælio occubuerunt, vno tantum, ex hac aduersa pugna superstite EVryleonte: qui collectis eorum reliquijs occupauit Minoam Selinusiorum coloniam, Selinusiosque liberauit monarchia Pythagoræ. Hunc quum sustulisset, ipse tyrannidem Selinuntis inuasit. Sed ad breue tempus eam obtinuit. nam Selinusij impetu in eum facto, quum ad Iouis forensis aram
134 confugisset, obtruncarunt. Dorieo & vitæ & mortis socius fuit Philippus Butacides, vir Crotoniata, qui desponsa sibi

filia Telys Sybaritæ, Crotone [1] profugerat, abnegatoq; matrimonio trãsmisit Cyrenen. Ex hac discedens, sectatus est familiarẽ triremem, ac familiarium virorũ sumptũ, quòd esset olympionices, *id est victor certaminis ad Olympia*, & [2] omnium illinc Græcorum speciosissimus. Ob quam corporis speciem ab Ægestanis ea quæ nemo alius reportauit. nam sepulturæ eius heroico monumento extructo, Ægestani hostias offerũt. Hunc in modũ Dorieus vita functus est. qui si in animũ induxisset ferre Cleomenis regnũ, & in Sparta permansisset, regno fuisset Lacedæmoniorum potitus. Neq; enim diu Cleomenes imperauit, ac sine liberis decessit, vna duntaxat relicta filia, cui nomen Gorgo. Cleomene igitur imperiũ tenente, Spartã venit Aristagoras Mileti tyrannus, Cleomenemq; alloquuturus cõuenit, habens (vt Lacedæmonij aiunt) æream tabellã, in qua totius terræ ambitus erat incisus, cunctũq; mare, atq; omnia flumina. Huius in colloquiũ vbi venit, ita ad eũ inquit, [3] Studium meũ Cleomenes qui huc aduenerim, ne mireris. nõ enim ab re hoc fit. Prolem Ioniã pro libera seruã esse, cum nobis ipsis dedecus dolorq; maximus est, tum verò vobis, & eo maior, quo magis cæteros in Græcia antecellitis. proinde nunc per deos Græcos eripite Iones à seruitute, cõsanguineos vestros. quod facile est ad præstandum: nam neq; barbari sunt viri strenui, & vos in summũ rei bellicæ per virtutem euasistis, [4] & genus pugnandi eorum huiusce modi est: breues arcus ac breuia spicula, longasq; in capitibus cristas, (vnde faciles captu sunt) gerentes, in pugnam eunt. Ad hæc, tantum bonorum est ijs qui eam incolunt continentem, quantum non est cæteris vniuersis, tum auri (vt ab hoc incipiamus) tum argenti, tum æris, tum variæ vestis, tum iumentorum, tum mancipiorum: quibus vos, si potiri libuerit, potiemini. Sunt quoq; inter se confines, vt ego disseram. His Ionibus confines sunt Lydi, qui terram incolunt tum aliarum rerum tum verò argenti feracissimam. Hæc autem dicebat, ostendens in ambitu terræ in tabella quam attulerat descripto. Lydis verò (dicebat Aristagoras) confines sunt hi Phryges, auroram versus, pecorum copia & terræ vbertate, omniũ quos ego noui longè

beatis-

1 Crotone exulauit, frustratusq; matrimonio Cyrenem transmisit. ex qua profectus *Dorieum* propria triremi proprijsq; in suos milites sumptibus, sequutus est, quũ esset ol.

2 Omnium sui temporis Græcorum.

3 Ne meum in conficiendo hoc adv os itinere studiũ admiteris Cleomenes. de eo enim nũc agitur, vt Iones ex liberis serui fiant. quod cũ nobis ipsis d. dol. max. sit, tum inter cæteros vobis, eo præsertim nomine quòd Græciæ præstis. *uel præsides estis.*

4 Eorumq; pugna talis est, Arcus & breue spiculũ. Quinetiã bracas induci & pileis capita operti in pugnam prodeunt. Adeo eos superare facile est. *Alij παχβασίας aliter exponunt.*

» beatissimi. Phrygibus confines sunt Cappadoces, quos nos
» Syros appellamus. His confines sunt Cilices, huius maris
» accolæ, vbi hęc Cyprus insula est sita, qui tributũ annuum
» regi pendunt quingena talenta. His Cilicibus cõfines sunt
» bi Armenij, & ipsi re pecuaria abundantes. Armeniorum
» hanc regionem contingunt Matieni, quorum terræ Cissia
» hæc confinis est: in qua iuxta fluuium hunc Choaspem sita
» sunt hæc Susa, vbi rex magnus domicilium habet, atque
» hîc pecuniarum thesauri sunt. [1] Hanc vos vrbem si animo-
» sè ceperitis, iam cum Ioue de diuitiis licet certetis. Neque
» verò operæpretium est vos suscipere prælia pro terra ne-
» que multa neque ita feraci, & pro exiguis finibus, aduer-
» sus Messenios [2] vestros consortes, & Arcades & Argiuos,
» quibus nihil est neque auri neque argenti, quarum rerum
» cupiditate quis inducitur ad mortem periclitandam: at
» quum offeratur occasio totius Asiæ facilè potiundæ, aliud
» quippiam præoptabitis? Hæc Aristagoras dicebat. Cui
» respondens Cleomenes, Milesiæ, inquit, hospes, in triduum
» tibi differo respondere. Tunc quidem hactenus processum
est. vbi verò dies responsioni præstituta adfuit, & ad locum
de quo conuenerant, ventum est, interrogauit Aristago-
ram Cleomenes quot dietum ab Ionio mari ad regem
esset iter. Aristagoras, alioqui solers, & valde illum ante-
cellens prudentia, in hoc tamen lapsus est: qui quum non
deberet rem vt se habebat illi aperire, volens Spartiatas
in Asiam educere, dixit trium mensium esse iter. Cleo-
menes, interpellata huius quam ordiri instituerat oratio-
» ne de itineris spatio, inquit, Hospes Milesie abscede è Spar-
» ta ante solem occidentem. nihil enim rationis dicis, quum
» istud facile non sit Lacedæmoniis, qui vis eos trimestri
» itinere abducere à mari. Hæc loquutus Cleomenes, do-
mum abiit. Aristagoras, sumpto [3] oleæ ramo ad do-
mum Cleomenis se contulit, [4] eamque ingressus, iube-
bat precabundus ad se audiendum mitti illius filiam. As-
sistebat enim Cleomeni filia cui nomen erat Gorgo, v-
nica proles, eaque octo aut nouem annos nata. Cleome-
ne iubente eum dicere quæ vellet: filiolæ enim gratia nol-
le prohibere: tunc Aristagoras incepit polliceri illi [5] vn-
decim talenta, si precibus suis annueret. Abnuente

1 Hanc vos vrb. si ceperitis, iam cum Ioue audacter de diuitiis certetis.

2 Viribus vobis pares.

3 *Oleæ ramo lana obuoluto quo supplicantes vtebantur. vnde deducta est vox Græca quasi supplicatoriam dicas.*

4 Eamq; ingressus à Cleomene conten debat vt filiã amitteret, quippe qui ab eo vt aurem sibi cõmodaret, suppliciter peteret. Assistebat enim, &c. *(vel adstabat. legendo potius παρεστήκει quam παρεστάτει)* Cleomene eũ iub. dicere quæ vellet, neque differre propter filiolam, tunc Aristag. *Lego autẽ ἐκπίων ἐπαχθῶσαι, ex Met. cod.*

5 Decem. *Sed Valla ex ἐνδέκα fecit ἑπτά. quum ἐπτὰ regantur ab ἀρχαῖα.*

Cleomene, subinde adiiciendo eò peruenit vt quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella, Pater, inquit, hospes te corrumpet, nisi hinc abis. Consilio puellæ delectatus Cleomenes, in aliud conclaue abiit: & Aristagoras è Sparta prorsus abscessit, non facta ei amplius potestate indicandi itineris quod erat vsque ad regem. Ea namque itineris ratio ita habet. Vbique sunt regij stathmi, *id est mansiones*, ac diuersoria pulcherrima. Iter omne per loca culta, ac tutum. id nunquam intermissum per Lydiam & Phrygiam, viginti est mansionum, *hoc est vicenorum castrorum*, parasangarum nonagintaquatuor & dimidiati. E Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminent portæ, quas transire omnino necesse, atque ita fluuium transmittere. est & [1] præsidium magnum supra illum. Transgresso in Cappadociam, & eam permetienti vsque ad fines Cilices, duodetriginta stathmi sunt, parasangæ centum quatuor. In horum [2] montibus positas duplices portas ac totidem præsidia pertransis. Hæc tibi transgresso, & per Ciliciam iter facienti, tres stathmi sunt, parasangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Armenia disterminat flumen quod nauibus transitur, nomine Euphrates. In Armenia stathmi sunt diuersoriorum quindecim, parasangæ quinquaginta sex & dimidiatus. in quibus & præsidium est. Eam fluuij qui nauibus transeuntur quatuor influunt, quos transmittere prorsus necessarium est: primus, Tigris, secundus dehinc ac tertius eiusdem nominis, etsi nõ idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. nam horum quos enumeraui primus Tigris ex Armeniis fluit, alter ex [3] Mantienis: quartus fluuius nominatur Gyndes, quem Cyrus aliquando in trecentos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienam tẽdenti stathmi sunt quatuor: vnde in regionem Cissiam transeunti sunt vndecim stathmi, parasangæ verò quadragintaduo & dimidiatus, ad fluuium Choaspem, qui & ipse nauibus transmittitur, supra quem vrbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sunt centum vndecim. Tot diuersoria stathmorum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quòd si iter regium rectè metiamur parasangis, & parasanga valet triginta stadia, (vt valet) sunt è Sardibus ad regiam quæ dicitur Memnonia, tredecim

1 *Vel arx, aut castellum. vel propugnaculũ. Sic & in seq.*

2 Finibus.

3 Matienis. *& paulo pòst* Matienam.

tredecim millia ſtadiorum & quingenta: quum ſint parasangæ quadringentæ quinquaginta. Itaque peragrando ſingulis diebus centena & quinquagena ſtadia, conſumuntur ſolidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Ariſtagora Mileſio apud Cleomenem Lacedæmonium dicente trium menſium iter eſſe, rectè dicebatur. Quòd ſiquis exploratius iſta inquirat, hoc quoque ego indicabo. nam iter ab Epheſo ad Sardis [1] hac ratione decet computari. A Græco igitur mari ad Suſa (hæc enim vrbs Memnonis vocatur) dico eſſe [2] tredecim millia ſtadiorum & quadraginta. Ex Epheſo enim ad Sardis, quingenta & quadraginta ſtadia: atque ita tribus omnino diebus producitur iter trimeſtre.

[3] Digreſſus è Sparta Ariſtagoras Athenas contendit, tyrannis liberatas, hoc modo: Poſtquam Hipparchum Piſiſtrati filium, Hippiæque tyranni fratrem, qui in ſomnis viſionem cladis ſuæ euidentiſſimam vidiſſet, interfecere Ariſtogiton & Harmodius, priſco genere Gephyræi, poſt hæc nihilominus Athenienſes, imò magis quàm prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt. Viſio autem inſomnij Hipparchi hæc erat: Pridie Panathenæorũ videbatur Hipparchus cernere virum aſſiſtentem ſibi procerum atq; ſpecioſum, hos verſus per ænigma dicentem,

Intoleranda leo tolera, tolerans animo egro.

[4] *Nemo Viris pœnas iniuſtis iure rependet.*

[5] Vbi dies illuxit, confeſtim præ ſe ferebat referre hæc velle ad ſomniorum coniectores: ſed mox ſpreta viſione, miſit pompam, vbi mortem oppetiit. Gephyræi autem è quibus erant percuſſores Hipparchi, fuere à principio ex Eretria oriundi, vt ipſi aiunt: verùm, vt ego interrogando competio, fuere Phœnices, ex iis qui cum Cadmo in terram quæ nunc vocatur Bœotia venere, atque eam incoluere, ſortiti Tanagricum tractum. vnde Cadmeis primùm per Argiuos exactis, iterum per Bœotos hi Gephyræi expulſi, Athenas diuerterunt. Ab Athenienſibus autem recepti ſub conditionibus ſunt vt ciues inter eos eſſent, multis [6] nec memoratu dignis quas agerent rebus impoſitis. Phœnices iſti qui cum Cadmo aduenerunt, quorum Gephyræi fuere, dum hanc regionem incolunt, cum alias multas doctrinas in Græciã introduxere, tum verò literas, quæ apud

1 Huic oportet annumerare

2 Quatuordecim.

3 Exactus autem Sparta.

4 Iniuſtus nemo eſt qué non ſua pœna ſequetur.

5 Quumprimum autem dies illuxit, hæc ad ſomniorũ coniectores apertè retulit. *Vel, Hæc ſomn coniectoribus palam cõmunicauit.* ſed poſtea repudiata viſione, *vel, quum viſioni illi renũtiaſſet.* pompam ſolennem celebrauit.

6 Nec memorata dignis rebus illis inter dicentes.

Græcos,vt mihi videtur,antea non fuerant. Et primæ quidem illæ extiterunt quibus omnes Phœnices vtuntur:progressu verò temporis,vnà cum sono mutauerũt & modulum priſtinum. Et quum ea tempeſtate in pleriſque circa locis eorum accolæ Iones eſſent,[1] qui literas à Phœnicibus diſcendo acceperant,eas illi cum ſuis pauculis collocantes, in vſu habuerunt,& in vtendo confeſtim ſunt,vt ratio ferebat,vocari Phœnices,quòd eſſent à Phœnicibus in Græciam illatæ.Priſcaque conſuetudine biblos Iones appellant pelles, quòd aliquando penuria biblorum, *hoc eſt* [2] *ſirporum*,pellibus caprinis ouillisque vtebantur,adhuc quoque ad meam vſque memoriam multi barbarorum talibusin pellibus ſcribunt. Quin ipſe vidi apud Thebas Bœotiasin Iſmenij Apollinis templo, literas Cadmeas in tripodibus quibuſdam inciſas,magna ex parte cõſimiles Ionicis. quorum tripodum vnus habet hoc epigramma,

Obtulit Amphitryon me genitis Teleboarem.

Hæc fuere circa ætatem Laij,qui fuit filius Labadaci,nepos Polydori,pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait, 136

Scæus in aſſueto pugilum certamine victor,
Me tibi ſacrauit ſpecioſum munus, Apollo.

Scæus autem hic Hippocoontis filius fuerit: ſi quidem hic eſt qui tripodem dicauit, & non alius idem Hippocoontis *filij* nomen habens, circa ætatem OEdipodis Laio geniti.

Tertius tripus,& is hexametro carmine ait,

Laodomas ipſum tripodem ſua in vrbe monarchus,
Hoc inſigne decus tibi magne dicauit Apollo.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio qui monarchus fuit,*id eſt,ſolus principatum eſt potitus*,eiecti ſunt Cadmei ab Argiuis, & ſe ad Encheleas contulerunt. Gephyræi autem poſtea [3] in ſuſpicionem Bœotiorum quum veniſſent,Athenas commigrarunt:vbi ſunt ab eis templa extructa ſeorſum à cæteris, cum alia quædam, tum Cereris Achæiæ & templum & orgia. Quod igitur fuerit viſum Hipparchi in ſomnis,& vnde fuerint oriundi Gephyræi, ex quibus fuere percuſſores Hipparchi, à me commemoratum eſt. Vnde oportet ad eum redire ſermonem quem à principio inſtitueram,qua ratione ſint Athenienſes liberati tyrannis.

Hippia

1 Qui quum à Phœnicibus literas didiciſſent,forma paucarũ quarundã immutata,vtebantur, & vicinos famam ſparſerunt,(vt æquitas etiam poſtulabat) quũ Phœnices in Græciam eas introduxiſſent, Phœnicias eſſe nominandas.

2 *Per biblum videtur intelligenda potius papyrus Ægyptia.*

3 *Legit ſuppleuit pro ὑπολαμβάνειν.*

Hippia tyrannidem obtinente,[1] & infenſo eis propter cædē Hipparchi, Alcmæonidæ, qui genere ſunt Athenienſes, profugi patria propter Piſiſtratidas, quoniā ipſis vnà cum cæteris exulibus res de redeūdo tentata omni ope, fruſtrata fuit, conatiq; Athenas reuertendo liberare, vehementer ſpe deciderunt, Lipſydrium ſuper Pæoniam cōmunierunt: dehinc omnia aduerſus Piſiſtratidas cōminiſcendo, mercede conduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis ædificandū, id quod nūc eſt, tunc autē non erat. Enimuero quum bene nummati eſſent, ac viri ſpectati iam inde à ſuis maioribus, extruxerunt templū exemplari pulchrius,[2] ac cætera omnia. nam quum ex lapide Porino conuentū eſſet vt illud facerent, tamen anteriora eius Pario lapide effecerunt. Vt igitur Athenienſes aiunt, hi viri Delphis ſedentes Pythiam pecunia perſuaſerunt vt & quoties viri Spartiatæ venirent, ſiue priuato ſiue publico agmine, petētes oraculum, proponeret ipſis liberare Athenas. Lacedæmonij autem, quum ſibi idem ſemper diceretur, mittunt Anchimolium Aſteris filium inter populares eximiū, cum exercitu ad expellendos Athenis Piſiſtratidas, tametſi hoſpites ſuos & in primis amicos. antiquiora enim duxerunt quæ ad deum quàm quæ ad homines pertinent. Hos itaque mari nauibus miſerunt: cum quibus Anchimolius ad Phalerum appulſus, copias eduxit. Id præſciſcentes Piſiſtratidæ auxilia Theſſalia euocauerunt. ſocietatem enim cum Theſſalis fecerant. quibus rogantibus, communi decreto Theſſali miſerunt mille equites cum ſuo rege Cinea, viro Coniæo. Hos ſocios vbi habuere Piſiſtratidę, hoc excogitauere: planitiem Phalereorum detergūt, eumq; locum equitabilem reddunt, atq: illac equitatum in caſtra hoſtium emittunt. Equitatus in Lacedæmonios irruens, cum alios multos, tum verò Anchimolium interemit: cæteros qui ſuperfuere, ad naues repulit.[3] Hunc in modum primus Lacedęmoniorum exercitus abſceſſit. Extatq; in Alopecis Atticæ buſtum Anchimolij, iuxta Herculis templum quod eſt in Cynoſargi. Poſtea verò Lacedæmonij maiores copias contra Athenas miſerunt, non mari, ſed terra, præfecto illis duce Cleomene Anaxandridæ filio: cū quibus oram Atticā inuadentibus cōgreſſus primùm Theſſalorū equitatus, non

1 Qui exacerbatus in Athenienſes erat ob cædem Hipp.

2 Atq; inter cætera, quum ex lapide Por.

3 Hic fuit primæ expeditionis Laced. exitus.

diu pòst in fugam verſus eſt, cæſis ſupra quadraginta è ſuis, qui ſuperfuere, qua quiſque potuit, rectà in Theſſaliam rediere. Cleomenes ad vrbem pergens, vnà cum iis Atheniensibus qui liberi eſſe cupiebant, obſedit tyrannos intra murum Pelaſgicum redactos.[1] Neque tamen omnino Piſiſtratidas eiecere Lacedæmonij, quippe qui de facienda obſidione non cogitabant, & Piſiſtratidæ cibo potuque bene inſtructi erant. Itaque quum aliquot dies Lacedæmonij tyrannos obſediſſent, Spartam abiere. Hic tamen caſus qui aliis infauſtus, idem aliis fauſtus extitit. nam filij Piſiſtratidarum qui clàm extra regionem ſupponebantur, intercepti ſunt. Quo ex facto omnes eorum res perturbatæ ſunt, & pro redimendis filiis ad voluntatem Athenienſium tranſegerunt vt intra quinque dies ex Attica excederent. Moxq; in Sigeum quod eſt ſupra Scamandrum conceſſerunt, quum ſex & triginta annos regnaſſent, oriundi è Pylo atque à Neleo, ex eiſdem prognati[2] ex quibus ij qui fuere cum Codro ac Melantho, qui prius aduẽtitij, tamen Athenienſium reges euaſere. Eaque de re Hippocrates Piſiſtrati pater, repetita memoria Piſiſtrati filij Neſtoris, idem nomen filio ſuo impoſuit. Hoc Athenienſes modo tyrannis liberati ſunt. qui recepta libertate, quæcunque aut 137
fecere aut paſſi ſunt memoratu digna, antequam Ionia defecerit à Dario, & Ariſtagoras Mileſius Athenas oratum auxilia venerit, hæc prius ediſſeram. Athenæ, quum magnæ fuiſſent antea, tunc tamen tyrannis liberatæ, extitere maiores. in quibus duo viri præpollebant, Cliſthenes vir Alcmæonides, qui (vt fama fert)[3] Pythiam perſuaſerat, & Iſagoras Tiſandri filius, illuſtri quidem familia, ſed quàm veruſta non queo affirmare: eius tamen cognati Ioui Cario immolant. Hi viri per factiones de potentatu contendebant. Cliſthenes, quum vinceretur, populum amplectendo, ex quatuor tribubus mox decem effecit, cognominibus Ionis filiorum,[4] Peleontis & AEgicoris & Argadei & Hopletis, in alia commutatis quæ ipſe inuenit, aliorum heroum indigenarum, præterquam Aiacis, quem etſi hoſpitem, tamen adiecit, vtpote finitimum ac ſocium. Qua in re videtur mihi Cliſthenes hic auum ſuum maternum Cliſthenem Sicyonis tyrãnum fuiſſe imitatus. ille enim, quum bellum

1 Nec verò Piſiſtratidas vlla ratione eiecissent, *nel profligassent* Lacedæmonij, quippe qui de trahenda in longum obſidione non cogit. & Piſiſtr. cõmeatu bene inſtructi erant: ideoq; vbi per aliquot dies obſedissent, Spartam reuerſi fuiſſent. Sed res contigit quæ vtilis perniciosa, ita his adiumẽto fuit. Piſiſtratidarum enim liberi dũ clam è regione ſub ducerentur, deprehenſi fuerunt. Quo ex fact. omn. &c.

2 Ex quibus Codrus & Melanthus, qui prius aduenę.

3 *Pythiæ perſuaſerat vt id faceret quod paulo antè narratum eſt.*

4 Geleontis.

bellum gessisset cum Argiuis, summouit è Sicyone certamina canentium poemata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atque Argiui tantopere celebrantur. Neq; hæc modò submouit, sed etiam optauit monumẽtum Adrasti Talai filij, quod erat in ipso Sicyoniorum foro, quia fuerat Argiuus, exterminare: ideoque Delphos adiit ad oraculum consulendum nunquid Adrastum eiiceret. Cui Pythia respondens, inquit Adrastum quidem Sicyonium regem esse, ipsum verò, lapidatorem. Id non concedente sibi deo, Clisthenes reuersus excogitabat quo pacto Adrastus ipse demigraret. Quod vbi excogitasse sibi visus est, misit ad Bœotias Thebas nũciatum, velle se [1] afferre Sicyonem Melanippum Astaci filium. Eumque tribuentibus Thebanis, in vrbem intulit: atque ei fanum in ipsa curia designatum exędificauit munitissimo in loco, in quem intulit Melanippum. [2] Quod factum deberet existimari inimicissimum Adrasto, quòd & Meceſtem fratrem eius & Tydeum generum Melanippus interfecisset. Clisthenes vbi fanum extruxit, hostias & dies festos Melanippo dedit ab Adrasto ereptos, quibus illum Sicyonij magno cum honore prosequi consueuerant. Etenim regio Polybi fuerat, qui, quũ sine liberis decederet, imperium Adrasto legauit nepoti suo ex filia. eum igitur Sicyonij cum aliis honoribus prosequebãtur, tum verò [3] tragicis choris, ita vt non Dionysum, sed Adrastum venerarentur: at Clisthenes choros quidem Libero, cæteras verò ceremonias Melanippo dicauit. Hæc ille in Adrastum egit. Tribus autem Dorienſium ne forent eædem Sicyoniis quæ Argiuis, in alia nomina, commutauit: ex quibus Sicyonios plurimùm ridiculos reddidit. quippe hyos & onov, *id est suis & asini*, [4] vltima nomina pro pristinis imposuit, præterquam tribui suæ, cui à sua arche, *id est à suo imperio*, nomen indidit. itaque hi tribules Archelai vocabantur: cæterorum autem alij, Hyatæ, *id est suales*: alij, Oneatæ, *id est asinales*: alij, Chœreatæ, *id est porcales*. His triburum nominibus Sicyonij & Clisthene imperante, & eo defuncto ad sexaginta annos vsi sunt, quæ postea [5] inter se reputantes, in alia transtulerunt, Hylleas, Pamphylos, Dymanates: quartæ tribui quam adiecerunt, imposito cognomine AEgiales, ab AEgialo Adrasti filio.

1 Reducere. *Sic infra.*

2 Reduxit autem Melanippum Clisthenes (hoc enim narrandũ est) vt Adrasto inimicissimũ, quòd & Meceſt.

3 Eius infortunia choris tragicis decorabant.

4 Cognomina enim eorũ mutãs in alia quibus ὗες & ὄνοι, *id est suis & asini*, appellationes præfixæ essent, vltimas syllabas addebat.

5 Quum apud se expendissent.

Hæc Sicyonius Clisthenes[1] & ipse (vt mihi videtur) præ contemptu Ionum, ne forent eædem ipsis & Ionibus tribus, Clisthenem sibi cognominem imitatus est. Quum enim populus Athenientis fuisset antea exagitatus, postea quam omnium authoritatem ad suam vnius redegit, tum tribuum nomina censuit immutanda, & plures ex paucioribus faciēdas, decem pro quatuor, & totidem phylarchos, *id est tribuum prefectos*. Ita populo in tribus distributo atque composito, erat multo superior iis qui erant contrariæ factionis.[2] Superatus in partibus Isagoras, hoc inuicem excogitauit, vt Cleomenem Lacedæmonium aduocaret, iam inde ab obsidione Pisistratidarum sibi hospitem factum: qui quidem culpabatur quòd ad vxorem Isagoræ ventitaret. is misso primùm Athenas caduceatore Clisthenem eiecit, & cum eo alios complures Athenienses, cos enageas vocans, *q.d. piaculares*, videlicet admonitu Isagoræ hæc dicens. nam Isagoras atque amici eius non erant affines cædis cuius insimulabantur[3] Alcmæonidæ, & qui Athenienstium erant enagees, ita nominabantur, *qui piaculo obstricti erant*. Cylon quidam Athenienstis vir olympionices, affectatæ tyrannidis compertus est. Simulato nanq; æqualium sodalitio arcem occupare conatus est. Id quum efficere nō potuisset, assedit simulachro dei suppex, ipse ac socij. hos illinc submouerunt quidem magistratus Naucratiorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide puniēdi eos citra mortem: sed culpa horum mox interfectorum fuit penes Alcmæonidas. Hæc ante Pisistrati ætatem gesta sunt. Vbi autem Cleomenes per nuntium eiecit Clisthenem atque piaculares, quamuis Clisthenes ipse profugisset, nihilo secius Athenas venit, non magna cum manu, atq; illinc septingentas familias *militares* Athenienstium, tanquam in piaculo contaminatas, relegauit, quas ei suggerebat Isagoras. Hoc acto conabatur secundo loco senatum dissoluere, & magistratus trecētis Isagoræ militibus mandare: verūm reluctante senatu, atq; obtemperare nolente, Cleomenes Isagorasq; cū suæ factionis hominibus arcem occuparunt. quos cæteri Athenienses cum senatu sententes, biduo obsederunt: tertio die quicunq; Lacedæmonij ibi erant, accepta fide, regione discesserunt, rato effecto quod Cleo-

1 *Post* Clisthenes, *adde*, fecerat. Atheniensis autem Clisthenes, quū huius Sicyonij esset ex filia nepos, & ab eo nomen haberet.

2 Superatus autem vicissim Isagoras, hoc contrà excogit.

3 Alcmæonidæ enim & qui earūdem partium erāt, cædis huius inuidiam sustinebant, at ipse *Isagoras* nequaquam, nec eius amici. Enagees autem inter Athenienses ita nominati fuerunt.

4 Omine Cleomenis rato effecto. *i. Rato effecto eo quod omine portendebatur Cleomeni. Vel, Eximen omen approbante Cleomene. Quod autē hic φάμλω, statim post κλιδόνα vocat*, quod Valla interpr. *admonitum*.

Cleomeni dictum est. nam ei ad occupãdam arcem ascendenti, & ad dei penetrale consulendi gratia euunti, exurgens
» è sella sacerdos, antequam ille valuas reseraret, Lacedæmo-
» nie, inquit, hospes retrò redeas, néve templum introeas.
» non enim Doribus huc introire fas est. Cui Cleomenes, E-
» go, inquit, mulier, Dores non sum, sed Achęus. Itaq; admonitu vti nolens, atq; in conatu pergẽs, tunc quoq; iterum à proposito cum Lacedæmoniis decidit. Cæteros autem ad necem vinxere Athenienses, & in iis Timesitheum fratrem eius cuius manualia opera atque strenuitatem maximam referre possem. Atque hi quidem in vincula coniecti mortem opperiere. Athenienses autem post hæc reuocatis cum Clisthene septingentis *militum* familiis, quas Cleomenes exegerat, Sardis mittunt ad contrahendam cum Persis societatem. Intelligebant enim sibi cum Cleomene atque Lacedæmoniis esse bellandum. Vt Sardis venere nuntij mandataque exposuere, percontatus est eos Artaphernes Hystaspis filius, Sardium prætor, quinam homines essent Athenienses, & vbi terrarum incolentes, qui socij Persarum fieri orarent. Vbi id ex nuntiis audiuit, ita eis ingenuè respondit, si regi Dario terram darent & aquam, se contracturum cum eis societatem: sinminus, illos abscedere præcepit. Nuntij inter se colloquuti, quòd societatem facere cuperent, daturos se esse dixerunt. quo nomine, vbi reuersi sunt domum, vehementer accusati sunt. Cleomenes, intelligens ab Athenienſibus se & verbis & factis lædi, ex omni Peloponneso copias coegit, dissimulans quem ad finem, quum haberet in animo tum populum Athenienſem vlciſci, tum Isagoram constituere tyrannum, qui vnà cum eo ex arce decesserat. Comparato exercitu ingẽti, ipse Eleusina inuasit, & ex composito Bœotij OEnoem occuparunt & Hysias, vltimos Atticæ populos: & ab altera parte Chalcidenses oræ Atticæ loca populabantur. Athenienses etsi ancipiti bello districti, Bœotiorum & Chalcidensiũ vltione dilata, arma contra Peloponnenses in Eleusine agentes ferunt. Dumq; ambo exercitus cõserturi prælium essent, Corinthij, primi omnium secum reputantes iniustè à se agi, auertunt se, atq; abscesserũt. Secũdum hos idem fecit Demaratus Aristonis filius, qui &

3 Sententiam mutauerunt.

ipſe erat rex Spartiatarum, & è Lacedæmone copias contraxerat, nec à Cleomene ſuperiori tempore diſſenſerat. Ob quam regum diſſenſionem lex apud Spartam lata eſt, non licere vtrique regi cum exercitu prodire. (nam prius prodibant) & his ſeiunctis, alterum quoque è Tyndaridis relinqui: qui & iſti antehac ab eis euocati, exercitum ambo comitabantur. Porro tunc cæteri ſocij qui erant in Eleuſine cernentes non conuenire inter reges, & Corinthios aciem deſeruiſſe, & ipſi dilapſi abierunt. Quartò tunc Dores in Atticam profecti ſunt, bis ad bellandum ingreſſi, bis ob Athenienſium multitudinis commodum. Primò, quum Megaram coloniam deduxerunt, hæc expeditio etè vocetur, ſub Codro Athenienſium rege: iterum ac tertiò, quum ad expellendos Piſiſtratidas ex Sparta ventum eſt: quartò, quum Cleomenes Peloponnenſes ducẽs, Eleuſinen inuaſit. Ita quartò tunc Dores aduerſus Athenas expeditionem ſumpſerunt. Dilapſo igitur indecorè hoc exercitu, ibi Athenienſes volentes vltum ire iniurias, primam expeditionem fecerunt aduerſus Chalcidenſes: quibus Bœotij ad Euripum iere ſuppetias. His conſpectis Athenienſes putarunt ſibi cum eis prius quàm cum Chalcidenſibus pugnam conſerendam. itaque congreſſi cum illis egregiè ſuperant, permultisque eorum cæſis, ſeptingentos capiunt. Eodem die tranſgreſſi Eubœam, cum Chalcidenſibus conflixere: quibus etiam victis, quatuor millia colonorum in prædiis hippobatarum, *q. d. equitum*, reliquerunt. hippobatæ autem apud Chalcidenſes vocabantur locupletes. Horum quoſcunque ceperunt, vnà cũ Bœotiorum captiuis vinctos in carcerem coniecerunt: quos aliquantò poſt binis mulctatos minis ſoluerunt: eorumque vincula quibus alligati fuerant, in arce ſuſpenderunt, quæ ad meam vſque memoriam extabant, pendentia è muris à Medo ambuſtis, eregione cœnaculi ad occaſum ſpectantis. Decimam quoque[1] redemptionis conſecrarunt, facta ærea quadriga, quæ ad ſiniſtram manum intrantium ſtatim in propylæa arcis ſtabat, cum hac inſcriptione,

Attica perdomitis acri ſub marte inuentus
Bœotũm populis Chalcidicaq; manu,
Damna rependerunt vinclis & carcere cæco,

Quorum

[1] Pecuniarum à ſingulis in pretium redemptionis perſolutarũ.

Quorum hæ de decima stant tibi Pallas equæ.

Et Athenienſes quidem augeſcebant. Iuris autem æquabilitatem eſſe rem bonam, non ex vno tantùm, ſed vndique datur intelligi: ſi Athenienſes etiam quandiu tyrannis ſubiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præſtantiores erant: liberati verò tyrannis, multo omnium primi extitere. Vnde liquet eos, dum tyrannis parebant, [1] de induſtria peccaſſe, tanquam domino laborantes: at libertate parta, ſibiipſi quiſque rem gerere properabat. [2] Athenienſes ita agebant. Thebani autem poſt hæc vlciſcendi illos cupidi, ſciſcitatum ad deum miſerunt. Quibus reſpondens Pythia, negabat per ſeſe eos poſſe illos vlciſci, iubebatque vt [3] ad famæ celebritatem referentes rogarent ſibi proximos. [4] Reuerſis qui miſſi ad oraculum erant, ac reſponſum exponentibus, Thebani illud nihili facientes quod referebatur, vt rogarent proximos, dicebant, Nunquid non proximè nos incolunt Tanagræi Coronæique & Theſpienſes, qui noſtri aſſiduè commilitones, alacri atque concordi in partes animo bella nobiſcum tolerant? quid hos rogari oportet? [5] nunquid potius hoc non habendum pro oraculo? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit, Ego quid nobis ſignificare velit oraculum videor mihi intelligere. Aſopi duæ filiæ fuiſſe traduntur, Thebe & AEgina, quæ quoniam ſorores ſunt, opinor deum reſpondere nobis vt AEginetas rogemus vicem noſtram vlciſci. Thebani, quoniam nulla quàm hæc viſa eſt dici potior ſententia, protinus miſere ad AEginetas orãdos auxilia, tanquam proximos, ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia dixere ſe mittere cum eis AEacidas. Societate AEacidarum freti Thebani, quum laceſſiſſent Athenienſes, accepta offenſione aduerſæ pugnæ, iterum auxilia virorum remiſſis AEacidis orauerunt. Quorum prece moti AEginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum priſtinæ inimicitiæ quam geſſere cum Athenienſibus memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam quum Athenienſes [6] Bœotiis incumberent, ipſi longis nauibus in Atticam traiicientes, cum alios multos populos in cætera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re calamitatem Athenienſibus afferentes. Inimicitia autem quam

1 Remiſsè agere voluiſſe. *Vel, Operam ſedulo non nauaſſe.*

2 Horum igitur res ita ſe habebant. *Vel, Hic igitur erat rerum Atheniẽſium ſtatus.*

3 Ad Polyphemum.

4 Reuerſi conſultores oraculi, quod ab eo reſponſum erat expoſuerunt, conuocata cõcione. Thebani, quũ auditent quod illi dicebant, *nimirum* vt proximos rogarent, Nónne, inquiunt, proximè nos habitant Tanagr.

5 Imò *videndum* ne aliud potius ſibi velit oraculum.

6 Bœotos bello premerẽt.

Æginetę aduerſus Athenienſes habebant, ex hoc initio exſtitit: Epidaurij, quum ſua ipſis terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicum conſuluere oraculum. Quibus Pythia iuſſit vt Damiæ & Auxeſiæ ſimulachra erigerent: & poſtquam erexiſſent, melius ſecum actum iri. Sciſcitantibuſque Epidauriis vtrum ex ære facerent illa an ex lapide, reſpõdit ſe è neutro fieri finere, ſed è ligno oleagino, oleæ tamen, non oleaſtri. Rogabant igitur Epidaurij Athenienſes vt ſibi permitterent oleam incidere, qui ſcilicet oleas illas ſacratiſſimas eſſe exiſtimarent. fertur etiam nuſquam gentium niſi Athenis illa tempeſtate oleas fuiſſe.) Athenienſes ſe verò dixerunt conceſſuros, hac tamẽ lege, ſi quotannis illi ſacra Mineruæ vrbanæ & Erechtheo afferrent. Accepta conditione Epidaurij quæ rogabant impetrauerunt, & ſimulachra ex his oleis fabricata ſtatuerunt: terráque ſua fructum eis ferente, quod conuenerat Athenienſibus perſoluebant. Eo tempore atque ſuperiori Æginetæ Epidauriis parebant tum in aliis, tum verò in litibus, quas Æginetæ inter ſe vel actores, vel rei, illuc ſe conferentes agebant: verùm ex eo tempore fabricatis nauibus, nullo conſilio vſi, ab Epidauriis deſciuerunt. Factique hoſtes, ac mari potiti, cum alias clades inferebant, tum ſimulachra Damiæ & Auxeſiæ ſurripuerunt: eaque aſportata, in regionis ſuæ mediterraneo loco ſtatuerunt, cui nomen eſt Oëa, viginti ferme procul ab vrbe ſtadiis. Hoc in loco illis erectis, ſupplicabant ſacrificiis atque iocabundis choris mulierum, denis viris vtique dæmonum aſſignatis, qui choris præeſſent. Chori autem neminem virum [1] nuncupabant, ſed indigenas fœminas: quæ ceremoniæ apud ipſos quoque Epidaurios fuerant. Surreptis ſtatuis, Epidaurij quod fuerant pacti Athenienſibus non ſoluebãt: cuius rei quum à nuntiis Athenienſium admonerentur, reddere rationem cur iniurij non eſſent: ſe enim quandiu apud ſe ſtatuas habuiſſent, quod conuentum erat exoluiſſe: eiſdem iam viduatos, non debere exoluere, ſed Æginetas, qui illas haberent: à quibus id exigi iubebant. Ad eas repetendas Æginam Athenienſes miſere. Æginetæ negare quicquam negotij eſſe ſibi cum Athenienſibus. Athenienſes autem aiunt, poſt repetita ſimulachra, triremem miſſam publicè

[1] Probris inſectabantur.

cum

cum ciuibus quibuſdam: qui Æginam quum venerunt, ſimulachra, tanquam è ſuis lignis facta, conati ſunt ſuis ſedibus emoliri vt aſportarent: quumque eo pacto auferre nequirent, circumdatis funibus trahere tentaſſe. Sed dum trahunt, tonitrum & cum tonitruo terræmotum extitiſſe: eaque de re illos remiges qui trahebant ſimulachra, ab his in amentiam eſſe conuerſos: & ex hoc morbo ſeſe tanquam hoſtes mutuò trucidaſſe, donec vnus ex omnibus relictus eſt, qui ad Phalerum ſe recepit. Athenienſes quidem ita rem geſtam eſſe memorant. AEginetæ verò negant illos vna cum naui veniſſe, (facilè enim ſe vnam nauim, atque adeo compluſculas, etiamſi ſibi nullæ fuiſſent naues, fuiſſe propulſaturos) ſed cum compluribus in ipſorum terram inuaſiſſe, ſe verò ceſſiſſe, nec pugna nauali cõtendere voluiſſe. Qui tamen planum facere nequeunt, an quia impares ſe eſſe ad pugnandum agnoſcerent, ceſſerint: an volentes permiſerint illos facere quod fecerunt. Athenienſes certè, quòd nulli propugnatores obſtarent, egreſſos è nauibus ad ſimulachra ſe conuertiſſe: & quum ea è ſuis veſtigiis amoliri nequirent, circumdatis reſtibus trahere ita conatos, donec illic ambo ſimulachra, dum traherentur, fecere rem apud me fide carentem, alicui alteri credibilem. aiunt enim illa procubuiſſe ſibi in genua, atque ex eo tempore ſemper genu nixa permanſiſſe. Et hæc quidem Athenienſes feciſſe: ſe verò, quòd audirent ſibi bellum ab Athenienſibus illatum iri, præparaſſe Argiuos vt ſibi aduerſus Athenienſes in Æginam deſcendentes adeſſent auxilio. Eosque, quum latuiſſent hoſtem in traiiciendo ex Epidauro in inſulam, in Athenienſes, qui nihil præſciſſent, à nauibus diſcluſos irruiſſe: & interea tonitrum ipſis terræmotumque extitiſſe. Hæc ab Argiuis AEginetisque commemorantur. Athenienſes quoque confitentur vnum omnino è ſuis incolumem in Atticam reuertiſſe, quem tamen Argiui aiunt ſuperſtitem fuiſſe ex Attico exercitu quem ipſi profligaſſent. Eundem Athenienſes, dæmonio incolumem, nihilo ſecius periiſſe referunt, hunc in modum: Quum Athenas ſe recepiſſet, clademq; renuntiaſſet, vxores eorum qui aduerſus AEginam profecti fuerant, indignè ferentes vnum ex omnibus eſſe reducem,

circumfusas hominem prehendisse, ac fibulis vestimentorum pupugisse, percontantes singulas vbi suus vir esset, atque hoc modo hunc fuisse confectum. Idq; factum mulierum visum esse Atheniensibus ipsa clade tristius. In quas quum alia ratione animaduertere non possent, vestem illarum in Iadem mutauerunt. nam antea Doridem vestem gerebant Atticæ fœminæ, simillimã Corinthiæ. eam itaq; mutauerunt in lineam, ne fibulis vterentur. [1] Quanquam reuera si ratione vtamur, non Ias olim vestis fuit, sed Caira. quoniam omnis prisca vestis fœminarum Græcarum eadem erat quæ nunc, quam Doridem appellamus. Præterea Argiui & Æginetæ idem adhuc factitant, apud quorum vtrosque mos est fibulas faciendi sesquiplas mensura quàm tunc consueuerat: quas præcipuæ fœminæ eorum templis deorum consecrare solent, neq; aliud quicquam Atticum illic offerre, ne vrceũ quidem, sed ex ollis gentilibus in posterum ibidem potare. Eoq; contentionis processere Argiuæ atq; Æginæ mulieres cum Atticis, vt ad meam vsq; ætatem fibulas gestauerint quàm antea grandiores. Odiorũ principium Æginetarum in Athenienses hoc, quemadmodum commemoratũ est, extitit. Cuius rei circa statuas gestæ memoriam retinentes, libenter Thebanorum rogatu auxiliũ tulere Bœotijs Æginetæ. Qui quum maritima Atticæ vastarent, Athenienses q; aduersus Æginam expeditionem inirent, aduenit è Delphis oraculum, vt ab Æginetis lædendis triginta annos abstinerẽt, tricesimo anno, quum fanum Æaco dicassent, bellum cum Æginetis inchoarent, ad votum eis re succesſura. Sin bellum continuò inferrent, fore vt interea multa detrimenta acciperent & inferrent, sed ad extremũ illos [2] subigerent. Hoc oraculũ ad se Athenienses allatum vbi audiere, eatenus ei obtemperandum censuerunt vt Æaco fanum dicarẽt, quod nunc in foro exstructum visitur: [3] sed triginta annis non esse abstinendũ, quòd videlicet audissent esse fatale, multa se passuros indigna ab Æginetis, si bello abstinerent. His tamẽ ad vlciscen-

1 Vt tamen verum fateamur, non Ionica est hæc vestis ab antiqua origine, sed Caira. omnis enim prisca vestis Græcarũ mulierum eadẽ erat, cum illa quã nunc Doricam appellamus. At verò Argiuis & Æginetis hac de causa consuetudinem istam inualuisse *aiunt*, vt fibulæ fiant mẽsuræ sesquiplo maioris, quàm quæ tũ recepta erat. quietiã mulieres apud eos tẽplo deorũ fibulas præcipuè consecrare, *vel fibulas pro donarijs offerre*: Atticũ verò nihil, ac ne latereẽ quidem, templo offerre: atque adeo vt ibi ex vrceis suæ patriæ potarẽt, more postea receptũ fuisse.

Animaduertendum est autem, in Græco textu interpunctionem quæ est post πολίτας, inde translatam ponendam esse post ἔτεα, vt sit, ἐπὶ τόδε πολίτας κάμνον ἔτεα.

2 *Vel potius*, Ipsi subigerentur. 3 Sed annos triginta non abstinuerunt, *vel supersederunt*, quum audissent sibi esse abstinendum, passis hostilia ab Æginetis. His tamen ad vlc.

dum

dum se parantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. siquidem Lacedæmonij, audito commento Alcmæonidarum erga Pythiam, & quæ egisset Pythia in ipsos atq; Pisistratidas, duplicem se iacturam fecisse animaduertebant: quòd & suos hospites è patria eiecissent, & nulla sibi ex hoc facto gratia ab Athenien sibus haberetur. Præterea oraculis vrgebantur, denuntiantibus multa ipsis & [1] indigna ex Athenien sibus futura, quorũ antehac securi fuissent, præsertim ex eo quod à Cleomene Spartam reuerso didicerant. Etenim Cleomenes potitus est ex arce Athenien sium oraculis, quæ à Pisistratidis prius possessa, quum illi expellérentur, [2] relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonij vbi per Cleomenẽ accepere, & animaduertebant Athenienses augescétes, nec ad ipsis obtemperandum vllo modo esse animatos: pręterea genus Atticum quod sub tyrannis fuisset infirmum, & ad parendum promptũ, nunc parta libertate ipsis par existere: hæc omnia considerantes, accersierũt Hippiam Pisistrati à Sigeo Hellesponti, quò Pisistratidæ confugerant. Postquã Hippias accersitus adfuit, accitis etiã aliorum sociorũ nuntijs, ita Spartiatæ apud eos verbafecere, [3] Agnoscimus viri socij nos haud rectè egisse, qui » ementitis oraculis inducti, viros qui erant nostri imprimis » hospites, [4] quiq; in animum inducebãt præbere nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. & quũ hæc fecerimus, » tamẽ ingrato populo vrbem tradidimus: qui posteaquam » per nos [5] liberatus, despexit nos, pariter ac regem nostrum » per dedecus detrimentumq; eiecit: inflatusq; superbè, fa» mam auget, præcipuè quidem Bœotos suos finitimos atq; » Chalcidenses didicisse qui ipsi sint: sed fore fortassis vt alius » quis, si peccaucrit, idem discat. Quare, quoniam in illis agẽ matos esse videntes, quum apud se considerassent, gentem Atticam tantisper dum libertate potiretur, *nec sui iuris esset*, viribus parem suæ esse futuram, at si tyrannide coerceretur, infirmam & ad imperata faciendum fore promptam: hæc, *inquam*, omnia quum animaduertissent, accersiuerunt Hipp.

1 Hostilia, *vel atrocia*, ab Athen sut. quorum *oraculorum* antea quidẽ ignari fuerant, tum verò cognita habuerant, quũ Cleomenes ea Spartã attulisset. ijs .n. potitus est ex Athenien sium arce oraculis quæ, &c. *Vt τῶν πρόσθεν referat χρησμῶν.*

2 In templo reliquerãt: relicta autẽ Pisistratus acceperat. Lacedæmonij igitur, quũ hæc oracula in eorũ manus peruenissent, Athenien sium potentiã crescere & ad parẽdum ipsorũ imperio nullo modo ani-

3 Conscij nobis sumus nos haud rect.

4 Quiq; se Athenas in potestatem nostram redacturos receperant.

5 Liberatus, animo erigi cœpit, nos regemq; nostrum per contumeliam eiecit: atque adeo superbè inflatus, suam potentiam auget: vt & iam dicerunt potissimum quidem finitimi eorum Bœoti & Chalcid. discet verò fortasse & alius quem peccare contigerit. *id est non cautè se erga illos gerere. Quod tamen potest aliter etiam exponi, sicut & illud δίξαν φύσεως.*

dis peccauimus, nunc demus operã vt illuc vnà vobiſcum eantes, ſuppliciũ de illis ſumamus. Hac enim de cauſa Hip. piam & vos è ſua quoſq; vrbe accerſiuimus, vt publico cõ. ſenſu & communi exercitu reducentes hunc Athenas, red- damus ei quæ abſtulimus. Hæc Spartiatæ. Quæ quum a- lij ſocij non probarent, quumq; ſilentium tenerent, Corin- thius Soſicles ita loquutus eſt, [1] Eo tempore cœlum ſub terra, ac terra ſuperior cœlo erit, hominesque domicilium in mari habebunt, quo tempore vos Lacedæmonij rebus publicis euerſis, tyrannides in vrbes introducere conabi- mini, quibus nihil eſt in rebus humanis neq; iniuſtius, neq; magis mortiferum. Quòd ſi bonum vobis videtur ciuita- tes ſubeſſe tyrannidi, ipſi vobis primi tyrannum conſtitui- te, atq; ita vt alijs conſtituatis operam date. At nunc ipſi ty- rannorum expertes, & ne id in Sparta contingat vehemen- tiſſimè cauentes, hoc in ſocios ſtuderis efficere, qui ſi eſſe- tis, vt nos ſumus, experti, meliorem quàm nunc facitis, de hac re [2] ſententiam diceretis. Nam iſta res apud Corin- thios ciuitatis perturbatio fuit. quum eſſet apud eos pau- corum regimen, & ij qui Bacchiadæ vocabantur, vrbem incolerent, vltro citroq; inter eos matrimonia contrahe- bantur. Horum vni nomine Amphioni nata eſt filia clau- da, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchia- darum ducere volebat, duxit Eetion Echecratis filius, è Pe- tra quidem tribu, ſed oriundus à Lapithe ac Cæneo. Qui quum neq; ex hac muliere, neq; ex alia tolleret liberos, miſ- ſus eſt Delphos ad conſulendum de prole. eum introeun- tem ſtatim Pythia his verſibus compellauit,

Eetion, te nemo (licet ſis tantus) honorat.
Conceptum pariet ſaxum graue Labda, monarchos
[3] *Qui cadet in cues, emendabitq; Corinthum.*

[4] Hoc oraculum quod Eetioni redditum eſt, eodem ten- debat

1 Nunc profectò cœlum ſub terra erit, terraq; cœlo ſuperemine- bit, homines mare incolẽt, pitces domi- cilij prius ho minum acci- pient, quum vos Laced. reb. p. euerſ. t. in vrbes re- ducere conemi- mini, quibus nihil in reb. hum. nec ma gis iniuſtum eſt, nec magis ſanguinariũ.

Perinde ac ſi diceret, cũ poe- ta, Omnia natu- re præpoſtera le gibus ibunt, Fiſci, ſuũ mũ dum nulla tenebit ter. Omnia tã fient fieri quæ poſſe negabam, quũ vos Laced. adeo mutati ſi- tis vt, &c. Sed legendum ἢ δὴ ὁ, τι ἐχρὴν, &c.

2 Sententiã proponere- tis. Talis erat Corinthijs vt

3 Quod cadet. *neq; enim videtur poſſe aho referri πιθανῶτα quàm ad ὀλεύτηρα.*

4 Hæc oraculum Eetioni reſpondiſſe, Bacchiadis renuntiatur, qui quod prius editũ de Corintho fuerat oraculum non intelligebant, quum eodem quo & illud Eetioni redditum, pertineret.

» debat quò alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius
» intellectum quàm hoc renuntiatum est in hæc verba,

» *Concipit in petris aquila, enixura leonem*
» *Robustum, sæuum, genua & qui multa resoluet.*
» *Hæc bene nunc animis Versate Corinthia proles,*
» *Qui colitis pulchram* [1] *Pallenem, altamq; Cornthũ.*

» [2]Id oraculum quum ad eam diem fuisset indeprehensum,
» simulatque ex hoc Eetionis patuit eodem vtrumque per-
» tinere, silentio suppressere, animo futurum Eetionis fi-
» lium extinguendi. Et vt primùm mulier enixa est, mise-
» runt è suo numero decem viros ad tribum in qua habi-
» tabat Eetion, qui puerum extinguerent. Isti, postquam
» ad Petram peruenere, & ad Eetionis atrium accessere, pue-
» rum petunt. Labda cur venissent ignara, [3] paternæque be-
» neuolentiæ causa venisse eos rata, affert filium, & in vnius
» eorum manum porrigit. erat autem inter viam constitu-
» tum, vt qui primus eorum puerum cepisset, is humi illum
» allideret. Verùm diuina quadam fortuna puer ei viro cui à
» Labda traditus erat, arrisit. quam rem illi consideranti mi-
» seratio subijt pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit,
» & ille tertio, atque ita deinceps per manus traditus in
» fans, per omnes decem transijt: ac nemine interimere vo-
» lente, rursus matri est redditus. Illi egressi atque ante ja-
» nuam stantes, alius alium incusabant castigabantque, sed
» primum præcipuè, qui ex conuentu non fecisset: donec
» interiecto temporis spatio placitum est vt rursus intro-
» gressi, omnes fierent participes cædis. Sed necesse erat ex
» Eetionis stirpe germinari Corintho perniciem. nam La-
» bda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat: eoq; metuẽs
» ne illi immutata voluntate acceptum rursus puerum in-
» terimerent, asportauit, & in mensura frumentaria occu-
» luit: qui locus visus est minimè inuestigabilis, quum sciret
» illos, si redirent ad inuestigandum puerum, omnia scruta-
» turos: vt & contigit. nam introgressis & scrutantibus vbi
» nõ apparuit, visum est eis abeundum, atq; ijs à quibus mis-
» si essent, dicendũ se cuncta quæ illi mandassent perpetrasse,
» atq; ita reuersi dixerunt. Post hæc Eetionis filio crescenti
» impositum est nomen Cypselo, ob periculum hoc quod

1 Pirenen.

2 Quum igitur Bacchiadæ huius oraculi sibi prius reddici mentẽ assequi nõ possent, quũ audiuerũt id quod Eetioni erat editũ, tunc illud etiam prius intellexerunt, cũ illo Eetionis cõgruẽs. Quum aũt & hoc intellexissent, silentio suppressérunt, nascituram Eetioni prolẽ interficere in animo habẽtes.

3 Ad gratulandum patri ven.

deuitauerat in cypsela, *id est mensura frumentaria*. Vbi autem in virilem adoleuit ætatem, consulenti oraculum Delphis anceps est redditum, quo fretus, Corinthium aggressus occupauit. oraculum autem hoc erat,

Vir locuples nostras hic qui descendit ad aedes
Cypselus Eetides, clarus rex esto Corinthi,
Ipse, & eo nati, sed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem, hoc erat. Cypselus verò tyrannide potitus, talis extitit vt Corinthiorum multos insequutus sit, multos pecunia, longè plurimos anima priuauerit. Cui quum triginta regnasset annos, bene vita defuncto successit in tyrannide filius Periander, qui inter initia mitius agebat quàm pater: sed vbi per nuntios consuetudinem habuit cum Thrasybulo Mileti tyranno, multo magis quàm pater cruentus effectus est. Misso enim præcone, Thrasybulum interrogauit qua ratione ipse rebus tutius constitutis, ciuitatem pulcherrimè gubernaret. Thrasybulus, eo qui à Periandro missus erat extra oppidum educto ingressus est rus quoddam satum, & vnà cum eo segetem interambulans, sciscitabatur hominem de suo aduentu è Corintho, detruncans atque abijciens vt quanque videbat spicam inter alias extantem, donec segetem formosissimã atq; densissimam hunc in modum corrupit: prædiumq; illud peruagatus, nullo [1] verbo reddito præconem remisit. Reuersus Corinthum præco auido præceptionis audiendæ Periandro negauit sibi quippiam respondisse Thrasybulũ, & mirari quòd se ad virum vesanum Periander misisset, & sua ipsius destruentem: exponitq; quæ ex Thrasybulo vidisset. Periander id quod à Thrasybulo actũ erat intelligẽs, atque interpretans sibi ab illo præceptum vt eminentissimos quosque populariũ interimeret, tunc verò omnem in ciues sæuitiam exercuit, interficiendo ac persequendo consummans id quod à Cypselo fuerat omissum. Atque adeo die vno vniuersas mulieres Corinthias exuit, propter Melissam vxorem suam. nam quum ad Thesprotos, qui sunt ad flumen Acherontem, misisset nuntios sciscitatum necyomanteon, *id est mortuorum oraculum*, de hospitis deposito, Melissa apparens negauit se indicaturam aut dicturam vbinam depositum esset collocatum, quoniam ipsa alge-

1 Dato consilio.

» algeret,quia nuda esset.nihil enim sibi prodesse vestes cum
» quibus sepulta fuisset,vtpote non concrematas. Cuius rei,
» quòd vera loqueretur, testimonio foret quòd Periander
» in frigidum furnum panes ingessisset. Hæc Periandro
» renunciata, ob illud argumentum fidem fecere,quòd ipse
» cum Melissa quamuis defuncta coierat. Itaque statim post
» eum nuntium per præconem edixit vt omnes Corinthiæ
» mulieres ad Iunonis templum prodirent. Eò, tanquam ad
» diem festum, quamornatissimè poterant quum issent mu-
» lieres istæ,depositis clàm satellitibus,eas omnes sine discri-
» mine exuit, ingenuas pariter & ancillas, atque *eas vestes*
» ad foueam comportatas Melissam precando cremauit.
» Hæc vbi fecit,& nuntios iterum eosdem misit, tunc ei Me-
» lissæidolum,*hoc est inanis imago*,exposuit vbinam depo-
» situm hospitis collocasset. Huiusmodi est tyrannis, Lace-
» dæmonij,vobis,& talium operum. Eoque nos Corinthios
» cum magna admiratio cepit simulatque vidimus vos ac-
» cersisse Hippiam, tum verò maior nunc dum ista dicitis.
» Propterea deos Græcorum inuocantes [1] testamur apud
» vos, ne velitis tyrannides in ciuitatibus constituere, quas
» non extinguitis,sed excitatis præter æquitatem,dum Hip-
» piam reducitis,in quo scitote Corinthios vobis non assen-
» suros. Hæc Soscles Corinthiorum legatus. Quem excipi-
ens Hippias, eosdem quos ille deos inuocando dixit, cum
cæteros, tum præcipuè Corinthios desideraturos Pisistra-
tidas,[2] quum venissent dies quibus expiare se ab Athenien-
sibus nequirent. Hactenus respondit Hippias, quoniam
oracula illa ipse præ cæteris nota haberet. Cæteri socij,qui
antea silentium tenuerant, audito Soscle, liberius pro se
quisque in vocem erumpentes, accedere sententiæ Corin-
thiorum, obtestariqúe Lacedæmonios nequid agerent
noui aduersus Græcam ciuitatem.Ita ab ea re cessatum est.

Hippias illinc profectus, offerente sibi Amynta Mace-
done Anthemuntem, & Thessalis Iolchon,neutrum acci-
pere voluit, sed rursus ad Sigeum concessit, quod armis
Pisistratus,à Mitylenæis eripuerat.Eoque capto, tyrannum
ibi cõstituerat Hegesistratum, filium nothum ex muliere
Argiua, qui tamen, qui à Pisistrato acceperat, non tenuit
143 sine prælio. nam diu inter Mitylenæos ac Athenienses pu-

1 Obtestamur vos ne tyrannides in ciuitatib.constituatis. Atq; adeo, nisi ab incepto desistatis, sed Hippiã contra ius & æquum reducere conemini, scitote nõ approbaturos vestrũ hoc factũ Corinthios.

2 Vbi venissent stati dies quibus futurũ esset vt illos angerent Athenienses. *Sed ὀνείδους suspectum reddit vel ipsa Valle interpretatio.*

gnatum est, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeuntes: hos repetentes regiones, illos refellentes hac ratione, quòd dicerent nihilo magis iuris esse Æolibus in agrum Ilienſem, quàm ſibi ac cæteris Græcis qui Menelao in raptu Helenes operam nauaſſent. His aſſidue bellantibus, cum alia in prælijs geſta ſunt, tum illud, quòd Alcæus poeta in prælio quod collatis ſignis gerebatur, vincentibus Atheniēſibus ipſe quidem fugæ ſe mādans euaſit: ſed armis eius potiti ſunt Athenienſes, quæ apud templum Mineruæ in Sigeo ſuſpenderunt. Hanc rem Alcæus carmini mandans, in Mitylenen repoſuit, indicans Melanippo ſodali ſuam calamitatem. Mitylenæos tamen atque Athenienſes reduxit in gratiam Periander Cypſeli filius, qui delectus arbiter, ita eos reconciliauit, vt vtriq; ea colerent quæ haberent. Atque hoc modo Sigeum factum eſt Atheniēſium. Hippias, poſteaquam Lacedæmone in Aſiam abijt, cuncta agitabat, inſimulando Athenienſes apud Arraphernem, atq; omnem operam dando vt Athenę in illius ac Darij venirent poteſtatem. Quæ agitare Hippiam quum accepiſſent Athenienſes, mittūt Sardis nuncios ad diſſuadendum Perſis fidem habere exulibus Atheniēſibus. Sed Arraphernes iubere Athenienſes (ſi ſalui eſſe vellent) rurſus Hippiam recipere: Athenienſes eam conditionem recuſare, & malle profeſſi eſſe Perſarū hoſtes. Dum ita apud Perſas inſimulantur, atq; ita animati ſunt Athenienſes eā conditionem recuſare, hoc interim tempore Mileſius Ariſtagoras à Cleomene Lacedæmonio reiectus è Sparta Athenas venit. nam ea ciuitas inter cæteras præpollebat. [1] Ad quam ciuitatem vbi venit Ariſtagoras, eadem quæ in Sparta, commemorauit de commodis quæ eſſent in Aſia, deque Perſico bello, quòd neque ſcutum neque lanceam in vſu haberent, [2] facilesq; eſſent ad capiendū. Hæc ille referens, ea quoq; addebat, Mileſios eſſe Atheniēſium colonos, quos æquum eſſet ab eis liberari qui multum pollerent. Deniq; nihil non pollicebatur, omnibus precibus obſecrans quod tantopere cupiebat, donec eos induxit. Facilius [3] enim ei viſum eſt multos decipere quàm vnum: qui ſi Cleomenem ſolum fallere non potuit, id tamē in triginta millibus Atheniēſium effecit. Itaq; Athenienſes perſuaſi, de-

1 Quum autem ad plebē acceſſiſſet Ariſtag.

2 Expugnariq; facilè poſſent.

3 Eſſe videtur mult. decip. q. vn. ſi Cleom. quidē Lacedæmonium ſolum fall.

si,decreuere viginti naues Ionibus auxilio mittendas, Melanthio illis præfecto, viro inter populares omni in respectato. Hæc classis initium malorum extitit Græcis pariter & barbaris. ante cuius egressum Aristagoras reuectus Miletum, excogitauit consilium quod in nullam Ionum vtilitatem erat redundaturum. quanquam ne ille quidem hac ratione faciebat, sed vt regi Dario molestiam afferret. Etenim misit quendam in Phrygiam ad Pæones qui à flumine Strymone in captiuitatem abducti à Megabyzo erant, locum atq; vicum per sese incolentes: ad quos vt perueni nuntius, ita verba fecit, Viri Pæones, misit me Aristagoras Mileti tyrannus [1] ad ostendendam vobis (si obtemperare velitis) salutē. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit, [2] eademq; vobis præstat facultatem salutis parandæ ad patriam vestram: per vos quidem, vsq; ad mare, deinceps nobis iam curæ erit. His auditis Pæones magnam sanè voluptatem acceperunt: sumptisq; liberis atq; vxoribus, ad mare fuga se proripuerunt: nonnullis eorum præ metu [3] illinc remeantibus. Vbi ad mare peruenere, illinc in Chium transmisere. quò postquam applicuere, eorum vestigia insequutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quia eos assequi non potuit, misit in Chium ad illos vt eodem rediret. Cuius oratione repudiata, à Chijs sunt in Lesbū transportati, mox à Lesbijs in Doriscum, vnde terrestri itinere se in Pæoniam receperūt. Post hæc ad Aristagoram Athenienses viginti cum nauibus venere, ducentes vnà quinq; triremes Eretriorum, qui non Athenienſium gratia commilitium præstabant, sed debitam ipsis Milesijs gratiam reddebant. Nam Milesij aliquando [4] pro Eretrijs in bello Chalcidensi præstiterant, quum Samij contra Eretrios atq; Milesios Chalcidensibus opem tulissent. Aristagoras, vbi isti atq; alij socij adfuere, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Mileti remanens, præfectis alijs ducibus Milesiorum, fratre suo Charopino, & cæterorum ciuium Hermophanto. Hac classe Iones vbi peruenere Ephesum, relictis nauibus apud Coresum, quod est agri Ephesij, ipsi cum ingenti manu, sumptis viæ ducibus Ephesijs, ad superiora tendebant, secundum flumen Caystrum tenentes iter. Illinc superato Tmolo

1 Salutare consilium vobis daturum.

2 Vobisq; iā licet incolumes in patriā reuerti: vobis quidē ad mare vsq;: quod autem à mari est, nobis curæ erit. *Q. d. Vestrum est operam dare vt ad mare vos recipiatis, eò quum veneritis, quod ster tenere debeatis, curæ nobis erit.*

3 Illic remanentibus.

4 Eretrios in bello aduersus Chalcidenses adiuuerant.

Sardis aduenium, easq;, [1] occurrente nemine, capiunt, omniaq; eius vrbis loca, præter arcem, quam Artaphernes ipse tutabatur, habens non exiguas virorum copias: [2] quæ res fuit impedimento quominus qui ingressi erant vrbem, diriperent. Erant Sardibus domus pleræq; arundinaceæ: quæ autem lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. harum vnam quidam è militibus quum incendisset, repentè ignis è domo in domum elapsus totam vrbem absumpsit. Ardente vrbe, & vastante iam extrema incendio, nec habente regressum, Lydi & Persarum quicunq; in vrbe erant, vndiq; circumuenti, ex vrbe in forũ confluunt, & ad amnem Pactolum, qui medium forum interfluens, ramenta auri è Tmolo illis defert, deinde flumini Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem & ad hoc forum conglobati Lydi pariter & Persæ sese defendere adigebantur. Iones, videntes hostium alios sese tutantes, alios magna multitudine se obuiã ferentes, metu perculsi, ad montem qui dicitur Tmolus sese recipiunt, atq; illinc noctu ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit vnà templum Cybeles indigenæ deæ: cuius prætextu postea Persæ templa quæ in Græcia erant cremauerunt. Hoc vbi Persæ qui intra Halyn domicilia habebant, resciuerunt, tunc verò ad ferendam Lydis opem conuenerunt: nec adepti Sardibus Iones iam illinc profectos, eadem via insequuti, comperiũt Ephesi: congressiq; cum illis ex aduerso instructis, in fugam eos vertunt, multosq; occidunt, & in his cum alios illustres viros, tum EValcidem Eretriorum ducem, qui donatus laurea in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceo maiorẽ in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per vrbes fuere dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est. Atheniẽses autem, post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per nuncios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se auxilio futuros. Quorum societate fraudati Iones, tamen quoniam ista aduersus Darium egerãt, nihilo segnius bellum aduersus regem parabant: Hellespontumq; inuecti, Byzantium ac cæteras circà vrbes in suam potestatem redegerunt. Inde euecti magnam Cariæ partem in belli societatem asciuerunt. nam Caunus, quę prius societatem facere recusauerat, vbi Sardis conflagrarunt, & ipsa Ionibus accessit:

1 Repugnãte nemine.

2 Ne autem vrbem hanc à se captam diriperent hoc obstitit: *quod sequitur videlicet. at Valla iunxit præcedẽtibus hæc, τὸ δὲ μὴ λυμαίνεσθαι, &c.*

acceſſit:Cyprij quoq; omnes vltrò,exceptis Amathuſijs,acceſſerunt. Defecerunt autem Cyprij à Medis in hunc modum: Erat Oneſilus quidam Gorgi Salaminiorum regis frater,natu minor,Cherſis filius,Siromi nepos, EVelthontis pronepos. hic vir, quum ſæpenumero antea Gorgum ſolicitaſſet ad rebellandum ab rege, tunc audiens Ionas rebellaſſe,vehementius vrgere hominem inſtitit.In quo quia nihil proficiebat, obſeruato tempore dum Gorgus oppidum egrederetur vnà cum ſuis [1] militibus, eum portis excluſit.Gorgus oppido exutus,ad Medos transfugit: eo potitus Oneſilus omnibus Cyprijs vt rebellarent ſuadebat: perſuaſis cæteris, Amathuſios rebellare abnuentes obſidione circumdedit. Dum hic Amathuntem obſidet, Darius, vt ei nunciatum eſt Sardis captas incenſasq; ab Athenienſibus atq; Ionibus, & huius comparandæ claſſis atq; rei cõterendæ fuiſſe authorem Ariſtagoram Mileſium, fertur, [2] quumprimum hæc audiuit,dixiſſe Iones nihil feciſſe:probè ſciens non fuiſſe illos præ contemptu ſui rebellaturos: deinde interrogaſſe quínam eſſent Athenienſes. Id quum audiſſet,tum arcum popoſciſſe,eoq; ſumpto,ſagittã quam impoſuerat,in cœlum excuſſiſſe:& ea in aerem excuſſa, dixiſſe, O Iupiter, contingat mihi vt Athenienſes vlciſcar. Atq; hæc loquutus, cuidam famulorum præcepiſſe vt ſibi ſemper appoſita cœna, ter diceret, Here,memento Athenienſium. Et quum hoc præcepiſſet, accito ad ſuum conſpectum Hiſtiæo Mileſio, [3] quem ipſe diu diſtinuerat, ita eum fuiſſe alloquutus, Audio Hiſtiæe procuratorem tuum, cui tu Miletum demandaſti, nouas aduerſum me res eſſe molitum. viris enim ex altera continente perſuaſit vt Iones ſequerentur, (qui mihi commiſſorũ pœnas dabunt) coſq; induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur videntur hæc tibi bene habere? quorum quídnam ſine tuis conſilijs actum eſt? Proinde vide ne rurſus teipſum in culpam induas. Ad hæc Hiſtiæus, Quódnam, inquit, rex protuliſti verbum? méne conſulere rem quæ tibi ſit quippiam ſiue multum ſiue parũ moleſtiæ allatura? Quid mihi quærens iſta facerem? aut cuius rei indigens? cui omnia adſunt quæ tibi? quem tu omnium conſiliorum tuorum communione dignaris? Quòd ſi iſtud quod ais egit procurator meus,

1 *Legit* στρατιώτησι *pro* στρατιώτησι.

2 Vbi hæc audiuit, Iones contempſiſſe, *vel nihil feciſſe*, quippe qui nõ impunitam illorum fore rebellionem ſciret. deinde interr.

3 Quem à longo iam tẽpore detinebat. *Vel,retinebat.*

sic habeto, id eum feciſſe ſuo conſilio. [1] Principio rationẽ iſtam non admitto, Mileſios ac meum procuratorẽ quippiam rerum nouarum feciſſe aduerſus ſtatum tuum: ſiquid tamen huiuſmodi faciunt, & tu id quod eſt audiſti, rex, intelligequid rei egeris quòd mè à mari ablegandum putaſti. nam Iones id agere aggreſſi ſunt poſtquam ego ex ipſorum conſpectu ſum amotus, cuius aggrediendi iampridem libidine tenebantur: quod ſi ego in Ionia fuiſſem, nulla profectò ſe ciuitas commouiſſet. Proinde nunc properè dimitte me vt in Ioniam contendã, illic omnia negotia tibi in integrũ reſtituturus, & hunc Mileti procuratorem, harum rerum machinatorem, in tuam poteſtatem redacturus. Hæc, quum ex animi tui ſententia confecero, iuro per deos regios me non prius exuturum hanc veſtem, qua indutus in Ioniam deſcendam, quàm Sardiniam inſulam maximam tibi tributariam reddam. Hæc Hiſtiæus fallendi gratia dicebat. quibus perſuaſus Darius, hominem dimiſit, præcipiens vt poſteaquam ea quæ ſpoponderat præſtitiſſet, ad ſe Suſa reuerteretur. Dum nuntius de Sardibus ad regem venit, Dariuſque illam rem arcu fecit, & Hiſtiçum eſt alloquutus, Hiſtiæuſque ab eo dimiſſus ad mare ſe contulit, hoc interea omni tempore hæc geſta ſunt: Oneſilo Salaminio Amathuſios obſidenti nuntius affertur [2] Artybium virum inter Perſas eximium cum magna vi Perſarum curſum tenere in Cyprum. Quo accepto, Oneſilus legatos paſſim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui nõ diu in deliberando cunctati, cum magna claſſe ad eum ſe contulerunt. Et quum Cyprum tenuiſſent, Perſæ nauibus è Cilicia traiecerunt, terreſtriſque itinere Salaminem contenderunt, Phœnicibus claſſe circumeuntibus promontorium quæ Claues Cypri vocantur. His ea facientibus, Cyprij tyranni conuocatis Ionum ducibus dixere, Viri Iones, vobis nos Cyprij optionem damus cum vtris dimicare velitis, cum Perſis, an cum Phœnicibus. Si terra manultis cum Perſis acie confligere, iam tempus eſt è nauibus egrediendi, & in acie ſtandi, vt nos veſtras ingreſſi naues, cum Phœnicibus dimicemus: ſin cum Phœnicibus fortunam tentare manultis, facite. quoniam alterutrum opus eſt eligatis, vt quantum in nobis ſitum eſt, Ionia

atque

1 Sed ego prorſus fidẽ his verbis abrogo, Mileſ.

2 Artybium Perſãm cũ numeroſa mixtu Perſica, Cyprum aduentare. *Adverbum, Expectari in Cyprũ. Id eſt, Eius in Cyprum aduentũ expectari. Valla autem hic* προσδόκιμον *ũ δόκιμον conſudit.*

» atque Cyprus in libertatem vindicentur. Ad hæc Iones
» Commune, inquiunt, Ioniæ concilium nos misit ad mare
» tutandum, non ad naues tradendas, quò ipsi cum Persis in
» terra confligeremus. [1] Itaque vbicunque quidem colloca-
» bimur, vt operam naeemus enitemur: vos verò debetis
» qualia ab imperantibus Medis passi estis reminiscentes, vi-
» ros egregios vos ostendere. Hæc Iones responderunt. Post
hæc Persis in campum Salaminium tendentibus, Cyprij
reges aduersus alios hostes constituerunt alios Cyprios:
aduersus Persas, optimum quenque Salaminiorum ac So-
liensium. aduersus Artybium Persarum ducem Onesilus
vltro constitit. Insidebat Artybius equo in armatum eri-
gere se docto. Quod audiens Onesilus, ad satellitem suum
(erat enim ei satelles sanè quàm peritus rei bellicæ, & alio-
» qui [2] solertiæ plenus.) Audio, inquit, Artybij equum edo-
» ctum se erigere, & pedibus simul atq; ore [3] eum in quem
» agitur, perficere: proinde tu properè inita ratione dicito v-
» trum malis obseruare, equúmne tibi feriendum, an ipsum
» Artybium. Ad quem seruus suus, Ego verò, inquit, rex, pa-
» ratus sum & vtrunq; & alterutrũ, & omnino quicquid im-
» peraueris, facere. promã tamen quod rebus tuis esse condu-
» cibilius sentiam, regem ac ducẽ oportere cum rege ac duce
» certare. siue enim talẽ occidas, decori tibi fore: siue (quod
» secundũ est) à tali occidaris, (quod absit) dimidiũ mali esse.
» nos verò famulos cum famulis hostium debere confligere.
» Nam quod ad equum attinet, non est causa cur eius artifi-
» cium extimescas. recipio enim tibi eum posthac aduersus
» neminem se erecturũ. Hæc illo loquuto, mox exercitus cõ-
flixere terrestres nauales q;. & classe quidem Iones eo die
strenuè pugnantes superauere Phœnices: Samiorum tamẽ
præcipua virtus extitit. In terra autem, vbi concursum est,
dum acies dimicant, circa imperatores hoc actum est: Vbi
Artybius equo cui insidebat in Onesilũ inuectus est, One-
silus (vti cõuenerat cũ satellite) ipse inuadentẽ Artybiũ ferit,
eius satelles sublatos equi pedes in Onesili scutũ eos iactâ-
tis, *falce percutiens* abscidit. quo ictu Artybius Persarũ im-
perator illic vnà cũ equo corruit. Cæteris aũt pugnãdo occu
patis, Stesenor Curij tyrãnus, nõ parũ circa se copiarũ habẽs
prodidit socios Curiẽses. (hi Argiuorũ coloni dicũtur esse.)

1 Nos itaq; vbi collocati sumus, vt oper. *Vel, Innuere quod nobis iniunctum est.*

2 Audaciæ plenus. *Vel, Animosus. Vel, Magnos spiritus gerens. Sed rectius* λήμης πλέως *quam* λήμης πος.

3 Eum in quem impetũ faciat, interficere. *Vel, Eum in quem feratur, aut insurgat, conficere. quod melius respondet verbo* καταρράξαι.

Post horum proditionem, statim Salaminij, qui currib⁹ vehebantur, idem fecere. quo ex facto Persæ Cyprijs superiores extitere. Horum acie in fugam versa, cum alij multi occubuere, tum verò Onesilus Chersis filius, qui Cyprios ad defectionem induxerat, & Soliorum rex Aristocyprus Philocypri filius, eius, inquam, Philocypri quem Solon Athenien sis Cyprum profectus inter tyrannos maximè versibus celebrauit. Onesili caput Amathusij, quoniam ipsos obsederat, excisum in oppidum retulerunt, ac supra portas suspenderunt. Quod suspensum quum iam exinanitū esset, ingressum apum examen fauo refersit. ea de re oraculū Amathusijs (nam oraculum consuluere) redditum est vt depositum caput humarent, Onesiloq; quotannis tanquā heroi sacrificarent. hoc facientibus, melius cum eis actum iri. quod Amathusij ad meam vsq; memoriam faciebant. Iones, & alij qui ad Cyprum pugna nauali dimicauerant, vbi didicere res Onesili perditas, & cæteras Cypriorum vrbes obsessas præter Salaminem, eam autem Gorgo pristino regi Salaminios restituisse, in Ioniam redire maturauerūt. Ciuitatum autem Cypriarum diutissimè obsidionem Soli pertulit, sed eam Persæ quinto mense quàm obsidere cœperūt, circumfossoo muro expugnauerunt. Ita Cyprij, quum annum liberi fuissent, denuò in seruitutem sunt redacti. At Daurises, qui filiam Darij in matrimonium habebat, Hymeesq; & Otanes, atq; alij Persarum duces, & ipsi filias Darij in matrimonio habentes, persequuti eos Iones qui aduersus Sardis expeditionem fecerant, postquam in naues repulerunt prælio victos, dehinc inter se partiti sunt vrbes quas expugnarant. Daurises quidem conuersus ad vrbes in Hellespontο sitas, cepit Dardanon, cepit Abydum & Percotem, Lampsacum & Paeson, singulas diebus singulis. Cui à Pæso ad vrbem Parion contendenti nuntius adfertur, Cares cum Ionibus sentientes, à Persis defeciſſe. igitur conuerso itinere ex Hellespontο aduersus Cariam copias duxit. Sed antequam perueniret, de eius aduentu certiores facti Carij, ad columnas quæ albæ dicuntur, conueniunt, atq; ad amnem Marsyam, qui ex Hydiade regione defluit in Mæandrum. Ibi coactis Carijs, multq; sunt à multis dictæ sententiæ: sed optima omniū, meo iudicio, á [a] Pixodaro. 146

[a] Pixodaro.

xodora Mausoli filio, viro Cindyensi, qui Syennesis Cilicũ regis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc sententia dicebatur vt transmisso Mæandro Cares flumen à tergo habentes, ita demum cum hoste congrederentur, vt sublata spe retrò fugiendi, atq; ibidem manere coacti, redderentur [1] meliores quàm natura essent. Verùm hæc sententia non peruicit, sed illa, vt Persis potius à tergo Mæander esset, vt si Persæ fugam facientes cuaderent, tamen in flumen incidentes, abire non possent. Post hęc quum adessent Persæ, ac Mæandrum transissent, ibi super amnem Marsyam Cares prælium cõseruere cum Persis acre atq; diuturnum: ad postremum præ multitudine hostium terga vertunt. Quo in prælio, Persarum cecidere duo millia, Carum decem millia. ex quibus qui effugerunt, ad Labranda in Iouis militaris templum se receperunt, in magnum atq; sacrum lucum platanorum. Soli autem ex ijs quos nouimus, Cares sunt qui Ioui militari hostias offerant. Huc Cares quum se recepissent, de salute consultabant, vtrũ sese Persis dedere, an Asiam penitus relinquere satius esset. De hac re consultantibus, subsidio venere Milesij cum socijs. Ibi Cares immutata priori voluntate, rursus ad bellum instaurandum animantur, & cum inuadentibus Persis concurrunt: & quum diutius quàm prius dimicatum esset, fugantur, multis cæsis, Milesiorum præcipuè. Post acceptam calamitatem hanc Cares copijs reparatis [2] repugnarunt. Audientes enim vrbes suas inuasum iri à Persis, insidias illis in via quæ in Mylassa fert collocauerunt, authore Heraclide Ibanolio viro Mylassensi. In eas insidias Persæ noctu incidentes, obtruncati sunt cum ducibus suis Daurise & Amorge & Sisamace, necnon Myrse Gygis filio. Hunc in modum interiere hi Persæ. Hymees autem (qui & ipse erat ex insequentibus Iones qui aduersus Sardis militauerant) ad Propontidem conuersus cepit Cion Mysiam. Hac expugnata, audiens Daurisem relicto Hellesponto tendere aduersus Cariam, omissa Propontide, in Hellespontum duxit exercitum, cepitq; Æoles omnes qui oram Iliadem incolunt. cepit item Gergithas [3] qui à priscis Teucris relicti fuerant. Et ipse quidem Hymees, quum has gentes cepisset, morbo decessit Troade: & hic quidem ita mortẽ obijt.

1 Fortiores. *Vel, magis strenui.*

2 *Pro, Pugnã instaurarunt. Vel, Denuo pugnarunt.*

3 Qui ex priscis T. rel. fuerant. *Vel, remanserant.*

Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, aduersus Ioniam confinemq; Æolidem delecti imperatores, cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex Æolia verò Cumam. Quibus oppidis captis, Aristagoras Milesius, vbi hoc accepit, non erat compos mentis, vt qui perturbasset Ioniam, & magna negotia confudisset. Itaq; cernens hæc, vbi constitit ei rem effici non posse, nec Datium regem superari, de fugiendo deliberabat, conuocatisq; suæ factionis hominibus, [1] consulebat satius fore eis, si Mileto expellerentur, in septentrionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam vel in Sardiniam vel in Myrcinum Edonum, quam Histiæus, à Dario ea donatus, mœnibus struxerat. Hæc Aristagoras percontabatur. Verùm Hecatæus Hegesandri filius, [2] vir logopœos, negabat coloniam alterutrò deducendam: sed, si Mileto ejicerentur, mœnia in Lero insula ædificanda, atq; illic quiescendum: deinde illinc Miletum esse remeandum. Hoc consulebat Hecatæus. Sed Aristagoras, cuius sententia præcipuè erat abeundi in Myrcinum, demandata, [3] Mileto Pythagoræ filio viro inter populares probato procuratione Mileti, ipse sumptis secum omnibus voluntarijs in Thraciam nauigauit, regionemq; obtinuit ad quam concesserat. Ex ea profectus, dum vrbē obsidet, tam ipse quàm eius exercitus à Thracibus, tametsi illinc accepta fide excedere volentibus, interemptus est.

1 *Cum eis deliberabat, satius esse dicens perfugium aliquod se habere, si fortè Mileto expellerētur. ánne igitur se coloniam in Sard. an in Myrc. Edono rū ducere oporteret, quā Hist. Vbi autē Valla sua illa septentrionalia loca inuenerit non video, nisi ex ὑπάρχοι fecerit ὑπάρχειν.*

2 Historicus.

3 *Mirum si Valla ita scriptum reliquit, vt Miletus viri illius sit nomē, quū in nostris exempl. sit dūtaxat Pythagoræ.*

HERO.

147 HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEXTVS, QVI INSCRIBITVR ERATO.

ARISTAGORAS quidem Ionicæ rebellionis author ita opperijt. Histiæus autẽ Mileti tyrannus, [1] à Dario commeatũ adeptus, Sardis venit. eò quum venisset è Susis, interrogatus est ab Artapherne Sardium præfecto, quídnam ei videretur Iones ad rebellandum induxisse: & quum negaret se id scire, quinimò mirari quod actum esset, tanquam eius rei prorsus ignarus, [2] Artaphernes, qui eum fuisse artificem comperisset, id ipsum intuens, inquit, Histiꝫe, » sic res hæc se habet, Hunc calceum tu quidem consuisti, Aristagoras autem sibi induit. Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinens dixit: quem Histiæus tanquam rei gnarum veritus, prima statim nocte fuga se ad mare proripuit, regem Darium frustratus, cui Sardiniam insulã maximam in illius potestatem redacturum se pollicitus, subijt primas partes Ionici belli aduersus Darium gerendi. Is quum in Chium transmisisset, à Chijs in vincula coniectus est, [3] exploratum habentibus eum à Dario illuc isse ad res nouas moliendas: sed vbi omnem cognouere rationem, quòd regi hostis esset, hominẽ soluerunt. Ibi interrogatus Histiæus ab Ionibus cur ita promptè Aristagoræ vt à rege deficeret [4] delegasset, & tãta clade Iones affecisset, [5] nõ dixit causam penes illos meritò fuisse, sed regẽ Dariũ constituisse, Phœnices è sedibus suis amotos in Ioniã transferre, & Iones in Phœnicen, & hac causa literas ea de re se misisse. *Quibus verbis*, [6] quũ nihil omnino rex cõstituisset, ipse Iones terrefaciebat. Post hæc ad Persas qui Sardibus erãt, literas dat, tanquam secũ antea de rebellione colloquutos: quas literas fecit per nuntiũ quendã Hermippum Atarniteũ. Eas Hermippus non ijs ad quos dabantur reddidit, sed Artapherni.

1 A Dario dimissus.

2 Artaphernes illũ astutè respondere videns, dixit, vt qui veram defectionis causam compertam haberet.

3 Iudicantibus. *Vel, Existimantibus.*

4 Per literas, *vel per nũtios* statuisset, *aut imperasset.*

5 Veram causam illis minimè exposuit.

6 Quum rex hęc *facere* minimè deliberasset.

Ille, omnibus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Histiæus mittebat, & quæ vicissim à Persis ad Histiæum responderentur, sibi dare. Ita rebus palàm factis, Arthaphernes de multis Persarum supplicium sumpsit. Et Sardibus quidem tumultus extitit: Histiæus autem hac spe lapsus, exoratis Chiis, Miletum reductus est. Sed Milesij, libenter etiam Aristagora liberati, nullo pacto animum inducebant ad alium tyrannum illuc recipiendum, vtpote gustata libertate. [1] Histiæus sub noctem conatus introire Miletum, à quodam Milesio in fœmore vulneratus est. Ita reiectus à patria sua, rursus se recepit in Chium: atque illinc, quoniam Chios ad tradendas sibi naues inducere non poterat, traiecit Mitylenen: [2] Lesbiisque vt sibi traderent naues persuasis, octo illorum triremibus armatis Byzantium remigauit. Ibique subsidens, nauigia quæ è Ponto prodibant intercipiebat, præter eorum qui se paratos obsequi sibi assentiebantur. Histiæo & Mitylenæis hæc agentibus, aduersus ipsam Miletum ingens exercitus hostium classiarius pariter & terrestris [3] in expedito erat. Duces enim Persarum coactis in vnum copiis cuncti in eã contendebant, minoris cętera oppida facientes. Inter classiarios promptissimi erant Phœnices, cum quibus militabant & Cyprij recens subacti, & Cilices, & Ægyptij. Hos aduersus Miletum & cæterã Ioniam venturos quum accepissent Iones, miserunt suos quique primores ad commune Græciæ consiliũ. Quibus in eum locum coactis, atque deliberantibus, visum nullas debere terrestres copias aduersus Persas contrahi, [4] sed Milesios mœnia per seipsos pro viribus tutari, cæteros classem instruere nulla naui prætermissa. Instructaque classe, primo quoque tempore contractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali decernere. Lada autem, parua quædam est insula, vrbi Milesiorum obiacens. Post hæc impletis nauibus Iones præsto fuerunt, comitantibus Æolibus [5] qui incolunt Lesbum: atq; ita aciem instruxerunt: Cornu quod erat aurorã versus, ipsi Milesij cum octoginta nauibus tenebant. His contigui Prienenses erant, duodecim cum nauibus: Miusij cum tribus nauibus. His contigui Teij, decem & septem cum nauibus: Chij cum centũ. Vltra hos locati erant Erythræi

1 Atq; adeo Histiæus sub n.

2 Quumq; Lesbijs vt sibi naues darent persuasisset, hi triremes octo armarunt, quibus cum illo Byzantiũ nauigarũt. Ibiq; subsidẽtes nauigia q. e. P. pr. intercipiebant, præterquam eorum qui se Histiæo paratos obsequi dicebant.

3 Expectabatur.

4 Sed è mœnibus Milesios hostiũ impetum pro viribus propulsare: classem autẽ instruere, &c.

5 Quicunq; agrum Æolicum incolũt.

thræi & Phocenſes: Erythræi quidem, cum octo nauibus, Phocenſes verò cum tribus. Phocenſibus adhærebant Leſbij cum nauibus ſeptuaginta. Vltimo in loco erant Samij cum ſexaginta nauibus, tenentes cornu occaſum verſus. In ſumma, omnium numerus, trecentæ ſexaginta tres triremes. Tot fuere Ionicæ naues. Barbaræ verò, numero ſexcentæ: quæ vbi & ipſæ in agrum Mileſium venere, 148 omniſque ei pediratus adfuit, tum verò duces Perſarum audita multitudine nauium, iamdudum extimuerunt ne illos ſuperare, néve Miletum, niſi mari potiti eſſent, capere non poſſent, ſimulque ob id apud Darium adirent periculum pœnæ ſubeundæ. Hæc reputantes, contractis Ioniæ tyrannis, qui ab Ariſtagora Mileſio deiecti principatu, ad Medos perfugerant, & tunc aduerſus Miletum militabant, horum quicunque aderant conuocatis, ita » verba fecerunt, Viri Iones, [1] qui veſtrûm de domo regia » bene meritus eſt, nunc appareat. Suos enim populares » quiſque, veſtrûm conetur abducere à reliquis ſocijs, eli- » ciendo illos hac promiſſione, nihil eos quod rebellarint, » inoleſtiæ ſenſuros, nullas eorum vel ſacras vel priuatas » ædes incenſum iri, nihil violentius quam antea paſſuros: » ſinminus iſta facere ſed omnino decernete prælio volu- » erint, hæc eis damna dicite euentura, quæ certè euenient: » ipſos prælio victos in ſeruitutem rapiendos, liberos eo- » rum à nobis caſtrandos, virgines in Bactra aſportan- » das, terram aliis tradendam. Hæc loquutis Perſarum ducibus, Ionum tyranni ſub noctem ad ſuos quiſque populares denuntiatum miſerunt. Iones ad quos ij nuntij peruenerunt, contemnere hæc, nec animum ad proditionem faciendam inducere, ſibi quiſque ſoli illa à Perſis denuntiari exiſtimantes. Hoc, ſimulatque Miletum Perſæ applicuere, geſtum eſt. Mox quum ad Ladam Iones coacti eſſent, conciliaque haberentur, & aliæ ab aliis ſententiæ dicerentur, Dionyſius Phocenſis dux ita lo- » quutus eſt, Quoniam in ſummo ancipiti res noſtræ ſunt, » viri Iones, vt aut liberi ſimus aut ſerui, & quidem tan- » quam fugitiui, ſi vultis deuitare calamitates, ſubeundus » eſt vobis impræſentiarum labor: ita ſuperatis hoſtibus » liberi eſſe poteritis: ſin autem ignaui fueritis, & ab ordine

[1] Nunc exſtent alicuius veſtrûm in regiâ domum beneficia.

receſſeritis, nullam veſtri ſpem habeo quominus pœnas regi rebellionis detis. Sed aſſentiamini mihi, & veſtipſos mihi permittite, & ego, diis & æquo iuuantibus, recipio vobis aut non concurſuros hoſtes, aut ſi concurrent, multo inferiores futuros. His auditis, Iones ſeſe Dionyſio permiſere. Ille claſſem aſſiduè in cornua producens, vt remiges exerceret, ſubinde loca inter nauigandum variare cogitabat, quinetiam propugnatores armatos eſſe, & reliquum diei naues in ancoris ſtare: quotidie laborem Ionibus exhibens, ad ſeptimum vſque diem obtemperantibus atque imperata facientibus. Poſt eum diem Iones, vtpote talium laborum inſueti, tum defatigatione, tum ſoli afflictati, inter ſe dixere, Quo nos deorum offenſo iſta patimur? qui deſipientes ac mente capti viro Phocenſi ſuperbo tres naues habenti, omnino nos permiſimus, eumque toleramus? quos ille ſumptos perdit intolerabilibus ærumnis? quorum multi in morbum inciderunt, multi idem paſſuri videntur. quibus ſatius eſt quiduis aliud quàm hæc mala pati, atque adeo ſeruiturem, [1] ſiqua futura eſt, expectare, quàm præſenti afflictari. Agite, huic ne deinceps obtemperemus. Hæc inter ſe loquutis, mox deinde nemo illi parere velle, ſed tentoriis more militari in inſula defixis frui vmbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia ſua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum confuſionẽ, putauerunt ſibi admittendam orationem Perſarum, quam per nuntium aperuerat Æaces Syloſontis filius, rogans vt à ſociis deficerent, quum præſertim non fieri poſſe videretur vt regis potentiam ſuperarent, ac probè ſcirent, ſi præſentem Darij claſſem ſuperaſſent, aliam quincuplo maiorem adfuturam. Nacti igitur occaſionem, vbi primùm viderunt Iones negantes ſe in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt ſuorum ſacrorum atque priuatorum conſeruationem. Æaces autem, cuius orationem admiſere Samii, filius Syloſontis AEacis filii fuit, Sami tyrannus, ab Ariſtagora Mileſio exutus principatu, quemadmodum alij Ioniæ tyranni. Itaque poſteaquam Phœnices nauigare aduerſus Iones cœperunt, Ionesque & ipſi naues in cornua digeſtas producere, ac propius ventum eſt, prælioque conſertum, tunc quinam Iones

[1] Quantacunq; futura eſt.

nes ignaui,quíve egregij fuerint,haud quco pro comperto ſcribere,quia alius in alium reiicit culpam. Dicũtur tamen Samij,quemadmodum cum AEace compoſuerant, ſublatis velis ex acie exceſſiſſe,Samumque abiiſſe, præter decem naues,quarum trierarchi permanſerunt dimicaruntq;,nolentes dicto audiẽtes eſſe ſuis ducibus. Quo ex facto commune Samiorum concilium eis donauit vt ipſorũ nomina à maioribus repetita,tãquam egregiorum virorum, in lapide ſcriberentur:extatque is lapis adhuc in foro.Leſbij videntes Samios qui iuxtà erant fugam capeſſere, idem fecere quod Samij. [1] Quum id pleriq; Ionum faceiẽt,eorum qui pugnando perſtitere, Chij præcipuè circumuenti ſunt, & quia nolebãt perfidè agere,edita egregia opera oppreſſi.Qui(vt ſuperius dictum eſt)centum naues quum præberent,ſingulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etſi cernerent permultos ſociorum eſſe pro-
149 ditores,tamen iniquè ſe facturos cenſuerunt ſi illorum ſimiles eſſent:ſed relicti cum paucis ſociis diſcurſando dimicauerũt, donec compluribus captis hoſtium nauibus, pluribus ſuarum amiſſis,cum cęteris in terram ſuam perfugerunt.Quorum verò naues inualidæ erant, quia laceratæ,iis Chij inſequente hoſte ad Mycalem fugientes, impactis terræ nauibus ac relictis,per continentem pedeſtre iter fecerunt. Et quum in agrum Epheſium ingreſſi eſſent,ſub noctem ad vrbem contenderunt, quum illic à mulieribus ſacra legiferę Cereris fierent.quos armatos Epheſij ingreſſos agrum ſuum videntes,quum de eis nihil audiſſent,ſuſpicati fures eſſe & ad mulieres tendere,vniuerſi ad vim arcendam procurrerunt,Chiosque interemerunt: & hi quidem hoc caſu occiderunt. Dionyſius autem Phocenſis, poſteaquam res Ionum acciſas intellexit, captis tribus hoſtium nauibus,abiit noniam in agrum Phocenſem,(probè ſciens eum cum cætera Ionia direptum iri) ſed vt erat, rectà contendit in Phœnicen:vbi nauibus onerariis ſpoliatis,raptaque ingenti pecunia,in Siciliam nauigauit: atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum,ſed in Carthaginenſes ac Tyrrhenos.At Perſę, victis pugna nauali Ionibus, Miletum à terra atque mari obſederunt, ſuffoſſisque muris, & omni genere tormen-

1 Quin & Ionũ bona pars idẽ faciebat. Inter eos verò qui in pugna perſtiterunt, Chij aſperrimè tractati fuerunt, quippe qui egregia facinora ederẽt, nullumq. laborẽ detrectarent. Qui (vt ſup.

torum admoto,eam [1] ab arce acceperunt sexto quàm rebellauerat Aristagoras anno, atque diripuerunt: vt defuncta sit ea calamitate quam oraculum prędixerat. Siquidem Argiuis apud Delphos de ciuitatis suæ salute consulentibus,oraculum promiscuum redditũ est, quod in ipsos quidem Argiuos tẽdebat,sed ex adiectione ad Milesios. Quod quatenus ad Argiuos pertinet, quum ad eum locum venerimus,referemus:quatenus autem ad Milesios, ita habet,

Tunc quoque commentrix operum Miletе malorum, "
Permultis cæna et præstantia munera fies. "
Crinitisque pedes tua pluribus abluet Exor: "
Nostri erit alt alijs delubri cura gemellis. "

Hæc tunc Milesiis contigerunt,quum ex iis plerique viri à Persis,qui criniti erant, iuut cæsi, vxores ac liberi in prædam cesserunt, templumque quod erat in geminis,& delubrum,iuxta oraculum deflagrarunt.Pecuniarum autem quæ in hoc templo erant, sæpe alibi mentionem fecimus. Milesij conseruati à cæde, dehinc Susa perducti sunt,quos rex Darius nulla alia pœna afficiẽs,collocauit in vrbe Amba ad mare quod rubrum vocatur sita, vbi fluuius Tigris eam præterfluens exit in mare. Agrum Milesium vrbi circumiectum atque planitiem ipsi Persæ obtinuere,montana Caribus Pedasensibus possidenda dederunt. [2] Hæc Milesiis à gente Persarum passis non reddiderunt vicem Sybaritæ,qui vrbe exuti Laon & Scidron incolebant.nam Sybari à Crotoniatis direpta, vniuersi Milesij qui puberes erant capita deraserunt,& ingentem luctum exhibuerunt. Ex omnibus enim ciuitatibus(quas nouimus)hæ præcipuè mutuo hospitio iungebantur. At non item Athenienses, sed Mileti expugnationem se permolestè tulisse cum aliis multis rebus declararunt, tum verò hac, quòd Phrynicho docente fabulã quam de Mileto direpta fecerat, theatrum illacrymauit, & Athenienses eum, quòd domestica mala refricuisset, mille drachmis mulctauerunt, adiecto interdicto nequis postea ea fabula vteretur.Et Miletus quidem Milesiis Mileto capta scribente per scenicosque edente, quum theatrum ipsum in lacrymas versum esset, ipsi Athenienses poematis authorem mille drachmis mulctarunt, tãquam proprias eorum calamitates commemorasset. *Ita Bud. hunc locum interpret.*

[1] Funditus euerterunt.

[2] Milesiis autem in hunc modum à Persis affectis, Sybaritæ qui vrbe sua exacti Laon & Scidron incolebant, gratiam parem non rependerũt. Siquidẽ Sybari olim à Crotoniatis capta Milesij omnes puberes capita rasitare instituerunt, ingentemq; luctum præferre ob calamitatem Sybaritarum. Duæ enim illæ ciuitates omniũ quas nouimus maximè inter se hospitio coniunctæ fuerunt. Non sic autem Athenienses vt Sybaritæ: qui quum manifesta alioquin indicia condolescentiæ multifariam eam ob causam dedissent, insuper Phrynicho tragœdiam de

Milesiis desolata est. Samiis autem iis qui aliquid habebāt, adeo non id quod sui duces erga Medos fecerant, probabatur, vt inito secundum pugnam nauale consilio, visum sit, priusquam eò tyrannus Æaces veniret, in coloniam proficisci, ne manentes & Medis seruirent & Æaci. Etenim per hoc idem tempus Zanclæi (qui sunt Siculienses) missis in Ioniam nuntiis, solicitabant Iones ad Pulchrum littus, cupientes illic vrbem Ionum condere. Hoc autem littus quod Pulchrum dicitur, Siculorum quidem est, sed ad Tyrrheniam Siciliæ vergit. His ergo solicitantibus, soli ex Ionibus Samii cum iis qui effugere Milesiis eò concesserunt. Quibus in Siciliam tendentibus, iamque appulsis Locros epizephyrios, hoc rei contigit, vt interea Zanclæi vnà cum suo rege (cui nomen erat Scythes) obsiderent vrbem Siculorum, vt eam expugnarent. Idque quum audisset Anaxileus tyrannus Rheginus, quòd erat Zanclæorum hostis, adiens Samios, suasit satius esse vt Pulchrum littus, ad quod nauigabant, valere sinerent, & Zanclam occuparent viris desertam. Samij persuasi Zanclam occupatūt. Id Zanclæi quum audissent, vrbi suæ suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelæ tyranno. erat enim is eorum socius. Qui postcaquam ad illos iuuandos cum exercitu venit, Scythæ Zanclæorum monarcho, tanquam vrbis desertori, & fratricius Pythogeni vincula indidit, eosque in oppidum Inycum relegauit: at cæteros Zanclæos Samiis (cum quibus publicè loquutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit, pacta mercede vt [1] dimidium omnis prædæ vrbicæ atque captiuorum ipse haberet, item omnia quæ in agris essent: quanquam plerosque Zanclæorum titulo captiuorum in vinculis habebat, [2] quorum summos quosque trecentos Samiis occidendos tradidit: quod tamen illi facere noluerunt. Cæterùm Scythes Zanclæorum monarchus ex Inyco profugit in Himeram, atque illinc transmisit in Asiam, ascenditque ad Darium regem: quem Darius iustissimum virorum omnium censuit qui è Græcia ad se ascendissent. nam quum exorato rege in Siciliam abiisset, rursus è Sicilia ad regem rediit: donec natu grandior ac [3] beatus apud Persas excessit è vita. Samij itaque Medis liberati, Zāclam vrbem pulcherrimam nullo negotio adepti sunt.

1 Dimidium totius supellectilis & mancipiorum quę in vrbe essent, ipse hab.

2 Ex quibus Zanclæis trecentos qui primores inter suos erāt.

3 Prædives.

Cæterùm post nauale prælium pro Miléto gestum, Phœnices iubentibus Persis AEacem Syloſontis filium tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam nauasset, Samum reduxerunt. Quæ ciuitas, sola ex omnibus quæ à Dario rebellauerant, ea fuit cuius neque vrbs neque templa incenderentur, quòd in pugna naualí à sociis defeciſſet. Statim expugnata Mileto Persæ Catiam cepere, ciuitatibus partim sè vltrò dedentibus, partim vi adactis. Et hæc quidem ita gesta sunt. Histiæo autem Milesio, dum circa Byzantium agit, & Ionum onerarias naues quæ è Ponto cursum tenebant, intercipit, affertur nuntius de rebus ad Miletum gestis. itaq; negotijs ad Hellespontum pertinentibus Bisaltæ Apollophanis filio Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios Chium nauigat, & apud locum quendam agri Chij quem vocant Concaua regionis, quòd ab eius prætidio non reciperetur, congressus, per multos eorum interfecit: simulq; cæteros Chios, vtpote ex pugna naualí malè affectos, subegit, quodã ex eorũ oppidulo cum Lesbijs progrediens. Sed videlicet quoties ingentes sunt euenturæ calamitates vel ciuitati vel nationi, solent signis prænuntiari. etenim Chijs ante hanc cladem ingentia signa contigerant: vnum, quòd ex choro centum iuuenum quos miserant Delphos, duo omnino rediere, nonaginta octo pestilentia ablumptis: alterum, quòd sub idem tempus, paulò ante naualem pugnam, tectum supra pueros literas discentes corruit, ita vt ex centum viginti pueris vnus omnino euaserit. hæc eis signa deus præmonstrauit. Post hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genua deiecit. Accessit ad cladem naualis pugnæ Histiæus cum Lesbijs, qui [1] Chios iam exhaustos facilè ad excidium deduxit. Histiæus autem illinc cum multa Ionum & AEolum copia aduersus Thasum contendit. Cui Thasum obsidenti quum esset nuntiatum Phœnices à Mileto in reliquam Ioniam profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atque in Lesbum traiecit cum omnibus copijs: & illinc, [2] quòd copias suas formidabat, traiicit in prouinciam Atarnis, tanquam frumẽtandi gratia tam illinc, quàm ex agro Caico qui erat Mysorum. Erat in his locis fortè Harpagus, vir Persa, non parui exercitus dux,

1 Chios iam malis confectos facilè subegit.

2 Quòd eius copiæ sibi metuerent.

dux: qui cum Histiæo egresso in terram, certamine commisso, & ipsum Histiæum vivum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. hũc autem in modum captus est Histiæus: Dum Græci cum Persis pugnarẽt apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu perstarẽt, mox equitatus emissus in Græcos impetum dedit. quo ex facto versis in fugam Græcis, Histiçus haud credens ob præsentem noxam se interfectum iri ab rege, ob quãdam vitæ cupiditatem captus est: qui vt fugiens capiebatur à quodam Persa, vtq; ab eodem erat transfodiendus, sese Milesium Histiçum esse, lingua Persica vtens indicauit. Quem opinor, si seruatus ad regem Darium perductus fuisset, nihil tale fuisse passurum, remissa ei à Dario culpa: nunc, ne id contingeret, néve fuga elapsus apud regem magnus rursus existeret, Artapher-
nes Sardium prætor & Harpagus qui ceperant eum, Sardis
perductum, in crucem sustulerunt, *tamen truncum. nam*
caput sale conditum Susa ad regem Darium detulerunt.
Ea re audita Darius obiurgatis qui id fecerant, quòd hominẽ vivum in conspectum suum non adduxissent, iussit
Histiæi caput eos clotum atq; obuolutũ sepelire, tanquam
viri de ipso ac de Persis bene meriti. Ita res Histiæi se habuerunt. Persarum autem nauticæ copiæ circa Miletum
hybernantes, altero à profectione anno haud difficulter
insulas continenti adiacentes ceperunt, Chium, Lesbum,
Tenedum: quarum insularum vt quanq; capiebant, [2] euerriculabant. Euerriculant autem hunc in modum: [3] Viri
manum mutuò tangentes, à mari aquilonari ad australe
pertranseunt: post hæc omnem insulam peragrant, venando homines. Ceperunt quoque in continente vrbes Iades
eadem ratione, præterquam quòd non euerriculabant homines. neq; enim non poterant. Hic autem non falsò cesserunt ea quæ duces Persarum minati sunt Ionibus, quum
ex aduerso castra haberent. nam posteaquam potiti sunt
vrbibus, formosissimos quosque puerorum seligentes ca-
strauerunt, exectis testibus facientes eunuchos: virgines q;
forma præstantissimas ad regem transportarunt: & super
hæc, vrbes cum ipsis templis cremauerunt. Ita tertiò Ioues
sunt in seruitutem redacti, primùm à Lydis, bis deinceps à
Persis. Profect' ab Ionia naualis exercitus, omnia quæ ad

1 Sed Darium culpam ei fuisse remissum.

2 Tanquam in sagenam includebant.

3 Vir manu viri prehensa. *i. Prehensis mutuò manibus. Gall. Se prenãs tous par la main.*

læuam sunt in Hellespontum nauigantibus, subegit. nam quæ sunt ad dexteram, iam subacta erant à Persis per continentem. Hellesponti autem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequentes sunt vrbes, & Perinthus, & muri super Thraciam, & Selymbria & Byzantium. Quorum Byzantij, & qui vlteriori in littore sunt Chalcedonij, ne expectauerunt quidem aduentum Phœniciæ classis, sed relictis suis vrbibus, in interiora Euxini ponti receſſerunt, ibique vrbem Mesambriam condiderunt. at Phœnices bis vrbibus quas commemoraui incensis, ad Præconnesum & Artacen se conuertunt. Quibus & ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehuntur, euersuri cæteras vrbes quas superiore accessu non euerterant. nam Cyzicum ab initio ne accesserant quidem, quòd ipsi Cyziceni, iam ante aduentum hunc classis Phœnicum sub rege erant, quum se OEbari filio Megabyzi qui Dascylij præses erat, dedissent. Cæteras Chersonesi vrbes (præter Cardiam) Phœnices subegerunt: quarum vsque ad id tempus tyrannus erat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stesagoræ: cuius imperij author fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces qui Chersonesum hanc tenebant, quum ab Absinthiis bello vexarentur, reges suos, vt de bello consulerẽt, Delphos miserunt. quibus Pythia respondit vt coloniæ in suam terram deducendæ cum authorem asciscerent qui primus eo templo abeuntes hospitio inuitasset. Dolonci sacram viam ingressi, per Phocenses atque Bœotios iter fecerunt. à quorum nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate Athenis omne quidem imperium tenebat Pisistratus, dominabatur tamen & Miltiades Cypseli filius è familia [1] Tethrippotrophi, [2] ab Æaco & Ægina oriundus, nuper familia facta Atheniensi, cuius author extitit Philæus Æaci filius. Miltiades hic, vt sedebat in domus suæ vestibulo, cernens Doloncos prætercuntes, non illius loci vestem gerentes, neq; tela, homines inclamauit: accedentibusq; obtulit domicilium & hospitum congiarium. Illi in domum excepti & hospitaliter accepti, aperuerunt ei oraculum, precesque addiderunt vt deo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita, cõfestim persuasus est, vt qui pertæsus imperium Pisistrati cuperet illinc emigrare: protinusque

1 *Vide quod paulo post dicit de palma quam hic quadrigario curriculo reportauerat.* ibi enim est ἐλάμματα ἀπηγκὼς πάχιστα, vt hic ἐλάσας πάχιστα πορείην. *quod (vt verisimile nant) significat, Ex familia quadriges equos alere. vel, equos ad quadrigarium cursum. Ex quo videtur colligi scholiastes splendorem opulentiamq; domus colligere.*

2 Longius quidem repetita origine ab Æaco & Ægina oriundus: at propius repetita, Atheniensis, quum Philæus Æaci filius, ex hac familia primus Atheniensis fuisset.

tinusque Delphos se contulit oraculum consulturus nunquid faceret quod à Doloncis rogaretur. Iubente Pythia, ita Miltiades Cypseli filius, (qui quadrigario curriculo prius Olympiacam palmam reportauerat) vnà cum Doloncis nauigauit, assumptis Athenienſium voluntariis quibusque ad expeditionem ineundam: & vbi locum illum tenuit ab iis qui se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante omnia Chersonesi isthmum, *id est breuem inter duo maria intercapedinem*, ab vrbe Cardia ad Pactyam muro præsepsit, ne ab Absinthiis regione incursantibus infestari posset. sunt autem isthmi sex ac triginta stadia. ab hoc autem isthmo introrsus, omnis Chersonesus quadringentorum viginti stadiorum est longitudinis. Miltiades igitur, interseptis faucibus Chersoneſi, atque hoc modo Absinthiis cohibitis, primis cæterorum Lampsacenis intulit bellum: illi dispositis insidiis eum viuum cepere. Ea re Crœsus Lydus audita (erat autē Crœso Miltiades charus) per nuntios Lampsacenis præcepit vt hominem missum facerent: alioqui se illos in morem pini extirpaturum cōminatus est. [1] Hac oratione nutantibus Lampsacenis, quid sibi vellet quod Crœsus minabatur se illos in morem pini extirpaturum, vix tandem quidam è maioribus natu intelligens, quid illud esset exposuit, inquiens pinum ex omnibus arboribus solam esse quæ excisa nullam sobolem remittat, sed prorsus emoriatur. Ea propter veriti Crœsum Lampsaceni, solutum Miltiadem remiserūt. Ita Miltiades ob Crœsum euasit: qui postea sine liberis moriens, impetium atque opes tradidit Stesagoræ, Cimonis sui è matre germani filio. Cui defuncto Chersonitæ vt mos est conditori vrbis, sacrificant, certamenque equestre ac gymnicum statuto tempore celebrant, in quo nulli Lampsacenorum certare permittitur. Durante autem cum Lampsacenis bello, contigit vt Stesagoras quoq; liberis orbus decederet, apud cuiam percussus securi in capite à quodam qui se trāsfugam verbis simulabat, sed reipsa [2] quàm hostis erat atrocior. Stesagora hunc in modum defuncto, tum Pisistratidę Miltiadem Cimonis filium fratrem defuncti, cum triremę ad suscipiendas in Chersoneso res dimiserunt: in quem etiam Athenis beneficia contulerant, tanquam non sanè conscij

j Hæc Valla nō è suo addidit. nam in vulgatis quidem edit. desunt, in vet. autem codic. legūntur hæc verba, πλανωμένων δὴ Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λέγοισι, τὸ δίκαιον τῶ ἔπος εἶπαι τὸ σφι ἀπαίλασι ὁ Κροῖσος, πάντας πρέπον ἐν πεύκῃ. qui error ex repetitione eiusdem verbi ἐκπίπτειν contigit, librario oculus alterum transilientibus.

2 Hostis erat, & temerari⁹. vel, & ita præcipitis. Adverbum, Subfermodum.

mortis Cimonis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit commemorabo. Miltiades vt venit in Chersonesum, [1]domi sese continebat, in honorem videlicet Stesagoræ fratris. Quod quum audissent Chersonitæ, vndique ex omnibus ciuitatibus principes congregati sunt ad lugendam cum Miltiade fratris necem. Hi postquam venerunt illuc, in vincula coniecti sunt, & Miltiades Chersonesum obtinuit, [2]conductis auxiliariis: filiamq; Olori regis Thraciæ Hegesipylam duxit vxorem. [3]Quem etsi nuper illuc profectum, tamen non mediocria, sed grauia sanè negotia exceperunt. nam tertio quàm hæc gesta sunt anno è Chersoneso profugit, non ausus expectare venientes Scythas Nomades: qui à rege Dario irritati, coactis copiis ad hanc vsque Chersonesum processerant. Illis digressis eum rursus Dolonci reduxere, tribus annis antequam aliis curis implicaretur. Tũc Phœnices apud Tenedum esse quum audisset, quinque cum triremibus (quas præsentibus facultatibus impleuerat) Athenas nauigauit, soluens ex vrbe Cardia. Qui dum per sinum Nigrum transmissa Chersoneso cursum tenet, Phœnicum classe circumuentus, ipse quidem cum quatuor triremibus ad Imbrum euasit, quintam verò Phœnices insequuti ceperunt, cui præerat Miltiadis filius natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, sed ex alia muliere. Eum Phœnices quum Miltiadis filium esse cognouissent, ad regem perduxerunt, rati se magnam apud eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicenda apud Iones sententia suasisset vt Iones Scythis rogantibus soluta rate domum abire, obtemperarent. Oblato tamen sibi Metiocho Darius tantum abest vt quicquã mali fecerit, vt permultis eum bonis affecerit, donauit enim domo, facultatibus, vxore etiã Persside: ex qua liberi geniti sunt qui inter Persas censentur. Miltiades autẽ ex Imbro Athenas peruenit. [4]Neque hoc anno quicquam uersus Iones contentio extitit: imo magno Ionum commodo factum hoc fuit, *quod sequitur videlicet*,

est

1 *Suspectus est hic locus in vulgar. edit. Gr. & ἐπιτήδειον est potius Vtiosum, quod hic accipiendum fuerit pro Vtionem molens.*

2 Quingentos alens auxiliarios.

3 Huic Cimonis filio Miltiadi, quum nuper in Chersonesum venisset, molestiæ maiores quàm antea contigerunt. tertio enim quàm hæc gesta sunt anno, à Scythis fugatus fuerat. nam qui Scythę Nomades à rege Dario irritati, cũ fertio agmine ad hãc Chersonesum vsq; progressi essent, illis inuadentibus obsistere non ausus, è Chersoneso aufugit, donec post Scytharum discessum, eum Dolonci reduxerunt. Hæc inquam tribus ante annis contigerant quàm ista ei euenerunt. Tunc enim quum Phœnices, &c. *Lego autem ex vet. cod.* τῶν καταλαβόντων *pro* κατὰ χίτων *in priore loco, vt sit* καταλάμβανειν ἄλλο τῶν καταλαβόντων πρόχαλκα. κατὰ χίτων ἄλλα, *eo sensu quo postea dicit* τῶν τότε μὲν κατὰ χίτων. *Illud autem,* ἔφευγε Χερσόνησον. *fortasse interpr. Chersoneso exulabat, quod videlicet cum illis congredi ausus non esset. Cui interpretationi quadrat* καλὸν μέγαρον.

4 Neq; hoc anno vlla Persis adfuit, *quod sequitur videlicet.*

est à Persis amplius in Ionas sæuitum, sed benignè sanè cum eis actũ. Hoc anno Artaphernes Sardiũ præses, accitis hostiũ nuntiis, adegit Iones ad pactiones inter se faciendas, [1] de tradendis mutuò iis qui iniurias intulissent: néve quid inuicẽ ferrent aut agerent. Ad hoc adactis Ionibus, per parasangas (ita enim Persæ tricena stadia appellant) regiones diuisit: regionatimq; vectigal instituit quod regi pẽderẽt: quod vectigal ab Artapherne institutum, ad meã vsq; ætatẽ qui illic fuere pependerunt, eadẽ penè qua prius conditione institutũ. Et hæc quidem illis pacata erãt. Cęterùm ineũte statim vere aliis ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobriæ filius, adhuc adolescens, & recẽs in matrimoniũ accepta Darij filia Artozostra, ad mare descendit, permagnas ducens peditũ classiariorumq; copias. Qui cũ exercitu postquã in Siciliam peruenit, ipse cõscensa naui cum classe abiit, aliis ducibus pedestres copias in Hellespontum ducentibus. Posteaquam autẽ prętergressus Asiã in Ioniam peruenit Mardonius, mirã hîc rem ego referam iis Græcis qui non assentiũtur, Otanem inter septẽ Persas suasisse potiorẽ esse Persis statum populare, [2] abdicatis tyrannis. Mardonius statũ popularem in ciuitatibus cõstituit. his actis, in Hellespontũ ire contendit: vbi coacta ingenti vi nauium ac peditatus, eas copias traiecit Hellespontũ, perq; Europã iter Eretriam versus atq; Athenas faciebat. Hæ igitur ciuitates [3] prætextus à Dario erant belli inferendi: sed in animo habebat quàm plurimas posset Græcarũ ciuitatum subigere. Nã & classe Thasios nec manũ ex aduerso leuãtes subegit, & peditatu Macedones; vltra eos qui iã seruiebant, in seruitutẽ redegit. etenim quæ intrà Macedones sunt nationes, iam subactæ erant. Hæc classis è Thaso transmittẽs, ac terram legens, ad Acanthum vsq; processit: & ex Acantho soluens, dũ Athon circumuertit, ventus aquilo vehemens atq; admodũ atrox & intolerãdus dicitur in eam ingruisse, nauiumq; pleraſque [4] in Athon propulsas, ad trecentas afflixisse, vt supra viginti millia hominum interierint: partim quòd à feris rapti, partim quòd natare nescirent, partim q; petris allisi, (nam sæuissimum circa Athõ est mare) partim gelu absumpti. Et cum nautico quidem exercitu ita actum est. Mardonium autem cum pedestribus copiis in

1 Vt rationẽ iniuriarum mutuò reddendæ obnoxij essent, vtque à mutuis direptionib⁹ abstinerent. *Vel, Vt iniurias mutuo persequi exire possent.*

2 Mardonius enim abdic. tyrannis, *Vel, abrogato tyrannis imperio,* statum pop.

3 Prætextus expeditionis ipsis erant.

4 In Athon propulisse, & ex nauibus quidẽ trecentas, ex hominibus supra viginti millia interiisse. Quum enim feris abundantissimũ sit hoc mare quod circa Athon, *(id est, hæc maris pars quæ est circa Athon)* alij à feris rapti, alij petris allisi, alij, q; natare nescirent, mõnulli & frigore interibant. Et cum nautico q; ex.

Macedonia ſtatiua habentem Thraces Brygi ſub noctem inuaſere, & cum alios multos ex eis occiderunt, tum ipſum Mardonium vulnerauerunt. Sed non tamen ſeruitutem Perſarum deuitare potuerunt. nam Mardonius non prius ex iis locis deceſſit quàm illos in ſuam redegit poteſtatem. His ſubactis rurſus reduxit exercitum, tum ob eam quam aduerſus Brygos in exercitu terreſtri, tum ob maiorẽ quam in claſſe ad Athon acceperat calamitatem. Ita hic exercitus pugna turpiter geſta rediit in Aſiam. Inſequenti anno Darius ante omnia Thaſios à vicinis inſimulatos tanquam defectionem molientes, miſſo nuncio iuſſit diruere muros, & naues in Abdera tranſportare. nam Thaſij, vt qui ab Hiſtiæo Mileſio fuerant obſeſſi, & prouentus magnos habebant,[1] pecunia multa vtebantur cum in compingendis nauibus longis, tum validioribus muris vrbi circumdandis. Erat autem eis prouentus ex continenti atque ex metallis. ex foſſitia quidem metallorum aureorum materia,[2] ſeptuaginta talentorum: ex Thaſiis autem metallis minus, ſed tamen ita frequenter, vt ſi Thaſij forent immunes tributorum, fuerint eis in ſummam prouentura quotannis ex continenti atque ex metallis ducenta talenta, & quando plurimum, trecenta. Quæ metalla ipſe quoque inſpexi,[3] & tamen longè admirabiliora fuere quæ Phœnices ij qui cum Thaſo eam inſulam condiderunt, inuenere: quę inſula ab hoc Thaſo Phœnice nomen obtinuit. Hæc autem Thaſi Phœnicea metalla ſunt inter locum qui vocatur Ænyrorum & Cœnyrorum ſita: atq; eregione Samothraciæ ingens mons indagando euerſus eſt. Et hoc quidem huiuſcemodi eſt. Thaſij autem iubente Dario, & muros ſuos diruerunt & naues omnes in Abdera tranſportarunt. Poſt hæc Darius, quid in animo Græci haberent, pugnaturéne ſecum an ſeſe dedere, tentandum ratus, legatos per Græciam alios aliò dimittit, regi terrã & aquam petere iuſſos. Et hos quidem in Græciam, alios autem ad tributarias ſibi maritimas ciuitates mittit, imperans longas naues fieri, & hippagogas, *id eſt naues quibus equi feruntur*. Dum hæc iſti comparant, legatis per Græciam euntibus, & quæ Perſes præceperat petentibus, terrã multi in continente populi dederunt: inſulani quoque, cum alij omnes,

1 Pecuniam *quam ex illis magnis prouentibus habebant*, impendebãt in comping.

2 Octoginta.

3 Ex quibus admiratione digna erant ea potiſſimũ quæ Ph.

omnes,ad quos eadem petituri legati accessere,tũ verò Æginetæ.Qua de re continuò Athenienses irritati sunt, quòd putarent hostili in ipsos animo dedisse terram & aquam Æginetas,vt vnà cum Persa aduersus Athenas militarent. Itaque libenter occasionem contra AEginetas amplexi, Spartam profecti illos insimulauerunt quòd ex eo quod fecerant Græciam prodidissent. Ad hãc delationem Cleomenes Anaxandridę filius,Spartiatarum rex,Æginã transmisit,animo præcipuos eius rei authores comprehendendi.Conanti autem illos comprehendere cum alij AEginetę interessere,tum præcipuè Crius Polycriti filius, [1] negans eum gauisurum siquem abduceret AEginetarum. nam id eum facere sine communi consilio Spartiatarum,sed ab Athenien sibus pecunia corruptum:alioqui cum altero rege venturum fuisse ad se comprehendendos. Hoc autem dicebat ex [2] epistola Demarati. Eum Cleomenes ab AEgina discedens interrogauit quod ei nomen esset.Ille respon-
» dit quòd erat Crios, *id est aries*. Cui Cleomenes,Crie,in-
» quit,iam nunc præferrato cornua, tanquã occursurus ma-
» gno malo. Spartæ autem per id tempus Demaratus Cleomenem insimulabat, & ipse rex Spartiatarũ, sed ex familia inferiore,quę tamẽ alia nulla in re inferior erat,(ab eodem enim oriundi) quàm quòd familia EVrysthenis, quòd primigenius esset,nonnihil honorarior erat. Etenim Lacedęmonij,nulli poetarum assentientes,negãt se in eam quam nunc possident regionem deductos à filiis Aristodemi, sed ab ipso Aristodemo regnãte, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi,qui fuit Hylli filius. Nec multo pòst Aristodemi vxorem nomine [3] AEginam, (quam dicunt fuisse filiã AVtesionis,qui fuit Tisameni,qui fuit Thersandri,qui fuit Polynicis filius)peperisse geminos:[4] eisq; natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedæmonios autem qui tum erant, inito consilio creasse regem è pueris eum qui esset primigenius,vt lex iubebat. Sed nescientes vtrum puerorum eligerent,quum essent similes ac pares:id quum nequirent ipsi discernere,prius fuisse percontatos genitricem,eaq; negante se dignoscere,sed dissimulãte, quòd videlicet(vt credibile est)magnopere cuperet ambos effici reges:ita de hoc dubitantes Lacedæmonios misisse Delphos sciscitatum

1 *Id est, Negãs eum impune quenquam Æginæ abductu-rum.*

2 Mandato.

3 Argiuam.

4 Aristodemum autem liberos hos intuitũ morbo decessisse.

quid in ea re agerent: & iis Pythiam respondisse vt vtrunq; puerorum regem ducerent, sed primigenium magis honorarent. Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirent, admonitos fuisse à quodam Messenio, nomine Panite, vt obseruarent vtrum puerorum mater priorem lauaret cibaretq; quam si deprehenderent eodem semper modo factitare, habituros id omne quod quærerent, & inuenturos quod vellent: sin illa alternando erraret, palã fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse, & vt isti aliam rationem inirent. Ibiq; Spartiatas ex admonitu Messenij obseruantes matrem puerorum, ignaram cur obseruaretur, animaduertentesq; illam præferentẽ alteri primigeniũ tum cibando tum lauando, accepisse puerum qui magis honorabatur à matre, tanquam primigenium, publicéque alendum curasse, impositoq; ei nomine EVrysthene: iuniori, Procle. Hos autem fratres, vbi adoleuerunt, per omne vitæ tempus inter se dissensisse, & itidem eorum posteros perseueraſſe. Hæc soli Græcorum Lacedæmonij aiunt. At hæc quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Dorienſium reges vsque ad Perseum Danaes à deo genitum, recensseri rectè à Græcis, & ostendi Græcos esse. iam tum enim isti inter Græcos censebantur. Ideo autem dixi, vsque ad Perseum, nec altius repetij, quòd nullum Perseo cognomentum fuit mortalis patris, quemadmodum Herculi Amphitryon. Itaque à me rectam rationem sequente dictum rectè est vsque ad Perseum. A Danae verò Acrisij filia retrorsum patres eorum recensendo, constabit principes Dorienſium [1] ex AEgypto oriundos. Hæc generis recensio ex commemoratione Græcorum facta est. Vt autem à Persis fertur, Perseus ipse, quum esset Assyrius, factus est Græcus, non tamen progenitores eius. nam progenitores Acrisij [2] recensere ad progeniem Persei nihil attinet: eosq; (quemadmodum Græci aiunt) AEgyptios fuisse. Hæc de his hactenus. Quòd autem regnum Dorum, quum AEgyptij essent, sibi traditum acceperint, hoc (quoniam ab aliis dictum est) omittemus: quæ verò alij non attigerunt, eorum faciemus mentionem. [3] Has dignationes regibus Spartiatæ tribuerunt: duo sacerdotia, Iouis Lacedæ-

1 AEgyptios fuisse indigenas.

2 Nullam habere cum Perseo cõsanguinitatem.

3 Has dignitates. *Vel, Hos honores.*

Lacedæmonij & Iouis cœlestis: & ius belli in quamcunq; libuerit regionem inferendi, vt id nulli Spartiatarum prohibere fas sit, alioqui piaculari crimine teneatur. Vt in expeditionibus adeundis primi eant reges, in abeundo postremi sint. Centum delecti viri eis in militia custodes adsint. [1] In egressibus vtantur quotcunque pecoribus libuerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tempore eis tribuuntur: Vt quoties aliqua publica epulatio fit, primi in cœna reges discumbant, & iis primis distribui incipiat vtrique eorum duplum omnium quàm cæteris conuiuis: [2] libaminaq; immolatorum & coria, eorum sint. Singulis quoque calendis instantis mensis, singula pecora vtrique è publico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnus, *id est sex modia*, & vini Laconicus quartarius: & in spectaculis singulorum certaminum certis locis præsideant. [3] Liceatq; quibuscunque libeat ciuibus inniti, & vtriq; binos eligere Pythios. (sunt autem Pythij qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, quiq; publicè cum regibus pascuntur.) Regibus ad cœnam non euntibus mittantur bini farinæ chœnices, *id est semodia*, & vini singulæ cotylæ, *id est sextarij*: præsentibus dupla dentur omnia. Eadem ratione à priuatis quoque inuitari ad cœnam honorentur. [4] Vaticinia quæ de virgine pupilla, vtri danda sit, eine cui mater, an cui pater desponderat: necnon de viis publicis: & siquis adoptiuum filium [5] facere velit inuitis regibus. Liceat quoq; eis pro suo arbitrio assidere in senatu qui cõstat ex duodetriginta senibus: si eò nõ accesserint, eorũ maximè propinqui duo senatores ius regũ obtinẽãt, duos calculos ponẽdi, tertiũ pro seipsis. Viuẽtibus hæc regib⁹ à republica Spartiatarũ tribuũtur. ista, defunctis: Equites p vniuersam Laconicã obitũ regis enũtiant: fœminæ per vrbẽ circũeuntes ollas

1 Quoties in expeditionẽ proficiscũtur, vtant.

2 Et vt primũ in libationibus locũ obtineant, coriaq; immolatorum pecorum, eorum sint. Singulis quoque calendis, & septimo quoque die mensis ineuntis, victima perfecta vtrique illorum detur in Apollinis æde. *Illud autem ἐφίσιον πλέθρον, (id est, ad verbũ, perfecta victima, & quasi omnibus suis numeris absoluta) varie exponitur.*

3 Liceatque illis quos velint ex ciuibus proxenos constituere, *vel creare. Eũ autem proxeni qui totius vrbis nomine hospitio excipiebant qui ex aliis ciuitatibus adueniebant, ũsq; quæcunque poterant humanitatis officia præstabant.*

4 Vaticinia autem quæ eduntur, vt ab iis custodiantur, *vel asseruentur.* Vt soli reges de his solis iudicium ferant: de virgine ad quam tota hæreditas deuenerit, quis ex iure illam in vxorem ducere debeat, si pater eam nõ desponderit. *Ad verbum, Cui obueniat illam habere. i. in quem cadat. Sic Gall. A qui il vient. pro, à qui il touche.*

5 Facere velit, vt coram regibus faciat. *vel, in conspectu regum.*

pulsitant. quumque hoc fit, necesse est ex singulis domibus duos ingenuos, marem ac fœminam, luctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) impositis. Eadem autem circa funus regum consuetudo Lacedæmoniis est quæ barbaris Asianis. nam plerique barbarorum eodem ritu in mortibus regum vtuntur. Siquidem, ' posteaquam mortem obiit Lacedæmoniorũ rex, oportet eius exequiis adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosque Spartiatarum, qui sunt numero vicinorum. Quorum & item seruorum atque ipsorum Spartiatarum postea quam multa millia in vnum coacta sunt, promiscuè cum mulieribus frontes suas intrepidè pungunt, & vlulatu immenso vtuntur, vltimum quenque regum dicentes semper fuisse optimum. Qui verò regum in bello periit, eius simulachrum quum expresserunt, in toro bene strato efferunt. cuius tumulatione decem dies iustitium est, nullusque magistratuum consessus, sed luctus continens. In hoc quoque cum Persis isti conueniunt, quòd defuncto rege alter qui succedit, liberat ære alieno quicunque Spartiata aliquid aut regi aut reipublicæ debebat: & apud Persas item qui rex creatus est omnibus ciuitatibus tributum quod debebant remittit. Cum Ægyptijs etiam Lacedæmonij in hoc congruunt, quòd eorum præcones & tibicines & coqui in paterna artificia succedunt: & coquus è coquo, & tibicen è tibicine, & præco ex præcone gignitur: neque vlli propter vocalitatem alijs insidiantes seipsos ingerunt, sed in paterno opere perseuerant: atque hæc quidem ita fiunt. Cleomenem autem tunc quum apud Æginam esset, communi Græciæ bono operam dantem insimulabat Demaratus, non tam Æginetis studens, quàm inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab Ægina reuersus consultabat vt regno submoueret, ob hanc rem intendens in eum actionem: Ariston Spartæ regnum obtinens, quum è duabus vxoribus liberos non susciperet, & in se culpam eius rei non esse agnosceret, tertiam duxit vxorem, & duxit hunc in modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuibus maximè vtebatur: cui viro erat vxor speciosissima, ex turpissima talis facta. siquidem hanc mala forma præditam esse cernens nutrix

1 Mortuo rege Lacedæmoniorũ coguntur prosequi funus aperto pecto re totius Lacedæmoniæ regionis certi numeri incolę, exceptis Spartiatis. *Ita Camerar. hunc locum interpret.*

nutrix sua, idque parentes eius, vtpote locupletes, ægrè ferre, hoc excogitauit, vt puellam singulis diebus baiularet ad Helenæ templum. quod est in loco qui dicitur Therapne, supra fanum Phœbi. eò quoties nutrix intulerat puellam, stans ante simulachrum, deam precabatur vt alumnam deformitate liberaret. Cui aliquando exeunti è templo mulier quædam apparuisse fertur, atque interrogasse illam quidnam in vlnis gestaret: & quum nutrix se infantem gestare respondisset, iussisse sibi ostendi. Quumque negaret nutrix se id facturam, quòd infantem parentes sui vetuissent ostendi cuipiam, institisse iubere prorsus vt sibi ostenderetur. [1] magni enim facturam illam si à se infans conspiceretur. ita nutrice puellam ostendente, demulcentem caput puellæ dixisse, futuram eam omnium Spartanorum formosissimam. atque ab eo pristinam speciem decidisse. Hanc, quum ad nubilem peruenit ætatem duxit vxorem Agetus Alcidis filius, ille amicus Aristonis. Eius mulieris amore titilatus quum esset Ariston, hanc rem commentus est: Ageto sodali suo, cuius illa erat vxor, recepit se dono daturum vnam è suis rebus quamcunque ille optaret: atque inuicem iussit illum simile munus sibi dare. Agetus nihil de re vxoria suspicatus, quum videret Aristoni quoque vxorem esse, accepit conditionem, & in eam rem iusiurandum interposuit. Cui mox Ariston è suis rebus pretiosis donauit quã ille elegit. Ipse vicissim, quum eius partes petendi muneris ab illo fuerunt, [2] ibi optauit vxorem eius adferri. Agetus dicere, se præter hoc vnum cætera annuisse: iureiurando tamen adactus ac dolo seductus, [3] ad eam ducendam abiit. Ita tertiam hanc Ariston repudiata secunda, duxit vxorem. [4] quæ circa legitimum pariendi tempus, nondum exactis decem mensibus, hunc ei genuit Demaratum. Ariston, quum ei sedenti in basilica cum ephoris quidam famulus nuntium nati filij attulisset, sciens quo tempore duxisset vxorem, deductis in digitos mensibus, dixit cum iureiurando, Hic non est filius meus. Quod audientes ephori, haud magni fecere impræsentiarum: sed posteaquam puer adoleuit, pœnituit Aristonem dicti, opinantem vtique filium suum esse Demaratum: cui ideo nomen impositum est Demaratus, *id est*

1 Nutricem autem, quum videret mulierem illam magni æstimare, infantē à se conspici, ei tandē ostēdisse. Hāc autē, caput puellæ demulc. dixisse, &c.

2 Illius vxorem abducere studebat.

3 Eam abducere permisit.

4 Quæ intra breuius tẽporis spatiũ, & non exact. *Id est, Intra breuius quàm decẽ mensium spatium.*

A populo Gotis pestus, quòd ante eum natum omnis populus vota fecit vt Aristoni, omnium ante id tempus regum probatissimo, filius gigneretur. ea de re id nomen impositum est. Interiecto deinde tempore Aristone vita functo, Demaratus obtinuit regnum: sed videlicet necesse erat vt id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Eapropter à Cleomene vehementer insimulabatur, cum antea quòd ab Eleusine abduxisset exercitũ, tum eo tempore quum aduersus Æginetas cum Medo sentiẽtes traiecit Cleomenes. Ergo ingressus eum 1 vrgere Cleomenes componit cum Leutychide Menaris filio, Agis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, vt si eum regem in locum Demarati constituisset, se aduersus Æginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipuè causam, quòd quum Percala filia Chilonis filij Demarmeni ei desponsata esset, Dematus insidiosè hominem coniugio priuauit, præoccupata & præpta vxore, ac retenta. ob hanc causam Leutychidi inimicitiæ cum Demarato extitere. Is tunc, Cleomene solicitante, contra Demaratũ iurauit, negans eum rite Spartanorũ esse regẽ, quòd Aristonis filius non esset, deinde quod iurauerat instituit cõfirmare: quòd Ariston aliquando dixisset, quum ei nuntiasset famulus suus filium ei natum, & mensis conferens, iureiurando negasset illum esse filium suum.

1 Vlcisci.

Huic verbo insistens Leutychides pronuntiabat Demaratum neque Aristonis filium esse, neque rite Spartæ regnare: eisdem ephoris adhibitis testibus qui Aristoni assidentes tunc hæc ab illo audierant. Tandem re in contentionem deducta, visum est Spartiatis oraculum quod Delphis est consulendum an foret Demaratus Aristonis filius nécne. Ibi Cleomenes, 2 quum ex ipsius erga Pythiã prouidentia nihil suspicionis esset, subornat Cobonem quendam Aristophanti filium, maxima apud Delphos authoritate, vt persuadeat Periallæ mulierum vaticinantium antistiti, dicere ea quæ Cleomenes volebat dici. Ita Pythia, sciscitantibus ijs qui ad oraculum erant missi, negauit Aristonis filium esse Demaratum. quæ tamen res sequenti tempore palàm facta est, & Cobon è Delphis profugit, & Perialla honore abdicata est. Hactenus quæ

2 *In Græco exempl. pro ἀνωϛὸν legendũ videtur ἀνωϛῦ, cuius lectionis alibi ratio redditur.*

quæ ad deponendum regno Demaratum acta sunt. Is è Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeliam quòd cum electus regno gereret magistratum, adesséq; spectaculo gymnopædiarum, *id est palæstræ nudorum puerorum*, misit ad eum Leutychides, in locum Demarati rex factus, deridendi insultandiquecausa, ministrum, qui interrogaret [1] qualis esset præfectura post regnum. Eam in- 356
terrogationem ægrè ferens Demaratus, respõdit se vtrunque expertum, illum verò non: & eam interrogationẽ Lacedæmoniis futuram initium plurimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc loquutus, velato capite è theatro domum abiit. confestimque præparatum Ioui bouem immolauit: quo immolato, matrem accersijt: quæ quum adueniſſet, positis in eius manus extis, mulierem his verbis obsecrauit, Per ego te mater cum alios deos, tum Iouem hunc domesticum, quem tango, precor, promas mihi veritatem: quisnam reuera meus est pater? Nam Leutychides inter conuitia obiecit, te è priore viro grauidam, ita ad Aristonem venisse. Alij etiam dementius referentes, aiunt te ad domesticum asinarium ventitasse, illiusque me filium esse. quæ de re ego te audiens obsecro vt verum dicas. Siquid enim eorum quæ dicuntur feciſti, non sola feciſti, sed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ sermo est, negantium Aristoni fuisse genituram ad filios procreandos. nam si fuisset, priores vxores fuisse concepturas. Hæc Demaratus. Cui mater ita respondens, Fili, inquit, quoniam precibus mecum agis vt dicam veritatem, omne tibi verum exponetur: Vt me domũ Ariston duxit, tertia quàm me duxerat nocte simulachrum tanquam Aristonis ad me venit, quod posteaquã mecum concubuit, corona quam gestabat me circundedit atque abiit. Dehinc Ariston aduenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quisnam me illis donasset. Ego ipsum dedisse respondi: eoque id abnuente, iurauí, asserens non bene illum facere qui negaret quippe qui paulo antè ingressus, vbi mecum coiisset, coronis me donasset. Ariston, cernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuisse. compertumque est illas coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est iuxta ianuam aulæ extructum, quod vocant Astro-

[1] Quale illis esset magistratũ gerere, qui antea regnauissent.

bacì:& vates esse hunc eundem heroem respondérunt. Habes igitur fili ita vt volebas audire. aut enim ex hoc heroe genitus es, paterque tibi est Astrobacus heros, aut ex Aristone. nam ea te nocte concepi. Verùm quod tibi præcipuè exprobrant inimici, quòd Ariston, quum ei te natum esse nuntiatum est, multis audientibus negauit te suum esse, quia tempus decem mensium non exisset, per insciriam talium rerum illi hoc verbum excidit. nam mulieres nouem etiam mensium ac septem mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explentes. ego autem fili septimestrem te genui. Ipse quoque Ariston non diu pòst agnouit se per imprudentiam id verbum extulisse. Itaque alias orationes de tua genitura noli admittere. omnia enim verissimè audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutichidi, & ijs qui talia loquuntur, suæ vxores de asinarijs pariant filios. Hæc illa dixit. Demaratus auditis quæ volebat, sumpto viatico per speciem eundi Delphos ad oraculum consulendum, Elin contendit. Eum suspicati Lacedæmonij fugam capessiturum, insequuti sunt. Sed Demaratus iam ex Elide Zacynthum traiecerat, quem illuc transgressi Lacedæmonij prehenderunt, eiusq; famulos: sed Zacynthijs eum dedere abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regẽ Darium traiecit: à quo magnificè exceptus est, territorioque ac vrbibus donatus. Ita in Asiam Demaratus abiit, ac tali fortuna vsus est, vir cum alijs in multis factis dictisque apud Lacedæmonios illustris, tum quòd illis olympiadem pallam quadriiugo certamine reportauerat, rem eius solius, ad ea tempora, regum Spartiatarum. Leutichidi autem Menaris filio, qui in regnum amoti Demarati successerat, natus est filius Zeuxidamus, quem nonnulli Spartiatarum Cynisconi, *id est catulum* vocabant. is Spartæ non regnauit, ante Leutychidem defunctus, relicto filio Archidamo. Leutychides orbatus filio, alteram duxit vxorem EVrydamen, Menij sororem, Diactoris filiam, ex qua nullam prolem virilem suscepit, sed filiam nomine Lampito: quam Archidamus Zeuxidami filius in matrimonium accepit, ab ipso Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipse Spartæ consenuit, sed has pœnas De-

marato

marato rependit: In expeditione Theſſalica dux quum omnia faciendi ius haberet, multum pecuniæ per corruptelam dono accepit, ipſéque in re deprehenſus, quum ſederet in caſtris, vtraque manu pecuniam tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domuſque eius exciſa fuit: & Tegeæ in quam profugerat, mortem obijt. Sed hæc inſequenti tempore acta ſunt. Tunc autem Cleomenes, quum ſibi res in Demaratum bene ceſſiſſet, aſſumpto protinus Leutychide, contendit aduerſus Æginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam infenſus. Ita Æginetæ vtriuſque regis contra ſe aduentu non repugnandum iam ſibi eſſe putauerunt: ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, diuitijs ac genere eminentiſſimos, cum alios, tum Crium Polyeriti, & Caſambum Ariſtocratis filium, qui plurimum habebant potentiæ. Eos in Atticam adductos, penes inimiciſſimos Æginetis Athenienſes, depoſuerant. Poſt hæc Cleomenes, quum eum ſubiiſſet metus Spartiatarum, iam manifeſtus maleficij in Demaratum
167 excogitati, in Theſſaliam ſubterfugit: atque illinc in Arcadiam profectus, res nouas moliebatur, ſolicitans Arcadas aduerſus Spartã, adigensq; eos iureiurando ad ſe ſequendum quocunq; ipſos educeret. Quinetiã in animo habebat primores illorum ad vrbem Nonacrin ductos adigere ad iuſiurandũ per aquam Stygis. In hac autẽ vrbe ab Arcadibus fertur eſſe Stygis aqua: & eſt videlicet talis ea aqua: E petra emanat aquula, diſtillans in vas quoddã, in gyrũ macenia præſeptũ. Nonacris aũt vbi fons hic viſitur, vrbs Arcadiæ eſt, ante Pheneon vrbẽ. Talia molientẽ Cleomenem Lacedæmonij quum animaduertiſſent, timentes ſibiipſis, Spartam reuocarunt ad priſtinam dignitatem. Sed eum reuerſum ſtatim morbus inſaniæ cepit, iam etiam antea ſubinſanum. nam vt cuique Spartiatarum obuius erat, in eius faciem infligebat ſceptrum. Hæc illum facientem ac deſipiſcentem propinqui ſoleis ligneis illigauerunt. Qui cuſtodem digreſſis alijs ſolum remanſiſſe cernens, petiit ab eo gladium. cuſtode abnuente dare, ab initio comminabatur quæ mox ei faceret, donec minis conterritus cuſtos (erat enim ſeruus quidam) gladium tradidit. [1] Eo accepto, Cleomenes à ſuris incipiens ſeſe detruncabat. In lõ-

1 Cleomenes verò arte pro ferro cepit à tibijs ſeſe lacerare. nã conſcindens longis vulneribus carnes, à tibijs ſurſũ verſus ad femora pertexit, eq; femoribus ad coxas & latera atq; ventrem peruenit. *Ita Camer. hũc locum interpret.*

gum nanq; discindens carnes, è tibijs ad femora processit; è femoribus ad coxarum vertebras arq; ilia: quousq; peruenit ad vterum, in quo rescindendo, sic expirauit. vt quidem pleriq; Græcorum memorant, quia Pythiam corruperat ad ea dicenda quæ circa Dèmaratum acta sunt: vt autem soli Athenienses, quòd adortus Eleusinem, fanum deorum, fecerat depopulatus: vt Argiui, quia eos qui è pugna fugerãt Argiuos, ex Argi templo ipsorum abductos obtruncarat: & [1] ipsum lucum quem in Argia occupasset, incenderat. Cleomeni enim Delphis oraculũ poscenti responsum fuerat, eum Argos esse capturum. qui posteaquam ad flumen Erasinum copias Spartiatarum duxit, quod flumen è lacu Stymphalio manare fertur: hunc enim lacum in voraginẽ condi, & Argis postea exorientẽ apparere, illincq; iam eam aquam vocari Erasinũ. ad hoc igitur flumen posteaquam peruenit, ei hostias immolauit: & quũ lęta nõ essent exta de flumine transmittendo, dixit delectari se quidẽ Erasino, qui nollet prodere ciues suos, nõ tamẽ ideo Argiuos gauisuros. Moxq; illinc motis castris ad Thyreã venit, & mari tautũ quũ mactasset, nauibus copias ad rẽgionẽ Tirynthiam ac Naupliã duxit. Id audientes Argiui ad eos arcendos obuiã tendunt ad mare. Et quũ aduentarent Tirynthũ, in loco cui nomẽ inditũ est *Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, consederũt e regione Lacedęmoniorũ. Neq; verò illic pugnam ex aperto reformidabãt, sed ne dolo exciperentur. nam ad hanc rem attinebat oraculũ quod Pythia ediderat communiter eis atq; Milesijs, in hæc verba,

Verùm quando marem prauertet fœmina uiſtrix,
Inter & Argiuos referet praluſtris honorem:
Tunc Argiuarum reddet pleraq; gementes,
Vt Centurorum aiat quis quandoq; virorum,
Telo ſauus obit ſinuoſo corpore ſerpens.

Hęc omnia Argiuis quum contigissent, metũ incutiebant. ideoq; eis visum est præcone hostium esse vtendũ: atq; ita esse faciendũ, vt quoties præco Spartiata quippiã Lacedæmonijs denuntiaret, idem facerent ipsi. Cleomenes autem animaduertens Argiuos facientes quicquid apud Lacedæmones præco denuntiasset, præcepit suis vt quũ præco denuntiaret prandendum, tunc raptis armis tenderent in Argiuos.

[1] Ipsum lucum cõtemptui habens incend. *Videtur autẽ hic legisse* ἐν ἀρχείῳ *pro* ἐν ἄλσει.

* *In Græco est* Σηπίη.

giuos. Hoc exequuti Lacedęmonij, in Argiuos ' è voce pręconis prandentes impetum faciunt, corumq; cum multos occiderunt, tum plures in lucũ Argi fuga elapsos circumsederunt. Qui dum asseruantur, Cleomenes hoc sibi faciẽdum putauit: Scisscitatus quosdã quos secum habebat perfugas, misit pręconem ad euocandum nominatim eos Argiuos qui in luco præclusi erant ad se redimendos. est autẽ apud Lacedæmonios redemptio in singulos viros, binæ minæ. Ita Argiuorũ quinquaginta, vt quisq; euocatus fuerat, Cleomenes interimebat. quod faciens, latebat cæteros qui in fano erant, vtpote denso luco interiecto, nõ cernentes quid illi extrinsecus agerent. nisi postquam quidã consenssa arbore, quod fiebat inspexit: vnde non amplius qui euocabantur prodiere. Ibi Cleomenes iussit vnumquenq; seruorum lucum materia circundare: atq; illis obtemperãtibus, lucum incendit. Eoq; iam ardente, percontatus est quendã perfugarum cuiúsnam deorum esset ille lucus. perfuga Argi esse respondit. Quo audito Cleomenes vehemẽter ingemiscens, O Apollon, inquit, vates, quantopere me frustratus es, dicens me Argos esse capturum. conijcio iam exitum habuisse oraculum. Post hæc maiore copiarũ parte Spartã redire permissa, ipse cum mille delectis perrexit ad templũ Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sacrificare super arã volẽs, quũ à sacerdote vetaretur, negante fas esse externo illic sacra facere, iussit seruos abductum verberare: ac posteaquã immolauit, Spartã abiit. Reuersum inimici ad ephoros citauerunt, crimini dantes quòd pecunia corruptus, Argos, quũ facilè posset, non cepisset. Quibus respõdit Cleomenes (incertũ mihi verè an falsò) se posteaquã templũ Argi cepisset, putasse dei expletũ esse oraculũ, & proinde nõ prius tentandã vrbẽ quã sacris operatus sciret an sibi deus illã traditurus esset, an impedimẽto futurus. Sibi aũt apud Iunonis tẽplũ litanti effulsisse flãmã è pectorib. simulachri: atq; ita se intellexisse nõ expugnaturũ se Argos. Si. n. è capite simulachri flãma extitisset, [2] fore vt vrbẽ ab arce caperet: quũ verò è pectorib. illa extitisset, id õe fuisse cõfectũ q^d deus cõfici voluisset. Hęc dicẽs, credibilia ac ꝓbabilia Spartiatis dicere visus est, multoq; maiore parte sententiarũ absolutus. Cęterũ Argos ita viris desolatũ est vt serui eorũ res oẽs susceperint,

1 Id est, Preconis more denũtiauerat.

2 Futurum fuisse vt vrbẽ funditus euerteret.

atq; magistratus administrarint, dum filij cæsorum ad puberem adoleuere ætatem: qui sese in suum ius asserentes, ac reuersi Argos, mancipia eiecere. Serui eiecti, prælio Tirynthem obtinuere, ' eatenus quidem dum fuit in eis mutua beneuolentia, & donec ad eos venit vates quidam Cleander genere Phigaseus ab Arcadia, is persuasit seruis vt dominos adorirentur: vnde bellum inter eos diuturnum extitit, donec Argiui ægrè euasere victores. Ob hoc igitur aiunt Argiui Cleomenem ad insaniam redactum, malè periisse. Ipsi autem Spartiatæ negãt ab vllo dæmonio Cleomenem ad insaniam redactum: sed conuersatione Scytharum, intemperantem meri esse factum, & idcirco furiosum. Scythas enim Nomades, postillatũ sibi à Dario bellũ, ad illum vlciscendum perstitisse, missisq; Spartam nuntijs ad societatem faciendam, ita pepigisse, tanquam ex vtrorumq; vtilitate foret vt ipsi quidem Scythæ iuxta flumen Phasin conarentur Medicam regionem inuadere, Spartiatæ verò ab Epheso ascendere, & ad certum locum vtriq; occurrerent. Cum ijs Scythis qui ad hoc missi sunt, consuetudinem habuisse Cleomenem aiunt, atq; ex eo nimiam didicisse potandi intemperantiam: seq; ob id eum insanisse arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere volunt, aiunt, episcythison, *id est age Scytham*. Ita de Cleomene referunt Spartiatæ. Mihi verò videtur ille has pœnas Demarato pependisse. Eum autem esse defunctum vbi audiere Æginetæ, Spartam nuntios misere, vociferatum contra Leutychidem de obsidibus qui Athenis tenerentur. His Lacedæmonij, consilio inito, multum iniuriæ à Leutychide illatum esse censuerunt, hominemq; dedendum, quem illi Æginam deportarent pro ijs qui Athenis tenerentur. Hũc quum essent ducturi Æginetæ, tunc ad eos Theasides Leoprepis filius, vir Spartæ probatus, Quid, inquit, viri Æginetæ facere vultis? regémne Spartiatarum deditum à suis ciuibus abducere? Si nunc præiracundia Spartiatæ ira decreuerunt, cauete nequod exitiale malum in vestram regionem (si hoc feceritis) inferant. His auditis Æginetæ ab illo abducendo supersederunt, hac tamen conditione vt secum profectus Athenas Leutychides redderet sibi viros qui illic depositi essent. Vbi Athenas venit Leutychides, ac de-

' Fuitq; mutua inter eos cõcordia donec ad seruos venit, &c.

positum

positum repopoſcit, Athenienſes (vt qui reddere nollent) tergiuerſari, quòd dicerent duos in deponendo reges fuiſſe, ideoq; iniquum eſſe id alteri ſine altero reddi. Quibus
» negantibus ſe reddituros, Leutychides, Facite, inquit, Athe-
» nienſes vtrum ipſi vultis, ſi reddetis, ſanctè facturi: è contra-
» rio, ſi non redditis. Qualis autem res circa depoſitum con-
» tigerit Spartæ, volo referre: Dicimus nos Sparriatæ fuiſſe
» tertia abhinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filium,
» qui cum alijs ſummis laudibus excellebat, tum iuſtitia in-
» ter omnes optimè audiebat qui per id tempus Lacedæmo-
» nem incolebant. Et huic procedente tempore contigiſſe
» vt vir quidam Mileſius Spartam venerit, hominis conue-
» niendi gratia, atq; ita ſit alloquutus, Ego ſum vir Mileſius,
» quiad tuam Glauce fruendam iuſtitiam venio. Nam quum
» eſſet tua fama celebris cum per omnem aliam Græciam,
» tum verò per Ioniã, apud memetipſum ratiocinatus ſum,
» Ionia quidem ſemper obnoxia periculis eſt, Peloponneſus
» autem tutò fundata,[1] & ob id videre licet eoſdem homines
» nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi atq; con-
» ſultanti viſum eſt dimidium mei cenſus in pecuniam reda-
» ctum deponere penes te, quòd probè intelligo hæc penes
» te depoſita mihi incolumia fore: tu verò has pecunias acci-
» pe, & hanc notam, quam vnà cuſtodi: quam notam quiſ-
» quis habens repoſcet pecuniam, ei reddito. Hæc hoſpes qui
» Mileto venerat dixit: atq; ea conditione depoſitum Glau-
159 cus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius qui
» pecuniam depoſuerat, Spartam veniunt, Glaucum conue-
» niunt: exhibitaq; nota pecuniam repoſcunt. Ille enimuero
» repellere homines, atq; his verbis è contrario reſpondere,
» Neq; iſtius rei quicquam reminiſcor, neq; ad me pertinet
» ſcire quæ dicitis. Volo tamen,[2] reminiſcens, quicquid iu-
» ſtum fuerit facere, &, ſi accepi, iure optimo reddere: ſin à
» principio non accepi, Græcorum legibus in vos vti. Ad
» quod confirmandum præſtituo vobis tempus hinc ad qua-
» tuor menſes. Ita Mileſij[3] facta iactura, tanquam fraudati
» pecunia, diſceſſere: & Glaucus Delphos ſe contulit ad ora-
» culum conſultandum. Cui conſultanti an ὅρκῳ *id eſt iure-*
» *iurando*, pecuniam prædaretur, Pythia reſpondit his ver-
» ſibus,

1 Et pecunias aequaquã ab ijſdem poſſideri videmus.

2 Si reminiſcar.

3 Calamitatem ſe paſſos exiſtimantes, vt qui pecunia fraudati eſſent.

Glauce Epicydides equidē expedit ad breue tempus
Sic orco vicisse, interuertisseque nummos
Deiera, & exorcum quoniam manet exitus idem.
Est orci natus, qui nomine, qui manibus, qui
Nullis est pedibus, rapidè aduenit, & sqneadeo dum
Conuoluens omnem perdat prolemq; domumq;
Cum sobole exorcs melius sed postea agetur.

His auditis Glaucus veniam sibi eorū quæ dixisset vt daret, deū obsecrabat. Cui Pythia inquit, idē pollere, tentare deū & facere. Tunc Glaucus accitis Milesiis hospitibus pecuniā reddidit. Cur autē hęc oratio apud vos instituta est, dicetur: Glauci nūc nulla supereſt neq; soboles neq; domus, quæ illius cēseatur: sed ex Sparta radicitus exrrita est. Ita bonū est nihil aliud de depositō cogitare quàm vt repetēribus reddatur. Leutychides hæc loquutus, quū nihilo magis ab Atheniēsibus audiretur, discessit. At Æginetæ priusquā superiorū iniuriarū, quas Athenienſibus intulerant gratificātes Thebanis darent pœnas, hæc fecerant: Quū Athenienſibus succenſerent quòd sibi ab illis iniuriā fieri arbitrarentur, se ad vleiſcendū apparabant. Erat aūt Athenienſium in Sunio quinqueremis quædā, quam Delū *iam inde à Theseo quotannis* mittebant: hāc Æginetæ locatis insidiis intercepere, plenā primoribus Athenienſiū, virosq; alligauere. Ea clade ab Æginetis accepta, Athenienſes non amplius differendū putauerūt quin omnia in illos excogitarēt. Erat igitur quidā nomine Nicodromus Cnœthi filius, vir in Ægina spectatus: hic suam ipsius priorem abitionē Æginetis imputans, querebatur: qui *prius sua de missione quam transegisset*, cognito Athenienſes esse animatos ad nocendum Æginetis, quibus ipse infensus esset, composuit cum illis de prodenda Ægina ad certum diem, quo esset rem aggressurus ipse, & illos oporteret venire subsidio. Atque ita ex composito vrbem quæ vetus vocabatur occupat. Sed Athenienſes ad diem non adfuerunt, quia classis eorum par AEginetanæ nondum erat comparata. Qui dum à Corinthiis commodari sibi naues rogant, interea res corrupta est. Corinthij autem per id tempus Athenienſibus amicissimi dedere rogantibus naues viginti, sed dantes vendiderunt singulas quinis drachmis: quoniam eas dono dare vetabantur

tur lege. His acceptis Athenienſes, & ſuis inſtructis in ſummam ſeptuaginta numero, in Æginam nauigauerunt, perueneruntque poſtridie eius diei qui erat deſtinatus. Qui quum ad diem non adeſſent, conſcenſo nauigio Nicodromus ex Ægina profugit, aliis nonnullis Æginetarum eum comitantibus, quibus Athenienſes Sunium incolendum dederunt. Vnde iſti prodeuntes, eos qui in inſula erant Æginetas & ferebant & agebant. ſed hæc poſteriùs acta ſunt. Cæterùm proceres Æginetarum, ſuperata plebe quæ vnà cum Nicodromo tumultum in ipſis fecerat, mox cos quos ceperant, ad necem abducebant. Vnde piaculum admiſere quod nullo ſtudio expiare potuerunt, præoccupatique, prius ex inſula ſunt deiecti, quàm deum ſibi propitiarent. nam quum ſeptingentos è plebe quos viuos ceperant, ad necem educerent, vnus eorum è vinculis elapſus fugit ad Cereris legiferæ veſtibulum, eiuſque cardinibus prehenſis adhærebat: quem illi quum auellere non poſſent, abſciſſis viri manibus ita deduxerunt: quæ manus cardinibus conſertæ manſerunt. Hæc quum ipſis feciſſent Æginetæ claſſe ſeptuaginta nauium cum Athenienſibus qui ſuperuenere congreſſi, ſuperantur. Victi nauali prælio, eoſdem quos prius Argiuos in auxilium vocauerunt: ſed illi noluere eis amplius auxilio eſſe, cauſati quòd & naues Æginæ neceſſariò ſumptæ à Cleomene oram Argolidem tenuiſſent, & ipſi cum Lacedæmoniis in terram deſcendiſſent, vt nonnulli quoque è Sicyonæis nauibus deſcenderent in eadem contra ipſos expeditione. Quo nomine vtriſque mulcta ab Argiuis iniuncta eſt mille talentorum, quorum quingena vterque populus ſolueret. ſed quum Sicyonij ſuam culpam agnoſcentes, centum talentis cum Argiuis decidiſſent, Æginetæ ne agnoſcere quidem culpam voluere: erant enim ſuperbiores. Eapropter rogantibus eis nemo amplius Argiuorum publicè auxilium tulit, ſed voluntariorum circiter mille, duce quodam cui nomen erat EVrybates, [t] quinque palmarum vito. quorũ pleriq; non remeauere, ſed in Ægina ſub Athenienſibus occubuere. Et ipſe dux EVrybates ſingulari certamine ter victor, quarto ſub Sophane Decelis filio oppetiit. Verùm AEginetæ ſua claſſe adorti incõpoſitos Athenienſes ſuperauere, corũq; naues

160

t Qui quinque gymnaſtica certamina obierat.

quatuor cum ipsis pugnatoribus cepere. Et Athenienses quidem bellum cum Æginetis contraxerant. Persès autem quæ ipsius partes erant exequebatur, cum famulo assiduè in memoriam redigente vt reminisceretur Atheniensium, tum Pisistratidis assidentibus, Athenienseśq; criminantibus, tum cupiditate per hunc prætextum quo nixus erat, subigendi Græcos quicunq; sibi terram & aquam denegassent. Itaq; Mardonium, qui malè rem naualem gesserat, præfectura amouit, aliosq; designatos duces aduersus Eretriam & Athenas misit, Datin genere Medum, & Artaphernem Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis vt Athenas atq; Eretriam diriperent, captiuosq; in conspectum adducerent. Postquam hi duces declarati, ab rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimam deuenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, aduenerunt nauticæ copiæ omnes, vt singulis erant imperatæ: ad hæc hippagogæ naues, quas superiore Darius anno mandauerat tributarijs suis præparandas. In has introductis equis atq; terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hîc non recto cursu secundum continentem, Hellespontum & Thraciam versus nauigabant, sed è Samo vnde soluerant, præter Icarium, interq; insulas: præcipuè quidem (vt ego sentio) metu circumeundi Athon, quem superiori anno circumnauigantes, magnam iacturam fecerant: sed & coacti propter Naxon, quam antea non cepissent. ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim vt primùm copiæ ducerentur, Persæ vrgebant) Naxij memores priorum, fuga se in montes concitauerunt, non ausi resistere. Eorum autem quos adepti sunt Persæ quum in seruitutem rapuissent, delubra atq; vrbem incenderunt. His actis ad cæteras insulas redeunt. Hæc dum isti agunt, Delij relicta & ipsi Delo fuga Tenum abeunt. Eò tendentes naues præcedens Datis non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito vbi Delij essent, misso caduceatore his eos verbis affatus est, Viri sacri, quid fuga abistis, non pro merito de me malè opinantes? Ego enim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege iussus, quo in loco duo dij geniti sunt, nequid aut cum locũ

aut

» aut eius incolas lædam. Rediteigitur ad vestra ipsorum, &
» incolite insulam. Hæc Delijs per caduceatorem dixit: mox trecentas thuris libras super aram aggestas adolcuit. His actis aduersus Eretriam primùm nauigauit, simul omnem classem, simul Iones pariter atq; Æoles agens. Statimq; ab illius digressu Delos tremuit, (vt Delij aiunt) ad meam vsq; ætatem tũc & primùm & postremùm commota, deo malaventura hominibus portendente. Nam sub Dario Hystaspis, & Xerxe Darij, & Artoxerxe Xerxis filio, tribus ijs deinceps ętatibus plus malorũ passa est Græcia quàm viginti alijs ante Darium ætatibus, partim à Persis, partim ab ipsis primoribus de principatu bellantibus: vt non ab re Delos commota sit, prius immobilis: de qua in oraculo ita scriptum erat,

» *Et Delon, quanuis sit adhuc immota, mouebo.*

Et sanè in Græca lingua pollent hæc nomina, Darius, idem quod ἐρξήης, *id est coercitor*: Xerxes, idem quod ἀρήϊος, *id est bellator, ad verbum, martius*: Artoxerxes, idem quod μέγας ἀρήϊος, *id est magnus bellator*. Barbari, postquam à Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias, tum liberos insulanorum obsides. Vt verò insulas prętermauigantes, Carystum appulerunt, Carystijq; negarunt se vel obsides daturos vel militaturos aduersus vicinas ciuitates (videlicet Athenas & Eretriam significantes) Carystij tamdiu obsessi sunt, eorũq; ager vastatus, donec in deditionem Persarũ venerunt. Eretrienses autem audito Persarum exercitum aduersum se venire, auxilia ab Atheniensibus implorauere. Quibus non deneganda auxilia rati Athenienses, miserunt subsidio illis ea quatuor millia hominum qui Chalcidensium equitum obtinuerant prędia. Sed Eretriensium haudquaquam syncerum erat consilium, qui tametsi accersebant Athenienses, tamen ancipiti sententia vacillabant: quibusdam eorum censentibus vrbem deserẽdam, & in cacumina Eubœę cundum: quibusdam, qui propria lucra à Persis expectarent, proditionem molientibus. Horum vtrorumq; animos animaduertens Æschines Nothonis filius, Eretriensium primarius, patefecit Atheniensibus omnem præsentiũ rerum statum, orauitq; vt domum
161 abirent, ne vnà cum illis occumberent. Hæc consulenti Æ-

schini obtẽperantes Athenienses, illinc in Oropum transgressi, salutem sibi pepererunt. At Persæ eò aduecti, naues oræ Eretricæ ad fanũ & Chœreas & Ægilia applicuerunt: potitiq́ his locis, continuò equos exposuere, & tanquam cum hostibus conflicturi se instruxere. Aduersus quos non decreuerunt Eretrienses sibi esse prodeundum: sed quandoquidem sententia de vrbe non deserenda euicerat, meritò dabant operam vt mœnia custodirent. Adorientibus autem ea Persis, acri pugna per sex dies certatum est: multisq́ vtrinque cadentibus, septimo die EVphorbus Alcimachi filius, & Philagrus Cynei, inter populares suos viri spectati, filius, vrbem hostibus prodidere. Quam ingressi Persæ, postquam templa spoliauere, incenderunt, in vltionem eorum templorum quæ Sardibus deflagrauerant, hominibus iussu Darij in seruitutem captis. Potiti Eretria, & aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, tuncq́ magnam partem vastauerunt, rati idem facturos Athenienses quod Eretrienses fecissent. etenim erat locus Atticæ Marathon proximè Eretriam, ad equitandum opportunissimus, quò illos Hippias Pisistrati filius deducebat. Eodem Athenienses & ipsi re audita ad vim arcendã processerunt, decem præfectis sibi ducibus: quorum decimus erat Miltiades, cuius patrem Cimonem Stesagoræ filium fugere ex Athenis Pisistratum Hippocratis contigerat: & dum fugit, obtinere Olympiadem quadriiugo certamine: quam victoriam muneris gratia transtulit in Miltiadem ex matre germanum: proximaq́; Olympiade eisdẽ equabus aliam Olympiadẽ quum vicisset, à filijs Pisistrati interfectus est, nõ iam viuo Pisistrato. Interfectus est aũt ad Prytaneũ, noctu summissis percussoribus: sepultusq́; ante vrbẽ trans viã quæ vocatur Diacœle: & eregione sepultæ sunt equæ illæ quæ tres Olympiacas victorias reportarant. Idem quod istæ, iam aliæ equæ fecerant, quæ fuerunt EVagoræ Laconis. aliæ præterea nullæ, per idem tempus maior natu filiorũ Cimonis Stesagoras, apud Miltiadem patruum in Chersoneso educabatur: minor autẽ apud ipsum Cimonẽ Athenis erat, nomen habens à Miltiade Chersonesi conditore. Hic igitur Miltiades è Chersoneso tunc profectus, dux Athenienſium erat, è duplici cæde elapsus: semel, quum

cum

eum Phœnices vſq; ad Imbrum perſequuti ſunt, magni facientes capere hominẽ vt ad regẽ perducerent: iterũ, quum ab iis elapſum, domũ ſuã reuerſum, ac ſe reducẽ eſſe exiſtimantem, inimici ſui exceperũt, & ad iudiciũ deduxerunt, accuſantes occupatæ in Cherſoneſo tyrãnidis. Hoc reatu liberatus, ſuffragiis populi dux declaratus eſt. Duces autem quũ adhuc in vrbe eſſent, ante omnia legatũ Spartã mittũt Phidippidẽ, illum quidẽ Athenienſem, ſed tabellariam operam factitantẽ. Huic Phidippidi, vt ipſe refert, & Athenienſibus renuntiauit, circa Partheniũ montẽ, qui ſupra Tegeam eſt, obuius fuit Pan: compellatoq; nominatim Phidippide, iuſſit nuntiari Athenienſibus quid ita illi nullã gererent curã ſui, qui bene ipſis vellet, quiq; iam ſæpenumero de eis bene meritus fuiſſet, atq; etiam futurus eſſet. His verbis fide habita, Athenienſes, quòd eorũ iam ſtatus erat bene conſituturus, extruxerunt ſub arce templũ Panis: illiq; annuis hoſtijs, ex quo nuntium accepere, ſacrificant, & ardentũ candelabro ſupplicant. Phidippides autẽ hic qui ſibi Pana dixit apparuiſſe tunc quum à ducibus miſſus eſt, [r] iterũ Athenis egreſſus, Spartã peruenit, adienſq; magiſtatus, Lacedæmonij, inquit, orant vos Athenienſes vt ſibi opem feratis, nec ciuitatẽ inter Græcos vetuſtiſſimã contemnatis in diſcrimen adductam, ne barbaris viris ſeruiat. Etenim Eretria direpta eſt, inſigniq; ciuitate Græcia imbecillior reddita. His mandatis à Phidippide expoſitis, placebat quidem Lacedæmoniis opem ferre Athenienſibus: ſed id ſibi impoſſibile confeſtim facere erat, nolentibus legem rumpere. nam erat nonus dies inſtantis menſis, quo die negabant ſe progreſſuros, nec niſi orbe lunari impleto. Et iſti quidẽ pleniſunium expectabant. Hippiæ autẽ Piſiſtrati filio, qui barbaros in Marathonem perducebat, viſum hoc in ſomnis ſuperiore nocte oblatum eſt: Videbatur ſibi Hippias cum matre cõcumbere. Quo ex ſomnio coniectabat fore vt reuerſus Athenas, ac recepto dominatu ſenex domi ſuæ obiret. Hũc in modũ interpretabatur viſum ſuũ. Dum autem prædã Eretrienſem quam depoſuerat in inſulã Styreorum nomine Ægileam, reportat, dumq; naues ad Marathonẽ appulſas in ſtationibus locat, ac barbaros in terrã egreſſos diſponit, ei talia adminiſtranti cõtigit ſternutatio,

[r] Poſtridie quàm Athenis egreſſus eſt. *Ad verbum, Secundanus ex Athenienſium vrbe ſit Spartæ. At Valla* δευτεραῖος *accepit pro* δεύτερος. *Sic infrà in hoc eodem libro,* τριταῖοι ἐκ Σπάρτης ἐξῆνον ἐν τῇ Ἀττικῇ.

tussisque solito vehementior. vnde concussis eius, vtpote
senis, plerisque dentibus, vnus illorum ex violentia tussi-
endi excussus est, & in arenam delapsus: qui magna adhi-
bita ad inueniendum diligentia, quum tamen non appa-
reret, suspirans Hippias, ad eos qui aderant ait, Hæc tetra cc
non est nostra, nec eam poterimus nobis subiectam effi- 162
cere, [1] sed tãtummodo partem, quantũ spatij deus qui mi- cc
hi aderat, obtinet. Huc Hippias suam visionem interpreta- cc
batur euasisse. Athenien sibus autem apud Herculis fanum
instructis superuenere auxilio Platæenses, omni cum po-
pulo, qui sese Athenien sibus dediderant, & pro quibus fre-
quentes iam labores susceperant Athenienses. Dediderant
autem sese hoc modo: Quum à Thebanis premerentur
Platæenses, primùm Cleomeni Anaxandridæ, qui inter-
uenerat, atque Lacedæmoniis sese dediderant: à quibus
tamen recepti non sunt, hac oratione vtentibus, A nobis cc
qui procul habitamus, frigidum quoddam fuerit vobis cc
auxiliũ. nam priusquam nostrum quisquam audiat, possitis cc
occupari ab hostibus sæpe expugnari. Suademus autem vt cc
vosipsos Athenien sibus dedatis, vicinis pariter & ad tutan- cc
dum non inualidis. Hoc Lacedæmonij non tam consule- cc
bant Platæen sibus quòd eis bene vellent, quàm quòd opta
rent Athenienses defatigari Bœotio bello. Id suadentibus
Lacedæmonijs non aduersati Platæenses, aditis Athenien-
sibus, dum rem diuinam duodecim dijs faciunt, eis ad a-
ram suppliciter sedentes sese dediderunt. Aduersus quos
Thebani re audita exercitum duxerunt, in eorumque au-
xilium Athenienses venerunt. Sed dum conserturi ptæsi-
um essent, Corinthij haud contemnendam sibi rem pu-
tantes, ad eos reconciliandos interuenere: atque vtrorum-
que permissu regionem hunc in modum terminarunt, vt
Thebani eos Bœotos qui nollent inter Bœotos censeri, si-
nerent facere quod vellent. Hoc vbi decreuere Corinthij
abscessere. Abscedentes quoque Athenienses aggressi The-
bani sunt, commissaque pugna, repulsi. vnde Athenienses
transgressi quos Corinthij statuerant terminos, [2] Asopum
fecerunt limitem Thebanis. Ergo Platæenses Athenien-
sibus sese quum dedidissent, ad Marathonem tunc auxi-
lio venerunt. Erant autem in Athenien sium ducibus anci-

pites

1 Sed eam illius portionẽ quæ ad me pertinebat, dens possider.

2 Asopũ & Hysias Thebanis aduersus Platæenses limitẽ statuerunt. Ergo Plat.

pites ſententiæ, aliis vetantibus fieri prælium, pauciores enim ſe eſſe quàm vt cum Medis confligerent: aliis (quorum erat Miltiades) ad pugnandum hortantibus. Itaque quum eſſent bifariæ ſententiæ, & deterior vinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, [1] tunc fortè polemarchum, *id eſt belli principem:* qui magiſtratus per ſuffragia electus in danda fabæ, *hoc eſt in declaranda ſententia*, vndecimus eſt. nam quondam Athenienſes in dicenda ſententia parem ducibus faciebant polemarchum. Ad hunc Miltiades, in te, inquit, nunc Callimache ſitum eſt, vtrum in ſeruitutem Athenæ redigantur, an tu eas liberando memoriam tui in omne ævum relinquas, qualem ne Harmodius quidem atque Ariſtogiton reliquerunt. Nam Athenienſes nunc in maximum omnium ex quo nati ſunt venere diſcrimen: qui ſi Medis ſuccumbant, palàm eſt quæ paſſuri ſint, traditi Hippiæ: ſin autem ſuperent poterit hæc ciuitas vrbium Græciæ effici prima. Quo autem pacto hæc fieri poſſint, & quomodo ad te harum rerum arbitrium redeat, nunc exponam: Noſtræ, qui duces ſumus, bifariæ ſunt ſententiæ de prælio committẽdo: alijs id ſuadẽtibus, alijs diſſuadẽtibus. Qui niſi prælium committimus, vereor ne magna exiſtat ſeditio, quæ mẽtes eorũ ſolicitet ad ſentiendũ cum Medis: ſin pugnamus antequã aliquid vitij in nõnullis Athenienſiũ ſubeat, poſſum dijs æquis cum victoria diſcedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs te dependent: qui ſi meæ ſententiæ acceſſeris, erit & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: ſin acceſſeris ſententiæ diſſuadentium pugnam, eorum quæ recenſui bonorum tibi contraria exiſtent. Hæc dicens Miltiades Callimachum induxit. Ita accedente ſententia polemarchi, obtentum eſt vt confligeretur. Poſt hæc ij duces quorum ſententia de confligendo fuerat, vt cuiusque dies imperitandi venerat, vicem ſuam Miltiadi dabant: quam ille accipiens, non tamẽ prius decertandum putauit quàm ſua dies imperij aduenit. Itaque vbi vices eius fuere, tunc Athenienſes hunc in modum inſtructi ſunt ad confligendum: Dextro cornu præerat Callimachus polemarchus. ita enim lex apud Athenienſes tunc poſtulabat, vt polemarchus dextrum cornu teneret. Hoc duce ſequebantur

1 Tũc, quòd vndecimum ſuffragiũ ad eum pertineret, qui ex facta per fabam ſortitione polemarchus Athenienſium creatus eſſet, *vel, dulſti faba ſortitus polem. Arh. cr. eſſet.* (olim enim Athen. in ferendo ſuffragio par. duc. polemarchũ faciebãt) adijt Aphidnæum Miltiades tũc polemarchũ, eiq; dixit, In te nũc ſitum eſt Callimache Athenas vel in ſeruitutem redigere. vel illis liberatis, monumẽtum in omne æuũ relinquere, qualem ne Harm.

deinceps cæteræ tribus, vt quæque ordine erat. Nouissimi autem sunt collocati Plataeenses, sinistrum cornu tenentes. Quo factum est vt ab huius pugnæ tempore, quoties Athenienses ferunt hostias apud panegyrias, *id est publicos conuentus*, quæ quinto quoque anno fiunt, Athenien-sis præco conceptis verbis precetur bona Athenien-sibus pariter & Plataensibus. Igitur Athenien-sium acies tunc apud Marathonem instructa idcirco sic erat, quòd aciem Medicam imitabatur: sed in medio paucis conferta erat ordinibus, ideoque illic debilior: vtroque autem in cornu confertior. Quæ posteaquam ita instructa est, ac sacrificiū litatum esse Athenienses audierunt, tunc cursu in barbaros tendunt. Erat autem inter vtranque aciem non minus octo stadiorum intercapedinis. Quos cursu ferri in se videntes Persæ, aptabant se tanquam illos excepturi: insaniæ dantes id quòd cernerent eos cursu tendere, quum pauci 165
essent, & nec equitatu nec sagittis freti. Hoc ita barbari interpretabātur. at verò Athenienses, posteaquā conferti cō-flixere cum barbaris, pugnā memoratu dignam edebant. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipsi nouimus) cursu in hostem vsi sunt. [1] primi sustinuerūt cernere Medica veste indutos: quum antehac vel audire nomen Medorum Græcis terror fuisset. In Marathone quum diu pugnatum esset, barbari circa mediam aciem vincebant, vbi Persæ stabant & Sacæ, eamque perrumpentes, hostem in mediterranea persequebantur: at in vtroq; cornu vincentes Athenienses Plataensesque, barbaris, qui terga dederant, fugere permissis, contraxerunt cornua, & cum ijs qui mediam ipsorum aciem perfregerant, dimicantes quum superassent, fugientes Persas vrgebant cædebantque, donec ad mare peruenientes, petito igne naues corripuere. Quo in certamine Callimachus polemarchus interficitur, egregia nauata opera. Occubuit quoque è ducibus Stesileus Thrasyli, & Cynægirus EVphorionis filius, qui dū sum mā puppim apprehendit, abscissā bipenni manu cecidit: nec nō alij Athenienses multi & clari. ac septē quidē naues obtinuerunt Athenienses hoc modo: cæteris barbari retracti, receptaq; præda Eretrienſi ex insula vbi reliquerāt, circumuecti sunt Sunium, animo præuertēdi Athenienses eueſtigio abeuntes.

[1] Primique vestem Medicā & eos qui illā gestarent cernere sustinuerunt, quū antea, &c.

euntes. Cęterũ Alcmæonidę ab Athenienſibus [1] inſimulati ſunt, quod videlicet ex compoſito Perſis adhuc apud inſulã agentibus ſcutũ oſtenderint. Dum illi Suniũ circumuehuntur, Athenięſes eueſtigio abeũtes celerrimè ad ferendã vrbi opem properarũt, barbarosq; eodem tendentes præuerterunt: progreſſiq; ex Herculis templo quod eſt in Marathone, in aliud Herculis fanũ quod eſt in Cynoſargi, caſtra poſuerunt. Barbari cum claſſe Phalerũ ſuperaſſent (hîc enim Athenienſium nauale tũc erat) ſuper eum locum aliquandiu propter tempeſtatem morati, rurſus in Aſiam abierũt. Quorum in hac pugna apud Marathonem geſta, occubuere circiter ſex millia trecenta: Athenienſium verò, centum nonaginta duo. tot ex vtriſque cecidere. In qua pugna hęc res mira contigit, vt Athenienſis quidam Epizelus Cuphagoræ filius, dum ſtante acie pugnat ſtrenuè, luminibus caperetur, neque ſaucius vlla parte corporis, neque ictus: atq; ita cæcus in reliquum vitæ tempus permanſerit. Quem audiui dicere ſolitum de ſua clade, viſum ſibi eſſe ante ſe ſtare virum quendam armatũ, procero corpore, cuius [2] mentum omnem clypeum inumbraret: & hanc laruam ipſum prætergreſſam, ſed illum qui ſibi aſſiſteret occidiſſe. Hæc Epizelum ſolitũ commemorare audiui. Porro Datis in Aſiã cum claſſe rediens, vbi Myconum tenuit, vidit in ſomnis viſum. id tamen quod fuerit, non traditur: ſed vbi primùm dies illuxit, naues rimatus eſt: compertoque in naui Phœnicia ſimulachro Apollinis inaurato, ſciſcitatus eſt quo è templo ſublatum eſſet: & vbi audiuit ex quo templo, nauigans ſua naui in Delum (iam enim Delij in inſulam redierant) ibi ſimulachrum in templo depoſuit, præcepitque Deliis vt illud in Delium Thebanorum referrent, quod eſt ad mare e regione Chalcidis. Hoc vbi præcepit Datis, vela illinc fecit. Delij tamen hanc ſtatuam non reportauerunt, ſed viceſimo pòſt anno eam Thebani ex oraculo in Delium contulerunt. Datis autem & Artaphernes, poſteaquam in Aſiam nauigauere, captiuos Eretrienſes Suſa perduxere. quos Darius rex, etſi in eos ante captiuitatem vultum contraxerat acerbitatis, quòd ſe priores iniuria laceſſiſſent: tamen vt in conſpectum ſuum adductos vidit ac ſibi ſubiectos, nullo alio malo affecit, ſed

1 Inſimulati ſunt, illis id molientibus Perſas hoc conſilium cepiſſe, quòd videl.

2 Barba totum cl.

in ſuo Ciſſiæ regionis ſtathmo collocauit, cui nomen eſt Anderica, ducentis ac decem ſtadiis procul à Suſis, quadraginta à puteo qui exhibet trifarias rerum ſpecies. nam ex eo aſphaltum, *id eſt bitumen*, & ſalem & oleum hauriunt, ad hunc modum: Hauritur quidem celoneo, *id eſt inſtrumento dicto ciconia*, pro ſitula autem, dimidiato vtre ad celoncum alligato: quo in puteum decuſſo, quicquid hauritur, mox in ciſternam diffunditur, atque hinc aliò effuſum, triplici varietate concreſcit: in aſphaltum quidem & ſalem, protinus: oleum autem (quod Perſæ rhadinacen appellant) in vaſa colligunt. eſt autem atrum ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretrienſes, quem ad meam vſque memoriam renuere, ſeruantes priſtinã linguam. Quod ad Eretrienſes attinet, ita habet. Cæterùm poſt plenilunium duo millia Lacedæmoniorum Athenas venerunt, tanta feſtinatione adipiſcendi hoſtem, vt triduo quàm ex Sparta diſceſſere, in Atticam peruenerint: & licet ſerius ad pugnam veniſſent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos intuendos in Marathonem perrexerunt. Quibus viſis, laudatiſque Athenienſibus ob præclarum facinus, rurſus redierunt. Tenet autem admiratio me, nec rationem inire poſſum, Alcmæonidas vnquam Perſis ex cõpoſito oſtentaſſe parmam, quòd vellent Athenienſes barbaris atque Hippiæ ſubeſſe, [1] quippe quos conſtat in habendis odio tyrannis vehementiores quàm ſimiliores fuiſſe Calliæ Phænippi, qui fuit pater Hipponici. nam Callias cum alia omnia in Piſiſtratum inimiciſſimè commentus eſt, tum verò ſolus Athenienſium omnium, illius Athenis electi quum publicè ſub præcone venderentur bona, emere auſus eſt. Cuius Calliæ mentionem crebrò plerique omnes habere debent, cum ob ea quæ dicta ſunt, vt viri ſummopere patriam liberantis, tum ob hæc quæ in Olympia fecit. nam & in equorum curſu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit ſecundus: & in ludis Pythiis quum primas obtinuiſſet, in vniuerſos Græcos ſumptuoſiſſimus extitit: tum ob id quòd talem ſe in filias ſuas quæ tres fuerunt, exhibuit. nam poſteaquam nubiles extiterẽ, [2] hoc eis magnificẽtiſſimum munus eſt gratificatus, vt quem ſibi vnaquæque vellet ex omnibus Athenienſibus, eum deligeret: atque ita eam illi nuptum

1 Quippe qui vel maiori vel certè pari odio tyrannos proſequuti eſſe comperiuntur ac Callias Phænippi filius, Hipponici pater. *Vt autem hic dicit μᾶλλον ἢ ὁ μείων, ſic paulò pòſt, ἰσμείως ἢ οὐδὲν ἧσσον.*

2 Dotem eis magnificentiſſimã dedit. atq; hoc præterea gratificatus eſt, *vel, indulſit*, vt quẽ ſibi, &c.

nuptum dedit. At Alcmæonidæ aut perinde aut nihil minus quàm Callias perosi tyrannos fuere. Quo maior mè admiratio subit, minusque admitto criminationem, eos parmam Persis ostentasse, qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum astutia Pisistratidæ tyrannidem reliquerunt. Atque ita multo magis Athenarum liberatores exiterunt, meo iudicio, quàm Harmodius & Aristogiton. Illi enim Hipparcho interempto, nõ tam cæteros Pisistratidas ab affectanda tyrannide repressérunt, quàm ad illam irritauerunt: Alcmæonidæ autem procul dubio Athenas liberauerunt, si modò ipsi fuere qui Pythiam persuasere ad Lacedæmonios commonefaciendos vt Athenas liberarent, quemadmodum superius à me commemoratum est. [1] Atenim aliqui forsitan succensentes quòd Athenienses in populo patriam prodiderunt. Imò nulli erant eis inter Athenienses viri illustriores, neque qui magis essent honorati. [2] Neque verò sermo obtinuit clypeum ab his esse ostentatum, sed tantummodo fuisse ostentatum. quod nihil est quàm si id demum diceretur, ostensus quidem est, sed à quo ostensus, incertum. [3] Quanquam Alcmæonidæ iampridem extiterant Athenis clari sanè vsque ab Alcmæone atque etiam Megacle. Etenim Alcmæon Megaclis filius, iis Lydis qui Sardibus à Crœso Delphos ad oraculũ ierant, administrum se præbuit, eosque comiter accepit. Cuius beneficentiam Crœsus à Lydis quos ad oraculum miserat quum audisset, hominem accersijt, & vbi aduenit, eum donauit tanto auro quantum semel corpore suo ferre posset. Ad istam doni conditionem Alcmæon hanc astutiam attulit: Pergrandem tunicam amictus, ingenti in ea sinu relicto, cothurnisque quos laxissimos reperit calceatus, ad

1 Atenim fortasse Atheniensium populo succensentes patriam prodebant. *Q. d. Atenim (dicet aliquis fortasse) ægrè ferentes se non eũ apud Athenienses locum obtinere quo se dignos existimabant, patriam prodere conabãtur. Imò verò, nulli ex Athenien sib. maiori authoritate præditi, nulli magis honorati erant: tantum abest vt sua sorte contenti non essent, & de eo Athenien sibus succenserẽt. Potest tamen & cum interrogatione legi hic locus eodẽ sensu.*

2 Quo fit vt rationi consentaneũ nullo modo esse possit, clypeũ ab illis hac de causa fuisse ostensum. ostensus enim clypeus fuit. neque hoc aliter dici potest: factum enim fuit. sed à quo ostensus fuerit, de eo vltra hæc dicere non possum. *Id est, Hac de re non habeo quod dicam: quippe qui sciam quidem ostensum fuisse clypeum, sed nihil vltra, vt sit οὐκ ἔχω εἰπεῖν πρόσωπόν τινων, pro οὐκ ἔχω εἰπεῖν, ἀ τε ἀδύνατόν ἐστι πρόσωπόν τινων. Illud autem οὐκ ἔστιν ἄλλως εἰπεῖν, respondit Gallicæ phrasi. On ne peut dire autrement, pro, Non potest negari.*

3 Hi autem Alcmæonidæ cum ab antiqua origine clari extiterant, tum vetò ab Alcmæone & rursum à Megacle clari vel maximè fuerunt.

thesaurum perrexit ad quem ducebatur. [1] Ibi in aceruum ramentorum procumbens, primùm cothurnos quibus erat indutus, auro quantum ferebant refersit: deinde omnem sinum suum atque etiam crines ramentis subigēs, & parte in os desumpta, è thesauro processit, ægrè trahens cothurnos, cuiuis alteri rei quàm homini similis: cuius os quum turgidum esset, & omnia onusta, id cernens Crœsus, in cachinnumque erumpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc vehementer locupletata est, & Alcmæon quadriiugos equos alens, vicit Olympia. Sed eam deinde secunda ætate Clisthenes Sicyonis tyrannus extulit, vt multò magis quàm prius inter Græcos celebris exiterit. Erat enim Clistheni Aristonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agarista: quam pater destinabat nuptum dare ei quem præstātissimum Græcorum omnium comperisset. Quum igitur ludi Olympiaci celebrarentur, & ex eis Clisthenes curriculo quadrigali victor extitisset, nuntiari iussit voce præconis vt quisquis sese dignum putaret qui Clisthenis gener esset, is ad sexagesimum diem aut prius Sicyone præstò foret, quòd Clisthenes intra annum à sexagesimo die incepturus, exequi nuptias destinasset. Itaque omnes [2] Græci aut sua ipsorum aut familiæ claritate sibi confidentes, eò proci contenderunt: quibus Clisthenes & curriculum, & palæstram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc se contulit Smindyrides Hippocratis filius Sybarita, (florebat autem maximè Sybaris ea tempestate) qui vnus vir in plurimum deliciarum processerat: & Siritanus Damas Samyris filius eius qui sapiens appellabatur. & hi quidem ab Italia venerunt. Ab Ionio autem sinu Amphimnestus Epistrophi filius Epidamnius. Ætolus verò Males, germanus Titormi illius qui Græcos robore fuerat supergressus, & in extrema Ætoliæ homines fugerat. E Peloponneso autem Leocides Phidonis Argiuorum tyranni filius, eius inquam Phidonis, qui spatia Peloponnensibus statuit, longè omnium Græcorum insolentissimus: qui summotis Eliensium agonotheris, *id est muneratiis*, ipse agonotheta extitit in Olympia, *id est certamen præmiumque proposuit*. Necnon Amiantus Lycurgi filius Ar- 16

cas,

1 Ibi aceruo ramentorum *auri* incumbēs, primùm quidem circa suas tibias tantum aggessit auri quantum cothurni capiebāt: deinde verò quum sinum totum auro impleuisset, & capillos ramentis illis conspersisset, *vel, & ramenta illa per capillos sparsisset*, & alia ori indidisset, ex thesauro egressus est, & ægrè cothurnos trahēs, & cuiuis rei magis quàm homini similis, vtpote cuius os obturatū, & partes omnes inflatę essent. At Crœsus eū intuitus in risumptorupit, eiq; cum hæc omnia, tū verò alia his nō minora donauit.

2 Græci qui & de seipsis & de patria sua magnificè sentiebant eò proci cont.

eas,ex Trapezunte: & Laphanes Azenus,ex vrbe Pæo,filius Euphorionis eius qui (vt in Arcadia fertur fama) in domum suam excepit Castorem & Pollucem, [1] & ob id in omnes homines hospitalis: [2] & Eleus Agæi filius vir præclarus. Isti ex ipsa Peloponneso venerunt. Ex Athenienſibus autem,Megacles,Alcmæonis eius filius qui ad Crœsum se contulerat:& alter,Hippoclides,Tisandri filius, diuitiis ac forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria autem (quæ per id tempus florebat)Lysanias:solus hic ab Euboea. E Thessalia verò à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex Molossis autem Alcon. Tot proci fuere.qui quum ad diem præstitutam adfuissent, Clisthenes ante omnia patriam singulorum familiamque percontatur. deinde eos annum apud se detinens, explorauit vniuscuiusque & virilitatem & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum singulis,nunc cum vniuersis congrediens, & iuniores in gymnasia educens:præcipuè tamen in conuiuiis experiebatur. quandiu enim eos apud se tenuit,omnia fecit ac magnificè accepit. Sed ei inter procos præcipuè cordi erant Athenienses: [3] & illorum magis Hippoclidem Tisandri strenuum esse iudicabat, quum præsertim eius maiores Cypseli Corinthij propinqui fuissent. Quum autem destinatus nuptiis dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixerat iudicaturum se quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in conuiuium tum ipsos procos, tum omnes Sicyonios accepit. Postea verò quàm cœnatum est,proci certamen de musica habere cœperunt, [4] pariter & de oratione habenda in medium. procedente autem potatione, Hippoclides, [5] quum longè alios antecederet, iussit tibicinem sibi canere *σμικάλαν id est sedatũ quoddam saltationis genus*. Tibicine obsequente saltauit,sibi quidem placens;sed Clisthenes omnem rem cernens [6] dissimulabat.Post hæc aliquantulum interquiescens Hippoclides,iussit aliquam sibi inferri mẽsam.qua illata,primùm super eam Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos: tertiò super mensam capite statuto, cruribus veluti manibus gesticulabatur. Ad cuius primam ac secundam saltationem,etsi stomachabatur Clisthenes eum qui tam impudens esset,generum sibi fieri,tamen sese continebat, nolẽs

1 Et ab eo tẽpore in quoslibet hospitalitatem exercuit.

2 Et Eleus Onomastus Agæi filius. Atq; hi quidẽ ex ipsa Pel. &c. *Valla autẽ putauit ὁπομαστὸς hic, vt vulgò, appellatiuũ esse nomẽ, ἀλλᾶος autẽ proprium: quum contrà ὁπομαστὸς sit hoc quidem loco nomen proprium. ἀλλᾶος autem nomen à patria.*

3 Et ex illis magis Hippoclides Tisandri filius,qui & strenuitate cæteris prçsta re iudicabatur, & eo q; eius maiores à Cypselidis Corinthiis genus ducerẽt.

4 Pariter & de sermone qui in mediũ proponebatur. *i. & de aliis rebus de quibus incidebat sermo.*

5 *Videtur aliud legisse quam κατίχων, aut id perperã accepisse pro προίχων.*

6 Suspectam habebat.

[1] in eum erumpere: at vbi vidit cruribus veluti manibus geſticulantem, iam ſe vltrà continere non ſuſtinens, inquit, Fili Tiſandri, [2] deſaltaſti matrimonium. Cui excipiens ille ait, Non eſt iſtud curæ Hippoclidæ. Vnde prouerbium factum eſt, *Non eſt iſtud curæ Hippoclidæ.* Tunc Cliſthenes ſilentio impoſito, in medium hæc protulit, Viri proci meæ filiæ, vos equidem omnes laudo, vobiſq; omnibus, ſi fieri poſſet, gratificarer, neq; ne vnum è vobis præcipuum probans, neq; cæteros improbans: [3] verùm fieri non poteſt vt de vnica virgine deliberans, omnium voto ſatisfaciam. Itaque ſingulis veſtrum, qui compotes huius matrimonij non eſtis, tanquam dignis meæ filiæ nuptijs, quódque domo peregrè abfuiſtis, ſingula argenti talenta dono do: Megacli autem Alcmæonis filio meam filiam Agariſtam deſpondeo ritu Athenienſium. Annuente conditioni Megacle, nuptiæ apud Cliſthenem celebratæ ſunt. [4] Hactenus quæ iudicandis procis geſta ſunt: atque hunc in modum Alcmæonidæ per Græciam celebrati fuerunt. Porrò ex horum coniugio, cum Cliſthenes auo materno cognominis procreatur, (qui Athenienſium tribus popularíumque ſtatum inſtituit) tum Hippocrates: ex Hippocrate verò alius Megacles & alia Agariſta, ab Agariſta Cliſthenis nomen habens. quæ nupta Xantippo Ariphronis filio quum prægnans eſſet, viſa eſt ſibi in ſomnis parere leonem, paucoſq; poſt dies peperit Xanthippo Periclem. Miltiades autem cum antea probatus apud Athenienſes, tum verò poſt rem bene geſtam in Marathone maioribus incrementis auctus, petit ab Athenienſibus ſeptuaginta naues cum propugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum eſſet illaturus, ſed tantum modo ſe illos locupletaturum ſi ſe ſequerentur. Ad eam enim regionem ſe illos ductutum vnde affatim aurum nullo negotio reportarent. His verbis Athenienſes erectis animis, naues vt petierat tradiderunt. Quibus Miltiades acceptis in Parum nauigat, per ſpeciem vlciſcendæ iniuriæ quam intulerant Parij quòd triremi in Marathonem vnà cum Perſis veniſſent. Hoc quidem colore orationis vtebatur, ſed infenſus erat Parijs ob Lyſagoram Tiſei filium, genere Parium, qui ipſum apud Hydarnem Perſam accuſauerat. Eò poſtquam peruenit

1 Excandeſcere & in iram præceps erumpere. *Ita Bud. 2 Bud. hanc interpretationem approbat. perinde eſt autem ac ſi diceret, Hac tua impudenti ſaltatione nuptiis te priuaſti. vel, ſpe nuptiarum, vel nuptiis excidiſti. q. d. Extra nuptias ſaltaſti.*

3 Sed quum de vnica virgine *deſpondenda* deliberas, omnium voto ſatisfacere non poſſim, ſingulis quidem veſtrum qui circa haſce nuptias repulſam patiminí, ſingula argenti talenta dono, tum quòd dignum me cenſueritis cuius filiã in vxorem duceretis, *vel cuius filiæ nuptias ambiretis*, tum etiã quòd domo peregrè abfueritis: at Megacli Alcmæonis fil.

4 Hactenus de ijs quæ in ferẽdo de proci<s iudicio geſta ſunt.

peruenit Miltiades, Parios intra mœnia coactos obsedit, missoq; caduceatore popoſcit centũ talẽta, dicens, ſi ea ſibi non darent, ſe non prius illinc abducturũ copias quàm eos euertiſſet. At Parij non vt quicq̃ pecuniæ Miltiadi darẽt, ſed vt cuſtodirent vrbem cogitabãt, cum alia loca interſepientes, tum maximè vnde ea oppugnari poterat: adeò vt noctu laborantes, murum duplum quàm olim fuerat excitarent. Hactenus Græci in hac re commemoranda conſentiunt: deinceps geſta ipſi Parij referunt hunc in modum:
56 Miltiades quum inops conſilij eſſet, adiſſe atque alloquutum fuiſſe mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timon, quæ eſſet indigenarum deorum adminiſtra: hanc, quum in conſpectum veniſſet, conſilium ei dediſſe vt ſi magni faceret Parum capere, exequeretur quæ à ſe præciperentur. Eius deinde præceptis auditis Miltiadem acceſſiſſe ad maceriam quandam ante vrbem, qua maceria ſepitur templum Cereris legiferæ: eamq̃que, quia fores aperire non poterat, tranſiliiſſe: & illam tranſgreſſum, ſolarium aſcendiſſe ad aliquid intus faciendum, ſiue ad mouendũ aliquid quod moueri nefas eſſet, ſiue ad aliquid, quodcunque ſit, agendum. Et quum pro foribus eſſet, ſubeunte horrore præoccupatum, eadem via reuertiſſe, deque macenia deſilientem femur conuulſiſſe. alij in genua procidiſſe aiunt. Ita Miltiades male habens, domum remeauit, neque pecuniam Athenienſibus portans, neque Paro parta: vrbe tantùm per ſex & viginti dies obſeſſa, & agro populato. Parij, cognito quòd miniſtra deorum Timo Miltiadem admonuiſſet, volentes ob id de ea ſupplicium ſumere, poſtquam obſideri deſierunt, Delphos miſerunt ſciſcitatum nunquid miniſtram deorum condemnarent, quę ratione capiendæ patriæ hoſtibus detexiſſet, quæque Miltiadi expoſuiſſet ſacra quæ ad virilem ſexum efferri nefas eſſet. Id Pythia fieri non permiſit, negans Timon earum rerum eſſe authorem: ſed quia Miltiadi [1] non bene obeundum eſſet, ideo ei ducem malorum apparuiſſe. Hæc Pariis Pythia reſpondit. Miltiadem autem è Paro reuerſum cum alij Athenienſes in ore habebant, tum præcipuè Xanthippus Ariphronis filius, qui eum apud populum accuſauit quòd Athenienſes circumſcripſiſſet. Cui ac-

[1] *Id eſt, miſera morte perendum eſſet.*

cusationi Miltiades non per se ipse respondit, (neque enim poterat, quippe qui putrescente femore iaceret in lecto) sed pro eo amici sui, [1]allegãtes cũ alia multa, & Lẽnum expugnatam, quã vltus Pelasgos Athenienſibus tradidisset, tum verò pugnam in Marathone gestam. Interuentu tamen populi ne capitis damnaretur, quinquaginta talentis culpa mulctata est. Post hæc Miltiades [2] dissoluto atque marcescente femore decessit: quinquaginta autem talenta Cimon filius exoluit. Porro Lemnũ Miltiades hunc in modum obtinuerat: Pelasgi posteaquam ex Attica ab Athenienſibus exacti sunt, siue iure, siue iniuria: nam de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecatæus Hegesandri filius [3] in sermonibus ait, iniuria. Athenienses enim, quum viderent regionem quæ erat sub Hymesso, quam illis habitandam dederant, mercedem muri circa arcem ducti, bene exultam, quæ prius mala fuisset, [4] à nemine accipi digna, liuore captos fuisse & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegisse illos, nulla alia re in excusationem allata. Vt autem Athenienses aiunt, iure eiecti, quippe quum essent sub Hymesso habitantes, illinc prodire solitos hanc iniuriam intulisse: Quoties filiæ ac filij Athenienſium ad Nouẽ fontes aquatum pergerent (nulladum enim aut eis aut vllis Græcis per id tempus mancipia erant) Pelasgos eis per contumeliam & contemptum vim attulisse neq; hoc fecisse contentos, ad extremum manifesto deprehensos de inuadendis Athenienſibus cõsilia agitasse. se verò adeo meliores quàm illi fuerant, viros fuisse, vt quum haberẽt facultatem interimendi eos quos sibi insidiatos deprehẽdissent, tamen noluerint: sed eis præceperint vt è regione excederent: atque ita illos solum vertentes, tum alia loca tum verò Lemnum obtinuisse. Illa Hecatæus, hęc Athenienses aiunt. At Pelasgi hanc Athenienſiũ iniuriam vlciscẽdi auidi, ij qui Lemnum incolebant, gnari quando dies festi Atheniẽſium celebrarentur, [5] biremibus instructis, insidias manipulatim collocarunt vxoribus Athenienſium diem festum Dianæ apud Brauronem agẽtibus: permultisq; illarum illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubinis habuerunt. Hæ fœminæ posteaquam filiis abundauere, lingua eos Attica ac moribus Athenienſium imbuerunt. At illi consue-

tudi-

1 Marathonij prælij mẽtionem subinde facientes, & expugnationis Lemni: quomodo Pelasgos vltus expugnatam eam Athenienſibus tradidisset.

2 Quum femur et marcidum, *aut putridũ*, & emortuum factum esset. *Vel, Quũ ad syderationẽ deuenisset, vt quidam interpret. ex Celso.*

3 *In suis narrationibus. Vel In suis historicis scriptis. vnde alibi vocat λογοποιόν.*

4 Et nullo *pretio* digna. *Vel nullius pretij.*

5. Nauibus quinquaginta remorum.

tudinem cum Pelasgidum filiis habere abnuebãt: & siquis è suis ab illorum vllo vapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuò sese tutabantur: ac dignos se qui aliis pueris dominarentur existimabant, atq; adeo longè prævalebant. Quæ re animaduersa Pelasgi inter se colloquuti sunt, considerantesq; rem esse indignam inter se dicebant, Si nunc dum » pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari aduersus filios vxorum » legitimarum, quas virgines duximus, & eis continuò præ- » esse conantur, quídnam facient in virilem adulti ætatem? itaq; quum id eis altius insedisset, placitum est vt eos filios è matribus Atticis susceptos necarẽt. bis necatis, addunt & cædes matrum. Ex hoc facinore, & illo superiore fœminarum, quæ viros suos [1] vnà cum Thoante interemerunt, vsu receptum est per Græciam vt teterrima quæque facinora Lemnia appellentur. Pelasgi, quum eis post necem liberorum atque vxorum neque tellus fructum redderet, neque vxores neq; pecus vt prius gignerent, pariter fame & liberorum orbitate vexati, Delphos miserunt petitum aliquod 167 laxamentum præsentium malorum. Iussi autem à Pythia pœnas Athenienſibus quas illi vellent pendere, Athenas iere: pollicitiq; sunt daturos se pœnas illis omnis iniuriæ. Athenienses, stratis in curia torís, quàm poterant splendidissimè, appositaque mensa omnium bonorum refertissima, iusserunt Pelasgos ita se habentem regionem sibi tradere. » Tunc Pelasgi excipientes dicere, Si nauis vento aquilone » atq; vno die nos è vestra regione in nostram proueher, ita » demum quod vos petitis trademus. Hoc dixere quòd scirẽt » fieri non posse. nam Attica multo magis ad austrum vergit quàm Lemnus. Hæc hactenus. Tunc compluribus deinde interiectis annis, vbi Chersonesus quæ est in Hellesponto, Athenienſium ditionis fuit, Miltiades Cimonis filius, ventis etesiis perflantibus, ex Eleunte quæ est in Chersoneso, soluens, in Lemnum delatus est, præcepitq; Pelasgis vt ex insula excederent: redigens eis in memoriam oraculum, quod nũquam illi expletum iri speraſſent. Quorum Hephæstienses quidem obtemperauerunt: Myrinæi autem non agnoscentes Chersonesum esse Atticam, tamdiu obsessi sunt donec in deditionem venerũt. Ita Lemno potiti sunt Athenienses atq; Miltiades.

[1] Auxilio Thoantis. *Erasm.*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER SEPTIMUS, qui inscribitur POLYMNIA.

POSTEA verò quàm nuntius pugnæ ad regem Darium Hystaspis filium allatus est ad Marathonem gestæ, quum antea vehementer infensus esset ille Atheniensibus quòd Sardis inuasissent, longè infensior factus est, ac propensior ad bellum Græciæ inferendum: missisq; continuò nuntiis ad ciuitates, edixit vt singulæ multò quàm antea maiores copias, necnon naues, nauigia, equos, rem frumentariam compararent.[1] His nuntiis Asia triennium exagitata est. Vbi dum delectus agitur optimi cuiusque aduersus Græciã militaturi, & apparatui opera datur, quarto anno Ægyptij qui fuerant à Cambyse subacti, defecere à Persis: quo magis aduersus vtrosque Darius expeditionem sumere properabat, Ægyptios atque Athenienses. Dum autem hæc comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta dissensio est, quoniam ex instituto Persarum, oportebat ita demum ire in expeditionem quum regni successorem declarasset. Erãt autem Dario iam antè quàm regnaret, liberi tres è priore vxore Gobriæ filia suscepti, & post partũ regnum, alij quatuor ex Atossa Cyri filia. Superiorũ maximus natu erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. qui quum ex eadẽ matre non essent, disceptabant: Artabazanes quidem, quòd omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, quum apud vniuersos homines sit institutum vt maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes verò, quòd ipse Atossa genitus esset, filia Cyri qui Persis libertatem acquisisset. Dario autem nondum ferente sententiam, aderat fortè Demaratus Aristonis filius, qui per id tempus altercationis Spartano regno exutus, ac Lacedæmone profugus, Susa ascenderat. hic vir audita liberorum

[1] Dum autẽ hæc circunquaq; denunciarẽtur, vniuersa per tres annos Asia agitata fuit.

rorum Darij controuersia,adiit (vt fama fertur) Xerxem, admonuitq; vt ad cætera quæ pro se dicebat hoc adderet,se quidem genitum è Dario iam rege & Persarum imperium obtinente:Artabazanem verò,è Dario dum erat priuatus: proinde neque æquum neq; iustum esse alium quempiam potius quàm se illam dignationẽ adipisci:quoniam Spartæ quoq; sic vsurparetur,vt sicui antequam regnet filij nascantur,deinde regnanti alius nascatur, huius postea nati successio regni sit.Hac à Demarato suggesta ratione vtentem Xerxem,tanquam iustè dicentem, Darius regem declarauit.Quãquam etiam citra ' præceptum Demarati Xerxes (vt mea fert opinio)regnauisset: quippe quum omnis potentia penes Atossam esset. Declarato Darius Xerxe rege quũ conaretur rebus apparatis exire in expeditionem, altero ab defectione Ægyptiorum anno, supremum diem obiit,sex & triginta annis regni expletis,haud compos voti vt Ægyptios & Athenienses vlciscereturEius morte re-
168 gnum ad Xerxem filiũ deuenit, qui ab initio nequaquam animatus erat ad bellum Græciæ inferendum, sed Ægypto. Cæterùm Mardonius consobrinus eius,Gobriæ & so-
» roris Darij filius,eum adiens, his verbis est alloquutus,Do-
» mine,haud decorum est Atheniẽses tam malè iam de Per-
» sis meritos non dare pœnas eorum quæ perpetrauerunt.
» tu verò quod in manibus habes perfice: tamen vbi Ægy-
» ptum, quæ dignitati tuæ iniuriam fecit, domueris, sume
» aduersus Athenas expeditionem: vt & bene de te loquan-
» tur homines,& posthac abstineat alius à bello tibi inferen-
» do.Et hæc quidem erat ratio vltionis exigendæ:illa autem rationis accessio,Europam esse regionem admodum speciosam,omniaque genera felicium arborum ferentem, ac summæ bonitatis,& dignam quæ à solo inter mortales rege possideatur.Hæc Mardonius dicebat vt iuuenis ac nouarum rerum cupidus, imperijque Græciæ pro rege administrandi. Quod etiam regi persuasit,conditione temporum adiutus.nam alia vt rex ad hoc faciendum induceretur,adiumento fuere.primùm è Thessalia nuntij ab Aleuadis ad regem inuocandum aduersus Græciam. se enim omne obsequium præstituros,(Aleuadæ autem isti erant Thessaliæ reges)deinde ij Pisistratidæ qui Susa ascenderãt:

' Admonitionem.

qui quum eadem verba habuerunt quæ Alevadæ, tum verò prætendebant Onomacritum quendam Athenienſem, quem ſecum habebant, ſortilegum, & Muſæi ſortium e- diſſertatorem. Aſcenderant autem cum eo [1] reuerſi in Græciam. nam Onomacritus ab Hipparcho Piſiſtrati filio Athenis fuerat electus, quòd à Laſo [2] Hermionis filio manifeſtò deprehenſus fuiſſet, inter Muſæi ſortes hanc etiam inſeruiſſe, fore vt inſulæ Lemno adiacentes mari ſubmergerentur. Ob id Hipparchus hominem ejecerat, quum familiariſſimè illo antea vteretur. [3] Et tunc cum eodem, vt in conſpectum regis veniret, aſcenderat: déque eo honorificè cum aliis Piſiſtratidis loquebatur. Onomacritus, ſiquæ ſortes cladem barbaro nuntiabant, earum nullam recitauit. Itaque accedente hoc ſortilego, & Piſiſtratidarum & Alevadarum ſuaſionibus, Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus eſt. Sed altero à morte Darij anno, primam expeditionem fecit aduerſus AEgyptios, qui rebellauerant: quos ſubactos, & in arctiorem quàm ſub Dario fuerant ſeruitutem redactos, tradidit gubernandos Achæmeni fratri ſuo, Darij filio: quem præſidem AEgypti interfecto deinde tempore interemit Inarus Pſammerichi filius, vir Libys. Xerxes recepta AEgypto, producturus aduerſus Athenas exercitum, præſtantiſſimos quoſque Perſarum in concilium vocauit, vt & illorum ſententias audiret, & ipſe diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita loquutus eſt, Viri Perſæ, equidem ego non ero huius inſtituti author, ſed ab aliis traditi imitator. nam quemadmodum à maioribus natu accipio, ex quo imperium hoc à Medis eripuimus, Aſtyage per Cyrum amoto, nunquam conquieuimus, ſed ita deus *nos* agit, & multa nobis [4] ſibi obſequentibus in melius confert. Atque

1 *Diuerſam à noſtra lectionem ſequutus eſt. noſtram tamen habent & vet. cod. ſed quidam pro* προκατωλυσάμην, *habent* προκαταλυσάμην.

2 *Vel potius Hermionenſi, id eſt ex Hermione.*

3 Tunc autem quum vnà cum illis *Suſa* aſcendiſſet, quoties in conſpectum regis veniebat, Piſiſtratidis honorificè de ipſo loquentibus, aliqua ex illis oraculis recitabat, ex quibus ea quæ cladem barbaro portendebant, tacebat, & contrà fauſtiſſima quæque excerpebat: nimirum in fatis eſſe vt Helleſpontus à viro Perſa ponte iungeretur, & ad expeditionem illam pertinentia recenſens. Hic igitur oracula commemorando cum rege agebat. Piſiſtratidæ autem & Alevadæ ſuas ſententias proferendo. Quum autem Xerxi bellum Græcis inferre perſuaſiſſent, tunc quum ſecundus ageretur à Darij morte annus, primam expedit. ſuſcepit aduerſus Ægypt. &c. *Illud autem* χρησμῳδίων περιφέρω *perinde eſt ac ſi diceret, Ita ſe apud regem in hoc negotio gerebat vt oracula duntaxat illi allegaret quibus inducceretur.*

4 Sc ſequentibus.

ea

» ea quidem quæ Cyrus Cambyſesque ac pater meus fece-
» re, quas gentes imperio addidere, non attinet referre a-
» pud probè ſcientes: ego autem poſteaquam hanc ſedem
» accepi, dedi operam ne ab iis qui hoc honore ſunt ſun-
» cti degenerarem, néve minus potentiæ Perſis acquire-
» rem. Quod animo verſans, inuenio nobis acceſſuram glo-
» riam pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem
» neque deteriorem ea quam recuperauimus, ſed feracio-
» rem, vnà cum vltione iniuriæ atque vindicta. Ideoque
» nunc ego vos contraxi, vt id quod agere conſtitui vobis
» exponerem: Conſtituo, iuncto Helleſponto, copias per
» Europam traducere in Græciam, vt Athenienſium vlciſcar
» iniurias, quas cùm Perſis aliis, tum patri meo intulere.
» Noratis autem & Darium aduerſus hos viros bellum mo-
» uere deſtinaſſe: verùm ei morte præuento non conti-
» git vt illos vlciſceretur. Ego verò eius vicem aliorumque
» Perſarum vlciſcens, non prius deſinam quàm expugna-
» uero incenderoque Athenas: cuius ciues & me & patrem
» meum priores iniuria affecerunt: primùm quum Sar-
» dis vnà cum Ariſtagora Mileſio ſeruo noſtro venientes
» cremauerunt lucosque ac delubra: deinde in vos quid fe-
» cerint terram ſuam ingreſſos, quum Datis & Artapher-
» nes duces fuere, omnes ſcitis. Harum gratia rerum [1] ir-
» ritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipſorum fini-
» timos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, ſi in pote-
» ſtatem redegerimus, tot bona futura eſſe ratiocinando
» comperio: Terram Perſidem ætheri Iouis conterminam
» reddemus. nullam enim regionem ſpectabit ſol finiti-
» mam noſtræ, ſed ego omnem permenſus Europam, vnà
» vobiſcum cunctas regiones in vnam redigam. Nam ita
» rem habere audio, nullam reliquam eſſe hominum neque
» ciuitatem, neque gentem, quæ nobiſcum [2] dimicare poſ-
» ſit. Ita ſubactis his quos dixi, & qui nos laceſſierunt, iu-
» gum ſeruile ſuſtinebunt. In quo ſi mihi vos gratificari vo-
» lueritis, vbi tempus vobis indicauero quo vos præſtò eſſe
» oportet, tunc vnuſquiſque debebit impigrè adeſſe. Quo
» rum qui ornatiſſimis cum copiis aderit, eum donabo
» iis quæ in noſtra domo pretioſiſſima habentur. Et hæc
» quidem ita agenda ſunt. Sed ne ſolus videar in concilio

1 *Alij, Animatus ſum ad infer.*

2 Dimicare poſſit, iis quos dixi ſummotis. Atque ita fiet vt & qui in culpa ſunt, & qui culpa vacant, ſeruile iugum ſuſtineant. *vel, & qui malè de nobis meriti ſunt, & qui non.*

sententiam dicere, rem pono in medio, iubens vnicuique quam libet sententiam dicere. His dictis loquendi finem fecit. Post quem Mardonius, Domine, inquit, tu verò non modò superioribus Persis, sed etiam venturis es præstantior: qui cum alia & optima & verissima commemoras, tum verò [1] quòd Iones qui Europam incolunt, non simes habere ludibrio nos, minus quàm ipsi sunt ludibrio dignos. Etenim res indigna est si Sacas & Indos & Æthiopes & Assyrios, aliasque multas ac grandes nationes, quæ nihil Persas læsere, tamen potentiæ prolatandæ gratia in prouincias redegimus: Græcos qui nos lacessere iniuria inceperunt, non vlciscemur. Quídnam metuentes? quas illorum copias? quam pecuniarum vim? Eorum pugnam nouimus, eorum nouimus vires esse imbellices, [2] eorum quos subegimus liberos penes nos habemus, hos qui domi nostræ habitantes, Iones & Æoles & Dores appellãtur. Quos ipse quoque expertus sum, quum eis iussu patris tui intuli bellum: ac mihi quum in Macedoniam vsque processissem & penè vsque ad ipsas Athenas, nemo pugnaturus occurrit. Quanquam consueuere Græci (vt audio) inconsultissimè inire bella, propter imperitiã ac sinisteritatem. nam quum bellum inter eos indictum est, in locum quem pulcherrimum planissimumque inuenere descendentes, ibi prælia faciunt, ita vt magno cum suo malo victores inde discedant: deuicti (ne longius repetam) ad internecionem deueniunt. quos oportebat, quum sint eiusdem linguæ, interpositis caduceatoribus ac nuntijs dirimere controuersias, & omnia alia potius agere quàm pugnare: aut, si necesse habent inter se omnio pugnare, locum aliquem inuenire vtriusque expugnatu difficillimum, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaque ritu haud probo vtentes Græci, nunquam mecum verbis egerunt de dimicando, quum Macedoniatenus promouissem. Tibi autem, rex, quis obuiam venturus est bellandi causa, copias Asiæ atque omnem classem agenti? non eò audaciæ procedent (vt reor) Græcorum res. Quòd si me fallit opinio, & illi vecordia elati ad pugnandum nobiscum venient, discant nos esse in re bellica præstantissimos hominum. Nihil igitur sit quod non experiamur. nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento

1 *Ita vertit quasi legeretur* ἢν δὲ ἴάονες. *Sed rectius omitti videtur, quum Xerxes ea non dixerit.*

2 Sed & eorum liberos *ita* habemus, subiugatis ijs qui in nostrã ditionem incolentes, Iones & Æoles, &c.

» mento hominibus fieri consueuerunt. His Mardonius sententiæ Xerxis assentatus, loqui cessauit. Tum silentibus aliis Persis, nec diuersam eis quæ dicta esset sententiam dicere audentibus, Artabanus Hystaspis filius, Xerxis
» patruus, vir conspectus ita inquit: Rex nisi diuersæ inter
» se sententiæ dicantur, non potest quis eligere meliorem,
» sed necesse habet ea quæ dicta est vti: at quum plures dictæ
» sunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod per se dis-
» cerni quum nequeat, [1] comparatum cum altero discerni
» potest. Ego patri tuo Dario eidemque fratri meo suade-
» bam ne sumeret aduersus Scythas expeditionem, viros nul
» la vsquam oppida incolentes: sed ille sperans Scythas No-
» mades se subacturum, mihi non est assensus: itaq. sumpta
» expeditione, multis & egregiis viris de exercitu amissis absi-
» cessit. Tu verò, rex, bellum inferre destinas viris multo
» quàm Scythæ sunt præstantioribus, quique & mari & ter-
» ra optimi esse dicuntur: quibus in rebus quid [2] durum sit,
» hoc me tibi iustum est promere. Iuncto pontibus Helles-
» ponto ais te copias per Europam in Græciam deductu-
» rum: atqui eos conuenit aut in terra aut in mari aut vtrobi-
» que abs te superari: siquidem feruntur viri esse fortes. Cu-
» ius rei licet hinc argumentum capi: Si tot copias ductu Da-
» tis & Artaphernis Atticam regionem ingressas soli Athe-
» nienses profligauerunt, ergo non vtraque in parte succes-
» sit. Quod si iidem conscensis nauibus pugna nauali victo-
» res ad Hellespontum nauigent, ac deinde pontem soluant,
» hoc [3] durum fuerit rex. Neque verò hoc ex mea vnius pri-
» uata prudentia coniecto, sed eo casu quo aliquando pa-
» rum abfuit quin opprimeremur, quum pater tuus iuncto
» Bosporo Thracio, ac flumine Istro pontibus commisso,
» traiecit ad Scythas: eum traiectum Scythæ omnino insti-
» tere precari Iones, quibus custodia pontium delegata erat,
» vt interscinderent. Quo tempore si Histiæus Mileti tyran-
» nus aliorum sententiæ accessisset, ac non contradixisset,
» actum erat de rebus Persarum. Atqui res est dictu quoque
» horribilis, omnem regis statum in vno viro positum fuisse.
» Quare noli tu vllum tale adire discrimen, nulla subsi-
» stente necessitate, sed mihi potius obtempera: hunc cœ-
» tum in præsens missum facito, iterumque dum tibi vido-

1 Affricatũ alteri. *Vel*, Cũ *multo attrito admorum.*

2 Timendũ *sit. Vel, periculosum.*

3 Timendũ *fuerit.*

bitur,re apud teipſum conſiderata,edicito quod optimum ee
eſſe arbitraberis. Bene enim conſultate, comperio maxi- ee
mum eſſe lucrum. uam etiamſi quid è contrario euentu- ee
rum eſt, nihilo tamen minus bene conſultum eſt, ſupera- ee
uitque fortuna conſilium: at qui turpiter conſultauit, ſi ei ee
fortuna obſecundauit, ille eſt quidem voti compos, nihilo 170
tamen minus malè conſilium cepit. Vides vt prægrandia re
animalia fulmine deus ferit, nec finit inſoleſcere, parua ve- ee
rò [1] nihil lædit? Vides vt magna ſemper ædificia magnaſ- ee
que arbores huiuſmodi fulminum tela percutiunt? Gau- ee
det enim deus eminentiſſima quæque deprimere. Vnde & ee
ingẽs exercitus ab exiguo profligatur,quoties deus ijs qui- ee
bus inuidet, aut metum incutit aut tonitruum. Propterea ee
quidam ſecus ac dignitas ſua poſtulabat, in calamitatem ee
inciderunt, quia deus neminem alium quàm ſeipſum ſinit ee
magnificè de ſe ſentire. Omnis res properando parit erro- ee
res, vnde magna detrimenta fieri adſolent: in cunctando ee
autem bona inſunt, ſi non talia quæ ſtatim videantur eſſe ee
bona,certè quæ ſuo tempore bona quis eſſe comperiat. Et ee
hoc quidem tibi rex ſuadeo. Tu verò Gobryæ fili Mardo- ee
ni deſine loqui ſtulta de Græcis, haud dignis qui malè au- ee
diant.nam Græcis detrahẽdo,ipſum regem vis excitare ad ee
bellum illis inferendum: ad quod tu omni auiditate con- ee
rendis: [2] quod abſit vt fiat. Detractio nanque importuniſ- ee
ſima res eſt, in qua duo ſunt qui iniuriam faciunt: vnus cui ee
iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius eſt, quòd non præ- ee
ſentem accuſat: item qui huic credit, iniuriuseſt, quòd pri- ee
us credit quàm rem compertam habeat. & illi cui abſenti ee
detrahitur, ob id fit iniuria quòd ab altero inſimulatur vt ee
malus,ab altero talis putatur. Quòd ſi omnino bellum his ee
viris inferre oportet, agedum, rex ipſe permaneat domi ee
apud Perſas, noſtrûm amborum liberi deponantur: tu in ee
expeditionem ito,delectis quos velis viris ac quantiſcunq; ee
velis copiis: &, ſi ex ſententia tua res ſuccedent regi, inter- ee
imantur liberi mei,& inſuper ego: ſin ſuccedent vt ego di- ee
co, interimantur tui & inſuper tu,ſi redieris. Quòd ſi hanc ee
ſubire conditionem recuſas,cupiſque in Græciam prorſus ee
deducere exercitum,affirmo fore vt aliqui eorum qui hîc ee
relinquentur, audiant Mardonium poſt allatam Perſis ee

magnam

1 Ne vellicat quidem?

2 Abſit vt talia fiunt à nobis. Detractio enim, *vel obtrectatio, aut calumnia*, res eſt deterrima.

» magnã aliquam calamitatem, à canibus volucribusq; dis-
» cerpi aut in Athenienſium ſolo aut in Lacedæmoniorũ:
» niſi fortè antea inter viam, tunc agniturũ aduerſus quales
» viros ſuades regi vt moueat bellum. Hæc Artabano lo-
» quuto, Xerxes ira percitus his verbis excepit, Artabane,
» quòd patris mei frater es, hoc te ſubleuat ne dignam ſtul-
» ta oratione mercedem recipias. hac tamen te notabo igno
» minia, quia inſtrenuus es & ignauus, ne comes ſis meæ in
» Græciã expeditionis. ſed hic vnà cũ fœminis maneas. Ego
» etiã ſine te quæ dixi conficiã. neq; enim fuerim Darij filius,
» (qui fuit Hyſtaſpis, qui fuit Arſamnis, qui fuit Ariaramnis,
» qui fuit Teiſpei, qui Cyri, qui fuit Cambyſis, qui fuit Achæ-
» menis filius) niſi Athenienſes vltus fuero: probè intelligẽs,
» ſi nos quieuerimus, nõ quieturos illos, ſed noſtrã terrã cum
» exercitu inuaſuros: prout colligere licet ex ijs quæ illi face-
» re cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Aſiam incurſa-
» runt. Itaque neutris fas eſt recedere, [1] ſed vtriſque propoſi-
» tum eſt certamẽ aut agendi aut patiendi, vt aut hæc omnia
» ſub Græcis, aut illa omnia ſub Perſis ſint. medium enim
» inimicitiarum nullum eſt. Quare honeſtum erit nos iam
» iniuria laceſſitos exigere vltionem, vt quam calamitatem
» paſſurus ſum intelligam. profectus aduerſus eos viros quos
» etiam Pelops Phryx noſtrorum maiorum ſeruus ita ſub-
» egit vt ad hoc vſque tempus & ipſi homines & eorum re-
» gio ab illius qui ſubegit cognomine appellentur. Hæc hac-
tenus loquutus eſt. [2] Deinde ſub veſperum, quum fuiſſet
ſtomachatus Artabani ſententia, per noctem apud ſe con-
ſultans, comperit prorſus non eſſe ſibi opus inferre Græciæ
bellum: immutataque rurſus ſententia quum obdormiſ
ſet, viſus eſt in ſomnis (vt fertur à Perſis) videre quendam
» corpore ingenti atque ſpecioſo, qui ſibi aſtans diceret, Re-
» uocaſtine ſententiã Perſa de inferendo Græciæ bello, [3] quũ
» prædixeris Perſis te comparaturum eſſe exercitum? Neq;, ſi
» reuocaueris eam, bene facis, neq; qui tibi aſſentiatur ad-

1 *Quidam ſic,* Sed in eo res vertitur diſcrimine vt aut faciendũ aut patiendũ aliquid ſit.

2 Vt autem nox aduenit mordere cœpit Xerxẽ Artabani ſententia. Quum autem in conſilium noctem adhibuiſſet, planè comperiebat è re ſua non eſſe expeditionem in Græciã ſuſcipere. Quum igitur hæc cõtraria prioribus decreuiſſet, obdormijt. Sed ea nocte viſus eſt in ſomnis. &c. *Illud ſanè verti etiam poteſt* Somnium ei *injiciebat, Eodẽ autem fere modo* ὄνειρος *eſſe videtur Ouidius verbo mordere. Illud verò* ἐφίστατο ἐπὶ τῇσι γνώμῃσι, *videtur ad verbum reſpondere ſibraſi noſtrati &* ea *melius exprimi, Que ce n'eſtoit pas ſon cas.*

3 Quum iam Perſis vt copias cogerent denuntiaueris? Atqui nec quòd ſententiam reuoces benè facis; nec adeſt quiſquam qui tibi *huius rei, id eſt reuocatæ ſententiæ*, conſcius futurus ſit. *Vel*, Nec adeſt qui tibi *hoc delictum reuocatæ ſententiæ* condonaturus ſit. *q.d.* Nec *ego qui tibi adſto impunè hoc abire ſinam.*

est. quare pergere eam viam quam interdiu ire destinaueras. Hæc loquutus ille visus est Xerxi ab aspectu euanuisse. Vbi dies illuxit, Xerxes huius insomnij nulla ratione habita, coacto eorundem Persarum quos pridie coegerat concilio, ita verba fecit, Viri Persæ, veniã mihi date dicẽti contrariam superiori sententiam. nam & ego nondũ ad summum quò perueniendum est mihi prudentiæ perueni: & qui vt illud faciam suadeat, nullo vnquam à me tempore abscedunt. Eoque mihi Artabani sententiam audienti, confestim iuuentus efferbuit vt verba in virum grandem natu effunderem petulantiora quàm debui. nunc itaque agnoscens erratum meum, vtar illius sententia: & quoniam reuocaui expeditionis sumendæ sententiam, vos quieti estote. Hæc vbi audiere Persæ, lætitia affecti regem adorauere. Insequenti nocte idem rursus insomnium quiescenti Xerxi assistens, inquit, Fili Darij videris expeditionẽ apud Persas reuocasse, verbis meis pro nihilo habitis, quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intellige, nisi extemplo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continget: quemadmodum breui magnus & amplus effectus es, ita breui rursus humilis eris. Hoc viso perterrefactus, è cubili 171
exiliit pariter & nuntium misit ad accersendum Artabanum. qui vbi aduenit, ita ad eum inquit, Artabane, ego statim quum in te bene consulentem mihi, stultis verbis inuectus sum, non fui conpos mentis: sed non multo pòst pœnitens, cognoui id mihi esse faciendum quod tu præcipiebas. Tamen id volens exequi non possum. nam mihi iam animo immutato, & prioris sententiæ pœnitenti apparuit in somnis visio, dissuadens omnino hoc quod posterius facere constitueram: quinetiam nunc interpositis minis abscessit. Quòd si deus est qui insomnium misit, eiq; prorsus est cordi expeditionem sumi aduersus Græciam, continget hoc tibi quod mihi insomnium, itidem vt mihi præcipiens. Quod ita fore coniecto, si omnem meum ornatum sumas, eoque indutus [1] in sella mea consideas, & deinde in cubili meo capias somnum. Hæc loquuto Xerxi Artabanus initio nolle obsequi, atque negare se dignum qui regio in solio sederet: tandem quum cogeretur, fecit imperata, hæc præloquutus: Apud me rex tantundem valet

[1] In solio meo.

» let bene sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam
» accedere: quæ ambo tibi quum adsint, malorum tamen
» hominũ colloquia te deprauant: quemadmodum mare
» quod est hominibus omniũ vtilissimum, ferũt ab ingru-
» entibus ventorum flatibus non sini natura sua vti. Ego ve-
» rò [1] quum ex te malè audiui, non tam meam dolui vicem
» quàm tuam: qui, quũ propositæ essent duæ sententiæ Per-
» sis, vna quæ detrimentum augeret, altera quæ tolleret, di-
» cens perniciosum esse imbui animum vsu plura semper
» expetendi: his propositis sententiis, tu elegisti eam quæ &
» tibi ipsi & Persis est periculosior. Nunc autem quum ad te
» mutato in melius consilio de sumenda aduersus Græcos
» expeditione ais accessisse insomnium alicuius dei nutu,
» quod te vetat dimittere exercitum, hoc non res diuina est
» fili, insomnia enim ista sunt, quæ adeuntia homines fru-
» strantur, quemadmodum ego te docebo, multis quàm tu
» annis natu grandior. Consuerunt ipsa somniorũ visa ple-
» runque frustrari ob ea quæ quis per diem mente agitauit.
» nos autem nudiustertius [2] expeditionem hanc inter ma-
» nus & quidem vehementer habuimus. Quòd si hoc non
» est cuiusmodi ego dico, sed aliquid diuini habens, tu ipse
» omnia in summa dixisti. apparebit enim vt tibi, ita & mihi
» eadem iubens. Verùm nihilo magis apparere mihi debe-
» bit tuum amictum gerenti, quàm non gerenti, sed meum:
» neque magis quiescenti in tuo toro quàm non, sed in meo:
» si etiam aliâs vult se exhibere. Neque eò vesaniæ peruenit
» illud quicquid est quod sese obtulit in somnis, vt me cer-
» nens putet esse te, ducto è vestibus argumento. Id autem
» si me contemptui habebit, profectò nec aspectu suo di-
» gnabitur sine mea gerentem vestimenta, siue tua, sed te ad-
» ibit: quod iam animaduertendum est. Nam si frequentius
» accesserit, ipse quoque fatebor diuinum esse. Cæterùm si
» ita tibi agendũ videtur, neq; id reuocari potest, en ad cubã-
» dum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoq;, quum ista fecero
» appareat, hac tantùm conditione tuæ sententiæ acquie-
» scam. Hæc loquutus Artabanus, [3] quod speraret, ea à Xer-
» xe sine vllis verbis admissum iri, iussa exequutus est. Et quũ
induta sibi Xerxis veste, regali solio resedisset, moxq; recu-
buisset, idem insomnium dormientem adiit quod Xer-

1 Quum tu me probris es insectatus, nõ id mihi tam doluit, quàm quòd ex duabus sententiis quæ Persis propositæ erãt, altera insolentiã prouchẽte, altera eam compescente, & perniciosum esse dicente docere animum plura præsentibus semper expetere: ex his sẽtentiis eã tu elegeris, &c.

2 *Id est, de hac expeditione, magna cum animi contentione egimus, vel tracta mus.*

3 Quum speraret fore vt quæ à Xerxe dicerentur vana esse probaret, iussa exsequ.

xem adierat,eiq; superassistens, ita inquit, [1] Tũne ille es qui festinantem ire in Græciã Xerxem distines, tanquam eius curator? Tu neq; in futurum neq; in præsens consideras,qui dissuades id quod est fatale contingere. Quid autẽ Xerxem pati necesse sit,nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstratum est.His verbis Artabano visus est ille vir in somnis minitari, candentibusq; ferramentis conari oculos ipsi exurere. Qua de re vehementer exclamans Artabanus exilijt, aditoq; Xerxi obseruatã sibi in somnis visionem exposuit,secundoq; loco hæc inquit: [2] Equidem rex, ego,veluti homo, quòd multa iam viderã, & magna negotia sub Hessonibus contigisse, non sinebam te omni ætati indulgere,gnarus rem esse malam multa cõcupiscere, memoria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Massagetas actũ esset, quomodo cum exercitu Cambysis contra Æthiopes: qui etiam cum Dario militaui aduersus Scythas. Hæc sciens ego,sentiebã te(si quiesceres) omniũ hominum beatissimũ. Sed quoniã diuinus quidã instinctus est,& Græcos clades quædã(vt videtur) missa diuinitus manet,ego quoq; cedo, ac sententiã muto. Tu verò quę diuinitus missa sunt,indicato Persis,iubetoq; vt ijs quę ad apparatũ pertinẽtia antè præceperas,operã dent. Et ita agito vt nihil tuorum, deo tribuente, desit. His dictis, & sublatis ex ea visione animis, vbi dies extitit,ibi confestim & Xerxes hæc Persis exponit, & Artabanus, quem constabat prius solum omniũ id fuisse dehortatũ, tunc exhortabatur. Post hæc ineunti expeditionem Xerxi tertiũ in somnis visum oblatũ est: quod Magi audituũ,coniectarunt ad vniuersam terrã pertinere, portendereq; omnes homines Xerxi seruituros. Visum autem tale erat: Videbatur sibi Xerxes surculo oleagino coronatus esse, cuius oleæ ramis vniuersa tellus occuparetur, & mox corona capiti circundata, euanescere. Hæc Magis interpretatis, sine mora Persæ qui in concilio fuerant, ad suã quisq; præfecturã digressi, omni studio incubuerũt ad exequenda iussa, cupidi dona quæ proposita fuerant obtinẽdi. Xerxes autẽ ita copias suas contraxit vt omnẽ continentis locũ scrutaretur, siquidẽ à debellata Ægypto per totũ quadriennũ comparauerat exercitũ atq; eius apparatũ,quinto aũt anno ineunte mouit cum ingenti copiarũ manu. Nam

omnium

[1] Tũne ille es qui Xerxẽ ab inferendo Græcis bello dehortaris, tanquam eius curã gerens? At nec in præsens nec in posterũ impunè tibi erit quòd ea dissuades quæ fata fieri volũt.

[2] Ego certè, rex, qui multos quorũ res amplio res essent, ab illis quorum res angustiores erant, superatos vidissem, te per omnia morem ætati gerere nõ sinebam. *At Valla populum aliquẽ sub Hessonis nomine videtur somniasse. [ad verbum sonat,* multa & magna euersa esse ab inferioribus. S.]

omnium quos nouimus exercituũ hic multo maximus exstitit: adeo vt ad eum nihil fuisse videatur aut ille Darianus, qui aduersus Scythas ductus est, aut ille Scythicus, qui Cimmerios insequęs Medicã regionem inuasit, ac pene omnia superiora Asię subegit ac tenuit: (quo nomine Darius postea Scythas iuit vltũ) aut ille (vt fama fert) Atridæ aduersus Ilium, aut ille ante Troicũ bellum, Mysorum Teuctorũq;, qui per Bosporum in Europã transgressus, omnes Thraces in ditionem suã redegit, ad Ioniumq; pontum descendens, ad Peneũ vsq; amnem qui ad meridiẽ vergit, processit. neq; illi omnes exercitus, neq; alij his adiecti, cũ vno hoc cõparari merentur. [1] Quis enim nõ attulit ad Xerxẽ ex Asia copias? quæ aqua præter ingentes amnes potando nõ defecit? Alij nanq; naues pręstabant, alijs vt peditatũ, alijs vt equitatum, alijs vt nauigia ad vectandos equos eorũ qui vnà militabant, alijs vt naues longas in vsum pontiũ præstarent, iniunctũ erat, alijs vt frumentum & naues. Quæ triennio superiore pręparata erant, pręcipuè propter Athon, vt in quo superior classis dum circunuehitur afflictata fuisset. Ad Eleuntem enim Chersonesi classis habebat stationẽ, illinćq; omnes copiæ sub verberibus cœperunt Athon effodere, quum per vices alij alijs succederent, adiuuantibus etiam in effodiendo accolis: præpositis operi, Bubare Megabyzi, [2] & Artæo Artachæi filio, viris Persis. Est aũt Athos mons ingens ac nobilis, ad mare pertingens, ab hac parte hominibus cultus, ad continentem desinens in speciem Chersonesi, *id est peninsulæ*, cum isthmo duodecim stadiorum. Hæc planities atq; tumuli, è mari Acanthiorum ad mare quod est contra Toronem, non sunt magni. In hoc isthmo vbi Athos finitur, sita est vrbs Græca nomine Sana. Quæ autem extra Sanam & intra Athon sitæ sunt vrbes, eas tunc Persa ex continentibus insulanas facere aggressus est, quæ sunt hæ, Dion, Olophyxus, Acrothoon, Thysus, Cleonę. Istę quidem sunt vrbes quæ apud Athon incoluntur. Hunc autẽ in modum barbari locum [3] nationatim effodiebant recto limite Sanam versus. Posteaquam depressa erat fossa ab ijs qui in imo fodiebant, alij humum effossam assiduè tradebant alijs super scalas stantibus: & isti excipientes tradebãt deinceps alijs, dum ad summos perueniebatur, qui illam

1 Quam enim ex Asia gentẽ in Græciam non adduxit Xerxes?

2 Et Artachæo Artæi filio.

3 Nationatim distributum effoderunt.

efferebant atq; abijciebant. Qua in re [1] tumuli effossi du-
plicem laborem illis, præterquam Phœnicibus, præbebãt.
nam quum eandem facerent fossæ mensuram superius in
ore quam inferius in fundo, id necesse fuit contingere. At
Phœnices cum alijs in rebus, tum verò in illa prudentiam
suam declarauerunt: qui partem quæ sibi contigerat, ita
excauauerunt vt os fossæ duplum esset quàm ipsam fossam
esse oportebat, procedenteq; opere assiduè illam coarcta-
bant, vt quum ad imum deuentum esset, fossa cæterorum
partibus adæquaretur. Est autem hoc loco pratum quod-
dam, vbi illorum erat & forum & mercatus, quò multum
etiam ex Asia frumenti moliti comportabatur. Hanc fos-
sam Xerxes (vt ego coniectura colligo) iactantiæ gratia
deprimi iussit, potentiæ ostentandæ cupidus, ac memoriæ
sui relinquendæ. nam quum liceret nullo negotio naues
per isthmum transportare, iussit isthmum intercidi, ad
mare recipiendum in fossam tantæ latitudinis vt duæ tri-
remes pariter illac agitari possent. Eisdem autem impera-
tum est vt fossam facerent, quibus fuerat vt flumen Stry-
monem pontibus iungerent. Ista Xerxes hunc in modum
fecit. Comparauit item ad pontem [2] armaturam, [3] sirpi
atque albi lini copiam, dato hoc Phœnicibus atque Ægy-
ptiis negotio vt commeatum exercitui comportarent: ne
homines néve iumenta quæ ducebantur in Græciam, [4] ab-
sumerentur. Sed admonitus iussit illum in loca quæ cuique
opportunissima essent, alius alia via comportaret vndique
ex Asia nauibus onerariis & vectoriis. Verũ plurimi com-
portarunt in oram quæ dicitur Album littus, vt quibusque
præceptum erat: alij in Tyrodizam Perinthiorum oram,
alij in Doriscum, alij in Eionem, quæ est super Strymo-
nem: alij in Macedoniam. Dum isti in imperato sibi traie-
ctu occupantur, interea Xerxes, coactis omnibus pedestri-
bus copiis, iter ingressus est Sardis versus, mouens ex Cri-
talis Cappadociæ. Illuc enim edictum erat vt cunctæ copiæ
cogerentur, quæ per continentem erant cum Xerxe ituræ.
In quibus quisnam præfectorum agmen pulcherrimè in-
structum ducens ab rege donatus est proposito præmio,
affirmare non possum, quia nec à principio, quum res in
iudicium deducta est cognoui. Posteaquam autem trans-
missa

1 Prætupta præcipitia fossa dupl.

2 σπλαι hic vocantur funes nautici. Gal. Le cordage.

3 Bybli.

4 Fame laborarent. λιμήνδε non λυμήνδε.

missoflumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam
173 facto, peruenerunt Celænas, vbi fontes Mæandri existunt: & alterius amnis non minoris Mæandro, nomine Cataractæ, qui ex ipso foro Celænarum exoriens influit in Mæandrũ. In qua vrbe & in quo foro visitur suspensa Sileni Marsyæ pellis in vtrem formata: quam à Phrygibus fertur Apollo illi detractam suspendisse. In hac vrbe residens Pythius Atys filius, vir Lydus, omnem regis exercitum atq; ipsum Xerxem magnificentissimo hospitio excepit: sponditq; se pecuniam ei in bellum suppeditaturum. Ob quam sponsionem Xerxes eos qui aderant Persas interrogauit quisnam esset Pythius, & quantum possidens, qui hoc
» polliceretur. Illi, rex, inquiunt, hic ille est qui Darium patrẽ
» tuum aurea platano ac vite donauit: quiq; nunc omnium
» hominum diuitijs princeps est secundum te. Hæc vltima
» verba Xerxes admiratus, secundo lõco percontatus est ipse
» Pythium quantum ei pecuniarum esset. Cui ille, Neq; te
» inquit celabo rex, neq; dissimulabo me scire meas ipsius fa-
» cultates: sed sciens, proinde exactè recẽsebo. Etenim [1] post-
» eaquam accepi celerrimè te ad mare Græcum esse descen-
» surum, volens tibi ad bellum pecuniam dono dare, subdu-
» ctaratione comperi mihi esse argenti quidem duomillia
» talentorũ, auri verò quadragies centena millia nummûm
» Daricorũ, septem millibus minus: quæ tibi dono do. nam
» mihi ipsi victus è mancipijs atq; ex agricolis supperit. Hæc
» Pythius. Quibus verbis delectatus Xerxes, Hospes Lyde,
» inquit, ego ex quo Persidem regionem egressus sum, ne-
» minem adhuc nactus sum qui in exercitum meum hospi-
» talitatem exercere voluerit, aut qui in conspectum meum
» veniens, sua sponte pecuniam mihi ad bellum conferret,
» præter te: qui & exercitum meum egregia hospitalitate
» prosequutus es, & ingentem pecuniam polliceris. [2] ob quæ
» vicissim ego teijs remunerandum duco. Hospitem meum
» te facio: & ista quadragies centena millia nummûm de
» meo ipsius explebo, datis septem millibus: ne quadringen-

1 Quum ad mare Græciæ descẽdere te audissem, statim opũ mearũ rationem inire aggressus sum. Iam tum enim in animũ induxeram pecuniam tibi dono dare in bellum id gerẽdum. Subducta igitur ratione, argenti quidem talenta duo millia, auri verò myriadas quadringẽtas staterũ Daricorum, septem millibus minus, habere me competit: quæ tibi dono dare statui. Mihi autem victus ex mancipijs & agricultura supperet. *Ex Enæ. interpr.*

2 Vt tecum paria faciam, pro hac liberalitate hospitem te meum facio: quadringẽtas verò myriadas nummûm de

meo explebo, datis tibi chiliadibus septem, vt quadragies, centenis millibus Daricorum staterum nihil desit. Proinde quæ hactenus possedisti, possideto: mementoq; talem te sẽper præstare. hæc enim te facientem nec in præsens nec in futurum pœnitebit. *Ex eiusdem Enæ. interpr.*

tæ myriades, *id est quadragies centena millia*, sint imperfectæ, sed addito è meis supplemento summa sit solida. quæque possides, ipse possidето, ac scito semper talem agere. nam ita agentem te neq; in præsens neque in posterum pœnitebit. Hæc loquutus, & quæ dixerat exequutus, perrexit assiduè porrò ire: prætergressusq; vrbem Phrygiam nomine Anaua, & stagnum ex quo conficitur sal, peruenit Colossas Phrygiæ oppidum, vbi Lycus amnis hiatum terræ subiens occultatur, deinde fere quinq; post stadia emergens, elabitur & ipse in Mæandrum. Mouens autem è Colossis exercitus venit ad oppidum Cydra, quod est in finibus Phrygum ac Lydorum: vbi cippus depactus atque erectus à Cræso est, indicans literis eos fines. Vbi autem è Phrygia in Lydiam ventum est, ad duo ortia viarum, quarum sinistra in Cariam fert, dextra Sardis: quam tenentibus necesse est prorsus Mæandrum transire, vrbemq; Callatebum præterire, in qua sunt opifices mellis è myrica & tritico conficiendi: hanc viam tenens Xerxes, reperit platanum quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, eamque cuendam viro [1] immortali delegauit: & ad vrbem Lydorum altero die peruenit. Postquam Sardis aduenit, principio caduceatores dimisit in Græciam petitum terram & aquam: edictumque vt cœnas regium parerent ad omnes ciuitates, præter Athenas & Lacedæmonem. [2] Eorum autem causa mittebat petitum terrã & aquam, quia qui hæc antè Dario petenti non miserant, hos tunc perterritos omnino daturos arbitrabatur. Id igitur volens explorare, caduceatores dimisit. Secundum hæc sese apparabat tanquam Abydum profecturus, quum interea ij quibus negotium hoc datum erat, Hellespontum ex Asia in Europã coniũgerent. Est autem Chersonesi in Hellesponto, Sestum inter & Madytum vrbes, ora salebrosa quæ in mare procurrit e regione Abydi. Vbi non lõgo pòst tempore sub Xantippo Ariphronis filio Atheniensiũ duce, Artayctẽ virum Persam Sesti præfectũ cepere viuũ, stipitiq; suffixerũt qui in templũ etiam Protesilai quod est in Eleunte adductis fœminis nefanda perpetrabat. Ad hanc oram ex Abydo iungere pontem inchoauere ij quibus hoc munus erat delegatũ: hinc Phœnices albo lino, illinc Ægyptij stirpo.

Est au-

1 *De his viris qui immortales dicebantur, unde quæ postea traduntur ab Herodoto hoc eodem in libro.*

2 *Desunt hic aliquot verba in vulg. edit. Græco, quæ Valla addit, vt etiã in vet. nostris eod. habentur.*

3 Biblo.

Est autem ex Abydo ad vlteriorē continentem septem stadiorum traiectus: quem pontibus iunctum ingens adorta tempestas ea omnia dirupit atq; dissoluit. Quod quum audisset Xerxes, indignè ferens, iussit trecenta Hellesponto verbera infligi, & in eius pelagus par compedum demitti. Iam verò audiui misisse quoq; cum his etiam qui stigmata Hellesponto inurerent. Certè mandauit vt colaphos Hellesponto incuterent, dicentes barbara verba ac vesana, O aqua amara, dominus hāc tibi irrogat pœnam, quòd eum læsisti, qui de te nihil malè meritus erat. Te tamen rex Xerxes, velis nolísve, transmittet: meritoq; nemo hominum tibi sacrificat, vt doloso pariter & amaro flumini. Hac pœna mare Xerxes plecti iussit, atq; eis qui præpositi operi erant, caput præcidi. Et illos quidem pontes fecerunt ij quibus hæc ingrata merces proposita erat. At alij architecti qui alios fecerunt, hoc modo iunxerunt: Biremes triremesque trecentas sexaginta Euxinum versus Pontum compo-
174 suere: item ab altero latere trecentas quatuordecim, Ponto quidem transuersas, Hellesponto autem secundum defluxum, vt stabiliret funes armamentorum. Quibus compositis, prægrandes ancoras demiserunt, partim ab hoc latere contra Pontum, ventorum causa qui [1] extrinsecus spirant: partim ab altero contra vesperum & Ægeum, cori & austri causa: relicto ad auroram tribus in locis inter biremes transitu: vt qui vellet in Pontum minutis nauigijs & ex Ponto nauigare posset. His actis, contenderunt à terra armamenta, contorquentes machinamentis ligneis, non iam separatim vtraq;, sed bina ex albo lino hinc, quaterna è bibło illinc. Quorum quidē retinaculorū crassitudo hæc erat & species: sed proportione linea robustiora erāt, quotū cubitus talentū pendebat. Porro traiectu pontibus iuncto, codices lignorū discissos & ad latitudinē ratis adæquatos aptè instrauerūt super armamenta intenta. Hos vbi gradatim disposuerunt, tū verò rursus desuper innexuerūt. Quod posteaquā fecere, materiā attulerunt concinneq; imposuerunt, deinde super materiā aggerem comportarūt: quo iniecto, sepem hinc atq; hinc, ne maris aspectu iumenta & equi terrerētur, prętenderūt. Perfectis ijs quæ ad pōtes pertinēt, & itē circa Athon aggeribus ad fauces fossæ propter

1 Intrinsecus.

æstuaria maris, ne ipsæ fauces aluei obstruerentur: Xerxes nuntiato sibi prorsus alueo absoluto, Sardibus vbi hybernauerat, incunte vere instructo cum exercitu profectus est Abydum versus. cui mouenti sol suam in cœlo sedem relinquens apparere desiit, cum nullæ nubes, verùm serenissimus aer esset: & pro die nox extitit. Id animaduertenti quum cura incessisset percontandi Magos quid ostentum id vellet portendere, illi responderunt, deum significare Græcis ciuitatum defectum: quòd dicerent solem, Græcorum: lunam, ipsorum esse præsidem. Ea re audita, Xerxes maiorem in modum lætatus ire pergebat. Quem procedentem adiens Pythius Lydus cœlesti ostento perterritus, elato animo propter munera his verbis alloquutus est, Domine, indulgebísne quiddam quod impetrare cupio, tibi leue concessu, sed mihi pro magno futurum? Xerxes nihil non potius illum quàm petebat petiturum ratus se indulturũ respondit, & vt peteret proloqui iussit. Pythius vbi hoc audiuit, sumpta fiducia, Domine, inquit, quinque mihi liberi sunt, quos omnes contingit in militiam tecum ire aduersus Græciam: horum vni tu quæso rex, misertus mei qui huc processi ætatis, indulge militiæ vacationem, ei qui natu est maximus: vt & mei ipsius & census curam gerat: quatuor tecum vnà ducas. Ita confectis quæ in animo habes, rursus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his verbis respondit, Homo improbe, túne, quum ego ipse in expeditionem eam aduersus Græciam, filiosq; meos & fratres domesticos & amicos ducam, ausus es mentionem filij tui facere, qui meus es seruus, quem oportebat cum omni familia & vxore me comitari? Probè nunc discito hoc, animum in hominum habitare auribus. [1] Qui bene audit, eius corpus voluntate perfunditur: qui verò malè, is exacerbatur. Tu itaque quum bene feceris, & alia eiusdem generis promiseris, non gloriatis te supergressum esse regem munificentia: postea verò quàm ad impudentiora conuersus es, non tu quidem pro merito, sed minora quàm pro merito accipies. nam te & quatuor liberos liberant tua munera: vnius autem quem præcipuè compleeteris, damno mulctabere. Hæc quum respondisset, subitò imperauit iis quibus delegatum erat ista exequi, vt maximum

1 Qui quũ bona audierit voluptate corpus implet: quũ his diuersa, molestia afficitur. *Ita Erasm.*

mum natu filiorum Pythij inuentum discinderent medium: eiusque discissi dimidium ad dexteram viæ, & dimidium ad sinistram disponerent, & illac transiret exercitus. Hoc illi vbi exequuti sunt, illac exercitus pertransiuit. In quo præcedebant ij qui sarcinas portabant & impedimenta. Post hos omnigenarum gentium non distinctæ, sed promiscuæ copiæ, numero vltra dimidium exercitus. Post has intercedebat interuallum: neque enim cum rege miscebantur. Præcedebant enim mille equites è Persis omnibus delecti: [1] secundum hos totidem hastati, & ij delecti ex omnibus, versis deorsum in terrā spiculis. Post hos [2] equi decem quampulcherrimè ornati, qui Nisæi dicuntur, ideo sic dicti, quòd est ingens Medicę regionis campus nomine Nisæus qui grandes ferat equos. Hos decē equos sequebatur sacer Iouis currus, quem octo equi albi trahebant, ponè auriga comitante, qui pedibus ingrediens habenas tenebat. hanc enim sellam nemo mortaliū inscendit. Post quem ipse Xerxes vehebatur curru equorum Nisæorum, præcedente auriga cui nomen erat Patiramphi, Otanis filio, viri Persæ. Hunc quidem in modum Sardibus processit Xerxes: sed è curru, quoties ratio exigebat, in essedum transcendebat. Eum sequebantur hastati Persarum optimi ac nobilissimi mille è more pila gestantes. Post hos alius delectus equitatus mille Persarum. Deinc è cæteris Persis decem millia peditum delecta, quorū mille in lanceis pro [3] coronis gestabāt mala punica argentea: gerebāt item aurea ij qui in terrā versus spectantia spicula habebāt: etiā mala, ij qui Xerxē proximè sequebātur. Hæc decē millia ordine subsequebatur equitatus è decē millibus Persarū. Relicta post hos duorum stadiorū intercapedine, mox ibat cętera multitudo promiscua. Ita exercitus è Lydia perrexit ad flumē Caicū & regionē Mysiā: à Caico autem à læua habens montē Canen, per Atarnē ad vrbem Carinā. Ab hac per Campū Thebanū vrbē Atramyttiū & Antandrum Pelasgidē prætergrediens, & Idā ad sinistrā manū stringēs, ad terrā Iliēsem peruenit. cui primùm sub Ida noctē agēti tonitrua & fulgura ingruerūt, & cōplures ex eo exercitu occiderunt. Deinde ad Scamādrū est ventū, qui fluuiorum

1 *Hæc in vulg. quidē edit, non habētur: sed in vet. cod. leguntur hoc modo,* μετὰ δὲ αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι. *Hæc autem librariorum culpa fuisse omissa (quorum oculos ea subterfugerint quæ sunt à priore ἀπολελεγμένοι vsque ad posterius) ex sequentibus apparet, vbi hæc enumeratio repetitur.*

2 Sacri equi dec.

3 *Fortasse Valla aliter scriptē reliquit. In fine pag. præced. pro Argentea legendum Aurea, ex nostris exempl. ex quibus etiā sequi hæc debēt.*

Et cæteros intercludebant: Nouem autem millia quę ab his intercludebantur, argentea mala punica gestabant. *Τοτεστὶ κυκλοῦντο vertitetiam Includebant, vel Circumeingebant.*

omnium erat primus, ex quo iter è Sardibus fieri cœptum est. Hunc profluentem sua aqua destituit, nec hominibus iumentisque potantibus suffecit. Eò Xerxes postquam peruenit, Priami Pergamum adscendit, loci visendi cupidus. Quod vbi contemplatus est, & singula quæque eorum audiuit, Minervæ Iliadi mille boues immolauit: quarum libamine Magi heroibus parentauerunt. His actis, terror per noctem exercitum inuasit. Simulatque illuxit, illinc mouerunt, à læua stringentes Rhœtion vrbem, & Ophryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermina est: à dextra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydon venerunt, Xerxi incessit cupido omnem exercitū oculis subijciendi. itaque in prætorio quodam, quod ei Abydeni prius ab illo iussi è candido lapide in tumulo pro dignitate extruxerant, residens prospiciebat littus, & illic terrestres copias atque classem. Quam dum intuetur, subiit eum cupiditas spectandi naualc certamen. Id certamen postquam commissum est, in quo Sidonij vicere, voluptatem Xerxes cepit, cū certaminis tum copiarū spectaculo. Et quum intueretur omnem Hellespontum nauibus obductum, omnia littora atque Abydenorum plana hominibus referta, ibi se beatum esse iactauit, & post hæc lacrymas fudit. Quod animaduertens Artabanus eius patruus, qui primò libere dissuaserat bellum Græciæ inferendum, his verbis interrogauit, Quàm diuersa, rex, inter se nunc facis & dudum dixisti. qui te beatum esse dixeras, nunc lacrymas fundis. Et ille, Reputanrem me, inquit, quàm breuis sit omnis humana vita, subiit horum miseratio: quorum, quum tot sint, nemo ad centesimum annum supererit. Excipiens Artabanus, Atqui, inquit, alia, quam istud est, viuendo miserabiliora patimur. Nam in tam breui vita nullus hominum adeo felix extitit, neque horum neque aliorum, cui non crebrò, nedum semel, subitura sit animo moriendi voluntas potius quàm viuendi. Incidentes enim calamitates & morbi vitam perturbant: efficiuntque vt quum breuis sit, tamen perlonga videatur. Ita mors optatissimum est perfugium ærumnosæ vitæ, quam deus dulci gustu aspergens, ob id inuidius facere deprehenditur. Cui Xerxes, Artabane, inquit [1] quoniam humanæ vitæ conditio talis est qualem tu exponis, eam

[1] De humana vita quæ talis est qualem tu esse dicis verba facere desinamus,

» eam commemorare supersedeamus: neque tristium facia-
» mus mentionem, quum iucunda in manibus habeamus.
» Hoc mihi potius edissere: nisi tibi ita cuidens insomnij vi-
» sio fuisset oblata, perstarésne adhuc in priore sententia, dis-
» suadens mihi aduersus Græciam bellum? an in ea persiste-
» resta gedum apertè hoc mihi dicito. Ei respondens Artaba-
» nus, Visio, inquit, rex, quæ in somnis obiecta est, ad votum
» succedat amborum: ego tamen adhuc metuo, & adeo me-
» ti perculsus sum, vt non sim apud me. Nam mecum repu-
» tans, cum alia multa, tum verò duo, & ea omnium maxi-
» ma, video tibi esse hostilissima. Ad hæc Xerxes, [1] Dæmo-
» nie virorum, inquit, quænam ista ais mihi hostilissima esse?
» verum horum tibi improbandum videtur, tanquam non
» satis copiosum? terrestrémne exercitus, quasi multo numero-
» sior ille Græcus futurus esse videatur? an classis, tanquam
» illorum classe inferior? an bæc ambo? Nam si ob hoc im-
» becilliores tibi videntur nostræ res, celerrimè alterum quis
» exercitum compararet. Respondit Artabanus, Neque
» hunc, rex, exercitum improbauerit quisquam, qui sit men-
» tis compos, neque hanc nauium multitudinem, [2] etiamsi
» plures coegeris. Quæ autem duo dico esse tibi multo ho-
» stiliora, ea verò hæc sunt, terra & mare. neq; enim vsquam
» maris portus est eiusmodi (vt ego coniecto) qui surgente
» tempestate sit capax huius tuæ classis, idoneusque ad eam
» tutandam: neque verò vnum tibi portum esse oportet, [3] sed
» vniuersam continentem esse portum, quò se recipiant na-
» ues. Itaque quum portus tibi opportuni desint, intellige
» homines in arbitrio fortuitorum, non fortuita in arbitrio
» hominum esse. E duobus vno exposito, pergam dicere al-
» terum: Terra cum ob alia tibi hostilis est, tum eo hostilior,
» si nihil obstiterit quò longius processeris, assiduè vlterio-
» ra surripiens. Nulla enim est hominibus rei bene gerendæ
» satietas. Vnde etiam, vt nemo tibi occurrat, dico maiorem
» maiori in tempore regionem, famem esse allaturam. At
176 vir ita demum fuerit optimus, si in deliberando quidem, o-
» mnem rem quamcunq; pati possit, reputans extimescat, in
» re autẽ agenda sit audax. Cui Xerxes, Artabane, inquit, me-
» ritò tu quidem horum singula commemorasti: tamen non
» est vt omnia reformides, omniaq; peræquè consideres. Nã

1 O miserrime hominum. *Sic Bud. in simili loco interpret.*

2 Quòd si maiorem numerum coegeris, duo illa quæ dico, multo etiam hostiliora futura sunt. Sũt autẽ illa duo, terra & mare.

3 Sed circũ vniuersam cõtinentem in quam tendis.

si velis in rei consultatione semper omnia perinde consi- ce
derare, nunquam aliquid efficias. Satius enim omnia ala- ce
criter aggredientem dimidium ærumnarum pati, quàm ce
omni in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quòd si ce
repugnando omnibus quæ dicuntur, [1] non vis commit- ce
tere vt quod firmum est infirmetur, perinde peccas atq; is ce
qui cõtraria istis dicat.[2] Et hoc æqualiter se habet. Scire ve- ce
rò aliquem (quum sit homo) qua ratione quid firmum esse ce
oporteat, nequaquam arbitror. At iis qui facere quid vo- ce
lunt, consuevit plerunque succedere emolumentum: rarò ce
autem iis qui pensant omnia, & quos agere piget. Cernis ce
quò res Persica potentiæ processit: quò nunquam progres- ce
sam videres, si ij qui ante me extitere reges, istiusmodi ce
consiliis quibus tu vsi fuissent:[3] aut vtentes istis sententiis, ce
non alios suasores tales habuissent: nunc pericula conte- ce
nnentes, tantopere statum suum prouexerunt. Magna ce
enim negocia magnis cum periculis suscipi volunt. Qua- ce
re nos illorum facta æmulantes, optimo anni tempore ce
ingredimur: subactaque omni Europa, rursus reuertemur, ce
nullam vsquam neque famem neque rem tristem passi. ce
nam & cõmeatus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad ce
quamcunque vel regionem vel gentem veniemus, eius re ce
frumentaria potiemur. nam aratoribus viris non nomadi- ce
bus inferemus bellum. Posthæc Artabanus, Quandoqui- ce
dem inquit, non finis vllam rem formidari, [4] & tamen me- ce
um admittis consilium: necesse est enim de multis nego- ce
tiis in longius extrahi orationem: Cyrus Cambyse geni- ce
tus omnem præter Athenas Ioniam Persis tributariam ce
reddidit. quare suadeo nequo pacto hos viros aduersus ce
patres suos ducas. nam sine Ionibus satis superque suffi- ce
cimus hostem superare: quos necesse est aut iniustissi- ce
mos esse, si metropolin suam in seruitutem redigant: aut ce
iustissimos, si illius libertatem adiuuent. Si iniustissimi ce
erunt, nullo modo certè nobis magno vsui futuri sunt: sin ce
iustissimi, magnam poterunt tuo exercitui afferre perni- ce
ciem. Itaque hoc vetus dictum tanquam probum, rex in ce
mente habe, non statim ab initio exitũ omnem esse mani- ce
festum. Ad hæc excipiens Xerxes, Artabane, inquit, sen- ce
tentiarũ quas dixisti in hac præcipuè falleris qui Iones me- ce

tuis

1 Non ostẽdas quid firmum sit, *vel rutum.*

2 Hoc inquã perinde est.

3 Aut nõ vtẽtes istis sententijs, alios suasores tales habuissent. *Id est, Aut si hæc non fuisset eorum sententia, sed aliorum fuisset, quorum consilia sequerentur. Valla autem negatiuæ particulæ loci mutauit, & Sententia vti, more Græco dixit.*

4 At meum admitte consilium. *Vel. Meum saltem adm. conf.*

» tuis ne immutentur: [1] quorũ maximum habemus cõmi-
» litiũ: quorũ & tu testis es, & alij qui sub Dario aduersus Scy-
» thas militauerunt, quum in eorum esse potestate situm
» vniuersas Persarum copias & perdere & seruare, fidem ta-
» men iustitiamque præstitisse, nec quicquam nos læsisse.
» Præterea quum liberos suos atque vxores in nostra terra
» reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum nouarum
» moliri suspicemur. Quare ne hoc quidem extimescas, sed
» bonum habens animum, tutare meam domum atque ty-
» rannidem, tibi enim soli ego sceptra mea permitto. Hæc
» loquutus Xerxes Artabanum Susa dimisit, iterumque
» illustrissimos quosq; Persarum accersiit. Qui posteaquam
» præsto fuere, his eos verbis alloquutus est, [2] Persæ, ego vos
» quorum opera mihi opus est, contraxi, vt viri præstantes
» existatis, néve res hactenus gestas à Persis magnas præcla-
» rasq; dedecoretis, sed cum singuli, tum vniuersi [3] exhibe-
» amus nos alacres. commune enim hoc hominibus bonum
» est, strenuos esse. Eaque de re vos censui præmonendos
» ad bellum constanter tolerandum. nam (vt ego audio) ad-
» uersus viros egregios tẽdimus, quos si superauerimus nul-
» lus vnquam nobis alius exercitus obstabit. Nunc igitur de-
os præsides terræ Persidis precari, transeamus. Ac eodem
quidem die sese ad transeundum parauerunt. Postero au-
tem tantisper morati sunt, dum solem exorientem cer-
nerent, omnifarios odores in pontibus congerentes, ac
myrto iter cõsternentes. Vbi sol exortus est, ex aurea phia-
la Xerxes libans in mare, apud solem vota concepit, ne-
quid sibi aduersi contingeret, quo prius desisteret Euro-
pam subigere, quàm ad illius terminos peruenisset. Hæc
precatus, phialam in Hellespontum abiecit, aureumque
craterem, ac gladium Persicum, quem acinacem vocant.
Hoc pro comperto dijudicare non possum, vtrum soli de-
dicans gladium dimiserit in pelagus: an Hellespontum,
quòd eum flagellasse pœniteret, in compensationem gla-
dio donauerit. His actis, per alterum pontium, qui verge-
bat in Pontum, peditatus omnis equitatusq; transiuit: per
alterũ, qui vergebat in Ægeum, iumenta atq; seruitia: præ-
cedentibus [4] decem millibus Persarum, coronatis omni-

1 Quorum maximum habemus documentum, *id est quorum fidei*, ijs in rebus quarũ & tu testis es, & al. *Id est, Qui maximum nobis fuæ fidei documentum dederunt in ijs rebus, &c.*

2 Ego vos Persæ coegi, à vobis hæc requirens, vt fortiter, *vel* strenuè vos geratis.

3 Alacriter operã nauemus. Ad id enim contendimus quod commune omnibus vtilitatẽ afferet. Ideo aũt vos vt gnauiter militetis prę-moneo, quòd viros aduersus quos tendimus, bellicosos esse audiam. Quos si superauer.

4 Illis decẽ mil. *quorũ videlicet facta fuit paulo antè mentio. Sic insequenti. Illi equites, & Illi equi sacri, & Ille sacer currus, & Illi hastati, & Illi mille equites, & Ille alter exercitus.*

bus quos promiſcuus omnium nationū ſequebatur exercitus. & hi quidem eo die. Inſequēti autem primi tranſiere equites, quiq́ ſpicula deorſum verſa geſtabant, & hi etiam coronati, dehinc equi ſacri, ac ſacer currus, tum ipſe Xerxes. pòſt haſtati, & mille equites, & præterea alius exercitus, quinetiam naues pariter ad vlteriora littora agebantur. quanquam audiui poſtremum omniū pertranſiſſe regem. Xerxes, poſteaquam in Europam traiecit, conſpicabatur exercitum ſub verberibus tranſeuntem. Tranſiuit autem eius exercitus ſeptem per dies totidemq́ noctes nullo tempore intermiſſo. Ibi iam tranſgreſſo Helleſpontum Xerxe, fertur quidam vir Helleſpontius dixiſſe, O Iupiter, quidnā tu ſub ſpecie viri Perſæ, & accepto Xerxis pro Iouis nomine, Græciam è ſedibus ſuis exturbare vis omnes homines ducens, quum etiam citra hoc tibi id facere liceret? Tranſgreſſis omnibus & iter ingredientibus, ingens prodigium oblatum eſt, quod Xerxes nihili fecit, etſi [2] coniectura diſcutiendum. ſiquidem equa leporem epixa eſt. quod facile erat ad coniectandum: fore enim vt Xerxes exercitum aduerſus Græciam cum maximo ſtrepitu & ambitioſiſſimè duceret, rurſusq́ pro ſeipſo ſolicitus, ad eundem locum fuga recurreret. Alterum quoq; ei prodigium, dum Sardibus foret exhibitum eſt. mula enim mulum edidit ancipitia genitalia habentem, maris & fœminæ, ſed maris ſuperiora. Quorum prodigiorum vtrunque pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus eum terreſtribus copiis, nauticis extra Helleſpontum nauigantibus, ac terram legentibus, & è diuerſo atque terreſtres agentibus. nam iſti quidem veſperum verſus ad promontorium Sarpedonis nauigabant: quò quum peruenissent, iuſſi erant permanere: illi verò ad auroram & ſolis exortum iter faciebant per Cherſoneſum, dextrorſum habentes ſepulchrum Helles filiæ Athamantis, ſiniſtrorſum Cardiam vrbem, per medium oppidi cui nomen eſt Agora, *id eſt forum*. Illinc deflectentibus ad ſinum nomine Melana, *hoc eſt nigrum*, fluuius cui idem eſt nomen, non ſufficit, ſed alueum ſuum deſeruit. Hoc fluuio tranſmiſſo à quo ſinus hic cognominatur, veſperum verſus contendunt, Ænon vrbem Æolidem & lacum Stentoridem prætereun-

1 Poſt quos alter ille exercitus nauesq́; ſimul ad vlteriora. 177

2 *Eandē vocem, videlicet εἰσάρβαινε: quam hic malè interpretatur Coniectura diſcutiendum, ſtatim pòſt bene vertit. Facile ad cōiectandū, id eſt Cuius ſignificationem conijcere facile erat, vel coniectura aſſequi.*

tereun-

tercuntes,dum ad Doriſcon peruentũ eſt. Eſt autem Doriſcus Thracię littus pariter & campus ingens,quem grande flumẽ Hebrus interfluit:vbi extructus eſt is murus qui Doriſcus appellabatur, in quo Perſarum erat præſidium à Dario iã inde impoſitũ,quum Scythis inferebat bellũ. Quum igitur locus digerendis recenſendisq; copiis idoneus videretur,Xerxes ita ſibi faciendum putauit: Eius iuſſu nauarchi,quũ eò appuliſſent,omnes naues ad littus Doriſco contiguum receperunt,vbi Sala vrbs,Samothracia & Zona ſitę ſunt:cuius vltima Serrium nominatur,celebre promontorium,qui locus quõdam fuerat Ciconum. In hoc littus appulſa claſſe ac ſubducta, qui in ea ſubducenda laborauerãt reſpirauere. Xerxes autẽ per hoc tempus apud Doriſcõ luſtrabat exercitũ. Equidem quantũ ſinguli præbuerint copiarũ,pro certo affirmare nõ poſſum:quoniã à nullis prorſus hominibus id refertur: conſtat autẽ terreſtrium copiarum numerũ fuiſſe centũ ſeptuaginta myriades, *id eſt decies ſepties centena millia*. Quorũ numerũ hoc modo inierunt:Contraxerunt vnũ in locum myriadem hominum, *quæ ſunt decẽ millia*: quã coarctata quammaximè poterant,circulũ extrinſecus deſcripſerunt loco circumſcripto: emiſſiq; illinc myriade, ſepem circumdederunt, eatęnus excitantes vt vmbilico tenus pertingeret. Eam vbi fecere,aliam ſubinde atq; aliam myriadem introduxerunt: donec omnes connumerauerunt: connumeratos autẽ, nationatim digeſſerunt. Ex quibus qui militabant,hi erant, Perſæ, hunc in modum ornati: Circa capita geſtabant pileas(quas vocant tiaras)impenetrabilia: circa corpus tunicas, variis ſquamis è ferro conſertas in ſimilitudinem piſcium:femoralia circa crura: pro clypeis gerra, *id eſt cetra*, pharetris ſubter pendentibus: haſtas breues, arcus grandes, ſagittas arundineas. Ad dextrũ femur,pugiones è balteo ſuſpenſos. Hi ducẽ habebãt Otanem patrem Amaſtris,quæ erat vxor Xerxis. Vocabantur autem quondã Perſę à Gręcis Cephenes: à ſe verò ipſis atq; ab accolis,Artęi:verùm poſteaquam Perſeus Danaes & Iouis filius ad Cepheũ Beli filium commeauit,& Andromedam eius filiam duxit vxorem,ſuſtulit ex ea filium quem Perſem appellauit,eumq; illic reliquit:à quo(nã Cepheus carebat virili prole)cognomẽ ſortiti ſunt

Persæ. Medi eodem ornatu instructi militabant. nam hæc armatura Medica est, non Persica. Habebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Hi quondam ab omnibus vocabantur Arij: sed vbi ad eos concessit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen. Ita de seipsis Medi commemorant. Cissij in militia cætero ornatu vt Persæ sunt armati, sed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat [1] Anaphânes Otanis filius. Hyrcani quoque Persica armatura ornati ducem habebant Megapanum, qui postea Babylonis procurator fuit. Assyrij autem qui militabant, hunc habebant ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo consertas, [2] non facilè penetrabiles: clypeos autem, hastas, pugiones Ægyptiacis adsimiles: & præterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces. Isti à Græcis Syrij vocabantur, sed à barbaris Assyrij sunt vocati (inter quos Chaldæi sunt) iis præerat Hotaspes Artachæi filius. Bactrij capitis ornatu in acie simillimo illi Medico muniti erant, sed more 178
gentis, arundineis arcubus & hastis breuibus. Sacæ, qui Scythæ sunt, cristatas in capitibus cassides gestabant, in acutum erectas atque compactiles, induti femoralibus: necnon arcus gentiles atque pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, quum sint Scythæ Amyrgij, Sacas appellabant, quòd cunctos Scythas Persæ Sacas appellant. Bactriis & Sacis præerat Hystaspes Darij filius & Atossæ Cyri filiæ. Indi vestiti erant amictu è lignis confecto: arcus arundineos gestabant, itemque arundineas sagittas ferro prefixas: ita instructi Indi, erant sub duce Pharnazathre Artabatis filio. Arij Medicis arcubus muniti erant, cæteris quemadmodum Bactrij. Iis præerat Sisamnes Hydarnis filius. Parthi & Chorasmij & Sogdi & Gandarij & Dadicæ eandem in acie quam Bactrij armaturam gestabant. quorum Parthis & Chorasmiis præerat Artabazus Pharnacis filius: Sogdis, Azanes Artæi filius: Gandariis & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caspij, sisyris, *quod est genus pennulæ*, induti, arcus gentili more arundineos gestabant & acinaces, ducem sui agminis habentes Ariomardum Artyphij germanum. Sarangæ indumenta gestantes versicoloria decori erant, caligasque genuum

[1] Anaphes.

[2] Non facili explicatu. *Vel, Quem explicare difficile fuerit, vel describere.*

nium tenus extentas: arma habebant arcus lanceasque Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Pactyes, & ipsi sisyras ferebant, & vernaculos arcus atque pugiones: quorum dux erat Atrayntes Itramitis filius. Vtij & Myci & Parycanij eodem quo Pactyes modo armati erant. sub his ducibus: Vtij quidem & Myci, sub Arsamene Darij filio: Paricanij verò sub Siromitre OEbazi filio. Arabes succincti erant ziras *amiculi genus*, arcusque recuruos habilesque gestabant. Æthiopes pardorum pellibus leonumque amicti, arcus è palmarum spathis factos gerebant, quatuor non minus cubitis longos: & item prælongas ex arundine sagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato, quo sigilla sculpunt: præterea hastas capreæ cornu præfixas, in modum spiculi acuminato, & clauas præferratas. Hi quum eunt in pugnam, dimidiatum corpus gypso, dimidiatū minio illinunt. Arabum autem AEthiopumque qui trans AEgyptum incolunt, dux erat Arsames Darij filius & Artystonæ Cyri filiæ: quam Darius ex vxoribus maximè adamans, [1] cum talari ex auro tunica effinxit. Arsames quidem AEthiopibus qui sunt trans AEgyptum, atque Arabibus præerat. Ij autem AEthiopes qui sunt ab ortu solis, (nam bifariam militabant) censebantur cum Indis, specie nihil admodum à cæteris differentes, sed sono vocis duntaxat atque capillatura. Nam AEthiopes qui ab ortu solis sunt, [2] promissos crines: qui ex Libya, crispissimos inter omnes homines habent. AEthiopes autem bi qui ex Asia erant, pleraque arma quæ Indi gestabant, pellesque frontium equinarum cum auribus atque iubis, in capitibus, vt ipsæ iubæ pro cristis essent, & hirtæ aures equinæ rigerent. in locum clypeorum pelles gruum prætendebant. Libyes autem corio armati iere, ac iaculis præustis, duce Masange Aorizi filio.

Paphlagones autem capitibus gerebant compactiles cassides, scuta exigua, hastas haud longas, præterea iacula, pugionesque, pedibus [3] caligas more gentis ad media crura subtentas. Eandem quam Paphlagones armaturam gestabant Ligyes & Matieni & Mariandyni & Syri. Isti autem Syri à Persis Cappadoces vocantur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megasidis filius: Mariandy-

1 Imaginem eius ex auro solido compactā habuit.

2 Rectos crines.

3 Calceos patrio more ad media crura extentos.

norum & Libyum & Syrorum, Gobryas Darij filius & Artystonæ. Phryges autem proximam Paphlagonicæ armaturam gerunt, paulùm differentes: qui (vt Macedones aiunt) tamdiu vocati sunt Bryges quandiu Europæi fuerunt, Macedonum accolæ: transgressi autem in Asiam, vnà cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenij Phrygum cultu armati erant, vtique illorum coloni. His vtrisque præerat Artochmes, qui Darij filiam in matrimonio habebat. Lydi proximè ad Græcorum armaturam accedebant, olim Meones vocati: pristinoque nomine sublato, à Lydo Atyis filio cognomen acceperunt. Mysi super capita gentiles galeas ferebant, scutula quoque ac præusta iacula. Sunt autem Lydorum coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horum vtrisque prçerat Artaphernis filius, qui collega Datis apud Marathonem confixit. Thraces è pelle vulpina cassides gestabant, tunicis induti, & insuper circundati variis sagulis, pedibus ac tibiis indutis caliga è pellibus hinnulorum: ferentes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Isti transgressi in Asiam, vocati sunt Bithyni, prius appellati (vt ipsi aiunt) Strymonij, quòd Strymonem accolerent: à suisque sedibus exacti à Teucris & Mysis. Thracibus autem qui Asiam incolunt præerat Bagasaces Artabani filius, gestantibus breuia [1] è corio scuta, & bina singulis [2] veruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus æreas cassides, & super cassides ex ære factas aures bouis & cornua, impositis etiam cristis. crura autem panno Phœniceo erant induta. Martis oraculum apud hos viros est. Cabelees Meones (qui Lasinij vocantur) eundem cultum gestabant quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices veniam, indicabo. Milyæ autem lanceolas gerebant, & vestes fibulis substrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum autem omnium præfectus erat Badres Hystanis filius. Moschi ligneas circa capita cassides gerebant, scutaque ac hastilia breuia, sed longa in hastilibus spicula. Eodem quo Moschi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Mosynœci, quos hi regebant: Moschos & Tibarenos Ariomardus Darij filius & Parmyis filiæ Smerdis filij Cyri: Macrones & Mosynœ-

[1] Crudo bouis tergore. *vt paulò pòst vertit eandem vocem.*

[2] Venabula Lycij operis.

cos

cos Artayctes Chorasmis filius, qui Sesti in Hellespon-
to præseserat. [1] Mares in capitibus ligneas galeas ge-
rebant, sculaque è crudo bouis tergore, atque lanceo-
las, præterea machæras. Præerat autem maribus & Col-
chis Pherendates Theaspis filius. Alarodij & Saspires
eodem quo Colchi ornatu militabant, duce Masistio Si-
rometris filio. Insulanæ gentes, quæ rubro è mari sequu-
tæ sunt ex iis insulis ad quas transportare rex solet quos è
suis locis summouet, gerebant proxima Medis & vesti-
menta & arma, quibus præerat Mardontes Bagæi filius,
qui apud Mycalē dux secundo pòst anno in pugna oppe-
tiit. Hæ erant nationes quę per continentem ibant, ex qui-
bus constabat pedester exercitus: quibus ij præerant qui
commemorati sunt, quique ordinarant milites connume-
rauerantque, & chiliarchas, *id est tribunos qui mille*, &
myriarchas, *id est qui decem millibus præsunt*, delegerãt.
nam myriarchæ centuriones decanosq; creauerant. Erant
& alij agminum & gentium prætores: verùm ij qui nomi-
nati sunt, erant duces. Horum tamen & totius exercitus
imperatores erant, Mardonius Gobriæ filius, & Tirintatę-
chmes filius Artabani, qui dissuaserat bellum Græciæ in-
ferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo bi fratrum
Darij filij Xerxis patrueles: & Masistes Dario & Atossa ge-
nitus, & Gergis Ariazi & Megabyzus Zopyri filius. Hi e-
rant imperatores omnium pedestrium copiarum, præter
illa delecta Persarum decem millia, quibus pręerat Hydar-
nes Hydarnis filius: qui vocabantur immortales, ob hoc,
quòd siquis eorum aut nece aut morbo numerum immi-
nueret, alius sufficiebatur: nec vnquam plures erant pau-
cioresve decem millibus, præcipuo inter omnes cultu de-
cori, & iidem præstantissimi omnium, vt dictum est: & præ-
terea immenso auro conspicui, ducentes vnà carrucas
cum pallacis ac familia permulta eaque bellè ornata: nec-
non camelos ac iumenta, præter cæteros milites, quæ
commeatum portabant. Equitant autem hæ nationes,
sed non omnes habebant equos, verùm hæ solæ: Persæ, qui
eadem erant qua peditatus armatura ornati, nisi quòd qui-
dam gestabant in capitibus opera ex ære ferroq; ductilia.
Sunt autem quidã Nomades homines, qui Sagartij appel-

[1] Mares in capitibus quidē galeas more patrio textiles gestabant. *vel nexiles*, clypeos autem paruos pelliceos, & iacula Colchi in capitibus lign.

lantur,& gente & voce Persæ, sed cultu inter Persicum & Pactyicum,qui contulerunt equitatum octo millium equitum, armaturam neque aheneam neque ferream assueti ferre,præter pugiones,vrentes reste è viminibus conserta, qua freti in prælium eunt.Est autem prælium eorum virorum huiusmodi: Cum hoste congredientes iniiciunt eas restes in summo habentes laqueos, qui quum aut equum aut hominem adepti sunt, eum ad se trahunt: ita illi illaqueati conficiuntur.Talis horum pugna est, iidemque inter Persas censentur. Medi eandem equites quam pedites armaturam gerunt:& item Cissij. Indi quoque eandem quam peditatus suus gestant armaturam. cæterùm equos desultorios agebant & currus:quibus curribus suberant & equi & asini agrestes. Bactrij eodem ornatu instructi erant equites quo pedites,& item Caspij. Libyes & ipsi eandem quam pedites armaturam gerebant : curruum autem bi cuncti erant agitatores. Caspij quoque & Paricani itidem atque suus peditatus instructi erant. Necnon Arabes eo quo pedites ornati cultu agitabant camelos nihilo inferiores equis pernicitate. Hæ solæ gentes erant equestres.Fuitque numerus equitum,octo miryades,*id est octoginta millia*,præter camelos & currus. Et alij quidem equites in ordinem redacti erant: Arabes autem in vltimo locati,ob id postremi ne equitatus consternaretur, equis camelos non tolerantibus.Equitatus autem præfecti erãt, Harmamithres & Tithęus,filij Datis:quorum tertius collega Pharnuches Sardibus erat relictus ægrotus. Nam quum Sardibus proficisceretur, in calamitatem incidit insciens. equitante enim eo canis sub pedes equi intercurrit: quo equus improuisò deterritus arque erectum sese attollens,Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinem euomuit,nactusque est morbum qui in phthisin, *id est tabem*,euasit.Equo autem à casu statim domini,fecerunt famuli vt ille iusserat: Abducto nanque in eum locum vbi dominum strauerat,crura cum genibus abscinderunt. Itaque Pharnuches ita à præfectura summotus est. Porro tri-
1Septem. remes inito numero fuere mille ducentæ & octo: quas hi præbuere:Phœnices,cum Syris qui Palæstinam incolunt, trecentas, hunc in modum ornati : Circa capita galeas 180
Græca-

Græcanicis proximas gerebant, induti thoracibus lineis, cum ſcutis vmbone carentibus, cumque iaculis. Hi Phœnices (vt ipſi memorant) quondam mare rubrum accolebant: illinc tranſgreſſi, maritima Syriæ habitant. Is autem tractus Syriæ, & quicquid Ægypto tenus eſt, Palæſtina vocitatur. Hi circa capita caſſides forcipiculatas gerebant, cõuexa autem ſcũta magnis vmbonibus prædita, ac grandia pila nautica, & grandes bipennes. eorum turba thoraces gerebat ac magnas machæras. Huncin modum illi armati erant. Cyprij autem centum quinquaginta naues præbebant, hoc modo armati: Reges eorum mitris redimiti erant: reliqui tunicas geſtabãt, cætera vt Græci. Quorum gentes ſunt partim à Salamine & Athenienſibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab Æthiopia oriundi, vt ipſi Cyprij aiunt. Cilices, centum naues. hi circa capita ferebant gentiles galeas, pro ſcutis parmulas è crudo bouis corio factas, laneis veſtibus induti: bina ſinguli iacula geſtantes, & enſem machæræ Ægyptiacæ perſimilem. Hi quondam Hypachæi appellati fuerant, ſed à Cilice Phœnice Agenoris filio illud nomen acceperunt. Pamphylij, triginta naues, Græcanicis armis ornati, qui ab illis originem ducunt qui cum Amphilocho & Calchante è Troia diſſecti fuerant. Lycij præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus ocreisq; armati: arcubus quoq; è corno factis, & arundineis ſagittis ſine pennis, atq; iaculis: gerentes ex humeris ſuſpenſas caprarum pelles, & in capitibus pilea pennis coronata, quinetiam pugiones & falces. Hi è Creta oriundi, quondã Termilæ nominati, ſed à Lyco viro Athenienſi Pandionis filio, Lycij fuerunt cognominati. Dores qui ſunt ex Aſia, naues triginta. hi Græca gerebant arma, vti è Peloponneſo propagati. Cares, ſeptuaginta naues, cętera Græco more ornati, ſed & falces & pugiones gerebant. [i] quos prius appellatos fuiſſe Hœtines, in ſuperioribus libris dictum eſt. Iones, centum naues, armati Græco ritu: qui quandiu in Peloponneſo regionem quæ vocatur Achaia incoluerunt, & ante aduentum Danai & Xuthij in Peloponneſum, (vt Græci aiunt) vocabantur Pelaſgi Ægialees, *id eſt littorales*, ſed ab Ione Xuthi filio, Iones ſunt appellati.

[i] Hi autem qui (*id eſt* quo nomine pri⁹) vocati fuerint, in ſuperioribus. *Hic autem ridiculè fecit populos ex vocabulo ortos, vt ſuprà, pag. 171 ex nomine ſatoris populos Heſſones fecerat.*

Insulani, naues decem & septẽ, armati vt Græci: & ipsi Pelasgica gens, sed mox Ionica, ob eandem causam ob quam & duodecim oppida sunt Ionica ab Athenienſibus appellata. Æoles, sexaginta naues, ritu Græco armati, & olim Pelasgi (vt apud Græcos fertur) vocati. Helleſpontij, centum naues, præter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege vt circa locum manerent ad pontes custodiendos. Cęteri è Ponto erant, Græco more armati, Ionum ac Dorum coloni. In omnibus autem nauibus epibatæ erant Persæ & Medi & Sacæ, quarum velociſſimas prębuere Phœnices, & inter Phœnices, optimas Sidonij. Harũ singulis, & itẽ pedestribus eorũ copiis præfecti erãt vernaculi duces: quorũ ego (quia ratio historię non exigit necessariò) nõ faciã mentionem. Neque enim singularum nationum duces digni memoria fuere, quarum quot vrbes, tot duces extitere: sed nõ vt ductores, verùm vt serui (quemadmodum alij qui ducebantur in militiam) venere: quoniam duces penes quos summa imperij erat, vt singularum gentium principes, quinam eorum Persæ fuerint, à me commemoratum est.

Nauticis autem hi copiis præfuere: Ariabignes Darij, & Prexaspes Aspathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darij filius. Ionicæ quidem classi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobriæ genitus: Ægyptiacæ autem Achæmenes, Xerxis ex vtroq; parente germanus: reliquæ autem classi reliqui duo. Porro biremes, lembos quinquaginta aut triginta remorum, & actuaria nauigia, & alia minuta, cum hippagogis, *quæ equos vehunt*, contracta constat ad trium millium peruenisse. Eorum autem qui in classe erant, secundum duces, illustrissimi fuere, Sidonius Tetramnestus Alleti filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus Arbali, & Cilix Syennesis Oromedontis, & Lycius Cybernisćus Sicę filius. Cyprij autem, Gortus Chersis, & Timonax Timagoræ filius. Carum verò Histiæus Tymnis, & Pygres Seldomi, & Damasithymus Candaulis filius. Aliorum nunc præfectorum mentionem facere supersedeo, tanquam non necesse habens. Verùm Artemisiæ præcipua me tenet admiratio, mulieris expeditionem aduersus Græciam sequutæ: quæ defuncto viro, ac pupilli filij tyrannidem obtinens, nulla adacta necessi-

tate,

tate,sed præstantia animi atque virilitate in militiam con-
cessit. Nomen ei erat Artemisiæ, Lygdamis filiæ, pater-
num genus ex Halicarnasso, maternum è Creta. Impe-
rans hæc Halicarnasseis,& Cois, & Nisyriis, & Calydniis,
quinque cum nauibus venit omni copia instructis. atque
post Sidonias hæ naues fuerunt illustrissimæ.Eadem apud
regem optimas inter omnes socios sententias dixit. Quas
ciuitates recensui sub illius imperio fuisse, earum vniuer-
sam gentem annuo Doricam esse, Halicarnasseorum qui-
181 dem Troezeniam,cæterorum autem Epidauriam. Hacte-
nus de nautico exercitu. Xerxes inito copiarum nume-
ro,militibus instructis, concupiuit illos lustrando oculis
obire:quemadmodum & fecit. Itaque insceuso curru sin-
gulas nationes lustrans, quænam essent percontabatur:
quarum professionem scribæ excipiebant, donec ad ex-
tremos equitum peditumque peruentum est. Hoc perfe-
cto,& nauibus in mare deductis, Xerxes è curru in nauim
Sidoniam transcendit : residensque sub aureo taberna-
culo, præteruehensque nauium proras, sciscitabatur de
singulis itidem,vt de terrestri exercitu fecerat, describi-
que iubebat. Enimuero nauarchi productas à littore
quatuor ferè iugerum spatio naues stabilierant, conuer-
sis à terra proris, & in vnam frontem digestis, epibatis
quoque,*id est propugnatoribus*, tanquam ad bellum ar-
matis:quos Xerxes inter proras & littus nauigans conspi-
cabatur. Vbi autem & classem lustrauit, egressus naui ac-
cersit Demaratum Aristonis filium,comitem huius aduer-
» sus Græciam expeditionis,eiq; accersito ita inquit, Dema-
» rate,iuuat nũc me quę cupio abs te interrogare,qui & Grę-
» cus es,& non ex minima ciuitate,vt audio tam ex te,quàm
» ex aliis Græcis [1] qui me alloquendi gratia adeũt. nunc igi-
» tur hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebunt manus
» contra me leuare.nam (vt ego opinor) ne omnes quidem
» Græci ac cæteri mortales qui [2] ad hesperũ incolunt, si con-
» gregarẽtur,pares essent nostris armis,nec me inuadentem
» expectarent:quasi nõ sint inter se cõcordes. Libet tamẽ mi-
» hi abs te audire quid de hoc dicas. His verbis interrogauit.
» Demaratus autẽ excipiẽs, Vtra,inquit,apud te rex vtar?ve-
» ritaténe an iucunditate?Ille vt veritate vteretur iubere,neq;

1 Qui me alloquuntur, *Vel, Quibuscũ mihi sermo est.*
2 Ad occidentem.

enim sibi ob id eum minus iucundum fore quàm antea fuisset. Hoc vbi Demaratus audiuit, Quoniam, inquit, me iubes rex omnino veritatem proloqui, ea dicam quæ nemo nisi mentiens apud te postea carpet. Græcia semper quidem alumna fuit paupertatis, hospes virtutis, quam à sapientia acciuit & à seuera disciplina, quam vsurpans Græcia, & paupertatem [2] tuetur & dominatum. Ita laudo quidem omnes Græcos qui Dorica illa loca vel circa incolunt: sed non de cunctis eis verba faciam, verùm de Lacedæmoniis solis. Iam primùm nego fieri posse vt tuam orationem admittant, afferétem Græciæ seruitutem: deinde *annuo* venturos tibi obuiam ad pugnandum, etiamsi cæteri Græci omnes sentiant tecum. Neq; verò de numero eorum quæras, quot illi sint qui hoc facere possint. nam si in exercitu eorum mille fuerint, ij tecum congredientur: & item siue pauciores siue plures. Hæc quum audisset Xerxes, sublato cachinno inquit, Demarate, quódnam extulisti verbum? mille omnino viros cum tanto exercitu congressuros? Agedum, die mihi, nónne teipsum ais istorum virorum fuisse regem? vísne igitur sine mora tu cum decẽ viris dimicare? Quòd si vestri populares omnes tales sunt quales tu prædicas, profectò secundum vestra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplum præstare quàm singuli eorum: qui si denis è meo exercitu pares sint, iure abs te posco vt viginti sis partita verba quæ dixisti, comprobabuntur. Atqui si tales sunt illi ac [3] tanta statura qualis quantusque tu, ac cæteri Græci qui in colloquium meum venerunt, videte ne, quum tantopere gloriamini, frustra id insolenterque faciatis. nam age intelligam quocunque argumento, vnde fieri queat vt mille aut decem millia atque quinquaginta millia hominum, qui præsertim sint omnes liberi, nec vnius imperio subiecti, tanto exercitui obsisterent: quum simus nos plures quàm milleni ad singulos eorum, si fuerint quinque millia. [4] Nam sub vno (quemadmodum apud nos fit) imperatore milites, illius metu, etiam contra suam ipsorum naturam meliores efficiuntur, adactique verberibus, vel pauciores aduersus plures eunt: iidem remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum facerent. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Persis, ægrè cum eis solis certaturos

1 Ea dicentem ob quæ nemo à te postea mendacij conuincetur. *vel arguetur. Relinquitur autem pendens sententia, vt subaudiatur, Ita res se habet, vel, Audi.*

2 Propulsat.

3 Tantilla.

4 Nam si more nostro vni parerent, illius metu strenui magis, quàm pro sua natura reddi possent, & verberibus adacti adorirentur plures quàm ipsi essent: at nunc quum solutè & liberè viuant, horum certè neutrũ fecerint.

» raturos.quinimo istud apud nos solos est quod ais: verùm
» non ita multum,sed rarum. sunt enim è Persis meis satel-
» litibus qui velint cum ternis Græcis paritet dimicare: quo-
» rum tu inexpertus multa blateras. Ad hæc Demaratus, In-
» telligebam, inquit, rex ab initio me vera dicentem, non
» iucundum tibi futurum: sed quia tu dicere me veríssima
» coegisti,dixi quæ erant è dignitate Spartanorum. Quam-
» quam ipse optimè intelligis quantopere nunc illos ego a-
» mem, qui me honore & dignatione paterna exutum,ex-
» torrem profugumque fecerunt: quem pater tuus exce-
» ptum,victu ac domicilio donauit. Quare non est credibi-
» le virum prudentem respuere beneuolentiam explora-
» tam, sed maximè obseruare. Ego autem neque cum de-
» cem promittam me posse dimicare,neque cum duobus:
» ac ne singulari quidem certamine volens certauerim. At si
» necesse fuerit,aut vehemens discrimen institerit, libentis-
» simè cum vno quolibet istorum hominum dimicarem,
» qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis
» Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnando cum singu-
» lis, non sunt illi quidem cæteris deteriores viris: at con-
182 ferti, cunctorum virorum sunt excellentissimi. nam licet
» sint liberi,non tamen sunt vsquequaque liberi: quippe qui-
» bus præest domina lex,quam multo magis metuũt quàm
» tui te. Faciunt ergo quæcunq; illa cogit. cogit autem idem
» semper,vetans semper eos ex acie fugere quantamuis ho-
» minum multitudinem: sed iubens vt ordinem non dese-
» rentes,aut vincant aut occumbunt. Hæc ego loquens,si ti-
» bi blaterare videor,volo posthac in cæteris silentium age-
» re. Hactenus loquutus sum coactus: tibi verò ex senten-
» tia cõtingat,rex. Hęc loquuto Demarato,Xerxes ad risum
versus,nulla indignatione permotus est,sed comiter homi
nem remisit. Post Demarati colloquium,vbi Doriſco præ-
fecit prætorem Mascamen Megadostis filium, amoto eo
quem Darius præfecerat, ire cum exercitu aduersus Græ-
ciam pergit. Huic Mascami, quem illic reliquit Xerxes,
vni tanquam omnium prætorum præstantissimo quos
aut ipse aut Darius constituisset, dona quotannis misit: &
item eius posteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante
hanc expeditionem in Thracia & vbique in Hellesponto

1 Hastatis, ut *& ipse antea est interpretatus.*

prætorés fuerant, qui omnes poſt eandem expeditionem à Græcis electi ſunt & è Thracia & ex Helleſponto, præterquam è Doriſco. [1] vnde Maſcamen Græci, permulta conati, tamen eiicere nequierunt. ob id huic ab eo qui in Perſis regnat, ſemper dona mittuntur. Eorum verò qui à Græcis expulſi ſunt, neminem rex Xerxes virum egregium eſſe dixit, præter vnum * Bogem ex Eione, quem laudare non deſinebat, eiuſque qui ſuperfuere liberos maximo inter Perſas honore proſequebatur. Siquidem magnis ferri laudibus Boges meruit: qui quum ab Athenienſibus & Cimone Miltiadis filio obſideretur, liceretque ei accepta fide egredi, & in Aſiam remeare, tamen abnuit, ne regi præ metu ſuperfuiſſe videretur, ſed ad extremum vſque perſtitit: atque vbi nihil in mœnibus commeatus reliquum fuit, accenſo ingenti rogo, interemit liberos, coniugem, concubinas, familiam: eoſque in rogum deiecit: dehinc omne aurum vrbis atq; argentum è muris diſperſit in Strymonem, his actis, etiam ſemetipſum coniecit in rogum. Ita hic meritò à Perſis ad hoc vſque tempus præconio celebratur. Xerxes è Doriſco in Græciam tendens, vt quoſque populos adibat, ſecum militare cogebat. Erat autem (vt ſuperius à me expoſitum eſt) omnis ad Theſſaliam vſque tractus in ditionem redactus & regi tributarius effectus à Megabazo & mox à Mardonio. Digreſſus à Doriſco, præteriit primùm Samothracios muros, quorum vltimum oppidum ad veſperam ſitum eſt nomine Meſambria, cui vicinum eſt oppidum Thaſiorum, Stryma: quæ oppida interfluit amnis Liſſus, cuius aqua tunc non ſuffecit copiis Xerxis, ſed defecit. Hæc olim regio vocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quæ tamen optimo iure Ciconum eſt. Tranſmiſſo profluente Liſſi arefacto, Xerxes has Græcas vrbes prætergreſſus eſt: Maroneam, Dicæam, Abdera, eas inquam præteriit, & hos qui iuxta eas ſunt, famoſiſſimos lacus, [2] Iſmaridem, qui Maroneam Strymamque interiacet: Biſtonidem Dicææ contiguum, in quem duo flumina ingrediuntur, Trauus & Compſatus. Iuxta Abdera autem nullum nobilem lacum præteriit Xerxes, ſed fluuium Neſtum mare ſubeuntem. Poſt has regiones perrexit mediterra-

ncas

1 At Maſcamen hũc qui apud Doriſcũ erat, nulli eiicere potuerunt, multis licet id conatis.

* *Paul.* Boen *vocat*, 242. 44. *S.*

3 *Hæc nomina lacuum, fœminina ſunt Græcis, quia λίμνη illis fœminini eſt generis. Idẽ & in ſeq. obſervandum.*

neas versus vrbes: in quarum vna est lacus triginta ferme stadiorum in circuitu, piscosus & admodum salsus: quem sola iumenta quum aquarentur exsiccauere. Huic vrbi nomen est Pissyrus. Has vrbes & maritimas & Græcas sinistrorsum relinquens, præteriit Xerxes. Per quas autem gentes Thraciæ prouinciæ iter fecit, hæ sunt: Pæti, Cicones, Bistones, Sapæi, Dersæi, Edoni, Satræ. Quorum qui maritimi erant, nauibus sequuti sunt: qui verò mediterranei (qui & commemorati sunt à me) præter Satras, cæteri omnes terrestri itinere sequi coacti sunt. Satræ nulli olim hominum, quantum nos scimus, fuere subiecti, sed soli è Thracibus ad meam memoriam liberi semper perstitere. Editos enim montes incolunt omnigenis arboribus ac niuibus obsitos: suntque viri in re bellica eximij: apud quos oraculum est Dionysij, idque in editissimis montibus. Eorum qui in illo templo prophetant, *id est* vaticinantur, sunt Bessi: antistes verò quæ reddit responsa, quemadmodum Delphis, & nihilo magis variè. Peragrata autem quam dixi regione, Xerxes secundo loco transiit muros Pierum, quorum vni nomen est * Niphragæ, alteri Pergamo. Hac iter præter eos muros faciebat, à manu dextera relinquens montem Pangæum, magnum atque excelsum, in quo aurea sunt & argentea metalla, quæ cum Pieres & Odomanti, tum præcipuè Satræ [1] exercent. Super Pangæum ad aquilonem habitantes Pæones, Doberes & Paoples prætergressus Xerxes, ad vesperam versus contendit, donec ad flumen Strymonem peruenit, & vrbem Eionem, cuius prætor Boges (de quo paulò antè fecimus mentionem) adhuc viuebat. Regio autem hæc Pangæo monti circumiecta nominatur Phillis. Hinc vesperum versus porrecta ad flumen Angiten, quod Strymonem subit: hinc meridiē versus ad ipsum Strymonem, ad quem
183 magi mactatis equis candidis litauerunt. His & aliis compluribus medicamentis in flumen factis, per Nouem vias Edonorum iere: iuxta quas Strymonem pōtibus iunctum inuenere. Audientes autem eum locum Nouem vias Edonorum appellari, totidem illic pueros ac virgines virorum indigenarum viuos defoderunt. Persicū enim est defodere viuentes. nā & Amestrin Xerxis vxorem, iā profectę ętatis,

* Phagræ *legendum esse docet Paul. Leop. Emend. l. 8, c. 1, ex Thucyd. lib. 2, & Straboni Epitome. S.*

[1] Possident.

audio bis septem illustrium Persarum liberos defodisse ad referendam pro se gratiam deo qui sub terra esse fertur. Vbi à Strymone progressus est exercitus, illic ad solis occasum est littus, in quo sitam vrbem Græcam nomine Argilum præteriit. hæc & quæ super eam est regio, vocatur Bisaltia. Illinc autem, sinum Neptuni templi à læua manu habens, perrexit ad campum nomine Syleum, præteriens Stagirum Græcam vrbem, peruenitque Acanthum, ducens vnà singulas harum gentiũ, & item ex accolis montis Pangæi, & ex illis quas superius commemoraui: ijs qui maritimi erant, classe: qui procul à mari aberant, terrestri itinere sequentibus. Hanc autem viam qua Xerxes duxit exercitum, Thraces neque confundunt, neque ferunt, sed ad mea vsque tempora magnopere venerantur. Postea quam autem Acanthum peruenit Xerxes, præcepit Acanthiis vt hospitalitatem exhiberent, eosque Medica veste donauit: laudauitque quòd alacres cerneret esse ad bellum, quodque audiret fossam esse absolutam. Xerxe autẽ apud Acanthum agente contigit vt Artachæes, qui fossæ faciundæ præfuerat, morbo decederet, vir Xerxi spectatus, genere Achemænides, statura inter Persas [2] procerissima, quippe cui quatuor omnino digiti deerant à longitudine quinque regiorum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominem fato functum, apparatissimè eum funerauit, exhibito etiam epulo, eiusque tumulum omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthij sacrificant, nomine eum nuncupantes. Et rex quidem Xerxes amisso Artachæe iacturam se fecisse existimabat. At ij Græci qui exercitum excipiebant, quum Xerxi cœnam præberent, in omnem miseriam deuenere adeo quidem vt suis laribus efficerentur extorres. Dum autem Thasij pro suis vrbibus quæ in continẽte sunt Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, vir inter populares illustris, erogauit in cœna quadringenta argenti perfecta talenta. Eam rem vbi qui præerant proposuere aliis circa vrbibus. (tale enim conuiuium iampridem indictum fuerat, & diu celebratum) hoc vbi accepere, præsertim præconibus passim prædicantibus, tunc verò oppidani frumentum quod in vrbibus erat, inter se distri-

[2] Procerissima, (quippe cui quatuor duntaxat digiti, &c.) & cui vox erat præ quouis alio altissima, adeo vt Xerxes, magno dam. &c. funerauerit, exhib.

distributum molebant, farinamque triticeam hordeaceamque in complures menses faciebant, Ad hæc [1] excogitauere ob pretium optima quæque pecora saginare, & altiles aues habere, terrestres palustresque, in cortibus & in viuariis, ad accipiendum exercitum. Quinetiam aurea argenteaque pocula & crateres faciebant, & cætera quæ mensæ imponuntur. Hæc omnia ipsi regi & ijs qui cum illo vescebantur, fiebant: cætero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erant. [2] Sub aduentum autem exercitus, tabernaculum vbi exercitus maneret, statuebatur: reliqui sub dio agebant. Vbi tempus cœnæ aderat, tunc conuiuatores quidē laborem sustinebant: isti verò quum expleti noctem illic exegerant, postero die reuulso tentorio & omni apparatu sumpto, ita abscedebant, nihil relinquentes, sed omnia asportantes. Vnde Megacreontis viri Abderitæ elegans dictum extitit, qui suasit Abderitis vt vniuersi, mares pariter ac fœminæ, sua delubra adirent, suppliciterque diis assidentes precarentur vt posthac dimidium futurorum malorum à se propulsaretur. nam de præteritis magnam se gratiam illis habere, quòd rex Xerxes non bis quotidie cibum capere consuesset. Fore enim vt Abderitæ, si iuberentur vt etiam prandium simile cœnæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxē aduenientem, aut præstolati, pessimè inter omnes homines affligerētur. Et isti quidem quanquam grauatè, tamen quod sibi imponebatur exequebātur: Xerxes verò ex Acantho duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita, à qua ipse sinus habet cognomen. Hanc enim compendiariam magis viam esse audiebat. nam è Doriſco ad Acanthum vsque ita instructus exercitus iter fecerat, tripartitò diuisus omnis, iussu Xerxis: vt vna pars secundum mare iret pariter cum classe, cui parti præerant Mardonius & Masistes, altera per mediterranea, cui præerant Trintatechmes & Sergis: tertia inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducibus Smerdone & Megabyzo. Nauticus porro exercitus vbi à Xerxe discessit, fossam enauigauit in Atho depressam ac perductam ad sinum in quo Assa & Pidorus, & Singus & Sarga vrbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto cōsu-

1 Pulcherrimas quasq; pecudes pretio comparātes, saginabant, altilesq; aues habebāt, terrestr.

2 Quum autem aduenit exercitus, paratum quidē fuit tabernaculum *velten torium* quod fixerant, quo ipse Xerxes pro diuersorio vtebatur: reliquus autem exercitus sub dio agebat Vbi autē cœnæ tēpus adfuit, tunc conuiu.

militio, perrexit ire ad sinum Thermæum: circumuectusq; Ampelon promontorium Toronæum, præternauigauit has Græcas vrbes, (vnde & naues & commilitiū sumpsit) 18
Toronam, Galepson, Sermylam, Mecybernā, Olynthum, quæ regio nunc Sithonia nominatur. Abeo promontorio Ampeli præcidens mare vsque ad promontorium Canastræum totam ferè Pallenam prætereuectus est. illinc quoque & naues & commilitium sumpsit, ex Potidæa, ex Aphyti, ex Noua vrbe, ex Æga, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda, ex Sana. Hæ sunt vrbes sitæ in Pallena, Phlegra prius appellata. Pernauigata hac regione, ad præstitutum locum peruenit, sumptis etiam militibus è vicinis Pallenæ vrbibus ac Thermæo sinui contermitnis: quibus hæc nomina sunt, Lipaxus, Combrea, Lissa, Gigonus, Campsa, Smila, Ænea. quarum regio adhuc Crossæa nominatur. Ab Ænea autem, (in qua finis enumerandarum vrbium mihi factus est) iam ad ipsum Thermæum sinum cursus classis extitit, & ad terrā Mygdoniam, donec ad Thermam, quò præceptum erat, peruentum est, & ad vrbem Sindum, & ad Chalestram super Axium sitam flumen, quod Mygdoniam terrā dirimit à Bottiæide, cuius terræ Bottiæidis arctum ad mare locum obtinent vrbes Ichnæ & Pella. Hîc nauales copiæ circa flumen Axium & vrbem Thermam & alias in medio horum vrbes stativa habuere, regem opperientes. Huc peruenire volens Xerxes, Acantho profectus cum terrestribus copiis mediterranea præcidebat, peragrans Pæonium agrum atque Crestonicum, super amnem Chidorum, qui è Crestonæis initio sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem quæ est supra Axium euoluitur. Hâc iter faciente Xerxe, leones impetū dederunt in camelos qui commeatum portabant. Sub noctem enim relictis locis consuetis eò descenderunt, nulloque alio neque iumento neque homine tacto, in camelos grassati sunt. [1] Cuius rei causam admiror, quòd leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinent ab inuadendis camelis: quod animal nunquam antea nec experti fuerant illic, nec viderant. Sunt autē per ea loca leones multi, & boues agrestes prægrādibus cornibus, quę ad Gręcos veniunt. Leonū autē terminus est Abderorum flumē Nestus, & Ache-

1 Miror autem qui fieret vt leones à cęteris quidem abstinerēt, camelos autem inuaderent, quod animal, &c.

& Achelous, qui per Acarnaniam fluit. nam nemo aut ad auroram trans Neſtum vſquam gentium viſerit leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Heſperum in reliqua continente: ſed in horum fluuiorum medio leones gignuntur. Poſtquam autem Thermam venit Xerxes, ibi ſubſtitit, tantũ maritimi ſpatij occupantibus caſtris quantum eſt ab vrbe Therma & Mygdonia vſque ad confluentem Lydei & Haliacmonis, vbi agrum Bottiæicum Macedonicumque diſterminant. In his locis ſtatiua habuere barbari: quibus potantibus ſolus ex ijs qui commemorati ſunt amnibus Chidorus è Creſtonæis fluens non ſuppetiit, ſed defecit. Xerxes è Therma proſpiciens Theſſalicos mõtes Olympum & Oſſam præcelſæ magnitudinis, audienſque in medio eorum anfractum anguſtum eſſe, per quem fluit Peneus, & illic viam eſſe quæ in Theſſaliam fert, cupidine captus eſt nauigandi ad oſtium Penei inſpiciundum: quia ſuperiorem viam tenenti erat eundum per Macedones ſupernè habitantes ad Peræbos, præter Gonnum vrbem. nam hâc tutiſſimũ iter eſſe audiebat. Atque vt concupiuit, ita & fecit. itaque conſcenſa naui Sidonia, (quã ſemper conſcendebat quoties ei tale aliquid facere libebat) extulit ſignũ cæteris nauibus proficiſcendi, relictis illic terreſtribus copiis. Eò poſtquam peruenit, oſtia Penei contemplantem ingens admiratio quum ſubiret, accitos viæ ductores interrogauit nunquid flumen poſſet auerti, vt alibi mare ingrederetur. Narratur autem Theſſalia quondam lacus fuiſſe, vtpote concluſa vndique præaltis montibus. nam quod Theſſaliæ ad auroram ſpectat, id Pelion & Oſſa iunctis inter ſe radicibus præcludũt: quod ad ventũ aquilonẽ, id Olympus: quod ad Heſperũ, id Pindus: quod ad meridiẽ & ventũ auſtrũ, id Othrys: quod inter hos mõtes mediũ, id Theſſalia eſt, ita deuexa vt cũ alij frequentes amnes in eam defluãt, tum hi quinq; præcipui, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamiſus: qui è montibus Theſſaliam cingentibus in eam planitiem confluentes, per vnum anfractum & eum arctum in mare euadunt, in vnam aquam omnes redacti: qui ſimulac confluentem fecerunt, Peneus retento ſuo nomine cæteros innominatos reddit. Fertur quondam quum nondum eſſet

hic anfractus per quem flumina mearent, hos fluuios & præterea lacum Bœbeidem non fuisse nominatos quemadmodum nunc,& tamen non minus quàm nunc fluxisse, sed suis fluentis omnem Thessaliam effecisse pelagus. Ipsi quidem Thessali memorant Neptunum fecisse conuallem per quam meat Peneus,haud absurdè sentientes. qui enim arbitratur Neptunum terram quatere, & quæ terræmotu diducta sunt, huius dei esse opera, ei cernenti hunc locum videtur Neptunus id fecisse. nanq; diductio illa montium (vt mihi videtur) terræmotus est opus. Xerxi autem interroganti nunquid alibi exirent in mare ostia Penei, deductores sui rem compertam habentes, Rex, inquiunt, nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quàm istehîc. cuncta enim vndiq; montibus redimita Thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur, Solertes sunt viri Thessali, quæ sibi imbecillitatis conscij, iampridem cum alia præuiderunt,tum verò hoc,quòd regionem habeant facilem occupatu,& maturè expugnabilem.Solum enim hoc esse negotiũ,flumen,obstructo anfractu,auersoq; alueo per quem meat,in eorum terrã inducere,à quo omnis Thessalia præter montes aquis obduceretur. [1] Hæc ita se habere Xerxes apud filios Alei dixit,quoniam Thessali è Græcis principes regi sese tradiderant, ratus id illos per totam nationem diuulgaturos. Hoc loquutus, & locum contemplatus, Thermam renauigauit. Vbi cõplures dies circa Pieriã est commoratus (nam montem Macedonicũ, vt illac in Peræbos omnis transiret exercitus,tertia eius pars repurgabat) eodẽ legati qui dimissi in Græciam fuerant ad terrã petendam, regressi sunt partim inanes, partim terram & aquam afferentes. Quam qui dederunt eorum, hi fuere, Thessali, Dolopes, * Enienes, Peræbi, Locri, Magnetes, Melienses, Achæi, Phthiotæ & Thebani, cæteriq; Bœoti præter Thespienses & Platæenses: [2] cum quibus ij Græci *Peræbi* percusserant fœdus qui bellum aduersus barbarum sumpserant. fœdus autem ita habebat: Quicunq; Græci se dedidissent Persæ,non adacti necessitate, [3] eorum decimum quenque, rebus bene cõstitutis, se deo qui Delphis est deuoturos. Ita apud Græcos iusiurandum se habebat.Xerxes autem neque Athenas neque Spartam legatos terram petitum misserat,

1 Hæc autẽ quæ dicebat, ad Alevæ liberos spectabant, quòd qui Thessali essent, primi inter Græcos regi se tradidissent, existimabatq; Xerxes illos à tota natione amicitiam *vel confœderationẽ* sibi spondere. *Id est, Hæc autem dicebat de Thessalis ratione habita illius quod Aleuade fecerant. sperabat enim totã nationem factum illorum imitaturos.*

* Ænianes *hi dicuntur a cæteris scriptoribus. de quib. vide Stephanum. S.*

2 Aduersus quos ij Græci percussẽrũt fœd.

3 Hos, rebus bene constit. ad soluẽdam deo Delphico decimam adigere. *Potest tamen & paulo aliter exponi locus iste.*

ferat, ob id quòd quos antè Darius ad hoc ipsum misisset, eorum alios isti in barathrum, alios in puteum deiecerant, iubentes eos illinc terram & aquam ferre ad regẽ. Hac de causa nullos illuc ad petendũ misit. Et Athenienſibus quidem, quòd ita legatos tractarint, quid triste contigerit non queo dicere, niſi quòd eorum ſolum cum vrbe vaſtatũ eſt: quod tamen ipſum non ea cauſa ſuſpicor contigiſſe. Lacedæmonijs verò ira Talthybij, qui fuit Agamemnonis præco, incubuit. eſt autem Spartæ Talthybij templum, cum eius poſteris qui Talthybiadæ nominantur, quibus honos legationis Spartanorum ſemper tribuitur. Itaq; poſt eam rem Spartiatæ, quum læta exta eis non eſſent, idq; diu contingeret, pertæſi huius calamitatis Lacedæmoniorum, cœtu frequenter coacto hoc edictum propoſuere, ſiquis Lacedæmoniorum vellet pro Sparta occumbere. Tunc Sperthies Aneriſti & Bulis Nicolai filius, viri Spartiatæ, & natalibus & opibus inter primos, vltro ſe obtulerunt ad ſatisfaciendum ſua pœna Xerxi Darij filio, ob legatos apud Spartam interemptos. Ita hos Spartiatæ tanquam mortẽ obituros, miſerunt ad Medos. Digna autem admiratione cum hæc audacia horum virorum, tum verba ab eis habita. nam Suſa tendentes, ad Hydarnem Perſam Aſianæ oræ mariti mæ præfectum venerunt: qui eos hoſpitaliter munificeq; acceptos, his verbis interrogauit, Viri Lacedæmonij, quid » ita reſpuitis effici amici regis? cernite enim ex me & meo » ſtatu quàm ſcit honore proſequi rex viros egregios, [2] vos » itidem honoratutus ſi vos ipſi ei dederitis. Videamini mo» dò apud eum viri egregij: quoniam ſinguli veſtrûm rege » donante, principatum Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi re» ſpondentes, Hydarnes, inquiunt, num ex æquo conſilium » tuum ad nos ſpectat atq; ad te, qui conditionis quam ſua» des expertus es, noſtræ inexpertus. nam quidem eam no» ſtri: libertatem autem nondum expertus es, vtrum ſit dulcis » an non. quæ ſi tibi experta foret, non vt haſtis ſed vt ſecuri» bus pro ea dimicaremus, nobis ſuaderes. Hæc Hydarni reſponderunt. Dehinc verò vt aſcenderunt Suſa, & in conſpectum regis venerunt, principio iubentibus ſatellitibus

1 Obeundorũ præconiorũ ex Sparta.

2 Sic & vos, ſi regi vos tradatis, ab illo ſinguli (quippe qui magnã de veſtra fortitudine opinionem conceperit) principatũ *aliorum* natiõis Græcæ ſitis conſequũtur. Ad quæ illi reſpõdẽtes, Hydarnes, inquiũt, nõ das nobis parvtrinq; cõſiliũ. tu enim qui nobis cõſilium das, vtrũ expertus es, alterũ nequaquam. nã ſeruus eſſe dicitur. at libertas dulcis ſit nẽne, nõdum es expertus. Si enim illam expertus eſſes, non vt haſtis &c. *Illud ἐκ ἴσου &c. poteſt & ita verti, Non pari vtrinque ratione das nobis cõſilium. Q. d. Quũ ſuades nobis vt conditionem tuã noſtræ anteponamus, res duas inter ſe comparas non tibi æqualiter notas. Illud autem ἐξ ἴσου poteſt etiam verti Certatu, & fortaſſe melius.*

ac vim afferentibus vt procumbentes regem adorarent,
& per capita eos ad id agendum impingentibus, negauerunt se vnquam id esse facturos. neque enim sibi esse consuetudinem hominem adorandi, neque se ad id venisse. Posteaquam autem in hoc repugnauerant, secundo loco hæc & his similia dixere, Rex Medorum, nos miserunt Lacedæmonij ad luendam pœnam pro iis legatis qui Spartæ interiere. Hæc istis dicentibus, Xerxes præ magnanimitate negauit se fore Lacedæmoniis similem. illos enim interimendis legatis ius omnium hominum confudisse: se verò quod illis exprobraret, id non esse facturum: neque eos occidendo, Lacedæmonios culpa soluturum. Hactenus per Spartiatas gesta, impræsens ire Talthybij cessauit: etsi Spartam reuersis Sperthie & Bule, longo deinde tempore interiecto, excitatũ est inter Peloponnenses & Athenienses bellum, vt Lacedæmonij aiunt. quod mihi diuinitus maximè videtur esse gestum: quia ira Talthybij nuntios corripuerit, nec prius quieuerit. Quòd autem ira inciderit in eorum qui ad regem ascenderunt filios, Nicolan Bulis, & Aneristum Sperthiei filium, qui piscatores Tiryntheos in naui oneraria plena viris nauigantes cepit, manifestum est apud me diuinitus id factum esse, ex ira dei: quòd nuntij qui in Asiam à Lacedæmonijs mittebantur, proditi à Sitalce Tirei filio Thracum rege, & à Nymphodoro Pythei filio viro Abderita, excepti sunt iuxta Bisanthen quæ est in Hellesponto, & adducti in Atticam ab Athenienſibus necati sunt: cumque ijs Aristeas Adimanti filius Corinthius. Verùm hæc multis post regis expeditionem annis gesta sunt. quæ expeditio (vt ad superiorem orationem redeam) nomine quidem tendebat contra Athenas, re tamen vera contra cunctam Græciam. Eam diu ante Græci quum audissent, non perinde omnes affecti sunt. nam ij qui terram & aquam dederant Persæ, fiduciam animo præsumebant tanquam nihil ingratum passuri à barbaro, qui non dederant magno in metu versabantur.

1 Negauerũt se, vel si in caput protrudérétur, hæc vllo modo facturos. *Aliqui phrasis illa Præcipitem dari significat. Eo autẽ sensu quem Valla sequutus est, videtur dicturus fuisse potius Herodotus,* καὶ ἀπέχχιω προσπεσόντων, ἢ ἐπὶ κεφαλὴν αὐτὸς ἐβάλοντο. *Sed alteri sensui videtur aptius fore* ἐς ἀβύσσους.

2 Sed longo pòst tempore rursum excitata fuit in bello Peloponnesiorũ & Atheniensiũ, vt Laced. aiunt. quod mihi diuin. m. contigisse videtur. Talthybij enim iram in nuntios incubuisse, nec cessauisse priusquam discessissent, *qui ad luendam pro illis pœnam mittebantur*, id æquitas postulabat: (*Gall. ad verbum, Le droict le portoit ainsi*) at verò ingruisse illam in eorum filios qui ad regem ob iram illam ascenderant, Nicolan Bulis, &c. *Sed non videtur mendo vel potius mendis carere totus hic locus, præsertimq; illud* ἐξηλθε, *pro quo* ἐξῆλθον *lego, eo sensu quem hic indicaui, qui tamen nec ipse mihi satisfacit.*

bantur.

bantur.quippe quum nulla tanta classis esset in Græcia,quę posset excipere inuadentẽ,præsertim plerisq; bellum detrectãtibus,& libenter ad partes Medorũ inclinantibus. Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiã apud multos quidẽ homines inuidiosam, ‘non tamen quod mihi videtur verũ dissimulabo: an Athenienses formidantes periculũ quod impendebat, patriã deseruissent:an, nõ deserentes,sed permanentes sese dedissent Xerxi, nihil omnino aduersus regẽ in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi: atq; hæc in cõtinenti gesta essent: an etiã multæ loricæ essent muris inductæ à Peloponnensibus per Isthmum: an proditi à socijs Lacedæmonij,ijsq; nõ voluntarijs,sed per vrbes à classe barbara occupatis, ac deserti fuissent: desertiq; & magna opera aggressi,generosè occubuissent:an hęc passi essent: an, priusquã viderent alios Græcos cũ Medis sentientes,cum Xerxe depacti essent:atq; ita vtrinq; sub Persis Græcia fuisset. Nam murorũ apud Isthmum loricatorum quęnam vtilitas fuisset rege mari potiente, à nemine quini audire. Nunc autẽ siquis Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat, profectò nõ aberrauerit à vero. nam vtrò se illi applicassent, hæ partes erãt præponderaturæ: quũ verò prætulerint Græciã præstare liberam, nimirũ ipsi fuere qui quicquid Græciæ reliquũ erat cum Medis non sentiens erexerunt: quiq; secundũ deos,regem repulerũt. Ac ne oraculis quidẽ horrendis ac terribilibus, quæ è Delphis veniebãt, inducti ad Græciã deserendam fuerunt, sed persistentes cõstituerũt excipere hostem sua inuadentẽ. Siquidem consultoribus Delphos missis, vti oraculo volebant: ijsq; factis apud templũ quæ ritus postulabat, ædẽ ingressi consederũt. Quibus Pythia cui nomen erat Aristonice ita respondit,

1 Non tamẽ quod mihi ver. esse vid. subticebo. Si Atheniẽses impendentis periculi metu patriã deseruissent,aut nõ def. sed in ea permanẽtes, se Xerxi dedidissent, regi mari resistere nulli conati fuissent. quòd si mari nullus Xerxi restitisset, terra certè ista contigissent: Quãuis muri à Peloponnẽsib. per Isthmum ducti essent multis loricis fulti, Lacedæmonij (vbi eòs socij prodidissent, non sua quidem sponte, sed necessitate adacti,quippe quorũ vrbes sigillatim à classe barbari caperentur) soli remansissent. soli autem remanentes, præclaris in prælio facinoribus editis,præclara morte occubuissent.aut, inquam, hic illis exitus contigisset, aut cæteros Græcos Medorum partes iam antea sequi videntes, cum Xerxe depacti fuissent: atq; ita vtrolibet modo Græcia in potestatem Medorum venisset. Neq; enim ex quoquam intelligere possum quid profuturi fuissent muri per Isthmum ducti,si rex mari potitus fuisset. Nunc igitur, *id est quæ quum ita se habeant*, siquis Athenienses Græciæ seruatores extitisse dicat, prof. *Sed hic locus in vulg. edit. Gr. mendis non caret. necesse enim est vt initio ante εἰ Ἀθηναῖοι omissam esse dicamus particulam τὸ. & non procul inde interpunctionem, quæ est post ἔσεσθαι, inde translatam post βάλωσιν collocemus. Sed & hæc suspecta sunt, ἃ ταῦτα ἂν ἔπαθον ἢ πρὶν τῶν.*

Quid miserande sedes populus? fuge ad extima terræ, "
Ædibus & [1] globide deserris collibus vrbis. "
Nam caput & corpus minimè sincera manebunt, "
Extremisve pedes poterunt superesse manibus ve, "
Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet, "
Et Mars acer equis vrgens [2] Asiagena currus. "
Atque alias plerasque, tuas [3] non solius arces: "
Permultasque deûm flauis dabit ignibus edes, "
Quas ego prauidas iam nunc sudore [4] madentes, "
Atque metu tremere, & de laquearibus altis "
Nigrantem cogente malo manare cruorem: "
Ite sed ex adyto, atque malis effundite mentem. "

His auditis Athenienſium conſultores maximo ſunt mœrore affecti, quibus inter ſeſe agitantibus tam triſte reſponſum, Timon Androbuli filius, vir apud Delphos illuſtris ſuaſit [5] hæc fere, vt ſumptis oleæ ramis de integro reuerterentur ad cõſulendum ſuppliciter oraculum. Obtemperantes ei Athenienſes dixere, O princeps, redde nobis oraculum melius de patria, in honorem horum [6] palmitum, quos geſtantes ad te venimus. alioqui hinc abs te non abituri ſumus, ſed in hoc adyto ad obitum vſq; permanſuri. Hæc dicentibus, antiſtes iterum hoc modo reſpondit,

Pallas olympia cum multis hortatibus vsa, "
Et precibus blandita Iouem placare nequiuit, "
Hoc tibi fabor itẽ reſponſum, adamanti propinquans: "
Nam capris reliquus quæ limes Cecropis oræ "
Intus habet, quodcunq; sacer penetrale Citharon, "
Iupiter è ligno muris Tritonida donat: "
Qui soli inuicti tibi sint natisq; saluti. 187
Tu verò aduentum pedstumq; equitumq; quietus, "
Terrestresque acies ne præstolare: sed hosti "
Terga dato, vel si tibi fors erit obuius vsquam. "
Diuina ô Salamis mulierum pignora perdes, "
Vsquam vel Cerere sparsa, coeunte vel vsquam. "

Hæc legati, vt erant, ita arbitrati prioribus mitiora, poſtquam conſcripſerunt, Athenas rediere, reuerſique ad populum recitauere: & quum aliæ multæ ſententiæ eſſent oraculum interpretantium, & eæ plurimùm perplexæ, quidam è maioribus natu dixere, videri ſibi deum reſpondere ſaluam

1 *Tro, Globose. i. rotunde.*

2 *Legit ἀσιηγενὲς, pro ouεμηγενὲς. & pro ablatiuo currui reponendus videtur accusatiuus currum, vt hæc Græcis respondeant. tunc autem fuerit Asiagena dictum pro Asiagenem, vt signis ex Omnigenis faciat accusatiuum Omnigena pro Omnigenem.*

3 *Rectè legit τὼ σὲν, pro quibus in vulg. edit. habetur τὸν.*

4 *Madere.*

5 *Videtur phrasis Græca ὑμνιάτῳ μάλιστα respondere potius Latinæ, Vt qui maximè. vt sit, Vir illustris. vel potius Vir spectatus, vt qui maximè. vt illa verba Græca cum ὑμνιάτῳ congantur, non cum σωτῆρι.*

6 *Olivæ palmitũ. Non tamen simpliciter interpretandum sunt olivæ palmites, sed q.d. supplicatorij palmites olivæ.*

ſaluam fore arcem. olim enim Athenienſium [1] arcem præ-
ſeptam vallo fuiſſe. & ij quidem interpretabantur vallum
eſſe hunc ligneum murum. Alij verò dicebant deum ſigni-
ficare naues: easq; cæteris omiſſis ædificari iubebant. [2] Ve-
rùm eos qui aiebant naues eſſe ligneum murum, fallebāt,
vel Cerere ſparſa, coeunte vel vſquam. Circa hos verſus
confundebatur eorum ſententia qui claſſem volebant eſſe
ligneum murum. nam qui oraculum interpretabantur, in
eam ſententiam accipiebant, fore vt ipſi inſtructa claſſe ad
Salaminem pugna nauali ſuccumberent. Erat autem inter
Athenienſes quidam qui in primores recèns peruenerat,
» [3] nomine Themiſtocles, Neoclis filius, qui negabat inter-
» pretes omnia rectè coniectare: [4] quòd diceret, Si clades
» quæ prædicitur, ad Athenienſes ſpectaret vllo modo, non
» ita placidè nobis deum fuiſſe reſponſurum, ſed ſic, ô Sala-
» mis miſera, pro eo quod dixit, ô diuina Salamis: ſi circa eam
» ſui incolæ forent oppetituri. Sed rectè coniectantibus ſen-
» tiendum à deo contra hoſtes editum eſſe oraculum, non
» contra Athenienſes. Itaq; ſuadebat vt ſeſe inſtruerent tan-
» quam prælio nauali certaturi, & tanquam hic eſſet ligneus
» murus. Hanc Themiſtoclis ſententiam Athenienſes po-
tiorem eſſe cenſuerunt quàm illorum qui interpretantes
oraculum, diſſuadebant apparatum pugnæ naualis: ſed hāc
eſſe in ſumma ſententiam dicebant, non leuandam in ho-
ſtem manum, ſed ex Attica regione demigrandū, & aliam
incolendam. [5] Extitit & alia ante hanc Themiſtoclis ſen-
tentia ad tempus egregia: Quum magna vis pecuniæ è
prouentu metallorum quæ ſunt è Laureo, eſſet in ærario
Athenienſium, eaq; eſſet æquè diuidunda viritim denis in
ſingulos puberes drachmis, tunc Themiſtocles hanc diſ-
ſuaſit Athenienſibus diſtributionē, ſed ex pecunia claſſem
ducentarum nauium ad Ægineticum bellum comparare

1 Arx circūſepta vallo erat.

2 Sed eorum ſententiā qui dicebant naues illum eſſe murū ligneū, euertebāt hęc duo poſtrema quæ Pythia dixerat, Diuina at Salamis mulierbria pignora perdes, Vſquam vel Cerere ſparſa, coeunte vel vſquam. Circa hæc carmina confutabātur *inquam* eorum ſentētiæ qui naues illum eſſe murum ligneum dixerant. Siquidē oraculorum interpretes illa in hunc ſenſum accipiebant, fatale ſibi eſſe circa Salaminem ſuperari, inſtructa pugna nauali. Erat autem inter Ath.

3 Cui nomen quidem erat Themiſtocles, ſed vocabatur Neoclis filius. *Is* negabat, &c. 4 Talia dicens, Si ad Athenienſes ſpectaret illud carmen, non videtur mihi tam mite reſponſum redditurus deus fuiſſe, ſed pro eo quod dixit Diuina at Salamis, dicturus fuiſſe At Salamis miſera, ſiquidem circa ipſam ſui incolæ eſſent oppetituri. Illi igitur qui rectè coniectaret, (*id eſt. Illius igitur iudicio qui, &c.*) deum aduerſus hoſtes hoc oraculum non aduerſus Athen. edidiſſe. 5 Cæterùm alia quoque Themiſtoclis ſententia ante hanc opportunè primas partes obtinuerat. *i. Cæterùm opportunè cedebat quòd antea alij Themiſtoclis ſententiæ primæ partes delatæ eſſent.*

suasit. Hoc enim bellum conflatum Græciæ salutem attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. & quanquam hæc classis in eum vsum in quem comparata fuerat, non venit, tamen in vtilitatem Græciæ cessit. Ista igitur iam præparata quum præstò esset, & alteram exædificari oportteret, placuit Athenienſibus, inito post oraculum consilio, barbarum Græciam inuadentem cum nauibus opperiri vniuersos, deo obsequentes, [1] vnà cum Græcorum voluntariis. Et hæc quidem oracula Athenienſibus sunt reddita. Coactis autem in eundem locum Græcis qui per Græciam melius sentiebant, interque se colloquutis interposita fide, ibi consilio habito visum est ante omnia missas faciendum [2] pecunias debitas, & inimicitias & hostilitates. Erant autem cum alia aliorum bella, tum verò maximum inter Athenienses & Æginetas. Posteaquam autem Xerxem cum exercitu Sardibus esse audiere, Athenienses decreuere cum aliquos in Asiam mittendos ad res regis explorandas, tum nuntios partim Argos, ad contrahendam aduersus Persam belli societatem, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis filium, partim in Corcyram, partim in Cretam, iubentes opem Græciæ ferri: eo animo vt si fieri posset, omnis vis Græca vnum esset, & ad idem agendum omnes incumberent, tanquam calamitate cunctis Græcis impendente. Ferebantur autem res Gelonis magnæ esse, nec multo minores quàm Græcorum. Vbi hæc eis placuere, & in gratiam inter se rediere, principio [3] speculatores in Asiam tres viros misere: qui quum Sardis veniſſent, in speculando regis exercitu deprehensi sunt, & à ducibus pedestrium copiarũ torti, deducebantur tanquam perituri, lata in eos mortis sententia. Id vbi Xerxes audiit, reprehensa ducum sententia, mittit quosdam è satellitibus, iubens vt si viuos adipiscerentur speculatores, ad se deducerent. Eos adhuc superstites adepti satellites, prehensos in regis conspectum adduxerunt. Sciscitatus rex qua de causa veniſſent, præcepit satellitibus vt homines circumducerent, peditatum omnem equitatumque ostentantes: & eos, vbi contemplando illa expleti fuiſſent, sine noxa dimitterent quocunq; locorum ire libuiſſet. Hoc Xerxes ea ratione imperauit, quòd cogitabat fore, vt si speculatores

1 Vnà cum Græcis eadẽ volũtate prędiris.

2 *Fortasse* πρῶτον χρημάτων πάντων re *spondet potius phrasi nostræ. Deuantes chosas. Certè interpretationem Vallæ verba hæc Græca ferre non possunt.*

3 *Rectius interpretetur exploratores hic & in sequent. locis. vt alibi ipse vocem illã Græcam reddidit: & paulo antè dixit, Ad res regis explorandas.*

necati

188 necati fuiſſent, neque Græci præſciſcerent potentiam ſuam eſſe fama maiorem, neque quippiam ipſe læderet hoſtes, tribus viris interemptis: at iiſdem in Græciam regreſſis, fore vt Græci (vt ſe opinari dicebat) auditis rebus ſuis, antequam exercitum compararent, propriam libertatem traderent, atq; ita non oporteret ſuſcipere moleſtiam de exercitu in eos ducendo. Hæc ſententia Xerxis cum altera quadam congruit. nam quũ Abydi ageret Xerxes, vidit naues curſum tenentes per Helleſpontum, quæ frumentum è Ponto in Æginam Peloponneſumq; portabant. quas vbi audiere eius aſſeſſores eſſe hoſtium, ſeſe ad eas corripiẽdas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit quónam illæ tenderent: qui
» quum reſpondiſſent, Ad hoſtes tuos, domine, frumento o-
» nuſtæ: tunc Xerxes excipiens inquit, Nónne eodem quò
» iſti, & nos nauigamus, tum rebus aliis, tum verò frumento
» inſtructi? quid igitur hi officiunt nobis, quibus commeatum portant? Cæterùm ſpeculatores illi rebus inſpectis dimiſſi in Europam rediere. Poſt quorum reditum Græci qui contra Perſam coniurarant, nuntios iterum Argos miſerunt. Quibus Argiui reſponderũt [1] res ſuas ita habere: Audiſſe ſe iam inde ab initio barbarum excitaſſe aduerſus Græciam bellum, & quum accepiſſent intellexiſſentq; Græcos ſeſe colligere tentaturos Perſæ obſiſtere, principes fuiſſe mittendi Delphos qui deum conſulerent quid ſibi optimè facientibus eſſet euenturum. (nuper enim ſex millia ſuorũ fuiſſe interempta à Lacedæmoniis & Cleomene Anaxãdridę filio, eaq; de cauſa ſe miſiſſe,) & iis qui miſſi fuerãt interrogantibus, ſic Pythiam reſpondiſſe,

» *Finitimis inuiſe, ders dilecte beatis,*
» *Interius tutamen habens, impunè maneto,*
» *Et tutare caput: nam membra tuebitur illud.*

Hæc illis Pythia prius reſponderat. Poſtea verò quàm nuntij Argos venerunt, ſenatumq; ingreſſi mandata retulerũt, Argiui reſponderunt ad ea quæ dicebantur, ſe promptos eſſe in triginta annos pacificare cum Lacedæmoniis, percuſſo fœdere: ſed ea cõditione, vt dimidium imperij penes ſe eſſet. quanquam enim ius imperandi ipſorũ eſſet, tamen dimidio imperij ſe eſſe contentos. Hoc aiebant ſuum

[1] Hanc ſe rationẽ in ſuis rebus tenuiſſe. *Vel, ſe ita egiſſe.* Quum iã inde ab initio audiſſẽt quæ barbarus; aduerſus Græciam moliretur, & fore animaduertiſſent vt Græci ipſos nihilominus quàm cæteros aduerſus Persã aſſumerent, ſe Delphos miſiſſe qui deum cõſul. &c. *Sed legendum eſt* ὃ πυθόμενοι, *vt ſit ad verbũ. Græcos nõ omiſſuros ipſos aſſumere. Sic aliquanto poſt* ἐπεὶ δὲ σφέων παραλαμβάνειν τὴν Ἑλλάδα. *in quibus etiã interpret. lapſus eſt Valla.*

ſenatũ reſpondiſſe, quanuis diſſuadẽte oraculo ſocietatem contrahere cum Græcis. quod etſi formidarent, tamẽ properare vt fœdus triginta annorum feriretur: intra quos annos liberi ſui in virilem ætatem adoleſcerent: hac videlicet ratione, ne ſiqua calamitas ad ſuperiorẽ accederet in bello Perſico, niſi fœdera forent, in poſterũ ſubiecti Lacedæmonijs eſſent. His dictis Argiuorũ à ſenatu, quidam è nuntijs Spartanorũ ita reſpondit, quod ad fœdera quidẽ attineret, ſe ad eos qui plures eſſent relegare: quod autem ad imperiũ, id verò ſibi demandatum eſſe, vt reſponderẽt dicerentque, Spartanũ duos eſſe reges, Argiuis vnũ, idèo non poſſe fieri vt alterutro Spartæ regi abrogaretur imperiũ: & nihil obſtare quominus cum ijs duobus rex Argiuus parem dignitatẽ obtineret. Ibi Argiui negare ſe perpeſſuros inſolẽtiam, ſed præoptare à barbaro imperari ſibi, quàm Lacedæmonijs cedere. Atq; ita edixerunt nuntijs vt priuſquam occideret ſol, ex agro Argiuo excederent, alioqui hoſtiũ loco futuros. Hoc ipſi Argiui ſic ſe habere memorant. aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem antequam bellum Græciæ inferret, miſſiſſe Argos caduceatorem: quò quum peruenit, ita fertur verba feciſſe, Viri Argiui, Xerxes rex hęc « vobis inquit, Nos arbitramur Perſem, ex quo nos progeniti ſumus, fuiſſe filium Perſei Danaes filij, ex Andromeda « genitum, quæ fuit Cephei filia. ita ex vobis oriundi ſumus. « Quod quum ita ſit, nefas eſt & nos progenitoribus noſtris « inferre bellũ, & vos alijs opem ferendo, nobis aduerſarios « fieri. Sed potius domi veſtræ vos conſidentes otium tene- « re. nã ſi mihi ex ſententia ſuccedet, nullos pluris quàm vos « faciã. Hæc Argiui quum audiſſent, [1] rem confeciſſe dicun- « tur, & à principio diſſimulantes quod actum eſſet, nihil po- poſciſſe Græcos: ſed quum ab illis [2] reprehenderentur, tũc partẽ imperij popoſciſſe, gnari id Lacedęmonios non conceſſuros, vt hoc prætextu [3] otium agerẽt. [4] Cui rei competit, quod quidã Græcorum multis poſtea annis geſtũ fuiſſe memorãt: Quum Suſis Memnonijs alterius negotij gratia eſſent Athenienſiũ nuncij, Callias Hipponici filius, & collegæ qui pariter aſcenderant, cõtigit vt Argiui & ipſi per id tempus Suſa mitterent nuntios, qui Artaxerxem filiũ Xerxis interrogarent an amicitiã quam cum Xerxe contraxiſſent,

1 *Fortaſſe phraſis Græca reſpõdet potius noſtræ, En auoir faict cas. Τὸ ἀπαγγελλομένους autem legitur & ἐπαγγελλομένους.*

2 *Vide annot. quæ proximam præcedit.*

3 A bello abſtinerent.

4 Cum quibus iſtud cõgruiſſe. *Vel, Quibus conſentaneum fuiſſe* quidam Græcorum narrãt quod multis poſt hæc annis contigit.

sent,putaret adhuc durare,an ab illo pro hostibus haberentur. Quibus Artaxerxes, imò verò maximè perdurare respondit, nullāq; sibi ciuitatem amiciorē putare quàm Argos. Vetùm an caduceatorē Xerxes Argos [1] miserit ad ea
189 dicenda,& an Argiuorū nuntij qui Susa ascenderunt,Artaxerxem de amicitia interrogauerint,pro cōperto dicere nō possum, nec vllā de his aliā proferre sententiā nisi quam Argiui proferunt.Id demū scio, si omnes homines qui domestica mala in medium contulissent,cum vicinis murare volentes,mala vicinorum intuiti fuissent,libenter reportaturos rursum singulos ea quæ ipsi attulissent.Ita non turpissimè ab Argiuis actum est.Ego verò quę dicuntur dicere debeo,attamen non omnino omnibus credere:quod in vniuersum à me dictū sit. quoniā & hoc narratur, Argiuos extitisse qui Persam in Græciā accersierūt, posteaquam cum Lacedęmonijs malè pugnassent, præ dolore pręsenti quidquis præoptantes.Et de Argiuis quidē dictum est. In Siciliā aūt ad agendū cum Gelone, tū alij nuntij à socijs iere, tum verò à Lacedæmonijs Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit OEcetor,qui in Gela erat, ex insula Telo,quæ Triopio obiacet:qui,dum Gela cōderetur à Lindijs, qui sunt è Rhodo & Antiophemo, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, [2] posteri eius deorū inferorū sacerdotes illic perseuerauerunt,oriundi à Teline,vno ex ea familia,qui eos illic collocauit hūc in modū: Quidam viri Geloi per seditionē eiecti,in Mactorium vrbē quę sita est super Gelam,profugerunt:hos Telines Gelam [3] deduxit nullis virorū copijs adiutus,sed horū deorum sacris. quæ vnde acceperit,an ipse possederit,id verò dicere non possum.His sacris fretus, [4] eò deduxit illos vbi posteri sui deorū sacrificuli essent.Quæ res mihi admirationi fuit, præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera non à quocunq; viro effici consueuerunt, sed ab eo qui sit [5] casti ingenij, robustæque

1 Ad ea dicenda remiserit,& an Argiuorum nūtij ad interrogādum Artaxerxem de amicitia, Susa ascēderint,pro comp.

2 Eius posteri cōtinua successione deorum inferorū sacrifici, *vel antistites sacrorum dijs inferis* fuerunt, quū Telines,vnus quidā ex progenitoribus *hanc dignitatē* hoc modo acquisiuisset. *At Valla cum in alijs peccauit, tum in eo quod ita vertit quasi κτησαμένου legeretur, quū tamen statim pòst in eadē re alterā lectionem sequatur.*

3 Reduxit. *sic & paulo pòst emenda.*

4 Eos hac cōditione reduxit vt eius posteri deorū sacrifici essēt.

Ad hoc loquendi genus passim impingit hic interpres. 5 *Sensus huius loci postulare videtur vt ψυχὴ ἀγαθὴ respondeat ad verbum ei quod dicimus Bon esprit: vt totum hunc locum sic interpretemur*, Neq; enim in quemlibet talia facta cadere existimo,sed in eum demum qui acuto ingenio virilių; robore sit præditus. Atqui eum Siciliæ incolæ contraria his à natura habuisse ferunt, vt qui effœminatus ac mollior fuerit. *Illud quoq; περὶ τὰ videtur aliter accipiendum, & eodem modo quo vtimur præpositione Ad, quum dicimus, Obstupuit ad has voces.*

præstantiæ. Quanquam vt fertur ab incolis Siciliæ, fuisse natura effœminatum ac viro molliorem. Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus est. Cleandro autem Patareo, qui septem annos Gelæ tyrannide potitus est, vita functo, (à Sabyllo autem viro Geloo fuit interfectus) ibi frater eius Hippocrates suscepit imperium. Quo tyrannidem obtinente, erat illic Gelon prognatus à Teline vate, cum alijs multis, quorum vnus erat Æneſidemus Pataici filius, satelles Hippocratis: qui non diu pòst ob virtutem declaratus est totius equitatus præfectus. nam quibus in bellis Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxios & Zanclæos & Leontinos, pugnauitq; cum Syracusanis & permultis barbarorum, in ijs bellis Gelon extitit vir præclarissimus: adeo vt nulla omnium quas retuli ciuitatum effugerit Hippocratis dominationem, præter Syracusanos. quos pugna ad flumen Elorum superatos Corinthij Corcyræiq́ue liberauerunt: sub hac tamen conditione, vt Syracusani Camerinam, quæ ipsorum quondam fuisset, Hippocrati traderent. Hippocrates autem quum totidem annos quot frater Cleander tyrannidem obtinuisset, illato Siculis bello, ante vrbem Hyblam periit. ita Gelon per causam tuendi liberos Hippocratis, EVclidem & Cleandrum, vbi ciues, quòd abnuerent dicto amplius audientes esse, prælio vicit ipse Geloorum imperium [1] adeptus est, liberis Hippocratis dominatu fradatis. [2] Post hoc commentum, quosdam Syracusanos qui Gamori vocabantur, à plebe suisq; seruis qui * Cyllyrij nominabantur, eiectos, in patriam ex vrbe Casmena reducendo, potirus etiam est ipsis Syracusis. nam ei venienti plebs Syracusana & vrbem & seipsam dedit. Quam Gelon vbi accepit, Gelam quam tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, sibiq; Syracusas habuit, & quidem pro omnibus vrbibus. ideoque ea ciuitas confestim [3] excucurrit atq; propagata est. nam deductis eò Camarinæis omnibus Gelon ciuitatem dedit, Camarina euersa: dimidioque & eo amplius Geloorum itidem vt Camarinæis fecit. Necnon Megarensium qui sunt in Sicilia, quum obsessi ad deditionem venissent, locupletissimos quosque, qui bellum ei intulerant, & ob id se interfectum iri putabant, Syracusas traduxit, ac ciuitate donauit: at

1 *Omittit ἐγὼ quod respondet præcedenti λόγῳ. q. d. Dũ verbo illos ad conseruandum suum imperiũ adiuuat, ipse nõ iam verbo, sed facto illud inuasit.*

2 Post hoc autem insperatum lucrũ, *Id est, Quum autem ei nihil tale sperantiũ tantum bonum obtigisset.*

* *Suidas* Καλλικωρεῖς *vocat. itidẽq; Aldus in Prouerbiorũ Collectaneis habet* Καλλικωρειους πλείους. *Qui verò hic (itidemq; apud Hesychium) more Siculo seu Dorico vocãtur* γάμοροι, *qui in ijsdem Prouerbijs et apud Suidam nominantur* γεωμόροι, *quasi dicas Agrorum possessores, Agricolæ. S.*

3 Incrementum vigorẽq; assumpsit.

uitat plebem Megarenſem quæ belli mouendi fuerat expers, quæque nihil mali ſe paſſuram expectabat, Syracuſas adductam venundedit, ex Sicilia aſportandam. Idem hoc fecit Eubœenſibus qui ſunt in Sicilia, proceres à plèbe diſtinguens. Hoc autem ideo de vtriſque fecit quòd arbitraretur contubernium plebis rem eſſe moleſtiſſimam. Ea ratione magnus tyrannus effectus eſt Gelon. Ad quem legati Græcorum, poſteaquam Syracuſas coramque venerunt, ita loquuti ſunt, Lacedæmonij patiter & Athenienſes eorumque ſocij nos miſere ad te in ſocietatem aſſumendum aduerſus barbarum. nam prorſus audiſti bellum Græciæ inferri, iuncto pontibus Helleſponto, virum Perſam, ſecum omnes Eoas ex Aſia copias ducentem: per ſimulationem belli Athenis inferendi nos inuadentem, quum in animo habeat omnem Græciam redigere in ſuam poteſtatem. Tu igitur, cui magna potentia adeſt, nec minima Græciæ portio, quum ſis Siciliæ princeps, ferto opem ijs qui Græciam à ſeruitute vindicant, eamque vnà cum illis liberato. Coacta enim cuncta Græcia, erimus magna manus, pugnaque pares inuadentibus nos: quòd ſi è nobis alij proditores fuerint, alij otioſi ſedeant, id ſyncerum quod ſupererit Græciæ, exiguum erit. vnde periculum eſt ne omnis Græcia peſſum eat. Neque enim ſperaueris Perſam, ſi nos prælio ſuperauerit, ad te non eſſe venturum: quinimò hoc ante caueris. nobis nanque opem ferendo, temetipſum tutaris. Rei bono conſilio geſtæ lætus plerunque eſt exitus. Hæc legati dixere. Quibus reſpondens Gelon, [1] multus in hac oratione fuit, Viri Græci, inquit, inſolentem habetis orationem, qui aduſi eſtis me adire, hortantes ad ineundam aduerſus barbarum ſocietatem: [2] quum ipſi me orantē prius aduerſus exercitum barbaricum recuſaueritis ſocium. nam dum mihi erat cum Carthaginenſibus certamen, [3] incumbenti ad vltionem necis Doris Anaxandridæ filij de Ægeſtanis exigendam, offerebamque meadiutorem ad liberanda emporia, vnde vobis magna emolumenta atque [4] voluptates prouenerant, vos neque mei adiuuandi, neque vltionis de nece Doriana exigendæ gratia venire voluiſtis. Itaque [5] quantum in vobis eſt, omnia hæc

1 His verbis, quib. eos vehementer vrgebat, vſus eſt.

2 Quum ipſi petenti mihi aduerſus exerc. barb. ferre opem recuſaueritis.

3 Et obteſtabar vt pœnas necis Dorici Anaxandridę filij ab Ægeſtanis repoſcere tetis, offereb.

4 Commoditates prouenerunt.

5 Itaq; per vos quidem hæc omnia barbari poſſideant licet. *i. Per vos nō ſtetit quin hæc omnia nūc à barbaris poſſideāntur.*

à barbaris possidentur. Verùm nobis hæc in melius recide- ee
runt. 1 nunc quoniam circumuenit vos atq; attigit bellum, ee
ita demum Gelonis memoria facta est. Sed contemptus à ee
vobis, nõ ero vestri similis: sed paratus sum ad opem feren- ee
dam ducentarum triremium, & viginti millium armato- ee
rum, ac duûm millium equitũ, *totidemq; ferentariorum*, ee
totidemq; leuis armaturę, totidem sagittariorum, totidem ee
funditorum. Sed & rem frumentariam cunctis Græciæ co- ee
pijs, donec fuerit debellatũ, suppeditaturũ me recipio. Sed ee
ea lege hæc polliceor vt ego sim aduersus barbarũ Græco- ee
rũ imperator: aliter neq; ipse venirẽ, neq; alios mitterem. ee
Ea Syagrus audiens, non tulit: sed, O quàm eiularet, inquit, ee
Pelopides Agamemnon, si audiret Spartiatas imperium ee
subdidisse Geloni atq; Syracusanis. Tu verò ne feceris hu- ee
ius rei mentionem amplius: sed si tibi animus est opem ee
ferendi Græciæ, esto sub imperio Lacedæmoniorum: si de- ee
dignaris subesse, non habe animum opem ferendi. Ad hæc ee
Gelon, vbi vidit verba Syagri aucrsa, hanc ad extremum ee
protulit orationem, Hospes Spartiata, contumeliæ homi- ee
ni factæ solent irritare indignationem. verùm tu contu- ee
meliosis in me verbis inuehens, non tamen induces me ad ee
vicem contumeliosè reddendam. Sed quando vos ita im- ee
perium amplectimini, multo me magis quàm vos decet il- ee
lud amplecti, qui multo maiorum copiarum ac plurium ee
nauium imperator sum. Cæterùm, quoniam ista oratio ee
vestra in contrarium nititur, nos aliquantum à superiore ee
nostra oratione decedemus: Si vos terrestribus copijs præ- ee
fueritis, ego nauticis præero: sin vos mari imperitare iuuat, ee
ego terrestribus copijs imperitare volo. Ex quo oportet ee
vos aut alterutra harum rerum esse contentos, aut his so- ee
cijs destitutos abscedere. Hanc Gelon conditionem offe- ee
rebat. Cui nuntius Athenienstis [2] Lacedæmonios anteuer- ee
tens, ita respondit, Rex Syracusanorum, Græcia nos ad te ee
misit non imperatorum indiga, sed exercitus: tu verò præ ee
te fers non missurum te exercitum, nisi sis Græciæ impe- ee
rator: videlicet vt illi imperes affectas. [3] Itaq; quantum ad ee
eam

1 Nũc postquam translatę sunt ad vos belli gerendi vices, ita demum Gelonis recordati estis. Atenim dedecore à vobis affectus, vos nequaquã imitabor: sed opem ferre paratus sum ducentarum triremium, &c. *Est tamen ad verbum, Suppeditant ducẽtas triremes, & viginti millia armat. eodemq; modo deinceps.*

2 Lacedæmoniorum nuntium anteu.

3 At nos ad illam quidẽ tuam petitionem qua vniuersi Græcorum exercitus imperiũ postulabas, silentium tenuimus, contenti Lacedæmoniorũ respõso esse volentes, quod pro vtriusque sufficere posse sciebamus: iam verò, quum tu vniuerso imperio excluſus *i. postquam denegatum tibi est vniuersim imperium*, nauale postulès, ita habeto, nos ne permittente quidem id Lacedæmonio, permissuros.

» eam partem pertinet qua cuncto Grecorum exercitui præ-
» esse postulas, suffecerit nobis Athenienſibus silentium a-
» gere, intelligentibus Laconem fore idoneum ad redden-
» dam pro vtriſque rationem: quantum autem ad illud atti-
» net, quòd poſcis vt vniuerſæ claſſi præſis, ita habeto: nos,
» etiam vt Lacon permittat, non eſſe permiſſuros præeſſe te
» claſſi. noſtrum enim munus hoc eſt, niſi Lacedæmonij id
» velint: quibus præeſſe claſſi volentibus non contradicere-
» mus, alteri verò concederemus nemini. nam alioqui fru-
» ſtra [1] plus nauium quàm cæteri Græci poſſideremus, ſi Sy-
» racuſanis imperium cederemus, qui ſumus Athenienſes, &
» antiquiſſimæ originis, ſoliq́ue Græcorum qui nunquam
» ſolum vertimus: è quibus virum inſtruendo ornandoq́ue
» exercitu aptiſſimum Homerus etiam [2] verſificator ait Ili-
» um veniſſe: vt non ſit dedecus nobis iſta commemorare.
» His Gelon iſta reſpondit, Hoſpes Athenienſis, [3] apud vos
» qui præſint habetis, qui ſubſint non habetis. Quocirca
» quum nihil cedere ſed totum obtinere velitis, quamce-
» lerrimè hinc retro abſcedatis, renuntiaturi Græciæ, ver ex
» anno illi [4] exaruiſſe. Cuius dicti ſenſus hic eſt, [5] quum con-
ſtet probatiſſimam anni partem eſſe ver, talem eſſe ſuum
exercitum innuebat, quo Græcia priuaretur, quaſi quo-
dam vere, quod illi exareſceret, non inita ſecum ſocietate.
Hoc reſponſo Gelonis accepto nuntij Græcorum profecti
ſunt. Poſt hæc Gelon timens quidem ille Græcis, ne impa-
res barbaro eſſent, tamen indignum atq; intolerandum ſi-
bi ratus vt profectus in Peloponneſum ſubeſſet Lacedæ-
monijs, qui Siciliæ tyrannus eſſet, omiſſa hac via aliã inijt.
191 Nam vbi primùm audijt Perſam tranſmiſiſſe Helleſpon-
tum, miſit cum tribus [6] biremibus Cadmum Scythis fi-
lium Coum, multa cum pecunia ac placidis verbis, ad ob-
ſeruandum quò caſura eſſet pugna: vt ſi barbarus vince-
ret, ei pecuniam traderet terramq́ue & aquam eorum lo-
corum quibus Gelon imperaret: ſin vincerent Græci, rur-
ſus pecuniam reportaret. Hic Cadmus ante id tempus
quum tyrannidem Coorum à patre accepiſſet [7] ſatis va-
lidam, nullo aduerſo caſu, ſed ob iuſtitiam, ſua ſponte eam
in media ciuitate depoſuit. atque in Siciliam abijt, vbi v-
nà cum Samijs vrbem Zanclam (cuius nomen in Meſſa-

1 *Legit* παρ' ἄλλον, *non* πάν-
των.

2 Poeta.

3 Vos, qui imperent habere videmini, at quibus imperetur, non item.

4 Exemptũ eſſe. *Vel, ſublatum eſſe.*

5 Sicut ver in anno præcellere conſtat, ita ſuum exercitũ Græco *præcellere.* Ideoq; Græciæ, quæ ſua ſocietate priuaretur, idem cõtingere dicebat ac ſi ei ex anno ver exemptum eſſet.

6 Nauibus quinquagenũm remorum.

7 Bene ſtabilitã. *vel conſtitutam*, nulla premente calamitate, ſed iuſtitiæ exercendę ſtudio, *vel ſed iuſtitiæ amore, ad verbũ, ſed præ iuſtitia*, in mediũ Cois propoſuerat, & in Siciliam diſceſſerat.

nam mutatum est) tenuit atque incoluit. Hunc Cadmum, eò hunc in modum profectũ, Gelon ob iustitiam quam illi ex alijs rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera iusta, hoc non in postremis reponitur, quòd tantum pecuniæ à Gelone commissum interuertere quum posset, noluit, sed postea quam Græci pugna nauali superiores extitere, Xerxesque cum exercitu abijt, ipse in Siciliam redijt cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab ijs qui Siciliam incolunt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmonijs animo, fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus Crinippi filius eiectus ex Himera, vbi erat tyrannus, à Therone Æneſidemi filio Acragantinorum monarcho, adduxisset per id tempus Phœnicum & Libyum & Iberorum & Ligyum & Elisycorum & Sardonum & Cyrniorum trecenta millia, duce eorum Amilcare Hannonis filio Carthaginensium rege: quos Terillus abduxerat cum persuasos hospitij necessitudine, tum præcipuè prompta animi voluntate Anaxilai Critinei filij, Rhegini tyranni, qui filios suos Amilcari obsides dedit, vlciscendi soceri causa. habebat enim Anaxilaus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam. Ita Gelonem, quum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos misisse pecuniam. Præterea aiunt ijdem contigisse vt eodem die Gelon & Theron Amilcarem Carthaginensem in Sicilia superarint quo Græci in Salamine Persam. Quinetiam Amilcarem, qui à patre quidem Carthaginensis, à matre verò Syracusanus erat, & ob virtutem rex Carthaginensium, quum conflixisset, prælio victum, è conspectu fuisse ablatum audio, nec vsquam gentium aut viuum aut mortuum comparuisse. omnia enim Gelonem indagando collustrasse. Apud ipsos autem Carthaginenses illius imaginem colentes, hæc fama est, dum barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum sine intermissione pugnarent, (tandiu enim extractum fuisse prælium) interea Amilcarem in castris permanentem sacrificasse atque litasse, solida corpora [1] aggerentem in ingentem pyram: sed conspectis suis in fugam versis, vt erat in faciendis sacris occupatus, sese in ignem misisse, atque ita combustum è con-

1 Adolentē in pyra ingēsi.

è conſpectu ſublatum. Cui ſiue hoc modo, vt Phœnices, ſiue alio, vt Carthaginenſes & Syracuſani memorant, ex oculis ablato, nunc Carthaginenſes ſacrificãt, extructis monumentis, cum alibi in omnibus ſuis coloniis, tum præcipuè in ipſa Carthagine. Hactenus quę ad Siciliam attinent.

Corcyræi autem aliud nuntiis reſponderunt, aliud fecerunt. nam quum eos iidem nuntij qui in Siciliam ierant, adiſſent, & iiſdem quibus Gelonem verbis alloquuti fuiſſent, polliciti ſunt confeſtim ſe auxilia miſſuros ac præſidio futuros, negantes ſibi Græciam neglectui habendam de ſalute periclitantem: quæ ſi collaberetur, nihil aliud ſibi ſupereſſe quàm vt primo quoque die ſeruirent. ideoque ſibi, quoad poſſent, illam eſſe adiuuandam. Hæc illi aſpectu ſpecioſa reſponderunt: at vbi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, ſexaginta naues inſtruxere: ægreque digreſſi, Peloponneſo applicauere, ac circa Pylon ac Tænaron ore Lacedæmoniorum naues in ſtatione ſtatuere: obſeruantes & ipſi bellum quò caderet, deſperantes fore vt Græci ſuperarent, ſed opinantes Xerxem multo ſuperiorem victæ Græciæ imperaturum. [1] Itaque curauere vt
» hæc verba apud Perſam facerent, Adhortantibus nos Græ-
» cis ad hoc bellum, rex, quòd non minimum & copiarum
» & nauium, ſed plurimum ſecundum Athenienſes habe-
» mus, tamen aduerſum te ire noluimus, aut quippiam tibi
» moleſtię facere. Hæc dicendo ſperabant ſe plus aliquid quàm cæteros ablaturos: quod etiam (vt mihi videtur) contigiſſet. Ad Græcos autem excuſationem parauere, qua etiam vti ſunt. accuſantibus enim Græcis quòd opem non attuliſſent, dixere ſexaginta ſe triremes armauiſſe, ſed per ventos etheſias ſuperare Malæam nequiſſe. [2] Atque ita ad Salaminem ſe non contulere, nec vllius cladis pugnæ nauali participes fuere. Et iſti quidem ita Græcos à ſe ſummouerunt. Cretes autem, poſtquam aditi ſunt ab iis Græcis quibus hoc negotium datum erat, hoc ſibi faciendũ putarunt, vt certos homines publicitus Delphos mitterent, deum conſulturos nunquid ſibi ſatius foret Græciam defen-
» dere. Quibus Pythia reſpondit, O ſtulti, imputate vobis
192 quaſcunque lacrymas ob defenſionem Menelai vobis Mi-
» nos gemebundus immiſit. Quoniam illi quidem non ſunt

1 Operam igitur dabãt, *vel de manſtria id faciebant*, vt poſſent hęc Perſę dicere, Nos, ô rex, quum ad hoc bellũ Græci aſſumerent, *pro aduocarent*, licet potentiã non minimam haberemus, & nõ pauciſſimas naues ſuppeditare potuiſſemus, ſed plurimas ſecundum Athenienſes, aduerſum te ire nol.

2 Atq; ita factũ fuiſſe vt Salaminem non peruenirent: & q; à pugna nauali abfuiſſent, in eo ſe minimè malitia vlla vſos fuiſſe.

vlti cædem Minois in Camico factam: vos autem vlti estis illis mulierem è Sparta à viro barbaro raptam. Hæc Cretes allata vbi audiere, ab auxilio ferendo supersedere. Siquidem fertur Minoem, quum Dædalum vestigans in Sicaniam(quæ nunc Sicilia dicitur) peruenisset, vi eius vitæ allata occubuisse:interiecto deinde tempore omnes Cretes, præter Polichnitanos & Præsios, diuinitus instructos, cum magna classe in Sicaniam traiecisse, & quinquennio obsedisse Camicum, quam (vt inca fert opinio) Acragantini incolunt: ad extremum quum neque illam expugnare possent, neque permanere, fame enectos, ea relicta abiisse:& dum circa Iapygiam cursum tenerent, ingenti cos tempestate adorta, in terram fuisse eiectos: laceratisque nauibus, quum nullus in Cretam receptus ostenderetur, illic subsidentes vrbem Hyriam condidisse: & mutato nomine pro Cretibus Iapyges Messapios esse effectos, & pro insulanis [2] continenticos: & ab vrbe Hyria alias incoluisse. quas diu pòst Tarentini euertentes, magnam in ruinam deuenere, vt hæc maxima cædes omnium quas nouimus, extiterit, tum ipsorum Tarentinorum, tum Rheginorum, qui à Micytho Chœri filio ad tria millia ciuium adacti opem ferre Tarentinis, interiere. Ipsorum autem Tarentinorum qui cæsi sunt, numerus non est initus. Micythus autem, quum Anaxilai famulus esset, procurator Rhegij relictus, vbi ex ea vrbe excidit, Tegeam Arcadum incoluit, complures que statuas in Olympia consecrauit. [3] Sed mihi Rheginorum & Tarentinorum excessus ab oratione factus. In Cretam igitur desolatam Præsij aiunt cum alios homines tum præcipuè Græcos immigrasse: tertiaque à morte Minois ætate, res Troianas fuisse, in quibus non deterrimos extitisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos Troia reuersos vnà cum suis ouibus fame pestilentiaque correptos, iterumque desolatam Cretam cum reliquis, donec à tertiis Cretensibus habitaretur. Harum rerum memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit. At Thessali necessitate subacti circa initia Medorum partes fouerunt, quum ostenderent non placere sibi quæ Alcuadæ excogitassent. nam quumprimum audiere Persam traiicere in Europam, nuntios

1 Quam mea ætate Acragantini tenebant.

2 Continentis habitatores.

3 Sed ego ab oratione mea digredieus. hæc de Rheginis & Tarentinis verba interieci. Porro in Cretam, postquam desolata fuit, Præsij &c.

tios ad isthmum mittunt, vbi ptouisores Græciæ delecti è ciuitatibus coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum. Ad quos postquam venere nuntij Thessalorum, ita verba
» fecere, Viri Græci, Olympicum ingressum custodiri expedit, vt Thessaliæ pariter atque omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidem ad custodiendum præparati sumus: sed
» vos quoque debetis multum illuc mittere copiarum: quas
» nisi mittatis, scitote nos pactionem iuituros esse cum Persa. Neque enim decet nos adeo ante cæteram Græciam
» positos pro vobis solos occumbere. Quibus ferre opem si
» recusatis, nullam potestis iniungere necessitatem.[1] Nulla
» namque fortior necessitas est quàm imbecillitatis. Itaque
» per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare co-
» nabimur. Hæc Thessali. Ob quæ Græci illuc mittendum decreuere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiendum. Exercitus, vbi coactus est, per EVripum nauigauit. Qui postquam ad [2] Algas Achaiæ peruenit, egressus, relictis illic nauibus, in Thessaliam contendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Thessaliam fert, iuxta amnem Peneum inter Olympum & Ossam montes. Ibi castra posuere Græci, ad decem millia armatorum coacti: quibus aderat Thessalorum equitatus, ducibus, è Lacedæmoniis quidem, EVæneto Carini filio, delecto ex polemarchis, quanquam [3] non esset è regio genere: ex Athenienſibus autem, Themistocle Neoclis filio. Verùm paucos illic dies immorati sunt. aduenerunt enim ab Alexandro Amyntæ filio viro Macedone nuntij, suasum eis vt illinc decederent, ne in illo ingressu perstantes, ab exercitu irrumpente proculcarentur: videlicet multitudinem terrestrem nauticamq; indicãdo. Horum consilio Græci (nam & bene sibi consuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse videbatur) obtẽperauerunt. Quanquam mihi videntur metu quoque id suasisse, quòd audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Peræbos, in superiori Macedonia, iuxta vrbem Gomnon: quà & transiuit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad isthmum se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam sumpta expeditio, dum rex in Europam ex Asia transiturus erat, & Abydi iam agebat. A sociis autem deserti Thessali, iam

1 Nullo enim modo necessitas impotentiam superare potest. *Vt accipiamus impotentiem pro Non posse. Hic enim est sensus, Frustra nos necessitate adigere conabimini, & nos cogere, fieri enim nulla ratione potest vt quis ad id faciendum cogatur quod facere nõ potest.*

2 Allon Achaiæ. *Infrà autẽ pro eisdem verbis* Αλλον τῆς Αχαΐας *habet Literalia Achaiæ.*

3 *Sic & vet. cod. Gr. addunt negatiuam particulam.*

nihil ambigentes, ita prompti ad Medos transiere, vt in tebus gerendis sese regi præstiterint vtilissimos. Græci autem ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant, & qua ratione bellum gerendum statuerent, & quibus in locis. euicitque hæc sententia, vt præsidio aditum Thermopylarum custodirent, quippe qui videbatur & angustior quàm ille Thessaliæ, & solus ipsorum terræ propinquior. Nam semitam qua Græci intercepti postea fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius quàm ducibus Trachiniis ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditum vt tuerentur decreuere, ne barbarus transiret in Græciam, vtque classis prouehereturin Histiæotidem oram super Artemisium. Hæc enim loca inter se vicina sunt, vt audiri vtrinque possint quæ apud alteros gerantur. quæ loca ita se habent: Artemisium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctum cogitur traiectum, qui est inter insulam Sciathum & continentem Magnesiæ. ab angustiis autem EVbœæ iam Artemisium excipit littus, in quo est Artemidis, *id est Dianæ* templum. Ingressus verò in Græciam per Trachinem, vbi arctissimus, dimidij iugeri est. quanquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante postque Thermopylas: iuxtaque Alpenos à tergo sitos, tantummodò ad agendum vehiculum via patet: anterius etiam iuxta flumen Phœnicem, prope vrbem Anthelam, solùm agendo vehiculo via sufficit. Thermopylarum autem quod ad hesperum vergit, mons est inaccessus & prærupti præcipitij, protentus vsque ad OEtam. quod autem viæ vergit ad auroram, id à mari excipitur ac vadosis. In hoc autem ingressu sunt θερμὰ λετρὰ, *id est calida lauacra*, quæ *χύτρους, *id est ollas*, indigenæ vocant: & desuper ara Herculi extructa. Ad hos ingressus, murus ædificatus erat, super quem olim πύλαι, *id est portæ* erant. Eum autem ædificauerant Phocenses metu Thessalorum, ex quo illi ex Thesprotis terram AEolidem iere habitatum, quam nunc possident. & quia Thessali conabantur eos subigere, hoc præsidio impositio se tutabantur: aquamque illam calidam ingressui induxere, vt esset lacunosus locus: omnia excogitantes ne in suam terram Thessali incursarent. Hic tamen

1 Quàm peruenientes Thermopylas de ea ex Trachiniis audiuerunt.

* *Eustathius fœminino genere χύτρας habet, Comment. in Dionysij Periegesin, pag. 73. δ.*

19

tamen murus quondam extructus, maiori ex parte iam vetustate erat collapsus: quo rursus excitato, visum est illis faciendum vt illac barbarum arcerent à Græcia. Est autem proximè viam vicus nomine Alpeni, vnde frumentari Græci statuerant. Et hæc quidem loca visa sunt Græcis opportuna. cuncta enim rimati atque ratiocinati, vbi barbari neque multitudine neque equitatu vti possent, ibi illos Græciam inuadentes excipere statuerunt. Postea verò quàm Persam in Pieria esse audiere, ex Isthmo digressi sunt: peditatus ad Thermopylas insidendas, cæteri mari, ad Artemisium. Dum autem Græci (vt cuique præceptum erat) properè ad succurrendum tendunt, interea Delphi deum consuluere, de seipsis pariter & de Græcia soliciti. His responsum est vt ventos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliatores. Delphi quod accepere oraculum, cum iis primùm Græcis communicauere, quibus libertas cordi erat: quo nuntio illos, quòd barbarum magnopere timerent, immortali beneficio demeruere. Deinde statuta ventis ara in Thya, vbi fanum Thyæ Cephisi filiæ (à qua & locus hic habet nomen) hostias illi immolauere: propter quod oraculum etiam nunc Delphi ventos propitiant. Nauticus autem Xerxis exercitus ex vrbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus velocissimas rectà misit in Sciathum, vbi erant tres præsidiariæ naues Græcorum, Troezenia, Æginetica, Attica: quæ præuisis barbarorum nauibus, in fugam se proripuerunt. Sed ex iis Troezeniam, cui præerat Praxinus, insequuti barbari, continuò excipiunt. Deinde [1] strenuissimum quenque propugnatorum eius ad proram adductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactatique sunt, & primo & strenuissimo nomen erat Leoni: quo nomine nonnihil fortasse gloriabatur. Æginetica verò, cuius trierarchus erat Asonides, nonnihil tumultus hostibus præstitit, [2] quòd eius epibata erat Pythius Ischenoi filius, vir eo die præstantissimus: qui capta naui tamen cousque pugnando restitit donec [3] totus dilaniatus est: quem collapsum non mortuum, sed spirantem, Persæ qui nauem ceperant, admiratione virtutis, magnum operæpretium putauerunt vt seruarent, vulnera smyrna medentes, sindoneque

1 *Videtur totum hũc locum aliter legisse, aut non intellexisse.*

2 Quòd ex veheretur Pyth.

3 Velut in laniena concisus est. *Budæ.*

byſſina & faſciis obligantes. ac rurſus in caſtra ſua reuerſi, hominem vniuerſo exercitui oſtentabant admirabundi, [1] ac probè obſeruantes: quum alios quos in eadem iam naui ceperant, tanquam mancipia adſeruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui præerat Phirmus vir Atheniensis, dum fugit ad oſtia Penei, impacta eſt: qua ſine viris barbari potiti ſunt. nam Athenienſes, ſimulatque nauem impegerunt, ab ea deſilientes, iter Theſſaliam intenderunt, ſeque Athenas receperunt. Huius rei per [2] ignes è Sciatho editos facti certiores Græci qui ad Artemiſium caſtra habebant, & ob id perterriti, illinc Chalchidem conceſſerunt ad EVripum tutandum, relictis per edita Euboeæ loca diurnis ſpeculatoribus. Ex illis autem decem barbarorum nauibus, tres ad herma quod eſt inter Sciathum & Magneſiam, nomine Myrmecem, profectæ ſunt. quem locum vbi tenuere barbari, lapideum illic titulum impoſuere. Qui ex Therma ſolucrunt, [3] vbi littus oculos effugit, cum omni claſſe nauigabant vndecim diebus ex quo rex à Therma diſceſſerat, inter ſe diſſipati: ſed eos herma deducebat, quod erat in traiectu ferè Scyrius Pammon. Hinc totum diem nauigantes barbari, oram Magneſiam tenuerunt ſuper Sepiadem, & littus quod eſt inter vrbem Caſtbanæam & oram Sepiadem. [4] Ad hunc vſque locum atque Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: & adhuc claſſis (quemadmodum ego ſupputando inuenio) mille ducentarum ſeptem ex Aſia nauium. In quibus à principio è ſingulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta vnum ac quadringenti, ducenos ſupputando viros in ſingulis: & præter indigenas propugnatores, addendo Perſarum Medorumque ac Sacarum tricenos epibatas. Reliquus autem hic exercitus cõſtabat ex triginta ſex millibus, ducentiſq; ac decem. Adiiciam autem huic & ſuperiori numero [5] eos qui ſunt ex biremibus: in quarum ſingulis plures fecerim

1 Ac bene eũ tractabant: quum cæteros quos in eadem naui ceperant, tanquam mancipia tractarẽt.

2 Legit πυρσῶν vt & ver. cod. habent, non πεζῶν.

3 *Locus hic in vulg. edit. Gr. eſt ſuſpectus: ac certè hunc aliã lectionem & hic & paulo poſt ſequutũ eſſe manifeſtum eſt.*

4 Ad Sepiadem vſque & Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: multitudo autem adhuc erat (vt ego coniectura aſſequor) ex nauibus quidẽ ab Aſia profectis, numero mille ducẽtis, ac ſeptem, eorum duntaxat qui iam inde ab initio conuenerant, millia ducenta & quadraginta vnum & quadringenti viri, ducenos ſcilicet viros in ſingulas naues numerãtibus. Porro inter claſſiarios indigenas triceni Perſæ, Medi & Sacæ in naues eaſdem aſcenderant. quæ multitudo ſex & triginta millia & ducentos decem viros prioribus copiis aggregat. *Ita Bud. hunc locum interpr.* 5 Eos qui ex penteconteris erant, *id eſt ex nauibus quinquagenũm remorum*: ita ratione iniens vt fuerint in ſingulis octogeni viri, maiore numero mino-

cerim octoginta potius quàm pauciores viros. Quarum nauium summa, vt superius dictum est, trium millium fuit. ita in eis fuerunt virorum viginti quatuor myriades, *id est ducenta & quadraginta millia*. Hæc igitur erat classis ex Asia, vnius & quinquaginta myriadum virorum in vniuersum, & præterea septem millium sexcentorum decem. Peditatus fuit decies septies centena millia: equitatus octoginta millia: quibus addo Arabes, qui camelos, & Libyes, qui currus agitabant, quæ facio viginti millia. Quæ copiæ classiariæ & terrestres in summam redactæ fiunt ter & vicies centena & præterea decem & septem millia, sexcenti & decem. Has copias ex ipsa Asia fuisse contractas dictum est, præter seruitia quæ sequebantur, & eos qui in frumentariis vehebantur. Huic omni enumerato exercitui adiiciendus est ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ij Græci qui sunt è Thracia, & ex insulis Thraciæ obiacentibus, præbuerunt naues centum viginti, quarum viri fiunt trigintaquatuor millia. Terrestres copias præbuerunt Thraces, & Pæones, & Eordi, & Bottiæi, & genus Chalcidicum, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Peræbi, & Enienses, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Harum nationum reor triginta myriades, *id est trecenta millia* fuisse: quæ myriades illis Asiaticis adiectæ, fiunt in summa virorum pugnantium ducentæ sexagintaquatuor, & præterea mille sexcenti ac decem. Hoc autem tanto pugnatorum numero [2] non pauciora sed plura fuisse arbitror quæ eos comitabantur seruitia, & eos qui frumentariis in nauigiis erant, & in aliis nauibus vnà cum militaribus viris vehebantur: quos neque plures neque pauciores facio, sed totidem. Ita æquati numero pugnatorum, explebunt totidem myriadas: fientque quingentę & viginti octo myriades, & tria millia ducenti & viginti viri, quos Xerxes Darij filius duxit ad Sepiadem & vsque ad Thermopylas. Hic est vniuersus copiarum Xerxis numerus. Nã mulierum pinsentium & pallacarum & eunuchorum numerum nemo pro comperto queat dicere: ac ne impedimentorum quidem, aliorumq; iumentorum sarcinariorum, neq; canum Indicorum exercitum comitãtium, præ multitudine quis-

minorem cõpensante. *Id est, iis in quibus plures erant cõpensantibus eas in quibus erant pauciores. Hoc enim videtur voluisse significare quod nostrate lingua in re simili dicimꝰ L'une portant l'autre. vel, Le fort portant le foible. Adeo vt locum hic non habeat genus illud loquendi Plus minus. præsertim quũ õn sit pro ôbi. q. d. In singulis (vbi plus, vbi minus) octogeni viri. Sed & illud πὲρ in τῶν πεζῶν respondet phrasi Gallica Ceux des nauires, pro Ceux qui estoyent dedans les nauires.*

2 Non minorẽ sed maiorẽ fuisse existimo famulitij numerũ, eorumq; qui frum. in nauig. erant & qui in aliis n. v c. militibus vehebantur. Sed esto hos illis numero pares esse, ac neque plures neq; pauciores, certè æquati hi numero pug.

Itaque mirum mihi nõ videtur quorũdam amnium fluenta defeciſſe tot hominum millia: ſed quonam modo frumentũ ſuppetierit tot hominum millibus, id verò mirum videri poteſt. Siquidem vt chœnicem fruméti quiſque in ſingulos dies acciperet, ac nihil amplius, ſubducta ratione inuenio centena dena millia medimnũm quotidie abſumi potuiſſe, & trecenta præterea quadraginta medimna. *Ita Bud. hunc locum vertit, addens etiã Amnium fluẽta prodidiſſe, hoc eſt deſtituiſſe exercitũ tantum. Vide apud eundem De aſſe lib. 5. in quo ſit reprehẽdẽda hic Vallæ interpretatio.*

quam inire numerũ poſſit. [1] Quo minus miror proditum eſſe, fluenta quædam non ſuppeditauiſſe: magis miror vnde tot myriadibus cibaria ſupperierint. nam ſubducta ratione comperio, ſi ſinguli quotidie ſingulas frumenti chœnicas, *id eſt ſemodia*, non amplius accepiſſent, abſumpta fuiſſe ſingulis diebus centum millia medimnorum, & trecentos ac quadraginta medimnos, *qui ſinguli conſtant è ſenis modiis*: haud annumerando mulieres eunuchoſq; & iumenta, atque canes. In quo exercitu quum tot virorum millia eſſent, nemo erat qui aut ſpecie aut magnitudine corporis cum Xerxe ipſo poſſet contendere, tanquam dignior qui illud imperium obtineret. Nauales autẽ copiæ, poſtquam è ſtatione ſoluerunt, profectęq; oram terrę Magneſiæ tenuerunt, quæ eſt inter vrbem Caſthanæã & oram Sepiadem, primæ quæq; naues ad terram habuere ſtationem, aliæ deinceps in ancoris ſtetere, ad octauum vſq; ordinem [2] intra mare procedentes, vtpote anguſtiore littore quàm vt claſſem caperet: atq; ita per noctem ſtetere. Sub ipſum verò diluculum, ex ſereno cœlo & tranquillo quum mare efferbuiſſet, incidit in eam atrox tempeſtas, ac vehemens ventus ſubſolanus, quem Helleſpontium nuncupant qui circa illa loca habitant. Eum ventũ quicunq; augeſcere animaduerterũt, & quibus per conditionẽ ſtationis licuit, ij tẽpeſtatem præuenerunt, reuulſiſq; naubus ſeſe atq; illas incolumes præſtiterunt: at quas naues ventus [3] exteriores nactus eſt, earum alias ad loca quæ dicũtur *ἱπνοὶ*, *id eſt furni*, quæ ſunt in Pelio, extulit, alias in littus, alias in ipſam Sepiadem illiſit, alias in vrbẽ Caſthanęã, alias in Meliboeã expulit. erat enim intoleranda vis eius. Enimuerò ferũtur Athenienſes Boreã inuocaſſe ex oraculo alio, quod eis redditũ eſt, vt generum ſuum ad ſibi opitulandum inuocarent. Habet autem (vt apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyam Atticam Erechthei filiam. Ex hoc coniugio (vt fama eſt) Athenienſes inducti ſunt ad coniectandum Boream ſibi generum eſſe, & dum [4] in Chalcide pro Europa excubarent, quum intelligerent auctum iri tempeſtatem,

2 Πρόκροσσαι νῆες *vulgò exponitur Naues ſibi innexæ ſcalarum inſtar alia poſt alias.*
3 Altum tenentes. 4 In Chalcide Eubœæ excubarent, *vbi* tempeſtatem oriri intellexerunt, aut prius etiam *quàm id intellexiſſent*, ſacrificare cœperunt, & Boream Orithyamq; inuocare vt ſibi auxil.

inuo-

inuocauere Boream, cui prius sacrificauerãt, & Orithyam, vt sibi auxilio essent, & barbarorum naues corrumperent, quemadmodum prius fecerant circa Athon. Num autem ob id Boreas ingruerit in barbaros apud stationem agentes, non queo dicere: certè Athenienses aiunt & antè fuisse sibi auxilio Boream, & tunc illud effeciſſe. atque digressi illinc, delubrum Boreæ extruxere ad amnem Iliſſum. In hac clade qui pauciſſimas naues, ij non pauciores quadringentis periſſe aiunt, viros quoque innumerabiles, acvim pecuniarum immensam. vt Aminocli [1] Cratineo viro Magneti maiorem in modum fuerit fructuosum hoc naufragium: qui aliquanto post, dum circa Sepiadem humum fodit, multa pocula aurea eiecta, multa argentea percepit, thesaurosq; Persarum inuenit, affatimq; aliarum ex auro rerum lucratus est: & quum alioqui non esset fortunatus, è rebus repertitiis mirificè est ditatus. [2] nam fuit ei vtilitas quædam ingrata, ac doloris causa, quòd erat filiis orbatus. Nauium autem onerariarum aliorumq; nauigiorum quæ perierunt, numerus iniri non potest. Vnde præfecti classis, veriti ne sibi post acceptam calamitatem Thessali incursarent, excelsum sibi vallum è naufragiis circumdederunt. Triduo enim tempestas perstitit: quarto tandem die magi [3] incisiones faciendo, & veneficiis incãtando ventum, ad hæc Thetidi ac Nereidibus sacrificando, tempestatem cõpescuerunt: siue aliter tempestas ipsa sua sponte cessauit. Thetidi autem ideo magi sacrificauere, quòd ab Ionibus acceperant Thetin ex eo loco raptam fuisse à Peleo, omnemq; eam oram Sepiadem illius esse, aliarumq; Nereidum. Et ventus quidem quarto die conquieuit. At Græcis diurni sui speculatores ex Euboicis verticibus decurrentes, altero ab exorta tempestate die indicarũt omnia quæ circa naufragium contigerant. Quæ isti vbi audiere, fusis prius liberatori Neptuno libamentis, celerrimè rursus ad Artemisiũ reuehuntur, sperantes sibi paucas aliquas naues fore aduersarias. Ita ad Artemisium prouecti, iterum stationem habuere ad templum Neptuni cognomine Liberatoris: quod nomen ab illis inditum, ad hoc vsque tempus perdurat. Barbari, posteaquam ventus conquieuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant,

1 Cretinesi filio, *aut Cretini.*

2 Nam & hunc calamitas quædam angebat circa liberorum cædem.

3 *Ipse alibi haruspicinam facere interpretatur.*

circumuehentesq; promontorium Magneſię, rectum curſum in ſinum qui ad Pegaſæa fert tenebant. In hoc Magneſiæ ſinu locus quidam eſt, in quo fertur Hercules, quum è naui Argo aquatum miſſus eſſet, derelictus fuiſſe ab Iaſone atq; à ſociis, dum in terram Colchidem ad vellus nauigarent.[1] Illinc enim aquari in pelagus erant abituri, eaque de re nomen loco fertur eſſe Aphetę, *id eſt dimiſſæ*. Hoc in loco Xerxianæ naues ſtationem habuerunt: quarum quindecim,[2] quæ longè vltimæ appellabantur, proſpectis Grę-corum ad Artemiſium nauibus, ratæ ſuas eſſe, in medium earum & ad hoſtes delatæ ſunt: quarum dux erat Sandoces Thaumaſij filius, Cumæ Æolidis præfectus: quem antè Darius ob hãc cauſam captum cruci affixerat, quòd quum è regiis iudicibus eſſet, iniquam ſententiam ob pecuniam tulerat. ſed eius in cruce ſuſpenſi Darius reputans plura peccatis eſſe beneficia in domum regiam collata, hoc reperiens, agnoſcensq; properantius ſe quàm prudentius egiſſe, hominem ſoluit. Ita regem Darium elapſus ac vitæ reſtitutus, tunc in Græcos delatus, non iterum erat elapſurus. hos enim ad ſe curſum tenentes Græci vbi videre, cognito hominum terrore, aggreſſi[3] repente cepere. In quarum nauium vna captus eſt Aridolis, Alabandenſium qui ſunt in Caria tyrannus: in altera Penthilus Demonoi filius, dux Paphius, qui è Papho duodecim naues quum duxiſſet, amiſſis earum vndecim tempeſtate quæ ad Sepiadem exſtiterat, cum vna quæ ſuperabat tendens ad Artemiſium, captus eſt. Hos Græci quæ volebant de Xerxis exercitu ſciſcitati, vinctos ad Corinthiorum Iſthmum dimiſerunt. Cętera barbarorum claſſis, præter quindecim naues quibus præfuiſſe Sãdocem dixi, ad Aphetas peruenit. Xerxes cum terreſtribus copiis per Theſſaliam & Achaiam iter faciens triduo, euaſit in Meliẽſes: quum in Theſſalia certamen curſule feciſſet, ſuas equas experiẽdi gratia, quòd illic optimas Græcarum equas eſſe audiebat. in eo autẽ certamine multo inferiores fuerunt Græcæ. Fluuiorum porro qui ſunt in Theſſalia, ſolus Onochonus potanti exercitui[4] non ſufficit. Xerxi[5] ad littoralia Achaiæ tendenti, perductores ſui cuncta referre cupientes, enarrabãt id quod de templo Iouis Aphlyſtij ab indigenis enarratur: Athamantem Æoli filium,

1 Illinc enim aquari ἐμέλλον ἐς τὸ πέλαγος ἀφίεσαν. *ad verbum, In pelagus erant immiſſuri.* vnde loco illi nomen exitit Ἀφέται. *Tot eſt autem ἀφίεσαν, & aliter reddi. ſunt enim qui* ἐς πέλαγος ἀφιέναι *vertant In altũ vela dare.*

2 Quæ multo poſt alias ſoluerant, conſpectis Græc.

3 Facilè cepere.

4 Non ſufficit. Fluuiorũ autem Achaię quum maximus ſit Apidanus, ne hic quidem ſufficit, niſi aliqua ex parte. *Id eſt, Ne hic quidem illi aquam abundè ſuppeditauit, ſed parcè tantùm.*

5 Pro ἐς Ἀλλ' ἅς Ἀχαίας *hic poſuit Ad littoralia Achaiæ, quum ſuprà* pag. 192, *pro iiſdem verbis poſuerit Algæa Achaiæ.*

filium, inito cum Ino cõsilio necem Phryxo machinatum:
196 deinde Achæos ex oraculo tale certamen illius posteris proposuisse, vt qui ex eo genere maximus natu esset, huic aditu prytanei, *id est curiæ*, (quam leitum Achæi vocant) interdiceretur: ipsis excubias agentibus, vt siquis adisset, non prius exire posset quàm mactandus esset. Ita multos, quum iam mactandi essent, eo metu in aliã profugisse regionem: interiecto deinde tempore, quum reuersi essent, & in prytaneum ingressi, si essent deprehensi, toto corpore coronis cooperto, & cum pompa eductos mactari consuesse. Hoc autẽ posteros Cytissori Pryxo geniti ob id pati, quòd quum Achæi expiationem loco facientes, ex oraculo Athamantem Æoli filium essent immolaturi, Cytissorus iste è terra Colchide veniens illum liberauit: eoque facto posteris eius iram dei fuisse iniectam. Hæc quum audisset Xerxes, vbi ad lucum adfuit, & ipse ab eo abstinuit, & idem suis copiis imperauit: domumque item posterorum Athamantis ac fanum veneratus est. Hæc in Thessalia Achaiaque: à quibus locis processit Xerxes in Melidem iuxta maris sinum, vbi totum diem æstus atque reciprocatio fluctuum fit. Huic sinui circumiectus est locus campester, alibi spatiosus, alibi arctus admodum. Suntque ipsi campo circumiecti mõtes editi atque inaccessi, omnem Melidem cingentes regionem, quæ petræ Trachiniæ nominantur. Prima in sinu vrbs ab Achaia euntibus est Anticyra, quam amnis Sperchius præterlabens, ex Enienssibus in mare defluit. A quo alter amnis xx ferme stadiis abest, cui nomen inditum est Dyras, quem fama est emersisse ad ferendam Herculi opem. Ab hoc totidem stadiorum intercapedine alius amnis est, qui vocatur Melas, *id est niger*. Vnde vrbs Trachis quinque stadia abest, [1] sita in amplissimo regionis spatio, à montibus ad mare, vtpote duobus & viginti millibus iugerum planitie montis qui terram Trachiniam circumdat. Ad Trachinis meridiem anfractus est per quem Asopus circa radices montis defluit: ad cuius meridiem alius non magnus amnis est, nomine Phœnix, ex his montibus in Asopum defluens. Iuxta Phœnicem angustissimum viæ est: quippe qua muri coarctata modo plaustrum duntaxat agi potest. A flumine Phœnice ad Thermopylas

[1] Hac autem maximè parte spatiosa est illa regio, à mari ad montes, iuxta quos est sita Trachis. sunt enim viginti duo planitiei plethra. Montis autem qui Trachinium agrum circũdat, est anfractus, ad Trachinis meridiẽ, per quem Asop.

quindecim ſtadiorum eſt interuallum, in quo vicus eſt nomine Anthela: quem prętерfluens Aſopus in mare euoluitur: & ei locus ſpatioſus eſt circũiectus, vbi tẽplum Cereris Amphictyonidis extructum viſitur, & ſedilia Amphictyonibus & ipſius Amphictyonis delubrũ. Cæterùm rex Xerxes quidem in Trachinia Melidis caſtra habebat, Græci verò in tranſitu: qui locus à pleriſque Græcorum vocatur Thermopylę, ab indigenis autem atque accolis Pylæ. Hæc erant vtrorunque caſtrorum loca: Xerxe omnibus quæ ad ventum boream ſpectant vſque ad Trachinem, potito: Græcis, quæ per hanc continentem ad auſtrum & meridiem ferunt, tenentibus. Qui hoc in loco Perſam Græci opperiebantur, hi fuere, Sparranorum trecenti armati, Tegeitarum & Mantienorum mille, totidem ex vtriſque: ex Orchomeno Arcadiæ centum viginti, ex reliqua Arcadia mille. tot quidem ex Arcadia. A Corintho autem quadringenti: à Phliunte ducenti, & Mycenæorum octoginta. hi ex Peloponneſo aderant: Ex Bœotis autem Theſpienſes ſeptingenti, Thebani quadringenti. Præter hos euocati erant Locrenſes Opuntij cum omni copia, & Phocenſium mille. Ipſi enim Græci eos euocauerant, miſſis nuntiis, qui dicerent ſe quidem præcurſores aliorum veniſſe, cæteros autem ſocios propediem expectati: tutelam verò maris eſſe in Athenienſium præſidio Æginetarumque, & eorum quibus res naualis iniuncta eſſet. nec ſibi quippiam eſſe formidoloſum. non enim deum eſſe qui bellum Græciæ inferret, ſed hominem: nec mortalem quempiam aut eſſe aut fore qui, ex quo natus eſt, mali exors ſit: & vt quiſque maximus eſt, ita ei deberi maxima. itaque quum mortalis eſſet qui bellum inferret, ab opinione eſſe caſurum. Hæc illi audientes, in Trachinem auxilio iere. Erant his cum alij duces ſuæ quiſque ciuitatis, tum verò, penes quem ſumma imperij erat, quem maximè admirabantur, Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ filius, qui Leontis, qui EVrycratidæ, qui Anaxandri, qui EVrycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Teleckli, qui Archelai, qui Ageſilai, qui Doryagi, qui Leobotis, qui Echeſtrati, qui Hegeſis, qui EVryſthenis, qui Ariſtodemi, qui Ariſtomachi, qui [1] Cleonidæi, qui Hylli, qui Her-

[1] Cleodæi. *Quã lectionem comprobat locus quem habes ſupra, pag. 353 de Ariſtodemo qui fuit Ariſtomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius.*

Herculis filius fuit: adeptus ex inopinato regnum. Nam quum duo forent ei fratres natu maiores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiscendæ: verùm Cleomene sine virili sobole defuncto, & Dorieo iam non superstite, sed & ipso in Sicilia vita functo, ita regnum ad Leonidem peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouissimus fuit Anaxandridæ liberorum, habebatque in matrimonio Cleomenis filiã. Qui dum se ad Thermopylas contulit, delegerat trecentos è primoribus viros, & quibus filij erant: assumpseratque eos Thebanos quorum de numero feci mentionem, quorum dux erat Leontiades EVrymachi filius. Hac de causa Leonides dedit operam vt Græcos sumeret solos, quòd eos maximè in-
197 simulabat quòd cum Medis sentirent. Euocabat igitur eos ad bellum, sciendi cupidus an vnà mitterent auxilia, an ex professo adimerent Græciæ societatem: sed illi aliud sentientes, tamen auxilia miserunt. Eorum qui cum Leonide fuere, primos miserunt Spartiatæ: vt his inspectis alij socij in militiam proficiscerentur, néve cum Medis sentirent, si eos superari audirent. Ipsi autem celebratis Carneis, (hæc enim sacra morabantur eos) relictis Spartæ custodibus, erant cum omni copia illuc celerrimè ituri auxilio. Reliqui autem socij ad id agendum itidem animati (nam tempus Olympiadis in hæc negotia inciderat) haud suspicati tam citò apud Thermopylas bello decernendum, præcursores miserant. Ita isti sibi faciendum statuerant. At ij Græci qui apud Thermopylas erant, vbi ad ingressum Persa aduentabat, metu perculsi de discedendo consultabant. At cæteri quidem Peloponnenses censebant faciendum vt reuersi in Peloponnesum, Isthmi custodiam agerent: huic autem sententiæ quum infensi essent Phocenses & Locrij, Leonides suadebat illic perstandum, & nuntios ad accersendas subsidio ciuitates dimittendos, tanquam se paucioribus quàm vt Medorum exercitum arcerent.
Hæc istis consultantibus, Xerxes equitem quendam ad speculandum quot illi essent, & quid agerent, mittit. Audierat enim iam tum quum in Thessalia esset, eò loci contractam esse exiguam copiam, eiusque duces esse Lacedæmonios, atque Leonidem è genere Herculis. Eques vbi

1 Constantis ætatis viros. *Camer.*

ad ſtationem Græcorum ſucceſſit, contemplatur aſpicitq; non ille quidē omnes milites (nam eos qui intra murum quem excitauerant excubabant, intueri nequibat) ſed eos qui extra murum agebant. Erant autem eo tempore exterius manendi in Lacedæmoniorū ſtatione vices: eos animaduertit partim ſe ludo gymnaſtico exercentes, partim comam pectentes. Hęc cum admiratione intuitus, eorum numero, ac cæteris omnibus planè cognitis, per otium ſeſe recipit. nemo enim illorum inſequebatur, ſed hominem magno contemptui habebant. Regreſſus ad Xerxē, cuncta quæ inſpexerat, refert. quę Xerxes audiens, [1] non poterat coniectare quídnam molirentur, tanquam quoad poſſent perituri pariter, & hoſtem perdituri. Sed quum ridiculam rem ſibi facere viderentur, accerſit ad ſe Demaratū Ariſtonis filium, qui in exercitu erat: quem, vt venit, interrogauit horum ſingula, cupiens noſſe quid ab Lacedæmoniis ageretur. Et ille, Audiſti inquit, antea me, dum aduerſus Græciam proficiſceremur, de his viris: & quum audiſſes loquentem hæc quæ euentura prouidebam, deriſui habuiſti. ſed quamquam mihi ſummum diſcrimen eſt aduerſus te rex veritatem tuenti, audias tamen nunc quoque veritatem: Hi viri ad nobiſcum pugnandum de ingreſſu venere, atque hoc apparant. nam ita ſeſe apud eos habet conſuetudo: quoties adire animæ periculum debent, tunc capita commuunt. [2] quod ſcies, ſi hos & qui Spartæ manſerunt, ſubegeris: nulla hominum gens alia eſt quæ contra te rex audeat tollere manus. Etenim nunc aduerſus regnum in Græcia pulcherrimū atque viros præſtantiſſimos tendis. Xerxe, quòd hæc ei admodum incredibilia viderentur, interrogante quo pacto tantillæ copiæ cum ſuis pugnaturę eſſent, rurſus inquit, [3] Pro vano me ducas, niſi hoc tibi vt ego annuo, vſu venerit. Hæc dicens, tamen Xerxi non perſuaſit. Itaque quatriduum Xerxes ſuperſedit, ratus eos illinc fugam eſſe facturos. Quinto die quum putaret impudentiam illorum atque temeritatem eſſe in permanendo, ira percitus, Medos in eos ac Ciſſios mittit, imperans vt illos caperent viuos & in conſpectum ſuum adducerent. Medi, vbi facto impetu in Græcos impreſſionem fecerunt, multi cadebant, aliisque ſuperuenientibus nihil tamen promouebant,

1 Conijcere nō poterat *ex ijs quæ audiebat* rem ita ſe habere vt reuera ſe habebat, nimirum illos ſe præparare ad moriendū & ad alios morte afficiendos pro viribus.

2 Scito autem, ſi hos cæteroſque qui Spartæ remāſerunt ſubegeris, nullam aliam fore hominum gentem quæ contra te rex, &c.

3 In me vt mendacē conſule. *Vel: De me vt mendace ſtatue.*

uebant, etsi vehementer ingruebant: palàm facientes cum aliis omnibus, tum verò ipsi regi, se quidē multos homines esse, at paucos viros. Fuit autem hic pugnæ congressus interdiu. Pòst vbi Medi se ægrè tutabantur, tum verò ipsi se subduxere: Persæque subeuntes excepere, ij quos [1] immortales rex appellabat, quorum dux erat Hydarnes: tanquam facilè hostem profligaturi. Vbi & hi cum Græcis congressi nihilo magis quàm Medi proficiebant, sed eodem modo pugnabant, vtpote [2] longioribus hastis quàm Græci vtentes, & in locis angustis, vbi nullus multitudinis erat vsus: ibi Lacedæmonij dignam memoratu pugnam edebant, cum aliis in rebus ostentãtes se peritè inter imperitos pugnare, tum verò in eo quòd quoties terga vertebant, conferti fugiebant. Quos barbari dum fugientes cernerent: cum vociferatione & strepitu ingruebant: at Græci rursus se conuertentes, aduersis pectoribus eos excipiebant: & quauis eorum innumeram multitudinem prosternebant, aliquot tamen illic ex ipsis etiam Spartiatis occubuere. Perse, postcaquam & cateruatim & vniuersis copiis iter occupare conati, nihil tamen promouebant, iterum sese receperunt. Fertur autem Xerxes, quum ad spectaculum adesset, in ipso congressu pugnandi ter è solio resiliisse, quòd videlicet exercitui suo timeret. [3] Postero die nihilo melius bar-
198 bari præliati sunt [4] nam sperantes fore vt illi, qui pauci essent & saucij, nequirent manus leuare ad pugnandū, quum conflixissent, eos Græci excepere, instructis ordinibus & in suo quisque loco ac per nationes digesti: præter Phocenses, qui in monte ad iter obsidendum locati erant. Persæ vbi nihil aliud quàm pridie agendum vident, abscedunt. Ibi regem ancipitem quódnam in re præsenti consilium capesseret, Epialtes EVrydemi filius alloquuturus adiit, tanquam magna aliqua re ab illo remunerandus, indicauitq; ei tramitem qui per montem ad Thermopylas ferebat: quo factionem eorum Græcorum qui illic erant, euertit. Is postea Lacedæmoniorum metu in Thessaliam profugit: cuius profugi pylagoræ Amphictyones apud Pylæam congregati caput pecunia licitati sunt: qui interiecto deinde tempore ab Athenade viro Trachinio, Anticyræ (nam illuc redierat) interemptus est. Quem, etsi ob aliam

1 *Cur ita vocarentur, suprà exposuit, pag. 179.*

2 Breuioribus.

3 Tunc igitur ita pugnarunt. Postridie autem nihilo mel.

4 Ita enim pugnabant vt qui existimarent illos, vtpote paucos, saucios esse, eisque vel ad attollendas manus vires non superesse. At Græci eos excep.

causam (quam ego in sequentibus reddam) Athenades hic interemit, nihilo tamen secius à Lacedæmoniis præmio affectus est. Hunc in modum Epialtes postea interiit. Est & alia quæ fertur fama, Onetē Phanagoræ filium, virū Carystium, & Corydalū Anticyrensem, fuisse qui ea dixerint regi, & circum montem Persas deduxisse. Quod apud me prorsus fide caret. nam hinc licet coniectemus, primùm, quod Græcorum pylagoræ non Onetæ & Gorydali, sed Epialtæ Trachinij caput pecunia licitati sunt, quòd scilicet eum compertissimum haberent: deinde quod Epialten ob hāc causam scimus se fuga proripuisse: postremò, quòd Onetes qui non erat Meliensis, ita demum tramitē illum nouisset si in ea regione permultùm diuersatus fuisset. Ideoque Epialtæ culpam adscribo, quòd Persas per montem circumduxit, & ad tramitem perduxit. Xerxes ea quæ Epialtes se confecturum spondebat probans, maiorem in modum lætus, sine mora Hydarnem cum ijs quibus præerat copiis misit. Ille circa lucernarum accensionem *id est sub crepusculum* è castris profectus est, & tramitem ingressus. Quem tramitem indigenæ Melienses vestigauerunt. eoque inuestigato Thessalos deduxere aduersus Phocenses, eo tempore quo Phocenses intersepto muris transitu, ad arcendum bellum in præsidio erant. [1] Extrinsecus nihil admodū præseptus transitus erat. quum nihil esset vtilis Meliensibus. Sic aūt sese habet ille callis: Ab Asopo fluuio. qui per mōtis meat anfractū, incipit, cui mōti ac vię idem nomen est inditū Anopæa. hæc Anopæa per dorsum mōtis extenta, desinit iuxta Alpeum vrbē, quę prima est ex Locridibus, Melienses versus, ac iuxta *lapidē nomine Melampygum ac iuxta κερκώπων ἕδρας, *hoc est mactissoforum sedes*, vbi angustissimus callis est. Hac via atque ita se habente, Persæ Asopum transmittentes, iter tota nocte fecerunt, â dextera Oetæos montes, ad sinistram terram Trachiniorum habentes: ac sub exortum auroræ in cacumen montis euaserunt: quo in loco (sicut superius ostensum est) mille Phocensium armatorum præsidium excubabat, tum ad suam terram, tum ad viam tutandam. nam transitus inferior à quibus dictum est custodiebatur, quòd eam per montem viam vltro à Leonide acce-

1 *Diuersam a nostra lectionē sequutus est, quam etiam sequendo, vertēdū fuit potius,* Adeo vt nihil esset vtil.

* *Paul. Leop. Emend. lib. 8. c. 1, mauult,* lapidē Melampygi, *id est, Herculis nigro podice præditi. S.*

acceptam obsidebant. Hoc autem modo Phocenses Persas ascendisse animaduerterunt: Quum eos illi toto monte conscendendo propter frequentiam quercuum latuissent, tamen edito multo strepitu (vt res postulabat) frondium super pedes constratarum, (erat enim cœli tranquillitas) Phocenses recurrerunt: & dum sibi arma induunt, confestim barbari adfuere: qui cõspicati viros arma sibi circundantes obstupuere, [1] quippe qui (vt in exercitu asseueratum fuerat) neminem sibi sperabant occursurum. Ibi Hydarnes formidans ne Phocenses Lacedæmonij forent, Epialten percontatus est [2] quisnã ille esset exercitus. Mox certior rei factus, Persas tanquam in aciem instruxit. quorum missilibus multis crebrisque Phocenses quum ferirentur, fugam fecerunt in verticem montis, gnari aduersum se ab initio illos venisse: & se præparabant tanquam perditi. Ita isti sentiebant. Verùm his spretis ij qui circa Epialten & Hydarnem erant Persæ rapidi de monte descendunt. At iis Græcis qui apud Thermopylas erant, primùm vates Megistias exris inspectis indicauit mortem illis pariter & sibi impendere. deinde transfugæ notum fecere, Persas montem circuire: sed hi adhuc per noctis tempus: tertio loco significauere speculatores diurni, qui à verticibus montis decurrerant iam die illucescente. Hic inter se consultantes Græci, sententijs discrepabant. alij enim stationem non deserendam suadebant, alij id dissuadentes contendebant. Ita dissidentium partim abscedunt, dilapsique in suam quisque vrbem se recipiunt: partim, qui cum Leonide erant, ad illic perstandum se accingunt. Fertur autem ipse Leonides eos qui abscessere, dimisisse, de illorum vita solicitus: se verò & Spartiatas, qui adessent, non facturos è sua dignitate si stationem desererent, ad quam tutandam ab initio venissent. Cæterùm ego magis illi opinioni accedo: Leonidem, postea-
199 quam animaduertit socios ignauos & inuitos esse ad periculum subeundum, veniam eis abeundi dedisse, sibi verò decedere inhonestum putasse: permanenti autem illic, ingentem gloriam futuram, & Spartæ nunquam defuturam felicitatem speraisse. Siquidem iam inde ab initio moti belli Spartiatis à Pythia redditum erat oraculum,

1 Quum enim nullũ aduersarium sibi occursurũ speraissent, in exercitũ inciderunt.
2 Cuias.

fore vt aut Sparta euerteretur à barbaris, aut rex eius occumberet. Quod oraculum hexametris illa versibus reddidit, in hæc verba,

Vobis, amplissimæ colitis qui mœnia Spartæ,
Aut Vrbs clara dabit Persa victore ruinam: ee
Aut (si non erit hoc) oriundus ab Hercule quidam ee
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora. ee
Nam neque taurorum neque vim feret ille leonum, ee
Sed Iouis & cuius reor haud tolerabile robur, ee
Alterutrum donec passim discerpserit horum. ee

1 Ac facere volentem vt id decus Spartiatarum duntaxat esset, remisisse soc.

Hæc reputantem Leonidem, [1] cupidumque gloriæ comparandæ, crediderim solum ex Spartiatis remisisse socios potius quàm illos qui abierunt, in sententiis dissidentes, tam deformiter abisse. Cui rei non minimo id mihi testimonio est, quòd vates Megistias huius expeditionis comes (qui ferebatur Acarnas esse, & à Melampode oriundus) prælocutus ex extis ea quæ erant euentura, quum propalam à Leonide dimitteretur, ne secum periret, tamen abscedere noluerit, filium modò, qui ei vnicus erat, vnà militantem missum fecerit. Ita socij quos Leonides remittebat, ei obtemperantes abiere. Thespienses tantùm atque Thebani perstitere cum Lacedæmoniis: Thebani quidem, inuiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obsidum distinebat: Thespienses verò libentissimi, qui negauerunt se Leonide & iis qui cum eo erant desertis abscessuros: permanentesque vnà cum illo occubuerunt. quorum dux erat Demophilus Diadromei filius. Xerxes, sub exortum solis libaminibus factis, tantisper moratus dum tempus esset quo forum solet maximè frequens esse hominibus, è castris mouit. etenim ita ab Epialte erat mandatum. nam descensus à monte, cõpendiarius magis ac breuioris multo spatij quàm circuitus montis atque ascensus. [2] Barbari qui circa Xerxem erant, ad Leonidem & ad Græcos qui cum eo erant accessere: & isti tanquã ad necem iam multo magis quàm à principio fecerant, progressi sunt ad fauces introitus laxiores. nam munitiones muri eos tutabantur. Et quum superioribus diebus in loca arctiora progredientes dimicassent, tunc extra angustias facto concursu permulti barbarorum cadebant. Nam duces à tergo sui

2 Barbari igitur qui cum Xerxe erant, accesserunt: & Græci itidem qui cum Leonide, tãquam multo magis quàm initio ad mortem pergentes, ad laxiorem faucium partem progressi sunt.

go sui quisq; agminis, verberibus quæ gestabant vnumquenque cædebant, assiduè ad procedendum adhortantes. vnde multi eorum in mare decidentes absumebantur, multo plures inuicem viui proculcabantur, quum nulla pereuntis ratio haberetur. Quumque scirent impendere sibi necem ab iis qui montem circuirent, quod roboris habebant, id omne in barbaros ostendebant, ingruentes ac sese intrudentes. Quorum plerisque quum iam lanceæ diffractæ essent, nonnulli gladiis Persas obtruncarent, tũc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissimè opera, & cum eo alij insignes Spartani: quorum ego tanquam strenuorum virorum nomina audiui, & quidem trecentorum omnium. Persarum quoque illic cum multi alij tam celebres ceciderunt quàm incelebres, tum verò duo Darij filij, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phratagguna Atarnis filia sustulerat. Atarnes autem, Darij regis frater, Hystaspisque Arsamæi filius erat, qui quum Dario filiam nuptum dedit, omnem insuper ei domum tradidit, vt qui esset vnicæ pater. Hi duo Xerxis fratres super cadauer Leonidæ pugnantes occubuere, adeo vehementi Persarum Lacedæmoniorumque conflictu, vt Græci [1] ter hostibus in fugam versis, cadauer Leonidæ virtute subtraxerint: & eousque perstiterint, dum ij qui cum Epialte erant adfuere. Quos vbi audiere Græci, tum verò pugnãdi ardor immutatus est. nam ad angustias viæ sese recepere: & introgressi murum, tumulum quendam occupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. est autem tumulus in ingressu, vbi nunc super Leonidem stat lapideus leo. Hoc in loco defensantibus sese gladiis, qui adhuc eis supererant barbari circunfunduntur, & manibus & vocibus incessentes: alij ex aduerso vrgentes, & munitionem muri subruentes, alij vndique circunuenientes & circunstantes. Lacedæmoniorum autem atque Thespiensium, quum tales exstiterint, præstantissimus tamen extitisse fertur Dieneces Spartanus: quem, antequam cum Medis confligeretur, hoc dixisse aiunt: quum à quodam Trachinio audisset, barbaros præ multitudine sagittarum quas emitterent solem obducere, tantam eorum esse copiam, adeo non expauefactus est, vt parui faciens Medorum turbam, responderit,

[1] Quater.

omnia sibi bona Trachinium hospitem nuntiare, si Medi solem obducerent: se enim sub vmbra cum illis, non in sole pugnaturos. Hæc & alia huiusmodi dicta memoratu digna aiunt Dienecem Lacedæmonium reliquisse. Secundum hunc autem è Lacedæmonijs duo fratres præstantissimi feruntur fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti: E Thespiensibus autem Dithyrambus Harmatidei filius. His eò loci vbi cecidérunt sepultis, & ijs socijs qui prius quàm à Leonide remissi sunt, occubuerant, epigrammata his verbis inscripta sunt,

Terdecies centum hic certarunt millibus olim
*E Peloponneso bis * modò mille viri.*

Hæc vniuersis superscripta sunt: ista peculiariter Spartiatis,

Nos Lacedæmoniis refer hic peregrine[2] iacentes,
Exhibiro illorum vocibus obsequio.

Hoc epigramma inscriptum est Lacedæmonijs: istud vati,

Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megistæ,
Sperchion ad fluuium: non sed inultus obit.
Qui vates obitum quamuis præsciret adesse,
Sparta haud sustinuit deseruisse duces.

[3] Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphictyones fuere: præter epigramma vatis Megistæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatem inscripsit. Ex his trecentis duo, EVrytus & Aristodemus, feruntur [4] ob extremam lippitudinem è castris ab Leonide remissi, in Alpenis decubuisse: & quum liceret communicato inter se consilio, aut salutem sibi parare Spartam versus, aut, si reuerti recusarent, vnà cum alijs occumbere, in neutro horum quæ licebat eis facere, inter se conuenisse: sed quum sententijs discreparent, Aristodemum quidem præignauia remansisse: EVrytum verò audita Persarum circuitione, petijsse arma: seq; eis indutum iussisse seruum vt ad pugnantes deduceret. hunc vbi deduxit, fugæ se mandauisse: illum dato in agmen impetu occubuisse. Quòd si vel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset, aut si ambo reduces fuissent, videntur mihi Spartiatæ nullam ijs pœnam irrogaturi fuisse: nunc altero eorum extincto, in hunc qui habens eandem occumbendi occasionem, tamen occumbere noluerit, necessariò debuisse magnopere irasci.

1 Mnemosyna sui aiũt, *id est monumenta.*

* *Forsan* bis duo: *cùm in Græco sit* χιλιάδι τριήρεις, *id est* quatuor milia. *In præcedẽti versu Diodorus Siculus pa. 259. pro* τριηκοσίους *habet* δικοσίους: *id est* Bis decies cẽtum milibus.

2 lacere.

3 *Veterum codicum lectionẽ sequutus est Valla, qui addunt quod in vulgatis edit. deest. ita enim in illis legitur,* ἐπιγράμμασι μὲν τοῖσι ἐν σήλῃσι, ἔξω δὲ τοῦ τάφου ἐπίσημα μέν, ἀμφικτυόνες εἰσὶ οἱ ἐπιχοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντιος Μεγιστίου Σιμωνίδης &c.

4 Ob vehementissimũ oculorũ morbum.

reiasci. Quidam hunc in modum & ob hanc causam Aristodemum sospitem redijsse Spartam aiunt. Alij autem, quum ab exercitu pro nuntio mitteretur, & posset pugnæ quæ fiebat adesse, tamen recusasse, sed moratum in via, fuisse superstitem: sociumque eius qui vnà mittebatur, in pugnam profectum, oppetiisse. Lacedæmonē igitur regressus Aristodemus probro & ignominia notatus est: probro, [1] quòd eum nemo neque igni neque alloquio impertiuit: ignominia, quod Aristodemus fugax appellatus est. Verùm hic omnem sibi obiectam culpam in pugna apud Plataeas gesta deleuit. Fertur item alius ex eisdem trecentis superfuisse, in Thessaliam pro nuntio missus, cui nomen erat Pantitæ: sed Spartam reuersus, quum opprobrio esset, sese strangulasse. Thebani autem quorum erat Leontiades [2] vi retenti aduersus regis copias, tamen à partibus Græcorum, è quibus erant, dimicauerunt: at vbi res Persarum superiores esse animaduerterunt, ibi à Græcis, quibuscum fuerant, ad tumulum ire properantibus, se dissociantes, manus ad barbaros protenderunt, ad eosque propius accesserunt, referentes (quod verissimum erat) sese cum Medis sensisse, terramque & aquam regi inter primos dedisse: ac vi coactos ad Thermopylas veniisse, & à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes, (quorum etiam Thessalos testes habebant) seruati sunt: non tamen vsquequaque fortunati fuerunt. nam barbari qui eos cepere, aliquot vt accedebant obtruncauerunt: plurib⁹, iussu Xerxis, regias notas inusserunt, à duce Leontiade exorsi. cuius filium EVrymachum postea Plataenses quadringentorum Thebanorum ducem, quòd vrbem ipsorum occupasset, interemere. Huiusquidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt. Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus, Demarate, virum te » bonum esse indicio veritatis experior: quæ enim dixisti, » ea omnia perinde euenere: nunc hoc mihi pandito, Quót- » nam sunt Lacedæmonij, quótve eorum tales in re bellica? » an & vniuersi? Cui Demaratus, Multitudo, rex, inquit, La- » cedæmoniorum omnium magna est, & ciuitates multæ: » quod autem discere vis à me, scies: Est enim [3] Lacedæmone » vrbs Sparta octo milliū ferme virorū, qui omnes ijs qui hûc

1 Quòd nullus ex Spartiatis ignem illi accenderet, aut cum eo colloqueretur.

2 Ad tempus quidem, dum fuerunt vnà cum Græcis, necessitate adacti aduersus copias dimicarunt: at vbi res Pers.

3 Lacedæmonio agro.

pugnauere ſunt ſimiles: cæteri Lacedæmonij, non illis quidem ſimiles, ſed tamen viri ſunt ſtrenui. Ad hunc Xerxes, Demarate, inquit, agedum expone quo pacto hos viros minima cum difficultate ſubigamus. tu nanq; calles quò tendant eorum conſilia, vtpote quorum rex fuiſti. Cui Demaratus, Quum, inquit, me rex libenter conſulas, æquum eſt me tibi quod optimum ſit expromere. Id quod vis, hoc pacto fiet, ſi trecentas naues cum ſuis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam mittas. adiacet autem illi inſula nomine Cythera: quam obrui mari quàm extare conducibilius eſſe Lacedæmonijs Chilon aiebat, vir apud nos ſapientiſſimus: videlicet expectans ſemper ab ea aliquid tale futurum quale nunc ego expono: non ille quidem tuam claſſem præuidens, ſed quamcunque ſimiliter extimeſcens. Ex hac igitur inſula proficiſcentes tui Lacedæmonios territent. Ita illi domeſtico occupati bello, neque tibi erunt infeſti, neque cæteræ Græciæ, quum à tuis pedeſtribus copijs expugnabitur, auxilia ferent. ſubacta autem reliqua Græcia, Lacones per ſe reddentur inualidi. Quod niſi feceris, hoc fore expecta: Eſt Peloponneſi arctus iſthmus, quo in loco Peloponnenſibus omnibus coactis, alia tibi prælia ſuperioribus atrociora futura proſpicio. At ſi illud feceris, & iſthmus hic citra prælium & cæteræ ciuitates vltro tibi ſe dedent. Poſt hunc Achæmenes Xerxis frater, claſſis præfectus, quum ei colloquio interfuiſſet, veritus ne Xerxes ad id agendum inducereturAnimaduerto, inquit, te rex verba admittere viri qui tibi proſperè agenti inuidet, aut etiam res tuas prodit. His enim moribus vti Græci gaudent, vt & fortunato inuideant & meliorem oderint. Quòd ſi è præſenti conditione, quum naues quadringentæ naufragium fecerint, trecentas alias è cætera claſſe miſeris ad obeundam Peloponneſum, profectò fient nobis aduerſarij pares ad decertandum. at ſi coniuncta claſſis fuerit, inoppugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares erunt: ſimulque omnis exercitus nauticus terreſtri, & inuicem terreſtris vnà iter faciens, nautico erit auxilio. Quos ſi diſtraxeris, neq; tu illis vſui eris, neque illi tibi. Tu verò tua ipſius bene conſtitueris ſi aduerſariorum res apud te non agitaueris. Hîc illi

bellum

» bellum sistent, hæc agent, tot numero sunt. Illi enim per
» se ad sibiipsis prospiciendum sufficiunt, & nos itidem ad
» prospiciendum nobis. Quòd si Lacedæmonij aduersus
» Persas in pugnam ibunt, impendentem sibi cladem haud-
» quaquam deuitabunt. Ad hæc subiiciens Xerxes, Rectè,
» inquit, Achæmenes mihi videris dicere: quod & faciam.
» Demaratus, quod optimum ille quidem mihi sperat esse,
» id suadet: eius tamen sententia à tua superatur. Neque verò
» illud admitto, eum nolle rebus meis bene consultum, vt ex
» ijs quæ antea ab eo dicta sunt, & ex ipsa re coniecto. Quo-
» niã ciuis quidẽ ciui secundis rebus prædito inuidet, [1] eum-
» que malè odit: cum tamen patrio solo nihil eodem con-
» sultante, quod optimum sibi videtur, suadet: nisi procul
» abfuerit à virtute, quales pauci sunt. Hospes autem hospi-
» ti prospera fortuna vtenti, omnium est beneuolẽtissimus,
» eique consultanti optimè consulit. Quapropter ab inse-
» ctatione, qua in Demaratum vteris hospitem meum, post-
» hac [2] abstinere te iubeo. Hæc Xerxes loquutus, inter
cæsos transiit, vbi erat Leonides: quem quum audisset Lacedæmoniorum regem eundemque ducem esse, iussit [3] abscisso capite in crucem tolli. vt mihi cum alijs multis indicijs, tum hoc præcipuè manifestum sit, regem Xerxem maximè omnium excanduisse in Leonidem viuentem. Nam alioqui nunquam in defunctum hoc genere deliquisset: quum ex omnibus quos ego noui hominibus Persæ maximè soleant virosin re militari præstantes honore afficere. Illi igitur quibus imperatum erat, id exequuti sunt. Redeo ad eam narrationem vnde mihi discessum est. Lacedæmonij primi regem aduersus Græciam tendere acceperunt, atq; ita Delphos ad oraculũ miserunt: vbi responsum est id redditum cuius paulo antè memini. Acceperunt autem mirum in modum. Demaratus enim Aristonis filius qui profugit ad Medos, non ille quidem Lacedæmoniis beneuolus (vt & ego arbitror, & ratio dictat) tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consultum vellet, vt coniectare licet, siue quòd insultaret: Nam posteaquam Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem, id Demaratus qui Susis erat quum accepisset, censuit Græcis esse indicandum: sed quum aliter nequiret, (quippe pe-

1 Eumq; tacito prosequitur odio. neque cõsilium petenti ciui dederit ciuis quod putet esse optimum, nisi summũ virtutis gradũ attingat: quales pauci sunt. At hospes hospiti, &c. *Potest illud τῇ στιχῇ aliter etiam exponi.*

2 Abstinere quemlibet iubeo.

3 *Vel, Caput eius abscissum.*

ficulosum erat ne deprehenderetur) hanc rē commentus est: Sumptis duarum tabellarū pugillaribus, ceram illinc eradit: deinde in eorum ligno cōsilium regis exarat, quod literis exaratum, rursus cera inducit, nequid negotij apud viarum custodes exhiberent pugillares qui ferrentur. Qui vbi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmonij interpretari, antequam (vt ego accipio) Cleomenis filia, eademq; Leonidæ vxor, Gorgo, illos admonuit, [1] ipsam rem interpretata, iubens ceram effringi. fore enim vt literas in ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonij literas repertas legerunt, easq; deinde ad Græcos dimiserunt.

1 Quum rē animaduertisset, *vel excogitasset.*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER OCTAuus, qui inscribitur VRANIA.

TQVE hæc quidem ita gesta dicuntur esse. Græci autem quibus res classiaria delegata erat, hi fuere: Athenienses, qui naues centum viginti septem præbuere, iunctis sibi Platæensibus: qui etsi rei nauticæ inexperti, tamen strenuè alacriterq; pro se illorum naues armauerant. Corinthij, qui attulere naues quadraginta: Megarenses, qui viginti. Chalcidenses totidem sibi ab Athenienſibus præbitas armauerunt: Æginetæ, [2] vndeuiginti: Sicyonij, duodecim: Lacedæmonij, decem: Epidaurij, octo: Eretrienses, septem: Trœzenij, quinq; Styreenses, duas: Chij, totidem, cum totidem penteconteris, *id est nauigijs quinquagenis remorum*. Quibus auxiliares erant Locri Opuntij cum septē penteconteris. Hæ naues ad Artemisium in statione erant: quarum quot quiq; præbuerint, mihi dictū est. Vniuersarum verò præter penteconteros, ad Artemisium coactarū, nume-

2 Octodecim.

numerus fuit ducentarum ſeptuaginta vnius. His ducem, penes quem ſumma imperij eſſet, Spartiatæ præbuerunt EVrybiadem EVryclidæ filium. Nam ſocij negauerunt ſe, niſi Lacon eſſet imperator, ſequuturos eſſe Athenienſes ductores, ſed exercitũ qui futurus erat ſoluturos. Etenim iam inde ab initio, antequam in Siciliam ad ſocietatem ineundam mitteretur, agitatum ſermonibus erat tanquam expediret rem nauticam Athenienſibus permittere: cæterùm recuſantibus ſocijs, ceſſere Athenienſes, quòd magni facerent Græciam ſupereſſe: quam intelligebant eſſe perituram ſi de principatu contenderent: rectè ſentientes. Nam inteſtina ſeditio tanto deterior eſt bello quod concorditer geritur, quanto bellum deterius eſt pace. Hoc itaq; ipſum intelligentes, non repugnandum putauerunt, ſed tantiſper concedendum quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum oſtenderunt. Siquidem poſteaquam expulſo Perſa, iam de illius terra dijudicabant, ſuperbiã Pauſaniæ cauſati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verùm hæc poſterius geſta ſunt. Tunc autem ij Græci qui ad Artemiſium ſe cõtulerant, vbi viderunt & multum nauium ad Aphetas eſſe contractum, & omnia plena exercitu hoſtili, perculſi metu, quòd præter opinionem ſuam expectationemq; res barbarorum ſuccederent, conſultabant de facienda fuga ex Artemiſio [r] interiorem in Græciam. Quorum cõſultatione cognita, EVbœenſes obſecrabant EVrybiadem vt aliquantulum temporis præſtolaretur, vſquedum ipſi liberos atque domeſticos ſubducerent. Vbi non perſuadent, ad ducem Athenienſium Themiſtoclem tranſgreſſi, paciſcuntur cum eo triginta talentis vt tandiu ante EVbœam perſtarent donec pugna nauali decerneretur. Themiſtocles autem hac ratione Græcos retinuit: EVrybiadem ex hac, tanquam ex ſua ipſius pecunia, quinque talentis impertit: hoc perſuaſo, Adimantum Ocyti filium Corinthiorum ducem, qui ſolus reluctabatur, negans ſe permanſurum, ſed ab Artemiſio profecturum, ita alloquutus eſt iureiurando

» interpoſito: Tu verò haudquaquam nos deſeres, quem ego
» maioribus donabo muneribus quàm quæ rex Medorum
» tibi mitteret ſocios deſerenti. Hæc loquutus, ſtatim ad
» nauem Adimanti tria miſit argenti talenta. Iſtis pecunia

r In Græciæ interiora.

corruptis, cum EVbœensibus gratificatus est Themisto-
cles, tum reliquum pecuniæ quã acceperat lucrifecit: quam
eum interuertisse ideo latuit eos qui partem illius acce-
perant, quòd putabãt eam ab Athenienſibus ad hoc ipſum
profectam esse. Ita in EVbœa perstitere, ac prælium fece-
re, quod ita gestum est: Barbari quum ad Aphetas circa
diluculum veniſſent, quumque id quod etiam antè audie-
rant cernerent, paucas Græcorum naues ad Artemiſium
ſtationem habere, libidine tenebantur aggrediendi, ſi for-
tè eos interciperent. Cæterùm ex aduerſo inuadendum
non videbatur, ne Græci, conſpectis ipſis obuiam tenden-
tibus, fugam capeſſerent, [1] noxque fugientes exciperet.
Sed euenire oportebat vt hi effugerent, & illorum inſidi-
antium ne ſacrificulus quidem euaderet. Igitur ad hanc
rem tranſigendã hoc ſunt machinati: Ducentas ex omni-
bus nauibus delectas extra Sciathum circumagunt, iuxta
Capharea & Geræſtum ad EVripum, ne circumuehentes
EVbœam ab hoſte cernerentur, ſed cum circumuenirent:
ducentis quidem nauibus quæ hac irent, viam quæ retrò
ferebat obſepiẽtibus. reliqua verò claſſe ex aduerſo ingruẽ-
te. Quo capto conſilio quas conſtituerãt naues miſerunt,
nõ habẽtes in animo ipſi eo die Græcos adoriri, nec priuſ-
quam ſignum quod conuenerat cum iis qui circumuehe-
bantur, ab illis ederetur iam de ſuo aduentu. His circum-
miſſis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum in-
ibant. In quibus recenſendis dum occupati ſunt, Scyllias
quidã Scionæus qui iiſdem in caſtris erat, omniũ ea tem-
peſtate hominum optimus vrinator, qui etiam in naufra-
gio ad Pelium facto multam pecuniam Perſis ſeruauit,
multa & ſibi lucratus est. Hic Scyllias iampridem in ani-
mo habuerat ad Græcos tranſire, ſed quum ad eam diem
non fuiſſet nactus occaſionem, tunc ad Græcos transfu-
git. Sed incertum quónam modo illinc tranſierit. demi-
ror tamen ſi verum eſt quod refertur. refertur enim, quum
ex Aphetis mare ſubiſſet, non prius emerſiſſe quàm ad Ar-
temiſium peruenit, octoginta ferme maris ſtadia emen-
ſus. De hoc viro & alia memorantur, partim mendaciis ſi-
milia, partim vera: de quo mihi ea probatur opinio, cum
nauigio ad Artemiſiũ peruenisse. Is vbi eò peruenit, Græ-

cos

1 Noxq; fugientes exciperet. alioqui enim euaſiſſent. quum tamen, vt quidem illi conſilium inibãt, ne igniferum quidem fugam ſupereſſe oporteret. *Q. d. Rationem enim inire volebãt qua omnes ad vnũ in ſuas manus venirẽt, & ne igniferi quidem elaberetur. Eſt enim* τῷ ὡτῶν λόγῳ *quod dicimus A leur conte, aut, Selõ qu'ils faiſoyent leur conte.*

cos certiores fecit & naufragij facti & nauiũ ad circumeundam EVbœam dimissarum. Hoc illi audito inter se colloquuti sunt: & quum multæ essent sententiæ dictæ, illa cuicit vt eum diem illic maneretur & in statione perstaretur: dehinc media nocte soluentes proficiscerentur, & classi hostium quæ circumageretur occurrerent. Pòst, vbi nemo se ex aduerso fert, obseruato diei crepusculo, ipsi feruntur in barbaros, animo experiundæ fortunæ cum in pugnando tum in perrumpendo. Quos Xerxiani milites ducesq; paucis cum nauibus venientes in se conspicati, magnæ hoc illis dementiæ dantes, & ipsi naues educunt, sperantes facilè se illos ire interceptum. meritò sanè id sperantes, quòd viderent paucas esse Græcorum naues, suas verò multo plures atq; velociores. itaq; præ contemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus tamen illi qui Græcis bene volebant, inuiti militabant, magnæ calamitatis loco ducentes quòd viderent circumueniri illos, quorum neminem animaduerterent esse rediturum. adeo enim infirmæ res Græcorum esse videbantur. At ij Iones quibus id quod fiebat voluptati erat, pro se quisque adnitebatur, vt ipse primus aliqua naui Atheniensium capta, donum ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de Atheniensibus sermo atq; respectus. Græci, vbi eis signum datum est, primùm conuersis in barbaros proris, puppes in medium coegerunt: deinde secundo signo dato, opus capessunt, quanquam in exiguo spatio deprehensi, & à fronte. nox triginta barbarorum naues excipiunt, in quibus & Philaonem Chersis filium, Gorgis Salaminiorum regis germanum, & in eo exercitu virum eximium. Græcorum autem primus nauem hostium cepit vir Atheniensis Lycomedes Æschrei filius: idemq; palmam rei bene gestæ retulit. In hac pugna quum inuicem nunc hi, nunc illi superiores essent, interuentu noctis dirempti sunt: & Græci quidem ad Artemisium reuecti, barbari verò ad Aphetas, multo maius opinione sua certamen experti. In hoc prælio, solus è Græcis qui cum rege erant, Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit: quem Atheniensis ob eam rem tractu soli in Salamine donarunt. Vbi nox adfuit (erat autem anni tempus mediæ æstatis) immensa vis aqua-

rum extitit per totam noctem, & dura tonitrua à Pelio. Cadauera quoque ac [1] naufragia ad Aphetas efferebantur & circa [2] nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabant. Hæc audientes qui illic erant milites, metu consternabantur, credentes se esse vtique perituros, vt qui in tantum malorum deuenissent: quippe quos, antequam respirassent è naufragio & tempestate quæ ad Pelion exiterat, excepisset atrox pugna naualis, ex pugna nauali vehemens imber & validi aquarum in mare discursus, ac dura tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox contigit. At ijs quibus negotium datum erat vt EVbœam circumirent, quanquam eadem nox, tamen etiam multo atrocior erat: tanto quidem, quanto maius est quòd eos dum in pelago ferrentur, inuasit: adeo vt tristis exitus fuerit. Vt enim eos cursum tenentes tẽpestas ac pluuia adorta est, quum essent ad concaua EVbœæ, ac flatu ferrentur, ignari quò ferrentur, ad petras impingebãtur. Et id omne à deo fiebat, quò Græcæ classi par redderetur id nauium quod superarat, nec multo plus foret. Atq; hi quidẽ circa EVbœæ cõcaua periere. Barbari verò qui apud Aphetas erãt, vbi ipsis libentibus dies illuxit, [3] naues suas stabilierũt, satis habentes, quum malè rem gessissent, quietẽ agere in præsens. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ superuenere: quæ suo aduentu illis tum animum addiderunt, tum nuntium attulerunt, eos barbaros qui EVbœam circumuehebantur, tempestate illa quæ exiterat cunctos interisse. Itaque Græci eadem qua pridie obseruata hora profecti, naues Cilicum inuasere. Quas vbi corrupere, & nox aduenit, iterum se ad Artemisium receperunt 204
Tertio die barbarorum duces, tum indignè ferentes [4] à tantula se classe vexari, tum à Xerxe supplicium timentes, non expectandum sibi amplius censuerunt vt Græci priores pugnam capesserent, sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem vt per hos eosdem dies & hæc naualia prælia & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de EVripo, quemadmodum illis qui cum Leonide erant de transitu arcendo. & Græci quidem sese adhortabantur ne barbaros intrare Græciam sinerent: barbari verò vt Græcorum

1 *Id est, Res naufragio demersæ.*

2 Nauium proris aduoluebantur.

3 Naues suas loco non mouebant. *Vel, Naues immotas sinebant.*

4 Se tantulam suam classem profligare. *Id est, In periculum conijcere ne profligaretur à Græcis.*

corum copiis profligatis, transitu potirentur. Procedente autem Xerxianorum classe in aciem ordinata, dum Græci se apud Artemisium immotos tenerent, tunc eos barbari, vt comprehenderent, lunata classe circundabant. Ibi Græci ex aduerso prodeuntes conflixere. Qua in pugna pari marte pugnatum est. nam Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat, perturbatis nauibus & mutuò incursantibus: resistebat tamen neque cedebat. Indigna enim res videbatur à paucis nauibus in fugã conuerti. Itaq; multæ Græcorũ naues interibant, multi etiam viri, sed multo plures barbarorum & naues & viri: atque ita dimicantes vtrique ab alteris abscessere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam Ægyptij nauauerunt operam, cum alijs magnis editis operibus, tum hoc quòd quinque Græcas naues cum ipsis propugnatoribus cepere. E Græcis autẽ eo die præstantissimi extitere Atheniensis, & inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptu ac propria naui cum ducentis viris militabat: Vbi vtrique libenter in diuersum abiere, ad suas stationes sese recepere. Græci autem dirempto prælio reuecti, etsi cæsorum corporibus, ac naufragijs potiti erant, tamen quòd malè affecti essent, præcipueque Athenienses (quorum dimidium nauium vulneratum erat) de fugiendo [1] in vlteriora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputans, si ab amicitia barbari Iones & Cares abduceret, fieri posse vt reliquos superarent, dum EVbœenses pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit, eisque dixit se astutiam quandam habere, qua speraret optimos quosque sociorum ab rege abductum iri. Hactenus rem enudauit, addiditque, ad eam transigendam hos ab illis agendum esse, vt EVbœicorum pecorum quantum vellet quisq; mactaret. satius enim esse suorum copiis illos potiri quàm hostẽ. Ac monuit vt suis quisq; popularibus præciperet ignem accendere: sibi autem de discessu sub tempus opportunum curã fore, vt sine noxa abirent. Hoc illis probatum quum esset, accensis ignibus ad pecora est itũ. nam EVbœenses, contempto Bacidis oraculo, tanquam nihil dicente, neq; exportauerant quicquã neq; importauerant: & velut impendente eis bello, res sibi quoq; ipsis obscuras

[1] In Græciæ interiora.

effecerant. ita enim habebat de his oraculum Bacidis,

Dum suga barbaricus canabacea tactat in æquor,
Eubœa capra mugientes fac procul absint.

His versibus quum nihil illi niterentur, tametsi mala tum aderant, tum impendebant, fiebat vt in plerisque aduersa fortuna vterentur. Dum hæc isti agebant, aduenit ex Trachine speculator. nam erat apud Artemisium speculator Polyas, genere Anticyrensis, cui datum erat negotium cum expedito nauigio actuario, vt renuntiaret ijs qui apud Thermopylas erant an classis discessisset. At Abronychus Lysiclis filius Atheniensis, apud Leonidem erat paratus cum lembo ad nuntiandum ijs qui ad Artemisium agebant, siquid noui pedestribus copijs contigisset. Hic igitur Abronychus aduenies, indicauit ea quæ circa Leonidem & eius exercitum gesta erant. Qua isti re audita non iam sibi differendum abitum putauerunt: sed vt quiq; locati erant, abscesserunt: primi, Corinthij, postremi, Athenienses. Quorum Atheniensium velocissimis nauibus delectis, Themistocles ad aquas potabiles se cõferens, in lapidibus literas incidebat: quas postero die Iones ad Artemisium venientes legerunt, in hæc verba: Viri Iones, haud iustè facitis, militantes aduersus patres, & Græciam redigentes in seruitutem. Sed (quod præcipuum fuerit) state à nobis: sin hoc facere non potestis, [1] saltem nunc fitis in medio. quod & ipsi facite, & Cares vt faciant obsecrate. Quòd si horum neutrum agere licet, & maiori necessitate estis obstricti quàm vt possitis desciscere, in re gerenda, dum pugnam conseremus, sponte agatis instrenue, memores à nobis vos esse oriundos, & inimicitiarum nobis cum barbaro principium à vobis extitisse. Hæc Themistocles (vt arbitror) ancipiti consilio scripsit, vt si literæ regem laterent, Iones inducerent ad deficiendum à rege ad se: sin ad eum deferrentur, darenturq; crimini, [2] infidos eidem redderet Iones, vt à prælijs nauali bus summouerentur. Postquam autem hæc Themistocles inscripsit, extemplo vir quidã Histiæus nauigio aduectus, barbaris nuntium attulit Græcos ab Artemisio profugisse. Illi homine, quòd fidem non haberent, seruari iusso, naues veloces ad rem explorandam miserunt, qua re per istos nuntiata, simulatque refulsit sol, omnis

1 *Videtur hic mendosa esse Græca exẽplaria: sed ex contextura elicitur hic sensus.* Et vos è medio nobis subducite. *Id est, Subducentes vos, ne in medium aduersum nos prodite. Vel, Subducite vos, ne vobis prodendũ sit. &c. Vocantur autẽ Athenienses Ionũ patres vt suprà, pag. 176.*

2 Suspectos.

mnis classis addensata ad Artemisium contendit: vbi ad meridiem vsq; immorata, mox ad Histiæam processit. Eò appulsi, vrbe Histiæorum potiti sunt, * & optimam portionem agri Histiæi maritimosq; vicos omnes percursauerunt. Dum isti hoc in loco agunt, Xerxes præparatis quæ ad cæsos pertinebant, præconem ad classiarios mittit. Hæc autem præparauerat: Quicunque è suo exercitu apud Thermopylas cæsi (erant autem viginti millia) eorum mille ferme relictis, cæteros depressa fossa humauit: &, ne à classiario exercitu cerni possent, eam humum exagitauit, solijsque constrauit. Præco vbi ad Histiæam pervenit, facto totius exercitus cœtu hæc dixit, Viri socij, rex
» Xerxes dat veniam cuicunque libet relictis ordinibus ire
» visum quemadmodum pugnetur cum amentibus homi-
» nibus, qui se superaturos sperauerant copias regis. Hæc denuntiante præcone, mox nihil infrequentius fuit naugijs: ita multi visere cupiebant. Profecti eò, hos omnes Lacedæmonios esse ac Thespienses credebant qui strati iacebant, quum etiam [1] seruos cernerent. [2] Itaque res eos qui transmisere non latuit. Hoc Xerxes circa suorum cadaucra fecit, rem profectò ridiculam, vt mille iacentes extarent, cæteri verò conferti eundem in locum quater milleni comportari sitiq; essent. Atque hunc quidem diem in spectaculo consumpserunt: postero autem classiarij Histiæam ad classem remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erant, iter ingressi sunt: ad quos pauci quidam ab Arcadia perfugæ venerunt, victus inopes, & operam suam præstare cupientes: qui in conspectum regis adducti, interrogatique cum ab alijs Persis, tum verò à quodam præcipuè, de Græcis, quidnam illi agerent, responderunt eos agere Olympia, & spectare certamen gymnicum atq; equestre. Rursus eodem percontante quódnam illis præmium esset propositum propter quod certarent, oleaginã coronam inquiunt esse quæ donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius generosissimam dixit sententiam, [3] quæ apud regem pro timida est habita. Audiens enim præmium illis coronam esse, non

* Ellopijq; agri & Histiæ regionis maritimos vicos omn. p. S.

1 Helotes, *quod erat seruus Lacedæm. peculiare nomen.*

2 Sed enim eos qui illuc traiecerant non latebat quod Xerxes circa suorum cadauera egerat. Ac ridiculum quidem certè istud erat, horum, *id est barbarorum* cadaucra mille duntaxat iacentia conspici, illorum autem iacere quatuor millia, eundé in locũ confertim cõgesta. *Illud autẽ γελοῖον, (id est ridiculum) nõ de re ipsa, sed de Xerxe dictum, qui tam vecors in comminiscẽda hac impostura fuerit. Quod ad verbum ita Gallica lingua expresseris, Et de faict c'estoit vne grande mocquerie de vouloir que &c. Valla autem in eo etiam lapsus est quòd illos mille ab his quatuor millibus non distinxerit.*

3 Propter quam à rege pro timido est habitus. *vel, ignaua.*

pecuniam, silentiũ tenere nõ potuit quin coram omnibus diceret, Papæ Mardoni, in quos viros induxisti nos ad pugnandũ? qui non pecuniarum certamen agitant, sed virtutis. Hoc ille dixit. Eo interim tempore post acceptam apud Thermopylas calamitatẽ confestim Thessali caduceatores ad Phocenses mittunt, vt eis infensi, cum semper antea, tum præcipuè post nouissimam cladem. Etenim non multis ante hanc regis expeditionẽ annis, quàm ipsi Thessali & eorũ socij omni cum copia belliũ Phocensibus intulissent, à Phocensibus fugati sunt ac * malè mulctati. 'nam quum ad Parnassum vsq; processissent Phocenses, secũ habẽtes Telliam vaticinũ illum Eleum, ibi Tellias hic huiusmodi rem eis commentus est: Sexcentos viros è Phocensibus præstantissimos gypso tam ipsos quàm arma illinit, eosq; sub noctem in Thessalos dimisit, dato præcepto vt quemcunq; albicantẽ non cernerent, eum obtruncarent. Hos primum Thessalorũ excubitores, aliud quoddã prodigiũ esse arbitrati, deinde ipse exercitus adeo exhorruerunt, vt tribus millibus cæsorũ atq; scutorum Phocenses potiti sint: quorũ scutorum dimidiũ apud Abas, alterũ dimidium apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniarũ huius pugnæ factæ sunt statuæ grandes, quæ circa tripodem eregione delubri Delphis visuntur: & alteræ eiusmodi in Abis repositæ. Hoc Phocenses in peditatũ Thessalorum, à quibus obsidebantur, egerunt. Equitatũ quoq; eorundẽ, qui in suum agrũ incursauerat, insanabili clade afflixit. ad ingressum enim qui est iuxta vrbẽ Hyampolin, depressa ingenti fossa, amphoras illic inanes deposuerunt, humumq; desuper iniecerunt, eamq; reliquo solo exæquauerunt: atq; ibi Thessalos expectarunt incursuros. In eos Thessali impetu dato, tanquã rapturi, in amphoras inciderunt, ibiq; equorũ crura confracta sunt. Ob hæc ambo Phocensibus infensi Thessali misso caduceatore ita dixere, ' Nũquid dissimulatis amplius Phocẽses agnoscere nõ esse vos nobis pares? qui & antehac inter Græcos, quãdiu partes illorũ nobis placuerunt, semper vobis antecelluimus, & nunc apud barbarum

* *Alij, aspere tractati. §.*

' *Quumq; Thessali ad Parnassum compulsi essent, vates Tellias Eleus Phocensibus apud quos erat, hoc excogitauit. At Valla κατελήθησαν ad Phocenses retulit, quod tamen de victoribus dici rationi consentaneũ nõ est. Sed Valla in errorem in dicto forsasse præpostera interpunctio quã in suo exemplari habuit, & nominatiuus pro genitiuo absolute positus, videlicet* οἱ Φωκέες ἐχόντες, *pro* τῶν Φωκέων ἐχόντων: *quod nihil aliud est quam si, omisso illo participio, ita (& quidem multo breuius) dixisset,* τῶν Φωκέων μάντις Τελλίης ὁ ἄλλος συνέτεκνα τοιόνδε: *Quæ obseruatio ad intelligendos alios Herodoti locos magno adiumento esse potest.*

2 Nunc demum Phocenses sententia mutata agnoscite etiam magis *quam antea*, vos nequaquam nobis esse pares. *At Valla interrogatiuè hæc legit, quum tamen vera verbi* γνωσκέτε *significatio interrogationem admittere non videatur.*

adeo

» adeo pollemus vt penes nos sit & agro vos exuere, & in
» seruitutem redigere? Quam facultatem etsi obtinemus,
» tamen iniuriarum nos summus memores, nisi vt eo nomi-
» ne quinquaginta talenta rependatis: & nos vobis recipi-
» mus, omnia nos ab agro vestro damna auersuros. Hæc
206 Thessali Phocensibus denunciabant, quòd soli Phocenses inter eius loci homines cum Medis non sentiebant: idque nulla alia causa, (vt ego coniectura comperio) quàm Thessalorum odio: partes Medorum (vt mihi videtur) sequuturi, si Thessali partes Græcorum fouissent. Hæc deferentibus Thessalis, negarunt se Phocenses pecuniam daturos: & sibi itidem vt Thessalis facultatem esse sentiendi cum Medis, si aliter sentire vellent: sed nequaquam fore vt sponte essent proditores Græciæ. His verbis renuntiatis adeo Thessali sunt in Phocenses indignatione perciti, vt barbaro duces itineris extiterint, & ex Trachinia Doridem regionem incursauerint. nam eius regionis [1] podeon angustus illic octoginta non amplius stadia in latum protenditur, inter Melidem ac Phocensem regionem situs, quæ olim Dryopis erat. Hæc autem regio, Dorum qui sunt in Peloponneso, metropolis est. Hanc igitur Doridem regionem ingressi barbari nihil admodum læserunt: cum Medis enim (etsi Thessalis non videbatur) sentiebant. Posteaquam autem è Doride in Phocidem ingressi sunt barbari, ipsos quidem Phocenses non sunt adepti: (eorũ enim nonnulli cacumina Parnassi conscenderant, [2] qui vertex est iuxta vrbem Neonem illic sitam, nomine Tithorea: eoque se receperant: sed plures ad Locros Ozolas, in vrbem Amphissam, quæ supra Crisæum sita est campum) omnem tamen agrũ Phocensem incursauerunt: (sic enim ducebãtur à Thessalis) & omnia quæ nacti sunt, igni ferroq; vastarunt. Vrbes etiã ingressi, ignes in sacras ædes iniecerunt. nã peragrantes eam iuxta Cephissum amnem, cuncta populati sunt, & hinc vrbẽ* Drymon incẽderunt, illinc Charadram & Erochum & Tethronium & Amphicæam & Neonem & Pedieas & Triteas & Elateam & Hyampolin & Parapotamios, *id est fluminis accolas*: & Abas, vbi delubrũ Apollinis erat locuples & thesauris donariisq; compluribus exornatum, in quo, vt tunc, ita nunc reddunturoracula.

[1] *Quidam, Tractus angustus. Alij, Prominentia angusta. Camerarius autem ita hunc locum reddit,* Regionis Doricæ hac in parte angustus est aditus, latitudine patens ad millia passuũ circiter quatuor. *i. quasi pro exeditur.*

[2] Est autem multitudinis etiam capax vertex Parnassi, quâ ad vrbem Neonem vergit, seorsum sitã: vocaturq; ille *vertex* Tithorea. *vel, Tithoreum, vt conueniat cum voce Latina Vertex masc. gen. vt* Τιθορέα κεκυφώς *Græca femin.* κεκυφώς. *Sic paulo post* κεκυφῶτι *meminit vocatæ* Τιθορέης. *Lego autem* κεκρύφαλον ἐπ' ἰουτῆς, *pro* κεκρύφθαι ὑπ' ἰουτῆς. *sed ne illius quidẽ lectionis sensus satisfacit.*

* *Pars.* Δρυμαίαν *vocat,* 315, 34: itidẽq;

Plin. lib. 4, c. 3: Stephanus verò Δρυμία. *S.*

Hoc delubrum posteaquam diripuere, incenderunt. Phocensium etiam quosdam per montana insequuti ceperunt, & mulieres aliquot, quas præ multitudine stuprantium exstinxerunt. Prætergressi quoque Parapotamios, peruenere ad Panopeas. Vnde bifariam copiæ iam diuisæ fuerunt: quarum plurima pars ac validissima cum ipso Xerxe Athenas versus tendens in Bœotos, in agrum Orchomeniorum ingressa est. Bœoti autem cum Medis vniuersi sentiebant: quorum vrbes viri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, volentes planum facere Xerxi Bœotos sentire cum Medis. Et hi quidem barbari hâc iter intenderunt. Cæteri verò cum suis ducibus Parnassum à dextra præstringentes, ad templum quod est Delphis processerunt, quicquid agri Phocensis nanciscebantur, id omne fœdantes. nam & Panopeorum oppidum incenderunt, & Dauliorum & Æolidensium. Ideo autem hâc ab aliis seiuncti pergebant, vt direpto quod Delphis est templo, pecunias repræsentarent Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erant memoratu digna, melius norat (vt ego audio) quàm quæ in ædibus suis reliquerat: permultis assiduè referentibus cum alia, tum præcipuè Crœsi Halyattis filij donaria. Hoc Delphi quum audissent, in extremam prorsus deuenere formidinem: qua attoniti, deum de sacra pecunia consuluerunt, nunquid eam humi defoderent, an alium in locum transportarent. Eam deus illis interdixit ne amouerent: se enim sufficturum esse ad res suas tutandas. His auditis Delphi de semetipsis curandum putauerunt, liberis vxoribusque in Achaiam traiectis. Plerique igitur vertices Parnassi superauerunt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridem se subduxerunt. Denique omnes Delphi vrbem deseruerunt, præter sexaginta viros, ac prophetam, *id est Gazophylacium*. Postea verò quàm barbari subeuntes appropinquabant, templumque cernebant, interim propheta cui nomen erat Aceratos, inspicit ante delubrum sacra arma prolata è conclaui, quæ [1] intus proposita fuerant, eaque nefas erat cuiquam mortali contingere. quod ostentum iis Delphis qui aderant perrexit nuntiatum. Vbi autem barbari properantes peruenere ad fanum Mineruæ

[1] quod

[1] Ex iis quæ paulo post sequuntur, videtur colligi hic pro ἱρὸν reponendum esse ἄφατον.

[1]quod est ante templum, tum verò etiam maiora quàm superius prodigia repræsentata sunt. [2] res profectò hæc valde miranda: nam arma Martia sua sponte extra deluBrum proposita apparuerunt. Quod tamen secundo loco actum est, ex omnibus miraculis maxima est admiratione dignum. quum enim barbari ad sacellum Mineruæ quod est ante templum accederent, interea è cœlo fulmina in eos deciderunt: & à Parnasso duo abscissi vertices, magno cum fragore sunt deuoluti, permultosque eorum interceperunt: atque ex ipso sacello Mineruæ vociferatio iubilatioque extiterunt. Quibus omnibus pariter ingruentibus terror incussus est barbaris, vt fugæ se mandarent. Ea recognita Delphi descendentes magnam eorum stragem edidere. Qui autem superfuere, rectà ad Bœotos effugerunt: & quum rediissent, referebant (vt ego accipio) alia
107 se præter ea quæ dixi miracula vidisse, duos armatos [3] humana natura augustiores institisse sibi, eædem facientes atque insequentes. Hos autem duos Delphi aiunt indigenas heroas esse, Phylacon & AVtonoum, quorum fana visuntur, Phylaci quidem, secundum ipsam viam super ædem Mineruæ: AVtonoi verò, prope Castaliam, sub Hyampeo vertice. Saxa autem quæ à Parnasso deciderunt, adhuc ad nostram vsque memoriam integra extant in fano * Mineruæ protemplaris locata, ad quod [4] per barbaros deuoluta peruenere. [5] Atque hic receptus à templo horum virorum fuit. Græcorum autem classis ab Artemisio profecta, rogatu Athenienstum ad Salaminem substitit. Quod vt facerent ideo rogauerant Athenienses, tum vt liberos atque vxores ex Attica subducerent, tum vt consultarent quid sibi ageudum esset. Nam in rebus quæ contigerant, consilium capiendum habebant, tanquam opinione frustrati: quippe qui quum putassent inuenturos se Peloponnenses

1 *Videtur potius* πρωτείης *esse cognomentum Mineruæ, à prouidendo ita dictæ. nisi forte legit Valla* πρωνίης, *qui pro eo quod hic Fanum, statim Sacellum dicit, & Ædem. (cuius interpretationem sequendo quæ paulo post habetur, videlicet Fano Mineruæ protemplaris, hic reponendum fuerit, Mineruæ quæ est ante templum.*

2 Nam & hoc magnum quidem miraculum est, *(quod videlicet modo dictum fuit)* Martia arma conspecta fuisse extra templum existantia sua sponte: *(vel à seipsis, i. sine vllius opera)* sed quæ illud sequuta sunt, inter quælibet spectra, maxima est admiratione dignum, *Vel, præ quibuslibet spectris, aut ostentis.* 3 Statura humana procceriores ipsos insequi, stragem inter persequendum edentes. 4 *Id est, Ter medium barbarorum.* * *Pro* πρωναίης, quod *secutus est interpres, legitur apud Paus.* 3:3,40, πρωνοίας: *quod sonat* Mineruæ Prouidentiæ. *Idem tamen Pausanias &* πρωνάια Ἀθηνᾶς *(id est* Protemplaris Mineruæ*) mentionem facit* 289,25. *Suidas quoque vtramque agnoscit: sed ita vt* πρωνοίαν *hic legerit.* πρωναίαν *ex Æschylo, Callimacho, & Demosthene citat Paul. Leopard. Emend. l. 8. c. 1. S.* 5 *Id est, Atque ita mulctati à templo se receperunt.*

ad excipiendum barbarum in EVbœa ſubſidentes, horum nihil inuenerant, ſed audiebant illos Iſthmum muro ſepire, hoc plurimi facientes vt ipſi ſupereſſent, & terram ſuam obtinentes tutarentur, omiſſis cæteris. Hæc Athenienſes quum audiſſent, ita ſocios obſecrarunt vt ad Salaminem ſiſterent claſſem. Quò aliis appulſis, Athenienſes in terram ſuam profecti propoſuere edictum vt qua quiſque Athenienſium ratione poſſet, ſeruaret liberos atque domeſticos ſuos. Ibi plurimi eorum ſuos in Trœzenem miſerunt, quidam in Æginam, nonnulli in Salaminem, pro ſe quiſque properantes ſua pignora exportare, quòd vellent oraculo obſequi: & ante omnia, quòd Athenienſes aiunt ingentem anguem arcis cuſtódem in templo fuiſſe * obſeruatum. Et tanquam re vera eſſent quæ dicunt, ſerpenti menſtrua non ceſſant libamina proponere quæ ſint è melle confecta: quæ quum ſemper ſuperioribus temporibus depaſcerentur, tunc illibata manſerant. Id quum ipſa templi antiſtes indicaſſet, eo magis Athenienſes coáque promptius deſeruere arcem, tanquam à deo etiam deſtitutam. exportatis itaq; rebus omnibus, ad caſtra nauigauerunt. Poſteaquã autem eos qui ab Artemiſio ſoluerant, ad Salaminem ſubſtitiſſe audierunt reliqui claſſiarij qui ad Trœzeniam erãt, eodem confluxere. nam vt in Pogonem Trœzeniorum portum coiretur erat edictum. Pluresq; multo contractæ ſunt naues quàm ad Artemiſium decertauerant, & à pluribus ciuitatibus, eodem quo ad Artemiſium duce, EVrybiade Euryclidis filio, viro Spartiata, non tamen è genere regio: quarum multo plurimas ac maximè veloces obtinebant Athenienſes. quæ claſſis ex his cõſtabat: Ex Peloponneſo Lacedæmonij ſedecim naues præſtabant: Corinthij, totidem quot ad Artemiſiũ præſtiterant: Sicyonij, quindecim: Epidaurij, decẽ: Trœzenij, quinq; : Hermionenſes, tres. Hi Doricæ ac Macedonicæ gentis (Hermionenſibus exceptis) ex Erineo & Pindo & Dryopide nouiſſimè profecti. nam Hermionenſes Dryopes ſunt, ab Hercule & Melienſibus è regione quę Doris nunc vocatur, abducti. Hæ copiæ Peloponnenſium erãt. Eorum autem qui ſunt in exteriore continente, Athenienſes ſuprà quàm cæteri naues præſtabant, ſoli centũ octoginta. quippe quibus nõ adfuerunt in pugna

* Verſatum. nec ſolùm hæc dicunt, ſed etiã perinde ac ſi eſſet, menſtrua ei *libamina* apponunt. libum *ſcilicet* mellitum: *ſeu* placentam mellitam. S.

pugna ad Salaminem gesta Platæenses, ob hanc causam, quòd quum Græci ab Artemisio dilapsi sunt, Platæēses, vbi iuxta Chalcidem appulsi fuere, descendentes in Pietiã oræ Bœotiæ, ad recipiendos domesticos suos se conuerterant. ita dum in suis conseruandis occupãtur, relicti fuere. Athenienses autem sub Pelasgis eam quæ nunc Græcia nuncupatur tenentibus, Pelasgi erant, Cranai nominati: sub rege verò Cecrope, Cecropidæ cognominati: Erechtheo autem adepto imperium, immutato nomine Athenienses appellati: deinde Iones, ab Ione Xuthi filio, qui dux extitit Atheniensis exercitus. Megarenses autem tantundem copiarum quantum ad Artemisium attulerũt. Ampracij, septem cum nauibus auxilio venerũt: Leucadij, cum tribus: Dorica gens, & à Corintho oriunda. Ex insulanis autem Æginetæ triginta naues exhibuerunt: quibus aliæ quoque erant naues instructæ, sed iis oram suam tutabantur: verùm cum triginta omnino nauibus præcipuæ velocitatis ad Salaminem dimicauerunt. Sunt autem Æginetæ Dores, ab Epidauro. cui insulæ nomen antea fuerat OEnone. Post Æginetas easdem quas ad Artemisium viginti naues præbuere Chalcidenses: & Eretrienses, septem. hi Iones sunt. Deinde autem Chij easdem præbuere, gens ab Atheniensibus Ionica. Naxij autem naues præbuere quatuor, qui quemadmodum & cæteri insulani, à popularibus ad Medos missi erant, sed illorũ iussa aspernati, transiere ad Græcos, suasu Democriti, viri inter ciues illustris, & tũc trierarchi. Naxij autem Iones sunt ab Atheniensibus ducentes originem. Styreenses quoq; easdem quas in Artemisio naues præbuere. Cynthij, vnam omnino, & vnam penteconterum. horum vtriq ue Dryopes sunt. Seriphij etiam & Siphnij & Melij fuere in partib. hi enim soli ex insulanis ter-
208 ram barbaro & aquam negauerunt. intra Thesprotos isti omnes & amnem Acherontem incolunt. Siquidem Thesproti, quum sint contermini Ampraciotis ac Leucadiis, ex vltimis regionibus in militiam venerunt. Eorum autem qui extra hos habitant, soli fuere Croroniatæ qui Græciæ periclitanti auxilium vna naui tulere, cui præerat Phayllus, vir [1] ter pythionices. Sunt autem Croroniatæ genere Achæi. Et cæteri quidem ex hac classe triremes

[1] *Ter in examine Pythionices vicit.*

præbuerunt: Melij autem & Siphnij & Seriphij pentecon-
teros, [1] *id est biremes*: Melij duas, Siphnij Seriphiiq; vnam
vtrique. Melij, à Lacedæmone genus ducentes: Siphnij &
Seriphij, ab Athenienſibus Iones. Summa nauium, præter
penteconteros, fuit trecentæ [2] quinquaginta octo. Quæ
poſteaquam ex iis quas dixi vrbibus ad Salaminem con-
uenerunt, inter earum duces conſultabatur, EVrybiade
rogante vt qui vellent ſententiam dicerent, vbínam ex iis
locis quibus ipſi potirentur, commodiſſimum foret pugna
nauali decernere. iam enim Attica pro derelicta erat: ita-
que de cæteris deliberabatur. Pleræque igitur illorum ſen-
tentiæ in hoc congruebant, vt profecti ad Iſthmum ante
Peloponneſum decertarent, hac videlicet ratione, quòd, ſi
malè pugnaſſent, ad Salaminem quidem, obſeſſis ſibi in
inſula nullum ſubſidium oſtendebatur: ad Iſthmum verò
dabatur ad ſuos effugium. Hæc ratio quum à ducibus Pe-
loponnenſium redderetur, aduenit quidam Athenienſis
nuntiatum iam Atticam barbarum eſſe ingreſſum, eam-
que omnem igne vaſtare. nam copiæ quæ cum Xerxe e-
rant, Bœotiam peragrantes. incenſa tum Theſpienſium,
qui in Peloponneſum abſceſſerant, tum Platæenſium vr-
be, Athenas peruenerant, & omnia illa peruaſtabant. Ideo
autem Theſpiam & Platæam incenderunt quòd à Theba-
nis acceperant illas ciuitates non ſentire cum Medis. A tra-
iectu autem Helleſponti, ex quo iter ingredi cœpere bar-
bari, vnum menſem triuere tranſeundo in Europam, tres
alios dum in Atticam peruenere, Calliade ſummum A-
thenis magiſtratum gerente: vrbemque deſertam cepere,
paucis quibuſdam Athenienſibus in templo repertis, nec-
non quæſtoribus ærariis, & hominibus egenis, qui præſe-
pta foribus atque lignis arce ſubeuntes arcebant: qui non
exierant illinc ad Salaminem ſimul præ inopia victus, [3] ſi-
mul opinione oraculi ſoluendi, quod reddiderat ſibi Py-
thia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpre-
tantes ex oraculo effugium eſſe, non naues. Hos Perſæ, ca-
ſtris ex aduerſo arcis poſitis in prominenti colle, quem A-
rgon pagon Athenienſes vocant, hunc in modum obſede-
runt: Sagittas ſtupa circumdatas vbi incenderant, emitte-
bant in illorum vallum, Athenienſes, quanquam obſeſſi, &

ad

1 *Atqui ipſe-met huius libri initio penteconteros interpret. nauigia quinquagenum remorum.*

2 Septuagin ta octo.

3 Simul quòd oraculum inueniſſe ſibi viderentur. *s. oraculi ſenſum, ſiue mentem.*

ad vltimum malorum deducti; etiam inscenso vallo, tamen resistebant: ac ne verba quidem Pisistratidarum conditionem deditionis offerentium admittebant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum verò hoc, quòd in barbaros portis subeuntes deuoluebant saxa molaria: adeo vt Xerxes perdiu inops consilij fuerit, quòd eos expugnare non posset. Tandem ex difficultatibus accessus quidam apparuit barbaris. necesse enim erat, secundum oraculum, omnem Atticam quæ in continente est, subiici Persis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & adscensus, qua parte nemo excubabat, quaque nemo credebat quempiam hominum ascensurum, hac parte, etsi loco præcipiti, quidam conscenderunt, iuxta templum Aglauriæ filiæ Cecropis. Quos vbi in arcem ascendisse viderunt Athenienses, partim è muro sese præcipitauerunt, atque extincti sunt, partim in ædem refugerunt. At Persæ qui ascenderãt, primùm ad portas contendunt, eisque paratis supplices trucidant: atque vbi omnium stragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Susa ad Artabanum mittit, nuntiatum res bene gestas, ac præsentem statum. Postero die quàm nuntium miserat, conuocatis Atheniensium exulibus expeditionis suæ comitibus, iussit vt conscensa arce hostias suo ritu immolarent: siue aliquo in somniis viso, siue sua sponte facti pœnitens quòd templum concremasset. Exules Athenienses id quod iussi erant exequuti sunt. Cuius rei cur mentionem fecerim exponam: Est in arce hac, Erechthei (qui fertur fuisse terrigena) templum, in quo olea est & mare, vt apud Athenienses prædicatur, Neptuno & Mineruæ in testimonium posita quòd de regione decertassent. Hanc igitur oleam vnà cum cætero templo contigit vt barbari exurerent: quam Athenienses qui ab rege iussi erant rem diuinam facere, altero ab incensione die quum in templum ascendissent, aspexerunt fruticasse, edito à stipite virgulto cubiti instar. Et hæc quidem illi narrauerunt. At Græci qui apud Salaminem erant, vbi nuntiatum est vti res circa Atheniensium arcem se haberent, eò perturbationis deuenere, vt nonnulli è ducibus non expectarent dum propositum nego-

tium constitueretur, sed in naues irruerent, ac vela tollerent tanquam profecturi: cæterique qui relinquebantur, statuerent sibi ante Isthmum prælio nauali decernendum. Et quum nox adfuisset, digressi è concilio, naues conscenderunt. Ibi Themistoclem pergentem ad nauem scisciatur Mnesiphilus vir Atheniensis quídnam ab ipsis decretum esset: & quum ab eo audisset decretum esse vt ad Isthmum proficiscerentur, & [1] ante Peloponnesum dimicarent, Si isti, inquit, à Salamine proficiscantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. ad suam enim quisque patriam remeabunt: vt nec EVrybiades, nec alius hominum quispiam cohibere possit quominus copiæ dilabantur: Græciaque peribit consilij inopia. Quare siquid comminisci potes, perge, & quod decretum est conare irritum reddere, & EVrybiadem à sententia reuocare, vt hîc perstet. Themistocles, quum hæc admonita sibi admodum probarentur, nullo reddito responso ad EVrybiadis nauem perrexit. vbi hominem conuenit, ait velle se de negotio communi cum eo colloqui. Hunc ille in nauem ingressum iubet loqui quę vellet. Cui Themistocles assidens, quæcunque à Mnesiphilo acceperat, tanquam à semetipso refert, & alia adiicit multa, donec EVrybiadem à sententia reuocauit: persuasitque vt è naui prodiret, & duces ad concilium contraheret. Ij postcaquam congregati sunt, priusquam ad eos EVrybiades referret id cuius gratia ipsos coegerat, Themistocles multis agebat verbis prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti filius, Themistocles, inquit, in certaminibus ij qui ante alios surgunt, *colaphis* cædúntur. Eum refellens Themistocles, At qui, inquit, relinquuntur, non coronantur. Comiter autem Corinthio quum respõdisset, ad EVrybiadem cõuersus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius illos, postcaquam à Salamine profecti fuissent, dilapsuros: (præsentibus enim sociis, nõ putabat sibi decorum quempiam accusare) sed aliunde oratione sumpta, In te nũc, inquit, situm est seruare Græciam, si mihi accedens, nauale hîc prælium facias, & non horum quibusdam credẽs, classem ad Isthmũ abducas. vtrunque enim, quum audieris, inter se comparato. Si ante Isthmum confliges, in patenti pelago dimicabis,

[1] Pro Peloponneso, *alibi vertit.*

» cabis, vbi nobis minimùm expedit, naues habentibus & » grauiores & numero inferiores. Ex quo, etiamsi in aliis fe- » liciter nobiscum agatur, tamen amittes Salaminem & » Megara & Æginam. nam illos vnà comitabitur suus pede- » ster exercitus. atque ita tu eos in Peloponnesum ages, o- » mnemque Græciam in discrimen adduces. Sin autem id » feceris quod suadeo, hæc in eo reperies cõmoda: Primùm » si in arcto conflixerimus nos, paucæ naues cum multis, » profectò [1] si æqua belli contingent, multo superiores eri- » mus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis est: in spa- » tioso, pro illis. Præterea Salamis seruatur, vbi nostri nunc » liberi collocati sunt & vxores. [2] Est & alia hîc causa propter » quam item debes præcipuè hîc manere, quòd pro Pelopon » neso & isthmo pugnabis: quò caue (si sapis) ne istos ducas. » Quòd si id quod spero continget, vt classe vincamus, bar- » bari neque ad isthmum nobis aderunt, neque vsquam lon- » gius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: vnde » nobis lucrifaciemus quę seruauerimus, Megara, Æginam- » que, atque Salaminem, apud quam *credibile est nos hosti- » bus fore superiores. [3] Credibilia enim suadentibus homi- » nibus ferè prosperè cedit: secus facientibus ne deus quidem » vult adesse, & humanæ sententiæ indulgere. Hęc dicentem Themistoclem rursus interpellans Adimantus, iubebat si- lere eum, vtpote cui patria non esset: quinetiam EVrybia- dem non sinere virum extorrem sententiam dicere, & ita demum id sinere quum vrbem Themistocles habuisset: videlicet exprobrans quòd Athenæ captæ essent, tenere- turque ab hoste. Tunc Themistocles, & illi & Corinthiis multa ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse & solum, & vrbem multo maiorem quàm illis', [4] vnde naues fer- me ducentæ essent armatæ, quas nulli Græcorum inua- dentes possent propellere. Hæc quum ratione significas- set, ad EVrybiadem transiens, maiori cum acrimonia lo- » quebatur, inquiens, Tu verò si hîc manes, vir eris egre- » gius: sin minus, Græciæ euersor. totum enim belli mo- » mentum nobis naues sustinent. Sed mihi crede, nisi hoc » feceris, nos, [5] sicuti sumus, vbi domesticos receperimus, » in Sirin quæ est in Italia, profecturos, quæ olim iam

1 Si rationi cõsentaneus sit belli exitus.

2 Sed & hoc inter cætera est quod in primis ample cti debes: Hìc manens, pro Peloponneso & Isthmo ni- hilo secius pu gnabis.

* Λόγιόν ἐστι *significat potius* oraculo prædictum est *Leop. Emend. lib. 3, c. 1, vertit* fatale est. S.

3 Consilia e- nim agitanti- bus rationi consentanea succedunt il- la vtplurimùm: at siqui agitent consi lia rationi nõ consentanea, ne ipse quidẽ deus ad hu- manas delibe rationes vult se accommo- dare.

4 Tantisper dum essent illis ducentæ naues armatæ. nullos e- nim ex Græ- cis illo inuad. posse propul- sare.

5 Ita vt nos habemus. *i.*

Iam nunc, & nihil innouantes circa rerum nostrarum statum.

noſtra eſt: & quam, vt oracula aiunt, à nobis condi oportet. Vos autem talibus ſociis deſtituti meorum verborum reminiſcemini. Hæc dicente Themiſtocle, EVrybiades [1] edocebatur: & ob id edocebatur (vt mihi videtur) quòd maximè formidabat ne ſi ad Iſthmum claſſem reduxiſſet, ab Athenienſibus deſereretur: quibus deſerentibus, iam reliqui non eſſent in pugnando hoſtibus pares. Ita ſententiam eam probauit, vt illic permanentes, pugna nauali decernerent. Quod vbi EVrybiadi placuit, ij qui altercationibus velitati fuerant circa Salaminem, quum illic ſeſe apparatent tanquam prælium nauale facturi, dies illuxit: & ſimul oriente ſole, extitit terræ & maris motus: propter quod viſum eſt faciendum vt Æacidas in auxilium inuocarent. [2] Id vbi fecerunt, & omnibus qui illinc è Salamine ſunt diis vota fecerunt, & Aiacem Telamonis filium inuocauerunt: nauemque ad Æacum & ad alios Æacidas inuocandos Æginam miſerunt. Narrabat autem Dicæus Theocydis filius, vir Athenienſis, atque idem exul, & apud Medos factus illuſtris, per id tempus quo Attica regio Athenienſibus deſolata, à pedeſtri Xerxis exercitu vaſtabatur, ſe fortè fuiſſe vnà cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriaſium, vidiſſéque puluerem exiginta ferme millium virorum procedentem ab Eleuſine: & quum dimiarentur quorúmnam hominum eſſet ille puluis, ſtatim ſe audiſſe vocem, quæ vox ipſi videretur iacchus myſticus: & Demaratum (vt qui eſſet ſacrorum quæ fierent in Eleuſine ignarus) interrogaſſe quídnam eſſet quod ita ſonaret, ſeque dixiſſe, Demarate, [3] non aberit quin grandis aliqua clades contingat regis copiis. Hoc enim palam eſt, quum Attica ſit deſolata, numen ab Eleuſine reſonans, venire auxilio Athenienſibus ac ſociis. & ſi quidem in Peloponneſum incumbat, periculum regi erit, eiuſque copiis quæ ſunt in continente: ſin ad claſſem quæ ad Salaminem eſt conuerratur, periculum adibit rex ne nauticum amittat exercitum. Hæc autem ſolennia Athenienſes quotannis celebrant Cereri atque Proſerpinæ: & his ſacris quicunque vult & Athenienſium & aliorum Græcorum initiatur: & vox quam audis, eſt in hoc feſto bacchantium. Et ad hæc dixiſſe Demaratum, Sile, néve alteri cuiquam hoc

1 In diuerſam à priore ſententiam adducebatur. *Vel, Ad ſentiẽdum aliud quàm prius inducebatur. Ad verbũ, Redocebatur. i. Diuerſum ſentire docebatur. Vel, Dedocebatur quod ſentire edoctus fuerat.*

2 Sicut autem deliberatum fuerat, ita hęc fecerunt. quũ enim diis omnibus preces fudiſſent, illinc quidẽ ex ipſa *nimirũ* Salamine, Aiacẽ Telamonemq; inuocauerunt. ad Æacum autẽ cæteros q; Æacidas inuocandos nauem Æg. miſ.

3 Fieri non poteſt quin magna aliqua cl.

» hoc verbum dixeris, nam si ad regem referatur, capite
» plecteris, vt nec ego te nec alius quispiam hominum queat
» eripere. quamobrem tene silentium. hæc autem expeditio
» diis curæ erit. Hoc Demaratum admonuisse aiebat.[1] Ex illo autem puluere ac voce factam esse nubem, eamque in sublime elatam, Salaminem versus ad Græcorum exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc dicens Theocydis filius referebat, Demaratum atque alios testes citans. Classiariæ autem Xerxis copiæ, vbi conspecta strage Laconica ex Trachinia in Histiæam traiecerunt, triduum illic moratæ, per EVripum nauigabant, totidemque diebus ad Phalerum præstò fuerunt. Nec verò minori (vt mihi videtur) numero vel pedestres copiæ vel nauticæ Athenas promotæ sunt, quàm ad Sepiadem atque Thermopylas. nam in supplementum eorum qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium prælijs interierunt, hos substituam qui nondum regem sequuti fuerant, Melienses, Dorienses, Locros, Pœotos, qui cum omni copia aduenerunt, exceptis Thespiensibus & Platæensibus: necnon Carystios, Andrios, Tenios, ac cæteros omnes insulanos, præter quinque ciuitates, quarum nomina superius commemoraui. nam quo magis penetrabat in Græciam Perses, eo plures eum nationes sequebantur. Quæ omnes, exceptis Pariis, postquam Athenas venere, & ad Phalerum, (Parij autem in Cythno[2] relicti, quò bellum caderet exspectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit, animo cœtum classiariorum adeundi, & eorum audiendi sententias. Eò profectus vbi præsedit, assidentibus qui accitu eius aderant, suæ quoque gentis tyrannis ac nauium præfectis, vt cuique rex honorem dederat, quorum primus erat Sidonius rex, tum Tyrius, deinceps alij gradatim: misit ad eos Mardonium tentandi gratia, scisciatum singulos prælium nauale faceret nécne. Posteaquam Mardonius à Sidonio exorsus, singulos circumiens interrogauit, cæteri quidem eandem dixere sententiam, iubentes fieri prælium: Artemisia verò, Hæc, inquit, Mardoni,
» quæ dico, regi referas: [3] me neque in prælijs ad EVbœam
» gestis ignauissimam extitisse, neque minima contulisse

[1] Post illum autem puluerẽ ac vocem ortam esse nubem.

[2] Quum remansissent.

[3] Me, quæ nec in naualibus ad Eubœam pręliis me ignauissimè gessi, nec minima præstiti, par est, domine, sententiã meam proferendo, quæ maximè ẽre tua esse censeo, indicare: atq; ideo hæc dico. Parce nauib⁹, nec prælium nauale cum iis viris &c.

in te, domine. ideo, quum talis ſim, æquum eſſe, ea quæ in rem tuam maximè eſſe ſentio, demonſtrare. Itaque hoc tibi ſuadeo, vt nauibus parcas, nec prælium nauale facias cum iis viris qui tanto ſunt tuis in mari præſtantiores, quanto fœminis viri. Quid enim neceſſe habes omnino venire in diſcrimen pugnæ naualis? nónne Athenas habes quarum gratia expeditionem ſumpſiſti? nónne reliquam Græciam? ac nemo tibi obſtitit? Qui tibi obſtebant, ita ſummoti ſunt vt eos decebat. Quò autem ego recaſuras hoſtium res arbitror, id exponam: Si non inſtabis pugnæ nauali committendæ, ſed claſſem perges hîc continere ad terram, aut etiam tendere ipſe in Peloponneſum, tunc tibi, domine, ſuccedent ea quorum gratia veniſti. neque enim diu tibi reſiſtere Græci poſſunt, ſed dilabentur, & abs te ad ſuas quiſque vrbes defugient. quoniam neque commeatus eſt eis in hac inſula, vt ego audio, neque, ſi tu in Peloponneſum pedeſtres copias duces, hîc eos credibile eſt perſtituros qui illinc huc aduenerunt, neque de pugna pro Athenienſibus faciẽda curaturos. At ſi pugnam naualem gerere approperabis, vereor ne copiæ nauticæ malè re geſta pedeſtribus ſint exitio. Præterea hoc etiã rex in animum dimitte: vſu venire vt bonis quidẽ hominibus mali ſerui ſint, malis autem boni. Idéoq; tibi (qui virorum es optimus) ſerui ſunt mali, qui numero ſociorum cenſentur, Ægyptij, Cyprij, Cilices, Pamphyli, è quibus nulla vtilitas eſt. Hæc loquente Artemiſia, quicunq; ei benevolebãt, noxiã illi rebantur ſuam orationem, tanquam aliquid mali paſſuræ ab rege, quẽ vetaret pugnam facere naualem: at ij qui malè conſultum illi volebant inuidebantq;, vtpotè cui inter primos ſociorum omnium honos haberetur, gaudebant eius quã dixerat ſentẽtia, tanquam perituræ. Sed Xerxes, poſtquã ad eum ſunt relatæ ſentẽtiæ, magnopere delectatus eſt Artemiſiæ ſententia: & quum iã antea officioſam eſſe ſenſiſſet, tunc multo impenſius collaudauit. Nihilominus vt [1] pluribus ſtaretur iuſſit, ratus ad EVbœcam ſuos ſponte malè pugnaſſe, quòd videlicet ipſe abfuiſſet: itaque conſtituit ſpectaculo pugnæ naualis intereſſe. Claſſiarij, vbi nũtiatum eſt illinc eſſe ſoluendum, claſſem Salaminem verſus ducũt, & per otium in aſtem ſunt digeſti. Sed quum

[1] *Id eſt Sententiis plurium. Qu'on ſe teint à la plus grande voix.*

eos

eos dies defecisset quominus prælium committerent,(nox enim interuenit)in posterum diem sese instruebant:quum interim Græcos metus formidoque cepit, cum alios,tum verò Peloponnenses,quòd ipsi desidentes in Salamine,pro Athenienstium terra essent certaturi : qui si superarentur,in insula deprehensi forent obsidendi , sua terra sine præsidio relicta. Per eandem noctem pedester exercitus barbarorum contendebat in Peloponnesum : quanquam cuncta quæ poterant excogitata erant ne barbari per cõtinentem ingrederentur.Nam vbi Leonidem cum suis apud Thermopylas occubuisse accepere Peloponnenses,celerrimè ex vrbibus concursu facto,Isthmum insederunt,duce Cleombroto Anaxandridæ filio,Leonidæ fratre. Ibi considentes, primùm viam Sironidem obstruxerunt , deinde consilio inito Isthmum muro inædificabant , opusq; perficiebant, quippe nemine(quum tot millia virorum essent) cessante. nam & lapides & latcres & ligna,& cistas sabulo plenas afferebant,nullo temporis momento opus intermittentes, neque diurno neque nocturno.Hi autem è Græcis fuerunt qui ad Isthmum auxilio cum omni copia venerunt : Lacedæmonij,& Arcades omnes,& Elei,& Corinthij, & Sicyonij,& Epidaurii,& Phliasij, & Trœzenij, & Hermionenses. Hi fuerunt qui quidem auxilio venerunt metuentes periclitanti Græciæ. Cæteris enim Peloponnensibus id nihil admodum curæ erat , & Olympia iam & Carnia præterierant.Incolunt autem Peloponnesum gentes septem , quarum duæ indigenę eundem quem habitarunt olim locum nunc habitant,Arcades & Cynurij:vna,Achaica,quæ nunquam illa quidem è Peloponneso excessit , sed pristino loco egressa,alienum incolit : reliquæ quatuor è septem aduentitiæ sunt,Dorienses,AEtoli,Dryopes,Lemnij. Ac Dorienstium quidem multæ sunt & insignes ciuitates : AEtolorum autem sola Elis: Dryopum autem, Hermiona & Asina,quæ ad Cardamylam Laconicam sita est: Lemniorum autem , omnes Paroritani. Cynurij autem , quum sint indigenæ,soli putantur Iones esse , sed effecti sunt Dores , sub imperio Argiuorum impositi , & progressu temporis, quum essent Orneatæ, itemque accolæ . Harum igitur septem gentium cæteræ: præter eas quas recensui,è

medio cesserunt: & (si ingenuè loqui fas est) in medio sedentes cum Medis sentiebant. Apud Isthmum quidem in tali labore isti occupati erant, vtpote pro omni iam cursu, quòd nulla spes è classe affulgeret, currentes. Quæ audientes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis quàm pro Peloponneso soliciti, adeo vt alius alium adiens, & summissa voce loquens admirarentur in EVrybiade consilij inopiam: tandem verò res erupit in medium, consiliumque contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab his quidem, oportere in Peloponnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem manentes, pro regione captiua pugna nauali decernere: ab Atheniensibus verò & Ægineris & Megarensibus, satius esse illic manentes dimicare. Ibi Themistocles, postquam sententia Peloponnensium cucit, clanculum è concilio egressus. misit ad classem Medorum nauigium, cum quodam iusso dicere quæ oporteret, cui nomen erat Sicino, contubernali suo, atque eorum pædagogo liberorum suorũ: quem post has res gestas ipse Thespiensem fecit, [1] (vbi Thespienses in ciuitatem sunt recepti) atque locupletem. Is tunc nauigio ad duces barbarorũ profectus hæc inquit, Dux Athenienſium, quòd partibus regis fauet, præoptatq; res vestras quàm Græcorum esse superiores, misit me iam clam aliis Græcis indicatum vobis, illos metu perculsos fugam facere velle, & nunc offerri vobis occasionem exequendi rem omnium præclarissimam, nisi per negligentiam eos dilabi sinatis. nam neque inter se consentiunt, neque vobis amplius obsistent: sed inter se dimicantes cernetis eos qui vobiscũ & eos qui contra vos sentiunt. Hac re Sicinus indicata, ab illis abscessit. Cui fidem habentes barbari, tum in insulã paruam nomine Psyttaleam, quæ inter Salaminem & continentem sita est, multos Persarum traijciunt, tum mediam circa noctem cornu quo ad vesperam spectabat producunt Salaminem versus, eam circumituri: producunt item qui circa Ceon & Cynosurã instructi erant, occupantes omne fretum Munychia tenus. Ideo autem & naues producebant nequa Græcis liceret effugere: sed circumuenti vicem redderent præliorum ad Artemisium gestorum. Ad insulam autem Psyttaleam traijciebant

[1] Quo tempore Thespienses ciues recipiebant, *id est in ius ciuitatis donabant.*

ebant Persas, vt commisso nauali certamine, quum plurimum & virorum & naufragiorũ eò efferretur, (erat enim insula in traiectu pugnæ sita) ij Persæ [1] suos seruarent, alienos interimerent. Hoc autem ne hostis sentiret, clanculum egere, nulla noctis parte concessa somno. In has ego res intuens, non habeo aduersari oraculis tanquam non, veris volens euidenter loquentia conari refellere,

[1] Alios seruarent, alios interim.

Auricoma postquam Diane littora tangent
Nauales pontes cum litoribus Cynosure,
Spe stolida fortes quòd Athenas marte subegit,
Compescet iuuenem merentissima pœna superbum,
Instinctum furiis, sibi cedere cuncta putantem.
Nam miscebitur æs æri, mars sanguine pontum
Inficiet: Grais tunc libera tempora reddet
Saturno genitus, simul & Victoria pollens.

Quum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profectò neq; ipse de fide oraculis deroganda ausim dicere, neque ab aliis dici sustineam. Porro inter duces qui in Salamine erant ingens conflatus est tumultus, nondum scientes à barbarorum nauibus se circumueniri: vbi autem orto sole inspexerunt hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manendum. Quibus congregatis, applicuit ex Ægina Aristides Lysimachi filius, Atheniensis quidem, sed in exilium à populo electus, quem ego (vt eius mores accepi) virum optimum Athenis atque iustissimum censui. Hic vir consilio assistens, Themistoclem euocauit, non amicum sibi, sed in primis inimicum: verùm præ magnitudine præsentium malorum oblitus simultatum, euocauit hominem colloquendi gratia. præsenserat enim Peloponnenses maturare ad Isthmum classem reducere. Qui, quum prodisset
» Themistocles, ad eum inquit, Nos & alio tempore & hoc
» ipso contendere debemus inter nos hac de re, vter nostrum
» de patria præclarius mereatur. te verò certiorem facio, per-
» æque esse Peloponnensibus multa verba facere ac pauca
» de abducendis hinc nauibus. Ego enim tibi quod ipsemet
» vidi, refero: nunc, ne si velint quidem, Corinthios atque
» ipsum EVrybiadem enauigare posse, quoniam circumda-
» ti ab hostibus vndique sumus. quare ingressus ad eos, hoc
» indicato. Cui respondens Themistocles, Vtilia sanè, inquit,

1 Scito enim quæ à Medis fiunt, à me profecta esse.

iubes, bonsi afferens nuntium. Nam quod ego precabar vt fieret, id ipse tu conspicatus fieri venisti nuntiatum. Vt enim scias, quæ fiunt à Medis, propter me fiunt: quoniam opus facto fuit vt Græci qui nolebant sua sponte ad pugnam descendere, descenderent inuiti. Tu verò, quandoquidem vtilia nuntiatum venisti, per teipsum nuntiato. Quoniam si ego retulero, videbor rem commentitiam dicere, nec ipsis persuadebo, tanquam non hoc agentibus barbaris. Itaque tute ingressus, vti res habet ipse referas. Quod vbi feceris, si tibi fidem habebunt, optimè habet: sinminus, perinde nobis erit. neq; enim si vndiq; circumdati sumus, vt tu ais, amplius isti defugient. Aristides concilium introgressus, eadem retulit, dicens se ex Ægina venisse, & ægrè elapsum, latendo stationem hostium. Omnem enim classem Græcorum, à Xerxis classe circumuentam: ideoq; hortari se vt ad defensionem sui illi sese præpararent. Hæc loquutus Aristides, retrò abijt. Rursus autem inter duces altercatio orta, pleriſq; eorum fidem nuntio non habentibus. Quibus non credentibus aduenit triremis transfuga virorum Teniorum, cui præerat Panætius Sosimenis filius, qui omnem veritatem attulit. Cuius facti nomine Tenij in tripode qui Delphis dedicatus est, inter eos qui barbarum debellarunt, scripti fuere. Ex hac autem naui quæ ad Salaminem & altera quæ ad Artemisium transfugit, expleta est Græcorum classis trecentarum & octoginta nauium. duæ nanq; prius ad explendum numerum defuerant naues. Græci, vbi eis verba Teniorum fecerunt fidem, sese apparauerunt tanquam dimicaturi. Et sub diluculum, quum propugnatorum cœtum fecissent, Themistocles ex omnibus quæ expedirent præcipiebat: cuius orationis summa erat, meliorũ cum peioribus comparatio, quæcunq; in hominis natura atq; industria exi- 213
stunt, exhortatus vt meliora eligerent. Vbi perorauit, iussit illos ingredi naues. quibus ingressis, rediit ab Ægina triremis quæ profecta ad Æacidas erat. moxq; omnes naues Græci soluerunt. In quos mouentes continuò barbari sunt inuecti. Ibi cæteri quidem Græci 2 quum inhiberent remos, cessimq; irẽt, Aminias Palleneus vir Athenienſis, cuectus naui in hostilem incurrit: cui implicitus quum hæreret,

2 Quum in puppim inhiberent vt appulsuri. *Interp.*

ret, nec abstrahi posset, ita cæteri venientes auxilio conserti sunt: Hunc in modum aiunt Athenienses extitisse initiũ pugnæ: Æginetæ verò, nauem quæ ad Æacidas abierat fecisse initium. Quanquam etiam hoc refertur, simulachrũ mulieris fuisse eis oblatũ: & quum apparuisset, ita illos exhortatum vt omnis Græcorum exercitus exaudierit: sed
» prius his verbis conuiciatum, ' O dæmonij, quousq; remos 1 O miseri.
» inhibebitis? Cæterùm aduersus Athenienses instructi erãt Phœnices. nam hi cornu tenebant quod ad Eleusinem occidentemq; vergebat. Aduersus Lacedæmonios instructi erant Iones. hi autẽ cornu ténebant quod ad auroram spectabat & Pireum: quorũ pauci admonitu Themistoclis de industria ignauiter agebãt, pleriq; minimè. Enimuerò cõplurium trierarchorum nomina commemorare possem, qui Græcos naues expugnauere: sed neminem nominabo præter Theomestorem Androdamantis filiũ, & Phylacon Histiæi filium, ambos Samios. quorũ duntaxat ideo mentionem facio, quòd Theomestor ob hanc nauatam operã à Persis tyrannus Sami sit creatus, Phylacus inter bene de rege meritos adscriptus sit, & multo tractu soli donatus. Bene meriti autẽ de rege, Persica lingua Orosangæ vocantur. De his quidem ita res habet. Multitudo autẽ regiarum nauium ad Salaminẽ expugnabatur, partim ab Atheniensibus corrupta, partim ab Æginetis, vtpote Græcis seruato ordine ac loco certantibus, barbaris & incompositè & inconsultè agentibus: vt non ab re fuerit talem eis rem contingere qualis cõtigit: quanquam eò die fuerunt atq; extiterunt longè seipsis præstantiores, & quàm ad EVbœã extiterant, pro se quisq; adnitentes, ac Xerxem reformidantes, quòd ab eo se singuli cõspici arbitrabantur. Et de alijs quidem vel barbarorũ vel Græcorũ singulatim, quomodo dimicauerint, nõ possum pro cõperto referre: circa Artemisiam verò hoc rei gestũ, ex quo impensius illa regi commẽdata est: Posteaquã regiæ res in multũ tumultuationis deuenerãt, hoc interim tẽpore Artemisia, quũ naucm suã Attica insequeretur, nullũ habens effugiũ. quia aute ipsam naues amicorũ, sua verò proxima hosti erat, hoc sibi putauit faciendũ, quod & fecisse profuit. nam vt fugiebat Atticã naucm, in nauem sociam, quæ erat virorum Calyndensium,

impegit, quaq; rex Calyndensium Damasithymus vehebatur. Cum quo etsi huic iam inde quum essent in Hellesponto, contentio interceſſerat, tamen incertum an consultò id fecerit, an fortuitò nauis Calyndensium oblata fuerit. Eam Artemisia vbi incurrit pariter ac demersit, prospero casu vsa & duplex hinc sibi bonum est adepta. nam trierarchus Atticæ nauis eam conspicatus incurrisse barbarorum virorum nauem, existimans hanc Artemisiæ nauem aut Græcam esse, aut è barbaris profugisse, & à Græcis pugnare, ab hac ad alias se conuertit. Ita ex hoc facto contigit Artemisiæ tum vt exitium euitaret, tum vt è malo opere præcipuè se probatam apud Xerxem redderet. siquidem fertur, quum rex spectans animaduertisset hanc nauem alteri incurrisse, quendam eorum qui aderant dixisse, Cernis Artemisiam domine, vt bene præliatur, vtq; nauem hostilem depressit? Et regem interrogasse nunquid verè id opus Artemisiæ esset: & illos, vtpote qui planè nossent insigne nauis Artemisianæ, ita rem habere adfirmasse, ratos eam nauem quæ corrupta esset, hostilem fuisse. nam præter cætera quæ mulieri (vt dictum est) prosperè cesserunt, hoc quoq; accessit, quòd è naui Calyndensi nemo seruatus est qui existeret accusator. Vnde Xerxem ferunt ad ea quæ narrabantur dixisse, Viri quidem extiterunt mihi fœminæ, fœminæ autem, viri. Hæc aiunt dixisse Xerxem. In eo prælio cum alij multi & illustres viri tam Persarum Medorumq; quàm aliorum sociorum occubuere, tum verò dux Ariabignes Darij filius, Xerxisq; frater: è Græcis pauci. quippe qui guari natandi, vbi suæ naues corruptæ erant, nec in pugna peribant, ad Salaminem enatabant. cuius rei quia imperiti erant barbarorum pleriq;, in mari periere. Posteaquam autem eorum primæ naues in fugam versæ sunt, tum verò plurimæ corrumpebantur. nam quæ in posterioribus locatæ erant, dum earum propugnatores conarentur præterire, vt & ipsi aliquam operam [1] regi nauarent, vndiq; in suorum naues incidebant. Quo in tumultu etiam hoc actum est, vt quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regem adeuntes, insimularint Ionas tanquam proditores, quòd propter eos naues amissæ essent. vnde id contigit, non vt Ionum duces interficerentur,

[1] In regis cõspectu nauarent.

414 tur, sed vt ij Phœnices qui illos insimulabant, [1] eam acciperent mercedem. Erenim illis adhuc ea loquentibus, Samothracia nauis Atticæ impacta, eam demersit: & in hanc Æginetica impulsa ipsam depressit. Verùm Samothraces, vt qui iaculatores essent, epibatas nauis quæ suam depresserat, iaculorum ictibus excusserunt, eorumq; conscensa naui potiti sunt. quod factum Iones liberauit. Nam Xerxes vbi id egregium facinus Ionum aspexit, conuersus ad Phœnices, vt erat supramodum mœstus, & omnes arguens, iussit eorum capita præcidi, ne, quum ipsi imbelles essent, meliores criminarentur. Quoties enim suorum quempiam aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabatur, sedens sub monte qui est eregione Salaminis, nomine Ægaleo, & scribæ trierarchum illum à familia & vibe scripto annotabant. Quinetiam cladi Phœnicum qui aderant, additus est Ariatamnes vir Persa, quanquam amicus regis. Et isti quidem in Phœnices se conuertebant: barbaris autem in fugam versis, & ad Phalerum elabentibus, Æginetæ in freto subsistentes operam memoratu dignam ediderunt. nam Athenienses quidem in tumultuatione naues sibi obsistentes fugientesq; expugnabant, Æginetæ verò eas quæ elabebantur: & quoties aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in Æginetas incidebat. Quum interim conflixerunt naues duæ, vna Themistoclis insequens aliam, altera Polycriti Crio geniti, viri Æginetæ, dum nauem Sidoniam inuadit, illam videlicet quæ speculatoriam in Sciatho Ægineticam ceperat, qua vehebatur Pytheas [2] Ischeni filius: quem Persæ seminecem plagis, tamen admiratione virtutis seruatum in naui habebant. Sidonia quæ hunc circumferebat nauis, vnà cum Persis est intercepta, vt Pytheas ita sospes rediret in Æginam. Polycritus vbi inspexit Atticam nauem, agnito signo nauis imperatoriæ, inclamans Themistoclem, iocatus est, exprobrans Æginetis quòd cum Medis sentirent. Hoc Polycritus sua naui incurrens, in Themistoclem iaculatus est. Barbari autem quorum naues supererant, fuga se proripuerunt in Phalerum pedestres ad copias. In hac pugna nauali è Græcis optimè audierunt Æginetæ, secundo loco Athenienses: è viris, Polycritus Ægineta: Athenienses q;

1 Talem mercedem acciperent. *id est, quas pœnas volebant dare Iones, ipsi eas darent.*

2 *Supra, pag. 193. Ischenor fil. Sed ibidem male Tythus.*

EVmenes Anagyrasius, & Aminias Palleneus, qui & Artemisiam est insequutus, non prius desiturus quàm aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea naui vehi animaduertisset. quippe trierarchis Atheniensium præceptum erat vt eam caperent, propositumque præmium decem millium drachmarum ei qui viuam cepisset. Indignè enim ferebant mulierem aduersus Athenas militare. At illa (vt antea dictum est) aufugit. Fuerunt & alij quorum naues incolumes in Phalerum euaserunt. Adimantum autem Corinthiorum ducem Athenienses ferunt statim inter initia concursus nauium expaucefactum, atque perterritum sublatis velis fugæ se dedisse: Corinthiosque inspecta fuga nauis imperatoriæ itidem abiisse: Et quum fugiendo veniissent ad templum Mineruæ Sciradis, quæ est in Salamine, occurrisse eis celocem diuina cum pompa: quem quisnam misisset cum non constaret, scirentque neminem suæ classis ad ipsos misisse, eos ob id coniectasse rem diuinam esse: & eos qui in celoce erant, vbi propiores fuerunt, ita loquutos fuisse, Adimante, tu quidem conuersis in fugam nauibus abscedere vis Græcorum proditor: at illi quantum votis conceperunt victores hostium euadent. Et quum his verbis fidem non haberet Adimantus, hæc iterum dixisse, ipsos posse pro obsidibus ductos mortem obire nisi constaret Græcos esse victores. Ita conuersa naui Adimantum cum cæteris ad classem suorũ, re iam ab aliis nauata, veniisse. Hic de illis apud Athenienses rumor extitit: quod ipsi Corinthii negant, seque inter primos pugnatores extitisse affirmant. pro quibus testimonium dicit reliqua Græcia. Aristides autem Lysimachi filius vir Atheniensis, cuius paulo antè vt viri optimi mentionem feci per eum tumultum qui circa Salaminem fiebat, hoc rei gessit: Permultis armatorum qui ad littus Salaminis locati erant, sumptis, genere Atheniensibus, & in Psyttaleam insulam traductis, omnes Persas qui in ea insula erant interemit. Defuncti nauali pugna Græci, reductis in Salaminẽ nauibus, potiri sunt naufragiis quæ illic supererant: parati ad aliam dimicationem, quòd sperarent regem iis quæ sibi reliquæ erant nauibus vsurum. Porro naufragiorum pleraque ventus zephyrus asportauit in oram Atticæ

nomi-

1 Se tales esse qui vellent obsides duci ac morte plecti nisi victores comperirentur Græci. *Vel, Se eo animo esse. Q. d. Se parates esse ad &c.*

nomine Coliadem: vt impletum sit omne oraculum, cum de cæteris quæ ad pugnam nauale pertinent, faciens mentionem, tum verò de naufragiis illuc erectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictũ, ac redditũ Lysistrato Athenienſi, viro ſortilego, quod omnes Græcos latuerat,

Horrebunt remis mulieres Coliadenſes.

Hoc autem futurum erat aduecto rege. Cognita ſua clade Xerxes veritus nequis Ionum à Græcis ſubornatus aut ſua ſponte ad ſoluendos pontes in Helleſpontum naui-
45 garet, vnde ipſe in Europa deprehenſus ſalute periclitaretur, de fugiendo conſultabat. nolens tamẽ neque à Græcis neque à ſuis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere: nauesque Phœnicum onerarias, vt pro rate ac muro eſſent, innectebat: & ſe tanquam aliam pugnam naualem facturus, ad bellum inſtruebat. Quæ agentem videntes cæteri, pro certo habebant eum manendi animo atque bellandi illa apparare: ſed nihil eorum Mardonium latebat, vt probè gnarum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, & ſimul in Perſidem miſit qui præſentem cladem nuntiarent. His nuntiis nihil pernicius tranſcurrit in rebus humanis. quod negotium hunc in modum eſt à Perſis excogitatum: Quot ex diebus tota via conſtat, totidem equos ac viros ferunt eſſe diſtinctos ad ſingulorum dierum iter faciendum, quos neque vis niuium, neque imber, neque æſtus, neque nox diſtinet quin propoſitum ſibi curſum celerrimè conficiant. Quorum curſorũ primus mandata tradit ſecundo, ſecundus itẽ tertio: & ita deinceps illa mandata in aliũ atq; alium pertranſeunt, quemadmodũ apud Græcos fax quã Vulcano per vices ferre curſores perſeuerant. Hanc equorum curſitationẽ Perſæ angarηίον appellant. Primus igitur nuntius Suſa perlatus, Xerxem Athenis potitũ eſſe, tãta Perſas qui relicti erãt voluptate affecit, vt omnes vias myrto cõſternerẽt, & per eas odores incẽderẽt, & ipſi in ſacrificiis ac gaudiis verſarẽtur: ſecũdus aũt ita eos cõſternauit vt vniuerſi veſtes dilaniarẽt, vociferationeq; & eiulatu irrequieto vterẽtur, culpã in Mardoniũ refundẽtes, nõ tam de claſſe quàm de ipſo Xerxe ſolliciti: idq; tãdiu dũ Xerxes illos ita affectos redeũdo ſedauit. At Mardonius quũ videret Xerxẽ magnã è pugna nauali iacturã

feciſſe, ſuſpicans agitare fugam ex Athenis, pro ſeipſo anxius erat, tanquam pœnas daturus, qui regi perſuaſiſſet inferre Græciæ bellum: putabatq; ſibi conducibilius eſſe periclitari aut ſubigere Græciam, aut magna opera aggreſſum honeſtè vita defungi: quanquam opinio eius de ſubigenda Græcia propenſior erat. Hoc quum ſecum agitaſſet, regem hac oratione eſt alloquutus, Domine, noli mœrorẽ ob hanc rem geſtã capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. non enim certamen, quo omnia noſtra conſtant, in lignis eſt, ſed in viris & equis. Itaq; nemo tibi aut horum qui tibi videntur omnia confeciſſe, egreſſus è nauibus conabitur obuiam ſe ferre, aut ex hac continente: vnde qui ſe obuios tulere, pœnas dedere. Quòd ſi tibi videtur faciendum vt Peloponneſum tentemus, continuò tentemus: ſi videtur ſuperſedendum, ſuperſedeamus licet. nec animo conſterneris. neque enim vlla poſſunt ratione ſubterfugere Græci quominus rationem dent eorum quæ & nunc & antea perpetrarunt, tuiq; ſint ſerui. Et hoc quidem præcipue tibi agendum puta. Quòd ſi tibi conſtitutum eſt vt ipſe cum exercitu reuertaris, aliud quoque habeo ex hac re conſilium. Ne committas rex vt Perſæ Græcis ludibrio fiant. non enim res Perſarum afflictæ ſunt: neque tu vbinam viri fuerimus ignaui dicere potes. quales ſi Phœnices & Ægyptij & Cyprij & Cilices fuere, [1] nihil iſta ad Perſas attinet culpa. Quare, quoniam Perſæ huius rei inſontes ſunt, iam mihi credito. ſi tibi non videbitur permanendum, remea ipſe ad ſolum natale cum pleraq; parte copiarum: ego cum delectis de exercitu triginta myriadibus militum debeo Græciam in tuam redigere ſeruitutem. His auditis Xerxes, [2] vt ex malis, gauiſus eſt, voluptatemq; cepit: & ad Mardonium inquit ſe, [3] vbi ad concilium retuliſſet, reſponſurum vtrum eorum eſſet facturus. Et quum in concilium vocaſſet delectos Perſarum proceres, placuit ei Artemiſiam quoq; ad conſultandum accerſi: quam ſolam conſtabat antea quæ facienda eſſent intellexiſſe. Quæ vbi aduenit, eam Xerxes ſummotis alijs Perſarum conſiliarijs atq; ſatellitibus, hunc in modum alloquutus eſt, Iubet me Mardonius hîc permanere ad tentandam Peloponneſum, negans vllam culpam huius damni eſſe penes Perſas atq; pede-

1 Nullum enim rebus damnum attulerunt Perſæ.

2 *Sic Græca habent ad verbũ pro eo quod eſt, Tanquam illo offerente aliquod inter tot mala ſolatiũ. Vel, Tanquam illo ex rebus aliquid deſperatis aliquem exitũ proponẽte.*

3 Vbi deliberaſſet. *Sed Valla ita vertit ratione habita eorum quæ ſequuntur.*

» pedestres copias, [1] sed eis volentibus hoc tentari debere.
» Itaque aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere triginta
» myriades delectorum militum ad subigendam mihi Græ-
» ciam: me verò ad patrias sedes cum reliquo exercitu reuer-
» ti. Tu igitur, quæ de pugna nauali non gerenda probè con-
» suluisti, dicito vtrum mihi suadeas horum, quod eligendo
» bene mihi consulueto. Hæc Xerxi consultanti respondens
» Artemisia, Arduum, inquit, rex, [2] me dicentem tibi optima,
» prosperum consilium dare: tamen statu rerum præsenti-
» um mihi videtur esse faciendũ vt tu ipse domum remees:
» Mardonium verò hîc relinquas cum iis quos vult, si modò
» velit ille, atque recipiat se ista facturum. Nam siue ea quæ
» ait se velle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succe-
» dant, [3] tua res domine agitur: quia id tui serui effecerint:
» siue Mardonio contra opinionem suam contingat, non
» magna sanè calamitas erit, saluo & te & rerum domesti-
» carum statu. Etenim si incolumis es & domus tua, profe-
216 ctò Græci sæpenumero pro seipsis multa certamina cursi-
» tabunt: at siquid contingat Mardonio cladis, id nullius erit
» momenti, Græcique vincendo non vicerint, seruo tuo in-
» terempto. Tu verò Athenis incensis (cuius rei gratia ex-
» peditionem sumpsisti) reuertêris. · Delectatus eo consi-
lio Xerxes, quòd idem illa suasisset quod ipse haberet in animo: quippe qui (vt ego opinor) nõ remãsisset si vel cunctiatque cunctæ id ei suasissent. adeo perterritus erat. Artemisiam igitur laudatam dimisit, ducentem secum liberos regios Ephesum. nam aliquot eum filij nothi comitabantur. Cum quibus ad eorum custodiam misit Hermotimum genere quidem Pedasensem, sed apud regem inter eunuchos nulli secundum. Incolunt autem Pedasenses super Halicarnassum: apud quos hoc rei fertur contingere, vt quoties Amphictyonensibus qui circa eam vrbem habitant aliquid aduersi certum intra tempus est euenturum, tunc Minervæ antistiti, quæ illic est, grandis barba nascatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensibus Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus quos quidem ipsi nouimus, vltio contigit acceptæ iniuriæ. Siquidem eum captum ab hostibus ac venalem mercatus est Panionius vir Chius, ex hoc impurissimo quæstu quem factitabat, vi-

1 Sed lubẽter se reipsa comprobaturos. *Vel, huius rei se documentũ esse daturos.*

2 Me tibi cõsulenti optimum dare cõsilium.

3 Quod geritur, tuũ est. *Id est, Tuũ consetur. Eius laus tibi adscribitur.*

tam ducens. nam quos pueros forma præditos coemerat, eos castrabat: ductosq; aut Sardis aut Ephesum, magna pecunia venundabat. Apud barbaros enim pretiosiores eunuchi sunt quàm qui non sunt castrati, [1] in omni genere, fidei gratia. Cæterùm vt alios permultos, ita hunc quoq; Panionius execuit, vt qui ex hac re vitam toleraret. Sed nõ vsquequaq; infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cum alijs muneribus deductus est, progressuq; temporis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem est habitus. Quum aũt rex aduersus Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiusdam negotij gratia descendit in agrum Mysiũ, qui à Chijs incolitur, sed Atarneus vocitatur. ibi inuentũ Panionium atq; agnitum alloquutus est & multis & comibus verbis, primùm recensens ei quot per illũ esset assequutus bona, deinde pollicens quã gratiam illius meriti foret relaturus, si homo cum suis domesticis illuc commigrasset. Ea oratione libenter audita Panionius contulit se illuc cum vxore & liberis. Quẽ posteaquam cum omni re familiari adeptus est Hermotimus, his verbis affatus est, O omniũ post homines natos scelestissimum, qui ex nefandissima negotiatione quæstum facis: quid aut ipse ego, aut meorũ quispiã vel tibi vel tuorũ cuipiã mali fecit, [2] quòd ex viro neutrum me reddidisti? putabásne fore vt quæ tunc machinabaris laterent deos? qui iusta lege vtentes, te infandorum opificem tradiderunt in manus meas, [3] vt de pœna à me tibi irroganda queri non possis. Hæc vbi exprobrauit homini, filijs in conspectum eius adductis, qui quatuor erant, coegit patrẽ genitalia illorũ recidere: quod quum coactus fecisset, filij sui adacti sunt eius virilia abscindere. Ita supplicijũ ab Hermotimo in Panionium redijt. Verxes autẽ filiorum Ephesum deducẽdorũ negotio Artemisiæ demandato, accitũ Mardonium iussit è copijs quas liberet eligere, vt consentanea verbis facta exequi experiretur. Hactenus eo die est actum. Noctu autem regis iussu præfecti classis è Phalero soluentes, retrò Hellespontum versus abierunt, pro se quisq; acceleratis ad custodiendas rates quibus rex pertransiret. Qui quum ad Zosterem aduentaret, minuta quædam cõtinentis protenta promontoria barbari suspicati nauigia esse, perdiu illinc

1 Omnis fidei gratia. *ad verbum, pro Quacunq; in re fidere ipsis alignis velit. i. Quæcunq; illis quis committere, in quibus eorum fidem experiatur.*

2 Propter quod me ex viro nihil esse feceris? *Sic ad verbũ habẽt Græca, quæ Valla exponere videtur voluisse non reddere, nã eunuchus nihil est, quòd sit neutrum, nec vir, nec fœmina, Ouidius, Hei mihi quòd dominam nec vir nec fœmina seruas. Idem in Ibin, Deq; viro fias nec vir nec fœmina, vt Atys.*

3 Vt de pœna quam mihi daturus es queri nõ possis. *Id est, Tam graues mihi des pœnas quã tua flagitia merentur.*

illinc aufugerunt: tandem deinde edocti non nauigia esse, sed promontoria in agmen sese receperunt. Vt autem dies illuxit, Græci cernentes ibidē pedestres copias hostium perstare, rati classem quoque circa Phalerum esse, ac pugnam naualem commissum iri, se ad resistendum apparabant. Sed cognito illam vela fecisse, confestim insequendam sibi censebant: itaque eam insequuti Andro tenus, cernere quum nequissent, ad Andrum profecti consultabant. Quibus Themistocles suadebat vt insulas versus profecti, classem hostium insequentes, rectà ad Hellespontum nauigarent, soluturi pontes. Huic contrariam EVrybiades opponebat sententiam, quòd diceret fore vt si dissoluerent rates maxima ob id calamitate afficerent Græciam. [1] Persa enim si deprehensus manere in Græcia cogeretur, non quieturus, quòd sibi otium quidem agenti, nec vlla res posset procedere, nec vllus retrò ostenderetur receptus, & exercitus suus fame conficeretur procedenti. nec verò & rebus gerendis operā danti omnia possent per Europā succedere, tum in vrbibus, tum in nationibus quæ vel captæ fuissent, vel antea sese dedidissent: quinetiam rem frumentariā habiturum ex annuis semper fructibus Græcorū. Nunc autem videri, illum vtpote victum naualí prælio, nō perstiturum in Europa: ideoq; permittendum fugere, dum in terram suam fugiendo peruenitet. de qua terra deinde certamē fieri iubebant. Huic sententiæ aliorū Peloponnensiū duces assensere. At Themistocles postquā animaduertit se nō posse pleriſq; persuadere vt ad Hellespontum nauigarent, adiit Athenienses, qui præcipuè indignabantur hostē effugere, animatiq; erant ad nauigandum in Hellespontum, etiā per seipsos, si cæteri recusassent. Eosq; » ita est alloquutus, Et ipse multis iam huiusmodi casibus in- » terfui, & de multo plurибus audiui talia contigisse, viros » ad necessitatē redactos prælio instaurasse, & superiorē quā » accepissent calamitatē emēdasse: itaq; nos, quoniā inueni- » mus quo pacto & nosipsos & Græciā tueremur, repulsa tā- » ta hominū nube, nō insequamur eos fugiētes. Neq; enim » nos ista effecimus, sed dij pariter & heroes, qui inuiderunt » vnū esse virū & Asiæ regem & Europæ, q ui sit impiissimus » atq; scelestus: qui sacra perinde atq; profana habens, vtraq;

[1] Persam enim, si interceptus manere in Græcia cogeretur, minimè quieturum. *id est aliquid tentaturum.* quòd quiescenti nec quicquā successurum foret, nec vllus ad sua receptus futurus esset, & exercitus fame periturus foret: at si aliquid tentaret, omnia poss. *Vel, Fore enim vt Persa si intercept. &c. à bello non abstineret.*

incendit,deotũq; simulachra subuertit:qui & mare cecidit flagellis, & compedes in illud deiecit. Sed bene nobiscũ in præsens tempus agitur.ideoq; nunc quidẽ,vt & nostri ipsorum & nostrorũ domesticorum curam geramus, & vt spatium quis ad reficiendas ædes, faciendamq; sementem habeat, in Græcia maneamus,barbaro prorsus eiecto:quum autẽ ver appeter, tunc in Hellespontum & Ioniam nauigemus. Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Persam subsidiũ comparandi,vt siquid apud Athenienses accideret aduersi sibi,haberet quò se conuerteret:prout & contigit.Hæc dicenti Themistocli Athenienses, quum tamen ab eo decìperentur, assensi sunt. [1] nam quũ anteà prudens habitus fuisset, postea verò prudens ac bona consulens cõpertus esset,prorsus ad ei assentiendum prompti erant.Ille, vbi Athenienses ipsius sententiã probauere, misit cuestigio viros quosdã cum nauigio ad exponenda regi mandata,iussos tacere, etsi in omne tormentũ deuenirent: quorũ vnus erat [2] Sicinus eius contubernalis. Hi posteaquam ad Atticam peruenere,cęteris apud nauigium remanentibus,ipse ad regem ascendit,atq; ita eum alloquutus est, Themisto cles Neoclis filius,dux quidem Athenienstium, sed inter omnes socios vir oprimus ac sapientissimus, misit me tibi denuntiatũ,gratia tibi inseruiendi se retinuisse Gręcos, classem tuam insequendi cupidos, pontesq; qui sunt in Hellesponto soluendi: Itaq; nunc [3] magno cum silentio te illuc recipias.Hac re nuntiata,isti abiere. At Græci,posteaquam decreuerunt neq; persequendam sibi vlterius barbarorum classem, neq; nauigandum in Hellespontum ad soluendũ traiectum,Andrum obsederunt,animo illam delendi.nam primi ex insulanis Andrij pecunias poscenti Themistocli denegauerant, eiq; alleganti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos,Suadela & Necessitate, & ita sibi dãdas vtiq; esse pecunias,respondérãt [4] Athenas proportione magnas esse atq; felices,& dijs propitijs bene processisse. nam se ad maximam soli tenuitatẽ redactos, Andriorumq; insulam toridem propitia numina nunquam derelinquere, sed semper incolere, Inopiam & Impossibilitatẽ: quibus dijs obnoxios Andrios pecuniã non daturos. nun-

1 Nam quũ vt antea prudens habebatur, ita etiã re ipsa prudens & consultus compertus est. *Vel, vt antea sapiens habeb.*

2 Ille Sicinus. *cuius videlicet facta fuit modò mentio.*

3 Sine vlla præcipitatione. *Ad verbũ, Cum magna quiete. Gall. Tout à ton aise.*

4 Athenas meritò esse magnas & opulẽtas, quippe quæ vtilibus deab. bene instructæ essent: *vel quibus duæ vtiles deæ supperterẽt.* at verò Andrios solum inops incolere, duasq; inutiles deas nunquam insulam ipsorũ relinquere, sed in ea gratum domicilium semper habere, Paupertatem videlicet & Impossibilitatẽ: quæ deæ quũ Andrijs obtigissent, non esse daturos pecunias.

quam

» quam enim Andriorum impossibilitate validiorem fore
» Athenienſium potentiam. Hæc illi quum reſpondiſſent,
nec pecuniam dediſſent, obſidebantur. Themiſtocles verò
(' neq; enim vnquam acquirendo ceſſabat) ad cæteras in-
ſulas minacia verba mittens, pecuniam flagitabat, eiſdem
nuntijs eiſdemq; verbis vtens quibus apud Andrios fuerat
vſus: niſi pecuniam darent quam poſcerentur: exercitũ ſe
Græcorũ illuc adducturũ, & eam inſulã obſeſſam deleturũ.
Hæc dicendo, ingentẽ pecuniæ vim coegit à Caryſtijs atq;
etiã à Parijs: qui audito tum Andrũ obſideri quòd cũ Me-
dis ſenſiſſent, tum Themiſtoclem maximo in honore in-
ter duces eſſe, hoc metu pecuniam miſere. Aliarum autem
inſularum aliqua pecuniam dederit nécne, affirmare ne-
queo. reor tamẽ alias quoq; dediſſe, non has ſolùm. Quan-
quam Caryſtijs ne hac quidem re contigit effugere cladẽ,
vt Parijs, qui Themiſtocle pecunia delinito, hoſtem deui-
tarunt. Ita Themiſtocles ex Andro profectus, clam cæteris
ducibus exegit pecunias ab inſulanis. At copiæ Xerxis illic
aliquot poſt pugnam dies immoratæ, mouerunt in Bœo-
tos eadem qua venerant via. Quippe Mardonio viſum eſt
ſimul regem præmittere, (intempeſtiuum enim propter
anni tempus belligerari) ſimul in Theſſalia ſatius eſſe by-
bernare, & deinde ineunte vere tentare Peloponneſum. Is
vbi in Theſſaliam peruenit, ibi ante omnia, decem millia
Perſarum qui immortales vocantur elegit, excepto eorum
duce Hydarne, qui negauit ſe regem eſſe relicturum. Item
ex alijs Perſis thoracatos, & [2] mille equites: ad hæc Medo-
num, Sacarum, Indorum peditatum equitatumq;. Has na-
tiones ſibi totas deſumpſit: ex alijs autem ſocijs paucos,
quorum duntaxat aut [3] ſpeciem animaduertebat, aut ali-
quod egregium facinus cognouerat. Sed plurimos ex vna
gente Perſarum delegit torquatos & armillatos: ſecundo
loco, Medos, qui non numero Perſis inferiores erant, ſed
218 robore: ita vt vniuerſi, triginta myriades vnà cum equiti-
bus eſſent. Hoc interim tempore quo Mardonius habet
delectum copiarum, & Xerxes circa Theſſaliam agit,
oraculum è Delphis ad Lacedæmonios venit vt Xerxem
pœnas necis Leonidæ repoſcerent, & quod daretur ex eo
reciperent. Mittunt igitur quamcitiſſimè Spartiatæ ca-

1 Semper enim conradẽdæ alicunde pecuniæ cupidus erat.

2 Illos mille eq.

3 Indolem.

duceatorem. Is adhuc in Theſſalia nactus exercitum, vbi in conſpectum Xerxis venit, ita verba fecit: Rex Medorum Lacedæmonij te & Heraclidæ qui è Sparta ſunt pœnas cædis repoſcunt, quòd regem, ipſorum interemiſti dum Græciam protegit. Ad ea Xerxes cachinnos tollit: ac diu reſponſo non reddito, Hic, inquit, (monſtrato Mardonio, vt ille ei aſſiſtebat) pœnas tales dabit quales illos decent. Caduceator hoc reſponſo accepto diſceſſit. Xerxes Mardonio in Theſſalia relicto, ipſe ad Helleſpontum ire maturabat: intraque quinque & quadraginta dies ad traiectum peruenit nullam propemodum partem copiarum ducens: quæ quocunque veniebant & ad quoſcunque homines, eorum direptis fructibus veſcebantur: vbi autem nihil fructuum reperiebant, ipſa herba, vt è ſolo germinabat: nonnulli, delibatis corticibus, & ſtrictis frondibus arborum, tam agreſtium quàm manſuetarum, nihil omnino relinquentes. hoc autem præ fame facere cogebantur. Quos deinde peſtilentia excipiente ac dyſenteria, *id eſt tormini-bus*, inter viam extinguebantur. Eorum etiam nonnullos Xerxes ægrotos reliquit, iniungens ciuitatibus, vt in quanque veniebat, vti illos curarent & paſcerent: quoſdam etiam in Theſſalia, & aliquot in Siri Pæoniæ, & in Macedonia: vbi ſacrum Iouis currum, quem in Græciam tendens reliquerat, reuerſus non [1] offendit. Eum Pæones Thracibus quum dediſſent, tamen repoſcenti Xerxi dixere, vnà cum equis inter paſcendum fuiſſe abactum à Thracibus qui ſuperiora Strymonis circa fontes incolerent. Quo in loco rex Biſaltcorum ac terræ Creſtonicæ Thrax facinus eximium fecit. hic & ſe volentem negauit Xerxi ſeruiturum, eoque in edita montis Rhodopes abijt: & filijs vetuit ne aduerſus Græciam militarent. Illi patre contemptui habito, ſiue alioqui belli libidine inſpiciundi, militauere cum Xerxe. qui poſtquam incolumes reuerterunt, omnibus pater (erant autem ſex) ob eam cauſam oculos effodit. Et iſti quidem hanc mercedem acceperunt.

Perſæ autem, vbi citato itinere ad traiectum peruenere, Helleſpontum nauibus traiecere ad Abydum. non enim intentas iam rates inuenere, ſed tempeſtate diſſolutas. Ibi copioſiorem quàm in itinere commeatum adepti, nulla

1 Recepit.

nulla modestia sese reficientes, ac mutatis aquis, permulti interibant ex ijs qui de exercitu superfuerant: cæteri cum Xerxe Sardis peruenere. Narratur autem & alia hæc res, Xerxem, posteaquam Athenis profectus est ad oram super Strymonem, illinc non amplius terra iter fecisse: sed exercitu Hydarni permisso, quem ad Hellespontum deduceret, ipsum nauem Phœnissam conscendisse, vtin Asiam se reciperet: & dum cursum tenet, à Strymonia ingenti vento fuisse exceptum: & eo vehementius tempestate vexatum quòd nauis referta vectoribus erat, vtpote quum super contabulationes essent frequentes Persæ qui cum Xerxe vehebantur. Ibi metu perculsum regem cum clamore interrogasse gubernatorem num
» qua salus eis esset. Et quum ille respondisset, Here, nulla
» admodum est, nisi horum vectorum aliqua fiat abitio:
» tunc Xerxem eo audito ita loquutum, Viri Persæ, nunc
» aliquis vestrûm declaret se curam habere regis. in vobis
» enim videtur sita esse salus mea. Hæc vbi dixit Xerxes, illos eo adorato desilijsse in mare: atque ita leuata naui, Xerxem incolumem in Asiam peruenisse. Et vbi primùm in terram egressus est, hoc egisse: gubernatorem, quòd regis quidem animam seruasset, aurea corona donasse: quòd autem multos Persarum perdidisset, decollasse. Hic autem alter modus qui narratur reuersionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet, cum propter alia, tum propter obitum Persarum. [1] nam si id regi à gubernatore dictum est, tamen ex infinitis rationibus, vel ob hanc vnam, cui repugnari non potest, negarim hoc regem fuisse facturum: quin potius Persas iussurum è tabulatis in ventrem nauis descendere, vtpote qui primores Persarum essent: & remiges Phœnices, Persis numero pares, in mare deiecturum. Sed is (vt dictum est superius) itinere pedestri cum reliquo exercitu in Asiam reuersus est. Cuius rei id quoque magno est testimonio, quòd constat Xerxem, quum rursus in Asiam reciperet se, Abderita peruenisse, [2] adhibuisséque conuiuio Abderitas, & acinace aureo eos [3] ac tiara auro intertexta donasse: & vt ipsi oppidani aiunt, illum, postquam ex Athenis retrò fugit (quod apud me fide caret) illic primùm zonam [4] resoluisse:

1 Nã si hæc ita Xerxi fuerunt à gubernatore dicta, ex decem millibus sententiam suâ hac de re proferẽtibus haud vnus fuerit qui neget regem hoc facturũ fuisse: Persas iussit. *Adverbum, Ex decem millibus sententiarum, vel opinionum, vnam mihi repugnantem non habeo. Ex quibus verbis videat lector an alium sensum elicere possit.*

2 Et hospitij fœdus cũ illis inijsse. *Vel, hospitij necessitudinem cum illis contraxisse.*

3 Ac tiremi auro intertexta. *vel (vt alij) tiremi inaurata. Certè intertexta improprie hic dicerentur, At Vala παρὰ τὸ legit pro παρηγμένα.*

4 Soluisse vt liberum omni metu.

adeo fuerat terrore correptus. Sunt autem Abdera magis ad Helleſpontum ſita quàm Strymon, atque littus ex quo nauem illum conſcendiſſe ferunt. Cæterùm Græci poſtea- quam Andrũ expugnare nequeunt, conuerſi in Caryſtum, vaſtato illorum agro rediere Salaminem. Ibi ante omnia 119
diis primitias ſelegerunt cum aliarum rerum, tum Phœ- niſſarum triremium tres: quarum vna reponeretur apud Iſthmum (quæ ad meam vſque memoriam extabat) alte- ra apud Sunium, tertia Aiaci illic apud Salaminem. Secun- do loco prædam inter ſe diſpartiere, ex qua primitias Del- phos miſere. Vnde ſtatua effecta eſt longitudine cubito- rum [1] decem, truncam nauis partem manu ſuſtinens: eo- dem in loco ſtans vbi Alexander Macedo aureus. Miſſis Delphos primitiis, Græci publicè deum percontati ſunt nunquid perfectas & gratas primitias accepiſſet. Quibus ille reſpondit habere ſe quidem à Græcis aliis, verùm non ab Æginetis: ſed repoſcere donum optimè nauatæ ad Sa- laminem operæ in pugna nauali. Id quum audiſſent Ægi- netæ, aureas ſtellas tres dedicauerunt, quæ ſuper malum nauis æreum ſtant apud angulum, proximè Cœſi crate- rem. Poſt diſpartitam prædam Græci ad Iſthmum naviga- uerunt, daturi præcipuum præmium Græcorum meritiſ- ſimo, qui in hoc bello præclariſſimè rem geſſiſſet. Eò vbi peruentum eſt, duces Græci in aram Neptuni ſuam quiſq; ſententiam ſcriptam detulere, quémnam ex omnibus pri- mũ, & quem ſecundũ iudicarent. In ea autem ſuum qui ſq; nomẽ inſcripſit, ſe illum qui præſtantiſſimus extitiſſet, ex- iſtimans: ſed in ſecundis partibus Themiſtocli adiudican- dis plerique congruerunt. Ita quum ſinguli in primo loco ſingulos calculos haberent, in ſecundo Themiſtocles mul- to ſuperior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam ſuperſederint indicare, in ſuam quiſque patriam reuecti, tamen Themiſtocles & habitus eſt & celebratus per vni- uerſam Græciam omnium Græcorum longè prudentiſſi- mus. Ipſe tamen quia non fuiſſet honore affectus ab iis qui ad Salaminem dimicaſſent, vt honore afficeretur, La- cedæmonem ſe contulit. Eum Lacedæmonij & ſplendi- dè exceperunt, & magnificè honorauerunt: & primas qui- dem partes rei bene geſtæ, EVrybiadæ: ſolertiæ verò ac

[1] Duodecim.

dexte-

dexteritatis, Themistocli dederunt, vtrumque oleagina corona donantes. præterea hunc [1] biga quæ apud Spartam erat præstantissima: laudatumque verbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui equites vocantur, discedentem ad Tegeaticos vsq; fines comitati sunt. Hunc solũ ex omnibus quos nouimus hominibus Spartiatæ abeuntem deduxerunt. Eidem postquam ex Lacedæmone Athenas venit, ibi [2] Timodemus vnus ex inimicis eius, alioqui non è claris viris, liuore insaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicens illum Athenarum respectu, non sui, ab Lacedæmoniis honores assequutum. Et quum non faceret finem talia dicendi, inquit ei Themistocles, O homo, ita res habet, neque ego si Belbinitanus forem, sic à Spartanis honoratus fuissem: neque tu, etsi Athenienſis. Atque hæc hactenus. Artabazus autem Pharnacis filius, vir inter Persas cum antea illustris, tum ex rebus Plataensibus factus illustrior, regem deducebat iis sexaginta millibus quæ sibi Mardonius delegerat: quem vbi traiectu tenus comitatus est, quum iam ille in Asia esset, regressus circa Palenen agebat, vtpote Mardonio per Thessaliam Macedoniamque hybernante, nec alias copias obire curante. Nec è sua dignitate existimabat non diripere rebelles Potidæatas, in quos casu incidisset. Etenim Potidæatæ, postquam rex præteriit, & classis Persica à Salamine fugiens abiit è conspectu, à barbaris defecerant: mox aliis quoque qui Palenen incolebant rebellantibus. Tunc verò Artabazus Potidæam obsedit: & suspicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, & ipsos obsedit. Eam autem vrbem tenebant Bottiæi qui è sinu Thermæo fuerant à Macedonibus eiecti. Hos Artabazus postquam obsidione cepit, in paludem deductos trucidauit, vrbemque administrandam Critobulo Toronæo tradidit, à genere Chalcidensi. Ita Chalcidenses Olynthum obtinuere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidææ obsidendæ impensius incumbebat. Hoc faciens, cum Timoxeno Scionæorum magistratu de facienda proditione transegit, incertum mihi quónam modo ab initio: neq; enim traditur. ad extremum ita actum est: Quoties exaratũ libellum aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere vole-

1 Curru omnium qui Spartæ erant præstantissimo. *vel pulcherrimo.*

2 Timodemus Aphidnæus. *Valla autẽ ἀφιδναῖος omisit, aut potius non legit. quòd certè suspectum etiam reddunt quæ sequuntur.*

bat,eum ſagittæ poſtremo inuoluebat, adaptatisque deſuper pennis, ad locum de quo conuenerat,ſagittam emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam prodebat, proditionis compertus eſt. nam Artabazus ad conuentum locum ſagittam dirigens, fruſtrante iactu humerum cuiuſdam Potidæatæ percuſſit. Ad quem ſaucium turba (vt adſolet in bello fieri) quum concurriſſet, ſubitò reuulſa ſagitta, animaduertens libellum detulit ad magiſtratus. adetat autem & cæterorum Pallenenſium commilitiũ. Perlecto libello magiſtratus & cognito proditionis authore, non tamen cenſuerunt Timoxenum eſſe plectendum, Scionææ ciuitatis gratia,ne in poſterum ſemper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atque hunc quidem in modum Timoxenus proditionis manifeſtus fuit. Artabazum verò tres iam menſes obſidentem ingens æſtus maris excepit, & is diutius: vnde barbari videntes locum factum lacunoſum, in Pallenen conceſſerunt. quorum quum duæ partes permeaſſent eluuiem, tres aliæ ſupererant, quas vbi pertranſiſſent, oportebat intrare Pallenen. ſed eas tanta maris æſtuatio inuaſit quanta nunquam extiterat, vt indigenæ aiunt, quum ea frequenter illic accidat. Eorum qui nandi erant ignari interiere: qui erant gnari, eos Potidæatæ nauigiis adorti trucidauere. Huius autem æſtus ac reſtagnationis & cladis Perſarum ferunt Potidæatæ hinc cauſam extitiſſe, quòd iſti è Perſis qui ſunt à mari oppreſſi, in templum Neptuni & eius ſimulachrum quod ſitum eſt in ſuburbanis, impiè geſſerant. Hanc fuiſſe cauſam illi videntur verè dicere. Eos autem qui ſuperauere, Artabazus in Theſſaliam ad Mardonium duxit. Et cum iis qui regem reduxerunt ita eſt actum. Claſſiarius autem Xerxis exercitus qui ſuperfuerat, vbi à Salamine fugiens attigit Aſiam, rege cum aliis copiis è Cherſoneſo Abydum traducto hyemauit apud Cumam. Idem primo ſtatim vere Samum conuenit, vbi nonnullæ naues hyemauerant. Eius claſſis plerique epibatæ erant ex Perſis & Medis, ducesque ſuperuenerant, Mardontes Bagæi, & Artayntes Artachæi filius, cuius patruelis Amitres ab eodé aſcitus erat iſtorũ collega. Hi vtpote magnopere percuſſi, nõ audebant occaſum verſus producere, ne vnus quidem: ſed apud Samum ſubſidentes Io-

tes Ioniam à rebellando probibebant, trecẽtas naues cum Ioniis habentes. Neque expectabant fore vt Græci in Ioniam irent, sed vt sua tutari contenti essent: ducta ex hoc coniectura, quòd ipsos è Salamine fugientes non fuissent insequuti, sed libenter abscessissent. [1] Atque vt se victos mari, ita longè superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul cõsultabant si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabant quónam res Mardonij spectarent. At Græcos excitabat tum veris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. & eorum quidem exercitus pedestris nondum cogebatur: naues autem in Æginam abierant numero centum ac decem, præfecto atq; nauarcho Leutychide, qui fuit Menaris, qui fuit Agesilai, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidis, qui fuit Anaxilai, qui fuit Archidami, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopompi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit EVryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Hi omnes, præter duos, qui primi post Leutychidem commemorati sunt, reges Spartæ fuerunt. Athenienſium autem, duce Xanthippo Ariphronis filio, hac omni classe Æginam profecta, adueniunt eò nuntij Ionum iidem qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios vt Ioniam liberarent, quorum vnus fuit Herodotus Basilidis filius. Hi, septem fuerant ab initio, qui coniuratione inter se facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, postea conspiratione patefacta per vnum ex ipsis qui rem detulerat, cæteri qui sex erant, è Chio se subduxerunt, Spartamque se contulerunt, & tunc AEginam, oraturi Græcos vt in Ioniam nauigarent: ægreque exoratos Delon vsque perduxere. Nam vlteriora omnia Græcis formidolosa erant, cum locorum ignaris, tum plena hostium esse, & tantundem abesse Samum, quantum Herculis columnas credentibus. Contigitque id rei vt neque barbari supra Samum occidentem versus nauigare auderent, metu perterriti: neq; Græci Chiorum rogatu, orientem versus, vltra Delon. ita timor medium eorum tutebatur. Dum Græci nauigauere in

[1] De mari igitur animum abiecerant, sed longè superiore, &c. *ad verbum, Ex ea mare igitur animo vicit erant. vel, animis ceciderant. Id est, De rebus gestis mari gerendis spem abiecerant.*

Delon, Mardonius qui in hybernis apud Theſſaliam erat, inde mouens miſit ad ōraculum quendam genere Europeum, nomine Murem, iubens vt quantumcunque ſibi liceret peruaderet ad oraculum conſultandum: edocuitque quid vellet ab oraculis ſcire. Quid autem fuerit haud compertum habeo. non enim memoratur: opinor autem nihil aliud quàm de rebus præſentibus fuiſſe. Conſtat hunc *Murem in Lebadiam veniſſe, & mercede corrupto quodam indigena, Trophonium deſcendiſſe, & ad Abas Phocenſium, ad oraculum: quineriam prius Thebas adiſſe. Ibique tum Apollinem Iſmenium conſuluiſſe, quòd illic, quemadmodum in Olympia, fas eſt in templis ſciſcitari oracula: tum quodam non Thebano, ſed peregrino pecunia corrupto, in delubro Amphiarai obdormiſſe. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco * vaticinum eſſe, quòd quum Amphiaraus optionem eis dediſſet vtrum mallent vate vti ſe, an auxiliatore: Thebani ſibi auxiliatorem eum maluerunt. eapropter nefas eſt vlli Thebano illic obdormiſcere. Tunc autem maximum extitiſſe miraculum, vt à Thebanis mihi narratur: Murem Europeum, peruestigatis omnibus oraculis, iſſe etiam ad fanum Apollinis Ptoi. vocatur autem id fanum ita: ſed ipſorum Thebanorum eſt, 221
ſitum ſupra paludem Copaidem, ante montem, proximè vrbem Acræphiam. Ad hoc templum poſtquam peruenisſet is qui Mus appellaretur, ſequutos eum tres viros publicè delectos ad deſcribenda ea quæ homini reſponderentur. & ſtatim antiſtitem barbara lingua vſam: & qui eos ſubſequebantur, ſtupuiſſe audientes barbaram linguam pro Græca. Quumque neſcirent quid in præſenti negotio agerent, Murem Europeum pugillares ab eis quos ferebant abſtuliſſe, & in illis ea quæ dicerentur à propheta exaraſſe, eaque, vt dicebant, lingua Caria: & vbi illa ſcripſiſſet, digreſſum in Theſſaliam abiiſſe. Ea Mardonius intelligēs quid dicerent, nuntium dehinc Athenas mittit Alexandrum Macedonem Amyntæ filium, [1] tum quia in eum propenſi erant Perſæ, (quippe cuius ſororem Gygæam Amyntæ filiam in matrimonio habuerat Bubares vir Perſes, ex qua genuerat Amyntam in Aſia, aui materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygiæ data erat incolenda vrbs Ala-

* Murem Lebadeam (*Boeotia oppidum*) veniſſe, & mercede pelſecto quodā indigena, ad Trophonium (*i. in antrum Trophonij*) deſcendiſſe. S.

* Μαντεύεσθαι *ſignificat hic verius* Oraculū conſulere: *vt annot. Paul. Leop. Emend. lib. 5. c. 1. S.*

[1] Tum quòd affinitate cū Perſis iunctus eſſet.

Alabanda) tum quia audiebat hospitalem atque munificum esse virum, Mardonius mittendum duxit: hac præcipuè ratione arbitratus se conciliaturum sibi Athenienses, populum & multum & strenuum esse audiens, [1] & qui cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuus author extitisset. Quibus sibi conciliatis, spem concipiebat facilè potiundi maris, prout etiam cõtigisset. nam terrestribus copiis longè sibi superior esse videbatur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græcorum. Cui fortassis oracula illa reddita suadebant vt Atheniensem sibi socium ascisceret. His obtemperans, Alexandrum hunc mittebat septimum à Perdicca, qui Macedonum tyrannidem obtinuit hunc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aeropus, Perdiccas, ex Argo in Illyricos profugerunt: & ex Illyriis transgressi superiorem Macedoniam, peruenerunt ad vrbem Lebæam. vbi se ad mercenariam operam regi locauerunt, vnus quidem equis, alter verò bobus, minimus autem natu minutis pecoribus pascendis. [2] Erant autem priscorum hominum tyrannides in re nummaria exiles, non solùm populares facultates: adeo ipsi regi sua vxor coquebat cibaria. Hæc quum animaduertisset panem pueri Perdiccæ mercenarij, dum coqueretur, effici duplum quàm erat, idque semper contingere, indicauit marito. [3] Ille re audita, illico ingressus est vt ostentum cerneret, quónam modo quid maius excresceret: moxque accitis mercenariis, vt à sua domo discederent imperauit. Et quum isti dicerent, ita demum se abscedere iustum esse vbi mercedem accepissent: [4] tunc rex mercedem nominari audiens, Hunc, inquit (solem ostendens, in deum contumeliosus) dignam

1 Et quem cladis Persicę in mari acceptæ præcipuũ authorem extitisse credebat.

2 Erant enim olim regna etiam in re nummaria exilia, non solùm populus. Regis autem vxor illis ipsamet farinã subigebat: sed dum coquebatur panis Perdiccæ pueri mercenarij, in duplam molem excrescebat. Quod quum semper contingeret, id marito indicauit. *Dicit autem τυρωνίδας pro τύραννοι. perinde est enim ac si dixisset, Erant enim olim ipsi quoque reges pecuniæ inopes. Quod Herodotus subiungit necui mirum videatur quòd rex ipse illos pascendis suis armentis & gregibus præfecerit. At Valla ex Enim faciens Autem, a hoc interpretatur quod de regis vxore narratur, quasi Herodotus hoc velut argumentum illius inopiæ asserat: ideoq; particula adeo vritur.*

3 At illi, vt audiuit, statim hæc cogitatio animum subiit, *vel illi in mentem venit*, factum illud magnum aliquid portendere. ideoque accersitis mercenar. *Ad verbum, Portentum esse* [hanc rem] *& ad magnum aliquid spectare. vel tendere. At Valla errorem inceptum ab ἐπεῦλε, prosequutus est in ἐιρον.*

4 Tunc rex, vbi mercedis mentionem fieri audiuit, sole tunc fortè per fumarium, *siue caminum* domũ ingrediente, dixit furore correptus, At ego hanc mercedem vobis dignam rependo. ostendebat autem solem. *Vel, At ego vobis hanc mercedem persolno. id est, in mercedem. vel, pro mercede, vt μισθὸν dicatur per appositionem. Videtur autem voluisse significare illos debere abundè magnæ mercedis loco dicere quòd salvos illos à se dimitteret.*

vobis mercedem reddo. Immeabat autem in ædes per fumatium sol. Hoc audientes maiores natu Gauanes & AEropus, stetere attoniti. at puer, Accipimus rex quæ das, præ- "
loquutus, gladio (nam gladium gerebat) circumscripsit in "
pauimento domus solem: circumscriptumque quum ter
in sinum suum hausisset, abiit cum cæteris. [1] Quale autem
esset id quod faciebat puer, & quòd data cum illorum as-
sensu accipiebat minimus natu, renuntiauit quidam as-
sessorum regi. Hoc audito, rex ira percitus equites ad eos
interimendos mittit. Est autem in ea regione amnis cui
tanquam liberatori immolant posteri illorum qui ab Ar-
go erant: hic amnis, posteaquam eum Temenidæ transie-
rant, ita vehemens effectus erat vt ab equitibus transiri ne-
quierit. Temenidæ in aliam Macedoniæ plagam trans-
gressi, habitarunt prope hortos qui ferebantur esse Midæ
Gordio geniti, quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ
sexagenûm foliorum, fragrantiori odore quàm cæteræ:
& in quibus (vt fertur à Macedonibus) Silenus fuit exce-
ptus. Super eos situs est mons nomine Bermius, per hye-
mem inaccessus. Hinc egressi postquam eam plagam ob-
tinuerunt Temenidæ, cæteram Macedoniam subegerunt.
Ab hoc autem Perdicca hunc in modum Alexander ori-
undus est: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ:
pater Alcetæ fuit Aeropus, Aeropi Philippus, Philippi [2] Ar-
gæus, huius Perdiccas, qui parauit imperium. Ita Amyntæ
fuit Alexander filius: qui vbi Athenas venit à Mardonio
missus, ita verba fecit: Viri Athenienses, Mardonius hæc "
inquit: Nuncius mihi ab rege venit in hęc verba: Athenien- "
sibus iniurias quas mihi intulerunt omnes remitto. nunc "
autem Mardoni ita facito: Suam eis regionem reddito: "
præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suaque liberta- "
te potiantur. Quinetiam eorum templa, si mecum fœdus "
inire volent, omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nun- "
cius quum mihi allatus sit, necesse habeo ista exequi, nisi "
per vos steterit. Ego verò hæc vobis duco dicenda: quid in- "
sanitis, bellum regi inferentes, cui nec vnquam præstare, "
nec semper obstare poteritis? Nostis enim Xerxis & co- "
pias & facta: auditis quoque nunc de exercitu qui mecum "
est [3] quem si superaueritis atque veceritis, nulla vobis (si sa- "
pitis)

[1] At regi quidam ex eius assessoribus, quod egerat puer, & q; ille, quum omnium natu minimus esset, quæ sibi data erant accepisset, id certo cõsilio factum esse, renuntiauit. *Nam aut̀ vẽ (rarissimum alioqui loquendi genus) hoc videtur significare. g.d. Gallicè, Et qu'il ne faisoit cela sans y auoir bien pensé.*

[2] Argæus.

[3] Quo si potentiores extiteritis, eũq; viceritis (q; nequaquam speratis, si sapitis.)

» pitis)spes erit,quum alius multo maior exercitus sit adfu-
» turus.Nolite igitur,æquiparando vos regi, priuari solo ve-
» stro,[1] & pro vobisipsis assiduè discurrere. imò potius his
» molestiis vos explicate, quum adsit vobis pulcherrima ex-
» plicandi facultas, quòd ab rege prouocati vt societatem
» belli nobiscum incatis citra dolum & fraudem, liberati
» eritis.Hæc me iussit,Athenienses,apud vos Mardonius di-
» cere.Ego verò de mea in vos beneuolentia nihil comme-
» morabo.neq; enim nunc primùm eam cognouistis. Ob-
» secro autem vt Mardonio morem geratis, quos animad-
» uerto non semper validos fore ad gerendum cum Xerxe
» bellum: quales si animaduerterem esse, nequaquam huc
» cum his mandatis venissem. Quippe regis vires supra hu-
» manas sunt, & manus prælonga.[2] Quòd nisi properè as-
» sentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo fœdus
» facere volentibus, timeo vestram vicem, qui ex omnibus
» sociis & maximè in via habitatis, & soli semper præcipuam
» cladem accipitis, possidentes terram inter diuersas acies
» positam.[3] Itaque inducite hoc in animum quod magno-
» pere est è vestra dignitate, quum rex magnus vobis Græ-
» corum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus. Hæc
» Alexander. Quem Athenas ire ad inducendos in barbari
societatem Athenienses quum audissent Lacedæmonij, id
ne fieret vehementer extimuerunt, reminiscentes oracu-
lorũ fatale esse vt ipsi cũ cæteris Dorienssibus è Pelopõneso
ciicerentur,à Medis pariter & Athenienssibus. ideoque sine
mora mittendos illuc censuere legatos. Et sanè contigit
vt concioni adessent Lacedæmonij. extraxerant enim A-
thenienses tempus, probè scientes fore vt Lacedæmonij
audirent venire à barbaro nuntium ad societatem con-
trahendam. quare de industria id fecere ad declarandam
Lacedæmoniis sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit
Alexander, excipientes nuntij Spartanorum ita loquuti
» sunt. Nos verò misere Lacedæmonij oratum vos nequid
» noui in Græciam agatis, neque verba quæ adferuntur à
» barbaro admittatis: quòd id neque iustum sit vllo mo-
» do, neque decorum cum aliis Græcis, tum præcipuè vo-
» bis: Idque multis de causis. Vos enim hoc bellum exci-
» tastis etiam nobis inuitis, & propter imperium vestrum

1 Et semper de vita vestra periclitari. Vos igitur potius in gratiã *cum rege* redite, quum reconciliationis pulcherrima se vobis offerat occasio, regem ad hanc propensum habentibus. Inita nobiscum citra dolũ & fraudem societate belli, liberi estote.

2 Nisi igitur statim cũ illis paciscamini, luculentas cõditiones vobis proponentibus, quibus pacisci volunt.

3 Enimuero morem gerite. magni enim vestra refert, regem magnum vobis solis Græcorum iniurias condonare, & amicitiã vobiscum inire velle.

est decertatum, quod certamen nunc in vniuersam Græciam emanauit:[1] cuius totius vos præcipui authores fuistis, & Græcis causa seruituris, res nullo pacto toleranda. quum præsertim constet Athenienses semper & iam inde à priscis temporibus vindicasse permultos homines in libertatem. Et tristem quidem conditionem vestram dolemus, quòd iam bis prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus quæ dirutæ sunt caretis. quo nomine Lacedæmonij vobis ac cæteri socij spondent se vxores vestras & omnia ad bellum inutilia [2] proximè domesticos suos, quoad bellum hoc steterit, alturos. Neque verò vos Alexander Macedo seducat,[3] commendans Mardonij orationem. facit enim quod sibi faciendum est: quippe qui tyrannus tyranno opera præstat. Sed non idem vestra facere interest, si rectè sapitis, qui scitis nihil barbaris esse neque fidum neque verum. Hæc quum nuntij dixissent, Athenienses Alexandro ita responderunt, Et ipsi cognitum habemus hoc, vires Medorum etiam atque etiam maiores esse quàm nostras, vt id [4] nihil interfit exprobrare nobis: attamen in tutanda libertate eatenus resistemus quatenus valebimus. Vt autem societatem cum barbaro contrahamus, neque tu persuadere tentes, neque nos, si tu tentaueris, persuadebimur. [5] Tu verò renuntia Mardonio Athenienses dicere, quoad sol eodem itinere meabit quo nunc meat, eousque se nunquam cum Xerxe societatem inituros, sed se protegendo propulsaturos eum, fretos ope deorum atque heroum, quorum ille, nihil pensi habens, & templa & simulachra incendit. [6] Tu quoque posthac cum istiusmodi oratione ne committas vt Athenis videaris, néve per speciem emolumentorum infanda nos facere suadeas. nolumus enim te ingratum quippiam ab Athenientibus pati, quibus & hospes & amicus es. Hæc Alexandro responderunt. nuntiis autem Spartiatarum ista, [7] Lacedæmonios vereri ne fœdus

1 Adde quòd Athenienses, qui horum omnium authores extiterunt, primos ex Græcis iugum seruitutis subire, res est profectò intoleranda. quum præsertim vos constet semper & iam inde à prisc. *vt legatur ἐξ ἀϊδίου δεῦ λογίων.*

2 Ad rem domesticã pertinentia.

3 Poliens. *id est exornans.*

4 Nihil opus sit.

5 Atque adeo nunc renuntia Mard.

6 Tu quoque posthac in conspectum Athenienses venias orationem huiusmodi adferens: neque, dum in nos officiosus esse videris, *vel bene de nobis mereri,* ad cõmittenda nefaria nos hortare.

7 Veritos quidem esse Lacedæmonios ne cum barbaro fœdus initemus, humanum fuit: sed tamen turpe esse videtur, vos qui scireris qua sint animi magnitudine præditi Athenienses, eo metu correptos fuisse. quoniam neque tantum, &c. *Vt sit sensus, illum quidem timorem, humanum fuisse, id est à dissidentia quadam naturæ hominum ingenita profectum esse: non debuisse tamen vllum in illis reperire locum illam dissidentiam apud illos qui Athenẽsium magnitu-*

» fœdus ineamus cum barbaro, sanè humanum est: neque
» hoc verentes eos turpe est veniſſe, quibus mens Athenien-
» ſium inexplorata esset: quoniam neque tantũ auri vſquam
» gentium est, neque regio vlla ſpecie & bonitate præſtans,
» quam nos accipiẽtes, vt cum Medis ſentiremus, ad traden-
» dam ſeruituti Græciam induceremur. Quod ne faciamus,
» etſi velimus, multa & magna nos dehortantur: primum
» atque idem maximum, quòd deorum ædes effigiesque in-
» cenſæ pariter & obrutæ ſunt, quas nos in primis vltum ire
» neceſſe est potius quàm cum iis fœderati qui iſta fecerunt:
» deinde, quum ſimus Græci eiuſdem & ſanguinis & linguę,
» quorum & fana & ſacrificia communia ſunt, & mores ad-
» ſimiles, eorum proditores fieri Athenienſes, non bene ha-
» beret. [1]Ex quo, ſi antea neſciebatis, nũc ita accipiatis, dum
» vel vnus Athenienſium ſupererit, nunquam nos conuen-
» turos esse cum Xerxe. Veſtram autem erga nos prouiden-
» tiam, [2]quòd conſulatis nobis domo carentibus ita vt do-
» meſticos noſtros alere velitis, gratiam habemus: & [3]licet
» beneficium veſtrum cumulatum ſit, nos tamen ita illud
» tolerabimus vt nihil vobis moleſtiæ adferamus. Quod quũ
» ita ſit, copias primo quoque tempore emittendas curate.
» nam (vt nos coniectamus) non diu differet barbarus in-
» gredi regionem noſtram: ſed ſimulatque acceperit nun-
» tium nos nihil eorum esse facturos quæ orauit, aderit. qui
» antequam adſit in Attica, tempus est nos in Bœotiam au-
» xilio ire.

gnitudinem animi perſpectã haberent. Simplicior tamen esset ſenſus, & ad verba iſta quæ ſequuntur. accommodatior, εἰ μὴ πρόφορον ἐτύγχανεν ἐπιφέρων, εἰ μὴ τῶς cum ἐπιφέρων ingens posset, eo modo quo dicitur κακῶς ἐπάσχομεν & κακῶς εἰδέναι, pro ἐκ ἐπάσχομεν. Sed & φρόνιμος ſimpliciter pro propoſito ſenſu mẽte poſſumus etiam ſortasse accipere, cum Valla.

1 Atque adeo hoc ſcitote ſi antea neſciuiſtis.

2 Quòd ita vobis proſpiciatis quorũ eiuerſæ ſunt fortunæ, vt alere domeſt. noſtros velitis.

3 At vos quidem beneuolentiæ officio plenè iam defuncti eſtis: nos verò quibus potetimus modis nos ſuſtentare pergemus, nihil vobis faceſſendo negotij. *Negat enim ſe velle uti beneficio illo quod obtulerunt Lacedæmonij, cuius tamen gratiam illis habeant non minus quàm ſi uterentur. Ideoq; χάρις ἐκπεπλήρωται referendum eſt ad id quod obtulerunt Lacedæmonij, quamuis non præſtiterint. q. d. Iam nos vobis abundè obſtrinxiſtis, quum hoc beneficium in nos conferre paratos eſſe vos dixiſtis.*

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIBER NONVS, qui inscribitur CALLIOPE.

HOC ab Athenienſibus reddito reſponſo Lacedæmonij Spartam reuerterunt. Mardonius autem, poſteaquam regreſſus ad eum Alexander Athenienſium reſponſa indicauit, mouens è Theſſalia citato agmine Athenas ire cõtendit, quacunque iter faciebat, illinc viros ad bellum ſumens,[1] Theſſalis ducibus. Quos adeo non pœnitebat eorum quæ hactenus egerant, vt etiam multo ſtudioſius Perſam inducerent. E quibus Thorax Lariſſęus & Xerxem effugientem deduxerat, & tunc Mardonium propalam deducebat in Græciam.[2] Mardonium autem, vbi cum exercitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt: ſuadendoque non ſinebant progredi longius, quòd negarent vllum locum ponendis caſtris opportuniorem eſſe quàm illum, vbi ſubſidens conſequeretur vt omnem Græciam ſine prælio ſubigeret. Arduum enim eſſe vniuerſis etiam hominibus vi ſubigere Græcos inter ſe conuenientes: quod & antea cognouiſſent. Si verò feceris (dicebant) quod nos ſuademus, occupabis nullo negotio validiſſima quæque illorum conſilia. Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes ſunt in ciuitatibus: miſſa pecunia Græciam ad factionem rediges: hinc eos qui tecum non ſentient, admotis copiis facilè expugnabis. Hæc Thebani ſuadebant: quibus ille obtemperandum non putauit, partim animi faſtu, partim acri quadam libidine Athenas iterum occupandi: præſertim ſperans incenſis per inſulas ignibus declaraturum ſe regi Sardibus agenti, Athenas ab ipſo teneri. Igitur in Atticam contendens, quum illic Athenienſes ne tunc quidem inueniſſet, ſed pleroſque eorum in claſſe ad Salami-

nem

1 At Theſſaliæ duces adeo nõ pœnit. *Vel, Theſſaliæ principes. aut primores.*

2 Porro quũ in Bœotiam peruenisſet exercitus. Mardonium adeũtes Thebani conſiliũ illi dabãt, nullum locũ illo caſtris ponendis opportunioré eſſe dicentes: neq; vlterius progredi eum ſinebãt, ſed ibi conſidentem dare operam *volebãt* vt Græciam vniuerſam ſine pręl. ſubigeret.

nem esse audiret, vrbẽ cepit desertam, decimo mẽse quàm fuerat ab ipso rege capta. Eò postquam venit, mittit ad Sa- 1
laminem Murichidem quendam Hellespontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mittebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem non beneuolo erga ipsum animo esse Athenienses, sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita. hac de causa Murichidem misit in Salaminem. Is vbi in senatum venit, Mardonij mandata exposuit. è senatoribus Lycidas sententiam dixit, satius videri sibi esse vt ea quæ Murichides apud senatum diceret, ipsi admittentes ad populum referrent. Hæc ille dicebat siue quòd pecuniam à Mardonio accepisset, siue quòd id sibi probaretur. Quod simulatque audiere Athenienses, tam ij qui ex concilio, quàm qui extra concilium erant, indignè ferentes, Lycidam circumsteterunt, lapidibusque interemerunt: Hellespontium verò Murichidem dimiserunt illæsum. Excitato de
224 Lycida apud Salaminem rumore, & cognito quod gestum erat, Athenienſium vxores, alia aliam exhortantes atque prehendentes, vltrò domum Lycidæ adiere, hominisque vxorem ac liberos lapidauerunt. Huncautem in modum Athenienses in Salaminem transierunt: Quandiu ipsi copias è Peloponneso venturas sibi auxilio expectabant, tandiu hostes in Attica habuere statiua: at vbi & socij tardius segniusq; agunt, & Mardonius aduentãs iam esse in Bœotia audiebatur, ita exportatis omnibus rebus & ipsi in Salaminem traiecerunt, nuntiosque in Lacedæmonem miserunt conquestum de Lacedæmoniis, qui neglectui haberent barbarum esse Atticam ingressum, neque cum ipsis ei in Bœotiam occurrissent: tum admonitum eorum quæ sibi, si ad eum deficere vellent, Mardonius spopondisset: tum prædictum, nisi præsidio ipsis essent, se aliquod per semet remedium inuenturos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonij solennia quæ vocantur Hyacinthia: quæ festa dei celebrare plurimi faciebant. ad hæc murum sibi in Isthmo extruebant, qui iam pinnas acceperat. Ad hos posteaquam nuntij Athenienſium Lacedæmonem venerũt, ducentes secum Megarenſiũ ac Platæenſium

legatos,ephoris aditis,ita loquuti sunt, Athenienses ad hæc ve
nos referenda miserunt, regem Medorum cum nostram ce
nobis regionem reddere velle, tum societatem nobiscum ce
æquis conditionibus inire citra fraudem & dolum, tum ce
aliam regionem nostræ addere, quam ipsi nostro arbitrio ce
optauerimus: nos tamen pudore [1] Græci numinis, & pro ce
magno flagitio ducentes prodere Græciam, annuere nol- ce
le, sed recusare, quamuis iniuria affectos à Græcis ac pro- ce
ditos. Qui, etsi non ignoremus cõducibilius esse nobis so- ce
cietatem inire cum Persa, quàm bellũ gerere, tamen spon- ce
te nostra societatem non inibimus. Et hæc quidem nostra ce
sunt quæ in Græcos præstamus officia. At vos, qui tunc in ce
omnem metum deueneratis ne paciscerem ur cum Persa, ce
posteaquam compertam habuistis sententiam nostram ce
nequaquam prodendi Græciam, & murum quẽ in Isthmo ce
inædificabatis absoluistis, nullam habetis Athenien sium ce
rationem: & quum conueneritis nobiscum de occurrendo ce
Persæ ad Bœotiam, desertores extitistis, pro nihilo ducẽtes ce
barbarum Atticam esse ingressum. Itaq; vobis Athenien- ce
ses in præsens vsque succensent quòd non estis officio fun- ce
cti: quod superest, vt primo quoq; tempore nobiscum co- ce
pias mittatis, iubent: quò barbarum in Attica (quoniam [2] in ce
Bœotia defecimus) excipiamus nostra in terra, vbi campus ce
Thriasius appositissimus erit ad dimicandum. Hæc vbi ac- ce
cepere ephori, responsum in diem posterum distulerunt:
postero die in alterum: idq; in decem dies fecerunt, diem
de die extrahentes. Intra quod tempus vniuersi Peloponnenses magno studio incumbentes, Isthmum muro interclusere, ad finemq; perduxere. [3] Non ausim dicere hanc fuisse causam cur isti tantopere soliciti fuerint, quum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerentur: nunc autem nihil aliud curarent quàm vt sibi Isthmus inædificaretur, putantes nõ amplius se quicquam Athenienssibus indigere. At sub aduentum Alexandri in Atticam, muro quem extruebant nondum perfecto, Persas vehementer extimescebant. Tandem & responsum & exitus Spartiatarũ fuit huiusmodi: Pridie quàm iam vltimum concilium fieret, vir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hospites potentiæ, quũ audis-

1 Iouis Græci.

2 Bœotia frustrati sumus. *id est, spe confligendi cum hoste in Bœotia.*

3 Cur autem antea quidẽ, quum Alexander venit Athenas, tam anxiè obstiterint quominꝰ Athenienses Medorũ partes sequerentur, tum verò nihil de hac re soliciti fuerint, huius rei causam aliam adferre non possum quàm q; murum Isthmi extruxerant, seq; iam Athenièsium opera nil opus habere existimabãt: at quum Alexander in Atticam venit, nondum extructus erat, sed opus hoc promouebãt, Persas vehementer extimescẽtes. Tandem verò & respõs. &c. *Vallæ imposuit vocabulũ ἀπὸ συνθήκης quod iunxit cum proximè præcedentibus verbis, quum ad τὸ κοινὸν se-*

audisset ab ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his
» verbis eos alloquutus est, Ita se habet, viri ephori: si Athenien-
» ses non sentiunt nobiscum, sed cum barbaro, quamuis
» valido muro sit Isthmus inædificatus, tamen magnæ fores
» patefactæ sunt barbaro in Peloponnesum. Quare prius eos
» audiatis quàm aliquid decernant quod cladem Græciæ ad-
» ferat. Hoc Chileus consilium dedit. quod in animũ admit-
tentes ephori, confestim nihil colloquuri cum nuntiis qui à
ciuitatibus venerant, quinque millia Spartiatarum quum
adhuc nox esset' dimisérũt. præposito eis Pausania Cleom-
broti filio. Quæ prefectura erat quidem Plistarchi Leonida
geniti: sed quum is puer esset, Pausanias præfectus est, qui
eius patruelis erat & idem tutor. nã Cleombrotus Anaxan-
dridæ filius, pater Pausaniæ, iam non supererat, nõ diu pòst
quàm copias quæ murum extruebant in Isthmo, reduxe-
rat, vita functus. Reduxerat autẽ ab Isthmo copias Cleom-
brotus ob eam causam, quòd sibi inter sacrificandum ad-
uersus Persam sol in cœlo obscuratus esset. Elegit autẽ Pau-
sanias sibi collegam EVryanactem Doris filiũ, suum gen-
tilem. His copiis è Sparta cum Pausania profectis, nuntij de
illarũ profectione ignari, vbi dies illuxit, ephoros adeunt,
habentes in animo abire in suam quiq; ciuitatem. Vbi ad-
» ierunt, ita verba fecere, Vos quidẽ Lacedæmonij desiden-
» tes hîc Hyacinthia agitis, ac luditis, sociis proditis: Atheni-
» enses verò, vt à vobis læsi, & ob penuriam sociorum, ita vt
» poterunt cũ Persa transigent. Soluta autem societate vobis-
» cũ, palàm est nos, quum regis fuerimus socij, militiæ com-
» ites futuros in quamcunq; regionem nos illi educent. Inde
» vos discetis quídnam vobis ex ea re sit euenturum. Hæc lo-
quutis nuntiis Ephori iureiurando interposito dixere suas
se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum pere-
grinos. Peregrinos enim barbaros appellabãt. Hoc illi non
intelligentes, quid diceretur scisciabãtur. Sciscitati, & rem
omnem edocti atque stupefacti, quam celerrimè abiere ad
illos insequendos, & cum iis quinq; millia finitimorum La-
cedęmoniorum delecta. His Isthmum versus ire maturan-
tibus, Argiui, vbi primùm audiere copias è Sparta cũ Pau-
sania profectas, præconem, quem optimum è diurnis cur-
soribus inuenerunt, in Atticam mittunt ad Mardonium:

ratur, hoc mo
do, ὐδ' ἐχωρίπτω
τὸ ἀπαναλλό γε
ἐὸν, &c.

1 Emiserunt, septenis Helotibus circa vnumquenq; collocatis. *Quæ verba à Valla hic omissa, repetuntur pag. 228.*

qui videlicet antea receperant se futuros impedimento quominus Spartiata egrederetur. Præco vbi Athenas peruenit, Mardoni, inquit, miserunt me Argiui nuntiatum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, seque ne illa progrederetur præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille loquutus, retrò abscessit. Quo audito Mardonius iam nõ fidebat amplius perstare in Attica: vbi ideo hactenus immoratus fuerat quòd audite cuperet ac scire quid ab Athenien sibus ageretur, neq; populans neque lædens Atticum agrum, assiduè sperans fore vt secum illi paciscerentur. Quod vbi desperauit, re comperta, priusquam Pausanias cum copiis Isthmum egrederetur, subduxit exercitum, incensis Athenis, & siquid aut murorum aut ædium priuatarum sacrarumq; extabat, eo omni diruto atq; obruto. Ideo autem excedendum sibi putauit, quòd neq; adequitabilis esset Attica regio, neq;, si ipse malè pugnasset, euadi poterat nisi per angustias, vbi à paucis trãsitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas, tum ciuitatem amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & iam iter facienti perfertur nuntius properans, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito consultabat si quo pacto hos primùm posset excipere. Itaque conuersum exercitum ducebat Megara, præmisso equitatu qui omnem oram Megaridem incursaret. Huc vsq; Europę ad solem occidentem versus longissimè processit hæc Persica expeditio. Post hæc nuntius ad Mardonium venit, Græcos in Isthmo coactos esse: atque ita retrocessit per Deceleam. Magistratus enim Thebani accolas Asopiorum accersierant, qui Mardonium in Sphendaleas & illinc in Tanagram duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scolon transuersis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorum ruta, tametsi Medicas partes fouentium, vastauit: non illorum odio, sed ingenti necessitate adactus: quòd vellet eum castra communire, tum, si sibi in acie non cederet ex sententia, effugium comparare. Exporrexit autem castra sua ab Erythræis, secundum Hysias, Platæensi tenus agro, iuxta flumen Asopum: muro communiens, sed non pro

magni-

magnitudine castrorum, verùm per singulas frontes dena stadia habente. Hoc in opere barbaris occupatis Attaginus Phrynonis filius vir Thebanus conuiuio magnificè apparato Mardonium ipsum & Persarum honoratissimos quinquaginta inuitauit. fiebat autem cœna Thebis. inuitati illi hominem sunt sequuti. Cætera quæ referam, ex Thersandro accepi, viro quidem Orchomenio, sed Orchomenii inter primos honesto: qui se quoque aiebat ad hanc cœnam ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis: nec vtrosque seorsum discubuisse, sed [1] in singulis lectis alternos Persam & Thebanum. Secundum cœnam quum potioni daretur opera, Persam qui eodem thoro recumbebat, Græcè ipsum interrogasse cuias esset: se verò respondisse Orchomenium esse: tum illum dixisse, Quoniam tu » mihi mensæ consors & libaminum effectus es, volo tibi » relinquere sententiæ meæ monumentum, vt ipse quoque » præscius huius rei, queas tibi consulere. Cernis hos Persas » in conuiuium acceptos, & copias quæ ad flumen in castris » relictæ sunt? horum omnium paruo pòst tempore paucu» los cernes superstites. Et inter dicendum multas lacry» mas Persam effudisse. Admiratumque se eam orationem, » ad illum dixisse, Nónne hæc Mardonio expedit dicere, & » iis Persis qui secundum eum in honore sunt? Et illum subiecisse, Hospes, quicquid ex deo fieri oportet, id homini inuitabile est. nam ne credibilia quidem dicentibus credere quisquam vult. Atque hæc permulti Persarum quum » sciamus, tamen Mardonium sequimur illigati necessitate. » Est autem hoc in hominibus acerbissimum, cum qui multum sapit, [2] minimè potentem esse. Hæc ego ex Orchomenio Thersandro audiebam, atque adeo ipsum hæc statim aliis enarrasse priusquam prælium ad Platæas factum est. Porro Mardonio in Bœotia statiua habenti, præbuerunt copias cæteri circà Græci, qui cum Medis sentiebant, [3] & ad Athenas congregati sunt, præter Pho-
126 censes. nam & isti vehementer partibus Medorum studebant, non tamen voluntarij, sed coacti. Sed iidem nõ multis pòst diebus quàm Thebas itum est, & ipsi aduenere, mille armati, duce Harmocyde inter populares spectatissimo. Eos Mardonius, vbi Thebas peruenere, missis equitib.

1 In sing. lectis binos, Pers.

2 Nihil in potestate habere. *Id est, Eũ qui sapientia magna præditus sit, vel prudentia, non habere res vllas in potestate, sed cogi ad res eas à quibus alioqui eũ sua prudentia dehortetur. Alium sensum ex tempore elicere ex hoc loco non potui.*

3 Et vnà cum eo aduersus Athenas mouerunt.

iussit seorsum in campo subsidere: quod quum fecissent, protinus adfuit vniuersus equitatus. Vnde postea rumor exercitum Græcorum qui cum Medis erant, peruasit, Phocenses ab equitatu iaculis confossum iri. quinetiam per ipsos Phocenses idem diuulgatum est: quos tunc dux suus Harmocydes his verbis adhortatur, O Phocenses, pa- « làm est hos homines certæ nos neci destinasse, accusatos « (vt opinor) à Thessalis. Quare vnumquenq; vestrûm opor- « tet egregium virum esse potius quàm dedentes nos fœ- « dissima morte trucidari. Ipsi quoque intelligant se barba- « ros esse inter Græcos, quibus mortẽ [1] intulerunt. His suos « Harmocydes hortabatur. Quos vbi cõclusere equites, in- uchebantur tanquam ad eos occidendos, telis intentis velu- uti emissuri: nonnullíq; emiserunt. Phocenses ex aduer- so stantes facto orbe quoquouersus quũ sese opponerent, ibi equites digressi retrò abiere. [2] Incertũ an ad hos inter- ficiendos rogatu Thessalorũ ierint equites: & posteaquam animaduerterunt eos ad defendendum se conuertere, ve- riti ne ipsi vulnerarentur, ita retrò abscesserint, tanquam à Mardonio iussi: an experiti voluerint num quid isti præ- stantiæ haberent. Post abscessum autem equitatus, misso ad eos præcone Mardonius ita inquit, Bono estote Pho « censes animo: viros enim strenuos vos esse dedistis speci- « men, non tales quales ego audieram. Quo magis alacri « animo tolerate hoc bellum. non enim aut me beneficiis « aut regem vincetis. Hactenus quæ circa Phocenses sunt « gesta. Lacedæmonij vbi ad Isthmum venere, illic castra communiere. quod quum audirent cęteri Peloponnenses, vtique ij quibus meliora cordi erant, cernerentque Spar- tiatas egredi volentes, indignũ se putauerunt à Lacedæmo- niis se in exeundo superari: itaq; quũ pulchrè litatum esset, cuncti ex Isthmo profecti sunt & in Eleusinem peruene- runt: vbi quum pulchra etiam fuissent exta, ire perrexerũt. Quibus Athenienses è Salamine transmittentes, in Eleu- sine admixti sunt. Isti posteaquam ad Erythras Bœotiæ venere, cognito barbaros ad Asopum castra habere; ini- to de hac re consilio, eregione tetenderunt sub Citheronis radicibus. In quos Mardonius quòd in campum non de- scenderent, omnem immittit equitatum, cui præerat Ma-

[1] Machinati sint, *vel molesti.*

[2] Affirmare autem nõ possum an &c.

sistius

ſiſtius (à Græcis Maciſius dictus) vir apud Perſas inclytus, Nyſæo equo inſidens, aureo fræno & aliis inſignibus eximiè ornato. Equites vbi promouere ad Græcos, per turmas egreſſi, multum detrimenti inferebant, fœminas eos appellando. Erant fortè Megarenſes ea parte collocati qua nulla alia magis oppugnari, nullaque magis ab equis adiri poterat: hac, impreſſione facta equitum, Megarenſes quia premebantur, mittunt ad duces Græcorum præconem, » qui ita, quum venit, verba fecit, Magarenſes aiunt, viri ſo- » cij, Nos ſoli excipiendis hoſtibus impares ſumus, qui tene- » mus eandem in qua collocati ſumus à principio ſtatio- » nem: vbi hactenus tametſi ægrè, tamen ſtrenuè fortiter- » que reſiſtimus. nũc niſi alios nobis ſubſtituatis, ſcitote nos » ab acie diſceſſuros. Hæc vbi præco renuntiauit, Pauſanias experiri fecit Græcos, ſiqui alij vltrò ad locum irent, vt Megarenſibus ſuccederent. Recuſantibus cæteris Athenienſes ſuſcepere hoc munus, videlicet eorũ trecenti delecti, quibus præerat Olympiodorus Lamponis filius. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Erythras caſtra habẽtibus inſtructi ſucceſſere, ſagittariis ſibi aſſumptis. qui quum aliquandiu pugnaſſent, hic fuit pugnæ exitus: Impreſſionem faciente per turmas equitatu, equus Maſiſtij, vt erat præaliis eminens, ſagitta per latus ictus eſt: quo dolore in pedes erectus, Maſiſtium excuſſit. Collapſum confeſtim Athenienſes circumſiſtunt: equoque prehenſo, hominem ſeſe defenſantem interimunt, quum aliquandiu non potuiſſent. Ita enim erat armatus: ſcilicet intus gerebat thoracem aureis ſquamis conſertũ, deſuper Phœniceum paludamentum. [1] Eius thoracẽ quum ferirent, nõ prius aliquid profeçerunt quàm quidam re animaduerſa illum percuſſit in oculo. Ita Maſiſtius collapſus interiit. Hæc autem res latebat alios equites. non enim eum aut ab equo cadentem viderant aut occumbentem. ac ne tum quidem quum ſe recipiebant, quod actum erat cognouere: ſed poſtquam conſtitere, quia nemo ipſis imperabat, ſtatim deſiderauerunt ducem: cognitoq; quod geſtum erat, mutuò ſe adhortati, omnes in hoſtem equos admiſere, vt mortuum eriperent. Eos autem conſpicati, nõ iam turmatim ſed vniuerſos pariter irruere, cæterum exercitum in-

1 Eius autẽ thoracẽ percutientes, nihil proficiebant: donec quidam re animaduerſa &c. *Id eſt, Sed quidã tandem re animaduerſa &c.*

clamauerunt. Sed dum omnis peditatus auxilio veniebat, interea cietur acre prælium de cadauere. at vbi præsidio venere copiæ, non amplius perstitere equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, sed alios [1] super illum è suis amisere. Digressi illinc duo circiter stadia, consultantes quid facto opus esset, decreuere sibi carentibus præfecto eundum ad Mardonium. Vbi in castra rediere, ingens luctus cum omnem exercitum, tum verò Mardonium cepit, exstincti Masistij, viri secundum Mardonium honoratissimi tam apud Persas quàm apud regem: ita vt ciulatus eorum omnem Bœotiam peruaserit, & seipsos & equos & iumenta totonderint. Et barbari quidem suo more Masistium defunctum honorabant. Græci autem, postquam equitatum inuadentium excepere, & exceptum repulere, multo sunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plaustro impositum per stationes circumtulerunt. erat autem spectaculo digna proceritatis ac formæ gratia. Quod ideo faciebant quia cuncti relictis stationibus ad intuendum Masistium pergebant. Dehinc censuerunt ad Plataeas descendendũ, quòd sibi Platæensis ager multo esset opportunior habendis castris quàm Erythræus, cum propter alia, tum propter aquandi commoditatẽ. Vbi visum est in eum locum & ad fontem Gargaphium, qui ibidem est, satius abire, & dispositis stationibus illic habere castra, sumptis armis abierũt per radices Cithæronis secundũ Hysias in agrum Platæensem. Eò quum peruenere, stationes nationatim communierunt, proximè fontem Gargaphium, & fanum Androcratis herois, per non editos tumulos & locum planum. Ibi in distinguendis nationibus magna sanè altercatio extitit inter Tegeatas & Athenienses, vtrosque se dignos qui alterum cornu tenerent arbitrantes: & sua facinora præclara tum recentia tum prisca referentes. Dicebant quidem his verbis Tegeatæ, Hoc nos semper digni honore à socijs omnibus habiti sumus, quotiescunque à Peloponnensibus communiter in externas peregrinationes itum est, & proximè, & quondam, iam inde ex quo Heraclidæ post mortẽ EVrysthei sunt conati in Peloponnesum redire. quo tempore hanc dignitatem assequuti sumus ob hanc rem gestam: Postcaquam cum

[1] Præter illum, 227

» cum Achæis & Ionibus, qui tunc Peloponnesum incole-
» bant, nos auxiliarij in Isthmum profecti consedimus ad-
» uersus eos qui redire conabantur, tunc Hylius orationem
» habuit, non expedire vt vterque exercitus confligendo
» periclitaretur: sed vtrisque acquiescentibus, secum singu-
» lari certamine dimicaret is quem Peloponnenses iudica-
» rent è suo exercitu præstantissimum. Accepta conditio-
» ne Peloponnenses fœdus in hæc verba percussérunt, Si
» vinceret Hyllus Peloponnensium ducem, vt Heraclidæ
» in paterna reuerterentur: sin victus esset, retrò Heracli-
» dæ cederent, & exercitum abducerent, néve per annos
» centum de redeundo in Peloponnesum agitarent. Ab o-
» mnibus socijs ad eam rem voluntarius electus est dux at-
» que idem rex noster Echemus Aeropi filius, Phegei
» nepos, qui singulari congressus certamine Hyllum in-
» teremit. Ex quo facto nos cum alia decora inter Pelo-
» ponnenses assequuti sumus, quæ adhuc obtinemus,
» tum hoc, vt alteri cornu præessemus quoties commu-
» niter itur in expeditionem. Et vobis quidem Lacedæmo-
» nij non aduersamur, sed optionem cedimus vtri cornu
» præesse malitis: alteri verò cornu vt præsimus nobis ven-
» dicamus, quemadmodum vsque fecimus ad hoc tem-
» pus. Etiam verò citra hoc factum quod narrauimus, A-
» thenienſibus sumus digniores qui hanc dignitatem ob-
» tineamus: quippe qui prosperè & multa vobiscum viri
» Spartiatæ certamina decertauimus, & multa cum alijs.
» Quo fit vt æquius sit nos alterum cornu tenere quàm
» Athenienses: à quibus non tales gestæ res sunt quales
» nobis, neque recentes neque vetustæ. Hæc Tegeatæ.
» Ad quæ hunc in modum respondere Athenienses. Etsi
» scimus has copias pugnandi cum barbaro non altercan-
» di gratia esse contractas, tamen quoniam Tegeata re-
» ferre constituit præclara facinora tum vetusta tum no-
» ua, quæ per omne tempus vtrique fecerunt: necesse ha-
» bemus & nos exponere apud vos vnde nobis patrium sit,
» [1] qui semper egregij fuimus, esse primos potius quàm
» Arcadibus. Heraclidas, quorum ducem isti apud I-
» sthmum se prædicant interfeciſſe, nos soli excepimus,
» electos prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycenæorum

[1] Bonam operam nauãtibus.

seruitutem fugientes adibant: & EVrysthei iniuriam vnà cum eisdem pugnando propulsauimus, victoriaq; potiti sumus de ijs qui tum Peloponnesum tenebant. Præterea Argiuos, qui aduersus Thebas cum Polynice militauerant, vita defunctos & insepultos, ducta in Cadmeos expeditione à nobis receptos & in nostra terra apud Eleusinem humatos fuisse dicimus. Iam verò nostrum præclarum facinus extat etiam in Amazonidas, quæ à flumine Thermodonte aliquando in nostrã terram excurrere. Ac ne in heroum quidem laboribus qui ad Troiam bellauerunt, fuimus in postremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mentionem. [1] etenim siue qui tunc egregij fuere, nũc instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc egregij sunt, satis sit de rebus priscis ista dixisse. Vt nullæ autem res aliæ nobis gestæ sint, (quæ multæ & præclarissimæ sunt, præut quorumcunq; aliorum Græcorum) certè ob rem in Marathone à nobis gestam digni sumus qui hoc decus & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorum per nos cum Persa dimicauimus, & rem tantam aggressi, victores euasimus, sex & quadraginta nationibus superatis. quo solo nomine digni sumus vt hunc loci honorem consequamur. Verùm non decet in hac rerum conditione de loci dignitate contendere: vbicunq; & iuxta quoscunq; vobis Lacedæmonij videbitur appositissimum nos stare, illuc euntes obtemperabimus. Vbicunq; enim loci nos collocati fuerimus, conabimur strenui existere. itaq; ducite nos, tanquã vobis parituros. Hæc quum pro sua parte dixissent Athenienses, cunctus Lacedæmoniorum exercitus succlamauit digniores qui cornu tenerent Athenienses quàm Arcades. Ita Athenienses Tegeatis superiores habuere cornu. Mox hunc in modum instructi sunt & qui superuenere Græcorum, [2] & qui à principio venerant: Dextrum cornu tenebant Lacedæmoniorum decem millia, quorum quinque millia erant Spartiatarum, quos custodiebant leuiter armata trigintaquinq; millia seruorum, septenis seruis circa singulos Spartiatas collocatis. [3] Applicauerant autem sibi Spartiatæ, & honoris & virtutis ergo, Tegeatas numero mille & quingentos atmatos. Secundum hos stabant Corinthiorũ quinq; millia. [4] Præter hos inueniebantur apud Pausa-

1 Qui enim tunc strenui fuere, fieri possit vt nũc sint ignaui: & qui tunc ignaui, fieri possit vt nũc sint fortiores. De rebus igitur olim gestis, *vel, de nauata igitur olim opera*, hęc dixisse sit satis.

2 Pro οἱ ἀρχὴν ἐβέλοντες *hunc legisse suspicor* οἱ ἀρχὴν ἀλθόντες, *quæ lectio, non illa, mihi probatur.*

3 Delegerãt autem Spartiatæ Tegeatas qui iuxta ipsos starent, & honoris & virtut.

4 Impetrauerant autem à Pausania vt sibi adstarent trecenti Potid.

228

Pausaniam stantes trecenti Potidæatæ eorũ qui ex Pallene erãt. Iuxta hos stabant Arcadum Orchomeniorũ sexcenti: iuxta hos Sicyoniorũ tria millia. Hos sequebantur Epidauriorũ octingenti: super hos locati erant Trœzenij mille. iuxta Trœzenios [1] totidẽ Lepræatæ. post hos Mycenæorũ & Tirynthiorũ quadringenti. Secundum hos, mille Phliasij: dehinc Hermionenses trecenti. iuxta Hermionenses, Eretriensium & Styreorum sexcenti. iuxta hos, Chalcidensium quadringenti. post hos, Ampraciatarum quingenti. post eos, Leucadiorum & Anactoriorum octingenti. Hos sequebantur Pallenensium qui sunt ex Cephallenia, ducenti. post hos instructi Æginetarum quingenti. iuxta hos Megarensium tria millia, quos sequebantur Platæensium sexcenti. Vltimi & ijdem primi stabant Athenienses, læuum tenentes cornu, octo millia, duce Aristide Lysimachi filio. Hi omnes, præter eos qui septeni circa singulos Spartanos stabant, fuerũt numero triginta octo millia & septingenti, omnes grauis armaturæ, aduersus barbarum contracti. Leuiter verò armati, triginta quinq; millia, septeni circa singulos Spartiatas collocati, quorum vnusquisq; ad pugnandum erat instructus. [2] Circa cæteros autem Lacedæmonios ac Græcos singuli ferme leuiter armati numero trigintaquatuor millia quingenti. Summa igitur totius leuis armaturæ, quę pugnare posset, [3] sexaginta millia quingenti. Totus autem Græcus exercitus qui ad Platæas conuenit pugnæ aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit vndecim myriades, minus mille & octingentis, *id est centum octo millia ducenti*. Sed numerum vndecim myriadum explcuere Thespienses, qui aderant ad mille & octingentos, qui nec ipsi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Asopum castra distriburi communierant. Barbari verò qui cum Mardonio erant, posteaquam Masistiũ luxerunt, cognito Græcos apud Platæas esse, & ipsi ad Asopum qui illac fluit, ita sunt eregione à Mardonio collocati: Aduersus quidem Lacedæmonios Persæ, qui quia numero antecedebant, eorum acies quæ multæ erant, vsq; ad Tegeatas opponebantur: ita vt quod robustissimũ in exer-

1 Ducenti Lepræatæ.

2 Reliquorum autẽ Lacedæmoniorum & Græcorum milites leuiter armati erãt triginta quatuor millia quingenti, vtpote vir vno vnumquenq; circumsistente. *Id est, Ita quidem rationẽ huius numeri inemndo, vt reliquos Lacedæmonios & Græcos vnũ habuisse virũ sibi adstantem singulos dicamus, nõ septem, vt Spartiatas. Dixit autẽ ὡς εἷς ἑὼν προὸς ἑνὸς ἕκαστος, vt modò dixerat ὡς ἑπτὰ ἑπτὰ ἐπὶ ἑπτά. Quod & ipsum Valla potius quàm per nominatiuũ, vertisse ita debuit Vtpote septenis, circa singulos Spartiatas collocatis. Vel, Vtpote septenis vnumquenque Spart. circumsistentibus.*

3 Sexaginta nouem millia.

nam inter sex myriades (quæ sexaginta millia efficiunt) & ἑκατοντάδες πέντε (id est quingenti) interiectum est ἓν μύριοι χίλιοι, quæ Valla fortasse in suo exempl. non habuit.

citu erat, id omne contra Lacedæmonios: quod infirmius, id contra Tegeatas esset. Hæc faciebat Mardonius Thebanorum indicio atque admonitu. Iuxta Persas autem idem collocauit Medos, vt ex aduerso essent Corinthijs & Potidæatis & Orchomenijs & Sicyonijs. Post Medos collocauit Bactrios ex aduerso Epidauriorum & Trœzeniorum & Lepræatarum ac Tirynthiorum, Mycenæorumq; & Phliasiorum. Secundum Bactrios collocauit Indos ex aduerso Hermionensium & Eretricorum Styreorumque & Chalcidensium. Post Indos statuit Sacas oppositos Ampraciatis, & Anactorijs, & Leucadijs, & Pallenensibus, & Æginetis. Post Sacas posuit ex aduerso Athenienssium Platæensiumq; ac Megarensium, Bœotos & Locros & Melienses & Thessalos, & [1] mille Phocensium. Non enim Phocenses omnes à partibus Medorum stabant, [2] sed eorum nonnulli cum Græcis sentiebant apud Parnassum deprehensi, & illinc profecti deduxerant comitatique fuerant Mardonij copias pariter & Græcorum qui cum illo erant. Contra Athenienses item posuit Macedonas, Thessaliæque accolas. [3] Hæ nationes à Mardonio in aciem instructæ erant maximè celebres maximeque insignes, & præcipuè mentione dignæ: necnon cæterarum quoque gentium viri memoratu digni, cum aliarum, tum Phrygum, Mysorum, Thracum, Pæonum. Quinetiam Æthiopum [4] & Ægyptiorum qui Hermotybies & Calasiries nominantur, gladio cincti, qui soli sunt ex Ægyptijs pugnaces: à Mardonio, quum adhuc esset in Phalero, è nauibus in quibus epibatæ erant, in terram translati. nõ enim cum pedestribus copijs, quæ cum Xerxe Athenas ierant, Ægyptij censi fuerant. Barbarorum igitur (vt etiam superius ostensum est) triginta myriades fuere: Græcorum verò Mardonij auxiliatorum, nemo numerum (neq; enim numerati fuerant) nouit. Vt autem coniectura colligi licet, ad quinq; myriades fuisse coniecto. Tot ex aduerso instructi fuere pedites: equitatus verò seorsum erat collocatus. Ita dispositi nationatim manipulatimq;, vtriq; postero die sacrificauerunt. Apud Græcos haruspex erat Tisamenus Antiochi

229

1 Illos mille Phoc.

2 Sed partes etiam Græcorum nonnulli ex illis fouebant, qui in loca Parnassio vicina se receperat: è quibus excurrêtes Mardonij exercitum & Græcos qui cum eo erant agebant ac ferebant. i. diripiebant.

3 Hæ sunt nomina nationum à Mardonio in aciê instructarũ, earum quidê quæ quũ amplissimæ essent, celeberrimæ erant, maximiq; fiebant. Sed & ex alijs nationibus aliqui immixti illis erant, Phrygum & Thracum, & Myf. & Pæonum.

4 Et Ægyptiorum Hermotybies & Calasiries, qui vocantur Ensiferi. qui soli ex Ægyptijs sunt ad pugnam apti. hos autem è nauibus quibus vehebantur eduxerat, quum adhuc apud Phalerum esset,

tiochi filius. is enim hunc exercitum vates comitabatur, Eleus quidem & ex genere Iamideorum Clytiades, sed à Lacedęmonijs ciuitate donatus. Nam consulenti vaticinium apud Delphos de prole respondit Pythia quinq; ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturum. oraculo non intellecto Tisamenus gymnasijs operam dabat, tanquam gymnicas victorias adepturus. quũq; se exerceret in quinq; certaminibus, in vno, dum currit Olympia, venit in cõtentionem victoriæ cum Hieronymo Andrio. Lacedæmonij autem interpretantes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere vt vnà cum Heraclidis bellorum dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiã, abnuebat: quòd negaret se alio pretio id facturum quàm si Spartiatã se ciuem facerẽt, omnia iura ciuitatis impertientes. Id Spartiatæ quũ audissent, ab initio ferentes indignè, oraculũ missum omnino fecerunt: tandẽ imminente hoc ingenti Persici exercitus metu, annuebãt, impertireq; homini volebant. Eos iste immutatos intelligens, negare iam se eo solo esse contentũ: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri Spartiatã eadem conditione qua & ipse fieret. Hoc autẽ dicens imitabatur (vt coniectare licet) Melampodem, regnum pariter & ciuitatẽ deposcens. Etenim Melampus quum ab Argiuis mercede cõduceretur è Pylo ad compescendũ morbum furoris mulierum Argiuarũ, deposcebat pro mercede dimidium regni. recusantibus id Argiuis atq; digressis, quũ plures è mulieribus insanirent, ita obtemperantes, quod Melampus popoposcerat daturi reuerterẽtur. Ibi ille cernens hos esse immutatos, plura optauit, negans se indulturum quę vellent, nisi & fratri suo Bianti tertiã partẽ regni donassent. Argiui in arctum redacti hoc quoq; annuerunt. Ita Spartiatæ Tisameno, quo maiorẽ in modum egebant, prorsus assensserunt: & concessu istorũ Tisamenus Eleus Spartiata effectus quinq; maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hí duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinq; autem certamina hæc fuere: Vnum & id primum hoc quod pugnatum est ad Platæas: alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atq; Argiuis: tertium, quod in Dipæensi-

bus cum vniuersis Arcadibus præter Mantineos: quartum quod cum Messeniis ad Isthmum: vltimum, quod in Tanagra cum Athenienſibus & Argiuis. Hoc autem vltimum peractum fuit quinque certaminum. Tisamenus igitur Spartiatarum tunc ductor vaticinatus est Græcis in agro Platæensi: & apud Græcos quidem pulchrè litatum est, si se defenderent, non si Asopum transgressi pugnam capesserent. Mardonio autem capessendæ pugnæ auido non extitere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet. nam is quoque Græcis sacrificiis vtebatur, haruspicem habens Hegesistratum virum Eleum, & Telliadeorum præstantissimum. Hunc ante ea tempora Spartiatæ quum cepissent, in vincula coniecerant morte affecturi, vt à quo multa intoleranda perpessi fuissent. Ille in hac calamitate positus, vtpote pro anima solicitus, & qui ante mortem multa ac tristia foret passurus, rem perpetrauit fide maiorem. nam vt erat ligneis atq; ferratis [1] soleis vinctus, ferro quod illatū fuit potitus, cōfestim excogitauit opus omniū quæ nos nouimus animosissimū. [2] Commentus enim qua ratione reliquū pedis educeretur, præcidit sibi dimidiū pedē. hoc acto, quamuis ab excubitoribus obseruaretur, tamē subruto muro profugit Tegeā versus, noctu iter faciens, interdiu syluis se abdens atq; immorās, vt trinoctio Tegeam peruenerit, Lacedæmonijs eum passim perscrutātibus, admirantibusq; magnopere hominis audaciam, cuius dimidiatum pedem iacentē cernerent, ipsum inuenire non possent. Ita Hegesistratus Lacedæmonijs elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmonijs, transfugit. Sanato vulnere & ligneo pede ascito, ex professo Lacedæmonijs hostis extitit. Sed non ad postremum ei protractum in Lacedæmonios odium profuit. nam in Zacyntho quum vaticinaretur, ab his captus atq; interemptus est. Verùm hic Hegesistrati interitus posterior rebus Platæensibus fuit. Tunc autem is à Mardonio nō exigua summa conductus, cupidè sacrificabat cum in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Quum igitur exta non essent pulchra ad pugnam committendam, neq; ipsis Persis, neque Græcis qui cum illis erant, (habebant enim & Græci suum haruspicem quendā Leucadium Hippomachū) [3] quumq; dilabe-

1 *Sunt qui catasta interpretentur.*

2 Pedis enim extremā partem resecuit, quum prius ad reliquam educēdam dimensus spatium esset.

3 Quumq; subingrederentur Græci, & eorum numerus crescceret.

dilaberentur multi Græci, suasit Mardonio Timogenides Herpyis filius vir Thebanus vt exitus Cithæronis custodiendos curaret, quòd diceret [x] assiduè Græcos ad hostem quotidie transire, seq; complutes deprehendisse. Iam autẽ dies octo abierant positis eregione castris, quum iste Mardonio hoc consilium dedit. Mardonius, admoneri se probè intelligens, primis tenebris equitatum mittit ad ingressus Cithæronis qui Plataeas ferunt: quæ Bœotij Tria capita, Athenienses Capita quercus appellant. Equites missi non frustra peruenere. nacti enim ingredientia campum quingenta iumenta quæ commeatum è Peloponneso ad exercitum subuehebant, diripiunt: & eos qui iumenta sequebantur, immisericorditer trucidant, neque iumentis neque hominibus parcentes. In quibus occidendis postea-quam satis sunt grassati, cum cæteris quæ eripuerant, ad Mardonium sunt & ad exercitum reuersi. Post hanc rem gestam biduum absumptum est, neutris pugnam lacessere volentibus. nam etsi Asopo tenus barbari processerant irritandi Græcos gratia, neutri tamen sibi transeundum statuebant. equitatus modò Mardonij progrediebatur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani, vtpote in amorem Medorum vehementer propensi, ferebant alacriter bellum, & assiduè prouehebantur vsque ad prælium: deinde excipientes Persæ pariter ac Medi præcipuè præclara facinora edebant. His amplius ad decem vsque dies nihil est actum. [y] at vbi vndecimus dies illuxit, quum & Græci multo plures efficerentur ad Plataeas castris eregione positis, & Mardonius stationem grauaretur, ibi venere in colloquium Mardonius Gobryæ & Artabazus Phatnacis filius, vir apud Xerxem inter paucos Persarum virtutis expertæ. quorum consultantium hæ fuere sententiæ: Artabazi quidem, expediens esse contractis quamprimùm copijs ire ad mœnia Thebana, quò multum rei frumentariæ ipsis, multumq; pabuli iumentis compararent: atque ibi considentes per otium rem conficerent, videlicet quum multum auri tum signati tum non signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterent, eos præcipuè qui ciuitatibus præsiderent. fore enim vt illi suam traderent libertatem: ne-

x Subingredi quotidie Græcos, & fore vt ipse multos interciperet. Iam autem d.

y Quum autem iam vndecimus ageretur dies ex quo castra castris oppo[illegible] rant, & v[illegible] au[illegible] Græcorũ [illegible] merus, ne[illegible] non Mardonius stationẽ illam grauatè ferret, ibi venere in colloq.

que oportere pugnandi adire discrimen. Eadem autem Thebanorum quæ istius sententia erat, tanquam aliquid vltra hoc prospicientis. Mardonij autem sententia ferocior pertinaciorque, & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse quàm Græcorum exercitum, & satius primo quoque tempore confligere, quàm committere vt plures quàm coacti erant Græci cogerentur. Hegesistrati verò auspicia valere finere, nec eis vim afferre: quinimo Persarum more seruato debere confligere. Mardonio ita opus facto esse censenti nemo contradicebat qui, vbi sententia sua vicit, accitis cohortium præfectis, & qui secum erant ducibus Græcorum (penes eum nanque erat summa imperij, non penes Artabazum) percontabatur num aliquod oraculum scirent de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentibus euocatis, partim quòd ignorarent oracula, partim quòd haud tutum putarent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius, Quo- «
niam vos aut nihil nostis, aut promere non audetis, ego «
rem proferam, vtpote bene cognitam habens. Est ora «
culum, Persis fatale esse vt in Græciam profecti diripiant «
templum quod Delphis est, vtque direpto templo omnes «
intereant. Quocirca, quum hoc sciamus, neque diripere «
conabimur, neque adibimus templum, ob hanc causam «
interitum deuitaturi. quo nomine quicunque vestrûm be- «
ne Persis volunt, voluptatem capiant, tanquam Persis «
Græcos superaturis. Hæc loquutus, secundo loco signum «
dedit vt omnia [1] appararent, & corpora curarent, veluti sub lucis exortu prælio futuro. Oraculum autem, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse, sed Illyrijs & Encheleorum copijs. Quod autem de hoc prælio redditum est à Bacide, id verò hoc fuisse,

Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis
Barbaricæ Graiis acres clamore coibunt.
Hic multis occumbent defunctis munere Vitæ,
Quando sagittifera aderit lux Grima Medis.

Hæc ego atq; alia his similia è Musæo noui ad Persas spectauisse. Fluuius autem Thermodon Tanagram ac Glisantem interfluit. Insequenti nocte quàm Mardonius de oraculis 231

[1] Appararent, & singula ordine disponerent.

culis interrogauit, exhortatusq; suos est, excubitores dispositi fuere. Eius noctis quum multum processisset, conticiniumq; in exercitu esset & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ filius, dux & idem rex Macedonũ, ad excubias Athenienſium adequitauit, efflagitauitq; suos vt cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores, pleriq; remanserunt, nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis inquiunt quendã equo aduectum esse è castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, nisi nominatim appellans Athenienſium duces, velle se in colloquium illorum venire. Duces, hoc audito, confestim ad locum excubiarum sequuti sunt. quos Alexander, vbi venere, his verbis
» alloquutus est, Viri Athenienses, hæc ego vobis verba pro
» depositо trado, necui efferatis nisi Pausaniæ: ne ob id me
» perditum eatis. Quod haudquaquam dicerem nisi de vni-
» uersa Græcia solicitus essem: quippe qui vetusta origine
» Græcus sum, nec vellem videre Græciam [1] pro libera seruientem. Itaque vos certiores facio, Mardonium atque exercitũ litare non posse, alioqui olim iam conflicturũ fuisse.
» Is nunc sacrificia valere sinere constituit, & vbi primùm illuxerit, vobiscũ confligere: extimescens admodũ (quantũ
» ego conijcio) ne plures ad copias vestras accedant. Ad hæc
» vos parati estote. Quòd si differet Mardonius, nec cõmittet
» certamẽ, vos perseuerate hîc manere: ad paucos enim dies
» eis suppeditat cõmeatus. Quòd si hoc bellum vobis ex sentẽtia finietur, debebit aliquis vestrũm reminiſci mei meq;
» liberationis, qui Græcorũ causa rem adeo [2] temerariam, libenter tamẽ feci, vt ad vos consiliũ Mardonij deferrem: ne
» barbari ex improuiso vos adorirentur. Ego autẽ sum Alexander Macedo. Hæc loquutus Alexander, ad exercitum se recepit ad suamq; stationem. Duces Athenienſium ad cornu dextrum profecti, quæ ab Alexandro audierant Pausaniæ retulere. Hac ratione Pausanias in metum Persarum adductus, Quoniam, inquit, sub auroram prælium
» fiet, [3] expedit vos Athenienses stare in acie aduersus Per-
» sas vobis cognitos, vt qui cum Medis in Marathone pugna-
» ueritis: nos verò qui eorum sumus inexperti atq; ignari,
» (nemo enim Spartiata Medorum periculum fecit) contrà
» vobis oppositos Bœotos & Thessalos: quorum sumus ex-

1 Ex libera factam seruã. *vel, in seruitutẽ redactam.*

2 Periculosam.

3 Vos quidẽ Athenienses in acie stare aduersus Persas necesse est, nos autẽ aduersus Bœotos & eos qui vobis oppositi sunt Græcos. idq; hac de causa quòd Medos eorumq; pugnam noueritis, ex prælio apud Marathonẽ gesto: nos verò vitos hosce incognitos habeamus. nullus enim Spartanorum Medorũ periculum fecit, at Bœotos & Thessalos experti sumus. Itaq; sumptum.

perti, horum Græcorum gratia. Itaq; opus est sumptis ar- «
mis vos in hoc dextrum, nos in sinistrum cornu transire. «
Ad hæc ita respondere Athenienses, Nobis quoque olim «
iam inde ab initio, posteaquam aspeximus Persas aduer- «
sus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere quod vos «
dicere occupastis: sed verebamur ne non grata esset vobis «
oratio. nunc quandoquidem ipsi fecistis huius rei mentio- «
nem, & nobis iucunda oratio est, & parati sumus istud ex- «
sequi. Vbi hoc vtrisque complacitum est, & loca permu- «
tauerunt, sub auroram rem aduertentes Bœoti ad Mardo-
nium detulerunt. Ea audita Mardonius extemplò & ipse
conatus est Persas contra Lacedæmonios transferre. Pau-
sanias autem hoc fieri intelligens, nec latere factum suum,
rursus in dextrum cornu Spartiatas reducit. At vbi Mar-
donius & ipse suos in sinistrum reduxit, & acies pristino in
loco steterc, misso caduceatore ad Spartiatas ita inquit, La-
cedæmonij, vos verò fama fert omnium qui istic sunt es- «
se præstantissimos, qui neque è bello fugiatis, neque ordi- «
nes deseratis, sed perstantes aut interficiatis hostes, aut i- «
psi occumbatis. Horum nihil admodum veri est. quippe «
antequam manus conserantur, vos cernimus fugientes, «
aciemq; deserentes, & relegato Athenien sibus periculo, «
consistentes ex aduerso nostrorum seruorum: quod neuti- «
quam est factũ præstantium virorũ. Ex quo plurimùm de «
vobis nos fefellit opinio, quos expectamus [1] ex nominis «
gloria missuros vestra sponte caduceatorem nos prouoca- «
tum, quòd cum solis Persis, tanquam huic rei sufficientes, «
pugnare velletis. At [2] nihil tale inuenimus quale ferebatur, «
sed potius esse vos metu perterritos. Nunc igitur quoniã «
ipsi non occupastis hoc dicere, occupamus: vt quandoqui- «
dẽ vos inter Græcos præstãtissimi esse existimamini, & nos «
inter barbaros, dimicemus totidem vtriq; numero, & si vi- «
deatur vt cæteri quoq; itidem, & illi postmodum pugnent: «
sin hoc non videatur, sed satis esse nos solos decernere, nos «
soli decernamus, & vtri è nobis vicerint, ij totum exerci- «
tum vicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, quum ali- «
quandiu expectasset, nemine quippiam respondente, re-
trò abijt, & rem Mardonio retulit. Ille maiorẽ in modum
lætatus, & frigida victoria elatus, equitatum in Græcos im-
misit.

1 Pro celebritate vestra. *Id est, vt consentaneum esset illi famæ quæ de vestra fortitudine sparsa est.*

2 Nihil tale vos dicere cõperimus, sed por.

misit. Equites in Græcos inuecti, omnem illorum exercitum perturbabant, iaculis sagittisq; inceſſentes, qui quum eſſent hippotoxotæ, *id eſt equites ſagittarij*, cominus pugnare [1] insueti, fontem Gargaphium, vnde cunctus Græ-
132 corum aquabatur exercitus, confuderunt obstruxeruntq;. Eum iuxta fontem soli Lacedæmonij stationem habebãt: cæteri Græci, vt quiq; stationes habebant, maius minúsve procul illinc aberant. Et erat quidem Asopus in propinquo: sed aquari ex eo ab equitibus missilibusq; prohibiti, ita ad fontem pergebant. hunc in modum aqua exercitus exutus quum esset, & ab equitatu perturbaretur, duces Grçcorum tum his tum alijs de causis frequentes ad Pausaniam in dextrum cornu veniunt. Qui, etsi talis esset rerum status, tamen ob id præcipuè angebantur quòd iam re frumentaria deficiebantur, quum ipsorum serui in Peloponnesum missi frumentatum, intercluderentur ab equitatu quominus ad castra reuerterentur. De hoc autem deliberantibus ducibus visum est, si Persæ eo die supersederent committere prælium, esse eundum in insulam quæ ab Asopo & à fonte Gargaphio, vbi castra habebant, decem stadijs aberat, ante oppidum Platæense sita in continente, hunc in modum: Fluuius supernè è Cithærone delabens in campum, diuortia facit: rursusq; intercapedine trium fermè stadiorum sua fluenta commiscet. Huic insulæ nomen est Oeroe: quam Asopi filiam esse indigenæ aiunt. In hunc locum Græci transire decreuerant, vt & affatim aquæ ad vsum haberent, neq; ab equitatu, sicuti quum ex aduerso erant, infestarentur. Et decreuerant transire secunda noctis vigilia, ne ipsos proficiscentes conspicati Persæ, insequente equitatu in tumultum venirent. quinetiam quum ad eum locum ventum esset vbi Asopi filia Oeroe diuortio aquarum è Cithærone cingitur, mitterent sub noctem dimidium copiarum in Cithæronem ad recipienda seruitia quæ frumentatum conceſſerant. erant enim illa in Cithærone intercluſa. Hæc vbi statuerunt, totum illum diem inceſſente equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub exitũ diei digreſſis equitibus ea noctis hora qua de abeundo conuenerat, pleriq; sumptis vtensilibus abscesſerunt, [2] non habentes in animo quem ad locum vtirent

1 *Sequutus est lectionẽ quæ & in quibuſdã vet. cod. habetur*, ἄπορα *pro* εὔπορα.

2 Non hab. in animo eũ de quo cõuenerat locum petere, sed quum se loco mouiſſent, iter Platæam versus tenebant, lubenter equitatũ effugientes.

conuenerant. Nonnulli, vt moueri cœptum est, iter Platæ-
ensem ad vrbem intendunt, cupidi equitatum effugere.
in templumque Iunonis fugiendo perueniunt, quod si-
tum est ante vrbem, à fonte Gargaphio viginti stadiis di-
stans. Quò vbi peruenere, positis pro templo armis, circa
templum ipsum castra poluere. Hos Pausanias cernens ab
exercitu digressos, præcepit & ipse Lacedæmoniis vt sum-
ptis armis irent quà cæteri præcederent, ratus illos tende-
re ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausa-
niæ cæteri præfecti parati quum essent, Amõpharetus Po-
liadæ filius tribunus cohortis Pitanorum negare se fugi-
turum [1] peregrinos neq; vltrò dedecoraturum esse Spar-
tam: quinetiam mirari id quod fieri cerneret, quippe qui
colloquio superiori interfuisset. Pausanias autem & EVry-
anax cum indignè ferentes non parêre sibi illum, tum in-
dignius cohortem Pitanetem relictum iri tribuno repu-
gnante: quod erat futurum si ipsi eos missos facerent, gra-
tia exequendi ea quæ cum aliis Græcis constituissent: hoc
reputantes substiterunt cum Laconicis copiis, conaban-
turque persuadere homini non id facto opus esse. & alij
quidem hortabantur [2] solum Amompharetum à Lacedæ-
moniis ac Tegeatis relinqui. Athenienses autem hoc sibi
faciendum putarunt, vt vbi collocati erant, ibi persisterent,
intelligentes Lacedæmoniorũ ingenia aliud sentientium,
aliud dicentium. Itaque vbi exercitus mouere cœpit, equi-
tem è suis miserunt speculatum nunquid Spartiatæ ten-
tarent abire, & abire prorsus in animo haberent: scisci-
tumque à Pausania quídnam facere oporteret. Præco vbi
peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eo-
rumque primores tendere ad rixas. Hortantibus enim A-
mompharetum EVryanacte & Pausania, ne Lacedæmo-
nios qui soli remanebant, in periculum traheret, necdum
persuadẽtibus, donec ventũ est ad iurgia, interuenit præco
Athenienfis, Amõpharcto inter altercandũ sumente am-
babus manibus saxum, & illud ante pedes Pausaniæ po-
nente, ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ calculum
dare, non fugiendos esse peregrinos: appellans barbaros.
Eum Pausanias insanum nec potentem mentis vocans,
ad præconem Atheniensium, qui iussus erat percontan-
tem,

1 *Id est barbaros, vt ipse Herodotus antea docuit, pag. 225. sed & paulo post rursum exponit.*

2 Amompharetũ, qui solus ex Lacedæmonijs & Tegeatis remanserat.

tem, respondit, vt illis referret præsentẽ rerum suarũ statũ, obsecrans eos vt ad sese venirent, & de discessu eadẽ quæ ipsi agerent. Præcone ad Athenienses reuerso, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tempus Pausanias moratus, dato signo cæteros omnes Lacedæmonios, Tegeatis sequentibus, per edita abduxit, ratus Amompharetum non deserturum alios: prout & contigit. [a] Horum itinere rursus instructa acie Athenienses iere: & quia Lacedæmonij prærupta occupauerant & Cithæronis radices, metu equitatus, ipsi deorsum ad campũ deflexere. Amompharetus autem, non credens ausurum ipsos relinquere Pausaniam, circuire eos qui manebant, ne desererent ordinem. At vbi ij qui cum Pausania erant iam abibant, tunc [b] ratus è disciplina militari se deseri, sumptis armis cohortem suam lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter stadia progressum ad amnem Moloentem, in loco qui dicitur Argiopius (vbi situm est templum Cereris Eleusiniæ) substiterat, opperiens Amompharetei cohortem, eo consilio vt si Amompharetus cum sua cohorte non discederet loco in quo instructa erat, sed in eo persisteret, retrò ad hominem suppetias iret. Itaque & Amompharetus cum suis ad cæteros peruenit, & omnis barbarorum equitatus ingruebat, agens pro sua consuetudine. nam quum inspexisset locum vbi superioribus diebus habuerant Græci castra, vacuum, admissis equis assiduè insequi pergens, illos adeptus vrgebat. Mardonius quoque cognito hostium nocturno abitu, inspectoque loco deserto, accitis Thorace Larissæo & fratribus eius EVrypylo & Thrasydio, inquit, Filij Aleuæ quídnam dicetis adhuc, quum » hæc deserta cernatis à Lacedæmoniis quos negabatis » vos finitimi ex acie fugere, sed viros summos esse in re » bellica? qui & prius (vt omnes vidimus) locum in acie » imminutauerunt, & nunc proxima nocte se fuga propipuerunt. [c] Propipuerunt autem, quia illos necesse erat cum » ijs prælio decernere qui non falsò sunt hominum præ» stantissimi. vnde nullius esse se pretij, inter Græcos, & ipsos » nullius pretij viros, ostenderunt. Cæterùm vobis Per» sarum inexpertis, sanequàm ignoscebam, laudantibus » istos vobis expertos: Artabazum autem vehementius ad-

a Athenienses autẽ acie instructa, cõtratium Lacedæmonijs iter tenuerũt. Lac. enim prærupt. occup. & Cith. radices metu equitatus, at ipsi deorsũ.

b Atque (vt declararunt posteaquam illis necesse fuit cũ ijs prædictis qui non fuerunt hominum præstantissimi) quum ipsi nullius pretij essent inter Græcos, nullius pretij viros se ostentabant.

mirabar formidare Lacedæmonios, & præ formidine sen- "
tentiam dicere ignauissimam, expedire ex his castris nos "
in vrbem Thebanorum concedere obsidendos. [1] quam "
sententiam rex antea aliunde quàm ex me audiet. Sed de "
hoc aliàs dicetur. Nunc autem istis ita facientibus non est "
remittendum, sed instandum, donec intercepti nobis dent "
pœnas eorum quæ in Persas perpetrarunt. Hæc loquu- "
tus, Persas Asopo transmisso cursim ducit contra Græco-
rum agmen, tanquam fugam capessentium: Lacedæmo-
niosque solos ac Tegeatas adeptus est. nam Athenienses
transuersis tramitibus subter prærupta in planũ digressos
non cernebat. Cæteri autẽ barbarorum agminum præfe-
cti Persas mouentes ad Græcos insequendos conspicati,
sublatis & ipsi signis cuncti insequuntur, pro se quisq; ma-
turantes, [2] nulla diligentia, nullo ordine viam ingressi. Et
isti quidem cum vociferatione ac tumultu instabant Græ-
cis, tanquam excepturi. Pausanias autem, vbi equitatu pre-
mi cœpit, equitem ad Athenienses mittit, qui hæc diceret,
Viri Athenienses, proposita dimicatione maxima, vt aut "
libera Græcia sit aut seruituti obnoxia, proditi sumus à so- "
ciis noctu elapsis & nos Lacedæmonij & vos Athenienses: "
quod reliquum est, ita nobis videtur esse faciendũ, vt quàm "
strenuissimè possumus nosmetipsos defensantes, mutuo "
simus auxilio. Ac si quidem in vos priores impetum dedis- "
set equitatus, è nostra dignitate erat & Tegeatarum qui "
nobiscum Græciam non prodiderunt, subsidio vobis veni- "
re: nunc, quoniã totus in nos equitatus contendit, debetis "
vos ad partem maximè laborantem supperias ferre. Quòd "
si vobis aliquo discrimine occupatis fas nos est subsidio "
venire saltem hoc gratificamini nobis vt sagittarios mitta- "
tis: quos agnoscimus longè omnium qui in hoc bello sunt "
promtissimos esse ad nos exaudiendos. Hæc vbi audie- "
re Athenienses, quum mouerent ad ferendã strenuè opem
& iam aduentarent, ibi in eos ij Græci qui partes regias se-
quebantur, ex aduerso instructi inuadunt. Quo factum
est vt [3] Athenienses ab iis vrgentibus auxilium ferre non
possent, ægrè admodum id ferentes. Ita destituti Lacedæ-
monij, numero cum leui armatura quinquaginta millia,
& Tegeatæ numero triã millia (hi enim nusquam ab La-
cedæ-

1 Quĩ ipse quoq; rex ex me audiet.

2 Nullo delectu, nulloq; ordine v.ing. *Vel, Inordinatè & confusè.*

3 Athenienses ad ferẽdas suppetias ire non possent. quod enim obiectã erat, negotium illis facessebat.

cedæmoniis dirimebantur)sacrificauerunt tanquam conflicturi cum Mardonio præsentibusque copiis: & quum litare non potuissent, multi eorum interea cadebant, multo plures vulnerabantur. Confertis enim gerris Persæ ingentem vim sagittarum emittebant, adeo instanter vt [1] sagentibus Spartiatis, & quia litare non poterant, respiciens ad templum Iunonis Platæensium, Pausanias, implorauerit deam, obsecraueritq; ne spes sua ipsos omnino frustraretur. Adhuc eo deam his verbis inuocante, Tegeatæ prius exurgentes in barbaros tendunt: statimque post Pausaniæ preces sacrificantibus Lacedæmoniis exta pulchra extitere: qui aliquanto pòst & ipsi in Persas eunt. Persæ omissis arcubus ex aduerso steterе. Ad quorum gerra primùm pugna atrox commissa est iuxta ipsum Cereris templum, eaque pertinax, donec ad propulsionem ventum est. Siquidem barbari prehensantes lanceas confringebant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant & imperiti, nec hostibus prudentia pares. qui etsi deni pluréve aut pauciores in singulos irruebant, tamen quia confusi incidebant, à Spartiatis conficiebantur. Mardonius qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille delec-
234 tis Persarum præstantissimis stipatus erat, ea maximè parte hostem vrgebat. qui quamdiu superfuit, tamdiu Persæ resistentes seseque defensantes strauere multos Lacedæmoniorum. Postea verò quàm Mardonius, & agmen quod circa illum robustissimum erat, occubuit, tum demum alij quoque terga vertentes cessere Lacedemoniis, [2] quorum plerisque officiebat vestis armis vacans. inermes enim cum armatis prælium faciebant. Ibi & vltio necis Leonidæ de Mardonio peracta est, secundum oracullum Spartiatis redditum: & victoria omnium quas vnquam nouimus speciosissima potitus est Pausanias Cleombroti filius, Anaxandridæ nepos. Huius autem superiora maiorum nomina in Leonida recensui. Illius enim iidem qui & Pausaniæ maiores fuere. Oppetiit autem Mardonius sub Aimnesto, viro inter Spartiatas eximio: qui aliquādiu post bellum Medicum trecentos viros secum habens, apud Stenyclerum cum omnibus Messeniis quibuscū erat bellum confixit, vbi ipse & trecenti illi occubuere. Ad Platæas

[1] Quæ premeretur Spartiatæ.

[2] Plurimū enim illis *Persis* officieb.

autem Persæ postquam à Lacedæmoniis in fugam versi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murum ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet autẽ me admiratio, quum iuxta lucũ Cereris dimicaretur, ne vnum quidem Persarum visum esse intrasse fanum, neque circa templum occubuisse, sed plerosque in profano: sed opinor (si quid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos non recepisse, quia templum quod est in Eleusine Anactorium concremauerant. Hactenus pugna hæc gesta est. Artabazus autem Pharnacis filius, cui iam inde ab initio displicuerat Mardonium relinqui ab rege in Græcia, quique multis verbis pugnam dissuadens nihil profecerat, hoc sibi agendum putauit. Is, quòd sibi non placerent quæ à Mardonio fiebant, eos quibus præerat (præerat autem non paruis copiis, sed ad quadraginta vsque millia hominum) ducebat instructos, dum prælium fiebat, quid futurum è prælio esset probè intelligens, iusseratque omnes ire confertos quacunque ipse duceret, & quà viderent ipsum festinantem. Sic iustas tanquam ad pugnam copias ducens, cernit Persas fugientes. ita non seruato amplius eodem ducendi ordine, sed repentè effuso cursũ fugæ se dedit nõ ligneũ murum versus, aut Thebana mœnia, sed ad Phocenses, animo celerrimè peruenièdi ad Hellespontum. & hi quidem horsum iter intenderunt. Cæteris autem Græcis qui stabant à regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Bœoti tamen perdiu cum Atheniensibus decertauerunt. Nam ex Thebanis ij qui cum Medis sentiebant, hi non parum strenuos se præstiterunt: qui nolentes vltrò ignauiter agere, ita dimicarunt, vt trecenti primores eorum ac fortissimus quisque illic sub Atheniensibus occubuerint. Vbi autem & isti terga dederunt, non quò Persæ & alia multitudo, [1] quæ aut cum nemine pugnauerat, aut non expectauerat, sed Thebas versus fugerunt. Omnem autem rem pependisse à Persis, (quanquam & ipsorum quidam, antequam cum hoste congrederentur, fugæ se mandauerunt) apud me fidem facit, [2] quòd ad Persas intuebantur: atque ita cuncti illis victis fugam capesserunt, præter equitatũ tum alium, tum Bœotorum: qui hactenus profuit fugientibus, vt assi-

1 Quæ nec cum quoquã pugnauerat, nec vllum egregium facinus ediderat.

2 Quòd quũ Persas fugientes vidissent, ita demum omnes fugæ se dedetũt, præter equit.

vt assiduè adhærens hosti, arceret eum ab amicis quos Græci insequebantur. Insequebantur enim Græci victores, vrgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter hunc tumultum nuntiatur Græcis qui circa templum Iunonis instructi à prælio aberant, geri prælium & Pausanianos vincere. Ea re audita, Corinthij, Megarenses & Phliasij nullo ordine eunt: Corinthij rectà per colles quâ itur ad Cereris templum: alibi per campum, quę planissima viarum erat. Quos iam hosti propinquos nullo ordine irruere conspicati Thebani equites, quorum præfectus erat Asopodorus Timandri filius, equos in illos incitauerunt, cosq; adorti sexcentos strauerunt: cæteros ad Cithæronem vsq; persequuti, terga cecidérunt. Est isti quidem Megarenses atque Phliasij nulla cum laude perierunt. At Persæ cæteraq; multitudo postquam ad ligneum murum effugerunt, turres, antequam Lacedæmonij aduenirent, ascendere occupant. Illis conscensis quamcommodissimè possunt murum præstruunt. ex quo subeuntibus mox Lacedæmoniis, acrior extitit muri oppugnatio. Nam quoad Athenienses abfuere, non modò ipse barbari defensabant, sed etiam Lacedæmoniis antecellebant, vtpote ignaris murorum oppugnandorum: vt verò Athenienses superuenere, tum atrox muri oppugnatio propugnatioque extitit, eaq; permagno temporis spatio: sed tandem virtute & pertinacia Atheniensis murũ transcenderunt, subruerunt́que. atq; ea parte se Græci infuderunt, [1] quorũ Tegeatæ introiere principes: iidemq; tentorium Mardonij diripuerunt, & ex eo cum alia, tum verò equorum præsepe Mardonii ex ære totum, spectatu dignum: quod præsepe Mardonij Tegeatæ in tẽplo Aleæ Mineruæ reposuerunt. nam cætera quæ cepere, in vnum cum cæterorum Græcorum præda contulerunt. Proruto muro barbati non amplius cateruam togere, nemo strenuitatis memor esse, videlicet oppressi intra exiguum tempus, & tot myriadibus interceptis exterriti. [2] Quos tãto studio Græci trucidabant vt ex triginta myriadibus (exceptis quatuor, cum quibus Artabazus aufugit) ne tria quidem millia hominum cædi superfuerint. E Lacedæmoniis autem qui Spartani essent, vnus & [3] triginta sunt omnino desiderati: Tegeatarum, sedecim: Athenienstium,

1 Ex quibus primi Teg. introiere.

2 Quos adeo facile erat Græcis trucidare vt ex trig.

3 Nonaginta.

duo & quinquaginta. Porro inter barbaros ſtrenuiſſimi extiterũt,è peditibus quidem Perſę,ex equitibus autem Sacæ,è viris verò, Mardonius: inter Græcos autem cum Tegeatæ Athenienſesque multùm eminuerunt, tum multo plus Lacedæmonij. Quod nulla alia re poſſum oſtendere, niſi quòd omnes hi eos qui ſibi oblati ſunt,vicerunt: Lacedæmonij verò quod robuſtiſſimum fuit hoſtilis exercitus ſuperauerunt. Quorum longè præſtantiſſimus extitit mea ſententia Ariſtodemus,[1] is qui ſolus trecentorum, quòd ex Thermopylis euaſiſſet, dedecus ignominiamque acceperat. Secundum hunc nauauere operam Poſidonius & Philocyon & Amomphareus Spartiara. Quanquam quum ſermo haberetur quiſnam præſtãtiſſimus extitiſſet,ij Spartiatæ qui adfuere,cenſuerunt Ariſtodemum, etſi præclara facinora edidit, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinem deſeruiſſe, & propalàm mori voluiſſe: Poſidonium verò, qui perire noluiſſet, ob id extitiſſe tanto præſtabiliorem virum. verùm id fortaſſe liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem opperiere, omnes honore affecti ſunt,præter Ariſtodemum: qui ideo caruit honore, quòd ob cauſam prædictam ſibi occumbendum putauit. Hi ſunt qui ad Platæas nobiliſſimi extitere. nam Callicrates extra prælium occubuit:quo nemo tunc in caſtra Græcorum [2] præſtantior venerat, non modò Lacedæmoniorum,ſed etiam aliorum Græcorum. Hic, quum Pauſanias ſacrificaſſet,ſedens in ordine, ſagitta per latera ictus eſt:& quum aliis pugnantibus ipſe exportaretur,ſeſe morientem miſerabatur, ad Aimneſtum virum Plataæenſem inquiens, non ſibi dolere quòd pro Græcia periret,ſed quòd nihil manu vſus eſſet,nullamq; operam nauaſſet dignam & ſe & ſua cupiditate nauandi. Ex Athenienſibus eminuiſſe fertur Sophanes Eurychidis filius, è tribu Decelenſi. Decelenſes autem rem aliquando geſſerunt(vt ipſi Athenienſes aiunt)in omne æuum fructuoſam. ſiquidem quum olim ad inueſtigandam Helenam Tyndaridæ cum magnis copiis oram Atticam inuaſiſſent, & populos è ſedibus ſuis eiicerent,inquari quónam loci ſubducta Helepa eſſet, tunc Decelenſes feruntur,&(vt quidam volunt) ipſe Deceleus, tum dolore contumeliæ quæ Theſeo fieret, tum metu totius

Athe-

1 *Vide ſupra, pag.200.*

2 Formoſior.

Athenienſium ſoli, ne vaſtaretur, expoſuiſſe illis omnem rem geſtam, eosque deduxiſſe ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelenſibus permanſit ad hanc vſque memoriam in Sparta immunitas vectigalium,& dignitas præſidendi:adeo quidem vt bello quod multis poſtea annis inter Athenienſes atque Peloponnenſes geſtum eſt, Lacedæmonij quum cæteram Atticam popularentur, à Decelea temperauerint. Ex hoc populo ortus Sophanes, & præclariſſimè inter Athenienſes nauata opera, ancipiti ſermone celebratur: vno, fertur geſtaſſe ferream ancoram è balteo thoracis catena alligatam, quam, quoties aduentantibus hoſtibus propinquus erat, obiiciebat, ne illi irruentes, ipſum ex ordine ſummouere poſſent: rurſus eiſdem in fugam ſe vertentibus, reſumpta ancora ita fugientes inſequebatur. Altero ſermone à ſuperiori differente fertur geſtaſſe ancoram non ferream ex balteo alligatam, ſed inſignitam in ſcuto, quod nunquam quieſcens, aſſiduè rotabatur. Extat & alterum Sophanis præclarum facinus, quòd obſidentibus AEginam Athenienſibus, Eurybiadem virum Argiuum quinque certaminum victorem ex prouocatione interemit. Sed aliquanto poſt hoc bellum in quo vir egregius extitit, dum Athenienſium vnà cum Leagro Glauconis filio dux eſſet, & de metallis aureis decertaret, contigit vt ſub Edonibus apud Daton occumberet. Poſt barbarorum ſtragem ad Plataeas editam, transfugit illuc ad Græcos mulier quædam, quæ erat pallaca Pharandatis filij Teaſpis viri Perſæ: hæc quum accepiſſet Perſas fuſos eſſe, Græcos victores, tum multo auro ornata, inter ancillas & ipſas ornatas, cum veſte ſpecioſiſſima, carpento aduenit: ex eoque deſcendens pergit ad Lacedæmonios adhuc in cæde occupatos: & intuita Pauſaniam illa omnia adminiſtrantem, agnouit hominem, cuius & nomen iampridem
» & patriam didicerat. Eius genua amplectens, Spartæ rex,
» inquit, libera me ſupplicem captiuitatis ſeruitute, quam etiam hoc facto demeritus es quòd iſtos extinxiſti neque
» dæmonum neque deorum reſpectum habentes. Equidem
» genere ſum Coa, Hegetoridæ Antagoræ filia, quam vi rap-
236 tam ex Co vir Perſes habuit. Huic reſpondens Pauſanias,

[1] Tum quòd supplex, tum quòd sis (si modò vera loqueris) Hegetoridæ Coi filia, quocum mihi maior quàm cum alio quoquam circum illa loca habitantium, hospitij necessitudo intercedit.

[1] Tum eo nomine quod sis supplex, & ideo inmolabilis.

Bono, inquit, animo esto, [1] tum quia supplex, tum quia multa loqueris vera. nam filia es Hegetoridæ Coi, mihi inter omnes qui illa circa loca incolunt hospitis summi. Hæc loquutus, eam impræsentiarum ephoris qui aderant commendauit: postmodum in AEginam, quò illa voluit, deducendam curauit. Post huius mulieris digressum continuò Mantinei superuenerunt re iam confecta: qui se animaduertentes venisse ferò ad pugnam, magnæ iacturæ loco id sibi esse putauerunt, sed idoneos se esse ad sumendas de ipsis pœnas dixere. Itaque cognito, Medos qui cum Artabazo erant, fugę se mandasse, eos in Thessaliam vsque persequuti sunt, etsi vetantibus Lacedæmoniis insequi fugientes. Iidem postea domum reuersi, duces suos exilio mulctauerunt. Post Mantineos aduenere Elei, qui itidem vt Mantinei magno id sibi detrimento existimantes, domum regressi sunt, suosque & ipsi duces exilio mulctauerunt. Hactenus de Mantineis & Eleis. Erat autem apud Platæas in exercitu Æginetarum è primoribus Lampon Pytheï filius, qui Pausaniam adiens, infandissima vsus est oratione, inquiens, Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magnitudine & fulgore gessisti, cui dij tribuerunt vt liberata Græcia, omnes quos nouimus Græcos gloria supergredereris. quod superest in hac re, agas ita vt & tu maiore fama celebreris, & aliquis barbarorum posthac caueat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim Leonidæ apud Thermopylas interempti reciso capite Mardonius ac Xerxes truncum in crucem sustulerunt: quibus si vicem reddes, laudem nanciscēris primùm ab omnibus Spartiatis, secundo loco ab vniuersis Græcis. siquidem suffixo Mardonio, Leonidam patruum tuum fueris vltus. Hæc Lampon, gratiam se initurum ratus apud Pausaniam dicebat. Cui respondens Pausanias, Tuam, inquit, hospes Ægineta, beneuolentiam atque prouidentiam amplector: tamen ab æquitate iudicādi deerras. nam & me & patriam quos in altum extulisti ob hæc gesta, ad nihilum redigis, quum suades mihi sæuire in mortuum, aisque me auditurum melius si istud fecero. quod barbaros decet potius facere quàm Græcos, quodque in illis exprobramus. quare ego neque Æginetis, neque iis quibus ista probantur assentior: contentusque

» tusque sum Spartiatis placere vt honestè agam, honeste-
» que dicam. Leonidæ autem, cui me iubes parentare, affir-
» mo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas occubuerunt,
» magnificè esse parentarum, innumerabilibus horum fu-
» neribus. Tu verò posthac ad istud consulendum ne me ad-
» ieris: quod tibi impune esse, loco beneficij ponas. Hoc quũ
» ille audisset, abiit. Pausanias autem edicto proposito nequis
de præda quid tangeret, iussit [1] seruos omnem comporta-
re pecuniam. Illi per castra dispersi inueniunt tentoria au-
ro & argento referta, lectosq; auro & argento constratos:
crateras etiam aureos, phialasq;, & alia vasa potoria, nec-
non saccos super plaustra, interlucentibus intus inclusis ex
auro & argento lebetibus. Quinetiam è cæsorum cadauc-
ribus exuebãt armillas & torques & acinaces aureos. Nam
varij generis vestimenta nullius momenti habebantur, ca-
rumque rerum multum furto subtrahentes serui Æginetis
venundabant, multum, quod occultare non poterant, re-
præsentabant. vnde principium extitit ingentium diuitia-
rum Æginetis, vtpote aurum à seruis pro ere mercantibus.
Collata autem pecunia decimam selegerunt, ex qua tũ deo
qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistẽs super
tricipiti ex ære colubro, proximè aram: tum deo qui est in
Olympia, æreus decem cubitorum Iupiter: tum deo qui est
apud Isthmum, æreus septem cubitorum Neptunus. Hac
parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quis-
que merito accipientes: itemque pallacas Persarum, &
aurum & argentum & reliquam pecuniam, cum iumen-
tis. Quæ autem peculiariter data sint iis qui optimam o-
peram nauauerant ad Plataeas, refertur à nemine, data ta-
men fuisse arbitror: certè Pausaniæ sunt ex omnibus de-
na, & ea delecta, dono data, ex mulieribus, equis, talentis,
camelis, & item ex cæteris rebus. Feruntur autem hæc quo-
que acta esse: Xerxem, dum è Græcia fugit, omnem ap-
paratum suum ex auro argentoque & [2] peripetasmatis
Mardonio reliquisse, & Pausaniam dum eum apparatum
vidit, iussisse pistores & coquos cœnam sibi vti Mardo-
nio instruere. quod quum illi fecissent, tum Pausaniam le-
ctos intuentem aureos argenteosque [3] probè instratos,
mensas etiam aureas ac argenteas, magnificumque cœnæ

1 Helotes, *quod erat peculiare seruorum Lacedæm. nomen. quod & paulo post & alius varijs locis obseruandum.*

2 Aulæis, *secundum quosdam.*

3 *Vallam apparet verba quæ in vulg. edit. desunt legisse, videlicet* τῶ ἐστρωμένας, καὶ περιπέτειας χρυσέους καὶ ἀργυρέους, *quæ & in nostris vet. cod. habentur*

apparatum, propositis bonis stupefactum, imperasse per iocum suis ministris vt Laconicam instruerent cœnam. [1] Id quum illi ex spatio multùm distante fecissent, ibi eundem cachinnantem accersisse Græcorum duces, eisque, vbi conuenerunt, inter ostendendum vtriusque cœnæ apparatum dixisse, Viri Græci, hac ego vos de causa conuocaui, quòd volebam vobis amentiam Medorum ducis ostendere, qui quum talem vitam duceret, ad nos subigendos venit qui tam miserè victitamus. Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixisse fertur. Interiecto deinde tempore complures Platæensium repererunt loculos auri argentique & aliarum pecuniarum. Hoc quoque rei apparuit postmodum in his mortuis carne nudatis, vt quum eorum ossa comportarent vnum in locum Platæenses, inuentum sit caput nullam futuram habens, sed ex vno osse solidum: item maxilla, cum eo quod super maxillam est, habens dentes, etsi distinctos, tamen ex vno osse vniuersos tam molares quàm cæteros. quinetiam ossa viri quinque cubitorum. [2] Postero die quum Mardonij cadauer non exstaret, incertum à quibus hominibus subtractum. audiui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingentia dona ab Artonte Mardonij filio accepisse. Sed quis curam susceperit cadaueris Mardonij humandi, pro comperto non potui audire. habet tamen huius rei nonnihil famæ Dionysiophanes vir Ephesius. Mardonius quidem hoc modo tumulatus est. Græci verò, posteaquàm prædã dispertierunt, cæsos seperatim quisque suos tumularunt. Lacedæmonij, tribus sepulchris effectis, in eorum vno sacerdotes, è quibus fuere Posidonius & Amomphareetus & Philocyon & Callicrates: in altero reliquos Sparriatas, in tertio seruos humauerunt. Hunc in modum Lacedæmonij sepulti sunt. [3] Tegeatæ verò & Athenienses suos vtrique promiscuè condiderunt: necnon Megarenses atque Phliasij suos ab equitatu interemptos. [4] Horum omnium sepul-

1 Quum autem hæc cœna instructa longo interuallo ab illa superaretur, ibi eund. cachin.

2 At Mardonij cadauer postridie *quàm ille occubuit*, ex oculis summotum fuit: sed à quonã verò mihi certò compertum non est.

3 Tegeatæ verò seorsum à *Lacedæmoniis* omnes *suos* confertos humauerunt. Athenienses quoque suos vno eodemque in loco, & Megarenses, & Phliasij &c. *vt ἐμῶ id sit quod de Tegeatis per ἀλέας significauit: quod reddidi Confertos, accipiens pro In eundem locum coacernatos. Potest tamen ἐμῶ ita etiam accipi (& forsasse melius) vt commune fuerit Athenien sibus, Megarensibus & Phliasijs sepulchrum.*

4 πλήσιος videtur ex sequentibus exponendum à κατά. q. d. Atque horum quidem omnium sepulchra vacua non fuerunt, sed in iis cadauera verè condita fuerunt. Quod autem ad reliquorum attinet sepulchra quæ Platæis visuntur, hos ego accepi, quòd abfuisse à pugna puderet, singulos aggeres communes excitasse, posterorum

sepulchra fuerunt plena. Nam aliorum sepulchra quæ ad Platæas ostenduntur, ea sunt (quantum ego accipio) ab iis excitata qui erubescebant se à pugna abfuisse, quum serò superuenissent. Quippe tumulus illic visitur qui dicitur Æginetarum: quem ego audio decem post hanc pugnam annis rogatu Æginetarum à Cleade AVtodici filio viro Platæensi illorum hospite excitatum fuisse. Græcis statim à cæsorum humatione in agro Platæensi, inito consilio visum est bellum Thebis inferendum, petendumq; eos qui cum Medis sensissent: & in primis Timegenidem & Attaginum, qui principes factionis extitissent: &, ni eos dedidissent, non prius ab vrbe discedendum quàm eam euertissent. Hoc vbi decreuere, vndecimo à pugna die mouentes obsedere Thebanos, iussos dedere quos diximus viros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabantur, mutumque adoriebantur. Quibus ab agro vastando non discedentibus, vicesimo die Timegenides ad populares ita inquit, Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita constitutũ est, non prius abscedere ab oppugnatione Thebarum quàm aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis, abst vt nostra causa Thebanus ager amplius vexetur: sed siue per causam deposcendi nos, pecunias cupiunt, pecunias eis è publico demus: (nam & publicè cum Medis sensimus: non autẽ nos soli.) siue reuera deposcentes nos vrbem obsident, nosipsi nos in disceptationem exhibemus. Eum Thebani sanè probè & opportunè loquutum arbitrantes, cuestigio caduceatorem ad Pausaniam misere, velle se viros dedere. Ea re inter eos cõuenta, Attaginus ex vrbe profugit: cuius liberos ad se Pausanias adductos culpa absoluit, negans pueros factionis Medicæ esse participes. Cæteri quos Thebani dedidere, ipsi quidem putabant se crimen refutaturos, ac pecunia elapsuros: Pausanias autem hoc ipsum suspicans fore, vbi illos accepit, dimissis omnibus sociorum copiis, Corinthũ deductos supplicio affecit. Hæc

rorum rationem habẽtes. Ibi enim est Æginetarum quod vocatur sepulchrum à Cleade AVtodici filio, illorum hospite, eorum rogatu decem etiã post annis (vt audio) extructũ. *Obseruandum est autem μάρτυρα dicere, non τάφους, eo quòd illi quidẽ pro sepulcris ea vellent haberi, vnde dicit* καλεόμενος τάφος, *q. d.* καλιόμενος τύμβος ἀλλ' οὐκ ἐών, χῶμα δὲ μόνον) *at reuera sepulchra non essent, sed aggeres tantum sepulchra simulantes, siue imitantes. quos inquam pro sepulchris haberi vellent, non à suæ ætatis hominibus (vtpote quibus cognita fraus esset) sed à posteris. Ideo illud* τῶν ὑστερῶν ἕνεκα

ἀνθρώπων *verto Posterorum rationem habentes, vel, Posterorum ratione habita. Neque enim placet interpretari In posterorum gratiam: quòd illos in hanc opinionem adducere, esset illis imponere, non autem gratificari. Potest tamen simplicius verti, Id facientes propter posteros. At Valla alium quem verba ferre non possunt sensum secutus, vertit, Quum serò superuenissent.*

hactenus quæ ad Platæas & ad Thebas gesta sunt. Artabazum autem Pharnacis filium, vt è Platęis fugiens porrò se proripuerat, Thessali, quum ad ipsos venit, hospitio inuitatum interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Platæas gestæ. Iste intelligens, si omnem veritatem pugnæ referret, aditurum se vitæ discrimen cum suo exercitu: fore enim vt omnes cognita re ipsum adorirentur: hæc considerans, nec apud Phocenses retulerat quippiã, & tunc ad Thessalos ita loquutus est, Equidem, viri Thessali, ma- ce
turo (vt cernitis) quamcelerrimè peruenire in Thraciam, ce
missus cum hac exercitus parte ad quoddam negotium ce
transigendum. Mardonius autem ipse cum suo exercitu ce
aderit, nostris vestigiis insistens, cui hospitium & officium ce
præstate. hæc enim vos in tempus præstitisse non pœnite- ce
bit. Hæc fatus, copias festinabundus per Thessaliam Mace- ce
doniamque agebat, rectà Thraciam versus, tanquam verè properans: ac regionem mediterraneam præcidens, peruenit Byzãtium, permultis sociorum in itinere relictis, qui vel à Thracibus obtruncati fuerant, vel quòd fame atq; labore fuerant enecti. Ex Byzantio nauigiis transmisit in Asiam. Hunc in modum iste rediit. Quo autem die ad Plataeas pugnatum est à Persis, ea die contigit hoc apud Mycalen Loniæ geri: quum apud Delon Græci considerent, ij qui 238
vnà cum Leutychide Lacedæmonio nauibus venerant, eò appulsi sunt è Samo legati, Lampon Thrasyclei & Athenagoras Archestratidæ & Hegesistratus Aristagoræ filius, missi à Samiis clam Persis ac tyrãno Theomestore Androdamantis filio, quem Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi quum audierunt duces, verba fecit Hegesistratus multa & varia: Fore enim vt si tantummodo viderent hos Iones, à Persis deficerent, nec barbari expectarent: etiam vt expectarent, tamen fore vt non aliam prædam talem isti reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat vt Græcos Græci liberarent, vlciscerenturque barbarum. quæ facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad prælium. Siquid verò apud hos suspicionis subesset ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se vt in horum nauibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis quum multus esset hospes Samius, sciscitabatur

cuius

eum Leutychides, (siue ominis gratia volens audire nomen, siue casu, id deo agente) Samie hospes, quod est tibi
» nomen? Ille respondet, Hegesistrato. Leutychides interpel-
» lata reliqua eius oratione, siquam instituerat, Accipio, in-
» quit, pro augurio Hegesistratum. Hospes Samie, effice tu
» vt nauigemus, data nobis per te & istos qui tecum sunt fi-
» de, Samios promptos fore ad ineundam nobiscum socie-
» tatem. Hæc loquutus, & rem pariter exequi aggressus est.
nam quum Samij extemplo fidem interposito etiam iure-iurando dedissent de sua societate cum Græcis, Leutychides dimissis donum cæteris legatis, iussit eũ cuius nomen pro augurio acceperat, secum nauigare. Græci eum illic diem commorati, postridie pulchrè litauere, haruspice Deiphono EVenij filio Apolloniata, ex Apollonia quæ est in sinu Ionico. Huius patri EVenio res huiusmodi contigit: Sunt in hac Apollonia sacræ Solis oues, quę interdiu secundum flumen pascuntur quod è monte Lacmone per Apolloniatem agrum fluit in mare iuxta Oricum portum. nocte autem eas stabulantes in antro, [1] non procul ab vrbe, custodiunt delecti viri, diuitiis & genere inter populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quòd ex oraculo quodam Apolloniatæ eas oues permagni faciant. Ibi EVenius hic, quum aliquando delectus ad custodiendas oues non excubaret vigilans, sed obdormisset, ingressi antrum lupi oues circiter sexaginta trucidarunt. Id vbi iste animaduertit, rem suppressit, neminiq́ue aperuit, habens in animo totidem mercari, quas substitueret. at Apolloniatæ vbi acceperunt (neque enim eos quod gestum erat latuit) adductum in iudicium EVenium condemnauerunt vt, quia vigiliam edormisset, visu priuaretur. Quem postea quam excæcauerunt, mox eis neque pecora fœtificabant, neque humus pro consuetudine fructum ferebat. Erant autem illis *pecora & in Dodona & in Delphis. Interrogati prophetæ de causa mali præsentis, responderunt causam esse quia custodem sacrarum ouium EVenium iniquè luminibus orbassent. se enim immisisse lupos: nec prius ab illius vltione cessaturos quàm ei satisfeciissent de iis quæ in eum perpetrassent, prout ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret. His perfectis, daturos se EVenio tale donum quod

[1] *Addit negationem quæ in vulg. edit. non habetur.*

**Interpres legit* πρόκλυσι: *sed verior scriptura est* πρόφασις. *id est* oracula: *vt monuit Paul. Leop. Emend. lib. 8, c. 1, S.*

habentem plerique hominum putarent beatum. Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniatæ silentio supprimentes, quibusdam è ciuibus exequenda delegauerunt. Isti hunc in modum putarunt exequenda: EVenium in statione sedentem adeunt, eique assidentes aliis de rebus verba faciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei mentione, percontantur quam mulctam optaret si eam vellent pendere Apolloniatæ. Hic, qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuium, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & præterea domicilium quod in vrbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non infensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc quum respondisset EVenius, tum ij qui ei assidebant, excipientes, EVeni, inquiunt, hanc tibi satisfactionem Apolloniatæ pro ereptis oculis tibi rependunt, ex oraculo eis reddito. Euenius, vbi omnem rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. At ciues ea prędia à dominis mercati, huic illa quæ optarat dedere: qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, vnde celebratissimus euasit. Huius EVenij filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthiis exercitui vaticinabatur. Quanquam illud quoq; audiui, Deiphono negotium in Græcia fuisse exhibitum, quòd se filium EVenij, cuius non esset, nuncuparet. Cæterùm postquam litauere Græci, classem è Delo Samum versus soluerunt: & quum Samum applicuissent, ad templum Iunonis eam locauere, sese ad prælium nauale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persæ audientes, & ipsi cæteras naues ad continentem reducunt, præter Phœnissas, quas abire permiserant. non enim censebant pugnam naualem sibi esse capessendam, quum pares hosti non esse sibi viderentur. In 23
continentem autem ideo nauigabant vt essent sub suo peditatu, qui apud Mycalen agebat, præcepto Xerxis ab aliis copiis relictus ad Ioniam tutandam, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum & specie & statura eminentissimo. Ad hunc exercitum constituerant refugere duces Persicæ classis, subductisque nauibus, munimenta valli circundare, in illarum suumque præsidium.

Hoc

Hoc inito consilio, profecti sunt ad Potniensium templum Mycales, præteruecti ad Gæsonem & Scolopoentem, vbi Cereris Eleusiniæ cernitur templum, quod Philistus Pasiclis filius condidit, sectans Neleum Codri filium qui ad coloniam Mileti locandam veniebat. Ibi subductas naues munimento circumdederunt: & è saxis stipitibusq; mitium arborum, quas ipsi exciderunt, & circum munitiones depactis sudibus se instruxerunt, tanquam & obsidendi & victoria potituri, in vtrunque enim casum ratione inita sese apparabant. Hos abiisse in continentẽ postquam accepere Græci, tanquam eos barbari effugissent, ægrè ferebant, incerti quid agerent, retrónesereciperent, an tenderent in Hellespontum. Tandem neutrum horum visum est esse faciendum, sed porrò eundum in cõtinentem. præparatis igitur ad pugnam naualem tabulatis, aliisque quibuscunque opus erat, ad Mycalen nauigant: & quum proximè castris hostium fuere, neminem ex aduerso obuiam ferri vident, sed naues intra murum subductas, & magnam vim peditatus pro littore dispositam. Ibi primùm Leutychides naucm littori applicans quam maximè appropinquare poterat, Iones per præconem compellabat, inquiens, Viri Iones, quicunque è vobis me exauditis, intelligite quæ dico. nihil enim horum quæ vobis mando intelligent Persæ. Vbi pugnam conseruerimus, deberis ante omnia reminiscí libertatis. deinde tesseræ Hebes. Atque hoc qui è vobis non audiit, ab eo qui audiit discat. Huius autem facti eadem mens fuit quæ Themistoclis ad Artemisium: quòd videlicet hæc verba, si laterent barbaros, inductura ad obsequendum Iones essent: sin delata ad barbaros, redditura eis Græcos suspectos. His per Leutychidem admonitis, secundo loco Græci naues littori admouent, & ex illis in littus egressi, sese ad pugnandum instruebant. Quod facientes quum cernerent Persæ, & scirent Samios fuisse adhortatos, arma Samiis adimunt, suspicati illos sentire cum Græcis. Quippe Samij exceptos circa Atticam Atheniensis à Xerxe, & illuc classe barbarorum deuectos, redemerant omnes, Athenasque cum viatico remiserant. Quo nomine non in minimam suspicionem venerant, quòd quingenta hominum capita hostium Xerxis liberassent. Præ-

terea Milesiis, tanquam maximè locorum gnaris, Persæ imperant vt compita quę ad cacumina Mycales ferunt custodiant: eo consilio facientes id, vt Milesij ab exercitu abesſent. Hunc in modum ab iis Ionibus qui aliquid rerum nouarum molituri videbantur, si facultatem nacti essent, Persæ sibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris testudine sese constipauerant. Græci, vbi instructi fuere, ire in barbaros tendunt: quibus euntibus aduolauit in vniuersum exercitum rumor, caduceumque supra fluctus positum apparuit. Rumor autem huiusmodi ad eos ferebatur, Grecos acie in Bœotia superasse Mardonij copias. Multis autem signis res quæ diuinitus fiunt, declarantur. etsi tunc eodem die contigit vtraque clades, ea quæ ad Platæas accepta, & quæ ad Mycalen accipienda erat, fama quæ huc ad Græcos venit, reddidit eos multo ferociores, & ad subeundum vltrò periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, vt ad vtranque pugnam fuerint Cereris Eleusiniæ templa. nam apud ipsum Cereris fanum (vt à me superius demonstratum est) in agro Platęensi pugna commissa est, & item in Mycale iuxta Cereris delubrum pugna erat committenda: vt non ab re venerit ad istos fama victoriæ Pausaniæ atque Græcorum. nam pugna ad Platæas diluculo diei gesta est, apud Mycalen vesperi. quarum vtranque eodem eiusdem mensis die gestam esse, non diu pòst ab his rem repetentibus declaratum est. Ante rumoris autem aduentum subibat istos timor non tam de seipsis quàm de Græcia, ne Mardonio subiiceretur: at vbi fama hæc ad eos aduolauit, impensius atque properantius ad congrediendum processerunt: tanto animo Græcis ac barbaris in pugnam tendentibus, tanquam insulæ eis & Hellespontus proposita præmia essent. Athenienses porro, & qui iuxta erant instructi, penè dimidium copiarum, iter tenebant per littus atque planitiem: Lacedæmonij autem, & deinceps collocati, per confragosa & montes. Quæ dum Lacedæmonij circuibant, interim Athenienses in altero cornu præliabantur. Persæ, quoad sibi gerra manſere recta, sese defensauere, nihilo inferiores hostibus: postea verò quàm Athenienſium & eorum qui cum Athenienſibus erant copiæ adnixæ sunt, vehementius se mutuò adhortantes,

tantes, vt laus operis ipsorum esset, non Lacedæmoniorum, tum commutari iam res,& deiectis gerris Græci confertim impressionem facere in Persas. Illi excepto impetu perdiu restitere, ad postremum in munitiones refugere: cum quibus pariter irruperunt Athenienses & Corinthij & Sicyonij & Trœzenij.ita enim erant ij in acie collocati. Vbi verò & murus captus est,ibi barbari non roboris memores esse,sed fugæ, præterquam Persæ: hi autem soli ad paucos redacti pugnabant, Græcis assiduè in murum irruentibus. Quorum duo classiarij exercitus duces, Artayntes & Ithramitres, effugerunt: totidem pugnantes occubuerunt,Mardontes, & pedestrium copiarum dux Tigranes. Adhuc autem dimicantibus Persis supervenere Lacedæmonij ac socij, qui eos qui supererant trucidauerunt. Ipsorum quoque Græcorum complures illic cecidere, & cum alij ex Sicyoniis, tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Samij qui in exercitu Medorum militabant,quibus adempta arma fuerant, vbi viderunt statim ab initio [1] pugnam pertinaciorem, quoad poterant Græcis suppetias iere. Quos inchoasse cernentes alij Iones,ita & ipsi à Persis deficientes adorti sunt barbaros.Milesiis autem præceptum erat vt exitus viarum custodirent,Persarum salutis gratia,vt siqui casus (quemadmodum accidit) eos deprehendissent,Milesiis ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina compararent.huius quidem rei causa Milesij illic collocati fuerant, néve si pugnæ adessent, aliquid innouarent. At illi è contrario prorsus quàm iussi fuerant fecere: qui & per alias quæ ad hostem ferebant vias barbaros deduxere, & ad extremum in eis mactandis omnium extitere hostilissimi. Hunc in modum Ionia iterum defecit à Persis. In hoc prælio præclarissimam inter Græcos operam nauauerunt Athenienses,& ex Atheniensibus Hermolycus EVthœni filius, vir in pancratio celeber: cui postea contigit vt bello inter Athenienses & Carystios, in pugna apud Cyrnum agri Carystij facta, cæsus in Geræsto iaceret. Secundum autem Athenienses egregij extitere Corinthij Trœzeniique ac Sicyonij. Græci verò perquam multis barbarorum aliis in pugna, aliis in fuga interfectis, eorum naues incenderunt, totumque murum, egesta illinc in litus

[1] Pugnam alteram in partem inclinare. *Alij, Pugnam ancipitem esse.*

præda, & quibuſdam pecuniarum theſauris repertis. Vbi caſtra atque naues cremauere, vela fecerunt. & quum Samum appulſi ſunt, conſultabant de gente Ionica transferenda, & vbinam in Græcia illam locari oporteret, [1] cuius ipſi imperium obtinerent. Neque enim videbatur eis fieri poſſe vt per omne tempus Ionibus tutandis præeſſent, ſperandum eſſe vt Iones à Perſis rebellaſſe gauderent. Ad hæc magiſtratus Lacedæmoniorum cenſebant empotia nationum Græcarum quæ cum Medis ſenſiſſent, eiectis incolis danda cum territorio Ionibus habitanda. Athenienſes è contrario, [2] non eſſe principatum Ioniæ ſummouendum. nec Lacedæmoniis de ipſorum coloniis conſultandum. & quum in hoc contenderent Athenienſes, libenter eis ceſſere Peloponnenſes: atque ita Samios & Chios & Leſbios ac cæteros inſulanos, qui ſecum militabant, ad ſocietatis fœdus adegerunt, data acceptaque fide cum iureiurando, ſe permanſuros in ſocietate, nec ab ea deſcituros. Hoc iureiurando accepto, ad pontes ſoluendos nauigauerunt rati adhuc illos intentos ſe eſſe inuenturos. Et iſti quidem in Helleſpontum nauigabant. Ij verò barbari qui profugerant, non ita multi quum ad cacumina Mycales peruenirent, ſe Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Maſiſtes Darij filius, qui pugnæ malè geſtæ adfuerat conuitiari Artayntæ cum aliis multis probris, tum verò dicere, illum muliere fuiſſe ignauiorem, [3] qui ita illam præfecturam adminiſtraſſet: dignumque omni malo eſſe, qui de regia domo malè meritus eſſet. Apud Perſas autem ſummo opprobrio datur, audire ſe muliere eſſe ignauiorem. Artayntes igitur, vbi multa audiit, indignè ferens, acinacem in Maſiſtem ſtringit, interficiendi auidus, quem irruentem cernens Xenagoras Praxilai filius, vir Halicarnaſſeus, vt ſtabat à tergo, hominem medium accipit, ſublatumque humi allidit. intereaque ſatellites Maſiſtis adfuere. Eo facto Xenagoras & ipſius Maſiſtis gratiam iniit, & Xerxis cuius fratrem ſeruaſſet. quippe ab eo ob hanc rem totius Ciliciæ præfectura donatus eſt. Nihil hoc amplius inter viam barbari egerunt, Sardisque peruenerunt. vbi rex erat ex eo tempore quo, prælio nauali malè geſto, Athenis illuc profugerat. Sardibus autem tunc agens, adamabat

1 Cuius ipſi imp. obtinerent. Ioniam autem barbaris relinquerent. neq; enim vid. eis ſ. p. vt per o. t. Io. tutandis præeſſent: ſin autem nõ tutarentur, Ionibus ſuam à Perſis defectionẽ ingratam fore putabant.

2 Nullo pacto ſedibus ſuis ſummouendos eſſe Iones cenſebant.

3 Qui ita munere imperatorio functus eſſet.

mabat vxorem Masistis, quæ & ipsa illic erat. ea quum potiri non posset, neque donis missitandis, neque vi, quam afferre nolebat fratris Masistis respectu: (quæ res & mulierem retinebat, probè gnaram non se coactum iri vi) ibi Xerxes cæteris prohibitis, huc euasit vt filio suo Dario in matrimonium daret filiam huius mulieris, ac Masistis: existimans, si hoc fecisset, commodius se illa potiturum. Contracto matrimonio, aliisque ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. eò postquam peruenit & vxorem Dario domum duxit, ita demum ab vxoris Masistis amo-
241 re cessauit [1] adamata ex familiaritate nurus Masistæ filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua quum potiretur, processu temporis res patefacta est, hunc in modum: Amestris vxor Xerxis, amiculum quod ipsa texuerat, grande atque variegatum, & spectatu dignum, viro donauit. Quo ille delectatus atque amictus, ad Artayntam se confert: atque vbi se oblectauit cum ea, iussit à se petere mulierem quæ optaret sibi fieri in remunerationem obsequij. omnia enim quæ peteret, impetraturam. Ad hoc illa respondens, (debebatur enim toti familiæ infortunium) Dabísne, inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes omnia alia potius eam petituram ratus, cum iureiurando promisit. Qui postea quam iurauit, mulier intrepidè amiculum poposcit. Xerxes enimuero recusare, non ob aliud quàm quòd vereretur Amestrin, ne sic illa rem quæ agebatur, iam pridē suspicata, deprehenderet: sed offerre ei & vrbes, & immensam vim auri, & copias militum, quibus nemo præter illam esset imperaturus. Eximium autem donum est apud Persas exercitu donari. Verùm quum non posset persuadere mulieri, amiculū dedit. Quo dono illa supramodum læta, eo gestando gestiebat. Amestris vbi mulierem habere amiculum sciuit, & rem gestam, non in puellā conceptit odium, sed in illius matrem, penes quam culpam & quā huius rei autorem esse credebat, exitium machinatur. Obseruato itaq; tempore quo vir suus Xerxes regalē instrueret cœnā, quæ cœna semel quotannis eo die quo rex creatus est instruebatur: (cœnę nomē Persicè Tycta, Grecè τέλεον. *i. perfecta*: in qua rex solum caput [2] ornatur, Persasq; strenis donat) hoc die obseruato Amestris à Xerxe petiit vt se Ma-

1 Et permutatis *sui amoris* vicibus, adamauit, atque adeo potitus est ea quæ Darij quidē vxor, Masistæ autē erat filia.

2 *Diuersam à nostra, lectionem videtur ef se sequutus.*

fistæ vxore donaret, Xerxes id indignum factu nefariumque arbitrari, vxorem germani dono dari, eamque insontem negotij illius cuius causa vxor sua eam flagitaret. Tandem huius precibus euictus, & instituto, quo nefas est, regia cœna proposita orantem non exorare, inuitus admodum annuit: tradensq; vxori ac iubens facere quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit, Masista, tu Darij filius es, idemq; mihi frater, præterea vir eximius: tamẽ cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam cum qua contubernium habeas. Istam autem quam in matrimonio habes (non enim mihi videtur habenda) missam facias. His verbis stupefactus Masistes, Domine, inquit, [1] quam tu mecum orationem habes importunam: qui vxorem, [2] ex qua liberi mihi sunt adolescentes, & filiæ, quarum vnam tu filio tuo duxisti vxorem) iubes me relinquere, (quæ mihi est ex animi mei sententia) vt filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem, rex, etsi magni facio me dignari coniugio filiæ tuæ, tamen neutrum istorum faciam. [3] tu verò, qui nequaquam necesse habes, noli ad hoc rei me cogere. alius non inferior me existet maritus filiæ tuæ: sine me meæ vxoris consuetudine frui. Hæc ille quum respondisset, percitus ira Xerxes, Atqui, inquit, [4] ita tecum, Masista, agetur, vt neq; iam tibi filiam meam nuptum dem, neq; tu consuetudine tuæ diutius fruaris: vt discas accipere oblata. Masistes his auditis, extrà abiit, hactenus loquutus, Domine, nondum me interemisti. Hoc interim tempore dum Xerxes cum fratre colloquitur, Amestris accitis satellitibus Xerxis, vxorem Masistæ excarnificat, mamillas præcidit, easq; canibus acijcit: præcidit nares, aures, labra, linguam: atque ita excarnificatam remittit domum. Harum rerum quum nihil audisset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domum proripiebat. vbi verò mutilatam vxorem vidit, cõfestim inito cum liberis consilio, abiit Bactra cum illis & aliis quibusdam, tanquam prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & plurimum mali regi facturus. Quod & contigisset (vt mihi videtur) [5] si occupasset ad Bactrios & ad Sacas ascendere. etenim præses erat Bactriorum, à prouincialibusque diligebatur. Sed hæc cum

1 Quæ est ista futilis qua vteris apud me, oratio? *Q. d. Quor sum spectat?*

2 Ex qua tres mihi lib.

3 Tu verò ne mihi vim adferas, hanc à me rem conrendens.

4 Ita res tuę comparatæ sunt. *Vel, Ita se res tuæ habent. Vel (retinendo idem loquendi genus) Ita tecum actũ est.*

5 *Id est, Si ad Bactrios & Sacas prius peruenire potuisset, quam rex de eo quod moliebatur, certior factus esset.*

eum [1] perpetraturum Xerxes audiens, missis aduersus hominem copiis, & ipsum & liberos & copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis & nece Masistæ hæc hactenus.

1 Molientem, *vel agitantem.*

Græci à Mycale profecti Hellespontum versus, primùm circa Lecton stationem habuerunt, à ventis intercepti. Inde soluentes, Abydum tenuerunt: & quum pontes quorum præcipuè causa illuc ierant, credentes se adhuc eos intentos esse inuenturos, reperissent solutos, deliberabant. Leutychidi & qui cum eo erant Lacedæmoniis, videbatur in Græciam redeundum: Athenienssibus autem & eorũ duci Xanthippo, illic manendum, vt Chersonesum tentarent. Itaque Peloponnenses quidem abiere: Athenienses verò Abydo in Chersonesum traiicientes, Sestum obsidebant. Huc, postquam auditum est Græcos in Hellesponto adesse, tanquam ad omnium eius tractus vrbium validissimo muro præditam, conuenere cum alij ex aliis circa oppidis, tum ex Cardia OEbazus, vir Persa, qui arma è pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppidum indigenæ Æoles, iunctis Persis pariter & magna sociorum frequentia. Tyrannidem illius prouinciæ obtinebat Xerxis prætor Artayctes, vir ille quidem Persa, sed dirus tamen & facinorosus, qui [2] Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circumuenit, petitis Protesilai Iphiclo geniti pecuniis. Etenim est in Eleunte Chersonesi Protesilai sepulchrum, & ei fanum circumiectum vbi inerat ingens vis pecuniæ, nec non phialæ aureæ argenteæque, & æs & vestis, aliaque donaria quæ Artayctes rege donante compilauit, his verbis eum circumueniens, Here, est hoc in loco domus viri Græci, qui cum militum copiis terram tuam adortus, meritas morte pœnas dedit: eius mihi domum dato, vt discant alij non militare aduersus regionem tuam. Hæc dicendo [3] facile erat persuadere Xerxi vt largiretur sibi domum eius viri de quo nihil suspicabatur istum ea sentire. Enimuero sentiebat Artayctes Protesilaum in prouinciam regis militasse, quod videlicet Persæ omnem Asiam suam esse arbitrabantur, & eius sempet qui potitur regno. Hic, postquam pecuniis ab rege donatus est, eas ab Eleunte, ad Sestum exportauit, fanumque seuit & coluit: & quoties Eleuntem pergebat,

242

2 Xerxem Ath. tendentem circumuenit, subreptis ex Eleunte pecuniis Iphicli.

3 Facilè domũ illius viri à Xerxe impetraturus erat, de ijs quę ille cogitabat nihil suspicato.

in adyto, *id est in templi loco inaccesso*, cum mulieribus concumbebat. Tunc autem ab Athenienſibus obſidebatur, nullis rebus præparatis quæ pertinerent ad tolerandam obſidionem, quam non expectauerat, ex improuiſo à Græcis inuaſus. Illi, poſteaquam ſibi obſidentibus aduenerat autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam murum expugnare non poſſent. itaque orare duces ſuos vt ſe illinc reducerent. Duces negare ſe prius id facturos quàm aut murum expugnaſſent, aut ipſos Reſpublica Athenienſium accerſiſſet. adeo res illa eis cordi erat. At ij qui cum Artayćte intra muros erant, in omnem adducti calamitatem, adeo vt funibus lectorum elixis veſcerentur, vbi iam ne hæc quidem habebant, ita ſub noctem capeſſerunt fugam, cum alij Perſæ, tum Artayctes & OEbazus delapſi à poſteriori murorum parte, quæ præcipuè deſtituta ab hoſtibus erat. Poſtquam illuxit, Cherſoniteni è turribus rem indicauere Athenienſibus, portasque patefecere. Athenienſium pleriſque fugientes Perſas perſequentibus, alij vrbem tenuere. OEbazum in Thraciam fuga elapſum, Thraces Apſinthij exceptum, Pleſtoro indigenæ deo ritu ſuo immolauerunt, cæterùm eius comites aliter interfecerunt. Artayctes autem cum ſuis inita poſterius fuga, quum pauci eſſent, ſuper Ægos fluenta circumuenti, quum perdiu ſeſe defenſaſſent, partim occubuerunt, partim viui ſunt capti. Quos Græci alligatos Seſtum duxerũt, interque eos Artayctem cum filio ſuo. Fertur à Cherſonitanis, vni eorum qui iſtos ſeruabant, dum [2] carnem ſalſam torret, tale oſtentum extitiſſe: Offa illa ſalſuræ igni impoſita * reſiliit palpitauitque, quemadmodum piſces recèns capti. Qua de re quum circumfuſi admirarentur, Artayctes oſtentum vt vidit, accito viro qui ſalſuram coquebat, Hoſpes, inquit, Athenienſis, non eſt quòd iſtud metuas oſtentum: quod non tua cauſa extitit, ſed mea: Proteſilao qui eſt apud Eleuntem ſignum dante qui mortuus ac ſale conditus, habet à diis poteſtatem, [3] eum à quo iniuriam excepit, vexandi. Nunc igitur ei [4] donaria reſtituere in animo habeo: pro pecuniis quidem quas è templo ſuſtuli huius dei, centum talenta pendam: pro mea verò ipſius ſalute ac filij, [5] ducenta. Hæc pollicens, Xanthippum Athenienſium du-

cem

1 Ita tandẽ illi præſentẽ rerum ſtatum boni conſulere cœperũt.

2 Piſces ſalitos torret, *vt alij interpret.*

* Vibrauit: *ſem*, concuſſa eſt: *a verbo* πάλλεσθαι. S.

3 De eo à quo iniuriam acceperit, pœnas ſumendi.

4 Hęc redẽptionis præmia ei tribuere volo.

5 Ducenta Athenienſibus, ſi ſeruatus fuero.

cem non perſuaſit, tum ſua ſponte animatum, tum ab Eleuntinis exoratum, quò Proteſilaum vlciſcerentur, vt hominem interimeret. Itaq; adductum hunc in littus in quo Xerxes traiectum iunxerat, (vt alij aiunt, in tumulum vbi Madyto imminentem) depactis humi aſſeribus ſuſpenderunt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis Athenienſes in Græciam remeauerunt, portantes tum alias pecunias, tum verò arma pontium, tanquam apud templa repoſituri. Nec aliud præterea quippiam geſtum eſt per eum annum. Huius autem Artayctæ, qui ſuſpenſus eſt auus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Perſas: quam excipientes Perſæ, ad Cyrum
» detulerunt in hæc verba, Quandoquidem Perſis Iupiter
» principatum dedit, & ex viris tibi Cyre, Aſtyage deiecto,
» agedum demigrantes ex hac regione, quam exiguam ha-
» bemus & aſperam, obtineamus meliorem aliam. Multæ
» ſunt nobis confines vrbes, multæ lõginquæ: quarum vnam
» incolentes, efficiemur admirabiliores apud pleroſque. De-
» cet autem hoc eos viros facere [1] qui poſſunt. nam quando
» facultas nobis præſtabitur melior quàm dum multorum
» hominum imperium habemus, & vniuerſæ Aſiæ? Hac ora-
tione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, iuſſit eos illud facere: ſed ita vt iubendo admoneret, ſe poſthac præpararent non ad imperandũ aliis amplius, ſed aliis parendum. natura enim comparatum eſſe vt è mollibus regionibus molles viri exiſtant, néue ex eadem terra admirandæ fruges & egregij bello viri gignantur. Hac Cyri ſententia

Perſæ ſuperati, à ſua deſtiterunt: præoptaruntq;
exile ſolum incolentes, imperare aliis
quàm campeſtre colentes,
aliis ſeruire.

[1] Imperium obtinent. *Vel, imperio pollẽt.*

EIVSDEM HERODOTI HALICARNASSEI DE GENERE VITAQVE HOMERI libellus,

Ex Conradi Heresbachij interpretatione, ab Henrico Stephano multis locis recognita.

At versus qui passim inserti occurrunt, Conradus non verterat: ideóq; eos partim ex eiusdem Henrici Stephani, partim ex aliorum interpretatione habes.

1 De Homeri natalibus, ætate & vita hęc memorię prodidit: quę exactissimè ad veritatem persequi est conatus.

HERODOTVS Halicarnasseus [1] de genere, vita atque adeo ætate Homeri studens quamverissima referre, hæc tradidit, Quum vetusta illa Æolũ ciuitas Cuma primùm conderetur, eodẽ cum aliæ permultę omnisq; generis gentes conuenæ confluxerunt, tum è Magnesia illuc pleriq; commigratũt, inter quos fuit Melanopus Ithagene Crithonis filio genitus, [2] homo fortunæ non perinde amplæ, attamen expeditæ. Hic Menalopus Onyretis Cumani filiam duxit vxorem, procreauitq; è legitimo toro fœmineam prolem, cui nomen indidit Critheidem. At ipse Melanopus vnà cum vxore vita functus est, commissa interim filia Cleanactis Argiui tutelæ, quo familiarissimè vti consueuerat. Porro tempore interiecto accidit fortè vt puella ista è fortuito concubitu prægnans deprehenderetur: [3] id quod paulisper suppressum quum Cleanax resciuisset, vehemẽter rei indignitate commotus, Critheidem seorsum ad se accersitã acerbè obiurgauit, commemorans quæ futura esset apud populares infamia. Postremò huiusmodi quippiam *quo illam exueret*, comminiscitur: Cumani iam tum in Hermei sinus recessu ędificabant. Ciuitati autẽ quæ condebatur, nomen imposuit Smyr-

1 Non cum multis sarcinis *illuc se conferẽs*. sed tenues fortunas habens.

3 Quod initio quidem celatum fuit: sed quum Cleanax resc.

Smyrnã Theseus, ab vxoris nomine cuius memoriã relinquere volebat. Hic Theseus è primariis Thessalorum fuit, qui Cumã condiderant, ab Eumelo Admeti filio oriundus, vitæ facultatibus apprimè instructus. Clàm exportatã huc Critheidem Cleanax Ismeniæ Bœotio commisit, ex iis qui Coloniã illuc duxerant, in primis sibi amico. Progressu deinde temporis, Critheis cũ aliis mulierculis ad festũ quoddam egressa iuxta fluuiũ Meletem, quum partui iam vicina esset, Homerũ peperit, non cæcum, sed videntem: nominauitq; eum Melesigenẽ, à fluuio videlicet prope quem edituesset. Quum aũt apud Ismenian Critheis antea diuersata esset, ab eo digressa, manuaria industria se filiumque alebat, aliunde alia sumens opera: vnde filium quoque quantum potuit, honestis disciplinis erudiuit. Erat autem eo tempore Smyrnæ quidam nomine Phemius, qui iuuentuti illic literas musicenque tradebat: hic [1] quum citra vxorem viueret, Critheidem conduxit quæ lanam illi exerceret quam à discipulis in mercedem acceperat. [2] Illa verò industria multa atque elegantia freta, Phemio cœpit impensè placere: adeo vt tandem Phemius eam verbis ad coniugium solicitaret, referens cum alia quibus ei fidem facere confidebat, tum præcipuè, quòd Melesigenem in filium
244 adoptaturus, liberaliterque simul aliturus instituturusque esset. Siquidem hunc cernebat iam miram quandam & ingenij & indolis spem de se pollicerí. Persuasa igitur Critheis, Phemio assentitur. Melesigenes cum naturæ bonitate præstans, tum cura accedẽte institutioneq;, cõtinuò omnes sui ordinis adolescentes facilè præuertit: atq; nõ ita multò pòst eruditionis auctibus crescens nihilo ipso Phemio [3] in disciplinis factus inferior. Et quum Phemius vita functus vniuersa ei legasset, paulò pòst Critheis quoq; fato concedit. Melesigenes itaq; ludo præfectus, suiq; iam iuris effectus, in magna fuit hominũ admiratione, non apud suos modò, verùm apud peregrinos etiam, qui frequentes illuc mercatus gratia, conuenichant. Erat enim Smyrna emporiũ celebre, vnde frumenta è vicinis agris abundè cõuecta exportabantur. Peregrini igitur quũ ab opere cessarẽt, Melesigeni libenter vacabant. Commodùm inter hos Mentes fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis soluens nauem

1 Quum vitam solitariam degeret.

2 Illa igitur opus apud eũ faciebat, modeste & castè se gerẽs. quo nomine Phemio tantopere placebat vt eam ad nubẽdum sibi solicitaret, cum alia quibus se id illi persuasurum sperabat, tum se filium eius adoptaturum, eumque ita educaturum & instituturum vt in virum egregiũ euaderet, pollicens. Siquidẽ hũc cern.

3 In docendo *pueros* erat inferior.

meritoriam comparauerat, qua frumenta Smyrna deueheret, vir, quantum illa ferebant tempora, & eruditus, & multarum rerum vsu exercitatus. Hic Melesigeni persuasit vt relicto ludo secum nauigaret, accepturus & mercedem & quæ ad profectionem essent necessaria. [1] At hæc Melesigenes, quandiu iuuenis esset, ciuitates regionesque spectare operæpretium fore ducebat sibi, qui conscribendæ poeseos iam argumentum in animo concepisset: qua nimirum occasione potissimùm eum arbitror pellectum. Proinde relicto ludo cum Mente nauigauit Melesigenes: & quocunque locorum appellebat, studiosè vniuersa rimans, contemplabatur siquid esset loci alicuius peculiare memoratu dignum: [2] adeo vt apparear commentarios eum profectionis suæ descripsisse, eorumque quæ quoque loco lustrando didicerit. Porro quum ex Hispania Thusciaque delati in Ithacam deuecherentur, contigit Melesigenem oculis iam antè parum valentem, extremè laborare: ita vt Mentes, negotiorum gratia in Leucadem traiecturus, eum apud Mentorem Alcimi filium Ithacensem reliquerit, hominem sibi vehemẽter amicum: multis precibus adigens eundem quò Melesigenis curam haberet tantisper dum è Leucade reuerteretur ipse. Mentor verò ægrotantem Melesigenem sedulò curauit, vir nimirum facultatibus pollens: quique ob egregiam æquitatem hospitalitatemque inter cæteros Ithacenses maximè prædicaretur. Atq; hîc accidit vt de Vlysse multa Melesigenes percontando cognosceret. Narrantque ipsi Ithacenses, tum visum eum amisisse ibidem: atque ego affirmare non dubitem, iam tum eundem conualuisse, at postea apud Colophonem prorsus cæcum factum fuisse. id quod ipsi quoque Colophonij mecum fatentur. At verò Mentes è Leucade Ithacam reuersus, Melesigenem recepit, [3] cum quo iam inde diu vltrò citroq; nauigauit, donec Colophonem appellenti eueniret vt in veterem morbũ recideret. quem quum effugere non daretur, visu putatur priuatus fuisse. E Colophone autem iam cæcus Smyrnam remeans, ad poemata conscribenda animum conuertit. Tempore deinde interiecto, quum Smyrnæ victu necessariisque destitueretur, constituit Cumam proficisci: commodumque Hermi

prata

1 Addens etiam, decere eum, dum iuuenis esset, regiones & vrbes visere. Atq; his potissimùm adductum eum fuisse arbitror. fortassis enim poesiu aggredi iam tum cogitabat. Proinde.

2 Verisimile est autem eum illarum omnium rerum cõmentarios confeciſſe. Porro q.

3 Eumq; diu variæ nauigationis sociũ habuit.

prata transiens, ad eum locum peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorum colonia, qui locus post Cumam habitatus fuit annis octo. Hîc memoratur primùm Melesigenes apud coriarij officinam cõsistens, huiusmodi quædam carmina recitasse,

Ἀ ἰδὲ ξεῖνον κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο.
Οἵ πόλιν αἰπυλὸν Κύμης Ἐ ριώπιδα κούρην
Ναίετε, Σαρδιόων πόδα τε ῥίζαν ὑψικόμοιο,
Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ ἧς ποταμοῖο
Ἕρμου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς. id est,
Hospitium præbete viro profugoq; vagoq;,
Vrbem qui celsam Cumen, Eriopida prolem,
Radicem incolitis Sardenes altricomantis,
Diuini potatis aquam qui fluminis Hermi,
Vorticibus torti, pater est cui Iuppiter ipse.

Sardena autem, cuius hîc commeminit, mons est ad Hermum fluuium Nouumq; murum situs. At coriario illi nomen erat Tychio, cui continuò auditis versibus visum est hominem recipiendum. commiseratione enim motus est, quum videret oculis tam miserè mulctatum: iussitq; præ-
245 sentibus secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam, præsentibus etiam alijs, poesin suam ostendit, Amphiarai in Thebas expeditionem, atq; hymnos in deos à se scriptos. ¹ Et quum inter fabulandum crebras sententias in medium, multamq; eruditionem afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratione. Atq; iam tum apud Nouum murum agens, è poesi victus subsidia habebat. Ostenditurq; ad nostra vsq; tempora ibidem locus vbi Melesigenes sedens carmina sua exhibuerit, qui locus in magna illic habetur veneratione ab incolis, memoraturq; populus arbor ab Homeri aduentu in eodem loco enata. Porro egestate postea adactus, quum vix alimenta haberet, statuit in animo Cumam ad feliciorem successum reuerti. Iturusq; hæc pronuntiauit carmina,

¹ Et quum sententiam suã proferret de ijs quæ in medium propo nebantur ab illis qui aderant, admiratione dignus ab audientibus iudicabatur.

Αἶψα πόδες με φέροιεν ἐς αἰδοίων πόλιν ἀνδρῶν·
Τῶν γὰρ ἐμοὺς φρένας ἔμπης ἐρίσει. id est,
Vos me hominum rapidè plantæ portetis in vrbem,
Quorum animus prompsus, pollent qui mente sagaci.

Proficiscens igitur Cumam è Nouo muro, per Latissam iter fecit, vtpote compendiosissimum. Vbi, vt Cumani narrant, flagitante socero, epigramma hoc scripsit Midæ Phrygum regi Gordij filio, id quod etiamnunc in Gordij cippo inscriptum visitur,

Χαλκῆ παρθένος εἰμὶ, Μίδου κ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι·
Ἔστ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,
Ἠέλιός τ' αἰεὶ λάμπῃ λαμπρόν τε σελήνη,
Καὶ ποταμοὶ ῥέωσιν, ἀναιλύζῃ δὲ θάλασσα,
Αὐτοῦ τῆδε μένουσα πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ
Ἀγγελέω παριοῦσι Μίδης ὅτι τῆδε τέθαπται. id est,

Aenea sum Virgo, Midæ qua incumbo sepulchro:
Dum fluit unda lenis, sublimis nascitur arbor,
Dum sol exoriens & splendida luna relucet,
Dum fluuii labuntur, inundant littora fluctus,
Hic constanter ago, lacrymasq; in marmore tincto
Fixa, Midam moneo tumulatum hic chare Viator.

Reuersus autem Cumam, in senum passim conuenticulis carmina sua quæ fecerat ostentabat, colloquiique suauitate auscultantes in sui admirationem facilè pertrahebat. Intelligens igitur Cumanos poesin suam recipere, pergit eosdem consuetudine sua oblectare, ac postremò huiusmodi conditionẽ proponere, si publicè eum alere vellent, se ciuitatem Cumanorũ celebertimam redditurum. Qui præsentes hæc audiebant, institutum probabant: addentes se quoque adiuturos, si petitionem suam ad senatum referret, vt votis suis fieret satis. Melesigenes his verbis erectus, collecto senatu in curiam processit: rogatoque eo cuius id muneris erat, vt in senatum duceretur, ille nihil recusans vbi opportunum videbatur, hominẽ deduxit. Hic consistens Melesigenes, eadem verba habuit in senatu quę paulò antè in illis conuenticulis de alimentis præstandis proposuerat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Dum autem senatores agitarent quídnam par esset homini respondere, visumq; esset cum ei qui deduxerat, tum alijs omnibus quotquot in conuenticulis Melesigenem audierant, petitionem admittendã: vnus tantùm è senatoribus refertur Melesigenis postulatis calculo suo repugnasse, interq;

alia

alia multa, hæc quoq; commemorasse: quòd si semel ὁμήρους, *hoc est cæcos* alendos susciperent, futurum esse vt continuò turbam & multam & inutilem haberent. Atque hîc primùm Homeri nomen Melesigeni inditum est, à cæcitatis videlicet calamitate. nam Cumani cæcos ὁμήρους appellant. Iamque inde, qui prius Melesigenes, nomen obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententia euicit, perque prætorem fuit approbata, qua contendebatur non alendum Homerum. Hæc quum illi nuntiaretur, vehementer commotus, his versibus calamitatem suam deplorabat.

Οἵη μ' αἴσα δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γενέσθαι,
Νήπιον αἰδοίης ὀπὶ γουνάσι μητρὸς ἀπάλλων,
Ἣν ποτ' ἐπώρξησαν βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο
Λαοὶ Φρίκωνος, μόρσιμον ὁπλοτέρης ἵππων.
246 Ὁπλότεροι μαλεροῖο πυρὸς κείροντες Ἄρηα,
Αἰολίδα Σμύρνην ἀλιγείτονα πυκνιμάχτην,
Ἣν τε δι' ἀγλαὸν εἴσιν ὕδωρ ἱεροῖο Μέλητος.
Ἔνθεν ἀποτμήξασαν κοῦραν Διὸς, ἀγλαὰ τέκνα,
Ἡδελέτην κλῆσαν δῖαν χθόνα καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
Οἱ δ' ἀπανηνάσθην ἱερὴν ὁπα, φημὶ ἀοιδήν.
Ἀφραδίῃσι δ' ἔμ' αὖτε παθὼν ἐς φρένα τείσεται αὖθις,
Ὅς σφιν ὀνειδείσιν ἐμὸν διεμήσατο πότμον.
Κεῖσε δ' ἐγὼ τιμή μοι θεὸς ὤπασε γεινομένῳ περ,
Τλήσομαι, ἀκράαντον φέρων πενθήμονι θυμῷ.
Οὐδέ πω μοι φίλα γυῖα μένειν ἱερῆς ἐν ἀγυιῆς
Κύμης ὁρμαίνουσι· μέγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
Δῆμον ἐς ἀλλοδαπὸν ἰέναι ὀλίγον περ ἐόντα. *id est,*
Hei mihi quàm fatum dat Iuppiter almus iniquum,
Infanti mihi lac generandæ ex vbere matris
Prebuit, AEolica Smyrna, quam martia quondam
Gens Phriconitis, certamine fortis equestri,
Condidit ad pelagus, praterlabente Melete.
Docta Iouis proles mecum hinc digressa volebat
Carminibus celebrare vrbem quã nomine dicunt
Cumam, quosq; viros intra sua mœnia claudit.

Illi audire sacra spreuerunt carmina Vocis.
Sed quicunque mihi eludem exitiumq; parauit,
Non impunè feret laesa quod mente Volutat:
At mihi quam dederint nascentes numina sortem,
AEgro animo quamuis, certum est perferre patiq;.
Sed iam per sacra Vestigia ponere Cumae
Compita non suadet mihi mens, potiusque remota
Inque peregrina sedem mihi quaerere terra.

Cuma deinde abiens ad Phoceam contendit, imprecans interim Cumanis nequis vnquam insignis poeta in illa regione existeret qui Cumanos celebraret. Apud Phoceam autem eodem modo sibi victum parauit, in conuenticulis videlicet passim carmina sua ostentans. Erat autẽ eo tempore apud illam Thestorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatæ. Hic animaduersa Homeri poesi, huiusmodi verbis Homerum compellauit, paratum se inquiens & ministrare ei, & victum suppeditare, si carmina quæ meditatus esset, describere pateretur, & alia subinde faciens, ad se deferret. Homerus, iam ministerij alicuius, atque adeo necessariorum indigens, recipiendam hanc conditionem putauit: commoratusque apud Thestoridem, minorem illam fecit Iliadem, cuius initium est,

Ἶλιον ἀείδω, καὶ Δαρδανίην εὔπωλον,
Ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ θεράποντες Ἄρηος. *id est,*
Troiam & Dardaniam canto, quæ mater equorum,
Quæ Danais Mauorte satis mala plurima Vexit.

Phocaidem quoq; quam vocant, Phocenses apud se conditam ab Homero asserunt. Iam verò Thestorides, vbi Phocaidem atq; alia pleraq; ab Homero communicata descripsisset, constituit è Phocea discedere, Homeriq; poesin pro sua venditare. Vnde factũ vt quum Homeri nõ perinde curã haberet, ille ad Thestoridẽ huiusmodi sit vsus disticho,

Θεστορίδη, πολλοῖσιν ἀφανέα κεύθεται ἀνὴρ,
Οὐδὲν ἀφεγγέστερον πέλεται νόος ἀνθρώποισι. *id est,* 247
[1] *Thestoride, ex multis, mortalibus abdita quæ sunt,*
Mens habet in primis cæcos humana recessus.

[1] *Legẽdo* Θεστορίδη, πολλοῖσιν ἀνθρώπων ἀφανέα κεύθεται ἀνὴρ, *&c.*

Thestorides igitur relicta Phocea in Chium concessit: vbi erecto

erecto ludo carmina illa pro suis euulgans, egregiam simul laudem sibi parauit & fructum haudquaquam vulgarem. Porro Homerus suo eodemque more viuere pergebat apud Phocenses, nimirum è poesi victū habens. Tempore deinde non ita multo pòst, viri aliquot è Chio eruditi audientes eadem carmina quæ iam sæpiùs in Chio à Thestoride pro suis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipsa à quodam ludimagistro pro suis cum magno fructu ostentari. Homerus inteligens continuò Thestoridem esse, magno studio properabat in Chium transmittere. Et quum portum adiisset, neque offendisset nauem qua traijceret, essent autem qui pro lignis deuehendis in Erythræam soluere pararent, bellè conuenire videbatur si per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit vt comitem se nauigationis reciperent, multis blandisque vsus verbis, quibus quod poscceret persuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, iusserunt nauem cum conscendere. Quo impetrato Homerus considens in naui, his versibus nautis bene precatur,

Κλῦθι Ποσιδάων μεγαλοσθενὲς ἐννοσίγαιε,
Εὐρυχόρυ μεδέων ἠδὲ ξαυθῆ Ἑλικῶνος.
Δὸς δὴ ἔρον καλὸν τ' ἀπήμονα νόστον ἰδέσθαι
Ναύτῃς, οἵ νηὸς πομπὶ ἠδ' ἀρχοὶ ἔασι.
Δὸς δὲ ἐς ὑπωρείαν ὑψικρήμνοιο Μίμαντος
Αἰσίμον μ' ἐλθόντα βροτῶν ἐσίων γε κυρῆσαι.
Φῶτά τε πεπύσθω ὃς ἐμὸν νόον ἠδὲ φρεσὶν ᾗσι,
Ὠδύσατο Ζεῦς ξένιον ξενίῃ τε τραπέζῃ. id est,

Audi qui pelagus valido Neptune tridenti
Imperioq; regis, spatiosaq; culta Heliconis:
Da precor his nautis reditum, ventosq; secundos,
Qui mihi sunt comites placidi, nauisq; magistri:
At mihi da misero sacram contingere terram,
Aerius qua parte Mimas ad sidera surgit.
Inde hominis iusti me fac succedere rectis,
Vlcisciq; virum qui me improbitate fefellit,
Lasit & hospitii sacra iura Ioueiq; benignum.

Vbi verò secundo vento Erythræam appulissent, Home-

rus in naui diuersatus est, postero autem die nautas rogauit vt aliquem præberent qui ad vrbem eum perduceret. Illi obsequuti, ducem itineris vnum è suis permiserunt. Quumq; iam pergendo ad Erythræam appropinquasset, deprehendissetq; vrbem asperam atq; montosam, in hæc prorupit carmina,

Πότνια γῆ, πάνδωρε, δόπιεσσα μδγίφρονος ὄλβου,
Ὡς ἄρα δὴ τοῖς μὲν φαεσίμβροτος εὔοχθος ἐτύχθης,
Τοῖσι δὲ δύσβωλος καὶ τρηχεῖ οἷς ἐχολώθης. id est,
O sacra multorum largitrix terra bonorum,
Quàm tu plana aliis & parte æqualis ab omni,
Aspera contrà aliis, in quos conuerteris iram,

Ingressus deinde Erythræorum vrbem, percontatur de naui. Et quum fortè quidam occurrisset salutaturus, qui eum in Phocea vidisset, ab hoc cõtendit vt secum dispiceret sicubi nauis appareret qua in Chium transmitteret. Atque quum in portu naualibusq; nullum reperiretur traiectitium nauigium, ille Homerum ad eum locum ducit vbi piscatoriæ nauiculæ stationem habebant. Et forte fortuna incidit in quosdam qui in Chium erant traiecturi. Hos adiens precatus est vt Homerum transportarent. Verùm illi nullis precibus permoti, non recepto Homero soluerunt. Homerus autem hæc eecinit carmina,

Ναῦται πορτοπόροι συγερὴ ἁλιῆες ἄτη, 248
Πτωχάσιν αἰθυίῃσι βίον δύσζηλον ἔχοντες,
Αἰδεῖσθε ξενίοιο Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
Δεινὴ γὰρ μέτοπις ξενίη Διός, ὅς κ' ἀλίτηται. id est,
Infidi nautæ, gens diris tristior ipsis,
Sæua quibus Geluris mergis dant æquora victum,
Si vobis nulla est hominum reuerentia cordi,
At sperate Iouem, summo qui regnat Olympo.
Tristis enim vultus Iouis est, pœnaque parata
His quibus hospitii non est pia tessera curæ.

At verò in altũ iam prouectis contigit vt aduerso vento rapti, eodẽ vnde soluerant, recurrerent, vbi etiã dum Homerum in littoris crepidine considentem offenderũt. qui cognito nauis recursu, hunc in modum eos alloquitur,

Ὑμᾶς,

Ὑμᾶς, ὦ ξένοι, ἔλαβεν ὁ ἄπνους αὐτὸς χειμών· ἀλλ' ἐπ' ἐμοὶ καὶ δέξασθε, καὶ πλοῦς ὑμῖν ἔσται.

Id est, Vos, o peregrini, ventus aduersus excepit: sed me nunc quoque admittite, & secunda vobis nauigatio erit.

Piſcatores autem, pœnitentia ducti quòd prius hominem non receperant, compellato eodem, iubent conſcendere, ſi velit, nauem. Recepto Homero rurſus vela faciũt: quumque exacto itinere littus appuliſſent, piſcatores ad ſua quiſque opera digreſſi, Homerum in littore ea nocte relinquunt. Vbi diluxit, itineri ſe accingens, oberransque ad eum locum peruenit qui appellatur Pinus: illicque quieſcenti noctu pini fructus eſt illapſus, quem aliqui τρόβιλον, alij κῶνον appellant, Homerus autem hos cecinit verſus,

Ἄλλη πὶς οὐ πεύκη ἀμείνονα καρπὸν ἴησιν
Ἴδης ἐν κορυφῇσι πολυπίδακος Ἰαιμοέσσης,
Ἔνθα σίδηρος Ἄρηος ὅπη χθονίοισι βροτοῖσιν
Ἔσσεται εὖτ' ἂν μὴν Κεβρηνίοι ἄνδρες ἔχωσι. *id est,*

Funduntur fructus alia magis arbore dulces,
Quam fouet Ambroſis felix in collibus Ida,
Hinc ferrum Genies Martis Galidaq; ſecures,
His Ubi conſiſtet campis Cebrenia pubes.

Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idam montẽ ædificare parabãt, vnde ferrũ effoditur. Cæterùm illinc abiens Homerus, vocẽ caprarum quę ibidẽ fortè paſcebantur, ſequutus, in canes incidit paſtorales: qui quum ferocius eum adorirẽtur, vociferabatur. Quod audiẽs Glaucus (id enim erat caprario nomẽ) accurrit feſtinãter, compellatosq; canes, ab Homero excuſſit. Atq; vbi diu multũq; admiratus fuiſſet, quòd nimirũ cæcus exiſtẽs eò locorũ perueniſſet, tãdẽ accedẽs rogabat quiſnã eſſet, & cuius rei indigẽs, quibuſq; modis ad inhabitata illa vaſtaq; loca diuertiſſet. Homerus omnẽ ſuã calamitatẽ cõmemorãs, ad commiſerationẽ Glaucũ pertraxit. [1] ſiquidẽ homo erat (vt apparet) cordatus. Excipiẽs igitur Homerũ ad ſuũ deduxit tugurĩũ, incenſoq; igne, cœnã inſtruxit: qua appoſita iuſſit cœnare ſecũ hoſpitẽ. At verò quũ canes à cibo abſtinẽtes nõ ceſſarẽt ſuo more cœnitantẽ adlatrare, Homerus Glaucum his verſibus alloquitur,

1 Nec enim inhumanus (vt conijcere licet) erat Glaucus. *Vel, Non inhumanũ enim fuiſſe Glaucum veriſimile eſt.*

Γλαῦκε πέπων δηρὸν τὸ ἔπος τὸ ἐνὶ φρεσὶ θῆσω,
Πρῶτον μὲν κυσὶ δεῖπνον ἐπ' αὐλείῃσι θύρῃσι
Δοιῶν· ὡς γὰρ ἄμεινον. ὁ δὲ κρατερὸν ἀκούει
Ἀνδρὸς ἐπερχομένου, ὃς ἐς ἔρκεα θηρὸς ἰόντος. id est,
Glauce precor, paucis me audi, pareq; monenti.
Præ foribus stabuli canibus fœta ferentia primùm
Fac tradas: nam sic melius, custodibus illis,
Nec fera nec fures venient ad septa dolosi.

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habuitque in magna hominem admiratione. Cœnati autem, vltro citroque habitis sermonibus, mutuis quoque colloquiis oblectabantur. Nam quum Homerus errores suos, ciuitatesq; quas adiisset, commemoraret, Glaucus hæc audiens præ admiratione stupebat: eratque iam tum cubandi tempus: & quieti se dabant. Postero die Glaucus cogitauit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indicandi. Proinde commissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quamfestinantissimè iturum. Descendens autem ad Bolissum (id erat vicino huic loco nomen) herumque suum adiens, narrauit de Homero quemadmodum res se habebat: quòd nimirum pro miraculo aduentum hominis duceret: demum rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuntio, cœpit cum Glauco expostulare, qui quoslibet citra delectũ errones mutilosque reciperet alcretque: tamen præcepit vt hospitẽ ad se perduceret. Glaucus verò ad Homerũ reuersus narrauit, iussitque sequi se in vrbem. fore enim hæc ei ad felicem fortunæ successum. Quibus non grauatim assentiens Homerus, caprarium sequitur. Hîc Chius *Glauci herus* vbi in colloquium cum Homero veniisset, reperisset-que hominem esse [1] cordatum, multaq; rerum peritia instructum, cœpit suadere ei vt apud se commoraretur, liberorumque quos habebat adolescentes, formandorum curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi concreditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunque iuuenilia ludicraque eius extant, apud Chium illum condidit in Bolisso. hincq; cœpit per vrbẽ inclarescere. Iam verò Thestorides, vt pri-

149

1 Naturali ingenij dexteritate præditum.

vtprimùm intellexit Homerum adesse, nauigans è Chio fugam capescebat. Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chium visendi copia, vrbem adiit, ludumque illic instituens, pueros carmina docebat. Id quum magna [1] felicitate Chiis facere videretur, multos sibi admiratores conciliauit. [2] Hinc igitur victum parans tolerabilem, vxorem duxit, è qua duas suscepit filias, quarum vna decessit innupta, alteram viro Chio elocauit. Enimuerò hic poesi manum admolitus, gratiam habuit bene de se merentibus. Et primùm quidem Mentori Ithacensi, in Odissea, vt qui laborantem ex oculis curauisset in Ithaca. huius enim beneficij gratia eius nomen poesi suæ inserens, Vlyssis fingit socium: cuius fidei Vlysses, Troiam nauigans, domum familiamq; concredidit, tanquam Ithacensiū præstantissimo atq; æquissimo. Aliis etiā plerisq; locis eundem laudibus vehit. siquidem Mineruā, quoties cum aliquo humana specie cōgredi fingit, Mentori identidem tradit assimilatam deā. Ad hæc Phemio præceptori gratiā eruditionis simul & nutricationis in Odyssea retulit, in hæc verba,

Κῆρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν περικαλλέ' ἔθηκε
Φημίῳ, ὅς οἱ πολλὸν ἐκάρυτο πάντας ἀείδων. *id est,*
Phemius at cunctis præstantior arte canendi
Insignem citharam, dederat quam præco, tenebat.

Et rursum,

Λὺ παρ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν ἀείδειν. *id est,*
Fundere & hanc pulsans modulamina dulcia cœpit.

Meminit & nauicularij in cuius comitatu nauigans, vrbes locaque plurima perlustrauit. Huic nomen erat Mentæ: cuius commeminit his versibus,

Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὐχομαι εἶ)
Υἱὸς, ἀπὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω. *id est,*
Anchialo Mentes forti genitore creatus,
Imperito Taphiis, quibus est ars nautica cordi.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui venientem ad sutrinam apud Nouum murum hospitio excepisset. Hunc enim Iliadi inseruit his versibus,

Αἴας δ' ἐξ ὑπέρθεν ἦλθε φέρων σάκος ἠύτε πύργον,
Χάλκειον, ἑπταβόειον· ὃ οἱ Τύχιος κάμε πύχων,

[1] Dexteritate.

[2] Hinc igitur quum satis superq; faculatū comparasset: *Vel. Quum abundè magnas facultates acquisisset.*

Σκωπτόμων ὄχ' ἀρ;ιος Τλη ἔνι οἰκία ναίων. *ideſt,*
Comminus acceſsit clypeo ſeptemplice tectus
Aiax: hunc clypeum turris fabricarat adinſtar
Vrbe in Hyle Tychius: non ſutor doctior alter.

A poeſi verò hac inclareſcens Homerus nõ per Ioniam ſolùm celebrabatur, ſed in ipſam vſq; Græciam multus de eodem ſermo perferebatur. Et quum iam eruditionis exiſtimatione augeſcentẽ multi viſerẽt, inciderũt fortè qui ſuaderent vt in Græciam ſe transferret. Quod conſilium admittẽs, impensè cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodumq; intelligens Argos multis egregijsq; elogijs celebratũ, Athenas non item, poeſi ſuæ inſerit, in maiori quidem Iliade hos verſus, quibus Erechtheum magnificè laudibus vehit, in nauium catalogo,

Δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα. *ideſt,*
Ortum ab Erechtheo populum: nutrierat illum
Pallas Erechtheum, tellus quem fœta crearat.

Meneſtheum etiam, ducem Athenienſium, tradit in exercitu tam pedeſtri quàm equeſtri ordinando peritiſſimum, idque his carminibus,

Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευ' υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεύς·
Τῷ δ' ὅπω πὶς ὁμοῖος ἐπιχθόνιος ἤρηται ἀνὴρ
Κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας αἰσπιδιώτας. *ideſt,*
Hos tunc ducebat patria virtute Meneſtheus,
Maximus: huic nemo poterat certare regendis,
Aut etiam ornandis vel equis, vel in arcta locandis
Agmina militibus.

Aiacem verò Telamoniũ ipſosq; Salaminios Athenienſibus in nauium nomenclatura annumerauit, ſic ſcribens,

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,
Στῆσε δ' ἄγχ' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες. *ideſt,*
Bis ſex è Salamine rates Telamonius Aiax
Egit, & adduxit ſtatuens in littore iuxta
Cecropias naues,

Poſtremò in Odyſſea Mineruam, poſtquam cum Vlyſſe in colloquium venerit, ad Athenienſium vrbem, quam præcipuè colebat, conceſſiſſe fingit.

ἵκετο

Ἵκετο δ' ἐς Μαραθῶνα & εὐρυχόρους ἐς Ἀθήνας·
Δῦνε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον. *Id est,*
Ad Marathona dehinc & magnas venit Athenas,
Tectaq; Erechthei subiit.

1 Quum igitur hæc poesi suæ inseruisset, & res ad suam in Græciam profectionem necessarias comparasset Samum app.

'Hæc vbi hunc in modum meditatus composuisset, animo in Græciam traiiciendi, commodùm profectionem capessens, Samum appulit: contigitque fortè vt eodem tempore Samij Apaturia festum agerent. Hîc Samius quidam agnito Homero, (vtpote quem iam antè in Chio vidisset) contribules suos adiens, indicauit tanti hominis aduentum. Illi, audita multa hominis prædicatione, iubebant adduci eũ. Conueniens igitur Homerum Samius, Quandoquidem, inquit, hospes, Apaturiorum festum agit ciuitas, inuitant te contribules ad idem festum concelebrandum. Homerus adfuturum se affirmans, comitatur inuitantẽ. Porro quum iã illuc quò vocatus erat pergeret, in mulieres impegit quæ in triuio Cærotropho sacra faciebant. Sacrifica occursantis aspectu indignata, exclamat, Vir, inquiens, facessas à sacris. Homerus dictum illud in animo voluẽs, rogabat quisnam esset qui loqueretur, & cui deo sacrificaret. Dux eius indicauit mulierem esse quæ Cærotropho sacrificaret. Quod audiens Homerus, huiusmodi carmina protulit,

Κλῦθί μοι εὐχομένῳ κουροτρόφε, δὸς δ' ὑμεναίκα
Τῳδε νέῳ μὲν αἰήναδε φιλότητα & εὐνὴν,
Ἠδ' ὀπιδρέπεσθω πολιοκροτάφοισι γέροισιν,
Ὧν ἄρη μὲν ἀπαμβλυώσεται, θυμὸς δ' ὑμείρει. *Id est,*
Dine preces audito meas, mulierq; facista,
Auersata eorum iuuenili ætate virgentum,
Canorum veterumq; senum capiatur amore,
Est ætas effœta quibus, sed prompta voluntas.

252 Vbi verò ad contribulum collegium accessisset Homerus, iamque in limine ædium consisteret in quibus epulum instructum erat, aliqui narrant iã dum ardente igne poetam cecinisse, alij postea accẽsum quàm carmina ista cecinisset,

Ἀνδρὸς μὲν στέφανος, παῖδες· πύργοι δ', πόλεος·
Ἵπποι δ' ἐν πεδίῳ κόσμος· νῆες δ', θαλάσσης·
Χρήματα δ' αὖξει οἶκον· ἀπὸ γεραροὶ βασιλῆες

Ἤμενοι εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὁρᾶσθαι·
Αἰθομένου δ' πυρὸς λεπαρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.
Vt patris, nati, sic turres sunt decus vrbis:
Sic & equi campum decorant, sic æquora naues;
Sic & opes ornant ædes: præsentia regum
Augusto in solio decorat fora lata sedentum:
At lucente domus multo est augustior igne.

2 Quum autem ingressus esset, & accubuisset.

[1] Ingressus autem reclinatusque, cum illis contribulibus epulo fruens, in magno honore admirationeque ab accumbentibus est habitus, ibidemque ea nocte cubile sibi parauit. [2] Crastino die conspicantes eum figuli quidam qui in figlina lateruunculos tegulasque coquebant, quum intellexissent hominem esse eruditum, [3] compellatum iusserunt 2 Postridie autem abeuntem eum conspicati fig. 3 Aduocarunt & iuss. cantare, pollicentes cum tegulas, tum alia, qualia eacunque essent quæ haberent, se illi daturos. Homerus hæc illis decinit carmina quæ vocantur Caminus, *id est fornax.*

Εἰ μὲν δώσετε μισθὸν, ἀείσω ὦ κεραμῆες,
Δεῦρ' ἄγ' Ἀθηναίη, & ὑπέρεχε χεῖρα καμίνου·
Εὖ δ' ἴδμεν σκεῖν κύτλοι, καὶ πάντα μάλ' ἱερά·
Φρυκτωρίαί τε καλῶς, & πυρὸς ὦγον ἀρέσθαι,
Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλεύμενα, πολλὰ δ' ἀγυιαῖς,
Πολλὰ δ' κερδίωσι, ἡμῖν δ' δὴ ὥς σφι νοῆσαι.
Ἦν δ' ἐπ' αἰσχίλιον τρεφθέντες ψυδὴ ἀρῆσθε,
Συγκαλέω δ' ἵππια καμίνῳ διλητῆρας,
Σωτῆρά θ' ὁμῶς Σμάραγόν τ' & Ἄσβετον, ἠδὲ Σαβάκτιν,
Ὠμόδαμόν θ' ὃς τῆδε τέχνη κακὰ πολλὰ πορίζει.
Πεῖρα πυρεθούσαν & δώματα· σὺν δὲ καμίνος
Πᾶσα κυκηθείη, κεραμέων μέγα κῶκυσαύτων.
Ὡς γάθος ἱστορέειν βρύκει, βρύκοι δὲ καμίνος,
Παὶτ' ἔντοσθ' αὐτῆς κεραμήϊα λεπτὰ ποιοῦσα.
Δεῦρο & Ἡελίου θυγάτηρ πολυφάρμακε Κίρκη,
Ἄγεια φάρμακα βάλλε, κάκου δ' αὐτούς τε & ἔργα.
Δεῦρο δὲ καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας Κενταύρους,
Οἰθ' Ἡρακλείους χεῖρας φύγον, οἵ τ' ἀπόλοντο,

Τύπτοιεν

Τύπτοιεν δὲ ἔργα κακῶς, πίπτοι δ' ὁ κάμινος.
Αὐτὰρ ὁ οἰμώζοντες ὁρῴατο ἔργα πονηρά·
Γηθήσω δ' ὁρόων αὐτὴν κακοδαίμονα τέχνην.
Ὃς δ' ἐθέλει κτήσασθαι, δεῦρο τύπου παῦρ' ὀβολόν περ
Φλεχθείη, ὡς πάντες ὀπίσσαιντ' ἄσιμα ῥέζειν. *Id est,*

Si mihi mercedem dabitis signuli, ista canemus,
Huc ades ô Pallas, dextraq; foueto caminum,
Pulchrè vt durescant calices, & mollia cuncta,
Siccenturq; probè, & signis lucra magna reportent,
Vendita perq; forum multa, & per compita, multa.
Sic illis quæstus crescat, prudentia nobis.
253 *At si deposito suuat irridere pudore,*
Huc precor vt pestes veniant quacunq; per orbem
Grassantur, fundant & in hũc mala cuncta caminũ.
Irruat huc Smaragus, grauis Asbetus, atq; Sabactes.
Conteret in Pallas flammamque & vasa camini,
Ille licet rapido multùm nunc ferueat æstu.
Insuper Omodamus feruatq; & damna det arti.
Omnia miscebo, fornacem, vasa, domumque,
Vt fragor immensus fiat, signaque tremiscant:
Non secus ac mala crepitu clauduntur equino,
Sic subita fornax crepiteq; cadatque ruina,
Inq; lutum redeant calices & vasa minuta.
Huc quoq; Solis ades nata, incantare pertta,
Inq; ipsos & opus tua noxia sparge venena.
Huc ducat longo Centauros agmine Chiron:
Quiq; manu Herculea cecidere superq; fuerunt,
Illi contundant opus omne, ipsumq; caminum
In nihilum penitus redigant, signis ista videntes
Plorent, & lacrymis spectent ingentia damna.
Improbitatis ego spectabo hæc præmia lætus.
Deniq; qui pronus fornacem respicit, illi
Flamma vorax faciem rapiat, penitusq; perurat.
Sic scelus agnoscent omnes, atq; inde cauebunt.

At verò in Samo hybernans, calendis potentiorum ædes ostiatim adiens aliquid accipiebat, canẽs hæc carmina quę Eresione *hoc est ramalia* vocantur: ducente eum comitan teque aliquod puerorum indigenarum choro,

Δῶμα θεσπεσιεπόμεσθ' ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο,
Ὅς μέγα μὲν δυώατα, μέγα δ' βρέμει ὄλβιος αἰεί.
Αὐτὰρ ἀνακλίνεσθε θύραι· πλοῦτος γὰρ ἔσῃσι
Πολλὸς, σὺν πλούτῳ δὲ εὐφροσυνὴ τεθαλυῖα,
Εἰρωνή τ' ἀγαθή. ὅσα δ' ἄγγεα, μεσταὶ μὲν εἶεν,
Κυβεσίη δ' αἰεὶ κατ' καρδόπου ἕρπετο μάζα.
Τῶν παιδὸς δ' ὧδε μνηστὴ κατ' ἀφεσάδε βήσεται ὔμμιν·
Ἡμίονοι δ' ἄξουσι κρατεμπόδες ἐς τόδε δῶμα.
Αὐτὴ δ' ἰσὸν ὑφαίνοι ἐπ' ἠλέκτρῳ βεβαυῖα.
Νεῦμαί σοι νεῦμαι ἀνιαύσιος, ὥς περ χελιδών.
Ἐσπὶ δὲ θεσθύροισι καὶ εἰ μέν τοι δώσεις, εἰ δὲ μή,
Οὐχ ἑσπόμεθ'. ἀλλὰ σαώσαντε ἀνδάνῃ ἦλθομεν. ἐ.

Venimus ad magnas ædes ciuemq; potentem,
Cuius diuitijs resonat domus atq; redundat.
Vos aditum præbete fores: felicitèr intrent
Diuitiæ, & requies hilaris, Charitesq; sequantur:
Vasa opibus tumeant, nihil hic videatur inane:
Sintq; laboratæ Cereris repletæ canistræ.
Excelso currus nitens hic ponetur, & ipsam
Veloci cursu remebant ad limina mulæ.
Hæc premat electrum pedibus, telasq; laboret.
Ast ego vos repetã, repetam (mihi crede) quotannis, 254
Non secus atque redit sub tectum garrula Progne.
Assumam in portã: seu munera ferre placebit,
Seu nihil, est tamen hinc abeundi certa voluntas.
Non etenim hic habitare diu nec adesse paramus.

Atque hæc carmina postea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis festum collecti conueniebant. Ineunte deinde vere moliebatur Homerus è Samo Athenas proficisci: soluensq; vnà cum popularibus quibusdam, ad Ion appulit: vbi stationem non ad vrbem sed in littore habebant. Hic contigit Homerum grauiter ægrotare: egressus igitur è naui, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Quumque diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde plerique [1] ex vrbe Homero vacabant, eumque audientes, reuerenter obseruabant. Iam

[1] Ex vrbe descendentes, operam Homerodabant, eumq; audientes admiratione prosequebantur.

verò nautis cæterisque aliquot qui è ciuitate conuenerant, illic apud Homerum considentibus, fortè pueri piscatores eò appulerunt: qui è nauicula egressi, hæc illis verba fece-
» rũt, Agite peregrini, audite nos, num quid eorum quæ pro-
» ponemus explicabitis. Ibi è præsentibus quidam iubebat
» eos proloqui. Illi, Nos, inquiunt, quæcunque cepimus, reli-
» quimus: quæ verò non cepimus, nobiscum portamus. Et quum nemo id ænigmatis interpretari posset, piscatores explicabant: significantes nimirum se, quum piscium nihil capere possent, desidentes in sicco pediculos venatos: & horum quotquot cepissent, abiecisse: quos autem non inuenissent, domum retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina,

Τοίων τὸ παίδων ἐξ ἀμάτος ὀκμιάατι,
Οὔτι βαθυκλήρων, οὔτ' ἄστεα μῆλα νεμόντων. *id est,*
Hi vos, ô pueri, tales genuere parentes,
Nec latis fundis, gregibus neq; mille potentes.

Ex hac autem ægritudine extremum diem clausit Homerus in Io, non (vt arbitrãtur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus verò in Io Homerus, à comitibus suis atque ciuibus qui ex vrbe in colloquium cum eodem venerant, in littore ibidem honorificè sepultus est. Cuius sepulchro multo pòst tempore lensses, vbi poesis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt carmen elegiacum,

Ἐνθάδε τῶ ἱδίῳ κεφαλῶ κρύπτει γαῖα καλύπτη,
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῖον Ὅμηρον. *Id est,*
Condit humus caput hæc sacrum, qui Gentibus arma
Fortia diuinis heroum ornauit, Homerum.

Porro quòd Æolius fuerit Homerus, & non Ion, neque Dorienſis, partim è iam dictis perspicuum esse poterit, partim etiam his coniecturis deprehẽditur. Siquidem poetam tantum, qui hominum peculiares mores in suam poesin transferre studuerit, par est aut laudatissimos excogitasse, aut patrios commemorasse. Iam verò carmina eius expendentes, indidem pronuntiabitis. nam quum sacrificij ritum huiusmodi quendam referat, aut ipsẽ eundem tanquam probatissimum excogitauit, aut quòd

cum patriis institutis conueniret. Sic enim inquit,

Αὖ ἔρυσαν μὲν ὀπίσθια θ' ἑστιάξαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπλυχα ποιήσαντες, ἐπ' ἀυτῶν δ' ὠμοθέτησαν. *Id est,*
Protractas iugulant pecudes, & tergora coriis
Diripiunt, femorumque toros & crura recidunt,
In partesque secant geminas: tum pinguia nidor
Viscera nube tegit densa.

In his versibus de iliis nulla mentio, quibus in sacrificiis tamen vtebantur cæteri, præter vnam Æolicam gentem, quę ilia non concremabat. Indicat præterea his quoque versibus quòd Æolius existens, suæ gentis ritibus vsus sit,

Καὶ ἐπὶ δὴ σίζῃς ὁ γέρων, δὴ δ' ἄμβροτα οἶνον
Λείβει· τέοι δ' ἄρ' αὐτὸν ἔχον πυμπώλολα χερσίν. *Id est,*
—— tum segmina carnium
Ipse focis multo crepitantibus admouet igni
Crudus senex, & vina super nigrantia fundit:
Quem circum quinis iuuenes onerata tenentes
Brachia circumstant.

Æoles enim soli intestina quinq; verubus defixa torrebãt, reliqui Græci tribus. etenim πέμπε dicunt Æoles pro πέντε, *id est quinq;*. Atq; hæc sanè de genere, vita, interituque Homeri à nobis relata sint. Cæterùm ætatem Homeri, si quis diligenter rectéq; ratiocinetur, ex hisce facilè deprehendet. Nempe ab expeditione Græcorum, quam Agamemnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum pòst atq; triginta Lesbus oppidatim habitari cœpit, quum antea nullam prorsus haberet ciuitatem. Post Lesbum habitatam annis viginti Cuma Æolica & Phricotis appellata habitata fuit. Porro à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias deduxerunt: quo tẽpore natus fuit Homerus. Ab Homero autem nato anni sunt sexcenti vigintiduo ad Xerxis vsq; in Græciam traiectum, qui videlicet iuncto pontibus Hellesponto cum exercitu ex Asia in Europam penetrauit. Ex his igitur tẽpus illud calculo colligere facile fuerit ei qui prætorum Atheniensium rationem habuerit. Cẽtum autem & sexaginta octo post Troianum bellum annis extitit Homerus.

Eius-

EX CTESIAE SCRIPTIS QVÆ PERSICA NOMINATA SVNT, EXCERPTÆ A PHOTIO HISTORIÆ, *Latinæ nunc primùm factæ.*

CTESIAE Cnidij Persica libris viginti tribus continentur: sed in sex prioribus res Assyriorum & quæcunque res Persicas præcessere, tractat: à septimo autem libro de Persicis rebus agit: at in septimo, octauo, nono, decimo, vndecimo, duodecimo, & decimotertio, quæ ad Cyrum & Cambysem, & magum illum, Dariumque & Xerxem spectant, commemorat: ferè in omnibus repugnantia Herodoto narrans, illumque in multis mendacem & scriptorem fabularum appellãs. illo enim posterior est. Se autem eorum quę narrat, magna ex parte oculatum testem fuisse, aut certè, quæ videre non licuit, de iis à Persis qui viderant, edoctum, ita demum ea memoriæ prodidisse dicit. Nec verò tãum modo ab Herodoti, sed etiam in aliquibus à Xenophontis Grylli filij historia dissentit. Floruit temporibus Cyri Dario & Paryſatide geniti: qui frater fuit Artoxerxis ad quem regnum Persicum deuenit.

Scribit itaq; statim de Astyage, cum genere Cyro iunctum non fuisse: illumque etiam Astyigan vocat. Fugisse autem Astyigan à cõspectu Cyri in Ecbatana, & in crisera nis regiarum aedium ab Amyti filia sua & eius viro Spitama occultatum fuisse dicit. at superueniẽtem Cyrum, non solùm Spitaman & Amytin, sed eorum etiam liberos Spi-

cacem ac Megabernem de Astyiga per cruciatus interrogari voluisse: Astyigan verò seipsum patefeciisse, ne propter se pueri cruciarentur, captumq; & compedibus crassis ab OEbara vinctum: nec multò post ab ipso Cyro liberatum, & non secus ac patrem honoratum obseruatumque fuisse: filiamque Amytin primùm quidem tanquam matrem in honore habitam, postea verò Cyro nupsisse, quum Spitamas eius vir esset interfectus propterea quòd mentitus esset, ignorari à se dicens Astyigan de quo interrogabatur. Hæc dicit Ctesias de Cyro, iis quæ ab Herodoto referuntur dissimilia. Itemque illum aduersus Bactrios pugnauisse, & eam pugnam æquo marte gestam fuisse. sed Bactrianos, postquam Astyigan Cyri patrem factum esse, Amytin autem matrem & vxorem, intellexerunt, spõte seipsos Amyti & Cyro dedidisse. Tradit etiam Cyrum cũ Sacis bellum gessisse, & Amorgem Sacarum regem Sparethræ maritum cepisse: eam autem, capto marito, exercitum coegisse, bellumq; Cyro intulisse, & virorum quidem trecenta millia, mulierum verò ducenta in aciem eduxisse: & Cyrum superauisse, viuumque eum cum multis aliis cepisse: itemque Parmisem Amytis fratrem & tres eius filios. propter quos postea Amorgem liberatum fuisse, quod & ipsi liberati fuissent. Tradit etiam, Cyrum Amorgis ope adiutum, Crœso & Sardibus bellum intulisse. Narrat etiam quomodo OEbaræ consilio lignea Persarũ simulachra in muro conspecta timorem incolis iniecerint, & propter hanc causam ipsa vrbs capta fuerit: & quo pacto ante captam vrbem, Crœsi filius pro obside datus fuerit, quum Crœsus diuino quodam spectro deceptus fuisset. Narrat etiam quomodo dolos nectente Crœso, filius in eius conspectu fuerit interfectus, & mater hanc calamitatem intuita seipsam ex muro præcipitarit, nec tamen mortua sit: & quomodo, capta vrbe, ad Apollinis ædẽ, quę erat in vrbe, confugerit, ac mortua sit: & quomodo ter in templo vinctus à Cyro Crœsus, tertium arte oculos fallente solutus sit, quanuis templo sigilla circũposita essent, eorumque custodia OEbaræ commissa esset: quomodo item illis qui vnà cum Crœso vincti fuerant, amputata fuerint capita, vt quorũ proditione solutus Crœsus fuisset. Narrat etiã Crœsum in regias ædes ad-

ductum

ductum vinctumque firmius fuisse: sed quum tonitrua fulminaq; irruissent, rursum fuisse solutum: tumque Cyrum vix tãdem eum missum feciſſe. à quo tempore Cyrus eum aliis humanitatis officiis eum prosequutus sit, tum verò vrbem magnam nomine Barenen prope Ecbatana ei donauerit: in qua erant quinque millia equitum, peltatorum autem iaculatorumq; & sagittariorum decẽ millia. Commemorat item quomodo Cyrus Petisacan eunuchum, qui apud ipsum plurimùm authoritate valebat, in Persas miserit vt Astyigan à Barcaniis adduceret. nam & ipse & Amytis filia patrem videre cupiebat. Quomodo item OEbaras consilium dederit Petisacæ vt in deserto loco Astyigan relinqueret, & fame sitiq; conficeret. id quod factum est. At in somnis scelere patefacto, Petisacas puniendus traditur Amyti, quæ eum exposuerat. Illa verò oculos eius effodit, pellemq; detraxit, & cruci deinde affixit. OEbaras autem, timẽs ne eadem quæ ille pateretur, quãuis Cyrus nihil tale se permissurum affirmaret, nihilominus decem dierum inedia ipse sibi mortem consciuit. Astyigas verò magnificè splendideq; sepultus est, atq; in deserto loco cadauer eius
2 intactum permansit, neque fuit à feris comesum. leones enim cadauer eius, donec Petisacas reuersus acciperet, seruabant. Cyrus autem aduersus Derbices expeditionẽ suscipit, quorum rex erat Amoræus. at Derbices ex insidiis producunt elephantes, ac Cyri equites fugant. vbi ipse Cyrus ex equo cecidit & quidam Indus. nã Indi Derbicibus in bello opem ferebant: à quibus etiam acceptos elephantes in bellum ducebant. Hic igitur Indus, quum Cyrus iã cecidisset, eum iaculo vulnerauit sub coxa in femore. ex quo vulnere postea mortuus est. tum verò ipsum adhuc viuum, quum familiares sui erexissent, ad castra profecti sunt. Occubuerunt autem in pugna illa multi Persæ, & æquales numero Derbices. nam illorum quoq; decem millia erant. Amorges verò quum audiuisset quod Cyro contigerat, festinanter venit, Sacarum equitum viginti millia ducens. & quum Persæ ac Derbices inter se conflixissent, tam strenuè Persæ ac Sacæ pugnarunt, vt penes eos victoria fuerit: interfecto Derbicũ rege Amoræo, cum duobus eius filiis. occubuerũt autem Derbicũ triginta millia, Persarũ nouem millia: & re-

gio in ditionẽ Cyri concessit. Cyrus verò sub mortis tempus Cambysem primum filium regem creauit: iuniorem verò nomine Tanyoxarcem, dominũ Bactriorum & ipsius regionis, necnon Choramniorũ, Parthiorumq; & Carmaniorũ: & vt suas regiones à tributo soluẽdo liberas haberet, statuit. Ex Spitamæ autem liberis, Spitadem quidem Derbicibus præfecit, Megabernem autem Bercaniis: eosq; matri in omnibus obtemperare iussit. Quinetiam illos & mutuò & cũ Amorge dexteras in amicitiæ testimonium iũgere voluit: & illis quidem qui in mutua beneuolẽtia permanerent, omnia fausta precabatur: at illos qui priores iniuriam illaturi essent, deuouebat. His dictis diem suum obiit, tertio à vulnere accepto die, quũ annos triginta regnauisset. Atq; hîc finem habet vndecimus Ctesiæ Cnidij liber.

Duodecimus verò à regno Cãbysis incipit. Hic regnans iussit patris corpus per Bagapatem eunuchum apud Persas sepeliri, & alia quemadmodum à patre cõstituta erant, administrauit. Plurimum verò apud ipsum authoritate valebat Artasyras Hyrcanius: ex eunuchis autem Ixabates & Aspadates & Bagapates, qui etiam apud patrem maximus fuerat. Post Petisacæ autem mortẽ, hic aduersus Ægyptum & Amyrtæum Ægyptiorum regem exercitũ ducit, quum Combapheus eunuchus, qui plurimũ apud Ægyptiorum regem poterat, põtes & alias Ægyptiorum res prodidisset, vt ipse Ægypti præfecturam cõsequeretur. id quod factum est. ita enim cum eo Cambyses pactus fuerat, primùm per Ixabatem Combaphei patruelem, & suis ipse verbis postea. Quum autem Amyrtæum viuum cepisset, nullo alio ipsum detrimento affecit, nisi quòd illũ in Susa cum sex millibus Ægyptiotum quos ipse delegit, relegauit. Sed & vniuersam Ægyptum subegit: obieruntq; in ea pugna Ægyptiorum quinquaginta millia, & Persarum viginti. Quidam autem magus cui nomen erat Sphendadati, quum fuisset ob delictum verberibus à Tanyoxarce cæsus, accedit ad Cambysem, & apud eum fratrem Tanyoxarcem accusat, eum ipsi insidias moliri dicens: argumentum etiam rebellionis addens, quòd, si vocaretur, non veniret. Cambyses igitur fratrẽ ad se venire iubet. ille verò aliquo negotio detentus, profectionem distulit. Tunc verò magus eum audacius

dacius criminari. At mater Amytis verba magi suspecta habẽs, Cambysem filiũ ne fidem haberet mago, admonebat. at rex se non credere fingebat: quũ tamen maxime credceret. Quum autẽ tertium à Cambyse frater esset accersitus, venit: ipsumq; frater amplexatus est, quum nihilominus de illo interficiendo cogitaret. sed hanc cogitationẽ ad exitum inscia Amytide perducere conabatur. id quod perfectum est. nam magus consilium cum rege communicans, hunc dolum machinatur: Quum ipse Tanyoxarci esset simillimus, consilium regi dat vt ipsi tanquam falso fratris regis accusatori, caput abscindi coram omnibus iubeat: clàm autem Tanyoxarcem interfici imperet. quinetiam illius vestẽ sibi indui magus postulat, vt ex ipso vestitu Tanyoxarces esse iudicetur. atq; hęc fiunt. nam hausto sanguine taurino interficitur Tanyoxarces: at magus illius veste induitur, & Tanyoxarces existimatur: diuq; latet omnes præter Artosyran, Bagapetem & Ixabatem. his enim solis rem Cambyses aperire ausus est. Cambyses autem Labyzo qui primus erat inter Tanyoxarcis eunuchos, & aliis ad se vocatis, magum illa veste indutũ, ostendit sedẽtem, dixitq;, Hunc esse Tanyoxarcẽ existimatis? Labyzus verò miratus, Quem alium, dixit, esse putemus? Adeo propter similitudinem magus latebat. Mittitur ergo ad Bactrios, & omnia non secus ac si Tanyoxarces esset, administrat. Post annos verò quinque, res tota declaratur Amyti per Tibetheum eunuchum, quem magus verberauerat, petitque Sphendadatem à Cambyse: qui dare noluit: quamobrem illa eum execratur, & hausto veneno moritur. Sed contigit vt sacrificante Cambyse, quum victimę iugularentur, sanguis non flueret. qua ipse ex re magis etiam deiecto animo erat. Sed & Roxane puerum capite carentem peperit: magique ipsi dicebant, hanc prodigiorum significationem esse, nullum
3 regni successorem ab eo relictum iri. Mater etiam noctu illi in somnis appatẽs, ob cædem perpetratam minabatur: ideoque magis etiam angebatur. Quum autẽ Babylonem accessisset, & ibi paruum lignum cultro poliens, tempus vt falleret, femoris musculũ percussisset, vndecimo die mortem obiit, quum duodeuiginti annis regnauisset.

Bagapates autem & Artasyras, antequam Cambyses

morereturꝰ, consilium inierunt regni mago tradendi, qui quidem illo mortuo regnum adeptus est. At Ixabates sumptum Cambysis corpus in Persidem portauit. vnde veniẽs, dum magus sub Tanyoxarcis nomine regno potiretur, de eo apud vniuersum exercitum indiciũ professus est, eumq; infamauit. Quod quum feciſſet, in templum confugit: indeq; comprehensus est, & ei caput abscissum. Vnde septem inter Persas principes viri vnà aduersus magum conspirauere, Onophas, Idernes, Norondabates, Mardoniús, Barisses, Artaphernes & Darius Hystaspis filius. Hi, quum inter se fidem dediſſent, assumitur etiam Artasyras, prætereaque Bagapates, qui claues omnes regiarum ędium habebat. Illi igitur septem viri Bagapatis opera in regias ædes ingressi, magum inueniunt cum pellice Babylonia dormientem. Qui quum illos vidisset, prosiliit, & nullo instrumento bellico reperto, (quoniam omnia Bagapates clàm subtraxerat) sedile aureum cõfregit, eiusq; pede arrepto, quum pugnaret, tandem à septem illis viris vulneratus, mortẽ obiit, quum septem menses regnauisset.

Regnat verò ex septem illis viris Darius, quum eius equus (iuxta id quod inter eos conuenerat) arte quadam adhibita primus post solis ortum hinniſſet. Cæterùm quo die Spliẽdadates magus interfectus est, festum magophonia dictum apud Persas celebratur. Hic Darius sepulchrum sibi extrui in duplici mõte iuber, atq; id extruitur: sed quum id videre cuperet, à Chaldæis & à parentibus prohibetur. Quum autẽ parentes eius ascendere voluissent, ceciderunt atque interierunt: quum sacerdotes qui illos sursum trahebant, illud conspicati & inde timore correpti, funes laxassent. Quę res ingẽtem Dario mœrorem attulit: & illos qui eos trahebant, numero quadraginta, amputata capita fuerant. Darius præterea Atiaramnem Cappadociæ satrapam aduersus Scythas proficiſci, & viros fœminasque captiuos, abducere iubet. Ille autem cum triginta nauibus quinquagenûm remorũ traiiciens, id exequutus est. Comprehendit autem & fratrem regis Scytharum Marsagetem, quum eum à suo fratre ob malè administratum munus in vincula coniectum inueniſſet. At Scytharces Scytharum rex, iratus litteras Dario scripsit contumelioſas: &

simi-

similiter ipsi responsum est. Darius tãdem octingentorum millium exercitu coacto,& Bosphoro Istroque ponte iunctis,aduersus Scythas profectus est: & quindecim dierum itinere progressus est, sibique mutuò arcus miserunt. Sed quum Scythici validiores essent, Darius pontes transiuit, atque festinantér dissoluit antequam totus transiret exercitus:quare Scytharces octoginta illa hominum millia in Europa relicta,interfecit. Darius verò,quum pontem pertransisset, domus templaque Chalcedonensium combussit:quoniam pontes qui versus regionem suam spectabãt, dissoluere tentauerant, & aram quam Darius transiens in honorem Iouis diabaterij statuerat, euerterant. Datis autem ex Ponto rediens, & Medicum exercitum ducens, insulas Græciamque populabatur: cui apud Marathonem Miltiades occurrit,vicitque barbaros:& ipse quoque Datis occubuit, eiusque cadauer petentibus Persis denegatum est. Darius autem ad Persas reuersus est, vbi celebratis sacrificiis, quum triginta dies morbo laborasset, mortuus est: qui annos * ante regnum vixerat, & annos vnum & triginta regnauerat.Obiit etiam diem suum Artasyras. Bagapates autem, quum sex annos sepulchro Darij assedisset,mortuus est.

Regnat Xerxes filius eius, apud quem Artapanus Artasyræ filius maximã obtinet authoritatem, quẽadmodum eius pater apud patrẽ regis obtinuerat, itemq; Mardonius antiquus.Ex eunuchis autẽ plurimùm apud cũ poterat Natacas.Xerxes vxorem ducit Onophæ filiã Amistrin,ex qua filium suscipit Dariæum:& post biennium,alterum Hystaspem nomine:& præterea Artoxerxem:duasq; filias, quarũ vna,Amytis nomine auiæ vocatur: altera, Rhodogune.

Xerxes aduersus Græcos expeditionem suscepit, quòd Chalcedonenses pontem soluere conati essent, (quemadmodum iam dictum est) & aram à Dario erectam diruissent:quodq; Datin Atheniẽses interfecissent, neq; cadauer eius dare voluissent. Primùm igitur Babylonem profectus est:& Belitanę videre sepulchrum exoptauit: viditq; opera Mardonij adiutus:& vnã olei non potuit,quẽadmodũ scriptũ erat,implere. Inde Ecbatana profecto,defeciſſe Babylonios,& Zopyrum suum ducẽ interfeciſſe nuntiatur.In hunc

modum de his loquitur Cteſias, non quemadmodũ Herodotus. nam quæcunq; hic de Zopyro, (niſi quòd mula ipſi peperit) ille à Megabyzo facta fuiſſe ſcribit, qui Xerxis gener erat, quum filiam eius Amytin vxorem duxiſſet. Ita Babylon capta eſt per Megabyzũ: cui Xerxes prẹter alia multa, molam auream ſex talenta pendentem donauit: quod apud Perſas omnium regiorum munerum eſt pretioſiſſimum. Xerxes autẽ, Perſico exercitu coacto, qui ex millibus octingentis conſtabat, prærer currus, inſtructis etiam mille triremibus, in Græciã profectus eſt: Abydumq; ponte iunxit, Ad eum Demaratus Lacedæmonius tum primùm acceſſit, & cum illo traiecit, eumq; ab inuadenda Lacedæmone prohibuit. Xerxes porrò per Artapanum quindecim millia ducentem, apud Thermopylas cum Leonida Lacedæmoniorum duce prælium inijt, in quo magna Perſarum cæſa eſt multitudo, ex Lacedæmoniis tantummodo duobus aut tribus interfectis. Poſtea viginti millia in aciem educi iubet: qui & ipſi ſuperantur. Quum autem verberibus etiam cæſi vt acriores ad pugnam redderentur, nihilominus victi fuiſſent, quinquaginta millia iubet educi: & quum nihil proficeret, bellandi finem fecit. Sed Thorax Theſſalus, & apud Trachinienſes potentiſſimi Calliades & Timaphernes cum exercitu aderant: quos Xerxes quum vocaſſet, vnaque Demaratum & Hegian Epheſium, Lacedæmonios nulla ratione vinci poſſe, niſi circumdarentur, intellexit. Perſarum itaque quadraginta millia, quũ duo illi Trachinienſes per inuia eos duxiſſent, Lacedæmonios à tergo adoriuntur: qui circumdati, omnes ad vnum fortiter pugnantes occubuerunt. Rurſus Xerxes aduerſus Plataenſes exercitum centum & viginti millium mittit, & Mardonium eius ducem conſtituit. Qui autem Xerxem in Plataenſes concitabant, erant Thebani. Mardonio occurrit Pauſanias Lacedæmonius, trecentos Spartanos & mille accolas, ex aliisque vrbibus ſex millia ſecum ducens. Ibi ſuperato exercitu Perſarum, Mardonius vulneratus aufugit. Hic Mardonius quum à Xerxe ad diripiendam Apollinis ædem miſſus eſſet, ingruente ingenti grandine oppreſſus moritur: quæres Xerxi maximum mœrorem attulit. Is cum ſuis copiis Athenas proficiſcitur: ſed

quum

quum Athenienſes armatis centum & decem triremibus ad Salaminem fugiſſent, vrbem vacuã capit, quam incendit, præter arcem. in ea enim etiam aliqui relicti pugnabant: tandemq; quum & illi noctu fugiſſent, illam etiam noctu combuſſerunt. Xerxes autem quum inde ad anguſtiſſimum Atticæ locum Heracleum appellatum veniſſet, aggerem Salaminem verſus ducere cœpit, pedeſtri itinere ad eum trijcere cogitans, Sed conſilio Themiſtoclis Athenienſis & Ariſtidis, ſagittarij ex Creta accerſuntur, ac veniunt: deinde bellum nauale Perſarum & Græcorũ geritur. Perſę naues habebant pluſquam mille, ducemq; Onophan: Greci verò ſeptingentas. Græci tamen victores euadunt: & quingentæ naues Perſarũ profligãtur, & fugit Xerxes conſilio rurſus & arte Ariſtidis atq; Themiſtoclis. In reliquis verò omnibus præliis ceciderunt Perſarum centum & viginti millia, At Xerxes, quum in Aſiã traieciſſet, & Sardis proficiſceretur, miſit Megabyzum vt templũ Delphicum diripere: illoq; id ſuſcipere recuſante, Matacas eunuchus iniuriam Apollini illaturus omniaq; direpturus mittitur. Is confectis ita rebus ad Xerxem reuerſus eſt. Xerxes ex Babylone ad Perſas proficiſcitur. At Megabyzus ſuã vxorem Amytin (quæ filia Xerxis erat, quemadmodum iam dictum eſt) adulterij inſimulat. quamobrem Amytis à patre acriter reprehenditur: at illa impudicitiæ crimen à ſe remouet. Verùm Artapanus, qui plurimum apud Xerxem authoritate valebat, cum Spamitre eunucho (qui & ipſe plurimum apud eum poterat) de Xerxe interficiendo conſilium agitat: idque perpetrant, & Artoxerxi filio perſuadent ab altero filio Dariæo patrem ſuum necatum eſſe: adducituq; Dariæus ab Artapano domũ Artaxerxis, cum ingenti clamore ſe parricidam eſſe negans. is tamen capite plectitur.

Artoxerxes igitur Artapani opera regno potitur. ſed idẽ Artapanus eius vitæ inſidians, conſiliũ ſuum cum Megabyzo (qui iam ob ſuſpectam adulterij vxorẽ ſuam, mœrore affectus erat) communicat, fidemq; mutuò datam iureiurando firmant. Sed re tota Megabyzi indicio prodita, Artapanus ea morte qua Artoxerxes erat afficiendus, afficitur: atq; adeo quæcunq; in Xerxem Dariæumq; perpe-

trata fuerant,patefiunt. Aſpamitres quoq;, qui cædis Xerxis ac Dariæi conſcius fuerat, acerbiſſimo genere mortis, adhibitis videlicet per ſcaphã tormentis, plectitur. At poſt Artapani mortem,eorum qui cum illo coniurarant,& Perſarum aliorum pugna otitur, in qua cadunt tres Artapani filij, & grauiter Megabyzus vulneratur. Quem caſum Artoxerxes itemq; Amyris & Rhodogune ac ipſarum mater Aniſtris ingenti luctu proſequuti ſunt:atq; adeo vix tandẽ hæc Apollonidis medici Coi opera, ſummam adhibentis diligentiam,mortis periculo liberatur. Deſciſcunt ab Artoxerxe Bactra, aliusq; item præfectus Artapanus: & æquo marte pugnatur. Quum autem commiſſa iterum pugna, ventus in faciem Bactrianorum ſpiraret, vincit Artoxerxes, & in eius ditionem vniuerſa Bactria concedit. Deficit etiam Ægyptus,Inaro Lydio & altero Ægyptio defectionis authoribus: omniaq; ad bellum pertinentia parantur. Athenienſes quoq; Inaro petenti quadtaginta naues mittũt: & ipſemet Artoxerxes exercitũ educere cogitat: ſed,nõ ita conſulentibus amicis, mittit Achæmenidẽ fratrem cũ quadringentis millibus peditũ,& octoginta nauibus. Cõfligit Inarus cum Achæmenide,Ægyptijq; vincunt:atq; Achæmenides quum ab Inaro vulnus accepiſſet, moritur, eiusq; cadauer ad Artoxerxẽ mittitur. Idem Inarus mari victor euadit,Charitimide magnũ inde nomen conſequuto, qui quadraginta nauium Athenis miſſarũ nauarchus erat. Ex quinquaginta Perſarũ nauibus,viginti cum ipſis hominibus captæ, triginta profligatæ fuerunt. Deinde aduerſus Inarũ mittitur Megabyzus,præter exercitũ qui reliquus fuerat, alium ducens, qui ex ducentis hominũ millibus conſtabat,nauibus autẽ trecentis,quibus Oriſcus prẽerat. adeò vt prẽter naues reliqua multitudo quingentorũ hominum milliũ eſſet.nam quum cecidit Achẽmenides,centũ hominum millia ex quadringentis quę duxerat millibus,vnà cẽſa fuerunt. Pugnatur acriter, & vtrinq; multi: ſed plures ex Ægyptus cadunt. Tandem Megabyzus Inarum in femore vulnerat,fugatq;:& fortiter pugnantes Perſæ victorcs euadunt.Inarus verò fugiens Byblũ proficiſcitur, (hæc eſt munita vrbs in Ægypto) & cum eo Græci quicunq; in prælio & cum Charitimide cæſi non fuerant.Ægyptus præter Byblum

blum partes Megabyzi sequitur: & quoniam Byblus expugnari non posse videbatur, Megabyzus cum Inaro & Græcis, quorũ erant sex millia & amplius, fide data pacisciturnullam eos à rege iniuriam accepturos, & Græcos domum quum liberet reuersuros. Quum igitur Sarsaman Ægypti præfectum cõstituisset, vnà cum Inaro & Græcis ad Artoxerxẽ proficiscitur: eumq; inuenit iratum Inaro vehementer, quoniam is fratrẽ Achæmenidem interfecerat. Megabyzus omnia quæ gesta fuerant, narrat, & quomodo fide Inaro Græcisque data, Byblum ceperit: atque pœnam illorum pertinaciter deprecatus, efficitur voti compos. tandemque ad exercitum defertur, Inarum & Græcos nihil detrimenti passuros. Verumenimuerò Amytis vicem interempti filij Achæmenidis dolens, grauiter conquerebatur quòd Inarus & Græci pœnas sibi non darent. atque adeo illos à rege exposcit: sed is tradere recusat. Deinde Megabyzum ab eo exposcens, repulsam itidem patitur. Tandem tamen illa quum instando molesta esset, impetrauit, & quinque pòst annis, Inarum pariter & Græcos à rege accepit. Atque hunc quidem tribus crucibus suffixit, Græcis autem quinquaginta (nam plures capere non potuerat) capita amputauit. At Megabyzus magno dolore & luctu affectus est, petiitq; vt sibi in Syriã regionẽ suã proficisci liceret. Huc etiã clàm prẽmisit Grẽcos alios, & profectus est, atq; à rege desciuit, maximasq; copias coegit, quæ præter equites, ex centũ & quinquaginta millibus constabãt. Aduersus eũ Vsiris mittitur cum ducentis millibus: pugna cõseritur, sẽq; mutuò vulnerãt Megabyzus & Vsiris. hic quidẽ iaculo Megabyzum in femore percussit, & vulnus duos digitos altum infligit: ille verò similiter iaculo Vsirin in femore, deinde & in humero vulnerauit. vnde Vsirin ex equo cadere contigit. sed eũ circumsistens Megabyzus attolli & seruari iubet. Multi aũt Persẽ ceciderũt, Zopyro Artyphioq; Megabyzi filijs fortiter pugnãtibus. itaq; tãdẽ viribus lõgè superior euadit Megabyzus, & victoria potitus magnã Vsiris curã gerit, eũq; ad Artoxerxẽ mittit id petentẽ. Rursus aũt exercitus aduersus eũ mittitur, & Medostanes Artarij filius (Artarius aũt erat satrapa Babylonis, & Artoxerxis frater) confligunt inter se: sed Persarum fugatur exercitus, &

Menoſtanes in humero à Megabyzo percutitur: præterea in capite ſagitta, ſed non lethali vulnere feritur. vnà tamen cum omnibus ſuis fugam capit, & Megabyzus ſplendida potitur victoria. Artarius Magabyzum per legatos monet vt cum rege paciſcatur. ille ſe paciſci quidem cum rege, non tamen ad eum proficiſci, ſed in ſua regione manere velle indicat. Hæc regi nuntiantur, cui Artoxares Paphlagon eunuchus & Amiſtris ſtudioſè conſilium dant vt paciſcatur. Itaq; ipſe Artarius & Amytis vxor, & Artoxares, iam viginti annos natus, & Petiſas Viſtis filius & Spitamæ pater, mittuntur. Multis igitur ſermonibus & iuramẽtis ad fidem faciendam adhibitis, vix tamen Megabyzo vt ad regem proficiſcatur perſuadent. Cui tandem reuerſo rex per nuntios veniam ſe illi eorum quæ admiſiſſet, dare ſignificauit. Sed quum egreſſo ad venationem rege, & eum adorto leone, Megabyzus beluam hanc in pedes ſe erigentem iaculo percutiens interfeciſſet, ſuccenſens ei rex quòd eam percuſſiſſet antequã ipſe eam vllo ictu attigiſſet, caput abſcindi imperauit. Sed Amiſtris & Amytis aliorũq; precibus remiſſa ei mortis pœna, ad vrbem quandã nomine Cyrtæ circa mare rubrũ relegatur. Artoxares quoq; eunuchus in Armeniã relegatur quòd ſæpe pro Megabyzo liberius apud regẽ loquutus eſſet. Sed Megabyzus, quũ in exilio quinq; annos eſſet cõmoratus, aufugit, ſe piſagan eſſe ſimulando. (piſagas autẽ à Perſis dicitur leproſus, ad quem nemini accedere licet) & ad Amytin domumq; proficiſcitur, & vix agnitus, per Amiſtrin & Amytin cum rege reconciliatur: qui eum, quemadmodum antea, ſuæ menſæ participem facit. & quum ſex & ſeptuaginta vixiſſet annos, mortuus eſt: propter quod magno rex eſt mœrore affectus. Mortuo Megabyzo Amytis cum multis conſuetudinem habebat, & ante hanc ſimiliter mater Amiſtris: Apollonides verò Cous medicus, quũ Amytis leuiter ægrotaret, & ipſe eius amore captus eſſet, fore dixit vt ea in priſtinam valetudinem reſtitueretur ſi cum viris rem haberet. vuluæ enim eſſe morbũ. Sed quum hac arte voti compos factus cum ea concumberet, illa autem tabe laborare cœpiſſet, à concubitu abſtinuit. Tandem igitur illa morti vicina, matri in mandatis dedit vt Apollonidem vlciſceretur. 6

tur. Hæc ipsi regi Artoxerxi rem totam exposuit, & quomodo cum illa concumbere solitus, non prius desijsset quàm ei illius mali author fuisset: & quomodo supplicium de Apollonide sumi illa sibi mãdasset. Ille matri quicquid ipsi visum fuerit agendi potestatem facit. Hæc, quum vinctum Apollonidem bimestri spatio cruciatibus affecisset, viuum postea defodit, quo nimirum tempore Amytis diem suum obijt. Sed Zopyrus Megabyzi & Amytis filius, vbi iam patrem & matrem amisit, à rege desciuit, atq; Athenas profectus est, propterea quòd Athenienses mater eius beneficijs affecerat. Caunum vnà cum illis nauigauit, & Caunios ciuitatem tradere iussit: at illi vrbem ipsi quidem tradituros se respondebant, Athenienſibus verò qui eum sequebantur, nequaquam. In Zopyri igitur murum subeuntis caput saxum iecit Alcides Caunius, ex quo ictu Zopyrus mortem obit. Amistris verò auia Caunium illum cruci affixit. Postea autem & ipsa moritur, iam ætate valde confecta. Artoxerxes item obit, quum duos & quadraginta regnasset annos.

Artoxerxe mortuo regnat Xerxes eius filius, qui solus erat legitimus ex Damaspia susceptus, quæ eodem ipso die quo Xerxes mortuus est, è vita discessit: Bagorazus verò cadauer patris & matris in Persiam tulit. Fuerunt autem Artoxerxi septemdecim filij spurij, in quibus fuit Secundianus ex Alogune Babylonia susceptus, & Ochus, & Arsites, ex Cosmartidene, quæ etiam erat Babylonia. Ochus autem postea regnat, & præter hos liberi eius. Fuerunt ex his, & Bagapæus & Parysatis, ex Andia, quæ etiam erat Babylonia. Hæc Parysatis Artoxerxis & Cyri mater fuit. & Ochum pater viuens Hyrcaniorum præfectum constituerat, eiq; in vxorem dederat mulierem quę Parysatis appellabatur, Xerxis filiam, & regis sororem. Secundianus autem, postquam sibi Pharnacyam eunuchum conciliauit, (qui secundũ à Bagorazo, & Menostane, & quibũsdam aliis locum tenebat) quum Xerxes in quodam festo ebrius esset atq; in regia sua dormiret, ingressi eum interficiunt, die à patris morte quinto & quadragesimo. Euenit ergo vt amborum simul ad Persas corpora ferrentur. nam mulæ quæ currum trahebant, tanquam filij cadauer expectan-

tes, iter facere nolebant: sed posteaquam aduenit, magnâ cum alacritate iter fecerunt.

Regno autem potitur Secundianus, qui Azabaritem & Menostanem *eunuchos* apud se habuit. At Bagorazo ad Secundianum reuerso, Secundianus iampridem cum eo simultatem exercens, eum criminatus quòd absque eius consilio cadauer patris ibi reliquisset, lapidibus obrui imperauit. Quod factum ægerrimè exercitus tulit: qui quanuis ab eo muneribus donaretur, eum nihilominus ob Bagorazi & fratris Xerxis cædem odio prosequebatur. Postea autem Ochus à Secundiano accersitus, venturum se promittit: sed minimè venit: & hoc ab eo sæpius fit. tandem Ochus multo se munit exercitu, & regnum occupaturus speratur. Arbarius equitum Secundiani præfectus ab eo ad Ochum deficit: deinde Arxanes Ægypti satrapa: quinetiam Artoxares ex Armenia venit ad Ochum, & ipsi cirarin inuito imposuerunt.

Regnat Ochus, & nomine mutato Dariæus appellatur, qui dolis iuramentisque, monitu Parysatidis, Secundianum tentat. at Menostanes Secundianũ diligenter hortabatur ne crederet eius iuramentis, neque cum fallacibus hominibus paciscereturr: sed nihilominus Secundianus persuadetur & capitur, & in cineres coniectus moritur, quum VI sex menses & dies XV regnauisset. Regnat igitur solus Ochus, qui etiam Dariæus nominabatur: apud eum autem authoritate valebant tres eunuchi, primũ quidem locum Artoxare, secundum Artibarxane, tertium Athoo tenente. Vxorem autem potissimùm in consilium adhibebat, ex qua, antequam regnum adipisceretur, duos suscepe-rat liberos, Amistrin fœminam, & Arsacan marem, qui postea mutato nomine dictus est Artoxerxes. Ex eadem autem etiam regnante alterum suscepit marem, & ei nomen Cyri à sole est impositum, deinde Artostem, aliosque deinceps vsque ad tredecim. atque ista historicus ex illa ipsa Parysatide se audisse tradit. Sed reliqui filij celeriter è vita migrauerunt: superfuerunt que illi quorum fecimus mentionem, & quartus filius, qui Oxendras est appellatus.

Desciscunt à rege, Arsites frater eius germanus, ex eadẽ matre eodemque patre genitus: & Artyphius Megabyzi filius.

filius. In eos mittitur Artasyras, & Artyphium bello inuadit: atq; in duabus pugnis Artasyras vincitur: deinde rursus congressus Artyphium superat, & eos qui cum illo erãt Græcos muneribus ad se allicit, adeo vt ille cum tribus tantũmodo Milesiis relictus fuerit. tandem quũ iusiurandum
7 fidemq; ab Artasyra accepisset, quoniam Arsites nõ comparebat, regi se dedidit. Parysatis verò regi ad Artyphiũ interficiendũ animato, consiliũ dedit vt ne tunc temporis illũ interficeret: (hoc enim modo Arsitem deceptũ ei se dediturũ) sed postquam ille deceptus captusq; esset, tũc vtrunq; necaret. id quod ita factũ est consilio exitũ consequuto. Artyphius enim & Arsites in cineres cõijciuntur. Arsitem tamẽ rex morte mulctare nolebat, sed Parysatis partim precibus, partim vi id effecit. Pharnacyas item, qui vnà cum Secundiano Xerxẽ occiderat, lapidibus est obrutus: & Menostanes sibi ipsi mortẽ consciuit, quũ iam ad pœnam subeũdã comprehenderetur. Desciscit Pisuthnes, & in eũ Tissaphernes mittitur, atq; Spitradates, & Parmises. Pisuthnes verò, aduersus eos tendit, secum habens Lyconẽ Atheniensem cum Græcis, quorum ille dux erat. Sed regis duces pecuniis Lyconẽ Græcosq; captant, & vt à Pisuthne desciscant persuadent. deinde Pisuthni fide data, & ab eo accepta, eũ ad regem ducunt, qui eum in cineres conijcit, eiusq; satrapiam Tissapherni tradit. Lycon verò & vrbes & regiones mercedem proditionis accipit. Artoxares autem, qui plurimùm apud regem poterat, ei molitur insidias, de regno inuadendo cogitans. nam, quum esset eunuchus, imperauit vxori suæ vt sibi barbam conficeret, idq; vt vir esse existimaretur. Sed per eam patefacto hoc dolo, comprehenditur, & Parysatidis in potestatem traditur, à qua interficitur. Arsaces autem regis filius, qui postea est nominatus Artoxerxes, vxorem ducit Idernis filiam Statiram: atq; regis filiã similiter vxorem ducit filius Idernis. Amistris autem erat filia, cuius sponso nomen erat Terituchmes: qui patre suo mortuo, pro ipso satrapa constituus est. Habebat autem sororem ex eodem patre natam, quę Roxane vocabatur: quæ cum formosa erat, tum verò sagittandi iaculandiq; peritissima. Huius amore captus Terituchmes, & cum ea rem habens, oderat Amistrin: tandemq; eam in saccum

conijcere statuit, vt à trecentis viris, cum quibus defectionem molitus est, confoderetur. Sed quidā cui nomē erat, Vdiastes, qui authoritate apud Terituchmem valebat, & literas à rege acceperat, quibus multa ei pollicebatur si sua filia ei ab illo periculo liberaretur, Terituchmem aggressus interfecit: quum ipse Terituchmes aduersus eos qui in ipsum insurgebant, strenuè pugnando, multos interfecisset. nam ab eo triginta sex homines occisos fuisse tradunt. Sed filius Vdiastis Mitradates nomine, qui Terituchmis armiger erat, nec adfuerat, postquam rem didicit, patri diras imprecatus est: & quum vrbem Zarin occupasset, eam filio Terituchmis conseruauit. At Parysatis matrem Terituchmis, fratresque Metrostem & Hellicum, & sorores, quæ præter Statiram duæ erant, viuas terra obrui, Roxanen autem viuam secari iussit. Id quod factum est. Rex verò vxori suæ, vt simili pœna Statiram efficeret Arsacis filij ipsius vxorem imperauit. Sed quum matrem & patrem multis fletibus & planctibus placasset, & Parysatidis animus flexus esset, pœnam remisit. Sed & ipse Ochus Dariæus Parysatidi dixit fore vt valde ipsam aliquando pœniteret. At in libro decimooctauo narrat quomodo Ochus Dariæus mortuus sit quum Babylone ægrotasset, & annos triginta quinque regnauisset.

Regno igitur Arsaces potitur, qui & Artoxerxes mutato nomine dictus est. hoc regnum adepto, Vdiasti lingua abscinditur, eique ponè auellitur: atque ita tandem ille moritur, & filius eius Mitradates pro patre satrapa constituitur. Facta autem hæc fuere impulsu Statiræ: vnde Parysatis dolore afficiebatur. Criminatur Thissaphernes Cyrum apud Artoxerxem fratrem: is ad matrem Parysatim confugit, & à crimine obiecto absoluitur. Reuertitur Cyrus ad suam satrapiam, ignominia à fratre affectus, ideoque de defectione cogitat. Satibarzanes Orontem criminatur, cum Perisatide consuetudinem eum habere dicens, quum alioqui castè illa viueret. Morte igitur mulctatur Orontes: & mater irascitur ipsi regi quòd Parysatis veneno Terituchmis filium necauerit. Et de eo qui patrem igne contra legem sepeliuit, *fit mentio*. vnde Hellanicus & Herodotus mendacij arguuntur. *Refertur etiam* Cyri à fra-

à fratre defectio, & quomodo Græcum pariter & barbaricum exercitũ coegerit, & Clearchus Græcorum exercitus dux fuerit. *Commemoratur deinde* quo pacto Syennesis Cilicũ rex ambos, Cyrum videlicet & Artoxerxem in bello gerendo adiuuerit, & quomodo Cyrus suum exercitum, & Artoxerxes vicissim suum exhortatus fuerit. Sed Clearchus Lacedæmonius Græcorum dux, & Menon, ambo Cyrum sequentes, semper inter se dissidebant, quòd Cyrus Clearchi consilio in omnibus vteretur, Menon autem in nullo apud eum loco esset. Et ad Cyrum quidem ab Artoxerxe multi transfugiebant, sed nullus à Cyro ad Artoxerxem. quam ob causam barbarus quum ad Cyrum desciscere tentasset, & accusatus ea de re fuisset, in cineres est coniectus. *Narratur etiam* vt Cyrus in regis exercitum impressionem fecerit, & victoria potitus sit: deinde vt occubuerit, dum Clearcho morem non gerit. Vt Artoxerxes contumeliosis modis in fratris cadauer sæuierit: quippe qui non solùm caput sed & manum qua percussus ab eo fuerat, abscíderit, & velut de ea triumphans, circumtulerit. *Scribit &* vt Clearchus Lacedæmonius cum suis Græcis
8 noctu recesserit, & vnam ex Paryſatidis vrbibus occupauerit: & vt rex cum Græcis fœdus inierit. Vt Paryſatis Babylonem profecta sit Cyrum lugens, & vix tandem caput eius manumque recuperauerit, quæ Susa miserit, ibique sepeliuerit. De Bagapate qui iussu regis caput à cadauere Cyri auulsit: & quomodo regis mater vbi in talorum lusu eum vicit, ex pacto Bagapatem obtinuit. & quomodo ipsi pellis detracta fuerit à Paryſatide, & cruci deinde fuerit affixus ab eadẽ. quo tempore ipsa propter multam Artoxerxis obsecrationẽ fiere Cyrũ cessauit. Quomodo Artoxerxes dona cuidã dederit qui Cyri tiarã attulit, & Carẽ qui Cyrum à se vulneratũ arbitrabatur, honorificè exceperit. Paryſatis autẽ illum qui honorificè exceptus fuerat, cruciatibus adhibitis interfecerit. Vt Artoxerxes petenti Paryſatidi Mitradatem tradiderit, quippe qui in mensa se Cyrum interfecisse gloriatus esset: & vt sibi traditũ acerba morte mulctauerit. Hæc in libris XIX & XX continentur.

In libris autem XXI & XXII, & XXIII, (quo tota hæc finitur historia) hęc cõtinentur, Quo pacto Tissapher-

nes Græcis insidias molitus sit, quum socium sibi adiunxisset Menonem Thessalum, & per eum dolo iuramentisque Clearchum ducesque cæteros in potestatem suam redegerit, quamuis Clearchus præuideret, insidiasq; amoliretur. Sed tum multitudo per Menonem decepta, Clearchum etiam inuitum ad Tissaphernem coegit accedere, tum etiam Proxenus Bœotius antè dolo circumuentus, vt id faceret hortabatur. Quomodo Clearchum & cæteros compedibus vinctos Babylonem ad Artoxerxem miserit, & quomodo ad conspiciendum Clearchum omnes confluxerint: & quomodo Ctesias ipse, quum medicus esset Parysatidis, Clearcho, dum in carcere esset, multa humanitatis officia per eam præstiterit. Et vt illum Parysatis à vinculis liberasset, nisi Statira virum Artoxerxem ad eum interficiendum hortando compulisset. Ita Clearchus morte mulctatus est: & circa eius cadauer ostentum hoc extitit, quòd flante vento vehemẽtissimo, sepulchralis agger magnæ altitudinis sponte sua id cõtexerit. Interfecti etiam fuerunt Græci cum eo missi, præter Menonem. *Narrantur deinceps* Parysatidis in Statiram conuitia, & quomodo Statira fuerit veneno necata, quod hunc in modũ paratum erat, (cauebat enim sibi Statira diligenter ab hoc malo, quod ei ramẽ contigit.) Vna pars cultelli veneno superillinitur, cuius reliqua pars intacta remansit: hoc secatur auicula parua, oui habens magnitudinem. (auiculam hanc Persæ tyndacem appellant) diuiditurque in duas partes: & ipsa Parysatis dimidiam partem quæ veneno carebat, accepit, comeditq;: at partem veneno tinctam porrexit Statiræ. Illa quum eam quæ porrexerat edere dimidiam partem vidisset, nec quicquam *fraudis* animaduertere potuisset, ipsa quoq; vnà mortiferũ comedit venenũ. Hinc matri rex irascitur, & eius eunuchi comprehensi cruciãtur & morte mulctantur. Prætereaq; Ginge cõprehenditur, quæ Parysatidi familiaris erat, atq; de ipsa iudicium exercens, à iudicibus quidem absoluitur, à rege autem condemnatur. Tandem verò cruciatibus afficitur & necatur, coque nomine Parysatis filio, hic vicissim matri succenset. De Clearchi tumulo qui octo pòst annis palmarũ plenus apparuit: quas Parysatis clàm per eunuchos, quo tempore illa

le

le mortuus est, aggesta terra obruerat. Causæ propter quas rex Artoxerxes & EVagoras Salaminis rex inter se dissiderent. & EVagoræ nuntij ad Ctesiam vt acciperent epistolas ab Abulite: & Ctesiæ ad ipsum epistola de reconciliatione cum Anoxagora Cypriorum rege. EVagoræ nuntiorum in Cystrum aduentus, & à Ctesia datæ ad EVagoram literæ vt ei fuerint redditæ. Et, Cononis ad EVagoram oratio, suadentis vt ad regẽ ascenderet. Et EVagorę epistola de honoribus quibus ab eo affectus fuerat. Et Cononis ad Ctesiam epistola. Et, tributũ regi datum ab EVagora. Et, epistolę Ctesiæ redditæ. Et, Ctesiæ ad regem oratio de Cononę, & epistola ad ipsum. Munera ab EVagora missa Satibarzani traduntur, & nuntij in Cyrum perueniunt. Et Cononis epistola ad regem & Ctesiam. Quomodo adhibita custodia retenti sint nuntij à Lacedæmonijs ad regem missi. Epistola regis ad Cononem & ad Lacedæmonios, quam ipse Ctesias tulit. & quomodo à Pharnabazo Conon constitutus sit nauarchus. Ctesiæq; in Cnidum patriam suam aduentus & Lacedæmonem. & disceptatio aduersus Lacedæmoniorum legatos apud Rhodum: & emissio ab Epheso vsque ad Bactra, & Indicæ regionis, dierum, parasangarum. Catalogus regum à Nino & Semiramide vsque ad Artoxerxem, quibus ille librum suum claudit.

EX EIVSDEM CTESIÆ SCRIPTIS QVÆ INDICA NOMINATA SVNT, EXCERPTÆ *ab eodem Photio historiæ, Latino sermone nunc primùm reddita.*

INDICA Ctesiæ vno libro continentur, in quibus magis Ionicè loquitur. Scribit Indum fluuium, quà angustissimus est, quadraginta stadiorum esse: quà latissimus, ducentorum. Indos multitudine cæteros ferè vniuersos mortales superare dicit. De scolece, *id est quodam Verme*, qui est in flumine, & solus ex omnibus animalibus in eo nascitur. *Dicit etiam* vltra Indos non alios homines habitare. In Indica regione non pluere, sed eam à flumine rigari. De pantarbâ gemma, & quomodo septuaginta septem gemmas & lapides pretiosos in flumen proiectos, (quæ omnia erant cuiusdam Bactriani institoris) pantarba retraxerit inter se cobærentes. De elephantibus muriphagis. De paruis simijs caudas quatuor cubitorum habentibus. De maximis gallis gallinaceis. De aue psittaco, quam lingua humana & voce præditam esse dicit, corui magnitudine, & rostro purpureo, barbamq; gestare nigram, collum habere cæruleum, quemadmodum cinnabari: loquiq; ipsam Indicè, vt hominem: necnon Græcè, si Græcum sermonem docta fuerit. De fonte qui quotannis auro humido impletur, ex quo fonte centum vrcei fictiles singulis annis hauriuntur. ideoq; fictiles esse oportet, quoniam aurum dum hauritur concrescit, vt ad ipsum extrahendum frangere vas necesse sit. Fons hic quadratus est, cuius ambitus est sexdecim cubitorum, altitudo vnius vlnæ: singuli autem vrcei *qui auro pleni hauriuntur*, talenti pondus exæquant. De ferro quod in fundo huius fontis extat: ex quo duos gladios se habuisse dicit ipse Ctesias, vnum à rege, alterum à regis matre Paryſa-

tide

tide donatum. Id ferrum ſi in terram defigatur, nebulas & grandines turbinesq; auertere,& ſeipſum hæc vidiſſe, rege bis periculum faciente, commemorat. De canibus Indicis,qui maximi ſunt, adeo vt etiam cum leone pugnent. De magnis montibus ex quibus ſardo & onyches aliæque gemmæ effodiuntur. De acerrimo qui ibi eſt calore: & vt ſol duplo maior quàm in alijs regionibus eſſe videatur, multiq; æſtu ibi ſuffocentur. Tradit etiam mare ibi non minus ſpatioſum Græco eſſe, atque id in ſummo quidem, donec quis ad quatuor digitorum altitudinem perueniat, calidum eſſe,adeo vt piſcis iuxta calorem illum viuere non poſſit, ſed in fundo degat. Indum fluuium campos & montes interlabi *tradit*, in quibus naſcatur qui calamus Indicus appellatur: eius quidem craſſitudinis quam hominum duorum iunctæ vlnæ complecti poſſint: altitudinis autem, quanta eſt mali nauis onerariæ prægrandis. Eſſe & quoſdam maiores, quoſdam item minores, vtpote in ſpatioſo monte. Eſſe autẽ inter hos calamos & marem & fœminam:& fœminam quidem nucleũ habere, marem verò nequaquam:& eſſe validiſſimũ. De animali Indico martichora dicto,quod facie hominem refert,leonis magnitudine, cinnabaris ruborem habens. Triplex eſt illi dentium ordo:aures humanis ſimiles,oculi item cæſij,velut ſunt hominum. Caudam autem qualem ſcorpius epirotes habet, in qua & aculeus eſt cubitali maior. Sed & per tranſuerſum aculeis munita eſt cauda. Aculeum item in ſumma parte, velut ſcorpius, gerit: quo accedentes pungit: nec mortem quicunq; punctus fuerit,effugere poteſt. Quòd ſiquis eminus aduerſus ipſum pugnet, & ab anteriori parte caudam prætendens aculeis petit, tanquam ab arcu eos eiaculans, & à poſteriori parte eam rectà intentans. Ad plethri autem longitudinem iaculando peruenit, & quoſcunq; ferit, omnes ad vnum interficit, præter elephantem. Eius autem aculei longitudinem pedalem, funis tenuiſſimi latitudinem habent. Martichora autem Græcis ἀνθρωποφάγος ſonat, *id eſt hominivorus*, quòd multos voret quos interfecerit. Sed & animalia cętera vorat. Pugnatq; & vnguibus & aculeis. Aculeos autẽ vbi eiaculatum fuerit, renaſci ſcribit. Abundat autẽ his animalibus India: quæ ab hominibus in-

terficiuntur,qui elephantis insidentes,telis ea petunt. De summa Indorum iustitia, & de moribus ac ritibus eorum.

De loco sacro qui est in tractu inhabitabili regionis, quē sub nomine solis & lunæ venerantur: ad quē à monte Sardonis quindecim est dierum iter. Vt sol ibi singulis annis per dies trigintaquinq; aliquid refrigerationis illis concedat, propter id festum, vt ne dum ipsum celebrant & dū reuertuntur, torreantur. Tonitrua & fulgura & pluuiæ non sunt in India, sed frequentes ventos & turbines haber, qui omnia sibi obuia abripiunt. Sol autem oriens in maiori Indiæ parte, alteri diei parti frigus, alteri vehementem calorē affert. Indi non à sole sed à natura sunt nigri.in quibusdam enim viris & mulieribus inter eos summum candorem conspici tradit: in paucioribus tamen.& se tales Indas duas & Indos quinq; vidisse addit. Cōfirmare volens quod de sole dixerat,eum Indiæ trigintaquinq; dierum refrigerationem concedere, scribit & flammam quæ ex Ætna erumpit, medium regionis tractum, vtpote qui à iustis hominibus incolatur,non labefactare quum cætera labefactet. & apud Zacynthum fontes esse piscium fertiles,è quibus pix educatur:& apud Naxum fontem esse è quo vinum, & quidem suauissimum, nonnunquam profluat. Et ignem iuxta Phaselidem in Lycia esse perpetuum, qui super petram semper noctes diesque ardeat:& qui aqua non extinguatur, sed redardescat:at fimo extingui possit. Media Inda nigros habet viros qui Pygmæi appellantur, eadem qua Indi cæteri lingua vtentes. sunt autem valde parui, adeo vt bona pars dimidij cubiti magnitudinē, qui autem eorum maximus,duorum cubitorum magnitudinem non superet. Capillum autem vsque ad genua & infra etiam demissum,barbam quoque quibussuis aliis hominibus promissiorem gestant. Atque adeo postquam illis promissa barba exorta est, nullo iam vestitu vtuntur, sed capillos quidem à tergo,multo infra genua demittunt,barbam aūt antè ad pedes vsq; protrahunt: deinde cum totū corpus pilis obduxerunt, seipsos cingunt, illis vestimenti loco vtentes. Sed & veretrū illis est valde crassum, adeoq; magnum vt ad pedum vsque maleolos pertingat. Sunt porro simi atque deformes. Oues autem eorum sunt agnis *nostris*

pares:

pares:boues & asini ad *nostrorum* arietum magnitudinem accedunt. equi item eorum & muli cæteraq; veterina animalia arietes magnitudine non superant. Horum Pygmæorum tria millia rex Indorum in suo comitatu habet. sunt enim sagittarij peritissimi. Iustissimi autem sunt, & ijsdem quibus reliqui Indi legibus vtuntur. Lepores & vulpes non canibus sed coruis, miluis, cornicibus & aquilis venantur. Lacus est apud eos octingentorum stadiorum ambitum habens, cui, quotics à nullo vento agitatur, oleum supernatat: quod quidam ex eius medio scaphijs hauriunt, nauigiolis per eum nauigantes. atq; eo vtuntur. Vtuntur autem & oleo ex sesamo, & ex nucibus: sed præstantius est quod è lacu illo hauritur. Habet verò etiam pisces hic lacus. Abundat præterea argento hæc regio, in qua sunt & argenti fodinæ, non tantæ tamen, vt aiunt, altitudinis, quantæ apud Bactra. Aurum quoque habet India, sed quod non reperitur in fluuijs & abluitur, vt fit in flumine Pactolo: sed multi & spatiosi montes id suggerũt, quos incolũt grypes, aues quadrupedes, lupi magnitudine, crurib. & vnguibus leoninis: qui pennas in pectore rubras, in reliquo corpore nigras habent. Propter has illud quod in montibus est copiosum aurum non facilè obtinetur.

Oues Indorum & capræ maiores sunt asinis, & vtplurimum quaternos atque adeo senos pariunt. Caudæ autem illis adeo sunt magnæ vt amputandæ sint illis quæ enixæ fuerint vt à mare possint iniri. At porcum India mansuetum nec syluestrem vllum habet. Palmæ Indicæ eorumq; fructus triplo Babylonijs sunt maiores. Est ibi & quidam fluuius (vt ille scribit) è petra mel fundens. Sed multa de illorum iustitia & de beneuolentia qua regem suum prosequuntur, & de illorum contemptu mortis commemorat. Meminit & fontis cuiusdam, cuius aquam, simulatque hausta fuerit, in morem casei coagulari dicit: cuius coagulatæ liquis tres obolos cum aqua biberit, quæcunq; admiserit patefacit. eo enim die mente alienatur. Eo autem vtitur rex erga eos qui an obiectis criminibus sint affines, certò vult cognoscere. nam siquis *id de quo accusatur* effutiuerit, mortem sibi cogitur consciscere: sin *indicio suo* nullius criminis conuincatur, absoluitur. Nullũ ex Indis ca-

pitis aut oculorum aut dentiũ dolore laborare tradit, nulliq; circa os puſtulas oriri: eorumq; vitæ ſpatium eſſe centum viginti, & triginta & quinquagiota annos: atq; adeo ducentos, quorum ſit longiſſima. Eſt apud eos ſerpens dodrantali magnitudine, aſpectu ſimilis pulcherrimæ purpuræ: caput candidiſſimum habens, dentibus omnino carens. quem venatores in feruentiſſimis montibus nanciſcuntur, ex quibus ſardo *gemmæ* effoditur. Hic nõ mordet, ſed quemcunq; locum vomitu ſuo conſperſerit, in eo putredinem oriri neceſſe eſt. Si autem è cauda ſuſpendatur, venenum duplex emittit, vnum dum viuit, quod nigrum eſt, electri ſpeciem referens: alterũ, vbi mortuus eſt, nigrũ & ipſum. Et illius quidem prioris quod ab eo viuente profluxerit, ſi tantum detur quantum eſt ſeſamum, confeſtim enecat, cerebro eius qui ipſum biberit, per nares effluente: alterum autẽ ſi detur, tabem inuehit, & vix intra anni ſpatium perimit. Meminit & auis δικράϊρος cognominatæ, (eſſe autem δίκραιρον idem quod Græcis δίπηχυν, *id eſt ſmeſtum*) quæ oui perdicis magnitudinem non excedat. hanc ſtercus ſuum defodere tradit, ne inueniatur: quòd ſi inuentum ſeſami menſura bibatur, manè ſomnus eum qui biberit corripit, & ita dormit vt nihil ſentiat: vergente autem ad occaſum ſole, expirat. Eſt ibi & lignum πάρηβον dictum, oleæ magnitudine, quod in regijs duntaxat inuenitur hortis: nec florem nec fructũ producens: ſed quindecim duntaxat ſub terra ſunt ei craſſæ radices, quarum vnaquæque brachij craſſitudinem habet. huius ſi dodrantẽ quis ſumpſerit, omnia quibus illa admouetur ad ſe trahit, aurum, argentum, æs, lapides, & alia quælibet, præter electrum: ſin quis tantum eius quanta eſt cubiti menſura, acceperit, & agnos & aues ad ſe trahit. nam & hac maiorem auium partem venantur. Quinetiam, ſi aquam concreſcere velis, in aquæ congium radicis huius obolum inijciens, concreſcere facies. Idemq; in vino efficere poteris: manuque, velut ceram, tenebis. ſed poſtridie ſoluitur. Auxiliatur & cœliacis. Eſt præterea fluuius Indiam interlabens, duorum ſtadiorum latitudinem non excedens: qui ab Indis ὕπαρχος appellatur, quod Græcè ſonat φέρων πάντα τὰ ἀγαθά, *id eſt ferens omnia bona*. ex hoc per triginta cuiuſque anni

anni dies electrum emanare dicit. Esse enim in montibus arbores aqua extantes (montes enim alluuntur aquâ) quæ certo anni tempore lacrymas emittant, velut amygdalus aut pinus, aut alia quæpiam arbor: (atque hoc per triginta potissimùm anni dies contingere) has autem lacrymas in fluuium cadentes concrescere. vocarique hanc arborem Indica lingua siptachora, quod Græcis significet γλυκὺ, ἡδὺ, *id est dulce, suaue*. atq; Indos electrum inde colligere. Sed & fructum qui à quibusdam illarum arborum, velut à vitibus producatur, esse racemos, quorũ acini nuces Ponticas magnitudine æquent. His in montibus degere scribit homines caninum caput habentes, qui agrestium animalium exuuiis amiciantur: & sermone nullo vtantur, sed latratum duntaxat more canum edant, cuius significatio perinde ac sermonis intelligatur. His dentes quàm canibus esse maiores: vngues caninis esse similes, nisi quòd longiores sint & rotundiores. Incolere autem montes vsque ad fluuium nomine Indum: atque esse atro colore. Hos sicut & cæteros Indos cum quibus commercium habent, esse iustissimos. & hos quidem quæ ab illis dicantur intelligere, quum autem ipsi loqui non possint, latratu & manibus atque digitis, velut eos qui surdi ac muti siut, signa dare. Hos ab Indis Calystrios nominari, quod Græci dicerent κυνοκεφάλους, *id est capita canum habentes*. Addit hanc nationem non pauciorum esse quàm centum viginti millium hominum. Ad illius autem fluminis fontes purpureum florem nasci, ex quo purpura tingatur nihilo Græca inferior, quin potius multo ea floridior. Ibi & animalia scarabei magnitudine nascuntur, minij rubore, longissimos autem pedes habentia: quæ mollia sunt vt vermes. nascuntur autem hæc in arboribus quæ electrum ferunt, eorumque fructum depascuntur & corrumpunt, vt phthires in Græcia vites corrumpere solent. Hæc animalia terentes Indi, puniceo colore saga & tunicas, & quicquid aliud volunt, inficiunt: suntque hæ tinctura Persicis præstantiores. Hi Cynocephali in montibus habitantes, nullum artificium exercent, sed è venatu sibi victum comparant: & quæ occiderint animalia, ad solẽ torrent. Multas præterea oues, capras & asinos alunt. lac au-

tem ouium & oxygala (*q.d.lac acidum*) illis est potus. Vescuntur autē & fructu siptachoræ *arboris suprà memoratæ*, è qua prouenit electrum. est enim dulcis. Sed & illis arefactis (vt à Græcis vuæ arefiunt) sportas à se contextas implent, quas deinde ratibus impositas, vnà etiam cum flore purgato ex quo purpureus color conficitur, & cum electri ducentis sexaginta talentis, & totidē illius pharmaci quo ad punicei coloris tincturam vtuntur, & *alijs* * electri mille talentis, Indorum regi quotannis aduehunt. Sed & cæteris Indis merces huiusmodi aduehentes vendunt, ab illis vicissim panes & farinā & ligneos amictus accipientes. Sed & gladios quibus ad ferarum venatum vtuntur, arcusq; & iacula illis vendunt. sunt enim & sagittarij & iaculatores peritissimi. Sunt autem inexpugnabiles, quòd montes altos & inaccessos habitent. Munera autē illis quinto quoq; anno rex donat, trecenta arcuum & totidē iaculorum millia, peltarum centū viginti millia, gladiorum quinquaginta millia. His Cynocephalis nullæ sunt domus, sed in speluncis habitant. Quas autē feras inter venandū sagitta vel iaculo petierint, eas persequentes assequūtur. veloces enim sunt ad cursum. Earū vxores semel duntaxat in mense se lauant, quum menstrua aduenerūt, aliâs nunquam. At viri se non lauant, sed manus duntaxat abluunt. Sed ter in mense oleo se vngunt quod è lacte conficitur, & se pellibus abstergunt. Vestem autē villosam non gestant, sed villis carentia masthlemata quamtenuissima ipsi pariter & eorū vxores induunt. At qui sunt inter eos ditissimi, lineo amictu vtuntur. hi autē sunt pauci. Lectorum nullus est apud eos vsus, sed toris extemporaneis vtuntur. Is verò inter eos ditissimus habetur cui maxima fuerit ouium copia. Caudam aūt habent omnes viri & mulieres, supra nates, canum more: sed maiorē magisq; pilosam. Coeunt cū fœminis quadrupedes, canum ritu. alioq; modo coire turpe censent. Sunt autem iusti, & vitæ, præ quibusuis hominibus, longissimæ. centum enim & septuaginta, nonnulli & ducentos viuunt annos. Vltra hos autē alios habitare dicit supra fluuij fontes: qui nigri sint, sicut & cæteri Indi: otiosiq; degant, ac neq; frumentum edant, neq; aquam bibant: sed magnam boum, caprarum, ouium copiam alant, eorumq; lac potent,

tent,ac nihil aliud. Apud illos quũ in lucem prodeunt infantes,ſedem perforatam non habent,neq; cacant: ſed nates quidem habent,at foramen interiectum nõ eſt. quo fit vt non cacent,ſed caſeoſum quiddã meiant,non valde craſ-
12 ſum tamen,ſed fæculentum. Quum autem manè lac biberunt,& meridie ad eius potum reuertuntur, dulcem quandam apud eos radicem eſſe aiunt quæ lac in eorum ventre coagulari non ſinat. Huius igitur eſu vomitum veſperi prouocant,omniaq; facilè euomunt. Aſinos ſylueſtres habet India equis pares, quoſdam & maiores: quibus caput purpureum,oculi cærulei,reliquum corpus eſt albũ. Cornu illis in fronte cubitalis magnitudinis,cuius inferior verſus frontem pars duorũ palmorum ſpatio ſit candidiſſima: at ſuperior,quæ in acutum tendit,puniceaſit,ſummum ruborem adiunctũ habens: pars autem media,ſit nigra. Ex his pocula conficiuntur,è quibus qui bibunt, nec ſpaſmo nec ſacro morbo corripiuntur: ſed nec venena vllam in eos vim habent,ſi modò vel antequã illa hauriant, vel poſtquã hauſerint,aquam aut vinum aut aliud quippiã ex illis poculis bibant. Ac cæteri quidẽ aſini & mãſueti & ſylueſtres cæteraq; ſolidipeda animantia & talis & fel le in iecore carent: at hi & talum & fel in iecore habẽt: & quidem talum omnium quos mihi videre cõtigit pulcherrimũ, bouis talo & ſpecie & magnitudine ſimilem, perinde grauem ac plumbum, minij colorem nõ in ſuperficie tantùm, ſed & interius habentem. Eſt autem & velociſſimus & ſtrenuiſſimus: eumq; nec equus nec aliud animal perſequens aſſequi poteſt. Et initio quidem remiſſius currit: quo autem diutius cucurrerit,miro quodam modo concitatior fertur,eiusq; magis & magis velox eſt curſus. Hac autẽ arte ſola poteſt à venatoribus capi: Quũ illi ſuos catulos ad paſcua eduxerint,à multo equitatu circumdantur. nolentes autem relictis catulis fugam capere,cornibus calcibusq; & morſibus pugnãt,multosq; & equos & viros interficiunt: ſed tandem & ipſi ſagittis & iaculis confoſſi ab illis capiuntur. viuos enim capere nullo modo queas. Eorum verò carnes propter amaritiem eſculentæ non ſunt. atque adeo non propter aliud quàm propter cornua & talos hoc animal venantur. In flumine Indico vermis naſcitur ſpecie quidem eum qui innaſci ficui

solet referens, septem autem cubitorum longitudinem, alius maiorem, alius minorem habens: crassitudinem verò talem vt eum puer annos decem natus vix vlnis amplecti possit. Duo sunt illi dentes, vnus suprà, alter infrà. his dentibus quicquid prehenderit, deglutit. Et interdiu quidem in limo fluminis commoratur, at noctu egreditur: egressus autem, quemcunque obuium bouem aut camelum momorderit, ad fluuium trahit, totumq;, præter ventrem, deuorat. Capitur grandi hamo, cui hœdum aut agnum ferreis catenis alligauerint. Vbi ceperunt, per triginta dies suspensum, vasis suppositis, relinquunt: intra quod tempus ex eo distillant quæ decem cotylas Atticas implere possint. Elapsis triginta diebus, ipsum vermem abiiciunt: oleum autem, adhibitis custodibus, ad solum Indorum regem mittunt. alij enim id habere non licet. Oleum hoc id cui superfusum fuerit accendit, & ligna pariter animaliaque comburit: soloque luto, & eo quidem crasso, extingui potest.

Habent Indi arbores cedro aut cupresso proceritate pares, quarum folia palmę foliis paulo latiora, alioqui sunt similia, & axillis carent. Florem qualem laurus mas emittũt, sed fructum nullum ferunt. Nomen illis est Indicum, carpion: Græcum, myrorhoda. Sunt autem raræ. Ex illis olei guttæ distillant, quas lana arbori impressa excipientes, in lapideos alabastros, illam exprimendo infundunt. Est autem id subrubrum & crassiusculum, adeoque fragans vt ad quinq; stadia eius odor perueniat. Soli autem regi eiusque propinquis id possidere conceditur. Ex eo rex Indię ad Persarum regem misit: seque Ctesias id vidisse, & odorem qui nec dici nec cuiquam alij assimilari possit, se percepisse narrat. Caseum & vinum omniũ suauissimum illos habere, se expertum scire, (quippe qui vsus sit) commemorat. Fons est apud Indos, quadratæ formæ, circuitu circiter quinque vlnas habente, cuius aqua est intra petram, quæ, antequam ad ipsam aquam perueniatur, trium cubitorum, sub aqua trium vlnarum altitudinẽ habeat. In ea spectatissimi quiq; Indorum cum liberis & vxoribus se lauant. In eadem nataturi se in pedes proiiciunt. quum autem in eam insilierint, eos sursum attollit aqua. Nec verò solos homines sursum attollit, sed quoduis animal, siue viuum siue mortuum, in

terram

terram expellit: atq; adeo quæcunque in eam cõiiciuntur, præter ferrum, argentum, aurũ & æs. hæc enim in fundum demittit. Est autem eius aqua per frigida, & potu suauis: quę magnum strepitum edit, non secus ac quæ in lebete feruefit aqua. Sed & vitiligini & scabiei medetur. Hæc Indico sermone βαλλάδη, Græco ὠφελίμη, *id est Grilis*, vocatur. In iis Indiæ mõtibus ex quibus eorum calamus prouenit, habitat quoddam hominum genus non pauciorum triginta millibus, quorum vxores semel duntaxat in vita pariunt: habentque earum fœtus dentes supernè pariter & infernè valde pulchros: necnon vniuersis tam fœminis quàm maribus & capitis & superciliorum pili iam inde à natiuitate sunt cani. Vnusquisque certè eorum vsque ad trigesimum ætatis annum albos per totum corpus habet pilos: inde nigrescere incipiũt; adeo vt quum sexagesimum attigerunt, nulli illis pili nisi nigri conspiciantur. Sunt iisdem & viris & mulieribus octoni in vtraque manu & vtroque pede digiti. Sunt autem bellicosissimi, & Indorum regem sequuntur ex his sagittariorum quinque millia, necnon iaculatores. Aures autem illis tantæ magnitudinis esse dicit vt eorum brachia ad cubitos vsque & ponè totos humeros operiant. esse autem illas contiguas.

Hæc quæ fabulis similia sunt, Ctesias scribens, se verissima scribere ait; & quorũ vel ipse testis sit oculatus, vel quæ à testibus oculatis acceperit. Multa autem his mirabiliora se prætermisisse, ne qui ea non vidissent, scribere ipsum quę fidem non mererentur, existimarent.

EX LIBELLO QVI DEMETRIO Phalereo vulgò adscribitur, Ctesiæ verba,

Stryaglius quidam Medus, quum ex equo Sacidem mulierem deiecisset (apud Sacas enim mulieres eodem quo Amazones modo præliantur) eamque & formosam & ætate floretem esse vidisset, saluam dimisit. At percusso postea fœdere quum illa quam alioqui deperibat, potiri non posset, statuerat quidem inedia vitam finire: scribit tamen

prius illi hãc epistolam, qua expostulat, Ego quidem te seruauit: & tu quidẽ per me seruata es, ego autem per te perij.

Ex eodem, paulò pòst,

Oportet autem quæ facta sint, non statim fateri facta esse, sed paulatim, suspensum tenendo auditorem, & nobiscum angi cogendo. Quod Ctesias in allato de Cyri morte nuntio facit. nec enim nũtius simulatq; ad Parysatin venit, ei Cyrum mortuum esse, dicit: (hæc enim est quæ Scythica oratio appellatur) sed primùm quidem victoria potitum eum nuntiauit. quæ verba illi gaudium anxietati mixtum attulerunt. Postea verò interrogat, At rex quomodo se nũc gerit? Tunc ille, Fugæ se dedit, inquit. Hic illa sermonem excipiens, Tissaphernes horum ei malorum est author, inquit. Rursumq; interrogat, Cyrus verò vbi nũc est? Respondet nuntius, Vbi fortes viros diuersari decet.

EX PLVTARCHO, IN *vita Artoxerxis.*

Ctesiæ narratio, vt breuibus multa perstringam, huiusce modi est. Cyrus, trucidato Artagerse, equum in regẽ permisit, & hic in illum, silentio vterque. Occupat Cyri amicus Ariæus ferire regem, nec sauciauit eum: rex missa lancea à Cyro aberrauit, Tissaphernem autem fidum Cyro & fortem virum percussit atque interemit. Cyrus intorto per lorica regis iaculo, vulnus pectori illius ingessit duos digitos altum. vnde ille ictus vi defluxit ex equo ad terrã. Fuga & tumultu cohortis regiæ edito, rex assurgens cum paucis (inter quos fuit Ctesias) tumulum vicinũ cepit, vbi tenuit se quietum. Cyrum inter hostes volitantẽ equus ferox longè abstulit: nec tenebris iam cognoscebatur ab hostibus, & ab amicis quærebatur. Erectus autem victoria, ardorisq; & fiduciæ plenus per medios vehebatur hostes, clamans, Cedite miseri. Dum hoc idẽtidem lingua Persica clamat, pars venerabundi decedunt ei via. Ibi quum tiara capiti eius defluxisset, prætercurrens adolescens Perses (Mithridati nomen erat) tempus Cyri iaculo secundum oculum ferit, inscius qui sit. Eructanti vim sanguinis vulnere, captus Cyrus vertigine & sopore collabitur. Equus fugiẽs oberrabat: stratum equi prolapsum capit comes illius qui Cyrum percussit,

sit,sanguine redundans.Cyrum ex plaga egrè tandem colligentem se,assistentes eunuchi pauci alteri equo imposuere,quò eriperent eum. Quem equitandi impotentem, pedibusq; connitentẽ ire,sustinentes ducebant, corpore quidem ob vulnus in capite acceptum grauem cespitantemq;, sed victotẽ arbitrantem se, quòd fugientes audiret Cyrum regem alta voce appellantes, atq; vt parceret ipsis orantes. Interea Cannij quidam homines, tenues inopesq;, qui humilium ministeriorũ gratia regis castra sequebantur, confusi fortè vt amici fuere cum illis qui circa Cyrum erant.hi vt tandem punicea sagula eorum aduertere, (quum regij haberent omnes candida) intellexerũt hostes esse.Ita vnus eorum ausus est,ignarus qui esset,Cyrũ iaculo à tergo ferire. Vulnerata poplitis vena prolapsus Cyrus tempus simul saucium ad saxum offendit:vnde animam exhalauit.

EX ATHENÆO.

LIBRO II,

At Ctesias Cnidius narrat etiam quomodo regia hæc Choaspis fluuij aqua coquatur,&quomodo vasis imposita, portetur ad regem.additque illam & leuissimam & suauissimam esse.

Ibidem,

Ctesias autem Carmaniam oleum acanthinum producere & eo regem vti ait. Qui etiam in libro quem de Asiaticis tributis scripsit,cœnæ regiæ apparatum describens, neque piperis neque aceti meminit, quod vnum inter condimenta est optimum.

LIBRO X,

Ctesias autẽ apud Indos regi nefas esse inebriari tradit.

Ibidem.

Amyntas quoq;in libro qui πάθμοι inscribitur, Tapyrorum gentem ita vino deditã esse tradit vt ne ad vngendum quidem alia re vlla quàm vino vtatur.Eadem autem & Ctesias commemorat in libro quem de Asiaticis tributis scripsit:qui & iustissimos esse illos addit.

LIBRO XI,

Verùm repudiãda sunt nobis fictilia pocula.Apud Persas

enim, vt teſtatur Cteſias, quemcunque rex inhonoratum eſſe voluerit, is fictilibus poculis vtitur.

LIBRO XII.

At Cteſias in tertio Perſicorum libro, omnes quidem Aſiæ reges luxui deditos fuiſſe tradit, ſed præ cæteris Ninyan Nini & Semiramidis filium: qui domi manens & in luxu viuens, à ſolis eunuchis & vxoribus conſpiciebatur.

Ibidem.

Cteſias verò Annarum regis præfectum, & qui Babyloniæ regionis imperium obtinuerat, veſte & ornatu muliebri vſum eſſe, tradit. & ad eum cœnantem, quum regis ſeruus eſſet, accedere ſolitas centum quinquaginta pſallentes & canentes mulieres, Pſallebant autem hæ & canebant illo cœnante.

LIBRO XIIII.

Beroſus autem Babyloniacorum lib. 1, decimaſexta die menſis Loi feſtum Babylone quinque dierum ſpatio celebrari ait Sacæas dictum: per quod tempus ſolere dominos famulis parere: vnumque ex his domui præeſſe, veſte quæ regiæ ſimilitudinem referat, indutum. quem & zoganen appellari. Meminit huius feſti Cteſias quoque libro Perſicorum ſecundo.

DE CTESIA.

Xenophon de Cyri minoris exped. lib. 1,

Interea Cyrus regem Artoxerxem *ſuo incinctum globo conſpicatus, continere ſe amplius nequit. Video, inquit, hominem: ſtatimq; in eum inuadit, & infeſta haſta per loricam pectus verberat. Quod ſe vulnus Cteſias medicus curaſſe refert. Ibi hoſtem incautius ferientem tragula ex hoſtili acie neſcio quis Cyrum alte ſub oculo vulnerat. Pugnatur vtrinque acriter, dum ſuum vtraque pars regem protegit. Cteſias quidē, qui ceciderint circa regem, memorat. in illis enim fuit partibus.*

Suidas,

Cteſias, Cteſiarchi vel Cteſiochi filius, qui in Perſia medicus fuit Artoxerxis cognomento Mnemonis, Perſica ſcripſit tribus & viginti libris.

INDEX

INDEX IN HERODOTVM ET CTESIAM.

Indicis huius numeri respondent non superlinearibus nostrarum paginarum numeris, sed ijs qui interioris marginis lateri sunt adscripti. quos ideo sequi libuit, quia etiã Græcæ editionis margini a Stephano sunt appositi: vt si quis Latina cum Græcis conferre velit, expeditè quæ cupit inuenire possit. Quibus verò præfixæ sunt duæ istæ literæ, ct, ad Ctesiam te remittunt.

A

ABAE oppidum Phocensium, vbi delubrum locuples Apollinis 205.206. 220

Abantes Ioniæ populus 27

Abaris Hyperboreus 104

Abdera vrbs à Teijs condita, vbi 30.182.218

Abrocomes & Hyperanthes Darij filij 199

Abronychus Athenienſis 104

Abſinthij populus 151

Abulites 8.ct.

Abydus vrbs 146.173.175. Abydus ponte à Xerxe iungitur 4.ct.

Accipiter Ægyptijs ſacer 50. accipitrum ſepultura vbi 51

Accipitrum ſeptem paria ſeptem Perſarum omen 85

Aceratus propheta 206

Aces fluuius 91

Achæmenidarũ cognatio vnde 24

Achęmenes Darij filius Ægypti præſes 168.180. achæmenes ab Itaro interimitur 72.168. achæm. Xerxis frater Demarato contradicit 201

Achæmenidis Artox. fr. in Ægyptũ exped. 5.ct. Achæmen. obitus Ib. Achæm. vltio Ib.

Achæorum duodecim genera & partes 27. Achæi Iones Peloponneſo eiecerunt 27. Achæorum in Athamantis poſteros actio 196

Achæiæ Cereris templum 136

Achelous fluuius 41.184

Acheron fluuius vbi 108.142

Achilleius curſus vbi 106.109

Achilleum oppidum 143

Acinacis à Xerxe in mare dejicitur 176

Acræphia oppidum vbi 221

Acriſij progenitores qui 154

Acrothoon vrbs vbi 172

¶ Adicran Libyum rex 121

Adimantus Corinthiorũ dux 202.209.214

Adraſtus Phryx ob fratricidiũ à Cræſo expiatur 7. Adraſt. cuſtos Atyis Ib. Adraſt. Gordij filius Midæ nepos 7.8. Adraſt. ſibijpſi mortẽ

conſciſcit 8. Adraſt. calamitoſi monumentum 137
Adria à Phocenſ. occupatur 29
Adyrmachidæ Libyum primi vbi 122
ex Adyto edita vox 29
¶ Æaces Syloſontis fil. Sami tyrannus 148
Æaci fanum 140
Æacides Samius 118
Ædes hoſpitæ Veneris vbi 57
Ædificium è ſolido ſaxo vbi 69
Ædificia ex virgultis 125
Ægaleus mons vbi 214
Ægæ Ioniæ ciuitas 27
Ægeæ Æoliæ ciuitas Ibid.
Ægea vrbs in Pallena 184
Ægeum mare 111
Ægeus Lycum fratrem Athenis eijcit 31. Ægeus Oiolyci filius vnde Ægidæ tribus 119
Ægialees ab Ægialo dicti 137
Ægialees Pelaſgi 180
Ægicores Ionis filius 137
Ægila locus 123. 124
Ægilea Styreorum inſula 161
Ægina (aliâs Argiua) Ariſtodemi vxor 153
Ægina Aſopi filia 139
Æginæ nomen 207. æginetarum ſtrenuitas 214. æginetarum odia in Athen. 139. æginetæ ab Athenienſibus ſuperantur 159. æginetæ Epidauriorum ſubditi 139. æginetæ & Cretenſes vt Samios ſubiugarint 81. æginetarum in Samios ſimultas vnde 81. æginetæ Ioui fanum conſtruxerunt 70. æginetę Dario terram & aquam dant 153
Ægion ciuitas 27
Ægiræ Achaica ciuitas 27
Ægiroeſſa Æoliæ ciuitas Ib.
Ægis Mineruæ vnde 125
Ægli populus 88
Ægroti Babyloniorum quomodo curentur 36. ægrotos Indi epulantur 88
Ægyptus quę regio & Ægyptij 42. ægyptus fluuij donum 40. ægypti diuiſio ſecundum Iones 42. 68. ægypti diuiſio ſecundum Herod. 42. ægyptus, Aſiæ & Africæ terminus 42. 87. ægypt. quorum deorum nomina neſciat 48. ægypt. Africæ finitima 50. 87. ægypto phœnix ſacroſancta 51. ægypt. vitibus caret 52. ægypt. quorum deorum oracula habeat Ib. ægypti linum 56. ægypt. in XII regulos diſtributa 64. ægypt. inequitabilis 56. ægyptus ſorte diſtributa 56. ægyptus & Libya Perſis tributaria 87. ægypt. ab Artoxerxe deficit 4. Ct. ægyptus ad Perſas redit 5. Ct. ægyptij thoraces Perſis in vſu 25. ægyptij duodecim deorum primi inſtitutores 40. ægyptij aras, ſimulachra, delubra primùm dijs ſtatuerunt Ib,

ægyptiorum agrorum cultura ſpontanea 42. ægypt. ſementis Ibid. ægyptij qui ſint ex Iouis Ammonij oraculo 40. ægypti ſe primos exiſtimant 39. ægypt.inſtituta & mores 45. ægyptij ſacerdotes raſi Ib. ægyp. cũ feris veſcuntur Ib. ægypt. circunciſio, & huius rei cauſa 45. 56. ægypt.veſtitus 45. 52. ægypt. ſcriptura & literarũ duplex vſus 45. ægypt. religio,cultus erga deos maximus 46. ægypt.victus 52. ægypt. fabis abſtinent 46. ægypt.ſacrificandi ritus Ib. ægypt. maxima dea Ib. ægypt.victimæ 46.47.ægyp. ablutiones poſt contactum ſuem Ib. ægypt.ſubulcum ingredi templum nefas 48. ægyptij quo tempore ſues immolẽt, & ſuilla carne veſcantur Ib. ægypt. præcipui cõuentus 49. ægyp.fuſtuaria pugna 50.ægypt.ferę ſacræ Ib. æpypt.cura circa feras Ib. ægyptijs crocodili ſacroſancti 51. ægypt.purgamina 52. ægypt. Aſtorũ ſaluberrimi Ib. ægypt. panis cœleſtis appellatus Ib. ægy. aer immutabilis Ib. ægypt. vinũ ex ordeo Ib.ęgyp.cantilena Ib.ægyp. prodigiorũ diuinationũq; obſeruantiſſimi Ibid. ægypt. medicina quomodo ſit diſtributa 53. ægypt. lugendi ritus Ib. ægyp. mos in condiendis cadaueribus Ib.ægypt.vnguẽta qualia 54.ægyp.naues Ib. ægypt.reges 55.56.61.63.64. 67.73.ægypt.feriæ 60.ægyptij immortalitatẽ animarũ primi aſſeuerauerunt Ib. ægypt. calamitas 62.ægypt. progenies 64.ægyp. Caſtra locus vbi 66. ægypt.myſteria 69.ægypt.pluuia portẽtoſa 72.ęgyp.capita cur dura Ib. ægypt.fuga Ib. ægyptij ignem animal aſſerunt 73. ægyptiorũ clades apud Iraſam 121. ægypt. à Perſis defectio 167.In ægypt.Dar. exerc. parat. Ib. ægypt. ab Aprie rege defectio 121. ægyp.per proditionẽ à Cambyſe capti 2.ęt.ægyptij vincunt 5.ęt. ægypt.clades Ib. ægypt. Sarſamam præficit Megabyz. Ib. ægypt.quidã vocaliſſimus 11. ægyptiacæ Thebæ 33. ægypt. regionis natura & deſcriptio 40.45

Ænea oppidum vbi 184

Æneſidemus Hipp.ſatelles 189

Ænigma piſcatorum 253

Ænus vrbs & vbi 111.177

Ænyri, Cœnyri 153

Æoles à Crœſo ſubacti 2.5.ęolũ in Xerxis exercitu armatura 180. æol. tributarij Dario 87.æol. olim Pelaſgi appellati 180.ęol.mos in ſacrificijs 254. æol. ab Hymea

capiuntur 146. æolicæ ciuitates 27
Æorpata Scythis quid 114
Æris copia apud Massagetas 39. ære qui primi se armarint 66. æreus Iupiter & Neptunus vbi 236
Æropus, Gavanes, & Perdiccas fratres 221
Aeris mutatio in hominibus causa morbi 52
Æs alienum debere apud Persas turpissimum 26. æs apud ægyptios pretiosissimũ 75
Æschines Eretrien. dux 160
Æschrionia tribus Sam. vbi 75
Æschylus poeta 67
Æsopus fabularũ scriptor genere Iadmius 62
Æstatis & hyemis simulachra vbi 59
Æstus in India 9. ct.
Æthiopes ex Ægyptijs institutis mãsuetiores facti 44. æth. Nomades Ib. æthiops vt Ægypto imperarit 63. æthiopes quem regẽ creent 74. æthiop. hominum maximi, pulcherrimi, & eorũ mores Ib. æthiopum sepulchra vitrea 75. æthiopes Cambysi dona ferunt 88. æthiopum genitura nigra 89. æthiopes extremi hominum 90. æthiopes contra Cambys. 171. æth. circuncisio 56. æth. in Xerxiano exercitu armatura 178. æthiopum discrimen Ib.
¶ Africæ terminus quis 42. africæ deserta 44
Africus & Auster venti duo omnium pluuiosissimi 43
Agaristæ proci 164. Agaristæ somnium 165
Agasicles Halicarnasseus 27
Agathyrsus Herculis filius 100
Agathyrsi populus 105. 113. Agathyrsorum mores & amicitiæ Ib.
Ager Caicus 150
Agetus Alcidæ filius, Aristonis amicus 155
Aglauriæ Cecropis filiæ templum 208
Aglomachi turris 122
Agora locus 177
Agrestium boum vbi ingens multitudo 184
Agrianæ populus 129
Agrianes fluuius 111
Agricolator vbi contemptui habeatur 128
Agyllensium calamitas 30. agyllenses Phocensibus iusta ex oraculo soluunt 30
Ahena citra ignem feruentia 10. ahenum Samium 120
Aiax finitimus ac socius Ath. 137. aiax Telamonius 210. 219
Aimnestus Spart. Mardonij occisor 234. aimn. Plataensis 235
¶ Alabanda vrbs 221
Alalia à Phocensibus ædificatur

tur 30
Alarodij populus 88. alarodiorum in Xerx. exerc. armat. 179
Alari serpentes vbi 90
Alazeris Barcæorum rex 122
Albæ columnæ 146
Album littus vbi 172
Alcæus Herculis filius 2
Alcæus poeta 143
Alcides Cattnius 6.&t.
Alcinor & Chromius Argiui 15
Alcmæon astutè aurũ à Crœso asportat 164. Alcmæon Megaclis f. Clisthenis gener 165. alcmæonidæ obnoxij crimini piaculari 10. 137. alcmæonidæ genus Athen. 136. alc. an scutũ Persis prodiderint 163. alc. generis claritas 164. alcm. tyrannidis osores Ib.
Alcon Molossus procus filiæ Clisthenis 165
Aleæ Mineruæ templũ 12.234
Aleæ ludus & tesserarum à Lydis primum inuentus fertur 18
Alevadæ Thessaliæ reges 168. alevadarum machinæ 192
Alexander Priami filius 1. rapit Helenam 57
Alexander Macedo aureus 219. alexandri tyrannidis origo 221. alexandri progenies Ib. alexander Amyntæ f. dux & rex Macedonum 231
Algæ Achaiæ 192
Aliarchus Arcesilaum strangulat 121. aliarchus dolo interficitur Ib.
Alilat Vrania Arab. dicitur 72
Alitta Venus Arabibus dicta 25
Alizones populus 106
Alogune Bab. Arrox. pellex 6.&t.
Alopecæ Atticæ 136
Alpeni vicus 193. Alpenus vrbs vbi 198
Alpheus & Maron fortiss. fratres 200
Alpis fluuius vbi 106
Alysonij populus 87
¶ Amasis rex 47.52.64.67.68. amasis regis monumentũ Ib. amasis rex Saitanus Ib. amasis ex pelui simulachrũ statuit 69. amasis regis mos Ib. amasis Mineruæ vestibulum erexit Ib. amasis amicitia cum Cyrenæis 70. amasis Græcorum amans quid eis donarit Ib. amasis varia donaria Ibid. amasis Cyprum omnium primus cepit Ib. amasis regis mors 73, amasis cadauer verberibus cæditur 74. amasis cadauer crematur Ib. amasis epistola ad Polycratem 78. amasis picturati thoraces 79. amasis Barcæos dolo capit 126
Amasis Maraphius Aryandis contra Ayrenæos dux 122
Amathusij populus 144.145

Amaxãpeus fons amarus 106
Amazones populus 114. amazonum cũ Sauromatis cõmixtio Ibid. amazonum sedes vbi Ib. amazonum nuptiæ 115
Ameſtris Xerxis vxor 177. 183. 241. ameſtris crudelitas in Maſiſtæ vxorem 241
Amiantus Lycurgi filius 165
Amici deploratio 73. amicus prudens omnium rerũ pretioſiſſi. 130. amicus amicũ quæ roget 155
Amictus lignei 11. ct.
Amilcar Carthagin. rex 191. amilcaris genus & mors Ib.
Aminias Palleneus Atheniens. certamen init 213
Aminoclis fortuna 195
Amiſtris Onophæ filia, Xerxis vxor 3. ct. amiſtris & liberorum luctus 4. ct. amiſtris Megabyzũ Artoxerxi conciliat 5. ct. amiſtris libido 6. ct. amiſtris Apollonidẽ excruciat Ib. amiſtris Zopyri cædem vlciſcitur Ib. amiſtris mors Ib.
Amiſtris Ochi filia Ib. amiſtris Terituchmis vxor 7. ct.
Amompharetus Pitaneti 232. amomphareti victoria 235
Ammon AEgyptiis quid 47. ammonis oraculũ de AEgypt. 42. ammonis oraculi origo 49
Ammonij populus vbi 47. 124
Amorges Perſarum dux 146
Ampa vrbs vbi 149
Ampelon promontorium 183
Amphiarao aureus clypeus à Crœſo donatus 9. amphiarai expeditio in Thebas ab Homero conſcripta 245. amphiarai templum apud Delphos 17. & oraculũ 220
Amphicæa oppidum 206
Amphictates Samiſex 85
Amphictyonidis Cereris templum 196. amphictyonis fanum, & ſedilia Ib. amphictyones templũ Apollinis Delphicũ ſtruendum locant 70. 136
Amphilochus Amphiarai f. 87
Amphilytus Acarnan ariolus 11. amphilyti vaticiniũ Ib.
Amphimnestus Epidaunius 164
Amphion 141
Amphiſſa vrbs vbi 206
Amyntas Macedo, Perſas vt exceperit 129. Hippiæ vrbem donat 142
Amyntas Amyntæ nepos, Aſiaticus 221
Amyrtæus 63. amyrtæi Ægypti rex à Cambyſe captus 2. ct.
Amytis filia Aſtyagis 1. ct. amytis & Spitama Aſtyagẽ occultant Ib. amytis à Cyro in vxorem ducta Ibid. amytis Petiſacam excarnificat Ib. amytis Cambyſem monet 2. ct. amytis veneno ſe necat Ib. amytis Cambyſem

byſem in ſomnis vexat 3. ct.
Amytis Xerxis filia Ib. amytis Megabyzi vxor 4. ct. amytis adulterij accuſatur à marito Ib. amytis Inarum ad ſupplicium poſcit 5. ct. amytis libido 6. ct. amytis morbus & mors Ib.
¶ Anacharſis ſapiens 105. & eius cædes 109
Anacreon Teius 91
Anactorium templum 234
Anaua vrbs Phrygiæ 173
Anaxagoras rex Cypri 8. ct.
Anaxandrides Lacedæmoniorum rex 12. anaxandrides & eius vxores 133
Anaxilaus Rhegiorum Tyrannus 149 191
Anchimolius Aſteris f. & eius cædes 136
Ancora Sophanis 135
Anderica Ciſſiæ ſtathmus 163
Andia Artoxerxis pellex 6. ct.
Androcratis fanum vbi 227
Andromeda Cephei filia 177
Androphagi populus vbi 101. androphagorum mores 113
Andrus inſula 131. andrũ Græci obſident 217
Angarion Perſis quid 215
Angites fluuius vbi 182
Angrus fluuius 106
Anguilla AEgy. ſacroſancta 51
Animarum immortalitas atq; tranſmigratio, primis AEgyptiis cognita 60. animarũ immortalitatem Zamoxis Thracas edocet 112
Animal Indicum 9. ct. animalia Indica grandiora cæteris 89. animalcula Indiæ tinctoria 11. ct. animalia quæ eſui ſunt, plura: noxia pauciora 89
Anni humanę vitæ ſeptuaginta 6. annus ab AEgyptiis primùm inuẽtus, inq; duodecim menſes ab eiſdem diſtinctus 40
Anopæa mons & vicus 198
Antacæi cete ingentia Boryſthenis 106
Antandros vrbs vbi 175
Antandrus locus 130
Anthela vrbs 193
Anthela vicus vbi 196
Anthylla oppidum 55
Antichares Eleonius 133
Anticyra vrbs 196
Antidorus Lẽnius ad Græcos transfugit 203
Antropophagum animal 9. ct.
Anyſis vrbs 63
Anyſis cæcus AEgypti rex Ib. anyſis imperium AEgypti recuperat Ibid.
¶ Apaturia Iones Athenis oriundi celebrant 27
Aper immenſus Myſorum opera deuaſtans 7. aper in Africa nullus 125
Aphetæ loci nomen 195
Aphidnæ produntur Tyndaridis 235
Amphlyſtij Iouis templũ 195
Aphrodiſias inſula vbi 122
Aphytis Pallenæ vrbs 184

Apia vrbs vbi 42
Apidanus fluuius Theſſaliæ 184
Apis aula vbi 66
Apis Græcorum lingua quid Ib. apis apparuit: feriantur Ægyptij 75. ſigna eius Ib. Cambyſes ferit Ib.
Apollinis Iſmenij templum 9. 17. 135. 220. apollinis imbre Crœſus è pyra liberatur 16. apollinis Triopij ſacrũ atq; certamen 27. apollinis oraculum apud Ægypt. 52. apollo Ægyptijs Orus dictus 64. 67. apollinis templa vbi 66. apollinis & Dianæ parentes 67. apollo ad Metapontinos ſolos Italorum venit 101. apollinis ara ab Ariſteo extructa Ib. apollo Scytharũ deus 107. apollo OEtoſyrus apud Scythas Ib. apollinis oraculum Batto redditum 120. apollinis fons vbi 121. apollinis ſimulachrum 163. apollinis delubrum apud Abas 206. apollinis oraculum apud Delphos Ib. apollinis arma ſponte apparentia Ib. apollinis Ptoi fanum 220. apollinis ædes à Mard. diripienda 4.ct.
Apollonia vrbs vbi 111.238
Apolloniates ager 238
Apolloniatis oraculum redditur Ib.
Apollonides Cous medicus Artox. 4.ct. apollonidis cum Amyti coitus 6.ct. apollonides cruciatur & viuus defoditur Ib.
Apologus Cyri ad Ionas 26
Apparitæ populus 87
Apries rex Ægypti 67. 121. apries ſtrãgulatur 68. aprijs bellum cum Sidonijs & Tyrijs 67
¶ Aqua diuerſarum qualitatum vbi 124. aqua Stygis vbi 157. aqua adeo debilis vt ne lignum quidem ferat 75. aqua quæ potata coagulatur 10.ct. aqua demẽtans Ib. aquam quod lignum cogat 11.ct. aqua attollens ponderoſa 12.ct.
¶ Ara duodecim deorum vbi 40. aræ à quibus primùm, dijs conſecratæ Ib. ara Dianæ 111. ara Iouis forenſis 133. ara Herculis 193. ara ventorum in Thyia Ib. ara Iouis diabateris à Dario ſtructa 3.ct.
Arabia vbi 41. 89. 104. arabiæ mons 40. & humus 41. arabia tributorum immunis 87. arabia quæ producat 89. arabici ſinus deſcript. 41. 104
Arabum dei 72. arabum fides cõſtantiſſima 72. arabum in Xerxiano exercitu armatura 178. 179
Ararus Scythiæ fluuius 105
Araxes fluuius 37. & eius curſus

fus quò tendat 104. araxis accolæ quo victu & vestitu vtantur 37
Arbarius à Secundiano deficit 6.ct.
Arbor Siptachora 11.ct. arbor lacrymãs Ib. arbor electrifera Ib. arbores Indicæ 12. ct. arborea lana optima vbi 89
Arcades 27. 69. 134. arcadia & eius incolæ quales 11
Arcesilaus Batti filius, Cyrenæ rex 121. arcesilaus inimicos persequitur Ib. arcesilaus strangulatur Ib.
Arcesilaus arcesilai nepos regno paterno ejcitur Ib. arcesilaus Samum fugit Ib. oraculum consulit 122. recuperat sua, & oraculo non satisfaciens, occiditur Ib.
Archander Phthij Achæi filius 55. archandri vrbs Ib.
Archiæ, & Lycopæ in expugnando Samo feruor 80
Archias Samius vnde dictus 57
Archidamus Zeuxidami f. 156
Archidice nobilis in Græcia meretrix, & eius amasius à Sappho cõuitijs notatus 62
Archilochi Parij de Gyge Iambi 3
Arcis Athen. expugnatio 138
Ardys rex, filius Gygis 3. ardys Prienenses expugnauit Ib.
Areius pagus 208
Arena aurea 89
Argadeus Ionis filius 137
Arganthonius Tartessiorum rex 30. Arganthonius moritur Ib.
Argentei & aurei nummi primùm à Lydis percussi 18
Argentifodina Bactrica 10.ct. argentum in vsu Scythę nõ habent 108. argentifodinæ Indicæ 10. ct. argentum & ferrum apud Massagetas non est in vsu 39
Argilus Græca vrbs vbi 183
Argiopius locus quidam 233
Argippæi populus & eorũ victus 102
Argis & Opis virgines sacra ex Hyperboreis asportantes 103
Argiui 134. argiuorum cum Spartiatis de agro Thyrea cõtentio 15. argiuorum fines ditioque Ibid. argiuorum rasura in præsenti clade Ib. argiuorum mulieribus vetitum aurum ferre in præsenti clade Ibid. argiuis redditum oraculũ 188. argiui Xerxi subdi maluerunt quàm Lacedæmoniis esse inferiores Ibid. argiuorum cum Persis affinitas Ibid. argiui mercede militant in Peloponneso 11. argiui ad Mardonium mittunt nuntium 225. argiuorum ad Artaxerxem legatio 189. argiui musica cæteros Græcos antecellũt 93.

argiuorum mulieres Melampus sanat 229
Argiua Autesionis filia, Aristonis vxor 153
Argos ab Homero maximè celebratum 137. argos ciuitatum Græciæ nobilissima 1. argos à seruis tenetur. argi lucus à Cleomene incenditur 157
Argûs ædificator 123
Argonautarum posteri à Pelasgis Lemno eiecti 118. argonautæ Herculem amittunt 195
Argon Heraclidarum primus Sardium rex 2
Ariabignes Darij filius 181.213
Ariantes rex 110
Ariaramnis aduersus Scythas expeditio 3.ct.
Aridius Nerbalus Arbali filius 180
Aridolis Alabandensium tyrannus 195
Arienæ & Astyagis connubiũ 13
Arietes cur non mactentur à Thebanis 47. arietes Thebanis sacrosancti 47
Arij populus 88.177. ariorum in Xerxiano exercitu armatura 178
Arimaspi viri vnoculi vbi 90. 101.102. & vnde dicti Ibid. arimaspij versus 101
Ariomardus Caspiorum dux 178. ariomardus Moschorum & Tibarenorũ dux 179
Arion Methymnæus dithyramborum primus author 4. arion Methymnæus delphino insidens ad Tænarũ euectus est Ibid. arionis ingens donariũ in Tænaro 5
Aripithes Scyth. rex 109
Arisba Lesbi ciuitas 28
Aristagoras Cyzicenus 118. aristagoras Cumæus 132. aristagoras Myleti tyrannus 131. aristagoras Ionicæ rebellionis author 132. aristagoræ oratio ad Cleomenẽ 134. aristagoræ mors 146
Aristeas Corinthius 186
Aristeus Proconnesius versificator 101. aristei Proconnesij statua Ibid.
Aristides Lysimachi f. Athen. 212. aristidis nobile facinus 214. 228. aristidis consilio sagittarij ex Creta accersuntur 4.ct. aristidis astu Xerxes è Salamine fugit 4.ct
Aristocyprus Soliorũ rex 145
Aristodemus Spartarum rex 153. aristodemus militiam deserens, infamis 200. ad Platæas infamiæ notã strenuitate delet 235
Aristodicus Heraclidis f. Cumæus oraculũ consulit 29
Ariston rex 12. 155. ariston Byzantius 132
Aristophilides Tarent. rex 94
Arizãti gẽs Medicę nationis 19
Arma Martia sponte apparentia

tia

tia 206
Armenij pecuarij 35. 134. armeniorũ in Xerxiano exercitu armatura 178
Arpoxais Targitai filius 99
Arsacas Ochi regis filius 6. ct. arsacas patri succedit 7. ct.
Arsamenes Vtiorum dux 178
Arsames AEthiopum dux Ib.
Arsites Artoxerxis spurius 6. ct. arsites à fratre Ocho deficit 6. ct. arsitæ cædes 7. ct.
Artabanus Hystasp. filius Xerxis patruus 169. artabani oratio de bello aduersꝰ Græcos suscepto Ibid. artabani somniũ 175. artabanus Susa dimittitur 176
Artabazus Pharnacis f. Parthorum dux 178. artabazi fuga cum Persis 234. 237
Artaba mensura Persica 35
Artaca 151
Artachæes Achæmenides genere, & eius proceritas 183
Artacia vrbs 101
Artæus Artachæi filius 172 artæi Cephanes antea dicti 177
Artapanus Artasyrę filius apud Xerxem spectatus 3. ct. artapani cũ Leonide ad Thermopylas prælium 4. ct. artapanus Xerxem occidit 4. ct. artapanus Artoxerxi insidians ab ipso occiditur Ib. artapani filiorum interitus Ib. artapani præfecti ab Artox. defectio Ib.
Artaphernes Darij frater 130. 131. artaphernes Sardium præfectus 138. artaphernes Ionibus vectigalia imponit 152. artaphernes vnus ex septẽ magi occisoribus 3. ct.
Artarius satrapa 5. ct. artarius Megabyzum monet Ib.
Artasyras Hyrcanius Cambysis consiliarius 2. ct. artasyras Mago regnũ tradere conatur 3. ct. artasyras à septẽ coniuratoribus assumitur ad occidendũ Magum Ib. artasyræ mors Ib. artasyras in Artyphium mittitur 6. ct
Artax. quid Græcis significet 160. artax. Xerxis filius 182. 188
Artayctes Macronum dux 179 artayctes nefarius in Sesto Xerxis prætor 242. artayctes captus suspenditur Ib.
Artaynta Xerxis amasia, & eius clades 241
Artayntes Artachæi fil. 220. conuitiis petitur à Masiste, insurgit, reprimitur 240
Arteatæ Persarum genus 24
Artembares Medus 21. 22. artẽbaris oratio ad Persas 242
Artemidis. i. Dianę templũ 193
Artemisia Lygdamis filia mortuo marito Xerxis exercitũ sequuta 180. artemisia pugnã nauale dissuadet 210. 215. artemisiæ glorioſa pugna 213. artemisiæ capiendę præmium 214. artemisiæ Xerxes liberos suos abdu-

cendos dat 216
Artemisium vbi 103.193.
Artibarxanes eunuchus 8 &t.
Artimpasa Venus cœlestis apud Scythas 107
Artiscus fluuius vbi 112
Artochmes Armeniorum dux 178
Artontes Mardonij filius patris humatoribus præmia reddit 237
Artostes Ochi filius 6.&t.
Artoxares à Secundiano deficit 6. &t. artoxares Ocho insidians occiditur 7. &t. Artoxares Paphlagon eunuchus 5.&t. Artoxares relegatur Ibid.
Artoxerxes Xerxis filius 3. &t. artox. Artapanum se occidere machinantem interficit 4. &t. artox. rex Ibid. artoxerxis luctus ex graui casu Ib.artoxer. Bactra,quę desciuerãt à se, capit Ib.artoxerxis in Ægyptum exercitus 5. &t. artox. ægrè Græcis ignoscit Ib. artoxerxis aduersus Megabyzũ exercitus Ib. artoxerxis cũ Megabyzo pactum Ib. artoxerxes Megabyzum occidi iubet Ib. artoxe. mors 6.&t. artoxerxis spurij Ib. artoxerxis mater Paryzatis Ib.¶ Artox.Ochi filius Ibid. artoxerx.vxor Statira 7.&t. artox. in fratris Cyri cadauer sæuitia 7. &t. artox.cum Græcis fœdus 8. &t. artox. Cyri hostes remunerat Ib. artox. & eunagoræ dissensio Ibid.
Artozostra Darij filia,Mardonij vxor 152
Artybij equus,cædes 145
Artyphius Artabani f. Gandariorum dux 178. artyphij Megabyzi filij fortitudo 5. &t.artyphius superatur 6.&t. artyphij mors 7.&t.
Artystona Cyri filia 87. Darij vxor ex omnibus charissima 178
Arxanes AEgypti satrapa 6. &t.
Aryandes AEgypti prætor 122. aryandes à Dario morte affectus Ib. aryandicũ argentum Ibid.
¶ Asbystæ populus vbi 122
Ascalon vrbs Palæstinæ 20
Aschi liquoris genus 102
Asia à Phraorte subacta 19. asiam omnem trans Halym fluuium Cyaxates sibi conciliauit Ib. asiæ imperium à Scythis occupatur 20. asię termini quot & vbi 104. asia vnde sortita nomẽ 105. asiæ & Europę descriptio 104
Asias familia Sardibus 105
Asina Dryopum vrbs 211
Asini Pygmæorum. 10. &t. asini apud Scythas non visuntur 116. asinorum vox Scythiæ insueta Ib. asini vbi cornibus præditi 125. asini non potantes vbi Ib. asinorum

norum vocem & formam equi Scythici non ferunt 116. asinarius Demarati pater dicitur 156
Asinach populus vbi 44
Asonides AEgin. nauarchus 133
Asopus, & duæ eius filiæ 139. asopus fluuius 162.166.225
Asopodorus Theban. equitũ dux 234
Aspadates Cãbysis eunuchus 2.ct.
Aspamitris Xerxis occisoris tormenta 4.ct.
Asphaltus bitumen 32.163
Asphathines Persa 83
Assa vrbs vbi 183
Assesiæ Mineruæ templum 4
Assyria quæ & vbi 42.104. assyriæ siccitas 35. assyriæ seges quomodo irrigetur, frumẽtumq; proueniat Ib. assyriorum imperium 18. assyriorum bellum cum Phraorte 19. assyrij à Medis subiguntur 20. assyr. Venus Mylita vocata 25. assyr. bellum cum Cyro 32. assyr. armatura in Xerxiano exercitu 17. assyrij Græcis Syrij dicti Ibid.
Astyages Cyaxaris f. Med. rex 8.13. Astyages à Cyro capitur 13. astyagis cum Crœso affinitas Ib. astyagis cum Ariena nuptiæ Ib. astyages Crœsi auus maternus 14. astyages patre defũcto Scytharum regnũ suscipit 20. astyagis somnia Ib. astyages Cyrum agnoscit 22. astyag. Harpagi filium mactat Ib. astyages Harpagum proditorem arguit Ib. In bello contra Persas capitur 24. astyages alio nomine Astyiges dictus 1.ct. astyages Cyro non consanguineus Ib. astyages fugiens à Cyro capitur Ib. astyages à Cyro honoratur Ib. astyages à Cyro & Amyti accersitus Ibid. astyages à Petisaca desertus fame perit Ib. astyagis sepulchrum Ib.
Asychis Ægyptiorum rex 62. asychidis regis pyramis lateritia 63
Asylum Herculis 57
¶ Atarbechis vrbs vbi 46.175
Atarnes fluuius 105. atarnes Darij regis frater 199
Atarneus ager Mysiæ piacularis 29.216
Athamas Æoli filius 195
Athenades Trachinius 198
Athenagoras Samius ad Leutychidem mittitur 238
Athenæ à Pisistrato occupantur 10. athenæ Græciæ & Ioniæ insignior vrbs 27. athenarum à Pisa distantia 40. athenæ tyrannis liberatæ 136. athenarũ arx 187. athenæ captæ 208. athenarum arx incensa Ib. athenarum incendium 225. a-

thenæ ab Homero celebratæ 251. athenas vacuas Xerxes capit 4.&t. athenas & earum arcem Xerxes incendit 1b. athenienſes ſanctimonia iuriſiurandi adacti ſeruare Solonis leges 5. athenienſes Græcorum potentiſſimi 9. athenienſium cum finitimis Eleuſine pugna 5. athenienſes nunquam ſolum mutarunt 9. 190. athen. Iones genere 9. athenienſes Ionicum nomen fugiunt 27. athenienſium in Ionia colonorum vxores Caricæ cum eis cibum capere renuunt,& nomine compellare, & quare 27. athenienſium ex ſeditione, Piſiſtrati tyrannis 10. athenienſes partim taxillis, partim ſomno occupati, à Piſiſtrato inuaduntur 11. athenienſium tribus & nomina vnde 137. athenienſes Lacedæmoniorũ opem contra barbaros implorãt 161. athen. cum Mitylenæis pugna 143. athen. ex Laureo reditus metallici 187. athen. Mileti expugnationẽ ægrè ferunt 149. athen. Perſarũ ſocietatem ambiunt 138. athen. democratiæ author 165. athen. vt tyrannis liberati 135. athen. ad Mardonium reſponſum 222. ath. Græciæ vindices 186. athenienſiũ præſtantia 138. 139. athen. mutua cædes 140. athen. quidam fibulis à mulieribus confectus 1b. ath. cum Æginetis bellum 159. athen. XII dij 162. athen. panegyries 162. athen. apud Marathonẽ victoria 163. athen. vxores à Pelaſgis raptæ 166. ath. laus 169. ath. ſolum cur à Perſis vaſtatũ 185. athen. Græciæ liberatores 186. athen. oraculum 1b. athen. nunquam ſolum verterunt 190. athen. vnde dicti 207. athen. virtus in propugnanda arce 208. athen. præclara facta 227. athen. iniurias Xerxes vlciſcitur 3.&t. athen. ad Salaminem profugium 4.&t. athen. Inaro claſſem mittunt aduerſus Perſas 5.&t.

Atticorum lingua 10. atticarum mulierum vnà cum liberis cædes 166. atticus medimnus quid ſit 35. 154. atticorum in ſacrificando conſuetudo 140. attica vt Lemno cohæreat 166

Athos mons & eius Iſthmus ac vrbes 172. athos mons effoditur 1b.

Athous eunuchus 6.&t.

Athres fluuius vbi 105

Atlanticum mare vbi 37

Atlantes innominati populi vbi & vnde dicti 124

Atlas fluuius 105

Atlas mons, & cur columna cœli 124
Atossa Cyri filia 83. atossa Darij vxor 87. 167. atossæ in mamilla vlcus 94
Atramyttium vrbs vbi 175
Atrayntes dux Pactyensium 178
Atridæ exercitus aduersus Iliũ 172
Attaginus Phrynonis filius Thebanus Mardoniũ cum suis excipit opiparè 225. attaginus Persarũ primarius apud Thebas fautor, ad supplicium à Græcis poscitur 237
Attrahendi vi præditum lignũ 10.ct.
Atys Lydi pater 178. atys Crœsi filius 6. atyis oratio ad Crœsum patrem suum, venandi sibi copiã denegantem 7. atys Adrasto custodiendus datur Ib. atys cuspide ictus paternũ somniũ implet 8. atyis Crœsi filij mors Ib. atys Manis filius, Lydorum rex, colonias in Hetruriã per filium Tyrrhenũ mittit, fame coactus 18
¶ Auchatæ Scythæ 99
Aues quadrupedes 10.ct. auis δίκεφαλος 10. ct. aues vt venentur Indi 11.ct.
Augurium expulsionis magorum 85
Auras fluuius vbi 105
Aurum & argentũ à quo primùm percussum 18. aurum Indicũ 88. aurum Indicum 10. ct. auri immensa vis à Gyge Delphis dicata 3. auri magna vis in septentrionalibus Europæ plagis 90. aureacea arena vbi 89. & quomodo diripiatur Ib. aurea platanus atq; vitis 173. de aureis metallis certamen 235. aureus tripus apud Delphos 236. aureum aratrũ, iugum, securis, & phiala, cœlo delapsa in Scythiã: & circa illa ostentum 99
Auster & Africus venti omniũ pluuiosissimi 43. auster aduersus se bellantes Psyllos flatu in arena obruit 123
Autonous & Phylacus Delphorum heroes, & aduersus Persas vindices, eorumq; delubra 207
Auxesiæ & Damiæ simulachra 139
¶ Axius fluuius Mygdoniam à Bottiæide dirimit 184
¶ Azabarites eunuchus 6.ct.
Azanes Arteĩ filius Sogdorum dux. 178
Aziris portus vbi 122
Aziristus locus vbi 121
Azotus, vrbs Syriæ à Psam. expugnata 67

B

BABYLON Assyriæ vrbs celeberrimi nominis 32. babylonis situs & magnitudo 32. babylonis centum

æreæ portæ lb. babylonis conſtructio lb. babylonis duæ plagæ lb. babylon à Cyro capitur 35. babylonis principatus, Perſis Satrapia dicitur lb. babylonis obſeſſio à Dario 97. babylon ſecundò capitur 98. babylonis à Xerxe defectio 3. ct. babylon à Megabyzo capta lb. babylonica regio foſſis diſtincta 35. babylonicę regionis potentia quã ta, lb. babylonicæ palmæ vſus & diuerſitas lb. babylonia nauigia otbiculata lbid. babylonicæ regionis prouentus 35. babyloniæ fertilitas lb. babylonicarũ virginum auctio 36. babyloniorum tyrannus Labynetus 14. babyloniorũ fœdus cum Crœſo lb. babyloniorum leges & inſtituta 36. babyloniorum quorundam victus lb. babyloniorum cultus lbid. babyloniorum comatá capita lb. babylonijs ſceptrum geſtare ſine inſigni, nefas lb. babyloniorum medica cura erga ægrotos ſuos lb. babylonij vt ſe aduerſus ſecundam obſidionem munierint 96. babylonij vt fœminas in obſidione tractarint 96.97. babyloniorum in melle ſepulchra 36. babyloniorum ablutio poſt coitum 36. babyloniorum fœda lex de mulieribus lb. babyloniorum talentum 87
Bacchus Ægypt. Oſiris dictus 46. bacchi feſtum apud Ægyptios, & de phallis 48. bacchi delubrum 111. bacchica Dionyſi ſacra 110. bacchici ſacrificij inuentor quis 48. bacchica & Orphica 52. bacchanalia Græcorum Scythæ improbant lb. bacchantium vox 210
Bacchiadæ qui apud Corinthios 14
Bacidis oraculum 204.212.214
Bactra deficiunt ab Artoxerxe 4.ct. bactra capiuntur lb. bactriorum dux Hyſtaſpes 178. bactriorum in Xerxis exercitu armatura lb. bactrij Cyro oppugnanti ſe dedunt 1.ct. bactrijs præficitur Tanyoxarces 2. ct. bactriana natio 28.88. bactrica argentifodina 10. ct.
Badres genere Paſargades 122. badres Hyſtanis filius Milyarum dux 179
Bagæus Artontis filius 93
Bagapates Cyrum ſepelit. 2. ct. bagapates Mago regnum tradere conatur 3. ct. bagapates à ſeptem principibus aſſumptus, claues eis regiæ dat lb. bagapates ſepulchro Darij aſſidet lb. bagapates moritur lb. bagapatis cruciatus

ciatus 8.ct.
Bagasaces Thracum dux 178
Bagorasus 6.ct. bagorasi cædes Ib.
Βαλλάδης aqua 12.ct.
Barba sacrificæ Mineruę ominosa 216. barba Pygmæorum 10.ct.
Barbarorum vociferatio 233. barbarorum apud Marathonem ingens strages 163. barbarorum fuga cum Artabazo 234. barbarorum cædes 235
Barca oppidum 87. 121. 122. barcæ obsidio 126. barcæ vicus Bactriacus 127
Barcæorum expugnatio 126. 127. barcæorum deditio 73. barcæorũ fœdus cum Persis 126
Batena vrbs Crœso donatur 1. ct.
Barisses vnus ex septem magi occisor. 3.ct.
Baris nauigij genus 55
Battus Polymnesti filius 120. batti filia 68. batti & Batti claudi regnum 121. batto vnde nomen inditum 120
Beatus qui diem suũ rectè obierit 6
Beccus quid sit 40
Belides portæ Babylonis 97
Belitanæ sepulchrum Xerxes visit 3.ct,
Bellorum Græcorum initia 1. belli inter Cambysem & Amasin occasio 71. bellum cum Argiuis seruorum 158. bellum Peloponnensiũ 235
Benemeriti Crasangæ Persis dicti 213. benemeriti qui vocarentur 12. benemeriti apud Persas honorantur 97
Beneuolentia Ind. in reges 10. ct.
Bernicus mons vbi 221
¶ Biantis Prienæi responsio ad Crœsum 5. biantis Prienæi consilium ab Ionibus spretum 31
Bibli quid Ionibus 135
Bisalteorum regis facinus eximium, & pœna in filios 218
Bisaltia regio vbi 183
Bisanthes oppidum vbi 186
Bistones Thraciæ populus Ib. bistonis lacus Dicææ contiguus 182
Bithyni populus quis 178. bithyni à Crœso subacti 5
Biton & Cleobis secundo loco beati 6. bitonis & Cleobis Argiuum genus Ib. biton & Cleobis in certaminibus victores Ib. bitonis & Cleobis felicissimus exitus Ibid. bitonis & Cleobis effigies apud Delphos Ib.
Bœbeis lacus vbi 184
Bœotia terra 48
Bogis amplissimæ laudes 182
Boges Eionis vrbis præfectus Ib.
Bolbitinum ostium Nili effossum 42
Bolissus locus 249

Boreæ vxor Orithyia Erechthei filia 195. boreæ delubrū ab Athen. extructū Ib.
Boryes vbi gignantur 125
Borysthenes fluuius vbi 101. 106. 113. borysthenes huberrimus 106 borysthenitarum imperium 101. borysthenitæ populus vbi 101.106
Bosporus Cimmerius 100. 113. bosporum & Istrum Darius ponte iungit 3.et.
Bortiæis terra vbi 184
Boues mares Ægyptij immolant 46. boues immolandos vt explorent Ægyptij Ibid. boum sepultura apud Ægyptios Ib. boum veneratio apud AEgyptios Ib. bos lignea sepulchri loco vbi 61. bobus vbi cornua non succrescant 107. boues præposterè pascētes 124 boum agrestiū ingens vis vbi 184. boues Pygmæorum 10.et.
Branchidæ populus 8. branchidarum oraculum de Pactya 29
Brauron insula 118.166
Brongus fluuius 106
Brundusium vrbs 113
Brygi populus 152
Bubares Megabyzi filius 172. bubares Persa Amyntæ gener 221
Bubastis AEg. Diana 63. bubastis oppidum 49. 63. bubastis hoc est Dianæ templum 63
Bucolicum ostium Nili effossum 42
Budij gens Medica 19
Budini populus vbi 102.113. budinorum mores. Ib.
Bulis Spartiata Nicolai filius 185
Bura Ioniæ ciuitas vbi 27
Busæ Medicæ nationis populus 19
Busiris oppidum 49
Butis vrbs 66
Byblesia vbi 32
Byzantium 111.151

C

CAbales Libyes vbi 122
Cabalij populus 87
Cabelees Mæones quem cultū in Xerxiano exercitu tulerint 179. cabelees Mæones aliàs Lasinij dicti Ib.
Cabirorum orgiis Thraces initiantur 48. Cabirorum templum aliis præter sacerdotem inaccessum, Cambyses adit & profanat 77
Cadauera Persarum quomodo humentur 26. cadaueris paterni oppignorādi lex 62. cadauera vbi non cremētur 72. cadauera mortua vt sepeliant Nasamones & Nomades 125. cadaueris regij sepultura qualis apud Scythas 108
Cadmæa victoria Phocensibus obtigit 30. cadmææ literæ

135. cadmæorum ab Argiuis eiectio 136
Cadmus Tyrius 48. 135. cadmus Scythis f. Cous 191. cadmi iustitia Ib.
Cadytis vrbs Syriæ 57. 71
Caicus ager vbi 150. & fluuius 175.
Caira vel Catica Halyattis vxor, Crœsi mater 17
Caira vestis 140
Calamus Indicus 9. ct.
Calandæ Indiæ populus 88
Calasiris vestis genus apud Ægypt. 52
Calasiries AEgyptij 68. calasirium AEgyptiorum plagę quæ Ib.
Callatebus vrbs vbi 173
Callatiæ Indi parentibus vescuntur 78
Callias Eleus Iamideorum vaticinus 133
Callias Phænippus Hipponici pater 164. calliæ filiæ tres 164. callias Hipponici f. 188
Calliadates in pugna ad Ther. Xerxi consilium 4. ct.
Callimachus Aphidnæus 162
callimachi cædes 163
Callipidæ Græcoscythæ 101
Callipolitani populus 189
Callista insula 119
Calui à natali vbi 102. caluitiei causa 72
Calyndici montes vbi 31
Calystrij Indi 11. ct.
Cama mons vbi 89
Camatina vrbs 189. camarinæi 57. Ib.
Cambysis nuptię cum Manda ne 20. cambyses Cyro patre defuncto, regnum suscipit 39. 2. ct. cambysis expeditio aduersus AEgyp. Ib. cambyses aduersus Amasin bellum mouit 171. cambysis ortus 71. cambysis expeditiones 74. cambysis dona ad regem Macrobiorũ Ib. cambyses Apin vitulum AEg. Deum ferit 76. cambysis somnium 76, 82. cambysis particidia 76. cambyses sororem interimit Ib. cambysis morbus Ib. cambyses vinolentus 77. cambysis crudelissima facinora Ib. cambysis fatum, imprecatio 82. mors 83. cambysi quæ prodigia acciderint 2. ct. cãbysis angores Ib. cãby. mors: camb. sepelitur Ib. cambyses Amyrtęũ & Ægyptios capit 2. ct. cambyses Tanyoxarcem fratrem interficit Ib. cambyses magum dolosè in Tanyoxarcis locum sufficit Ib.
Cameli formidini sunt equis 15. cameli Indici forma 83
Camicum Acragantini incolunt 192. camici oppidi obsessio Ib.
Caminus poemation Homeri 512
Camirus oppidum 27

Campſa oppidum 184
Campus Niſæus Medicæ regionis 174
Canales coriacei miræ longitudinis 72
Cauaſtræum promontorium 184
Candaules Græcis Myrſilus dictus Sardiũ tyrannus 2. candaules ab Alcæo Herculis filio oriundus Ib. candaules Sardium nouiſſimus rex Ib. candaulis amor in vxorem ſuam Ib. caudaulis vxor Gygi nuda viſa Ib. candaulis interitus 3
Canes Indici 9. & caninum caput habentes 11. &
Cana ſupercilia 12. & cani iuuenes Ib.
Canobicum Nili oſtium vbi 42.57.70
Capilli Pygmæorum 10. &
Cappadocibus à Cræſo bellũ infertur 13. cappadoces Græcis Syri nominãtur Ib. cappadoces populus 13.134
Caprarum immolatio vbi 46
capripedes homines vbi 102
Caput ſine ſutura 237. capita AEgyptiorũ cur firma 72. capita Perſarũ cur fragilia Ib. capite carẽs partus 2. &
Carcinitis oppidum 106.113
ad Cardamylã Laconicam ſita Aſina 211
Cardia vrbs 151.177.242
Cares populus 31. Cares in poteſtatem à Cræſo redacti 5. cares inſularum olim habitatores 31. carum inuenta tria memorantur Ib. cares indigenæ & aborigines Ib. cares AEgyptij 50.66.87. carum cum Perſis prælium 146. cares Pedeſenſes 149 carum in Xerxiano exercitu armatura 180
Caria pars Ioniæ 26. caria à Perſis capitur 150
Caricarum mulierũ lex aduerſus maritos 27
Carius Iupiter 137. carij Iouis templum apud Mylaſſos 31
Carnia vrbs vbi 179
Carmaniorũ præfectus Tanyoxarces 2. &
Carmen Orthium 4
Carnia feſta 194.211
Carpathium mare 79
Carpion arbor Indica 12. &
Carpus fluuius 106
Carthagin. bellum cum Phocenſ. 30
Caryſtus vbi 103. caryſtus obſeſſa & capta 560
Caſambus Ariſtocratis filius 156
Caſeus ſuauiſſimus 12. &
Caſiæ collectio 90
Caſius mõs 71.72. caſius mõs AEgyptum & Syriam diſterminat 67
Caſmena vrbs 189
Caſpatyrus oppidum 89.105
Caſpium mare 37.104 caſpij maris longitudo & latitudo 37

Caſpij populus 88. caſpiorum in Xerxis exercitu armatura 178.179.
Caſſandane Cambyſis mater 71
Caſſiterides inſulæ vbi 90
Caſſius mons vbi 40
Caſthanæa vrbs vbi 194
Caſtor & Pollux Tyndaridæ 119
Caſtorum teſticulorũ medicavis & operatio 114
Caſtratio iuuenum 150
Catadupa 42
Cataractes fluuius vbi 173
Catiari Scythæ 99
Caucaſus mons 20.37.88. caucaſij populus 37
Caudæ Cynocephalorũ 11.ct.
Caunus vrbs vbi 144. caunus oppugnatur 6.ct.
Cayſter fluuius 143
¶ Cebrenia à quibus ædificata 248.
Cecropidæ, Cranai, Pelaſgi 207
Ceiorum cœnaculum 104
Celenæ vrbs vbi 173
Celtæ populus vbi 45.106
Cepheus Beli filius 177
Cephiſſus amnis 206
Cercaſi populus vbi 42.55
Cercopωn hedræ 198
Ceres AEgyptiis Iſis dicta 67. cereris templum 60.106. cereris & Liberi principatus apud inferos 60. cereris Achææ templum 136. cereris templo adhærẽs, manibus truncatur 159. cereris Amphictyonidis fanũ 196. cereris & Proſerpinæ ſacra 210. cereris Eleuſinię templũ 233
Certamen Triopij Apollinis 27.
Ceruus in Africa nullus 125
¶ Chalcedonẽſes à Dario mulctantur 3.ct. chalcedonenſes Xerxes vlciſcitur Ib.
Chalcedonius populus vbi 151
Chaldæi inter Aſſyrios 178
Chaleſtra oppidum 184
Chalybes in poteſtatẽ à Crœſo redacti 5
Champſæ crocodili dicti 51
Charadra oppidum Phocenſium 206
Charaxus Mitylenæus 62
Charitimidis gloria 5.ct.
Charopinus 143
Chemmis inſula vbi 66
Chemmis oppidum AEgypti 53
Cheopes AEgyptiorũ rex 60. cheopes AEgyptijs ne ſacrificarent interdixit Ibid. cheopes filiam ſuam proſtituit 61
Chephrenis regis AEgypti tyrannis 61
Cherſoneſus vbi 167. & eius præſtãtiores vrbes 151. cherſoneſus Athenienſ ditionis 167
Chidori fluuij aqua Xerxi copijs deficit 184
Chidori origo Ib.
Chileus Tegeata 224

Chilon Lacedæm. vir præstans 201
Chilonis Lacedæm. consilium 10
Chius oppidũ & insula 26.70. chiorum bellum 4. chiorum cõstantia & cædes 148. chiorum prodigia 150
Choaspes fluuius cuius solius aquã rex bibit 34.134.135
Chœnix quid 154
Chœreatæ, tribus Sicyonia 137
Chœreæ locus 161
Choramnijs præficitur Tanyoxarces 2.ct.
Chorasmij populus 88. 90. chorasmiorum in Xerxiano exercitu armatura 178
Chorus iuuenũ pestilentia absumptus 150
Chromius Argiuus 15
¶ Cicones Thraciæ populus 177.182
Cilicia vbi 42.45 87. cilices populus 87. 134. cilicum in Xerxiano exercitu armatura 180. cilices vnde dicti Ib.
Cilix Phœnix Agenoris filius 180. cilix Syennesis Oromedontis filius Ib.
Cilla AEoliæ ciuitas 27
Cimmeriorum aduersis Ioniã expeditio, Crœso vetustior 2. cimmeriorum è sedibus suis electorũ in Asiã trãsitus 3. cimmerij ex Asia per Halyattem exacti 3. cimmerij ex Europa pulsi 20. cimmerij vbi 100. cimmerij muri Ib. De cimmerijs duo referuntur Ib. cimmeriorum populi & regis pugna Ib. cimmeriorum sepultura Ib. cimmerius Bosporus vbi 100. 113. cimmerium fretum vbi 105
Cimonis res gestæ, cædes & sepulchrum vbi 161
Cimon Miltiadis pater, & eiusdem nominis, ipsius filius 166. qui Bogem Xerxis præfectum Eione obsideret 182
Cinnabari 9.ct.
Cinnamomum quomodo colligatur 90
Cineas rex Thessaliæ 136
Cinyps fluuius vbi 123. 133. cinypis fertilitas 126
Cippi Herculis 45. cippi duo aureus & smaragdinus in tẽplo Herculis 47. cippi Sesostris nomine inscripti 55. cippi Darij regis vbi 111. cippus Crœsi regis vbi 173 cippo Midæ regis Gordij filij epigramma ab Homero inscriptum 245
Circuncisionis AEgyptiorum causa 45. circuncisio quibus communis 56
Cissij: cissiorũ regio 87. 134. 135. cissiorum in Xerxis exercitu armatura 179. cissiæ portæ Babylonis 97
Citaris insigne regium 6.ct.
Cius fluuius vbi 105

Cius Mysia vrbs capitur 146
¶ Clazomenæ vrbs 26.70. clazomenæ vrbs capitur 146
Cleades Plataensis AEginetis in prælio defunctis tumulum struit 237
Cleander Phigaeus vates 158
Cleander Patareus Gelę tyrannus 189
Clearchus Lacedæm. Cyri dux 7. Ct. clearchus circumuenitur 8. Ct. clearchi tumulus palmifer Ibid.
Cleobis & Biton à Solone secundo loco beati habiti 6. cleobis & Biton Argiuum genus Ib. cleobis & Biton in certaminibus victores Ib. cleobis & Bitonis felicissimus exitus Ibid. Eorũq; effigies apud Delphos Ibid.
Cleodæus Hylli filius 153
Cleombrotus & Leonides gemini 133.211.
Cleomenes Spartiatarum rex 96.153. cleomenes virorum iustissimus 96. cleomenis mater, & natiuitas 133. cleomenis regnum Ibid. cleomenis cum Aristagora colloquium 134. cleomenes contra Pisistratidas 136. cleomenes Achiuum se, non Dorienſem esse ait 138. cleomenes cum Arcadibus cõtra Spartam 157. cleomenis profugium 156. cleomenis insania 157. cleomenes seipsum laniat Ib. cleomenes lucum Argi incendit Ib.
Cleonæ vrbs vbi 172
Clinias Alcibiadę f. victor 204
Clisthenes Alcmæonides Athenienſis, Sicyonij clisthenis nepos 137. clisthenes Athenis eijcitur Ib.
Clisthenis Sicyonis tyrannus 137. 164. clisthenis oratio ad procos filiæ suæ 165
Clytiades ex Iamideorũ gene re vates 229
¶ Cnidus ciuitas 27.70
Cnidij Lacedæmoniorum coloni 32. Cnidiorum regio Ib. Cnidij de Isthmo fodiẽdo Pythiam consulunt Ib. Cnidiorum deditio Ibid. Cnidij Samios quosdam seruãt 122
¶ Cobon Aristophanti filius 155
Codri Melanthi filij, nepotes reges 27
Codrus Athenienſium rex 136
Cœnyrorũ locus: prope quem metalla Thasia 153
Cois Erxandri filij oratio ad Darium 112. Coes donatus Mitylene à Dario 132
Coitus hirci cum muliere 47. coitus in templo 50. coitus Indorum in propatulo 89. coitus & partus viperæ 90. coitus Nasamonũ in propatulo 123. coitus

Cynocephalorum 11.&c.
Colæus Samiæ nauis in AEgyptum tendentis nauclerus 120
Colaxais Argitai filius 99
Colchi vbi 20.56.88.104
Colchorum circunciſio 56
Colchicum linum 56
Colias ora Atticæ 214
Colleſtis AEgyptius panis 52
Coloniam in Thuſciam Lydi deduxerunt 18
Colophon vrbs 26. colophon à Gyge capitur 3. colophonij & Epheſij ſoli ex lonibus ab Apaturijs arcentur 27
Coloſſæ Phrygiæ oppidũ 173
Coloſſi lignei concubinarum Mycerini regis 61. coloſſi Androſphinges vbi 69. coloſſus ante templum Vulcani Ibid.
Colubri ab equis deuorantur 14
Columbæ Dodoneę nigræ 49
Columnæ Herculis vbi 100. 120.124. columnæ albæ vbi 146
Colus cum fuſo fœminis tractanda, non arma 121
Coma Lacedæmoniorum 15 coma Babyloniorum 36
Combapheus AEgyptum Cãbyſi prodit 2.&c.
Combrea vrbs 184
Commẽtarij Homericæ profectionis 244
Compedes Lacedæmoniorũ apud Tegeatas 12
Compſatus fluuius 182
Conchylia in montibus vbi 41
Conon 8.&c.
Conſultant Perſæ inter poculla 25 conſultationis vſus quis 169
Contadeſdus fluuius 111
Copais palus vbi 221
Coquendi modus citra lebetẽ 107
Corcyra vrbs: corcyræi populi 79. corcyræorum oratio ad Xerxem 191
Coreſum vbi 143
Corinthia veſtis 140. corinthiorum mulieres à Periandro denudatæ 142. corinthiorum reip. conſtitutio 141. corinthiorum theſaurus 9. corinthiorum cum Samiis & Corcyræis diſſenſiones 79
Cornua quibus in locis maturius proueniant aut ſerius 103
Corobius 119.120
Corona oleagina olympiorum præmium 205. coronari in ſomnis videri, quid 171.172
Coronæi populus 139
Corycium antrum 206
Corys fluuius Arabiæ 72
Coſmartidone Artoxerxis pellex 6.&c.
Coryle quid ſit 154
¶ Cranai Pelaſgi nominati 207
Cranapes Mitrobatæ filius ab Orœ-

Orœte infestatus 92
¶Crastis: Crastia Minerua 133
Crater Pausaniæ in ostio Ponti 110. crater Samius & Argolicus 120. crater Lacedæmonius ad Crœsum . 13
Crathis Ægarum fluuius perpetuus 27
Cremni emporium vbi 107
Creston oppidum 9. crestoniatarum lingua 10. crestonicus ager 184
Cretæ antiqui incolæ 31. cretenses, & responsum oraculi 191.192. creta Athenienf. sagittarios aduersus Xerxes accersiunt 4.ct.
Crex animal 52
Crimina vt exploret Indiæ rex 10.ct.
Crios Polycriti 153.156
Crisæus campus 206
Crisrana regiarum ædiũ 1.ct.
Critali Cappadociæ 171
Crobyzi populus Thraciæ 105
Crocodili natura 51. crocodilus animal ἀμφίβιον Ib. crocodilus solus animaliũ inferiorem mandibulam non mouet Ib. crocodilus animalium soli trachilo pacatus Ibid. crocodili AEgyptiis sacrosancti Ib. crocodili capiendi modus Ibid. crocodilus tricubitali magnitudine vbi 125
Crocodilopolis 65
Crœsi genus altius repetitur 2. crœsus Halyattis filius Ib. crœsus quarum regionum tyrannus fuerit Ibid. crœsus ad pendendum tributum Græcos coegit 2.5. crœsus Iones, Æoles, Dores subegit, Ib. crœsus Lacedæmoniorum amicus 2. crœsi regnum 5. crœsus Græcorum primus Ephesijs bellum intulit 5. crœsus quas gentes in potestatem redegerit Ib. crœsi somnium de filio Ary. 6. crœsi liberi Ib. crœsus Adrastum ob fratricidium expiat 7. crœsus ob mortẽ filij duos annos in luctu transigit 8. à Crœso tentata oracula, vera deprehensa Ib. crœsus donaria & hostias Pythio consecrat Ib. crœsus potentissimos Græciæ sibi conciliare conatur 9. crœsi legati de incunda pace ad Lacedæmonios 12. crœsus aduersus Cappadociã exercitum parat 13. crœsi affinitas cum Astyage Ib. crœsus exercitũ Halym fluuium traijcit 14. crœsus Pteriorum vrbem expugnat Ib. crœsus Syrorum prædia deuastat Ibid. crœsus Syros exterminat Ibid. crœsi & Cyri regum pugna Ibid. crœsus capitur 14. 15. 16. crœso oraculum de muto filio redditum 16. crœsi filius vocalis factus 16. crœsi regnum quot

annorum Ib. crœsus super ingentem lignorũ struem impositus, Solonis recordatur Ib. crœsus Apollinis imbre è pyra liberatur Ib. crœsus abaui sui crimẽ luit. 17. crœsus Apollini compedes mittit 17. crœsi frater Pantaleon ex Iade fœmina susceptus Ib. crœsi Cyro datum consilium 16.37. crœsus Cambysi traditur 38. crœsus Cambysem desipientem admonet 77. & inde periclitatur Ib. crœso mittendus crater 79. crœsi in Branchidarum templo repositæ pecuniæ 132. crœsi in Alcmæonem munificentia 164. crœsi cippus vbi 173. crœsus à Cyro oppugnatur 1. Ct. crœsi filius obses Cyro datus interficitur Ibid. crœsi vxor se è muro præcipitat Ibid. crœsus qua arte è vinculis euaserit Ib. crœsus quomodo liberatus Ib. crœsus à Cyro vrbe donatur Ibid.

Crophis mons vbi 44

Crossea regio 184

Crotoniatarum cum Sybaritis bellum 133. crotoniatarum genus 208

¶ Ctesiæ Persica quot in libros distributa 1. Ct. Ctesiæ librorum series Ibid. Ctesias Herodoto repugnãtia narrat Ib. Ctesias vnde acceperit quæ narrat Ib. Ctesias à Xenophonte in aliquibus dissentit Ib. Ctesias quando floruerit Ibid. Ctesiæ liber 18. 7. Ct. Ctesiæ lib. 19. 20. 8. Ct. Ctesiæ liber 21. 22. 23. Ib. Ctesias medicus Paryssatidis 8. Ct. Ctesiæ in Græcos humanitas Ibid. Ctesiæ epistolæ & actiones 8. Ct. Ctesiæ Indica Ionicè scripta 9. Ct.

¶ Cubitus regius quid 32. cubitus Ægyptius, Samius 68

Culicum vis ingens apud Ægypt. 54

Cultus Babyloniorum 35

Cuma ciuitas Æoliæ 27. 243. cuma capitur 146. cumani Pactyam à Cyro deficientem recipiunt: & de reddendo, oraculum cõsulunt 28. 29

Curienses Argiuorũ coloni 145

Currus Xerxis 174. curfus facer Iouis 218

Cyaneæ insulæ vbi 111

¶ Cyaxares Medorum tyrannus 13. 20. cyaxaris puer trucidatus, in moremque venationis apparatæ offertur ei à Scythis 13. cyaxares Phraorti patri succedit 19. cyaxares Asiæ populos primus in prouincias & ordines ac acies bellicas distinxit 19. cyaxaris prælium cum Lydis Ib. cyaxares Asiã sibi conciliat Ib. cyaxares Ninum

Ninum ciuitatem obsidet 20. cyaxares x l imperij sui anno moritur Ib.
Cybeles templum concrematur 144
Cycladesinsulæ 131
Cydippa Terilli filia, Anaxilai vxor 191
Cydonia vrbs à quibus condita 78. & eius sacra 81
Cydra vrbs vbi 173
Cyllyrij Syracusanorum quorundam serui dominos eijciunt 189
Cylon Athenienſis 137
Cynægirus Euphorionis f. nauem aduersariam prehensans, manu truncatur 163
Cynesij populus 45
Cynetæ Celtarum accolæ in vltimis septentrionis plagis 106
Cynocephali vbi 125. & 11. ct.
Cynosura 212
Cyno Mitradatis bubulci vxor, Cyri nutrix 21
Cynosargi 163
Cynthij populus 207
Cynurij populus Ionicus 211
Cyprij versus non Homeri 58
Cyprus à quo primùm capta 70. cyprus tributaria facta ab Amasi Ib. cyprus insula 134. cypri claues 145. cyprij Persis se dedunt 74. cypriorum defectio à Medis 144. cypriorum ad Iones oratio 145. cyprij in seruitutem redacti Ib. cypriorum in Xerxiano exercitu armatura 180. cypriorum varia genera Ib.
Cypsela quid 142
Cypseli Eetionis filij thesaurus Delphis 3. cypselus Periandri pater 4. 142. cypselus vnde appellatus Ibid.
Cyranis insula vbi 125
Cyrena vrbs 87. cyrenæi populus 120. cyrenæorum deditio 73. cyrenæorum pugna cum Ægypt. 121. cyrenæorum 7000 à Libybus cæsa Ibid. cyrenæarum fœminarum superstitio 124. cyrenaicæ regionis fœcunditas 126. cyrenensium distributio 121
Cyrmianæ Thraces 112
Cyrni ciuitas condita à Phocensibus 30. cyrnum condi Pythia pronuntiat Ibid.
Cyrta vrbs 5. ct.
Cyrus Cambysis filius 8. 20. cyri mater, Astyagis filia 17. 20. cyri & Crœsi pugna in regione Pteria 14. cyri nobile stratagema Ib. cyrus Iones à Crœso alienare conatur 14. cyrus vt Crœsum superarit 16. cyrus humanam sortem in Crœso vider Ibid. cyrus cur mulus dictus 17. cyrus infans morti destinatus, clàm nutritur 21. cyri nutritius pater Mitradates

21. cyrum pueri rustici regē eligunt 21. cyrus à magis regnasse dicitur 23. cyrus à cane educatus fertur Ib. cyrus contra Astyagē exercitum parat 24. cyrus exercitū Perficū excipit Ib. cyrus totius Asiæ dominus 25. cyri ad Ionēs apologus 26. cyrus Assyriis bellū infert 32. cyrus in Babylonem exercitū ducit 34. cyrus Gyndem fluuium vlciscitur 34. 135. cyrus Babylonem capit 34. 35. cyrus in Massagetas expeditionem parat 37. cyri somniū & eiusdem interpretatio 38. cyri casus in pugna contra Massagetas 39. cyrus sanguine à Tomyride exsatiatur. 39. cyrus Smerdi aures amputat 83. cyrus pater: Cambyses dominus: Darius institor: 87. cyri filiæ Ib. cyro nullus Persarum se cōferre dignabatur 98. cyrus Astyagi nō cōsanguineus 1. et. cyrus Astyagē fugientē capit Ib. cyrus Astyagem honorat Ib. cyrus Amytin Astiag. filiam ducit, marito eius interfecto Ib. cyrus Bactrios oppugnat, & per deditionem capit Ib. cyri aduersus Sacas bellum Ib. cyrus à Sparethra Amorgis vxore capitur Ibid. cyrus Amorgis ope Crœsum & Sardis oppugnat Ib. cyrus Crœsum liberatū vrbe donat Ibid. cyrus Derbices oppugnat 2. et. cyrus iaculo ictus moritur Ib. cyrus Cambysi filio regnum tradit Ibid. cyri testamentū & ad hęredes admonitio Ib. cyri etymologia 6. et. cyri mater, Paryssatis Ibid. cyrus sepelitur Ib.
Cyrus apud fratrem Artoxerxem insimulatur 7. et. crimine liberatur Ib. deficit á fratre Ib. exercitum instruit, obit, & quomodo Ib. eius cadauer vt fœdatum Ib.
Cythera insula vbi 15. 201
Cytissorus, & eius posterorū calamitas 196
Cyzicus vrbs vbi 151

D

¶ Dadicae populus 87. Dadicarū in Xerxiano exercitu armatura 178
Dædalum inuestigat Minos 192
Dai Persarum genus 24
Damas Siritanus Samyris filius 164
Damasithymus Candaulis filius 180. Damasithimus Calyndensium rex 213
Damaspia Artoxerxis vxor 6. et.
Damię & Auxesiæ simulachra 139.
Danaes Acrisij fil. progenies 154
Danaus & Lynceus Chemmitani

tani 53. danai filiæ templū Mineruæ in Lindo extruxerunt 70.
Daphnæ Peluſiæ 44.56
Daphnis Abydenus 118
Dardanus vrbs vbi 175. dardanus vrbs capitur 146 dardanei populus 34
Daritæ populus 88
Darius Hyſtaſpis filius 33.38. 83. 167. darij regis auaritia 34. darij regis ſtatua 52. darij ad monarchiam exhortatio 86. darij ad aggrediendum Magum conſilium 84. darius quo machinamento imperio Perſarū potitus 87. darius rex Perſarum declaratur Ibid. darij matrimonia Ib. Liberi 167. darij lapideum ſimulachrum 87. darius inſtitor ob exactionē tributi Ib. darij theſaurus & annuū tributum 87.88. darius Oroetē & inimicos perſequitur 92. darius luxato pede Democedem accerſit & quæ cum illo egerit 93. darius bene de ſe meritos remunerat 95. darius Cambyſis ſatelles 95. darius Babylonem obſidione cingit 97. darij elogium celebre de Zopyro 98. darij expeditio in Scythas 99. darius Indos ſubegit 105. darius quot vrbes in Scythia condiderit 116. darij crudele factum 111. darius duobus cippis exercitus ſui gentes inſcribit Ib. darij de Megabyzo elogium 118. darius à Macedonibus terram & aquā poſcit 129. darius emiſſo in cœlum iaculo Iouem precatur 144. darius à Græcis terram & aquam petit 153. darij vxores, liberi & ſucceſſores 167. darius Sādocem crucifixum liberat 195 darij filiorum interitus 199. darij moneta 122. darius quid Græcis ſignificet 160 darij liberi de imperio diſceptantes 167. darij obitus Ib. darij legati in puteum conijciuntur 185. darij vxor & duo filij 199. darius Hyſtaſpis filius vnus ex ſeptem Magi occiſor. Ib. 3. & dar. equi ſui hinnitu rex fit Ib. darij ſepulchrum Ib. darij parentes ſepulchrum viſuri cadunt lethaliter Ibid. darius parentū caſum vindicat Ibid. darij aduerſus Scyth. bellum Ibid. darius Boſporum & Iſtrum ponte iungit Ib. darius à Scythis fugatur Ibid. darius Chalcedonios mulctat Ib. darius Ioui diabaterio arā ſtatuit Ibid. darij mors Ib. darij ſepulchro aſſidet Bagapates Ib.
Darianus exercitus aduerſus Scythas 171

Darius Xerxis filius Artayntam ducit, quā Xerxes adamat 240
Dariæus Xerxis filius 3.ct. dariæus parricidij accusatur 4.ct. dariæus insons occiditur Ibid. dariæi innocentia patefit Ibid.
Dariæus Ochus 6.ct.
Datis Medus natione 160. datis oratio ad Delios Ib. datis pietas in sacra 163. datis Græciam populatur 3.ct. datis mors Ib. datis cadauer Persis denegatur Ibid.
Dauliorum vrbs accenditur 206
Dauises Darij gener Persarū dux Iones persequitur 145. 146. dauises à Caribus obtruncatur 146
¶ Decelea transit Mardonius 225. deceleæ parcunt Lacedæmonij: & cur- 235
Decelensium immunitas vectigalium ob ipsorum & Decelei erga Atticam beneficium 235
Decimæ Ioui necessariò reddūtur 17
Deioces Phraortis filius 18. deiocem Medi sibi iudicē constituunt 18. deioces Medorum rex ob iustitiæ specimen declaratur 19. deioci regia à Medis ædificatur Ibid. deioces in exercenda iustitia incorruptus 19. deioces exploratores & auscultatores delictorum in sua ditione constituit Ib. defuncto Phraortes f. succedit Ibid.
Deiphonus vates 238
Delos inconcussa antea, tremuit 160. delus insula à Pisistrato expiatur 11. delij sacri à Dati appellantur: nec à Persis læduntur 160. delię puellę & pueri parentāt Hyperochæ & Laodicæ Hyperboreis 103. deliorum de Hyperboreis sententia Ib. delium Thebanorum 163
Delphici oraculi responsum ad Crœsum 8. delphicum oraculum verax à Crœso deprehensum Ibid. delphicum sactum, ipsum se deus tutaturum respondet 206. delphicum templum Matacas Xerxis iussu spoliat 4
Delphorum fuga 206. delphorum indigenæ Heroes 207
Delubra à quibus primùm dijs statuta 40. delubrum Iouis olympij vbi Ib.
Delta Nili A Egypti pars 48
Demaratus Spartiatarum rex 138. demaratus Cleomenē infectatur 153. demarati nominis etymologia 155. demarati parentes qui Ib. demarati fuga Ib. demarati elogium 156. demarati cum Xerxe de rebus Græcorum colloquia 181. 197. demarati stratagema 201.

dema-

demarati tabellæ pugillares & ingenioſa clàm nuntiandi ratio Ib. demaratus ad Xerxem accedit 4.ct. demaratus Xerxem à Lacedęmonijs inuadēdis prohibet Ib. demarati in pugna ad Thermopylas ad Dariũ conſilium Ib.
Democedes Crotonienſis, Polycratis medicus, exul & captiuus, à Dario accerſitur, & ad medendum adigitur 92. 93. democedes ſplendidis muneribus donatur à Dario 93. democedis in medicina profectus Ibid. democedis apud regẽ honor & exiſtimatio 93. 94. democedes explorator in Græciam mittitur 94. democ. ſocios Perſas deſtituit: & ducit vxores Ib.
Democratiæ & æquabilis ſtatus vtilitas 139. democratiæ & tribuum Athenienſium author Cliſthenes 165. democratiam tyrannidi vrbes præoptant 118. democratiam Otanes Perſis ſuadet 152. democratiæ laus & reprehenſio 85.86
Democritus Naxius nauarchus ad Græcos accedit 207
Demonax Mantinæus 121
Demophilus Diadromei filius 19
Dens tuſſi excuſſus, euanuit: & quid ſignificet 161. dentes ex vno oſſe 237. dentes habens partus 12.ct. dentatus vermis Ib.
Depoſiti reddendi argumentum 158.159
Derbicum cum Cyro prælũ 2. ct. derbicibus præficitur Spitades 2.ct.
Derſæi Thraciæ populus 182
Deruſiæi Perſarum genus 24
Detractio importuniſſima res 170
Deus Ægyptiorum maximus 46. deorum oracula apud Ægyptios 52. deorum acres vindictæ 127.216. deorum ira etiam in nepotes extenditur 185. deorum nomina ex Ægypto in Græciam perlata 48
¶ Diabaterij Iouis ara 3.ct.
Diacœle via 161
Diactorides Cranonius 165
Dianæ templum vbi maximũ 63.66. dianæ & Apollinis parẽtes 66.67. diana Ægyptijs Bubaſtis dicta 63.97. dianæ puluinar, & aſylũ 79. dianæ regiæ ſacra apud Threſſas & Pæonidas, 103. dianæ in Brauronе adducuntur Athenienſes mulieres 166. dianę orthoſiæ Byzantij ara 111. dianæ templum 193
Dicæa vrbs Græca 182
Dicæi ab Attica ad Medos transfugæ diuinatio 210
Dictyes vbi gignantur 125

Dictynnes delubrum 81
Dies repentè in noctem versa Lydorum Medorumque bello 13. & 19. diei natalis obseruatio apud Ægyptios 52. diei in horas distributio à quibus facta 57
Dienecis Spartani præstantia 199
Digitorum octo manus 12. et.
Δίκραιρος auis 10. et.
Dindymenæ matris sacer mõs 14
Dion vrbs vbi 172
Dionysi nomen quando apud Athenienses 49. dionysi educatio 90. dionysi Bacchei festa 110. dionysi oraculum apud Satras 182. dionysus Ægyptijs Osiris dictus, & in quorum deorum numero 64. dionysus tonsus & Vrotalt Arabibus appellatus 72. dionysi festum & de phallis 48
Dionysij Phocensis oratio ad Ionas 148. dionysius Iones vexat Ibid. Re malè succedente, fugit & ad prædas se conuertit 149
Dionysiophanes Ephesius 237
Dioscurorum nomen Ægyptijs ignotum 48. dioscuros Castorem & Pollucem excepit hospitio Euphorion 165
Dipæenses populus 229
Dithyramborum primus autor quis fuerit 4. dithyrambus Harmatidei filius vnus ex Thespiensibus victoribus primarijs 200
Diues & fortunatus 6
Diuitiæ cynocephalorum 11. et.
¶ Doberes populus vbi 129. 182
Dodona 48. 49
Dodonæarum sacerdotum de oraculo Dodonæo responsum 49. earum nomina & numerus Ib. dodonææ columbæ Ib. dodonæum oraculum apud Græcos vetustissimum omnium Ib. dodonæi primi Græcorum Hyperborea sacra acceperunt 103
Dolonci Thraces 151. dolonci aperiunt Miltiadi oraculum 151
Dolopes Xerxiani exercitus natio 194
Domus ex sale vbi 124. domibus carentes 11. et.
Dona quantum apud milites possint 202. dona à Dario in medicum collata 93. donaria à Gyge Delphis consecrata 3
Dores populus Asiæ à Cræso subacti 25. dorum migratio 9. dores Pentapolitæ 27. dorum quinq; vrbes Ib. dores Epidaurij Orchomenijs admixti Ib. dorum ex insulis in continentem migratio 31. dorum in Asiam

prima expeditio 81. dorum in Atticã expeditiones 138. dores vnde propagati 180. dorum Asianorum in Xerxiano exercitu armatura 180. dorico genere excellentes 9. doricum vestimentum 140. doricæ tribus mutantur 138. dorica gens 9. 27. 31. dorienſium ſacra 27. dorienſium principum origo 153. dorienſium ciuitates 211
Doriæi offenſi Sparta diſceſſus, migrationes: bella: obitus 133
Doris regio 206
Doris Anaxandridæ filij vltio à Gelone facta 190
Doriſcus Thraciæ littus & ingens campus 172. 177. 182
Dorus Hellenis filius Doricæ gentis autor 9
Dotus Megaſidis filius, Mantinorum dux 178
¶ Dropici Perſarum genus 24
Drymos vrbs 206
Dryopes populus 27. 206. 211
Dryopis regio 206
¶ Duodecim deorum inſtitutores Ægyptij 40. duodecim deorum ara vbi Ib.
¶ Dyma vbi 27
Dymanatæ tribus Sicyonia 137
Dyras fluuius vbi 196
Dyſenteria in Xerxis exercitu 218
Dyſorus mons vbi 129

E

EBENVM vbi naſcatur 90
¶ Ecbatana 19. 28. ecbatana Syriæ 81. 82
Echemus Æropi filius Tegeatarum rex Hyllum interimit 227
Echinadum inſularum mare vbi 41
Echines genus murum apud Afros 125
Eclipſis ſolis 174
¶ Edoni Thraciæ populus 182. edonorum nouem viæ 183
¶ Eetion Cypſeli pater 3. eetion Echecratis filius 141. eetioni oraculum redditur Ibid.
¶ Effigies argentea piſtricis Cræſi 9
¶ Eion vrbs ſupra Strymonẽ 172. 182
¶ Elatea oppidum 206
¶ Elbo inſula 63
Elea regio mulos non fert 103
Electro manans fluuius 11. ct. electrum vnde 90, electrũ vt colligant Indi 11. ct.
Elephantina vrbs 41. 42. 51. 69
Elephantes Æthiopiæ 90. elephantes murifragi 9. ct.
Eleus vates 93. eleus Agæi filius Peloponnelius 165
Elei, Minyarum vrbes delent 119. elei de certaminis à ſe inſtituti iuſtitia apud Ægyptios gloriantur 67. elei tardius ſe ad certamen veniſſe dolent 236. eleorum

agonotheтę à quo ſummoti 164
Eleûs Cherſoneſi vrbs 172
Eleuſina inuadit Cleomenes 138. Eleuſiniæ Cereris templum 233.239
Elis Ætolorum ciuitas 211
Elorus fluuius 189
Enagees qui dicantur 137
Enagees fœminei morbi curatores apud Scythas 20
Enaries androgyni 108
Eneti Illyrica gens 36. enetiad Adriam 128
Enienſes Xerxiani exercitus gens 194
Enipeus Theſſaliæ fluuius 184
¶Epaphi, boues mares 46. epaphus AEgyptiorum lingua Apis dicitur 66. epaphi natalis, feſtus AEgyptiis 75. epaphus è vacca genitus 75 epaphi ſigna 76
Epheſus vrbs Lydiæ 26. 41
Epheſijs à Crœſo bellum infertur 5. epheſij à Crœſo obſeſſi, vrbem Dianæ dicāt Ib. epheſij & Colophonij à celebrandis Apaturiis arcentur 27. epheſinum templum celebre 65
Epialtes Eurydémi fil. Xerxi iter per mōtes oſtēdit 199
Epidaurij 27. epidauriorum ſoli ſterilitas, vnde 139. ex epidauro AEginetæ 207
Epigrammata Spartiatarum 200. epigramma tripodis Cadmæarū literarum 136
epigrammata eorum qui ad Pylas occubuerunt 200
Epium Minyarum oppidum 119
Epizeli prodigioſa cæcitas 163
Equi colubros vorant 14. equi camelos reformidant 15. equus candidus ſacer, Dario in Cynde ſubmergitur 34. equorū & canū numerus regis Babylonij 35. equi à Maſſagetis ſoli immolātur 39. equi fluuiales Paretanis ſacri 51. equorū fluuialium natura & ſpecies Ib. equi ſylueſtres candidi 106 equi Sigynarum hirſuti 128. equi Niſæi 89. equus Artybij terribilis 145. equæ olympici certaminis victrices 161. equi Darij hinnitus regni omen 3. Et. equi Pygmæorum 10. Et. equa leporem enixa 177. equarum iubę pro criſtis quibus 178. equæ Theſſaliæ omniū optimæ 195. equeſtriū Xerx. copiarū numerus 179
¶Erasinus fluuius 157
Erechtheo Epidaurij quotannis ſacra offerre ſpōdent 139 Athenienſes erechtheo regnante, quum dicti fuiſſent Cranai, vocati ſunt Athenienſes 207. erechthei terrigenæ templum in arce Athen. 208
Ereſione poëmation Homeri 252

Ere-

Eretria turbata & consilij inops 160. eretria capta, direpta, incensa 161. eretrienses 207
Eridanus fluuius: & nomen illud vnde 90
Erochus oppidum 206
Erophantes Parineus 118
Erycis regio, Heraclidarum 133
Erythia insula 100
Ἐρυθρὴ βῶλος oppidum Ægypti 52
Erythræ Ionum in continente oppidum 26
Erythræi populus 147. erythræorum cum Chiis bellum 4
Eryxo Arcesilai vxor 121
¶ Etearchus Ammoniorum rex 44. etearchi regis sermo de Nili ortu Ibid. Etearchus rex in Oaxo 120
Etesiæ venti, causa inflationis Nili 43
¶ Euænetus, Lacedæmoniorum dux 192
Euagoras Laconis filius 161
Euagoræ regis cum Artoxerxe simultates 8. Ct. euagoræ & Ctesiæ negotia 8. Ct.
Eualcides Eretrienſium dux occumbit 144
Euboicum pondus 87
Euboenses Græcos discedere volentes rogant vt maneãt 202 Euboenses Siculi 189. euboenſis plebs venundata Ib.
Euclides & Cleãder Hippocratis filij 189
Euelthon Salaminis princeps 121
Euesperides vbi 122, 126
Euenius excæcatur 238
Eumenes Anagyrasius Athenienſis, in Ægina victor 212
Eunuchi in pretio habiti 216. eunuchus nihil est Ib.
Eupalinus Megarenſis architectus 81
Euphorbus & Philagrus proditores 161
Euphrates Babylonem perfluit 32. euphrates in rubrum mare ex Armeniis decurrit 32. 33. euphratis ductus atque anfractus 33. & 34. euphrates Armeniam à Cilicia disterminat 135
Eutipus 192
Europa Tyriorum regis filia 1. 105. europa à Cretenſibus rapitur 1. europæ filij Sarpedon & Minos 31
Europæ extrema 90. 105. europæ dimenſio: & vnde dicta 104. 105. europę laudes 168
Euryanax & Pausanias duces 232
Eurybates Argiuorũ in Ægina dux 160. eurybatem Sophan. prouocatus occidit 235
Eurybiades Euryclidæ filius 202. 207
Eurydamæ Leutychidis vxor 156
Eurylcon in prælio occum

bit 133
Eurymachus à Platæenſib. interficitur 200
Euryſthei genus ex regibus Lacedæmoniis 133. euryſthei mors 217
Euryſthenis familia 153. euryſthenes vnde dictus Ib.
Eurytus & Ariſtodemus 200
Euxinum mare 213
Euxinus pontus, & eius accolæ 104
¶ Examinandi fontes ratio apud Indos 10.&t.
Exampæus locus vbi 110. exampæi ahenum Ib.
Exemplum iuſtæ vindictæ corrupti iudicis 130
Exercitu donari apud Perſas eximium 241
Exitus rerum inſpiciendus 6
Experimenti compendia 169
Expiandi ritus apud Lydos idē qui & apud Græcos 7

F

FABIS Ægyptij ſacerdotes abſtinent 46. Faba in ferendis ſuffragiis 162
Fames mira 142. famis diſcutiendæ inuentum apud Lydos 18. fames Xerxis exercitum inuadit 218
Fanum Panionium 27. fanū Iouis Beli apud Babylonios 33. fanum Iouis Thebani Ibid. fanum Protei regis Ægyptiorum 57. fanum Dianæ vbi maximum 63. fanum Latonæ 66
Fatis fruſtra obſiſtitur 17.82
Fax Vulcani apud Græcos 215
¶ Felis prolis amantiſſima 50. felium ſepultura vbi 51
Feræ Ægyptiis ſactæ 50. ferarum cura apud Ægyptios Ib. ferarum interfector apud Ægyptios morte mulctatur 50
Ferri compactionem quis primus excogitauerit 5. ferrū fontis Indici 9.&t.
Feſtum Theophaniæ 9. feſtum accenſionis lucernæ apud Ægypt. 50. feſtum ſimulachri ligneī 50
¶ Fides Arabum conſtantiſſima 72
Filij Ionis, & inde cognominatæ tribus Athen. 137
¶ Flamma è pectore ſimulachri in templo Iunonis 158
Flos purpureus 11.&t.
Fluminū veneratio apud Perſas 26. flumina Scythiæ 105 flumina quæ Xerxis exercitum potu deſtituunt 175. 182. fluuius melliſluus 10.&t. fluuius παντα γαθοφόρος 11. &t. fluuius electro manans Ibid.
¶ Fœderis ineundi ritus apud Medos & Lydos 13
Fœmina ſemiuipera 100. fœminæ virili virtute 213. fœminæ agreſtes vbi 125. fœmineus morbus Scythas inuadit 20
Fontes Mæandri vbi 173. fons miri-

mirificus 75. fons amarus 106.110. fons Apollinis 121. fons solis vbi 124. fons Indiæ auriſluus 9.ct. fons piſcoſus: fons viniſluus 10.ct. fons cuius aqua coagulatur potata Ib. fons Indicus quadratus 12.ct.
Formæ in Xerxe dignitas 194
Formicæ Indiæ, Græciæ 89.
Fortuna Aminoclis Cratinei 195. fortunæ circus eoſdem fortunatos eſſe ſemper non ſinit 37. fortunatus & diues 6
Fori apud Perſas non eſt vſus 28. fori vſum apud Græcos ludit Cyrus 28
Frattem præ marito & liberis fœmina ſaluum vult 91
Frigoris mira vis vbi 102.103
Fructus ebrios reddens 37
Fulgura & tonitrua in Xerxis exercitum ingruunt 175. fulgure carentes 9.ct.
Furis apud Ægypt. callidiſſ. cõmentũ 59. fures vt Sardanapali theſau. diripuerint 65
Fuſtuaria pugna apud Ægyptios 50

G

GAdes vbi 100
Gæſon 239
Galaica olim, nunc Briantica 182
Galepſus vrbs Græca 184
Galli & gallinæ Indicæ 10.ct.
Gamori Syracuſani 189
Gandarij populus 87. gandariorum in Xerx. exercitu armatura 178
Garamantes populus 123.124
Gargaphius fons 227.231
Gavanes, Æropus, & Perdiccas fratres 221
Gebeleizis dæmon Getarum 112
Gela oppidum à Liudiis conditum 189. Geloorum euerſio Ib.
Geleon Ionis f. 137
Gelonis Herculis f. 100
Gelonus vrbs 113
Geloni populus 113.114. Gelonorum regio, mores, victus Ib. geloni agriculturæ operam nauant Ib.
Gelõ Dinomenis filius 187. gelon Syracuſana vrbe & Sicilia vt fuerit potitus 189. ad gelonem mittuntur legati Græcorum ad opem contra Perſas petendam Ib. gelonis magna imperandi libido 190. gelon eadem die qua Themiſt. Barbaros Amilcarem deuicit 191
Gemma Indica 9.ct. gemmiferi montes Ib.
Genitura Indorum qualis 89.
Geometriæ ortus ab AEgypt. 56
Gephyræi gens 135. gephyræorum origo Ibid. gephyræi literas in Græciam intulerunt: gephyræorum migratio: ſacra Ibid.

Geræstum vbi 102.240
Gergithæ ab Hymee capiuntur 146
Germanij Persarum genus 24
Gerrhus fluuius & locus 101. 105. gerrhi & Nili fontes soli Herodoto ignoti 106
Gerrha Persica 233
Geryonis vaccæ 100
¶Giganæ Libyes 122
Gigonus oppidum vbi 184
Gilus Tarentinus 94
Gindanes populus 123. gindanarum mulierum fimbriæ Ib.
Ginge Paryſatidis familiaris occiditur 8.&t.
Glauci Chij inuentũ & opus 5.
Glauci Epicydidis æquitas 158. glauci ſtirps extrita 159
Glaucus Hippolochi filius, & eius poſteri 27
Glaucus caprarius 248
Gliſantem Thermodon interfluit 231
¶ Gnomonis & poli inuentio à Babyloniis ad Græcos peruenit 57
Gnurus Lyci filius 109
¶Gobryas Darij filius Syrorũ dux 178
Gobryas vnus ex ſeptem magi occiſoribus 83. gobryas in bello contra Scythas Dario quid cõſulat 117
Gonnus vrbs vbi 184. & 192
Gorgo Cleomenis filiola ſcitè patrem monet 134. gorgo Leonidæ vxor vt Demarati tabellas aperiri iuſſerit 101
Gorgonis caput 54
Gorgus Salaminiorũ rex 144. gorgus ad Medos trãsfugit Ib. gorgo Salamin reſtituta 145
¶Græcia à Dati inuaditur 3.&t. græcæ gentis laudes 10.81
Græcorum oracula 8. græci eadem ſemper lingua vſi 10. græcorum Athenienſes ſapientiſſimi 10. græci Cappadoces vocant Syrios 13. græcorum & Perſarum in cultu deorum collatio 25. græci à menſis famelici diſcedere dicuntur à Perſis Ibid. græcorum intercalandi ratio 40. græci Ionũ nomen refugiunt 27. græcorum feſtiuitatum nomina quomodo terminentur 27. græcorum negotiationes 28. græci Scythatũ mores cum Naſamonum moribus confundunt 39. græcorum ſcriptura & calculi 45. græci ab AEgyptiis pleraque ſumpſere 48. Græcorum nomen quando Pelaſgi aſſumpſerint Ib. græca lingua in Ægypto 66. græcorũ in Ægypto ſub Amaſi negotiationes, fana, vrbes 70. græci Pontici de Scythis quid dicant 100. græcoſcythæ Callipidæ 101 græci quid de regibus Lacedæmoniis dicant 153. græci

Olym-

Olympiorum præsides 130. græcorum dij nouiss. 64. græcorum natalitia 102. græcorum literæ ex Phœnicibus 135. græcorum bellorum initia 1. græcorum in Colchidem nauigatio Ibid. Græci in Asiam priores expeditionem fecerũt Ibid. Græcorũ responsum super raptu Medeæ Ib. græci imperiũ Priami euerterũt 2. græci ante Crœsi imperium liberi Ibid. græci Asiatici à Crœso subacti 5. græcorum imbecillitas in bello incundo 169. græcorũ iusiurandum 185. græci Menelaum sequuti 143. græci pauperes, at strenui 181. græci qui terram & aquam Xerxi dederunt 185. græci Xerxis socij 187. græcorum de conspirando contra barbaros consiliũ 187. græcorum speculatores à Xerxe capiũtur 187. græcorum oratio ad Gelonem 189. græcorũ Persam operientium catalogus 196. græcorũ in bellũ do virtus 199. græci exteris inuidi 201. græci Spartanũ ducem quærunt 202. græcorum classis aduersus Xerxem 202. græcorum classica victoria 203. 204. græcorum de insequẽdo Persa cõsultatio 216. Græcorum ad Platæas exercitus summa 228. græcorũ præda è Persarũ clade 236. græcorũ sepultura 237. græci Thebanos quòd Medos sequuti fuissent, obsidẽt 237. græcos quo prætextu Xerx. oppugnet 3. ct. græcorũ & Persatũ ad Salaminẽ prælium 4. ct. græcorum victoria in Salamine Ib. græci ex pacto ad Artoxerxem proficiscuntur cum Inaro 5. ct. græcorum interitus & fuga Ibid. græcanicorum operum tria maxima apud Samios 81

Gratiarum collis nemoribus frequens 123

Grinus Theræ insulæ rex 119

Grues Scythicæ vbi hybernẽt 43

Grumi grandes salis in montibus 124

Grynæa AEoliæ ciuitas 27

Grypes auri custodes 90. 101. 10. ct.

¶ Gyges Dascyli filius Cãdaulis satelles 2. gyges Cãdaule interempto, vxore eius & regno potitur 3. gyges suffragio Delphici oraculi Lydorum regnum possedit Ibid. gygis atnepos do Candaulis morte pœnas dedit. Ib. gyg. donaria Delphis consecrata Ib. gyges barbarorum primus apud Delphos munera posuit Ib. gyges Mileto & Smyrnæ

arma intulit 3. gyges colophonem cepit 3. gygis abaui crimen Crœsus luit 17 gyges Heraclidarum satellites Ib.
Gygadas vocatur Delphis aurum & argentum à Gyge dicatum 3
Gygæus lacus proximus Halyattis sepulchro 18
Gygea Alexandri soror 130. gygæa Amyntæ filia Bubaris vxor 221
Gymnicum certamẽ Persis 54
Gymnopædiæ 155
Gyndis fluminis ortus 34. 37. gyndis fluuij riuuli 34. 37. 135

H

HÆmvs mons triũ fluuiorum pater 105
Haliacmon fluuius 184
Halicarnassus ciuitas 27
Halizones populus vbi 101
Halyattes successor Sadyattis 3. halyattis bellum cum Cyaxare & Medis Ib. halyattes Cimmerios ex Asia exigit 3. halyattes Smyrnam Colophoniam capit Ib. halyattes ad tibiarum fistularumque cantum in expeditionem procedebat Ib. halyattes paternum bellũ administrat Ib. halyatti oraculum à Pythia redditur 4. halyattis cum Milesijs fœdus Ib. halyattes Mineruæ duo delubra ædificauit Ib. halyattis regnum & mors 5. halyatti defuncto Crœsus in regno succedit Ib. halyattis dona delphis consecrata Ib. halyattes fugiẽtes Scythas recipit 13. halyattis vxorum, Carica altera, altera Ias genere 17 halyattis sepulchrum apud Lydos 18. halyattis sepulchrum ab emptitiis hominibus & ancillis constructum Ib.
Halys amnis 2. 5. 13. 19. 24. 135 halys amnis in mare Euxinũ voluitur 2. halys amnis Medicum imperium & Lydum disterminat 13
Hamilcar Carthaginensiũ rex 191. hamilcaris genus & mors Ib.
Harmamithres Persici equitatus præfectus 179
Harmocydis oratio ad milites Phocenses 226
Harpagus Medus 14. harpag. Astyagis familiaris, eique omnium Medorum fidissimus 20. harpagi coram Astyage purgatio 22. harpagi filium Astyages mactat 22. harpagus propriũ filium comedit 22. 29. harpagus Medos in Astyagem concitat indignè ab eo tractatus 23. harpagi ad Cyrum literæ intra leporem recõditæ 23. harpagus exercitui Astyagis cõtra Cyrum præficitur 24. harpagus capto

Astyagi

Astyagi insultat 24. harpagus, Ionia subacta, in Cares exercitum traducit 31. harpagus Cyrum in potestatẽ regni euexit 29. harpagus inferiorẽ Asiam subigit 32. harpagus in Mazaris defuncti locum sufficitur 29
Harpagus Persa Darij dux 150
¶ Hebes tessera 239
Hebrus fluuius vbi 111.177
Hecataeus historiographus, & eius genealogia 64. hecataei de defectione & bello Persico sententia 132. hecataeus Hegesandri filius 146. hecataei de Pelasgorum ejectione sententia 166
Hector successor Troiani regni 59
Hegoni Thraciae populus 182. hedonorum nouem viae 183
Hegesicles & Leo Spartiatarum tyranni 11
Hegesipyla Olori filia Miltiadis vxor 152
Hegesistratus Hippiae sp. Sigaei tyrannus 142
Hegesistratus Telliadeus aruspex vt è vinculis euaserit 229. hegesistrati interitus 230
Hegesistratus Samius Samiorum explorator 238
Hegetorides Antagorae filius 235. & 236
Hegias quomodo ciuis Spartanus fratris expers fuerit 229
Hegiae Ephesij in pugna ad Thermopylas ad Xerxem consilium 4.et.
Helenae ab Alexandro raptus 1.57. helena Menelao redditur 18. helenae templum in Therapne 155
Helice vbi 27
Helicus Terituchmis frater cæditur 7.et.
Heliopolis solis vrbs 40.49.50. heliopolitani, Ægyptiorũ solertissimi 40
Helis Ætolorum ciuitas 211
Hellanicus mendacij arguitur 7.et.
Helles filię Athamantis sepulchrum 177
Hellespontus vbi in Ægæum intret 111. hellesponti pons 173. hellesponto Xerxes cõpedes injicit Ibid. hellesponto stigmata à Xerxe inuruntur Ibid. hellespontum Xerxes muneribus donat 176
Hellespontias ventus subsolanus 194
Hellespontij populus 87
Hellus in Hermum influit 14
Heneti populus 36. & 128
Hephaestienses populus 167
Heracleum Atticae angustiae 4.et. heracleum Salamini aggere Xerx. iungere conatur Ibid.
Heraclidae Sardium reges ex oraculo 2. heraclidarum genus è serua Ib. heraclidarum imperium quot an-

norum Ibid. heraclidarum vltio in atnepotem Gygis deuoluta 3
Heraclidarū genealogia 220
Heraclides Ibanolius 146
Hercules Iouem visendum se exhibere nolentē qua specie viderit 46. herculis Tyri Phœniciæ templum 47. hercules Ægyptius & Græcus Ib. herculis Thasij templum Ibid. hercules vnus ē x11 dijs 47. herculis parentes ab Ægyptijs oriundi Ibid. hercules vetustus deus Ibid. herculis templum vbi 47.57.136.162.163. herculis in templo cippi 45. 47. de hercule fabula Ibid. herculis oraculū apud Ægypt.52. hercules plures 74. herculis columnæ vbi 120. herculis tres filij 100. hercules Scytharum deus 107. herculis vestigium vbi 110. herculis ara vbi 193. hercules ab Iasone derelictus 195. ad opem herculi ferendam emersit Dyras fluuius 196
Herma vbi 194
Hermeus sinus 243
Hermiona Dryopum ciuitas 211. hermionenses Dryopes 207. hermionei Samijs dant Thyream insulam 81
Hermippus nuntius 147
Hermolyci præstantia: sepulchrum 240
Hermophantus 143
Hermotimus Pedasensis eunuchus 216
Hermotybies Ægyptij milites 68.229. hermotybium Ægyptiorum plagæ Ibid.
Hermus fluuius 14.144.244. hermus fluuius iuxta Phociam vrbem in mare effunditur 14
Herodoti peregrinatio 40.44. 47. herodoti sententia de incremento Nili 43. herodoti de origine oraculorū Græcorum sententia 49. herodoti & Homeri ac Hesiodi ætas quanti interualli 49. herodoti & Dionysi ætas 64. herodoti de raptu Helenæ sententia 58. herodoto contraria de Zopyro Ctesias narrat 3.&. herodotus mendacij arguitur 7.&.
Herodotus Basilidis filius Ionum ad Lacedæm. legatus 220
Heroicum conditorium 156
Heroum indigenarum nomina gerebant tribus Athen. 137
Herpys Thebanus 230
Hesiodus & Homerus deorū opifices 49. eorumq; ætas Ibid. hesiodus de Hyperboreis retulit 103
Hexapolis nunc Pentapolis dicta 27

Hieron Gelonis frater 189
Hieronymus Andrius 229
Himera vrbs 191
Hipoleon promontoriũ Scythiæ 106
Hippagogæ naues 153
Hipparchi insomniũ 135. hipparchi interfectores Ib.
Hippiam Spartiatæ reducere conantur 141. hippias tyrannus Athenienſis 136. hippias exul Artaphernem in Athen. concitat 143. hippias oraculorũ peritus 142. hippias Piſiſtrati filius 161. hippiæ quum Perſas Marathonẽ ductaret, ſomniũ Ibid. hippiæ dens tuſſiendo excuſſus Ibid.
Hippobatarum prædia 138
Hippoclides Tiſandri filius 165. hippoclidis proci præſtantia Ibid.
Hippoclus Lampſacenus 118
Hippocrates Megaclis fil. & eius progenies 165
Hippocrates pater Piſiſtrati 10. 136. hippocrati portentum ingens viſum 10
Hippocrates Patareus, fratri Cleandro Gelæ tyrãno ſuccedit 189. hippocratis filij Ib. hipp. vrbes vicinas obſidet Ib. hipp. Scythæ Zanclæorum tyranno vincula iniecit 149. hippocratis mors 189
Hippomachus Leucadius aruſpex Græcorum 230
Hippotoxotæ quid 231
Hirci coitus cum muliere 47
Hiſtiæus Mileſius 118. hiſtiæi ad Scythas oratio Ib. hiſtiæi erga Darium fides Ibid. hiſtiæus à Dario petit Myrcinum 128. hiſtiæus Sardis à Dario accerſitus venit 130. hiſtiæus vt Ariſtagoræ defectionem indicet 132. hiſtiæus Dario callida oratione decepto, in Ioniam redit 145. hiſtiæus Sardibus aufugiens à Dario deficit 147. hiſtiæus à Chĩjs in vincula conijcitur 147. hiſt. literæ produntur Ibid. hiſtiæi vulnus Ib. hiſtiæus capitur, & in crucem tollitur 150
Hiſtiæus Tymnis filius 180
Hiſtiæa vrbs capitur 205
Hiſtiæotis ora ſuper Artemiſium 193. hiſtiæotis regio ad Oſſam & Olympum 9
¶ Hoarus fluuius vbi 116
Homerus & poetæ Oceanum fluuium finxerunt 43. homerus & Heſiodus deorũ opifices, eorumq; ætas 49. homerus vt ſcripſerit de raptu Helenæ 58. homerus verſus Cyprios non fecit 58. homerus de hyperboreis 103. homericis verſibus Argi celebres: eorumq; cantores Sicyone electi à Cliſthene 137. homeri de boum cornuũ pullulatione ſententia 103. homerus

Athenienſes in exercitu cõtra Ilium laudat 190. homeri Epigoni 103. homeri cæcitas 244. homeri epigramma in Midam Phrygum regem 245. homeri nomen vnde Ibid. homeri minor Ilias 246. homeri Phocais Ib. homerus apud Chium 249. homeri Cecropis, Batrachomyomachia, Epicichlides Ib. homeri vxor & filiæ Ib. homeri Caminus 251. homeri Eresione 252. hom. mors & ſepulchrum 253. homeri ſepulchri inſcriptio Ibid. homerus Æolicus Ib. homeri ætas 254. homericæ profectionis commentarij 244
Homiuorum animal 9.ct.
Homo fato functus vbi per lętitiam terræ demandetur 127. homini ſatiùs mori quàm viuere 6. hominis calamitoſa conditio Ibid. hom. prima & naturalis vox 40. homines in fortuitorum arbitrio & non contrà 175. homo ſibi malorum autor non Deus 17. homines ferè omnes præter Græcos & Ægyptios in templis coeunt 50. homo hominem fato impendenti eripere nequit 78. homines molles mollis regio fert 242
Hoples Ionis filius 137
Horæ diei à quibus inuentæ ſint 57
Horti Midæ Gordij filij 221
Hoſtiæ Pythio à Crœſo conſecratæ 8
Horaſpes Artachæi filius Aſſyr. dux 178
¶ Humanarum rerum inconſtantia 2. 16. 37. humanæ vitæ anni ſeptuaginta 6. humanæ vitæ breuitas & calamitas 175
¶ Hyacinthia Lacedæm. ſolennia 224
Hyampeus vertex 207
Hyampolis vrbs 206
Hyatæ tribus Sicyonia 137
Hybla vrbs 189
Hydarnes Perſa 183. hydarnes Hydarnis filius Perſarum dux 179
Hydrias regio 146
Hyela in agro OEnotriæ ciuitas 30
Hyænæ vbi naſcantur 125
Hygennenſes populus 87.
Hylæa locus 100.106.109
Hylleæ tribus Sicyonia 137
Hylli progeniei celebritas 153. hyllus Herculis filius 196. hyllus interimitur 227
Hymees Perſa 146. hymeæ obitus Ibid.
Hymeſſus 166
Hymni deorum ab Homero conſcripti 245
Hypachæi quondam Cilices appellati 180

Hypa-

Hypacyris Scythię fluuius 105. 106
Hypanis fluuius impotabilis 101.106.110
Hyparchus fluuius Indiæ 11.ct.
Hyperanthes & Abrocomes Darij filij 199
Hyperborei vbi 101. hyperboreorum sacra 103
Hyperoche & Laodice Hyperboreæ virgines Ib.
Hyrcani populus vbi 90
Hyrgis fluuius 106
Hyria vrbs à quibus condita 192
Hysiæ oppidum 138
Hystaspes Xerxis filius 3.ct.
Hystaspes Artamenis filius 38
Hystaspes Darij filius 178
Hystaspes Darij pater Persarum satrapa 83
Hystriches vbi gignantur 125

I

IACCHVS mysticus 210. iacchus festũ Atheniensium Ib.
Iadmon Samius herus Æsopi 62
Ialysſus oppidum 27
Iamidei 229
Iapyges Messapij 113.192
Iapygia 94.113.192
Iardanæ ancilla, Herculis vxor, mater Heraclidarum 2
Iasonis æreus tripus 123
Iatragoras 132
¶ Iberiam Phocenses occupãt 29
Ibis Ægyptijs sacra 50.52. ibidis forma 52. ibidum duplex genus Ibid.
¶ Ichnæ vrbs terræ Bottiæidis 184
¶ Ida mons 175. & regio 28
Idernes vnus ex septem Persarum principibus 3. ct. idernes Artoxerxis socer 7. ct.
¶ Ieiunia & festus dies Isidis 124
Ienysus vrbs Syriæ 71
¶ Ignem Persæ deum arbitrãtur 73. ignis Ægyptijs animata belua dictus Ib. igni sepelire 7. ct. ignis perpetuus 10. ct. ne ignifer quidem elabatur 202
¶ Ilias minor Homeri 246
Iliadi Mineruæ mille boues à Xerxe immolantur 175
Ilij expugnatio, barbarorum & Græcorũ simultatis origo 2. ilium 41. ilij obsessio & expugnatio 58. ilienſis ager 143.175
Ilissus fluuius 175
¶ Imbecillitas fortissima necessitas 192
Imbribus vacantes 124
Imbrus 130
Immortales Getæ 112. immortales qui apud Persas 179
Imperium Priami à Græcis euersum 2. impossibile fortem fato destinatam posse effugere 17. impossibilitatis numen 217
¶ Indus fl. fert crocodilos 105.

Indi in mare ostium explorat Darius Ibid. inarus Lydus Ægyptios ad defectionem ab Artoxerxe incitat 4. Et. inaro mittunt classem Athenienses 5. Et. inarus Achæmenidem vulnerat Ibid. inarus victor Ibid. inarus vulneratur, fugit Byblum Ib. inarus cum Græcis ex pacto ad Artox. proficiscitur Ibid. inarus ab Amyti tribus crucibus figitur Ibid.
Inconstantia rerum humanarum 2
Indathyrsus filius Saulij, rex Scytharum 109. 115
India pluuiæ expers 9. Et. indiæ fons aurifluus Ibid. indiæ fluuius mellifluus 10. Et. indiæ rex vt exploret fontes Ib. indiæ fluuius παντα-γαθοφέρες 11. Et. indiæ arbor dulcis Ib. indi Callatiæ parentibus vescuntur 78. indorum multitudo 88. indi Calandiæ Ibid. indi pecuarij & eorum mores Ib. indorum nauigia Ibid. indi ægrotos suos epulantur Ib. indorum coitus in propatulo 89. indorum genitura atra Ibid. indis sol matutinus ardentissimus Ibid. indi vt aurum colligant Ibid. indi à Dario subacti Ibid. indorum in Xerx. exercitu armatura 178. 179. indi Derbicum aduersus Cyri socij 2. Et. indus quidã Cyrum iaculo percutit lethali Ib. indorum multitudo 9. Et. indorum iustitia 9. Et. 10. Et. indorum locus sacer Ib. indi iusti Ibid. indi tonitruum expertes Ibid. indorum nigredo Ibid. indi Pygmæi Ibid. indorum venandi lepores ratio Ibid. indorum lacus oleosus Ib. indorum argentifodinæ Ib. indorum montes aurifert Ibid. indi sani Ibid. indi longæui Ibid. indi vt aues venentur 11. Et. indi vt electrum colligant Ibid. indi cynocephali Ibid. indicum aurum 88. indicæ regionis descriptio & situs Ibid. indicæ formicæ 89. indici cameli forma & pernicitas Ibid. indica animalia grandiora cæteris Ibid. indici canes 9. Et. indici galli & gallinæ Ibid. indici montes gemmiferi Ibid. indicus æstus Ibid. indicum mare Ibid. indicus calamus Ibid. indicum animal Ib. indicus sol 10. Et. indicæ oues Ibid. indicæ palmæ Ibid. indicus serpens Ib. indica auis Ibid. indicum lignum πάρηβον Ibid. indici asini syluestres 12. Et. indicus vermis Ibid. indicæ arbores Ibid.

Ingenium Persarum quale 17
Infantes Cynocephalorum 11. et.
Infernæ sedes 60
Inopiæ & impossibilitatis numina 217
Insomniorum ludibria 171
Institores primi, Lydi extitere 18. institor quare Darius fuerit appellatus 87
Institutio Persarum puerorũ 25
Insulæ in Araxo 37.
insulæ OEnusæ 30.
insulæ natans vbi 661.
insulæ Euchinades vbi 41.
insula Chemmis 66.
insulæ beatorum vbi 75.
insulæ rubri maris 88.
insulæ Cassiterides Herodoto ignotę 90. insulani Iones qui 26.27
Intaphernes vnus ex septem Magi occisoribus 87. intaphernis facinus eiusque & domesticorum omniũ interitus 91
Intercalationes mẽsis à quibus introductæ 6. 40.
¶ Io f. Inachi reg. 1. Io à Phœnibus rapitur Ibidem. io stuprata 2. io vt à Græcis depingatur 46
Iolcon Thessali Hippiæ offerunt 142
Ion Xuthi filius 196
Ioniæ translatio 240. ioniam Harpagus subigit 31. iones à Crœso subacti 2. 5. ionum lingua 10.26. iones ad Cyrum legatos mittunt qui obedientiæ iugum acceptent: & quid Cyrus responderit 26. ionum regio, Asiaticarum pulcherrima, & eius descriptio Ibid. ionum duodecim in Peloponneso quoque ciuitates 27. iones insulares à reliquis deficiunt: alios etiam Ionici nominis pudet Ibid. ionicarum ciuitatum numerus cur duodenarius Ibid. iones qui se præstantiores iactent: & de eorum vxoribus Ibid. iones ab Achiuis, suis sedibus pulsi Ibid. ionum reges qua progenie oriundi Ibidem. iones veri & genuini qui Ibidem. ionum qui ab Apaturijs arceantur Ibidem. quorum ionum sit Panonium sacrum Ibid. ionum insulanorum deditio 30. 31. iones Biantis consilium spernunt 31. iones secundò in seruitutem rediguntur 31. iones in Ægyptum quomodo venerint 66. ionum & Scytharum de Dario impediendo colloquia 117. 118. iones captas Sardis incendunt 143. iones ad Ephesum vincuntur 144. iones mari vincunt 145. iones tertiò subiugati 151. iones

quomodo Ægyptum diuidant 42. iones vbi & vnde dicti 87. 207. iones ignauissimi hominum 118. ionum & Carum fuga 146. ionibus Persarum mintę intentatæ 148. ion. laborum nauticorum insueti Ib. ion. Dario tributarij 152. ionum in Xerxis exercitu armatura 180. iones Pelasgi Ægialees appellati Ibid. ionibus solum suũ permissum 240. ionico genere excellentes 9. ionicæ rebellionis occasio 131. ionicarum nauium catalogus 147
Iupiter expiator hospitalis 8. iupiter apud Persas 25. iupiter Bel apud Babylonios 33. iupiter Ammon 47. iupiter Thebanus 49. iupiter liberator, & eius templum 95. iupiter Scytharũ deus 187. iupiter Papæus apud Scythas Ibid. iupiter Lycæus 127. iupiter Carius 137. iupiter Lacedæmonius 154. iupiter cœlestis Ibid. iupiter sub specie & nomine Xerxis inuadere Græciam dicitur 177. iupiter æreus decem cubitorum vbi 236. ioui decimę necessariò reddantur 17. iouis Carij fanum apud Mylassos 31. iouis Beli templum & simulachrum 33. iouis Thebani templum 33. 124. iouis simulachrum arietina facie 47. iouis fanũ apud Thesprotos 49. iouis cultus apud Meroen 44. iouis oraculum apud Ægyptios 52. iouis Ammonij templum à Cambyse incensum 73. iouis diabaterij ara 3. Et. iouis Beli puluinar 98. iouis forensis ara 133. iouis militaris templum 146. iouis olympij delubrum 40. iouis currus in Xerxiano exercitu 174. 218. iouis Amphlystij templum 195
¶ Iphigeniæ apud Tauros cultus 113
Ipni locus quidam 194
¶ Irasa locus vbi 121
¶ Is vrbs & flumen 32. is flumen 32. is fluiuus in Euphratem se deuoluit Ib.
Isagoras Tisandri filius 137
Isis δημήτηρ id est Ceres dicta 49. 67. isidi vaccæ sacræ 46. 124. isidis simulachrum bubula cornua habens 46. isidis templum maximum in vrbe Busiri 49. isidis & Dionysi filij Ibid.
Ismaris lacus famosissimus 182
Ismenij Apollinis templum 17
Issedones populus 101. 102. issedonum mores Ib.
Issedoni populus 37
Ister vbi 106. 113. ister semper sibi par 106. istri ortus & fluxus 45. ister & Bosporus à Dario põte iuncti 3. Et.

Isthmus Cnidiæ 32. isthmus Chersonesi muro præseptus à Miltiade 115
Istiæotis locus proximus Ossæ & Olympo 9
¶ Itanus oppidum 119
¶ Iudices regij apud Persas 76. iudicis corrupti iustæ vindictæ exemplum 131
Iuncus esui aptus 54
Iunonis festum 6. iunonis duæ imagines vbi 70. iunonis templum vbi 111.232. 233
Iurare per aquam Stygis 157
Iusti principis officium 74
Iustitia Cynocephalorum 11. ct. iustitia Indorũ 9. ct. 10. ct.
¶ Ixabates Cambysis eunuchus 2. ct. ixabates Cambysem sepelit 3. ct. ixabates Magi index interficitur 3. ct.
¶ Iyrcæ populus Scythiæ 102

K

KIKI quid sit 54

L

LABDA Amphionis filia 141
Labynetus Babyloniorum tyrannus 14
Labynitus Assyriæ rex 34
Labyrinthus 65
Lacedæmonij Crœso amici 2. 9. Græcorum potentissimi Ib. lacedæmoniorum leges à Lycurgo 11. lacedæmonij bellum Tegeatibus inferũt 12. lacedæmoniorum compedes apud Tegeatas. Ib. lacedæmonij quibus artibus Tegeatibus facti sint superiores Ib. lacedæmon. Argiuorũq; pro agro Thyrea dimicatio 15. lacedæm. coma post victoriam de Argiuis Ib. aduersus Polycratem expeditio 79. in Samum expeditio 78. mos in sumendis supplicijs 119. de seipsis opinio 153. lacedæmoniorum regum funera 154. lis de progrediendo ad bellum 161. oratio ad Platæenses Ib. ad Hydarnem Persam 185. ad Athenienses 222. lacedæmoniorum virtus 181. consuetudo 197. frugalitas 136. lacedæmoniorum occisorum sepultura 237. laced. ad Platæas victoria 4. ct. ad Thermopylas clades Ibid.
Lacmon mons vbi 238
Lacrines legatus ad Cyrum 28
Lacrymæ arboris Indicæ 11. ct.
Lactis emulgendi mos apud Scythas 99. lacte victitantes 11. ct. lactis coagulationem prohibens radix Ibid.
Lacus Tritonidis 124. lacus vnde pix hauritur 125. lacus Stymphalius vbi 157. lacus oleosus Indorum 10. ct. lacus piscosus & salsus Ib. lacus Bœbeis vbi 184. lacus Gygæus vbi 18. lacus famosissimus 182
Lada insula vbi 147

Ladice vxor Amasis 70. ladicæ votum Ib.
Laij delubrum 119. oraculum 133. & genus 136
Lampito Leutychidis filia 156
Lamponium vbi 130
Lampsacum vrbs 146
Lana arborea vbi 89
Laodamas Phocensis 118. Laodamas Eteoclis filius 136
Laodice 103
Laos oppidum 149
Laphanes Euphorionis filius 165
Lapidicinæ ad pyramides Memphios 40
Lapis Porinus, Parius 136. lapis Melampygus 198. lapidum aceruus à Dario congestus 112. lapideus leo vbi 199
Lariſſæ Æoliæ ciuitas 27
Laſus Hermionis filius 168
Lauacrum Indorum nobiliorum 12.&t.
Laxij Sauromatæ vbi 102
¶ Leænæ partus 90
Lebæa vrbs 221
Lebedus 26
Lectis non vtentes 11.&t.
Ledanum, aliàs Ladanum 90. ledanum quomodo comparetur Ib. ledani medica vis Ib.
Legati Darij in puteum conjecti 185. legati non violandi Ib.
Leges Athenienſium à Solone conditæ 5. leges & inſtituta Babyloniorum 36
Lemnum oppidum 130. capitur 167
Lemnia facinora 166
Leo viri nomen 193
Leo Sardius 15
Leobota Spartiatarum rex 11
Leocides Phidonis Argiuorũ tyranni filius 164
Leon & Hegeſicles Spartiatarum tyranni 11
Leonis ex auro effigies 9. leonum natura atq; loca 184. leones vbi gignantur Ibid. leo lapideus 199
Leonides 133. in crucem tollitur 201. leonidis regis Spartiat. genealogia 196. Leonidæ mors 199. leonidæ cædis vindicta 218. leonidæ ad Thermop. cum Xerxe conflictus 4.&t.
Leontini populus 189
Lepreum oppidum 119
Leproſos vt vocent Perſæ 5.&t.
Lepus ex equa natus 177. leporis fœcunditas 89. lepores vt venentur Indi 10.&t.
Leros inſula 146
Leſbus inſula vbi 29. leſbus quãdo habitari cœpta 254. leſbij à Polycrate victi 78
Leucadius Hippomachus aruſpex 230
Leucadij Dorica gens 207
Leucon oppidum Libyæ 121
Leutychides Menaris filius 155. leutych. Spartiat. rex Ib. leutychidæ fuga & mors 156.

leutych. oratio de depoſito reddendo 158. leut. genealogia 220. Stratagema 239
Lex Caricarum mulierum in maritos 27. lex oppignorandi paterni cadaueris vbi 62. lex omnium rex & domina 182
¶ Liberi cultus apud Meroen 44. liber Græcis Oſiris dictus 64
Libya vnde ſortita nomẽ 105. libyæ, Aſiæ & Europæ magnitudo 104. libya arboribus nuda 123. libya & eius incolæ 124.125.126. libyes primi Neptuni nomen habuerũt 48. libyes ſolis deorum omnium ſoli & lunæ ſacrificant 125. libyes Ægyptijs ſe dedunt 121. libyes Cãbyſi ſe dedunt 73. libyes Ægypto contermini 87. libyum variæ nationes 122. libyes Nomades, id eſt paſtoritij 124.125. libyes ſaluberrimo corpore Ibid. libyum paſtoritiorum ſacrificia Ibid. libyes vbi 126. libyum inuenta quæ Græci didicerunt 125. libyum in Xerx. exercitu armatura 179. libycus mons 41.60
Libyſſarum mulierum eiulatus 125
Liches Delphici oraculi coniector 12
Lignum παίρηϐον admota attrahens 10. ct. lignum coagulans 11. ct. ligneæ tunicæ ctus 11. ct.
Ligyum in Xerx. exercitu armatura 178
Liliorum ingens vis vbi 54. liliorum radices eſui aptæ Ibid.
Limencion regionis Mileſiorum 4
Lindi populus è Rhodo 189
Lindos oppidum 27
Linum Colchicum, Sardicum, Ægyptiacum 56
Linus modulationis genus apud Ægyptios 52
Lipaxus vrbs vbi 184
Lipoxais Targitai filius 99
Lipſydrium oppidum 136
Liſſæ oppidum vbi 284
Liſſus fluuius vbi 182. liſſi fluuij aquæ Xerx. copijs non ſuffecerunt Ibid.
Literæ Hiſtiæi produntur 147. literarum mira occultatio 201. literæ Themiſtoclis ad Iones lapidi inciſæ 204. literatũ per ſagittam tranſmiſſio 219. literæ capiti impreſſæ 132. literæ Græcorum ex Phœnicibus 135
Littus pulchrum vbi 149
¶ Locri Epizephyrij pop. Ib.
Locri Ozolæ populus 206
Longæui Indi 10. ct. longæui Cynocephali 11. ct.
Lotiones Cynocephalorũ Ib.
Loros vbi plurima 54. loti radix eſculenta Ib. loti fructus deſcriptio 123

Lotij muliebris vsus 57
Lotophagi populus vbi 123
¶ Lucernarum accensarũ festum apud Ægyptios 50.
lucernarum accensio 198
Lucinæ tributum 103
Lucus platanorum 146
Ludorum primi inuentores Lydi 18
Luna Persarum præses 174. lunæ festum 48
Lupi ex hominibus 113. luporum sepultura 51
Lutræ vbi capiantur 114
Luxus Persarum 236
¶ Lycidas cum vxore & liberis lapidatur 223. 224
Lycæus Iupiter 127
Lycaretus Męandri germanus 130
Lyciæ ignis perpetuus 10. ct.
Lycij in potestatem Crœsi redacti 5. lyciorum è Creta origo 31. lycij ab Harpago victi 32. lycij populus Dario tributarius 87. lyciorum in Xerxis exercitu armatura 180. lycij quondã Termilæ vocati Ib. lyciorum nomen & leges 31
Lycius Cybernisćus Sicæ filius 180
Lycon Athenienſis prodit Pisistratum 7. ct.
Lycophronis Periandri filij interitus 80
Lycurgus Aristolaidis filius 10. lycurgus & Megacles Pisistratem eijciunt Ib. lycurgus Spartiata integerrimæ vitæ Ib. lycurgo oraculum à Pythia redditur Ib. lycurgus legumlator apud Lacedæmonios Ibid. lycurgus Leobotæ Spartiatarum regis tutor Ibid. lycurgi delubrum apud Spartiatas Ib.
Lycus fluuius 116. lycus Pandionis filius à fratre Ægeo pellitur Athenis 31
Lyda mons à Pedasijs extructus 32
Lydus Atyis filius 2
Lydeus fluuius 184
Lydia auri ramenta è Tmolo prouenientia habet 18. lydia Halyattis regis sepulchro se nobilem iactat Ib.
Lydi populus antè Meones vocati 2. lydorum strenua gens 14. lydorum gens equitandi peritissima Ibid. lydorum mores & leges 18. lydorum ritus ineundi fœderis Ib. lydorum expiandi ritus idem qui apud Græcos 7. lydorum filiæ omnes prostituuntur 18. lydi primi caupones institoresq; Ibid. lydorum partes primæ in consulendis oraculis 9. lydorum Medorũq; fœdus 13. lydorum Medorumq; quinquennale bellum Ib. lydorũ medorumq; bello dies repentè nox facta Ib. lydorum cum Persis conflictus & fuga 14. lydi pri-

di primi omnium aurum argentumque ad vtendum percusserunt 18. lydi primi inuentores ludorum Ibid. lydi in Thusciam colonias deduxerunt Ibid. lydorum diuisio Ibid. lydorum cum Cyaxare prælium 19. lydi Sardibus per Cyrum exacti 28. lydi Caribus germani 31. lydi populus tributum Dario pendens 87. lydorum in Xerxis exercitu armatura 178
Lygdamus Naxius 11

M

MAcae populus 123.133
Macedones à Dario subacti 152
Machlyes populus 123
Macrobij populus Æthiop. 74
Macrones populus 50. macronum in Xerxis exercitu armatura 179
Mactoriũ vrbs super Gelã 189
Madyes filius Protothyæ Scythatum rex 20
Madytus vrbs 173
Mæander fluuius 92.146. & eius fontes vbi 173
Mæandri campus 4. mæandri campum Mazares incursat 29
Mæandrius Polycratis scriba 92. mæandrius Sami procurator 95. mæandrij oratio ad Samios Ibid.
Mæotei populus vbi 116
Mæotis palus vbi 20. 99. 105. 106. 111. 113. 115. 116
Magdolus oppidum vbi 67
Magi populus Mediæ 19. magi Persarũ 26. magorum commentũ vt Persarum imperiũ occupent 82. magi cuiusdam imperiũ apud Persas 83. magus Cambysi succedens 3. ct. magus interficitur: Magorum cædes 85. magophonia Persarum festum celebre Ib. & 3. ct.
Magistum oppidum 119
Magna cum periculis suscipiuntur 176
Magnarum iniurarum magnæ vindictæ 59
Magnesia vrbs vbi 92
Magnetes populus 87
Malæ dextræ in contumeliam derasæ 60
Malea promontorium vbi 15
Malena 150
Males Æolus 164
Mandane Astyagis filia 20. mãdane Cãbysi nuptũ datur Ib.
Mandrocles Samius 111. & eius monumentum Ib.
Maneros Ægyptijs quid 52
Mantieni montes 34. 37. *Vide & Matieni.*
Mantiena vrbs 121
Manus octo digitorum 12. ct.
Marathon locus 161. marathonem occupat Pisistratus 11. marathonia clades 163. marathonia pugna 3. ct.
Mardonius Xerx. exercitus imp. 179. mard. Gobryæ

filius 152.168.179.mard.vulneratur 152. mard. à præfectura semouetur 160. mar. oratio de bello Græciæ inferendo 169. mard.in Lacedæm.obiurgatio 231.mard. cædes 234. mard. vnus ex septem magi occisoribus 3. &t.mar. antiquus apud Xerxem spectatus 3. &t. mard. bello aduersus Plataenses præficitur 4.&t. mard.fuga Ib. mard.mors Ib.
Mardi Persarum genus 24
Mardus Hyrœdes Sardiũ muros primus conscendit 15
Mare Sardonium vbi 30.mare Caspium 37. mare Atlanticum, rubrum, australe 37. 67. 88. 104.179. mare Indicum 9. &t. mare Echinadum insularum 41
Marea vrbs vbi 42
Mares quam armaturã in Xerxiano exercitu tulerint 179
Mariandeni populus 87
Mariandyni à Crœso subacti 5. mariand. in Xerxiano exercitu armatura 178.mariandynus sinus vbi 104
Maris fluuius 105
Maronea Græca vrbs 182
Martis oraculum 52.178. marti soli simulachra faciunt Scythæ 107. martis sepulchrum apud Scythas 107
Marsagetes Scythiæ regis frater captus 3.&t.
Marsyas fluuius 146
Martichora animal Indicum 9.&t.
Masanges Aorizi filius dux 178
Mascamis elogium 182
Masij Persarum genus 24
Masistes Darij filius Xerxis exercitus imperator 179
Masistius à Græcis Macisius dictus 226. masistij interitus Ibid.
Masistæ & liberorum eius cædes 245
Massagetę populus ferus & robustus 37. massag. deus sol 38. massag. victus Ib. massag. vxores communes Ib. massag. senes immolantur Ibid.
Mastyes populus 128
Matacas Xerxis iussu, Delphorum templum diripit 4.&t.
Maternum genus paterno nobilius apud Lycios 31
Matieni populus 13. matienorum in Xerxis exercitu armatura 178
Matris Martis templũ vbi 50
Maxyes Libyes vbi 125
Mazares Medus 29. mazares Prienenses subigit Ib.mazares Mæandri campũ incursat Ib.mazares moritur Ib.
¶ Meci populus 88
Mecyberna Græca vrbs 184
Medea Colchorum regis filia 1. medeæ raptus à Græcis Ibid.
Medicæ regionis facies 21
Medi vbi 104. medorum appella-

pellatio vnde 177. medorum tyrannus Cyaxares 13. medorũ & Lydorum mos ineundi fœderis Ibid. medorum bellum quinquennale cum Lydis Ibid. medorum & Lydorum bello dies repentè nox facta Ibidem, & 19. medorum ab Assyrijs defectio 18. medi Assyrios subigunt 20. medorum à Dario defectio 24. medorum imperium ad Persas translatum Ibid. medorum in Xerxis exercitu armatura 177.179. medi Deiocem sibi iudicem constituunt 19. medi regi suo regiam ædificant Ibidem. medi à Scythis prælio fusi, Asiæ imperium amittunt 20. 25. medi Ninum ciuitatem expugnant 20. medi inebriatos Scythas interimunt Ibid. medis canis spaco dicitur 21. medicum imperium Halys fluuius terminat 13. medicum nomen Græcis terrorem incutere solet 163. medicus exercitus contra Græcos 3. ct. medicæ nationis gentes 193. ct. medici singuli singulorũ morborum apud Ægyptios 53

Medimnus Atticus mensuræ genus 35.154

Megabates Persa 131

Megabazus Megabatis filius 180

Megabernes Spitamæ filius 1. ct. megabernes Barcanijs à Cyro præficitur 2.

Megabyzus Persa 83. megabyzi oratio ad suos de oligarchia 86. megabyzus Zopyri filius 98. megabyzi elogium 118. megabyzus in Pæones exercitum ducit 128. megabyzus Xerxis exercitus imperator 179. megabyzo Ctesias tribuit quæ Herod. Zopyro 3. ct. megabyzus Xerxis gener Ibid. megabyzus Babylonem capit 4. ct. megabyzo mola aurea à Xerxe donatur Ibid. megabyzus diripere templum Delph. recusat Ibid. megabyzus vxorem adulterij apud patrem accusat Ibid. megabyzus Artapani machinas prodit Ibid. megabyzus in cõiuratorum prælio vulneratur Ibid. megabyzus in Inarum mittitur 5. ct. megabyzus Inarum vulnerat Ibid. megabyzus cum Græcis paciscitur Ibid. megabyzi luctus Ibid. megabyzi ab Artoxerxe defectio Ibid. megabyzus vulneratur Ibid. megabyzi victoria Ibid. megabyzi strenuitas Ibidem. megabyzus ex pacto ad regem ve-

nit Ib. megabyzus mortis periculum euadit Ib. megabyzus relegatur Ib. megabyzus regi recõciliatur Ib. megabyzus moritur 6.&t.
Megacles Alcmçonis filius 10. 164.165. megacles & Lycurgus Pisistratum imperio Athenienſiũ eijciunt 10. megacles Cliſthenis gener factus 165. megacles Hippocratis filius Ib.
Megacreon Abderites 183
Megapanus Hyrcanorum dux 177
Megarenſis populus 189. megarenſis plebs venundatur Ib.
Megistæ inſcriptum epigramma 200
Megistiæ extiſpicia 198. megistias Acarnan à Melampode progenitus 199
Melampus Amytheonis filius 48. melampodis poſtulata ab Argiuis 229. melampus Bacchici ſacrificij inuentor apud Ægypt. Ib.
Melampygus lapis 198
Melanchlæni populus vbi 113. melãchlænorum mores & nomenclatura Ib. melanchlænorum victus humana caro Ib.
Melanippus Aſtaci filius 137. 143. melanippus Alcæi ſodalis Ib.
Melanopus Ithagenis filius 243
Melas fluuius 196. melas ſinus & fluuius eiuſdem nominis 177
Meles primus rex Sardium 15
Meleſigenes vnde appellatus 243
Meletes fluuius Ib.
Meliboea vrbs 194
Melienſes populus 195
Melienſis ſinus vbi 103
Meliſſa Periandri vxor 79. meliſſa à Periandro occiſa Ibid.
Mellis vbi maxima copia 125. melliſluus fluuius 10.&t.
Melois amnis 233
Melyenſes populus 87
Memnonia regia 135. memnoniæ Suſæ 188. memnonis vrbs vbi 135
Memphis vrbs 68. memphis vrbs à Mene primùm condita 55. memphios vrbis ſitus & deſcriptio Ib.
Mendaciũ dicere quando expediat 84
Mendes quid lingua Ægyptiaca 47
Mendetis templum 46
Mendeſium oſtium Nili 42
Mendeſia prouincia 46,47
Mendeſij cur oues immolent, capris abſtinentes 46. mendeſij capros venerantur 47. mendeſij caprarios præcipuo honore afficiunt Ibid.
Menelaus Helenam recipit 58
menelai portus vbi 122
Menes primus regnaſſe fertur

tur 55
Mensa solis 74
Mensis intercalaris 6. à græcis tertio quoque anno introductus 40
Mentes nauicularius 244
Mentiri apud Persas turpissimum 26
Mentor Ithacensis homerum sedulò curat 244. mentoris in Ithaca virtutes prædicatæ Ib.
Mentulę portentum apud Ægyptios 48
Menostanis in Megabyzũ expeditio 5. &t. menostanis clades & fuga Ibid. menostanes Secundianum monet 6. &t. menostanes se occidit 7.&t.
Menon Cyri dux 7.&t. menonis doli 8.&t.
Meones Lydorum nomen assumpserunt 1
Meraphij Persarum genus 24
Mercurij statua porrectum verretrum habens 48. & templum 63. mercurius quibus gentibus colatur 128.
Mermnadæ populus 2. mermnadarum tyrannus 3
Meroe oppidum vbi 44
Mesambria vrbs vbi 112. 182 mesambriam vrbem quis condiderit 151
Messana Olim Zancla 191
Metalla aurea atque argentea vbi 182. de metallis aureis certamen 235. metallum salis 124
Metapontini populi vbi 101
Metiochus Miltiadis filius 152.
Metra Venus 25
Metrostes Terituchmis frater 7.&t.
¶ Micythus Anaxilai famulus 192
Midas apud Delphos munera posuit 3. midæ sella apud Delphos Ibid. midas Gordij filius, Phrygiæ rex Ibid. & 245. midæ horti 221 midæ epigrammata ab Homero 245
Milesiorũ cum Halyatte bellum 3. milesiorum duo ingentia vulnera 4. milesiorum oppugnatio per XII annos 4. milesiorum cum Halyatte fœdus Ib. milesij Cyro confœderati 26. milesiorum correctio 131. milesiorũ & Carum fuga 146
Miletus oppugnatur 3
Miletus vrbs Ioniæ prima 26. capta diripitur 149
Militiæ ordo à quo primùm distributus 19
Militum Cambysis depastio 75
Milo Crotoniates luctator 94
Miltiades Cimonis filius Chersonesi tyrannus 151. miltiades Athenienssiũ dux 117. 11. miltiades victor in Olympico certamine 151. miltiades capitur Ibid. miltiades Chersoneso potitur 152.

miltiades Parios obsidet 163. miltiadis accusatio & obitus 166. miltiades Dati ad Marathonem occurrit 3.et.
Milyas Asiæ regio 31. milyæ Solymi dicti Ibid. milyarum in Xerx. exercitu armatura 179
Mineruę templi deflagratio 4. mineruæ templum cognomine Assesiæ Ib. mineruæ duo templa apud Assesum Ib. mineruæ Pallenidis fanum 11. mineruæ festa virginum pugna ab Ausibus instituta 124. mineruæ Pedasiæ sacrificæ barba pullulat 32. mineruæ Aleæ templum apud Tegeatas 12.234 tutelaris apud Chios 29. oraculum apud Ægyptios 52. Vestibulum apud Saios 69. Inaurata statua vbi 70. Lapidea duo simulachra Ibid. Parentes 124. Templum in Sigeo 143. Fanum 206. Sciradis templum 214 mineruæ ægis 125. mineruæ Craslæ fanum 133. mineruæ in arce adytum Dorienslbus non accedere licitum 138. minerua vrbana 139. mineruæ Iliadi 1000 boues immolantur à Xerxe 175. minerua protemplaris 207
Minoa Selinusiorum colonia 133
Minos & Sarpedon Europæi. lij 31. minois cædes 192
Minyæ populus 27. 118. minyæ, commento suatum vxorum liberantur 119
Miraculum maximum Periandro oblatum 4
Mitradates pastor, Cyri nutritius 21.23. mitradates Vdiastis filius 3. et. mitradates patri succedit Ib. mitradatis cædes 8.et.
¶ Mnesiphilus Atheniēsis 209
¶ Modus incundi exercitus numerum 177
Mœnia lignea Budinorum 114
Mœris Ægyptiorum rex 55. mœris præclara opera Ib.
Mœrios stagnum 51. 65. & eius descriptio 87.4.et.
Mola aurea sex talentorum 4.et.
Molossi populus 27
Mons Arabicus 40. 41. 60. mons Atlas vbi 124. mons ingens cuersus indagandis metallis 153. montes gemmiferi 9.et. montes auriferi 10.et. mons Sardonis 9.et. montes ferruentissimi Indiæ 10.et. montes qui aluuntur 11. et.
Mophis mons 44
Moræ compendia 170
Morbus fœmineus Scythas inuadit 20
Mors optatissimū perfugium arumnosæ vitæ 175. mor-

tem contemnunt Indi 10. ct. mortui exemplar apud Ægyptios 52. 53. mortuorum apud eosdem conditurae Ib. mortui cum laetitia vbi humentur 127
Moschi populus 88. moschorum in Xerxiano exercitu armatura 179
Mosynoeci populus 88. mosynoecorum in Xerxiano exercitu armatura 179
Mula mulum ancipit. peperit 177. mulae partus 97. mulae Xerxis funus expectant 6. ct. muli vbi non gignantur 103. mulorum species Scythis horrendae 116. muli Pygmaeorum 10. ct.
Mulier exuendo tunicam & pariter verecundiam exuit 22. mulierũ raptus illicitus 1. mulieris offensio vindictam quaerit 3. mulieres mulierem praedicant 6. mulieris simulachrum ex argẽto 9. mulieribus Babylonicis semel in vita cum exteris coire lege impositum 36. De mulieribus Ægyptiis 45 mulieres quae oracula in Graeciam intulerũt, columbae vocatae 49. mulierum pudenda cippis à Sesostre inscripta 55. mulieris cum marito suo solo concumbentis vrina Pheroni visus restituus 57. mulieris opinio quid possit 94. mulieres Corinthiorum denudatae 142. mulier ex turpissima formosissima facta 154. mulierum Atticarum vnà cum liberis caedes 166. mulieres stuprando extinctae 206
Munerum regiorũ apud Persas pretiosiss. 4. ct.
Munychia 212
Mus Europaeus 220
Musaei sortes & earundem editor 168
Musici Argiui 92
Mustelae Libycae 125
Murium tria genera apud pastorales Libyes 125. muriũ auxilia 63
Murichides Hellespontius 223
Murus ligneus Persarum 244. & eiusdem expugnatio 234
¶Mycale promontorium 27
Mycerinus rex Ægypti 62. mycerini clementia & iustitia Ib. mycerini filiae mors & sepultura 61. concubinae Ib. oraculum 62. & pyramis 63
Mycorum in Xerx. exercitu armatura 178
Mygdoniam à Bottiaeide Axius dirimit 184
Mylassa oppidum vbi 146
Milassorum fanum 31
Mypsaei Thraces 112
Mylitta Assyriis Venus appellata 25. 26
Myrcinus vrbs vbi 146

Myrias quid sit 177
Myrina Æoliæ ciuitas 27
Myrinæi populus 167
Myrios stagnum 40
Myris rex 41
Myrrhoda arbor 12.ct.
Myrses Persarum dux 146
Myrsilus aliàs Candaules dictus 2
Myrsus Gygis filius 92
Mysi populus vbi 87. mysi Caribus germani 31. mysi à Croeso subacti 5. mysorum in Xerxis exercitu armatura 178
Mysia ab Hymee capitur 31
Myus vrbs Ioniæ 26
Myusij populus vbi 147

N.

NAPARIS Scythiæ fluuius 105
Nasamones populus 44. 123. nasamonum coitus in propatulo Ibidem. nasamonum iusiurandum & diuinatio Ibidem. nasamonum cadauerum sepultura 116
Nascentium deploratio 127
Natacas eunuchus apud Xerxem spectatus 3.ct.
Natho insula vbi 68
Naturæ solertia 90. Natura leonum atque eorundem loca 184
Naucrates oppidum 55.58
Naues AEgyptiorum è spina 54. naues rubrica delibutæ 81. naues quinis drachmis venditæ 159. nauium Persarum catalogus 179. nauibus longis qui primi vsi fuerint 186. nauiculæ Babyloniorum 35
Naufragi vbi immolentur 113
Nauplia 157
Naxus insula 131. naxus insula à Pisistrato subacta 11. naxi fons vinifluus 10.ct.
Naxij populus 189
¶Nebris 106
Necessitatis numen 217
Necus rex AEgyptiorũ Psammitichi filius 67. 104. neci victoria contra Syros 67. necus à quo interemptus 66
Neleus Codri filius 239
Neon vrbs vbi 206
Neptunus Libyum deus 48. neptunus Thamimassades 107. neptuno Helliconio Panionium locus sacer 27. neptunus liberator, & eius templum 195. neptuni templum apud Potidæatas 220. neptunus æreus septem cubitorum 236
Nestus fluuius Abderorum 184
Neuri populus & eorum mores 101
¶ Nicandra Dodonçorum sacerdos 49
Nicodromus Cnœthi filius 159
Niger sinus vbi 152
Nigredo Indorum 9.ct.

Nilus Ægypti fluuius 105. nili fluminis origo 42. 44. nili fluminis ostia 42. nili fluminis natura & incrementum 42. 43. nilus solus amnium aura caret Ibid. nili fontes ignoti Ibid. 45. & 106. *nilus* scopulosus 44. nilus Libyam mediam diuidit 45
Ninus Assyriorum vrbs 65. nini oppidi situs 35. ninum ciuitatem Cyaxares obsidet 20. ninum ciuitatem Medi expugnant Ib.
Niphraga (*vel potius* Phagres) vnus Pierum murorum 182
Nisa oppidum vbi 88
Nisæi equi 89. nisæus campus grandes fert equos 174
Nitetis Apriæ regis filia 71
Nitocris reginæ Babylonis egregia monumenta 33. nitocris Ninum oppidum sibi subegit Ibid. nitocris epitaphium 34. nitocris Ægyptiorum regina fratrem vlciscitur 55
Nitri ingens vis 53
¶ Nocranis oppidum 157
Noes fluuius 105
Nomades Scythæ 3.13. nomadum Scytharum seditio Ib. nomades Libyes 124. nomades Sagartij 179
Norondabates vnus ex septẽ magi occisoribus 3.ct.
Noua vrbs oppidum in Pallena 184
Nouem fontes vbi 186
Nouus murus ciuitas Æoliæ, & Cumanorum colonia 27. 244
Nox pro die vbi extitit 174. noctes in dies commutatæ 62
¶ Nuces Ponticæ 11.ct.
Nudium oppidum 119
Numina Persarum 25
Nummi primùm à Lydis percussi 18
Nuntium Cræso & Lydis è Delphis 9. nuntiorum Persicorum celeritas & ratio 217
¶ Nymphodorus Pythei f. 186

O

OARVS fluuius 116
Oasis vrbs vbi 75
Oaxus oppidum Cretæ 120
¶ Obeli, Pheronis donaria 57. obeli in fano Mineruæ 68
¶ Occisorum Xerxis & Persarum pugna 4.ct.
Oceani ortus vbi 100
Ochus Persarum rex Artoxerxis spurius 6. ct. ochus Hyrcaniorum præfectus à patre constitutus 6. ct. ochus rex creatur Ibid. ochi mors 7.ct.
Octamasades Scylis frater 110
Oculos in pectoribus gestantes 125

¶ Odomanti populus vbi 129
Odorum oleum 12.ct.
Odryses vbi 112
¶ OEa locus vbi 139
OEbares Darij equiso 86
OEbares Astyagem captum vincit 1.ct. œbaræ stratagema in capiendis Sardibus 1. ct. œbares se fame enecat Ib.
OEbares Megabyzi filius 151
OEbazus vir Persà 241. œbazi liberi occiduntur 111
OEcetor Gelonis progenitor 189
OEdipodi delubrum extructũ 119
OEnoen Bœotij occupant 138
OEnone insula 207
OEnotriæ ager vbi 30
OEnusæ insulæ vbi Ib.
OEroe insula vbi 232
OEtæi montes vbi 198
OEtosyrus Apollo apud Scythas 107
¶ Offa salsura resiliit 242
¶ Oiolycus vnde appellatus 119
¶ Olbiopolitæ populus vbi 101
Olea in arce Athenienſ. 208 oleagina corona Olympiorum præmium 205
Olen Lycius 103
Olenus 27
Oleum ex lacte 11.ct. oleum ex verme Indico 12.ct. oleum myrorhodinum 12. ct. oleum quo vtuntur Indi Ibidem. oleosus lacus 10.ct.
Olianus 134
Ollas pulsandi mos 154
Olophyxus vrbs vbi 172
Olorus rex Thraciæ 152
Olympus mons Mysiæ 7. olympus & Ossa Thessaliæ montes 9. 184. olympij Iouis delubrum 40. olympieni à monte olympo dicti 178. olympiorum præmiũ corona oleagina 205
Olympiodorus Lamponis filius 226
Olynthiorum ab Artabazo obsessio 219 olynthij ab Artabazo trucidantur Ibid.
¶ Onesilus Gorgi frater 144. onesili dolus & mors 144. 145. onesili caput supra portas suspensum Ib. onesili sacrificia Ib.
Onetes Phanagoræ filius 198
Onochonus Thessaliæ fluuius 184. onochonus Xerx. exercitui defecit 195
Onomacritus sortilegus Athenis ejicitur 168
Onophas vnus ex septem Persarum principibus 3.ct. onophas Xerxis socer Ibid. onophas classis Persicæ præfectus 4.ct.
¶ Opœa Spargapithis vxor 109
ὠφέλιμος aqua 12.ct.
Ophryneus vrbs vbi 175

Opificum ignobilitas vbi 68
Opiniones de Nili fluminis natura & incremento 43
Opis ciuitas 34
¶ Oraculorum origo, secundū sententiam Herodoti 49. oracula Græcorum 8. oracula apud Græcos prima 5. corumque origo 49. oracula apud Ægyptios quæ 52. oraculum Halyatti à Pythia redditum 4. oraculum Delphicū Crœso redditur 8. idem Crœsus verum deprehendit Ib. oraculum Lycurgo à Pythia redditur 11. oraculum captiosum Spartiatis redditū 11. & 12. oraculum Pythiæ de ossibus Orestis Ib. oraculum Crœso redditum de muto filio 16. oraculum Branchidarum de Pactya 29. oraculum Hammonis de Ægyptiis 42. oraculum Dodonæum omniū vetustissimum 49. oraculi Ammonis origo Ibid. oraculū Pheroni regi redditum 57. oraculum Mycerini regis ex vrbe Buti 62. oraculum de ærea phiala 66. oraculum Latonæ sacrum Ib. oraculū Siphniis redditum 81. Corinthiis 141. Argiuis 149. oraculum Doloncorū 151. Martis 178. Dionysi 182. Athenienſium 186. Arginorum 188. Cretensium 191. Spartiatarum 199. 230. Bacidis 204. 212. 214. Amphiarai 220. oraculum Persis à Bacide redditū 230
Oratio Prexaspis ad Persas 84. otanis de statu populari 85. Cois Mitylenæorū præfecti 112. Histiæi Milesij ad Scythas 118. Aristagoræ ad Cleomenem 134. Sosiclis 141. Histiæi ad Darium 144. Cypriorum ad Iones 145. Persarum ad Ionum tyrannos 148. Leutychidis de reddendo depositō 158. Datis ad Delios 160. Clisthenis ad procos filiæ suæ 165. Xerxis de inferendo bello Græciæ 168. Artabani de bello aduersus Græcos suscepto 169 Xerxis ad Persas 176. Corcyræorum ad Xerxem 191. Harmocydis ad Phocenses 226
Orbelus mons vbi 129
Orbis partitio secundum Herodotum 104
Orchomenij populus 27. orchomeniorum ager 206
Orci filius 159
Ordissus Scythiæ fluuius 105
Ordo militiæ à quo primùm distributus 19
Orestes Agamemnonis filius 12. orestis procerita & sepulchrum Ib.

Oricus portus 238
Orifcus Perficæ claſſis nauarchus 5.ct.
Orithyia Boreæ vxor 195
Orneatæ populus 211
Orœtes indignam Polycratis ſuffixi cruci mortem luit 92. orœtis dolus Ib.
Orontes accuſatus cæditur 7. ct.
Oropus 161
Oroſangæ quid Perſica lingua 213
Orphea vnde ortum duxerint 25
Orthium carmen 4
Orthocorybantes populus
Orus Oſiris filius rex AEgypti 64. orus Græcis Apollo dicitur Ib.
Oryes vbi gignantur 125
Oſiris AEgyptiis Bacchus & Dionyſus dictus 46.64
¶Oſſa & Olympus Theſſaliæ montes 9.184
Oſſa quinque cubitorum 237
Oſtenta Xerxi oblata 177. Oſtenta Delphis nuntiata 206
Oſtia Nili ſeptem numero 142
¶ Otanes Pharnaſpis filius 83. otanis oratio de ſtatu popu lari ad Perſas 85. otanes Amaſtris pater dux Perſarum 177. Otanis morbus 96
Othrys mons Theſſaliæ 184
Ouium mira duo genera quæ habet Arabia 90
oues ſacræ Solis vbi 238.
oues Pygmæorum 10.ct.
oues Indicæ 10.ct.
oxendras Ochi filius 6.ct.

P

PACTOLVS fluuius qui ramenta è Tmolo defert 174
Pactyas Lydus à Cyro deficit 28. pactyas Perſis traditus 29
Pactyica regio vbi 88.89.105
Pactyes quam armaturam in Xerxis exercitu tulerint 178
Pæan carmen quale 127
Pæoniæ ſitus 128
Pæones populus 143. pæones tranſportati Ibid.
Pæonius ager vbi 184
Pæſus vrbs vbi 146
Pæri Thraciæ populus 182
Palæſtina & Palæſtini 20.71
Palladis ſacerdotis barba 32
Pallena Phlegra prius appellata 184
Pallenidis Mineruæ templum 11.
Palmarum Babyloniarum diuerſitas 35. Palmarum ſpathæ 178. palmæ Babyloniæ vſus quis 35. palmæ vbi multæ 123. 124. palmæ Indicæ 10.ct. palmæ Babylonicæ Ib.
Panniſus Theſſaliæ fluuius 184
Pamphiliorum in Xerxis exercitu armatura 180
Pamphilij populus 87
Pan vnus inter VIII deos 47.

pan

pan Ægyptius vetuſtiſſimus deorum 64. panis templum vbi 161. panis ſimulachrum 47. pan quibus parentibus ortus lb. panætius Soſimenis filius 212
Panegyries Athenienſium 162
Panes Perdiccæ dupli effecti 221
Pangæus mons vbi 129
Panionium locus 27.31. ſacer Ibid.
Panionius Chius 216
Panitis Meſſenij conſilium in diſcernendis geminis 153
Panormus portus vbi 29
παντα γαθοφόρος fluuius vbi 11. ct.
Pantagnotus Polycratis frater 78
Pantaleon Halyattis filius, Crœſi frater 17
Pantarba gemma 9.ct.
Panthelæi Perſarum genus 24
Pantheræ vbi gignantur 125
Panthimati populus 88
Panticapes fluuius 101.116
Pantita ſeſe ſtrangulat 200
Papæus Iupiter apud Scythas 107
Paphlagones populus 2.13.87. paphlagones à Crœſo ſubacti 5. paphlagonũ in Xerxis exercitu armatura 178
Papraces piſces 129
Papremus oppidum 49
Papremitanis equi fluuiales ſacri 51
Paralatæ Scythæ vnde 99
Parapotamij populus 206
Paraſange quid 40.135.152
Pareiaceni populus Mediæ 19
παράβολον lignum 10.ct.
Parientes ſemel tantùm 12.ct.
Paris Alexander ad Proteum ducitur 57
Parius lapis 336
Parino vrbs 146
Parmiſes Amytis frater capitur 1.ct.
Parmys filia Smerdis filij Cyri 179
Parnaſſus mons vbi 205. parnaſſi vertices duo 206
Paroreatæ populi 119
Parthenius fluuius vbi 56
Parthenius mons vbi 161
Parthi populus 88.91. parthorum in Xerxis exercitu armatura 178. parthijs præficitur Tanyoxarces 2.ct.
Partus leęnæ & viperæ 90. partus diuerſa tempora 156. partus dentes habens 12.ct.
Parus inſula 131. parus à Miltiade obſidetur 165
Parycanij populus 87. parycaniorum in Xerxis exercitu armatura 178
Paryſatis Cyri & Artox. mater 6.ct. paryſatis Ochi vxor, conſiliaria eius 6.7. ct. paryſatis Amiſtris iniurias vlciſcitur 7. ct. paryſatis Cyrum filium luget 8. ct. paryſatis in Bagapatem ſæuit Ibid. paryſatidis in Cyri hoſtes crudelitas Ibid. paryſa-

tis nurum veneno è medio tollit 8.&t.
Pasargadæ Persarũ genus 24
Pataici dij 77
Patarbemi aures nasusq; præscinduntur 68
Patari oppidum Lyciæ 33
Paterę aureæ sex à Gyge apud Delphos positæ 3. pateræ aureæ Delphos à Crœso missæ 9. pateræ aheneæ mira capacitas 13
Paternorum opificum successio vbi 154
Patiramphes Xerxiani currus auriga 174
Patizithes magus 81
Patrenses populus vbi 27
Patumus oppidum Arabiæ 67
Pausanias Cleombroti fil. 110. 224.234. pausaniæ exercitus ordo 231. pausaniæ victoria aduersus Mardoniũ 234 pausanias Mardonio ad Platæas occurrit victor 4.&t. pausaniæ præda 236
Pausicæ populus 88
Pausiris Amyrtæi filius 73
¶ Pecuarij Armenij vbi 35. pecuarij Indi 88. pecuarij Persæ 24
Pedasenses populus vbi 216
Pedasij populus ab Harpago expugnati 32
Pedes octo digitorum 12.&t.
Pediæ oppidum vbi 206
Pedunculorũ comestores 114. præmorsus 122
Pelasgi populus 27. 48. & eorum lingua 10. pelasgi Ægialees nũc Iones dicti 180. pelasgi, Cranai, & Cecropidæ 207. pelasgi ex Attica exacti 166
Peleon Ionis fil. 137
Pelius mons vbi 123.184
Pella vrbs Bottiæidis terræ 184
Pellena Achæorum pars 27
Pelops Phryx Persarum seruus 170. pelopis Phrygis regio 168
Peloponnesi gentes septẽ 211. peloponnesium bellum 235
Pelusium ostiũ Nili 42.66.72
Peneus fluuius Thessaliæ 172. 184.192
Pennis oppletus aer 103
Pentapolis antè Hexapolis appellata 27
Penthylus dux Paphius 195
Peræbi populus 184
Percotes vrbs vbi 146
Perdiccas, Gavanes, & Æropus fratres 221. perdiccæ panes dupli effecti Ibid.
Pergamum murorum Pierũ vnus 182
Perialla vaticina 155
Periander Cypseli filius Corinthiorum tyrannus 4.79. periandro maximum miraculum oblatum 4. periander cum defuncta concubuit 142. periandri de non recipiendo filio edictũ 80. periandri duo filij 79
Perinetades Deinarmeni filius 133

Perinthus vrbs vbi III. perinthi expugnatio 127. perinthij à Persis subacti 127. perinthiorum cum Pæonibus singulare certamen Ibid.
Persarum origo vnde 188. persarum complura genera 24. persarum aspera regio 13. persæ aratores, persæ pecuarij 24. persarũ præstantissimi Pasargadæ Ib. persarum institutio qualis 25. persarum numina quæ Ib. ritus dum Ioui immolant Ib. persæ Vraniæ Veneri sacrificant Ibid. persis Venus Metra appellatur Ib. persarum natalitia Ib. persæ inter pocula consultant Ibid. pers. necessitudo vicinitatis maxima Ib. persarũ φιλαυτία Ib. persæ externarũ rerũ studiosissimi Ib. persis flumina religiosissimè colunt 26. persarum mos in sepeliendis cadaueribus defunctorum Ibid. persæ gyrum cœli Iouem appellant 25. persæ deos ex hominibus ortos esse negant Ibid. persæ ignem deũ arbitrantur 73. persarum victus habitusq; priscus 13. Victus viuendiq; spatium 74. persarum ingenium 17. persarum conuiuia 129. persarum cædes in conuiuio 130. persæ criniti 149. persæ Cephenes appellati 177. persæ immortales qui 179. persæ Mard. luxus 234. persarum vxores per vices concumbũt 87. persis oraculum redditum 230. persarum tabellionum cursus & modus 215. Magi 26. Satrapiæ 87. clementia 26. 73. capita cur fragilia 72. persarum cum Lydis conflictus 15. persæ in potestatem Medorũ redacti 19. persis à Phraorte bellũ infertur Ib. persarũ à Cyro defectio 24. 25. persarũ bellica arma 143. persarũ cum Caribus cõsertum bellum 146. persarum duo millia cæsa à Caribus Ib. persarum obtruncatio Ib. persarum oratio ad Ionię tyrannos 148. persarum minę Ionibus intentatę Ib. persarum ornatus in Xerx. exercitu 176. persarum equestrium copiarũ numerus 179. persarum cum Lacedæmonijs cõgressio 197. persarũ naufragium ad Eubœam 203. persæ & Saccæ Derbices superant 2. ct. persarum septem principes Magũ regem cædunt 3. ct. persarũ regũ munus quod pretiosissimum 4. ct. persarũ ad Thermopylas clades Ibid. ad Platæas Ibid. persarũ & Græcorum ad Salaminem prælium Ib. persarum & occisorum Xerxis

pugna Ib. perſæ certamen in Ægypto renouant 5. Ct. perſarum victoria Ibid.
Perſicum mare 104. perſici equitatus præfecti 179. perſicarum nauium catalogus Ibid. perſicarum copiarum apud Platæas ordo 228. perſicus aduerſus Græcos exercitus 4. Ct. perſica claſſis capta 5. Ct.
Perſeus Aſſyrius 154. perſeus Danaes & Iouis filius 177. 178. perſei ſpecula 42. perſei templum, ſimulachrum, ſandalium vbi 53. perſeus Gymnicorum ludorũ inſtitutor Ibid. perſei profectio in Ægyptum 54
Petiſacas Aſtyagem fame enecat 1. Ct. petiſacas ab Amyti excarnificatur Ib.
Petiſas Vſiris filius 5. Ct.
Petra tribus 141. petræ Trachiniæ locus 196
Phædyma Otanis filia 83
Phagres, *vide* Niphraga.
Phalerus vrbs 136.139
Phalli 48
Phanazatres Indorum dux 178
Phanes Halicarnaſſeus genere 71. phanem vlciſcuntur Ægyptij 72
Pharandates Theaſpis filius 235
Pharenſes populus 27
Pharnacyas eunuchus 6. Ct. pharnacyæ cædes 7. Ct.
Pharnaſpes Achæmenides 71
Pharnuches præfectura ſubmouetur 179
Phaſelis vrbs 70.10. Ct.
Phaſis 20.56.158
Phemius Smyrnæus Homeri præceptor 243.244
Pheneum vrbs 137
Pherendates Sarangarum dux 178.179
Pheretime Arceſ. regis mater 121. pheretimæ in Barcæos crudelitas 126. pheretimæ miſeranda mors 127
Pheron rex cæcus 57. pheroni oraculum redditur Ibid. pheronis donaria Ibid.
Phiala in balteis Scytharũ 100
Phidippides Athen. 161
Philæus Æaci filius 151
Philagrus & Euphorbus proditores 161
Philaon Cherſis filius 203
Philippus Butacides Olympionices 134
Philitionis pyramides 61
Phillis Pangæorum regio 182
Philocyprus à Solone verſibus celebratus 145
Phirmus Athenienſis 193
Phla inſula 123
Phocais Homeri 246
Phocæa regio 26.30.70. phocæa quomodo capta & à Perſis occupata 30
Phocenſes 27. phoc. primi longis nauibus vſi ſunt 29. phocenſ. murus 30. phocenſiũ demigratio in Cyrnum Ib. phocenſium execratio

eratio lb. phocensium cum Tyrrhenis & Carthaginiẽsibus nauale bellum Ibid. phocenses prælio victi Cyrno secedunt Ib. phocensibus Cadmea victoria obtigit Ib. phocenses in Rhegiũ demigrant Ibid. phocenses capti lapidantur Ib. phocẽsium in Thessalos eruptio 205. phocensium regio à barbaris vastatur Ib.
Phocia oppidum 14
Phœbi fanum vbi 155
Phœnices dissensionũ authores cum Græcis 1. phœnices Palæstini 56. 179. phœnices ad Libyã cognoscendam missi 104. phœnices quibus literis vtantur 135
Phœnix Ægypt. auis sacrosancta 51. phœnicis auis descriptio Ibid.
Phœnix fluuius 193. 196
Phraortes filius Deiocis 19. phraort. patre defuncto succedit in regnum Ib. phraortes bellum Persis intulit Ibid. phraortes Persas in potestatem Medorum redigit Ibid. phraortes Asiam sibi subegit Ibid. phraortis interitus apud Assyrios Ib. phraorti Cyaxares in regnum succedit Ibid.
Phrataguna Darij regis vxor 199
Phronima Etearchi filia 120. phronima concubina Polymnesti Ibid.
Phryges populus vbi 13. phryges à Crœso subacti 5. phryges antiquissimi 39. phrygum in Xerxiano exercitu armatura 178. phryges Bryges dicti Ibid.
Phrynichi comœdia 149
Phthiotis ora 9
Phthires 11. &t.
Phya mulier ex tribu Pæanea 10. phya Pisistrato vxor dũcitur Ibid.
Phylacus & Autonous Delphorum Heroes, & eorum delubrum 207
Pidorus vrbs vbi 183
Pieria ora Bœotiæ 187
Pieria pix 125
Pierum muri vbi 182
Pigres Pæones 128
Pindus mons vbi 184
Pinus locus 248
Pini natura quæ 151
Pirus, aliâs Melas, ingens fluuius 27
Piromis Græcè quid 64
Pisa vrbs vbi 40
Pisagas Persis leprosus 5. &t.
Piscatorum ænigma 253
Piscibus Ægyptus abstinet 46. piscium qui Ægypto sacri 51. piscium genitura in stagnis apud Ægyptios 54. pisces pabulum equorum vbi 129. piscium mira copia Ibid. pisces Papraces & Tilones Ibid.
Pisistratus Hippocratis filius

Athenienſ tyrannus 10. piſiſtrati nobile commentũ Ib. piſiſtratus Athenarum imperio potitur Ib. piſiſtratus Athenis eijcitur Ib. piſiſtrati vxor Phya Ibid. piſiſtratus illegitimè cum vxore coit Ib. piſiſtratus Marathonem occupat 11. piſiſtrati in Athen. copiæ Ib. piſiſtratus tertiò vrbe Athenis potitur Ibid. piſiſtratus Naxum insulam ſubegit Ibid. piſiſtratus Delum insulam expiat Ibid. piſiſtratidæ Athenis pulſi 136
Piſſyrus vrbs, & lacus in ea ſalſus & piſcoſus 182
Piſtricis Crœſi effigies apud Delphos 9
Piſuthnes ab Ocho deficit 7. ct. piſuthnis cædes Ibid.
Pitana ciuitas Æoliæ 27
Pittaci Mitylenæi reſponſum ad Crœſum 5
Pituitæ fluxus remedia 125
Pix Pieria vbi Ibid.
Pixodoras Cindyenſis 146
¶ Placianorum lingua 10
Platæa insula Libyæ 119. 120. 122
Platæa vrbs inceditur 208. platæarum pugna 239. 4. ct.
Platæenſis clades 233. 234. platæenſes à Xerxe oppugnantur 4. ct.
Platanus aurea atq; vitis 173. platanorum ingens lucus 146. platanus aureo monili à Xerxe donata 173
Plinthinetes ſinus vbi 40
Pluuia nulla apud Theræos per ſeptem annos 119. pluuia apud Ægyptios portentoſa 72. pluuiæ expertes Indi 9. ct.
Plynis portus vbi 122
¶ Pocula ex cornibus aſini ſyluestris 12. ct.
Podeon Doridis 206
Pœnæ modus apud Perſas 25. 26
Pœni, *vide ſuprà* Libyes.
Pogon Trœzeniorum portus 207
Poli & gnomonis inuentio 57
Polichnitani populus 192
Pollux & Caſtor Tyndaridę 119
Polyas Anticyrenſ. genere 204
Polycratis prodigioſa fortuna 78. polycr. ſmaragdus Ib. polycr. callidũ commentũ 81. polycr. cædis occaſio 91. polycr. filiæ ſomnium 92. polycr. cruci affixus Ibid.
Polymneſtus Theræus 120
Polynices 119
Pons funeſtus à Seſoſtre 56. pons Iſtri & Boſpori à Dario factus 3. ct. pons Abydi à Xerxe factus 3. ct.
Ponticum genus arboris 102
Pontus Euxinus 105. ponti amplitudo 111
Porata, aliàs Pyreton Scythiæ fluuius 105
Porcis India caret 10. ct.
Porinus lapis 136

Portentum ingens Hippocrati visum 10. portentū Crœso visum 14
Posideium vrbs vbi 87
Potidæa vrbs, & eius ab Artabazo obsessio 184. 219
Potidæatarum à barbaris defectio Ibid.
¶ Præda Græcorum è Persarū clade 237. præda Paus. 236
Prælium circa Masistij cadauer 226
Præsepe Mardonij à Græcis diripitur 234
Præsij populus vbi 192
Prasiadis paludis inhabitatores 129
Prexaspes Persa 76. prexaspes se præcipitem dat è turri 84. prexaspis oratio ad Persas Ibid.
Prexaspes Aspathinis filius 180
Prienevrbs Ioniæ 26. prienen Ardys expugnat 3
Prienenses pop. 147. prienens. à Mazare subiguntur 29
Primogenitus ex lege succedit in regnum 153
Procles Epidauri tyrannus 79. procles capitur 80
Prodigium 210. prodigiorum maxima obseruatio 52. prodigiosa cæcitas 163
Promenæa Dodonæorum sacerdos 49
Propontidis longitudo 111
Prosopitis insula & eius latitudo 46
Proteus Pheronis in regno successor 57. protei fanum apud Memphin Ibid.
Protemplaris Minerua 207
Protesilai templum vbi 173

Prouerbia

Animus in auribus habitat 174. Cadmea victoria 30. Dolosi homines, dolosa & eorum vestimenta 74. Episcythison 158. E tripode oraculum 123. Hunc calceū tu quidem consuisti: Aristagoras autē sibi induit 147. In frigidum furnum panes ingerere 142. Isthmum fodere 32. Longæ regum manus 222. Lemnia facinora 166. Molles viri ex mollibus regionibus 242. Mulæ partus 97. Muliere ignauior 240. Non est istud curæ Hippoclidæ 165. Ouem lupis relinquere 119. Sylosontis amiculum 95. Ver ex anno exaruisse 190
Proxenus Bœotius decipitur 8. ct.
Prytaneum 161. 196
Psammenitus Amasis filius Ægypti rex 72. psammenitus deponitur 73. psammenitus epoto taurino sanguine obiit Ib.
Psammis rex Ægypti, Neci fil. 67. psammis mors Ibid.
Psammitichus Ægypti rex 20. 39. 44. 64
Psittacus auis 9. ct.

Pſylli populus vbi 123. pſyllorum expeditio aduerſus auſtrum Ib.
Pſyttalea inſula vbi 212
Pteria locus Cappadociæ munitiſſimus 14. pteria vrbs à Crœſo expugnatur diripiturque Ib.
Ptoï Apollinis fanum 220
Pudenda pueris qui præcidant 56. pudenda Ægyptij mũditiæ cauſa præcidunt 45.
Pugna inſtructa reſtibus 179
Puluinar Dianæ 79
Purpureus flos 11. ct.
Puteus trifarias rerum ſpecies exhibens 163
Pygmæi Indi 10. ct.
Pygres Seldomi filius 180
Pylos locus 191
Pylæ 193.196
Pyramides apud Memphin 40. pyramides Mœris reg. Ægypt. 55. pyramis regis Cheopis 60. pyramis è quæſtu meretricio 61. pyramis Chephrenis Ægypt. regis Ib. pyramides Philitionis paſtoris Ib. pyramis Mycerini regis 62. pyramis Rhodopis mulieris proſtantis Ib. pyramis regis Aſychis lateritia 63
Pyrene vrbs 40
Pyreton fluuius Scythiæ 105
Pyrgus oppidum 119
Pythagoras Mneſarchi f. 112
Pythagoras monarcha Selinuntis 133
Pythagoras Mileti procurator 196
Pythermus Lacedæm. opem petit 28
Pythiæ oraculũ Lycurgo redditum 11. pythiæ oraculum de oſſibus Oreſtis Lacedæmoniis redditum Ib. pythiæ oraculum ad Crœſum 17. pythiæ oraculũ de Iſthmo Cnidiis datum 32
Pythij qui 154
Pythius Atyis f. Lydus 173
pythij ingẽtes facultates Ib.
pythij filius à Xerxe diſſectus 174
Pythij Iſchenoi fil. præſtantia 193
Pythogenes in Inycũ oppidũ relegatur 149

R

RAdix dulcis, lactis coagulationem impediens 12. ct. radix vomitum ciens Ib.
Raſura Argiuorum 15
¶ Regem vbi conſpici nefas 19. reges colunt Indi 10. ct. rex Indiæ, vt ſontes examinet Ibid. rex vbi ſtatura maximus delegitur 74
Rerum humanarum inconſtantia 2. rerum omnium inſpiciendus exitus 6. res diuinitus futuræ ſignis declarantur 239
Reſtibus inſtructa pugna 179
Rhadinace genus olei & eius vis 163

Rhampſinitus rex Ægypti & eius ſimulachra 59. rhampſinitus filiã proſtituit 60. rhampſinitι ingentes pecuniæ 59. rhampſiniti deſcenſus ad infernas ſedes 60. Rhapſodi Homericorũ carminum exploſi 137
Rhegium 30. Rheginorum maxima cædes 192
Rhenea 160
Rhodium mare vbi 32.
Rhodogune Xerxis filia 3.ct. rhodogunæ luctus 4.ct.
Rhodopis meretricis pyramis & monumentũ in templo Delphico 62
Rhodope mons 105
Rhodus ciuitas 70
Rhoxanæ partus ſine capite, & quid ominetur 2.ct.
Rhoxane inceſta 7.ct. rhoxane viua ſecatur Ib.
Roſæ ſexagenûm foliorum 221
Rubrum mare 37.40.67
Ruinæ hominibus diſciplinæ ſunt 37
Rhyndace auicula 8.ct.
Rhypes populus 27

S

SABACVS rex Æthiopum 63.66. ſabaci regis iuſtitia viſum 63
Sabyllus Gelous 189
Sacæ populus 28.88.178. ſacarum in Xexiano exercitu armatura, & dux 178. ſacæ & Perſæ Derbices ſuperant 2.ct.
Sacer Indorum locus 9.ct. ſacrum morbum quid prohibeat 12.ct.
Sacerdotes AEgyptiorum raſi 45.46
Sacrum Panionium 27. ſacra Dorienſium Ib. ſacra Triopij Apollinis Ib. ſacra Cabirorum à Pelaſgis ſumpta 48
Sadyattes Ardyi in regno ſuccedit 3. ſadyatti ſuccedit Halyattes Ib. ſadyattis imperium apud Lydos 4
Sagartij Perſarũ genus 24.88
Sagitta ad ſouem excuſſa 144. ſagittarij peritiſſimi 11.ct.
Sai vrbs AEgypti 43.49.68. Saitanorum regum ſepultura 68. Saiticum oſtium Nili 42
Sal ſua ſponte creſcens 106. ſalis colles vbi 124. ſalinarij AEgyptij concubitus cum muliere mortua 53. ſalſuræ offa vbi reſilierit 242
Sala vrbs Samothraciæ 177
Salamis Athenienſium refugium 209. ſalaminem Heracleo Xerxes aggere iungere conatur 4.ct.
Samothraciæ populus Pelaſgi 48. ſamothracij muri 182
Samus & Samiorum lingua 26. ſami euerſionis per Darium, cauſa 95. ſamus Syloſonti traditur 96. ſamiorũ AEſchrionia tribus 75. ſa-

miorum crater 120. ſamij Zanclam occupant 149
San litera apud Perſas nomina magnificentiæ terminatur 26
Sana vrbs 172.184
Sanacharibus rex Arabum, Ægyptum inuadit 63. ſanacharibi ſtatua lapidea 64
Sandanis Lydus 13
Sandoces Thaumaſij f. cruci affigitur 195
Sanguis victimæ non fluens 2.ct.
Sanitas Indorum 10.ct.
Sapæi Thraciæ populus 182
Sapientes non eſſe potentes acerbum 225
Sappho poetria 62
Sarangæi populus 88.91
Sarangarum in Xerxis exercitu armatura 178
Sardanapalus rex Nini 65. ſardanapali theſaurus Ib.
Sardena mons 244
Sardis à Cimmeriis captæ 3. ſardis expugnantur 15. ſardis captæ & cõcrematæ 144 ſardis quo ſtratagemate ab OEbare captæ 1.ct. Sardiũ reges Heraclidæ 2. Sardiũ primus rex 2. 15. Sardius leo circumlatus vrbi 15. ſardium expugnatio in tertiũ annum dilata 17
Sardonium linum 56. ſardonium mare 30
Sardo gemma 10.ct.
Sardonis mons 9.ct.
Sarga vrbs 183
Sarpedõ & Minos Europę filij 31
Sarſamas Ægypti præfectus 5.ct.
Saſpires populus 20.88
Saraſpes Achæmenides 104. ſataſpes cruci affixus 105
Satibarzenes Orontem crimi natur 7.ct.
Satræ Thraciæ populus 182
Satrapiæ Perſarum 87
Satragydæ populus Ib.
Sauromatæ Amazonibus miſcentur 114. ſauromatæ ſolœcizantes 115
Scabiei remedium 12.ct.
Scamander fluuius 136. ſcamãdri aqua exercitui Xerxis defecit 175
Sceptra gerendi ratio apud Babylonios 36
Schœni quid 40
Sciathus inſula 193.102
Scidros oppidum 149
Sciona vrbs in Pallena 184
Sciradis Mineruæ templũ 214
Scironis via 211
Scholæ tectum in pueros corruens 150
Scolix vermis Indicus 9.ct.
Scolopois vbi 239
Scopaſis rex 115
Scutum Perſis oſtendiſſe dicũtur Alcmæonidæ 163 Et quomodo fuerit oſtenſum 164
Scylace vrbs 10
Scylax Caryandeus 105. Scylacis

cis ſupplicium 131.132
Scyles Aripithis filius 109. & eius mors 110
Scyllias vrinator 203
Scytha Herculis filius 100. ſcytharum origo 99. ſcytharum regum origo 100. ſcythæ nomades pecuarij 13. 101.106.158. ſcytharum Nomadum ſeditio 13.100. ſcythæ trucidatũ coctumque puerum Cyaxari loco venationis offerunt 13. ſcythæ ad Halyattem cõfugiunt Ib. ſcythę in Aſiam trãſeunt 20.100. ſcythæ Cimmerios ex Europa pellunt 20. ſcythæ Mediam occupant Ib. ſcytharum cũ Medis ad Caucaſum congreſſio Ib. ſcythæ fuſis Medis, Aſia potiuntur Ib. ſcythæ Vraniæ Veneris templum depeculantur: vnde fœminco morbo corripiũtur Ib. ſcythæ à Medis inebriati quum Aſiam aliquandiu obtinuiſſent, occiduntur Ib. ſcythæ à Seſoſtre ſubacti 56. ſcytharum ſerui cur oculis orbentur 99. ſcytharum ratio emulgendi lactis Ib. ſcythæ Auchatæ Ib. ſcythæ aratores 101.106. ſcythę regij 106. ſcytharum mores 105. ſcytharum dij & iuſiurandum 108. ſcyth. mos in cædendis victimis 107. ſcytharum in hoſtes ſæuitia Ib. ſcyth. mos ineundi fœderis 108. ſcyth. regum ſepultura 109. ſcyth. à Scyale defectio 110. ſcythæ ſuorum inſtitutorum obſeruantiſſimi Ib. ſcythis eorumque equis aſinorum & mulorum vox inſueta 116. ſcyth. munera ad Darium 117. ſcyth. intemperantia 158. ſcythæ Perſis Sacæ appellati 178. Scythę ab Ariar. primùm, deinde & à Dario oppugnantur 3.&t.
Scytharcis Scyth. regis ad Darium literæ 3.&t. Scytharcis Perſas fundit Ib.
Scythia vetus vbi 113. ſcythiæ duæ partes Ib. ſcythiæ flumina 105. ſcythia lignorum inops 107. ſcythicæ grues vbi hybernent 43. ſcythicum gramen 106. ſcythicus exercitus contra Mediam 172
Scythes Zanclæorũ rex in vincula conijcitur 149
Sebennyticum oſtium Nili 42
Secũdianus rex Perſiæ 6.&t. ſecundianus dolo occid. Ib.
Sedem non perforatam habẽtes 6.&t.
Selbonides ſtagnum 40
Selymbria oppidum 151
Semen Indicum quale 89
Semiramis Babyl. regina 33. ſemiram. egregia monumẽta Ib.
Senectæ maximus honos a-

pud AEgyptios 52. ſenes v-
brmactentur 88
Sepia locus 157.194
Sepelireigne 7.ct. ſepulchralis agger ſua ſponte corruens 8.ct. ſepulchrum palmiferum Ibid. ſepulchrum Halyattis apud Lydos 18. ſepulchra Babyloniorum 36. ſepulchra vitrea 75. ſepulchrũ Helles filiæ Athamantis 177
Serbonis lacus 71
Seriphij populus 207
Sermone carentes 11.ct.
Sermyla Græca vrbs 184
Serpentum ſacrorum deſcriptio 51. ſerpentum ſepultura in Iouis templo Ib. ſerpentes alati 52. ſerpẽtes alati thuriferas arbores obſeruantes 89. ſerpentum vis apud Neuros 113. ſerpentibus veſcentes vbi 124. ſerpens arcis Athenarũ cuſtos 207. ſerpens Indicus 10.ct.
Serrium promontorium 177
Serui Scytharum cur oculis priuentur 99. ſerui boni interdum hominibus malis, & contrà 211. ſeruorum bellum 158
Seſoſtris rex AEgypti 5. 56. ſeſoſtris quas gentes ſubegerit 55. ſeſoſtris inſcriptiones Ib. & monumenta 57
Seſtus vrbs 118. 173. ſeſtus à Græcis obſidetur 241
Sethon AEgypti rex Vulcani ſacerd. 63
Sicania nunc Sicilia dicta 192
Sicyon 137. ſicyonorum tribuum nomina Ib. ſicyoniis & AEgineris irrogata mulcta ab Argiuis 159
Sidon Græca vrbs 58.94
Sidonius Tetramneſtus Alleſij filius 180
Sigeum & eius occupatio 136 140.143. ſigeum troicum 104
Sigma litera apud Perſas magnificentiæ nomina terminantur 26
Sigynæ populus vbi 128. ſigynarum appellatio Ib.
Sileni Marſyæ pellis in vtrem formata vbi ſuſpenſa 173
Sillicyptia Kiki, & ex his vnguentum. 54
Silphium vbi 122.125
Simiarum comeſtores 125. ſimiarũ vbi maxima vis Ib. ſimiæ paruæ Indicæ 9.ct.
Simonides Ceus: & eius encomia 144
Simonides Leoprepis f. & eius epigrammata 200
Simulachrum piſtricis Cræſi 9. ſimulachra ab Ægyptijs primùm dijs cõſecrata 40. ſimulachrum Iouis arietina facie 47. ſimulachrum Panis Ib. ſimulachra æſtatis & hyemis 59. ſimulachrum ex pelui: & quid ſignificet 69. ſimulachrum Veneris in Cyrene, ob preces exauditas

ditas 70. ſimulachra Mineruæ lapidea duo Ibid. ſimulachrum Iſidis bubulis præditum cornibus 46. ſimulachrum Mercurij porrectum veretrum habens 48. ſimulachrum Darij lapideum 87. ſimulachrum Vulcani Pataicis ſimile 77. ſimulachra ſoli Marti faciunt Scythæ 107. ſimulachra ex oleis, Damiæ & Auxeſiæ 139
Simultatis inter Phœnices & Græcos initium 2
Sindus vrbs 184
Singus vrbs ad montem Atho 183
Sinope vrbs 14.45.100
Sinus Arabici maris deſcriptio 41
Siphnus inſula locupletiſſima 81. ſiphnij quas naues Salaminem miſerint 208
Siptachota arbor 11.ct.
Siromitres OEbazi f. Paricaniorum dux 178
Siſamnes Hydarnis fil. Ariorum dux Ibid.
Siſyra genus penulæ Ibid.
Sitalces Thracum rex 110.186
Siuph vrbs Ægypti 69
¶ Smaragdus Polycratis 78
Smerdis Cambyſis fr. 76. & eius à frater cædes. Ib. ſmerdin occiſum à ſe Cambyſes luget 82
Smerdis fictitius regno potitur 83. ſmerdis ex auribus amputatis agnoſcitur 73. ſmerdis occiditur 85
Smerdones Otanis fil. Xerxis exercitus dux 183
Smila oppidum vbi 184
Smindyrides Sybarita vnus ex procis filiæ Cliſthenis 164
Smyrna à Gyge oppugnata 3. ſmyrna ab Halyatte capitur Ib. ſmyrna à Colophonijs condita Ibid.
Smyrna Æoliæ ciuitas & celeberrimum emporium 27. 243
Sobolis procreandæ præmia apud Perſas 25
Sogdi populus 88. ſogdorum in Xerx. exercitu armatura 178
Sol Maſſagetarum deus 38. ſoli Maſſagetæ equos immolant 39. ſol cauſa exundationis Nili 43. ſolis inſuetus ortus & occaſus 64. ſolis menſa vbi 74. ſolis fons vbi 124. ſolem execrantes Ibid. ſolis eclipſis Xerxe mouente exercitum contra Græcos 174. ſol Græcorum deus Ib. ſol pro mercede redditus 221. ſol obſcuratus 224. ſolis ſacræ oues vbi 238. ſol Indicus 9.ct.
Soli vrbs, & eius obſeſſio 145
Solonis peregrinatio in Ægy. 5. ſolon legiſlator Athen. Ib. ſolon à Cræſo humaniter exceptus Ib. ſolonis cũ

Crœſo de beatitudine colloquium 5.6. ſolon Crœſi diuitias nihili duxit Ib. ſolonis lex Athen. data 70
Solois promontorium 45
Solymi olim Milyæ dicti 31
Somnium filiæ Polycratis 92
Sontes vt examinet Indiæ rex 10. &t.
Sophanes Eutychidis f. Decelenſis 235. ſophanis ancora Ib.
Sophiſtarum totius Græciæ peregrinatio 5
Soporiferum ſtercus 10. &t.
Sororem Cambyſes ducit, occidit, & aliam ſuperinducit 76
Soſiclis Corinthij de reſtituendo Hippia oratio 141
Soſtrates 120
¶ Spaco Medis canis appellatur 21
Spamittres eunuchus Xerxem interficere parat 4. &t. ſpamitræ tormenta Ib.
Sparethra regina Cyrũ in prælio capit: & maritũ liberat 1. &t.
Spargapiſes Tomyridis f. à Cyro capitur 38. ſpargapiſes ſeipſum interimit Ib.
Spargapithes Agathyrſorum rex 109
Sparta vrbs Lacedæm. 200
Spartanorum tyranni Leon & Hegeſicles 11. ſpartiatarum inſtituta à quo Ib. ſpartiatarum rex Leobota Ib. ſpartiatarũ reſpub. & leges bellicæ à Lycurgo Ib. ſpartiatæ Lycurgum delubro ædificato colunt Ib. ſpartiatarũ cũ Argiuis de Thyræa agro contentio 15. ſpartiatarum regum dignatio & iura 154. ſpart. ſenatus Ib. & lex 138 ſpart. oraculum 199. ſpart. cædes ad Thermopylas Ib. eorumq; epigrãmata 200. ſpart. reges 220
Spaſmi remedia 125. 12. &t.
Spathæ palmarum 178
Speculatores Græcorum 187
Speluncas inhabitantes 11. &t.
Sperchius amnis Anticyram præterlabitur 196
Sperthies Aneriſti f. ſe offert ad ſatisfaciendũ Xerxi 185
Sphẽdadares mag. Tanyoxarcẽ apud Cambyſem accuſat 2. &t. ſphendadates doloſè ſuccedit Tanyoxarci interfecto Ib. ſphẽdadates Cambyſi ſuccedit 3. &t. ſphendadatis cædes Ib.
Spina Ægypti & eius gummi 54
Spitamis Amytis maritus 1. &t.
Spitamas à Cyro occiſus Ibid.
Spitaces Spitamæ fil. 1. &t.
Spitades Derbicibus à Cyro præficitur 2. &t.
Spitradates Piſuthnem perſequitur 7. &t.
Sponſa vbi dotem concubitu quærat 123
¶ Squamoſi piſces Ægypt. ſacri

sacri 51
¶ Stadium, passus, cubitus, pes 65
Stagirus Græca vrbs 183
Stathmi regij quid 134
Statira Artoxerxis vxor 7.ct. statira Paryſatidem vlciſcitur 7.ct. ſtatira veneno tollitur 8.ct.
Stentoris lacus 177
Stercus ſoporiferum 10.ct.
Steſagoras Cimmonis fil. 161 ſteſagoræ cædes 151
Steſenor Curij tyrannus 145
Stratias Chius 118
Strattes Chiorũ tyrannus 220
στρόβιλος & κῶνος quid 248
Struchates populus 19
Struthij ſubterranei vbi 125
Strymon fluuius 11.128.143.182.183
Strymonij populus 178
Stryma Thaſiorum vrbs 182
Stygis aqua vbi 157
Stymphalius lacus Ib.
Styracis vſus ad quæ vtilis 89
Styreenſes quas præbuerint naues 207
Styx & eius aqua 157
¶ Sua quenque inſpicere debere 2
Suadelæ numen 217
Subulci apud Ægyptios profani 48
Succeſſionis ius apud Spartiatas 167
Suniacum iugum vbi 113
Sus animal ſpurcum apud Ægyptios 47. ſus hoſtia Lunæ & Liberi patris 48. ſues ſacrificandi modus Ib. ſues apud Scythas 107. ſue abſtinent Ægyptij 124
Suſa oppidum 34.134.135
¶ Sybaris vrbs capitur, & diripitur 133.149. ſybaritanum bellum 133
Syene vrbs Thebaidos 44
Syenneſis Cilicum rex 146 ſyenn. duos hoſtes iuuat 7. ct.
Syleus campus 185
Syloſon Polycratis fr. Æacif. 78.95
Syloes promontorium 104
Symanum mare vbi 32
Syrges fl. in Mæotidem influit 116
Syri Græcis Cappadoces 2.13. 41.87.134.178. ſyrorum prædia Crœſus deuaſtat 14. ſyros Crœſus exterminat Ib. ſyrorum in exercitu Xerxiano armatura 178. 179. 180
Syria Ægypto contermina 58 ſyria Palæſtina 87. 179.180 ſyriæ præfectus Megabyzus 5.ct.
Syropæones in Aſiam abducti 129

T

TABELLA toti' orbis 134
Tabellionum Perſarum curſus & modus 215
Tabiti quid 107
Tachompſo inſula 44
Tænarus locus 191

Talentum Babylonicum 87
Talos & fel in iecore habent asini Indici 12. ct.
Talthybij ira in Lacedęmonios 185. talthybij templum apud Spartiatas Ib. talthybius Agamemnonis præco Ib. talthybij ira in Lacedæmonios pacata Ib. talthybiatarũ honos apud Spart. Ibid.
Tanagram interfluit Thermodon 231. tanagræi Thebanorum vicini 139. tanagricus tractus 135
Tanais fluuius 105. 106. 115. 116
Tanyoxarces quibus à Cyro præficiatur 2. ct. tanyoxarces dolosè à Cambyse occiditur Ib. tanyoxarces fictitius Ib.
Tarentum vrbs 113
Tarentinorum maxima cædes 192
Targitaus & eius tres filij 99
Tarteſſus emporium nobile 120. tarteſſum Phocenſes occupant 29. tarteſſiorum rex Arganthonius 30
Tauchira oppidum 122
Tauri Iphigeniã Agamemnonis filiam colunt 113. taurorum populorum mores Ib. taurica gens Ib. taurici mõtes 99
Taxacis Scythiæ rex 115
¶ Tearus fluuius & eius medica vis 111. teari fontes partim calidi partim frigidi Ib.
Tegea Arcadum 161. 192. tegeates 11. tegeatibus à Lacedæmoniis bellum infertur 12
Teos oppidum vbi 26. 31. teus à Græcis in Ægypto condita 70. teij demigrant in Thraciam odio Cyri 30. teij Abdera condunt Ibid.
τέλαον Perſis Tycta, id eſt cœna 241
Tellias vaticinus 205
Tellus beatiſſimus à Solone iudicatus 5. telli filij fideliter inſtituti Ib. telli obitus ſplendidiſſimus Ibid.
Tellus eadem non fert omnia 6. tellus Scytharum deus 107. tellus Apia Scythis dicitur Ibid.
Telmiſſes coniectores 14
Telus inſula 189
Telys Sybaritarum rex 134
Temeſius Clazomenius Abderorum fundator 30
Tempe locus vbi 192
Tenedus 28
Tenus Æoliæ ciuitas 27. 160
Terituchmes Ochi gener 7. ct. terituchmis ſtuprũ: cædes Ibid.
Termilæ vocantur Milyæ 31
Terra & aqua munera 116. terræ diuiſio 42. terræmotus tanquam prodigiũ vbi 103
Tethrippotrophus 151
Tethronium oppidum 206
Teucri 175
Thalamia quid 131. 132

Thales

Thales Milesius defectionem solaris luminis Ionibus prædixit 13. thaletis Milesij inuentum in traducendo fluuium Cræsi exercitu 14. thal. Milesij consilium Ionibus datum 31. thaletis Milesij de incremẽto Nili sententia innuitur 43
Thamanæi populus 88
Thannyra Inari Libyis filius 73
Thasus & eius conditores 47. 153
Thasij subacti 152
Theasides Spartiata 158
Thebæ Ægyptiæ 40. thebarum Ægyptiarum mirum 72. thebæ olim AEgyptus vocatæ 42. thebani Iouis fanum 33. thebanis arietes sacrosancti 47
Thebanis stigmata inuruntur regia 200. thebani à Græcis obsidentur Ib. thebani Xerxem contra Platæenses instigant 4.&t.
Themistocles Neoclis f. 187. 192.217. themistoclis corruptio 202. themistoclis commentum 204. 211. themistoclis literæ ad Iones lapidi incisæ 204. themistoclis cum Aristide simultas 212. themistoclis vafrities, exactio, auaritia 217. themistocles omnium Græcorum prudentiss. Ib. themistocles Creta sagittarios ad uersus Xerxem accersit 27. &t. themistoclis astu Xerxes è Salamine aufugit Ib.
Themiscyra vbi 111
Theogoniæ cantus in sacrificiis Persarum 25
Theophaniæ festum 9
Thera septem annos pluuiam non sensit 119. thera insula quondã Callista Ib. theræorum coloniæ 120
Therambus in Pallena vrbs 184
Therapne locus 155
Theres Aurcsionis f. Cadmeus genere 119
Therma vbi 183. thermæus sinus 184
Thermodon fluuius 56.227. 230.231
Thermopylarum mons 193. 198. ad thermopylas Xerxis & Leonidæ prælium 4.&t.
Theron Acragantinorum monarchus 191
Thersander Theræ auus 119
Thesmophoria sacra 69
Thespia vrbs incendirur 208
Thespienses 139
Thesproti populus 142. 208
Thessaliæ descriptio 184. thessaliæ equæ omnium optimæ 195
Thessalus dux 133
Thestorides literarum professor 246
Thoes vbi nascantur 125
Thomanij populus 91
Thonis præfectus Canobici

ostij 57
Thoraces picturati Amasis regis 79
Thoracis Thessali in pugna ad Thermopylas ad Xerxem consilium 4.&t.
Thorica tribus 115
Thraces à Crœso subacti 5. thraces à Sesostre subiugantur 56. thraces populus Asiæ 87. thraces cannabe vestiuntur 109. thraces aduersus tonitrua sagittas excutiunt 112. thraces Bithyni & Strymonij appellati 178. thraces Xerxis socij 194. thraces Iouis sacrum currum cum equis abegerunt 218. thracũ sepulturæ quales 128. thracum in Xerx. exercitu armatura 178. thracum sacrificia 242. thracia tellus 112. thracia gens, eiusque mores 127. 128. thraciæ muri 151
Thrachinienſium procerũ ad Xerxem in pugna ad Thermopylas consilium 4.&t. thrachinienses Persas per auia ducunt Ibid.
Thrasybuli Milesiorum tyranni commentum 4
Thriasius campus 210
Thrixæ oppidum 119
Thus vbi & quomodo colligatur 89
Thyiæ Cephissi filiæ fanũ 193
Thyrea ager vbi 15
Thyrea insula 81. 157
Thyssagetæ populus vbi 102. 116
Thysus vrbs 172
¶ Tiarantus fl. Scythiæ 105
Tibareni populus 88. tibarenorum in Xerx. exercitu armatura 179
Tibesis fl. Scythiæ 105
Tibetheus eunuchus Tanyoxarcis cædem prodit Amyti 2.&t.
Tigranes Achæmenides Medorum dux 177. tigranis sententia 205. tigranis ducis species & statura 239
Tigris fluuius in rubrum mare infunditur 34. tigris Opin præterlabitur Ib. tigres tres & eorum ortus 135. tigris ostium 149
Tilones pisces 129
Timaphernis in prælio ad Thermopylas ad Xerxem consilium 4.&t.
Timnes Spargapithis f. 109
Timo sacrifica, Paria genere 166
Timon Androbuli f. 186
Timonax Timagoræ filius 180
Tinctura Indica & Persica 11. &t.
Tirynthia regio 157
Tisamenus Græcorũ aruspex 229
Tissaphernes in Pisuthnẽ mittitur 7. &t. tissaphernes Pisuthni succedit Ib. tissapher nes Cyrum criminatur Ib. tissa-

thissaphernes Græcis insidiatur 8. ct. thissaphernes Clearchum & Græcos regi mittit Ib.
Titormus Ætolus frater Malis 164
¶ Tmolus fluuius & mons 15. 18. 144. tmolus fluuius auri tamenta profert 18
Tomyris Massagetharum regina à Cyro bello petitur 37 38. tomyridis magnanimitas 39
Tonitrua vbi nulla 103. 9. ct. tonittua in Xerx. exercitũ ingruunt 175
Torrenta per scapham 4. ct.
Torona Græca vrbs 172. 184
¶ Trachea Chersonesus 113
Trachiniæ petræ 196
Trachis vrbs Ibid.
Traspies Scythæ 99
Trausi populus Thraciæ, eiusque mores 127
Trauus fl. 182
Tria capita, seu capita quercus, locus 230
Triopij Apollinis sacrum atq; certamen 27
Triopium Cnidiorum regio 32. 104
Tritæenses Ioniæ gens 27
Tritæchmas Artabazi filius 35
Triballica planities 106
Trieterica & Bacchanalia apud Gelonos 113
Triton fl. & tritonis palus 123
¶ Tumulus palmifer 8. ct.
Tutelaris Mineruæ templum apud Chios 129
¶ Tychius coriarius Homeri hospes 244. ab Homero celebratur 249
Tycta Græcè τίλαον id est cœna 241
Typhon Ægypti rex 64
Tyrannis lubrica res 80. tyrannidis incommoda 141
Tyrannorum mores 85
Tyres fl. Scythiæ 100. 105. 106. 110
Tyritæ Græci 106
Tyrius Mapen nauarchus Xerxis 180
Tyrus quando extructa 47
Tyriórum castra, locus 57
Tyrodiza Perinthiorum ora 172
Tyrrhenus Atys f. colonias in Tyrrheniam ducit 18
Tyrrheni Phocenses oppugnant 30
Tyrrhenia seu Thuscia 18. tyrrheniam Phocenses occupant 29

V

VACCAE Isidi sacræ 46. vaccæ vbi non alantur 124. vaccinam non gustantes Ibid.
Vaticini Scytharum 108
Vdiastes Tericuchmen interficit 7. ct. vdiasti lingua excidituit Ib. vdiasti succedit Mitradates f. Ibid.
Velocitas Cynocephalorum 11. ct.
Venandi lepores ratio apud

Indos 10.&t. venandi asinos syluestres ratio 12.&t.
Veneni dandi mira ratio 8.&t. venenum serpentis Indici 10.&t. quæ venena prohibeant 12.&t.
Veneris Vraniæ templum à Scythis compilatũ 20. veneris fanum apud Cyprum Ib. veneris templum apud Cythera Ib. venus Mylitta Assyrijs dicta 25. 35. venus Arabibus Alitta 25. venus Persis Metra Ib. veneris tẽplum apud Atarbechas 46. veneris hospitæ ædes 57. venus Scytharum dea 107. ab ijsdem Artimpasa dicta Ib.
Venti Ereſiæ causa exundationis Nili 43. ventorum ara in Thyia 193
Veretra Pygmæorum 10.&t.
Vermis fl. Indici 12.&t.
Verticis rasura apud quos in vsu 123
Vesta Scytharum dea 107
Vestes laneæ vbi profanæ 52. vestes Cynocephalorum 11. &t.
Vestigium Herculis vbi 110
Vestibulo Cereris adhærens manibus truncatur 159
Victimæ cædendæ ritus apud Scythas 107
Vinum ex hordeo apud Ægyptios 52. vinum suauiss. 12. &t.
Viri ærei vbi visi 66. viri agrestes 125. viri pro mulieribus exornati 129.130
Virginum auctio apud Babylonios 36. virgines vbi deuirginentur à rege 122. virginum anniuersarius conflictus 123
Vitæ humanæ breuitas & calamitas 175
Vitiliginis remedium 12.&t.
Viuos defodere Persis in vsu 182
Vocalissimus Ægyptius 118
Vomitũ excitans radix 12.&t.
Vrbana Minerua 139
Vrbium Græciæ incrementa decrementaq; 2. vrbs vetus Ægineæ à Nicodromo occupatur 159. vrbes à Dario in Scythia conditæ 116
Vraniæ Veneris fanum vetustiss. 20. vraniæ Veneris templum à Scythis diripitur Ib. vraniæ Veneris apud Persas sacrificia 25. vrania Venus Alilat Arabibus dicta 72
Vrina hirci spasmi remedium 125
Vrna olei inexplebilis 3.&t.
Vrsorum ac luporum sepultura 51
Vrotalt Arabibus quid 72
Vsiris cum Megabyzo conflictus 5.&t. vsiris capitur Ib.
Vtrij populus 88. & eorum in Xerx. exercitu armatura 178
Vulcani sacerdotes 40. vulcani maximũ templũ Memphi

phi 55. Vulcani vestibula Ib. vulcani coloss. 69. & fax 215. vulc. templū & statua 77
Vulpanseres Ægyptiis sacri 51.
¶ Vxor Candaulis Gygi nuda visa 2. vxorum mactatio ad mariti funus 127. 128. Vxores Athenienss. raptæ 166

X

XANTHIVS campus 166
Xanthij populus Ib.
Xanthippus Ariphronis f. 165. 173. 220
Xenagoras Praxilai f. Halic. 240
Xerxes Darij filius 333. &t. xerxis vxor Amestris Onophæ filia 177. & 3. &t. & eius liberi 216. 3. &t. xerxis genealogia 170. xerxes quid Græcis significet 160. xerxes rex Persarum declaratur 167. xerxes cur bellum Græc. bel. intulerit 168. 3. &t. xerxis omnium prima aduersus AEgyptum expeditio 168. xerxes vrnam olei Babylone explere nequit 3. &t. xerxi Babyloniorum defectio nuntiatur Ib. xerxis oratio ad Persas de bello Græcis inferendo 168. xerxis iuuenile ad Artabanum responsum 170. xerxis oratio qua expeditionē in Græcos reuocat Ib. xerx. somnia 170. 171. xerxis copiæ omnium maximæ 172. xerx. Hellesponto compedes iniijcit 173. xerxis crudelitas 174. xerxiani exercitus ordo Ib. xerxiani exercitus tonitru & fulgure ingruenti bus bona pars exanimati 175. xerxes Mineruæ Iliadi mille boues immolat Ibid. xerxes lustrato suo exercitu & certamine nauali cum voluptate spectato, lacrymas profundit Ib. xerxis & Artabani colloquium Ib. xerxi duo hostilissima esse respondet Artabanus Ibid. xerxis oratio ad Persas 176. xerxis dona in Hellespontū collata Ib. xerxis exercitus in Europam traiectus 177. xerxi quæ ostenta oblata sint Ibid. xerxes exercitum suum lustrat Ibid. xerxis copiarum catalogus & numerus 176. 4. &t. xerxis duces qui fuerint 179. 180. xerxis festiuum stratagema 183. 188. xerxis copijs Chidori aqua non suffecit 184. xerxis magnanimitas 185. xerxis in Græciā aduentus 186. xerxis confidentia 187. xerxiana classis 194. xerxis formæ dignitas Ib. xerxi naues 400. submersæ 195. xerxis copias Onochoni fl. aqua deficit Ib. xerxes abydum ponte iungit 4. &t. xerxis cū Leonide ad Thermopylas cōflictus Ib. xerxis ad Ther-

mopylas,clades 205. xerxis ridiculum factum Ib.xerxē Thebani in Platæenſes incitant 4.ct. xerxes Athenas capit & incendit Ib. xerxes Heracleo Salaminem aggerem ducere conatur Ib. xerxes è Salamine fugit 216. 4. ct. xerxis impietas 217. xerxis copias fames & peſtes extinguit 218. xerxis reditus in Aſiā 218. 4.ct.xerxes tempeſtate vexatur Ib. xerxis crudele factū Ib.xerxis amores 240.241. xerxis in fratrē crudelitas 141. xerxes ad templum Delphicū diripiendum mittit 4.ct. xerxes Amytis filiæ impudicitiam obiurgat Ib. xerxes interficitur à ſuis Ib. xerxis cædes cognoſcitur Ibid. xerxis occiſorum & Perſarum pugna Ib.

Xerxes iunior Artoxerxi ſuccedit 6.ct.xerxes ebrius occiditur Ibid.

¶ Xiſtum aureum Amphiarao donatum 9

¶ Xuthus Ionis pater 180

Z

ZABECES Libyum vicini 125

Zacynthus vbi 156. zacynthi fontes piſcoſi 10.ct. zacynthij pop. 81.156

Zancla nūc Meſſana dicta 191. zanclæi populus 149.189

Zamolxis dæmon 112

Zaris vrbs 7.ct.

Zegeries murium genus in Libya 125

Zeuxidamus Leutycnidis f. 156

¶ Zir amiculi genus 178

¶ Zoa à Batto condita 121

Zona vrbs Samothraciæ 177

Zopyrus ſe mutilat 97. zopyri ad Babylonios ficta fuga Ibid. zopyrus Babylonici exercitus dux declaratur 98. zopyri præſtantia Ibid. zopyrus Megabyzi pater Ib. zopyri cædes 3.ct. zopyro quæ tribuit Herodotus,Cteſias Megabyzo 3.ct.

Zopyrus Megabyzi f. 98.5.ct. zopyri filia à Sataſpe vitiata 104. zopyri fortitudo 5. ct. zopyrus à rege deficit & Athen.fugit 98.6. ct. zopyri cædes 6.ct.

Zoſtur locus 216

¶ Zygantes Libyum vicini 125. zygantes ſimiarum comeſtores Ibid.

FINIS.

Emendanda in hac editione.

*Tag.17,ver.*apud *&* fulenda] *lege* Africa. *P.77,in margine,v.quar.* 20 *à fine l* perſoluerent. *P.268,v.tertio à fine l.*lanigeræ. *P.307,v.* ti;] *l.*OEnoen. *P.374,v.tertio à fine l.*προσιρίζιτο. *P.415. in marg. v.penultimo,l.*βάλαναι. *P.422,in margine tolle* qui *poſt* γάμοις.

Ad marginales numeros quod attinet, monendus es lector, quoſdam omiſſos eſſe, quoſdam alieno loco poſitos, quoſdam inter ſe commutatos. Qui vt corrigendi ſint, ne Indicis numeri te fallant, e ſequentibus cognoſces. *P.54,v.* rebell.] *ſupple 25.* *P.82,v.*Cyto] *pro 73. pone 37.* *P.86,v.*ac mau.] *pro 29. pone 39.* *P.109,v.*multo] *ſupple 49.* *P.146,v.*reges] *ſupp. 66.* *P.193,v.*futuro] *ſ.87.* *P.248,v. CONTIN.*] *ſ.112.* *P.257,v.* gnea] *pro 126.l.116.* *P.313,v.*lierunt] *ſ.141.* *P.315,v.* terimet.] *ſ.* 142. *P.347,ex v.*terrog.] *transfer 156,ad v.*que. *P.375,v.*oportet] *ſ.169.* *P.446,v.*omnia] *ſ.* 200. *P.483,v.*tum] *ſ.217.* *P.494,b.* ſanitis] *ſ.222.* *P.501,v.*cum] *ſ.225.* *P.508,ex v.*bis *transfer 228. ad v.*inſtrenui. *P.512,ex v.*cedxm. *transfer 230.ad v.*tractum. *P.554. v.* Apoeſi] *ſupple 250* *P.555.v.* Vbi verò] *pro 252. pone 251. & ſic deinceps.*

In editionibus ſuperioribus, Gallicis, Italicis, Germanicis, emendandi errores.

Hos etiam ſuperiorum editionum periculoſos errores, paucos è multis, ex eorum genere quorum in epiſtola ad lectorem mentio facta eſt, hic adiungere libuit. *P.*103, *v.* crura *pro* extremos *habent illæ ſuperiores editiones* externos. *Paulo poſt,v.*ea quam] *pro* vapulauerunt *h.*epulauerunt. *P.* 109,*v.*nunquid] *pro* nomina *h.*omnia. *P.*112,*v.*rem] *pro* Marti *h.* marti. *P.*114,*v.*vitam] *pro* hirudinibus *h.*hirundinibus. *P.*118. *v.*odor] *pro* nitro *h.*intro. *Et aliquanto poſt,h.*impetraſſe *pro* imperaſſe: *&* vinum,*pro* vnum. *P.*136,*v.*dum celſ.] *pro* porro quinquaginta,*h.*ſex & quinquaginta,*poſito* ſex *pro* ſed. *P.*147,*v.*exut.]*pro* in paluſtria *h.*in plauſtra. *P.*177,*v.*nentes] *pro* prohiberent *h.*prouiderent. *P.*188, *v.* nunc] *pro* calculum *h.* clanculum. *P.*198, *v.* qui] *pro* autum *h.* Auſtrum. *P.*211, *v.*ſtophil.] *pro* nauibus *h.*manibus. *P.*214,*v.*ſuadebat] *pro* impetum *h.*imperium. *P.*252,*v.*qui] *pro* ætate *h.*æſtate. *P.*257,*v.*in agros] *pro* abnuiſſent *h.*habuiſſent. P. 264,*v.*duxerant] *pro* non longo *h.*longo: *P.*273,*v.*gunt Asbyſtæ *h.* pertingunt *pro* non pertingunt. *P.*282, *v.*erunt] *pro* ripam *h.* rupem. *P.*293, *v.*verbis] *pro* nox *h.*non. *P.*294, *v.* in contin.] *pro* continentem *h.*concionem. *P.*320.*v.*ramenta] *pro* ramenta *h.*æramenta. *P.*342, *v.*nihil] *pro* primigenium *h.* primi ingenium. *P.* 348,*v.*dixit] *pro* viatico *h.*vaticinio. *P.*400, *v.*queſtres] *pro* octo myriades *h.*octo millia myriadum. *P.*403, *v.* expect.] *pro* non *h.*

nos,

nos. P.404, v.sinus] *pro* nos *h.* non, P.412, v.omnis] *pro* reputgabat *h.* repugnabat. P.418, v. ere] *pro* gratiam *h.* Græciam. P. 431, v.queuq;] *pro* proram *h.* portam. P.457, v. ita] *pro* hos omnes *h.* non omnes. P.464, v.nis] *pro* non sentire *h.* consentire. P. 482, v. quutus] *pro* comibus *h.* cõmunibus. P.533, v. mitium] *pro* mitium *h.* felicium. *qui error typographicus ex ijs est qui in Lexicis religiosè servati fuerunt, sicut & varij interpretis errores.*

Regensburg
Staatsbibliothek